nu[illegible] ... la omnino fit mẽtio de hoc verbo, sed postea [illegible]oribus quorundã irrepsit, & a iure canonico passim vsurpatur vt tradunt Mar. de fa. in suo trac. de homagi. (quem inseruit specu. in ti. de feud. §. quoniam) Andr. Iser. in. ca. vnico. de [illegible] Iacob. de S. Georg. in trac. de homag. in prin. Ias. in [illegible] feud. col. 3. nu. 7. Et no. q̃ homagium tripliciter accipitur primo ratione seruitutis, vel quasi ipsiusmet personæ. Secundo, ratione simplicis iurisditionis. Tertio, ratione feudi. Primo modo proprie dicitur, secũdo & tertio modis improprie & metaphorice. Tunc enim vere dicitur homagium, quando quis est homo alterius, & se talẽ recognoscit: idq; personam ipsam afficit: quia seruili cuidã conditioni subiicitur, non tamen proprie & absolute est seruus veteri illa & misera iurisgentium seruitute, de qua in. l. & seruorum. ff. de statu. ho. in. l. 1. & 2. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. & in locis vulg. sed personali quadam conditione est astrictus, sicut fere in simili serui illi ascriptitii seu colonarii, glebæ astricti, qui dicuntur serui, vt est tex. in. l. quemadmodum. in prin. in. l. diutius, vbi glo. pe. C. de agrico. & censi. lib. 11. & fugiendo dicũtur sese furari. tex. in. l. cum satis. in prin. eo. ti. sunt ergo serui scilicet respectu conditionis ascriptitię, & sic large & improprie, quia vere sunt liberi. c. 2. de Iudęis. Imo etiam ingenui, licet habeant libertatem conditionatam. tex. in. l. cum satis. §. cum aũt. eo. ti. l. 2. ibi pene est vt quadam dediti seruitute videantur. in quib. cau. colo. do. accu. poss. & bo. tex. in. l. vnica. ibi licet conditione videantur ingenui, serui tamẽ terræ ipsius cui nati sunt existimantur. de colo. Tracen. lib. 11. C. censentur enim quid immobile & pars fundi. tex. in. d. l. quẽadmodũ. & in. d. l. cum satis. in prin. de agrico. & cẽsi. l. si quis inquilinos. in prin. ff. de lega. 1. quãuis reliqua instrumenta fundi sint, & cẽseãtur mobilia. l. 1. & 2. C. de verbo. signific. tradit Bal. in. l. 1. col. 5. versi. tertio oppo. C. de seruis fugiti. Ita sunt adhuc hodie quidam serui conditionatę libertatis, qui vere sunt liberi, quia possunt possidere, & habere bona propria sicut ascriptitii. l. hi penes. C. de agrico. & censi & testamentum facere, citra domini, præiudiciũ l. si quis presbyter. C. de episcopis. & cleri. glo. & doc. in. d. l. 2. in ver. alienare. in quib. cau. colo. do. specu. in ti. de instru. edi. §. cõpẽdiosę. col. 1. versi. quid de ascriptitio. Bal. in. l. si quęramus. co. 1. nu. 4. ff. de testa. differũt tamen ab ascriptitiis, quia possunt renũciare glebæ, seu omnibus bonis quę tenent ab eorum domino, & sub eo, in conditione seruili, & illis domino resignatis, sibi deinde libere acquirere, & iure plenę & perfectę libertatis potiri. alioquin tenentur seruilem hanc conditionem recognoscere, quod vulgo dicunt aduouare. & istud vere & proprie loquendo, est homagium facere. nempe se hominem alterius recognoscere [illegible] subiectũ iure seruitutis personalis [illegible] pro more simode in pluribus iuribus [illegible]

Homagiũ trifariam accipitur.

3 Qualis seruorũ huius temporis conditio.

Quid proprie homagiũ.

cuiusque regionis, vt potest videri in consuetudinibus ducatus Burgundiæ. & præfecturarum Trecensium, & Bl[illegible]um, & quorundã aliorum locorum huius regni. vbi etiamnũ reperiuntur nonnulli huiusmodi serui, seu verius homines conditionatæ libertatis, quos Gallici vocant gens ou serfz de main morte. Sunt tamen magis liberi, quàm illi quodam ascriptitii, vt dixi, & hodie minus astricti, & lõge melioris, & liberioris conditionis, q̃ olim fuerunt tẽpore Barbaricę illius impressionis, quæ vbique terrarum viguit ante aduentũ domini nostri Iesu Christi, & Cristianismum susceptũ. cuius antiquę Barbariei, puto huiusmodi personales seruitutes esse quasdã qualesquales reliquias, quarum nullæ supersunt in hac felici Parisiorum prouincia, sed omnes vel infimi rustici, sunt plene ingenui, & vera, integra naturalis iuris libertate gaudẽt. Ideo de his amplius tractare supersedeo & remitto ad Iacobi. in tract. de homagi. & in trac. de operis. & ad glo. chassa. in consu. Burgu. ti. 9. des mains mortes in rub. & per to.

Serui quos vocãt manus mortuę reliquiæ sũt veteris paganismi.

4 SECVNDO modo, ratione iurisditionis, domini locorum, habentes territoriũ & iurisditionem, solent subditos suos, & inhabitãtes, vocare homines & hospites suos, qui tamẽ pure liberi sunt, quia potestas iurisditionis libertatẽ subditorum non minuit, sed auget, & tuetur, quum ad eorum protectionem, & cõmunẽ vtilitatem sit introducta. alioquin nõ esset iurisditio, sed tyrãnis, aut barbarica impressio. debẽt autem subditi, obedientiam, & fidelitatem, domino, sub cuius iurisditione degũt, idq; iure diuino, vt Matth. 22. Reddite quæ sunt Cæsaris Cęsari, & quę sunt dei deo. & ad Roma. c. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit &c. &. 1. Petri. c. 2. Subiecti igitur estote &c. deum timete, regem honorificate. & 1. Regũ. 13. Qui non obedierit principi, morte moriatur. Et habetur in. c. 2. de maiora. & obedi. iure naturali gentium & ciuili. l. veluti. ff. de insti. & iur. non tamen de iure scripto tenentur ad præstationem alicuius homagii, vel iuramẽti, nisi in locis vbi hoc habet cõsuetudo, vt Mediolani, & apud Insubres. patet per tex. consuetudinis eorum in. c. vnico. in fi. quali. iura. deb. vasal. in vsib. feud. & ita inquantum Bal. Aluaro. & alii ibi. Bal. de pace. Constan. in ver. vasallique nostri. Iacob. de S. Georg. in inuesti. feud. in ver. quiqui. inuesti. pręsti. iura. fideli. col. 2. & in trac. de homagi. col. 7. versi. octauo. Guid. pap. in Deci. delphi. 307. dicunt iuramẽtum fidelitatis debitum & pręstandum a subditis ratione iurisditionis dominis suis debent intelligi, supposito statuto vel consuetudine particulari loci.

Iurisditio [illegible] tionem & cõmodũ subditorũ.

5 C[illegible] quãuis satis sit rationi consonum [illegible]modi iuramentum a subditis pręstari, tamen citra specialem consuetudinem non puto ab eis exigendum, nec eos posse compelli nisi a supremo domino, nullum in superiorẽ recognoscente, qui est in suo regno [illegible]

Rex [illegible]

de iusti. & iure. Petr. de Ancha. in rubri. de regul. iur. in. 6. Philip. Deci. in. l. certum. in prin. ff. si cert. peta, & l. 1. nu. 8. ff. de regu. iur. Vnde cum patror as petens releuium ab ascendente, habeat intēti nem fundatam in regula d. §. 22. fienda videtur interpretatio contra nouum va sallum, qui habet se fundare in verbis. l. veteribus. ff. de pact. Alexan. in. l. si pascenda. C. de pact. Decius in cap. in præsentia, col. 17. de probat. cum similibus. Et exceptio obscura nō releuat. Bar. in. l. 1. de except. ff. l. 1. §. labeo. ff. de flu. l. ticiæ textores. & ibi Iaso. per illum tex. ff. de lega. 1. Postremo tota illa clausula Fors &c. in d. §. 22. videtur adposita ad vitandā repugnantiam dictorum in præcedentibus videlicet in hoc. §. & in. §. 17. infra. co. ad quos. §. §. videtur tacite referri & cōcordari. Sed in hoc. §. & in. §. 17. siue in successiōe, siue in donatione, nulla immunitas datur ascēdentibus, sed solum descendentibus, in linea directa: & inspecta serie, & discursu huius consuetudinis. hæc videtur eius mens: quoniam si voluisset eādem immunitatem intelligi in linea ascendenti, facile expressisset, vt in simili inquit tex. in. l. vnica §. si vero. C. de caduc. toll. c. ad audientiam. de deci. Sed his adhuc nō obstātibus sto in prio-
7 re sententia. Quia cum successio filii satis de se luctuosa est, & dura fortuna patri & matri, inquit tex. in. l. si qua mulier. ad fi. C. ad sena. Tertullia. & sic & parenti & afflicto non est ęquū huius oneris afflictionem superaddere, maxime cum sit onus odiosum, & restringendum vt diximus infra. §. 23. in princ. Vnde multum rationabilis est cōsuetudo Turonēsis. in tit. des rachaptz & ventes. §. 2. Vbi vult nō deberi releuia in omni successione directa, nec etiam in collaterali inter fratres vel sorores. Et communiter reliquæ consuetudines vel expresse dispo nūt releuiū nō deberi in linea directa, siue ascēdenti siue descēdēti, vt Trecēsis. §. 25. & Caluimontis. §. 16. & §. 40. vel simpliciter dicunt non deberi in linea directa, vt Aurelianensis. §. 36. & de lorris eo. ti. §. 33. Nec est aliqua consuetudo in hoc regno (excepto Vulquecino qđ proprie non est consuetudo, vt dicam infra eo. glo. fi.) quæ exigat releuia ab ascendentibus in linea directa: quare non censeo admittendum, ꝙ exigantur de nostra consuetudine: quum id expresse non disponat. Potuissem vnico verbo quod sentio exprimere. Sed vt liqueat me non neglectim susceptum mun⁹ tractare. Et quia audiui quosdam nedum in dubium reuocare, sed etiam contrarium dure opinari, quàm breuius & clarius potui disserui. Sed quæro, vtrum
8 hic tex. habeat locum in filio adoptiuo, vel arrogato tantum? Dic breuiter quod nō, quia, vt diximus infra. §. 122. huiusmodi cognatione legali tantum non vtimur ad effectum succedendi, nec potest legitimus tantum quicquam habere vi successiōis: sed solum vi donationis, aut contractus: nec erit saisitus per hanc consuetudinem, sed solum si qua pręcesserit traditio vera vel ficta. Et sic omnino debebuntur patrono iura sua, ac si in extraneos feuda essent trāslata. quod amplio etiā si esset arrogatio authorata à principe. per. l. nec anus. C. de adopt. cum similibus.

Summaria

glo. iii.

1. 2. Homagium, tripliciter accipitur.
3. Qui sint liberi: sed conditionatæ seruitutis.
4. Iurisditio est ad tuitionem & commodum subditorum.
5. Subditi non tenentur ad homagium vel sacramentum erga dominum iurisditionis.
6. An domestici teneantur iurare fidelitatē domino suo.

De potestate œconomica & castigatoria in domesticos.

7. Quando possit dominus inter se & domesticos iudicare.
8. Intellectus. §. si vero forsan. in auth. de quæsto. coll. 6.
9. Solus rex fundatam ipso iure habet intētionem in omni iurisditione & imperio in toto regno.
10. Solus iudex regius antonomatice est ordinarius.
11. Subditi inferiorum nequeunt per se declinare iudicem regium.
12. Iurisditio ordinaria non deuoluitur ad superiorem ex negligentia: sed bene iurisditio competens de iure speciali.
13. Homagium idē est quod fidelitatis spōsio. Quomodo accipiendum homagiū pro spiritualibus præstari, vel non.
14. Homagium tertio modo sumptum duplex est.
15. Forma & solennitas homagii.
16. Quàm reuerenter & obsequiose patronus adeundus à cliente.
17. An fidelitas inuestituram præcedere debeat, vel contra.

Glo. iii. in ver.

La bouche & les mains.

ISTA verba cū his duobus sequentibus in text. serment de feaulte, significant id quod vulgo gallici vocant fidem & homagium: siue vnico verbo breuius & aptius loquēdo fidelitatem facere. Homagium autem est verbum barbarum: 1
nedū tpe cōditi iuris ciuilis incognitū, sed etiā adhuc tpe cōpilationis libri vsuū feudorū: vbi

cõtrario colligitur.ita no.determinat Phi.Deci.in.l.1.colum.8.&.9.nu.38.& in colum.15.nu.53.ff.de offi.eius cui manda.est iurisd. & in consi.216.col.fi.con.364.per tot.consi.386.col.2.sic in proposito iste.§.disponit quòd nõ debeantur iura onerosa à descẽdẽtibus in linea directa:bene sequitur quòd non negat expresse in casu conuerso scilicet in ascendentibus:& ita immediate ad verborum limites est arguendum.Sed non sequitur,quòd disponat ascẽdentes ad illa teneri:quia esset inferre aliam dispositionem de nouo,quam textus non intẽdit, & sic illud relinquitur iuri communi: quo nõ debentur huiusmodi releuamenta. hinc decidit Bal.post Iacob.bel.in.l.1.ad fi.C.de inuti.stipu.quòd statutum dicens minorem quindecim annis non posse se obligare sine certa solennitate non censetur post illã ætatem habitare maiorem quindecim annis vltra ius cõmune : sed solum cessat dispositio statuti. Sed certe hæc theoria Butrii & Decii nihil aliud est quàm destructio & explosio argumenti à contrario sensu.

4 Aliter posset responderi quòd argu. à contrario sensu non potest assumi à dispositionib⁹ negatiuis,qualis est dispositio huius.§. & tenet Bal.in.l.2.C.de condi.inser.sequitur Petr.Ancha.in repe.cap.canonum statuta. ad fi.col.penult.versi.alibi etiam dicit Bal.de consti.Ias.in.l.1.in prin.col.12.versi.quarto limita.Sed istud reprobat Alexan.& bene in d.l.1.in not.4.in fi.1.col.& in col.12.in fi.& in d.l.2.in addi.ad Bal.per tex.in.l.si quis ita libertatem.§.fi. ff. de stat.lib.& late recitat Eueral.in locis legal.in loco à contrario sensu.col.12.& contrarium tenuit Bal.sibi contrarius in pulchro casu in.l.voluntas.col.2.versi.pone concessum.C.de fideicom. & etiam vt vult Phi. Deci.in d.l.1.col.16.nu.54.data paritate terminorum æque procedit arg.à contrario sensu ex verbis & dispositionibus negatiuis, sicut ex affirmatiuis,quanuis male conetur repræhẽdere Alexan.

5 Solutio. Ideo melius & breuius respondetur,quòd per dispositionem expressam d.§.22. constat simpliciter non deberi releuamenta in translatione feudi quæ fit in succesione directa,igitur ex quo habetur dispositio expressa cessat tacita,qualis est illa quæ resultaret ex argu.à contrario sensu, vt no.per omnes in d.l.1.& maxime attento quòd huiusmodi onera sunt contra ius commune,non debet esse locus arg.à contrario sensu ad correctionem iuris cõmunis.per tex.in d.l.2.C.de cõdi.inser. Vlterius ego dico,quòd arg.à contrario sensu nihil est aliud quàm tacita & verisimilis mens de cõtrario,in casu opposito.& sic hoc arg.nõ procedit,nisi demum quando in casu opposito est contraria ratio, & tacita contraria mens, & nulla alia concurrit verisimilitudo, aut tacita præsumptio hoc impediens:alioquin nullomodo procederet, quia non satis, nec sufficienter constaret, de illa tacita & opposita mẽte in casu opposito seu cõtrario.& ita intelligo & modifico omnia late super hoc arg.notata in.l.cõuenticulam.C.de episcopis & cleri. Et in d.l.1.At in nostro.§.licet in casu opposito videlicet in ascendentibus,nõ sit tam fortis ratio eximendi ab hoc onere, sicut in descendentibus: per allegata in glo.præceden.& in prin. huius glo. Tamen non est ratio opposita, & sic non debet nec potest inferri oppositum casus directi:imò apparet quòd quodammodo fere eadẽ vel similis est ratio propter magnam coniunctionem,& vnionem personarum,quam ob rẽ vult text.non minus subueniri ascendentibus, quàm descentibus in.l.nam & si parentibus.in princ. ff. de inoffi.testa.vnde rationabilius & melius posset inferri,idem esse in casu conuerso,videlicet in ascendentibus ex successione liberorum, etiam citra expressam & generalem exceptionem d.§.22.

Vera ratio & vis arg. à contrario sensu.

6 Sed aduerte quòd d.§.22.quem pro sentẽtia nostra principaliter adduxim⁹,videtur eam funditus subuertere, quia ibi ponitur regula vniuersalis in omni mutatione siue per obitum,successionem,donationem, aut alias quouismodo semper debetur releuiũ: Sed nec ibi, nec hic,nec alibi, per totam hanc consuetudinem excipitur casus lineæ directe ascendentis,videlicet quando parentes succedunt liberis.Igitur remanet in dispositione dictæ regulæ vniuersalis. Nec obstat si dicatur quòd imò excipitur. in d.§.22. per illa verba, Fors que en succession.iunctis verbis finalibus:quia respõdetur quòd illa clausula,Fors que en succession,non stat per se,nec est perfecta & determinata in se:sed iungitur in eadem oratione & conceptione sermonis, cum alternatiua immediate sequenti, Ou en donation : Et simul cum illa pariter determinatur ad casum lineæ directæ : Sed ista secunda pars alternatiuæ,de donatione, non potest intelligi nec verificari,nisi de donatione collata in descendentes,vt patet per illum textum. Igitur etiam prior pars alternatiuæ non debet intelligi,nisi de successione collata in descendentes. arg.l.1.vbi Bar. & Socy.ff.de reb.dub.facit quòd clausula quæ non stat per se,sed suppletur & perficitur à sequenti, recipit qualitatem & modificationem sequentis per not.Barth.in.l.in repetendis.ff. de lega.3. & quæ not. doct. in.l.petens,super verbo.statim.C.de pact. Præterea illa finalia verba,en ligne directe: veniũt ad simultaneam determinationem vtriusque præcedentis fallẽtiæ, videlicet successionis,& donatiõis : Igitur pariter & ęqualiter vtramque determinare debent.l.iam hoc iure.ff.de vulga. & pupill.l.in testamento.C.de testa. milit.l.fi.C.de senten. & interlo.omni.iudi.Sed illa finalia verba,non possunt determinare fallentiam donationis,nisi in donatione facta descendenti duntaxat,vt ibi patet:Igitur non determinat fallentiam successionis,nisi in successione directa & descendenti duntaxat. Tum saltem non potest negari obscuram esse exceptionem respectu ascendentiũ:igitur in dubio standũ dictę regulę vniuersali.Bald.in.l.si tutor.in fi. C.de ser.pig.da. manu.& in.l.omnes populi. colum.10. ff. de

In dubio stãdum regulę.

C. IVLII SOLINI POLYHISTOR, RERVM TOTO ORBE MEMORABILIVM THESAURUS LOCUPLETISSIMUS.

HVIC OB ARGVMENTI SIMILITVDINEM

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS LIBROS TRES, FIDE DILIGENTIAQVE *summa denuò iam recognitos, adiunximus.*

His accesserunt præter priora scholia & tabulas geographicas permultas, PETRI quoq; OLIVARII Valentini, uiri in Geographia excellenter docti, annotationes, quibus & loci non pauci, à plerisq; parum hactenus intellecti, dilucidè illustrantur, & uetustis locorum appellationibus recentiora sigillatim nomina subijciuntur.

Cum gemino Indice, quorum alter supra res alias memorabiles, locorum ac regionum omnium, marium ac sinuum nomina, alter uerò recentiores eorundem appellationes complectitur.

BASILEAE, APVD MICH. ISINGRINIVM, M. D. XLIII.

SOLINI VITA PER IOANNEM
CAMERTEM AEDITA.

Qua ætate Iulius Solinus floruerit, nil certi à peritioribus proditum est. Id accidisse crediderim, quòd eorum monumenta qui post eum scripserunt, barbaris cuncta uastantibus ferè perierint uniuersa. Miror Chronicarum supplementi obscurum scriptorem aliàs tradidisse, hunc Solinum Augusti Cæsaris floruisse temporibus, cui & πολυΐστωρα dedicasse cōmemorat. Constat enim Solinum Vespasiani principis in hoc opere meminisse. Ex annorum autem inter utrunq; Cæsarem computatione euidens est, non potuisse Solinum opus suum Augusto dicasse, & Vespasiani Cæsaris res gestas retulisse. Meminit præterea Solinus Suetonij Paulini, quem Plinius se uidisse testatur. Huc accedit, quòd ex Pliniano fonte Solinus hauserit fermè omnia, cum tamen scribens hæc, infantiæ suæ in operis exordio ueniam sibi dari postulet ab amico. Sed cum necubi Plinij, per quem profecit, habuerit mentionem, suspicor uiuente adhuc Plinio opusculum hoc suum scripsisse Solinum: hinc factum forsitan, ut uiuentis non meminerit autoris. Consimili ratione potuit euenire, ne unquam Plinius Dioscoridis, nobilis eiusdem cum eo temporis scriptoris nomen recensuerit, cum cōstet tamen innumera ex eo in opus suum Plinium transtulisse. Eadem culpa poterit Dioscoridi imputari (nam uter ab utro surripuerit, apud Ammonem inueniri posset) si is oppressa Plinij mentione, tanta ex eo fuerit suffuratus. Qui de Xenophontis, Platonisq; uita & moribus, pluraq; de ijsdem alia exquisitissimè scripsere, tradunt nec Platonem Xenophontis, nec contrà Xenophontem Platonis, cum esset uterq; Socratis discipulus, in tot utriusq; uoluminibus inseruisse nomen.

Hi sunt inuidiæ nimirum, credite, mores,
Vt sua quàm rarus tempora lector amet.
Pascitur in uiuis liuor, post fata quiescit. *Vera Nasonis sententia.*

Quid de Macrobio, qui integras sæpe paginas ex Gellio: de Placido, qui ex Seruio: Acrone, qui ex Porphyrione? Quid de sexcentis alijs qui longas cōmentationes, suppressis unde sumpserint autoribus, ad uerbum sibi omnia tribuerunt? Nemo ambigit Aulum quoque Gellium latinæ linguæ delitias, Liuiana lectione plurimū profecisse, cum tamen T. Liuium Latinorum historicorum longè principem, suarum Noctium noluerit esse participem. Nec assentior quorundam opinioni, qui ea spe Solinum nullam habuisse Plinij mentionem existimant, ut Plinij exemplaria deperirent penitus, sicq; eius collectanea extarent sola, nec procedente tempore ab ullo possent sua furta dinosci, qua mente Florus & Iustinus laborasse creduntur. Esset utinam tot bonorum autorum amissionis hæc sola causa, extarent hodie Catonis (ut Græcos interim missos faciam) Varronis, Nigidij, Sallustij, Hyginij, Celsi, Ennij, Furij, Varij, Actij, Ne

uij, Pacuuij, nobilium autorum monumenta, quæ magna studiosorum iactura perierunt. Vtcunq; factum sit, testatur Solinus ingenuè, quicquid in Polyhistore complexus est, de scriptoribus receptissimis emanasse, suumq; nil proprium esse dicit, cum nihil, inquit, omiserit antiquitatis diligentia, quod intactum ad hoc usq; æui permaneret. Rursus constantiam ueritatis penes eos esse testatur, quos in opere fuerit ipse secutus. Nec dedecori Solino adscribendum, quòd passim fuerit Plinium æmulatus: sicut nec Maroni dandum crimini, quòd toties ueterum poëtarũ, Homeri præsertim uersus in suum opus transtulerit. Non enim parua uirtus, autorem optimum optimè æmulari. Fuisse Solinum Romanũ tum ex scribendi stylo conijcitur, tum quòd frequenter cum de Romanis mentio incidit, eos multis in locis nostros soleat appellare. Solini autoritate nedum recentiores scriptores, Sipontinus Perottus, Domitius Calderinus, Angelus Politianus, Hermolaus Barbarus, Ianus Parrhasius, ijsq; alij plures similes, quos non iniuria inter ueteres quis annumerarit, sed Seruius secundo Georg. & Priscianus in sexto, insignes Grãmatici, nominatim etiã usi sunt. Dionysij quoq; interpres, siue is Priscianus fuerit, siue Rhemnius, integras Solini clausulas suis carminibus frequenter inseruit. Solini, ni fallor, sunt omnia quæ de annorum diuisione & diebus intercalaribus à Macrobio sunt relata. Doctores præterea ecclesiastici, diuus Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, item doctiores alij, ijsdem ferè uerbis Solini sæpe sunt sententias mutuati. Sunt qui perinde Plinianam simiam Solinum nuncupant, quemadmodum Titianum oratorũ, Arulenum Stoicorũ, Iulius Capitolinus, Plinius Cæcilius, Sidonius Apollinaris, simias nominatos fuisse tradunt. Sed hi non aduertunt eos per contumeliam simias appellari solitos, qui uel ab alijs prius tradita, eodem quoq; ordine referunt, uel non eos autores, sed eorum umbram potius æmulantur. Verùm Solinus sic Plinianam phrasim æmulatus est, ut (uenia dixerim aliorum) uix sit repertus alter, qui Plinianæ maiestati propius accesserit. Inscripsit librum hunc, ut in uetustis quibusdam exemplaribus inuenitur, Autio amico, cui & opus tradidit castigandum. Sunt qui alia sui ingenij monumenta reliquisse tradant, quæ uel temporis iniuria perierunt, uel abstruso quopiam loco blattis forsitan delitescunt.

EORVM OMNIVM QVAE IN SOLINO AC POMponio Mela habentur, Index locupletißimus, primo semper numero paginam, secundo uersum indicantibus.

B

Coralius

Dardania · nunc Seruia.

Heluetij nunc Suicos

Magnum

N

Solis

tartesso. nune tarifa

INDEX.

tauromimia, taormina — tracia nune Romania — Thebas, nune Tiva

ERRATA.

Pag.19.uers.9.quod. Eadem pag. uers.17.Heretum. 26.38. *secum, pro secum.* 31.40. *in Thermæum.* 69.28. *Hippopotamis.* 74.2. *Regium.* 80.9. *nimietatē.* 84.1. *hominum. Ibid.* 40. *Cynamolgos.* 171.27. *aspici ostentant.* 184.10. *Calarnæa.* 187.22. *Achaia.* 206.34. *fretoq;.*

NOMENCLATIONVM recentiorum, quæ in PETRI OLIVARII scholijs, uetustis locorū appellationibus subijciuntur, Index.

Tingi. tanger

IVLIVS SOLINVS AVTIO SVO S.

Quoniam[a] quidam[b] impatientius potius quàm studiosius, opusculũ quod moliebar intercipere properarunt, idq; etiam tum impolitum, prius in medium dederunt quàm inchoatae rei summa manus imponeretur: & nunc exemplaribus corruptis, quae damnata sunt, quasi probata circunferunt, praeteritis quae ad incrementũ cognitionis accesserunt cura longiore: ne fortè rudis & imperfecta materia, uelut spectatus à me liber, in manus tuas deferretur, opusculum sententia mea digestum ut nosceres misi. Primò, quòd referendus ad industriam tuam fuit tenor dispositionis: deinde, ut scabrae adhuc[c] informitatis proditio, editione uera extingueretur. Erit igitur operi isti titulus[d] POLYHISTOR. *Nam quem in exordio designaueram, scilicet, Collectanea rerum memorabilium, cum ijs[e] quae improbauimus, placuit obliterari. Collata igitur hac epistola cum ea quae auspicium scriptionis facit, intelligis[f] eodem te loco habitum, quo eum cui laboris nostri summam dedicauimus.*

quae accesserunt praeteritis ad incrementũ cognitionis, cura longiore

SCHOLIA EPISTOLII PRAELIMINARIS.

Vt de ipso autore aliquid in medium proferamus, locus planè uidetur exigere, in ipso adeò operis ipsius limine. Itaque quo tempore Solinus uixerit, incertum est. Quidam autumant eum ante Plinium uixisse, Pliniumq; sua, praesertim de animalibus, ex Solino sumpsisse, quod tamen Hermolaus Barb. negat, eundem cum Martiano Capella ingratitudinis in Plinium accusans, quòd eidem non referant accepta, quae ab ipso uterq; didicerit. Certum est autem uixisse Plinium temporibus Vespasiani, cui opus suum Naturalis Historiae dicauit. Sequitur ergo ex Hermolai sententia, Solinum post Vespasianum & Plinium uixisse. Verba Hermolai Barbari require lib.5.cap.7.Plinij. Sed nõ alienum quoq; fuerit, Ioachimi Vadiani uiri doctißimi de Solino sententiã hoc loco subiungere. Is igitur in Commentarijs suis in Pomp. Melam, in dictione Taurus: Nemo, inquit, de Tauro copiosius, elegantiusq;, Plinio: quem legito, & simiam eius Solinum, in Ciliciae descriptione: nam & hic autor lectu dignißimus est, non tam quòd rerum illustriũ breue traxit è Plinio compendium, quàm quòd emunctae phrasis & appositae in hoc scribendi genere dictionis autor est. Nam res pleraeq; omnes quas tractat, Plinij laboribus debentur. Haec ille. a ¶ Quoniam.) Immaturã libelli editionẽ excusat, quo à sui perperàm studiosis quibusdam, se ignorante, nec dum editionem cogitante (extrema scilicet manu nondum illi addita) interceptus in publicum prodierit: unde & retractandum sibi illum, & emendatiorem fuisse edendum ait, ne rude & indigestum adhuc opus pro spectato sese & absoluto paßim uenditaret. b ¶ Impatientius quàm studiosus.) Formula loquendi Curtio familiaris. c ¶ Informitatis.) Vetusta aliquot exemplaria habent, Informationis: sed melior uidetur haec lectio. d ¶ Polyhistor.) Quasi dicas, multarũ rerum memorabilium cõmentarius. e ¶ Quae improbauimus.) Alibi legitur, Quae probauimus: quod magis placet. f ¶ Eodem te loco habitum.) Alium esse, cui librũ Solinus inscripsit, ab eo, ad quem epistolam hanc cum castigato opere destinauit, hinc manifestè colligitur: quod non animaduertunt, qui utranq; epistolam ad Autium scriptam existimant.

C. IVLII SOLINI IN POLYHISTORA PRAEFATIO.

Quæ sit operis & autoris intentio, Caput primum.

CVM ET [a] auriū clementia, & optimarum artium studijs præstare te cæteris sentiam, idq; oppidò expertus, de beneuolentia tua nihil temerè perceperim, putaui examē opusculi huius tibi potissimum dare, cuius uel industria promptius suffragium, uel benignitas ueniam spondebat faciliorem. [b] Liber est ad compendiū præparatus, quantumq; ratio passa est, ita moderatè repressus, ut nec prodiga sit in eo copia, nec damnosa concinnitas: cui si animum propius intenderis, uelut [c] fermentū cognitionis magis [d] ei inesse, quàm [e] bracteas eloquentię deprehendes. [f] Exquisitis enim aliquot uoluminib. studuisse me cōpendio fateor, ut & à notioribus pedem referrem, & remotis longius immorarer. Locorum cōmemoratio plurimū tenet, in quam partē fermè inclinatior est uniuersa materies: quorum commeminisse ita uisum est, ut inclytos terrarum situs, & insignes tractus maris, seruata orbis distinctione, suo quæq; ordine redderemus. Inseruimus etiā pleraq; differēter cōgruentia, ut si nihil aliud, saltem [g] uarietas ipsa legentiū fastidio medereť. Inter hæc, hominū & aliorum animaliū naturas expressimus. Addita sunt pauca de arboribus & lapidibus [h] exoticis, de extimarū gentium formis, de ritu dissono abditarum nationum: nonnulla etiam me-

moratu

ENARRATIO CAPITIS PRIMI.

Principio admonendū uidetur, exemplaria multum uariare in præfationis huius inscriptione: alijs quidem Autij *nomen, cui librum nuncupatū falso nonnulli affirmarūt, præferentibus: alijs planè omittentibus, solo præfationis titulo apposito. Rursum in alijs pro* Autio, *Aduentū, &* Auentinū *legimus. Sed de inscriptione, cū de ipso quoq; autore nihil certi extet, nimis solicitū esse, ridiculū fortè fuerit. Cæterū in hac præfatione institutū suū ac operis totius argumentū exponit* Solinus. Voluit *aūt ea quæ diffuse & sparsim per alios tradita erāt de mirabilib. mūdi, hic simul, & cōpendiose perstringere, ut esset liber iste uelut optimo cōspersus fermēto, quod exiguā pastæ portionē in magnā massam intumescere facit, idemq; à tenui loquacitatis bractea longè abesset, quæ præter tenuitatē aut inanitatē ipsam aliud nihil habet.* Et *quò dictis suis maior adhiberetur fides, uoluit quoq; loca ipsa quorū paßim meminit, lectoribus esse contestata, & neminem sua legere qui nō mediocriter teneret orbis distinctionē, terrarū situs, & maris sinus atq; tractus. Sine fructu enim leguntur, quæ citra cosmographiæ cognitionem in hoc atq; similibus autoribus, qui de orbis partibus scripserūt, leguntur. Cæterum capeßit principium ab urbe* Roma, *quā orbis caput esse dicit, quòd suo tempore monarchia illic sedē haberet. Historici tamē hāc prodiderūt causam, cur* Roma *caput orbis fuerit nuncupata. Cum enim* Tarquinius Superbus Capitolium *extrueret, caput humanum integra facie aperientibus fundamenta templi dicitur apparuisse, quæ uisa species haud per ambages arcem eam imperij, caputq; rerū fore portendebat: idq; ita cecinere uates qui in urbe erant, quosq; ad eam rem consultandā ex* Hetruria *acciuerant. Autor est* Liuius *primo ab urbe cōdita libro. Addit* Dionysius Halicar. *antiquitatum* Romanarū *lib. 4. idipsum caput fuisse nuper occisi hominis, habuisseq; faciem uiuis similem, & à capite manantem sanguinē, ipsumq; caput calidum adhuc atq; recens: fuisseq; tandem ab* Hetrusco *uate* Romanis *legatis, qui hanc ob causam ex ciuibus probatißimis ad eum mißi fuerant, responsum:* Viri Romani dicite *uestris ciuibus, fato dari caput* Italiæ *fore omnis hunc locum, in quo caput est repertum: & ex illo* Capitolinus, *ob capitis inuentionem, is locus uocatur.* a ¶*Cum & aurium.) Beneuolentiam captat.* b ¶*Liber est.)* Attentio, *cum docilitate.* c ¶*Fermentum cog.) Materiam, seu mixturam, quā rerum cognitio augeatur. translatio alienior paulò.* d ¶*Ei inesse.) Aliàs, eum esse.* e ¶*Bracteas.) Metaphora ab auri bracteis. unde bracteatum opus, & bractearij, & ars brattearia dicitur. Sic autem uocat uerborum ornatum, & fucum orationis.* f ¶*Exquisitis.) Id est, selectis. Sic* Pli. *Exquisitis autoribus centū, inclusimus trigintasex uoluminibus.* g ¶*Varietas.) Hæc enim rerū omniū condimentū etiā prouerbio dicitur.* h ¶*Exoticis.) Pere*

grinis. Sic Plautus *exotica unguenta dixit.* i ¶Antiquitatis diligen.) *Idem* Pli.*lib.*23. *cap.*6. Non *est satis mirari curam diligentiamq́; priscorum, qui omnia scrutati, nihil intentatum reliquere.* Et *lib.*25.*cap.*1.Nihil *ergo intentatũ inexpertumq́; illis fuit: nihil deinde occultatũ, quod nõ prodesse posteris uellent.* k ¶Libres.)Expendas.Eadem *metaphora dixit, qua prius* Examen. l ¶Vestig.uet.monet.) *Id est, priscorũ autoritati innitentes.* Metaph. m ¶Sicut ergo.)Ratio, *quare ab urbe* Roma, *q̃ aliunde incipere maluerit.* n ¶Releg.tram. dec.) Hoc *est, repetere quæ de urbe* Roma *omnibus paßim autoribus celebrata sunt.* Verg.Littoraq́; Epiri legimus. De *annalibus quid ab historia differant, uide apud* Gell.*lib.*5.*cap.*18.

moratu digna, quæ prætermittere incuriosum uidebatur, quorũq; autoritas (quod in primis industrię tuæ insinuatũ uelim) de scriptoribus manat receptissimis. Quid enim proprium nostrum esse poterit, cum nihil omiserit [i] antiquitatis diligentia, quod intactum ad hoc usq; æui perseueret? Quapropter quæso te, ne de præsenti tẽpore editionis huius fidẽ [k] libres; quandoquidem [l] uestigia monetæ ueteris persecuti, opiniones uniuersas eligere maluimus potius, quàm innouare. Itaq; si qua ex istis secus quàm opto in animũ tuum uenerint, des uelim infantiæ meæ ueniã: nam constantia ueritatis penes eos est quos sequuti sumus. [m] Sicut ergo hi qui corporũ formas æmulantur, postpositis quę reliqua sunt, ante omnia effigiant modum capitis, nec in alia membra prius lineas destinãt, q̃ ab ipsa (ut ita dixerim) figurarũ arce auspicium faciant inchoandi: ita nos quoq; à capite orbis, id est, ab urbe Roma principiũ capessemus, q̃uis nihil super ea doctissimi autores reliquerint, quod in nouum præconium possit suscitari, ac superuacaneum penè sit [n] relegere tramitem decursum tot annalib. Ne tamen prorsus dissimulata sit, originem eius quanta ualemus prosequemur fide.

De origine urbis Romæ, & temporibus eius, deq; septem Romanis regibus. Cap. II.

SVnt qui uideri uelint [a] Romæ uocabulum [b] ab Euandro primũ datum, cum oppidum ibi offendisset, quod [c] extructũ antea Valentiam dixerat iuuentus Latina, seruataq; significatione impositi prius nominis, [d] ῥώμην græcè, Valentiam nominatam: [e] quam Arcades quoniam in excelsa parte montis habitassent, deriuatum deinceps, ut tutissima urbium Arces uocarẽtur. Heraclidi placet, Troia capta quosdã ex Achiuis in ea loca, ubi nũc Roma est, deuenisse per Tyberim, deinde suadente [f] Rome nobilissima captiuarũ, quæ his comes erat, incensis nauibus posuisse sedes, struxisse mœnia, & oppidũ ab ea Romen uocauisse. Agathocles scribit Romen nõ captiuã fuisse, ut suprà dictum est, sed Ascanio natam, Aeneæ neptem, appellationis istius causam fuisse. Traditur etiam [g] propriũ Romæ nomen, ueruntamen uetitũ publicari, quãdoquidem quo minus enũciaretur, cerimoniarũ arcana, sanxerũt, ut hoc pacto notitiã eius aboleret fides placitæ taciturnitatis. Valeriũ denique Soranũ, quòd contra interdictum eloqui id ausus foret, ob meritum profanæ uocis, neci datum. Inter antiquissimas sanè religiones sacel-

SCHOLIA CAP. II.

a ¶Romæ uocabulũ.) *De urbis* Romæ *nomine multa* Plutar.*in uita* Romuli, *&* Dionys.Halicar.*lib.*1. b ¶Ab Euandro.) Euandrum *hunc antiquißimũ* Arcadiæ *regem putant ex* Pallantio *urbe* Arcadiæ *ante res* Troianas *in* Italiam *nauigasse, ibiq́; regnasse.* Plura *de hoc* Verg. Aeneid. 8. Ouid. Fast.1. Iustin.*lib.*45. Liuius *decad.*1. *lib.*1. Quare *autem* Roma *ante hunc* Euandrum Valentia *dicta fuerit, uariæ sunt opiniones etiã apud antiquos scriptores.* Deinde *quòd quidã putarint nomen* Romæ *nõ publicandum, id propterea factum putant, ne ab hostibus carmine & precib. deuoueretur.* Credebantur *enim preces apud deos inefficaces, si proprium nomen nõ exprimeretur.* Id *cum* Soranus *apud exteros incõsultò effutisset, supplicio uitam finiuit.* Plura Plin. *lib.*3.*cap.*5.*& lib.*28.*cap.*2.Plutarch.*problem.*60.Macrob.*Satur.*3.*ca.*9.*Sempron. de diuis.*Italiæ. c ¶Extructum antea.) Dionys.Halic.*Euandrum ait primũ extruxisse.* d ¶Ῥώμην.)Robur *ac potentiam* Græcis *significat.* e ¶Quã Arcades.) M.Varro *de ling. lat. lib.*1. *ab arcendo dictam esse arcem inquit, eò quòd hostes ab impetu arceat ac deterreat.* f ¶Rome nobiliss.)De *hac* Fab.Pictor *&* C.Sempronius *cap.*6.Item Plutarch.*de uirtutibus mulierum.* g ¶Propriũ Romæ nomen.) Plin.*lib.*3.*cap.*5.*& lib.*28.*cap.*2.Plutarch.

f. ~~Rome~~ i. suadente Roma .i. quadam fœmina Rome nominata.
f. que his comes erat que Rome erat nobilissima captiuarũ que in suo cõsortio aderant. uel sic que Rome erat comes i. dux his. i. ceteris captiuis cũ ea adstantibus
f. Ascanio natam. i. Romen fuisse filiam Ascanij.

[h]sacellum colitur [i]Angeronæ, cui sacrificat̃ ante diem xij. calen. Ianuariarũ: quæ diua præsul silentij ipsius, prænexo [k] obsignatoq; ore simulacrum habet. De temporib. urbis conditæ ambiguitatũ quæstiones excitauit, quòd quædam ibi multò ante Romulum condita sunt. Quippe aram Hercules, quã uouerat si amissas boues reperisset, punito Caco, patri inuentori dicauit. Qui Cacus habitauit locũ cui Salinæ nomen est, ubi [l]Trigemina nunc porta. Hic (ut Cælius tradit) cum à Tarchone Tyrrheno, ad quem legatus uenerat Marsyæ regis, socio Megale Phryge, custodiæ foret datus, frustratus uincula, unde uenerat rediit: & præsidijs amplioribus occupato circa Vulturnũ & Campaniam regno, dum etiã ea attrectare auderet, quæ concesserant in Arcadũ iura, duce Hercule, qui tunc fortè aderat, oppressus est: & Megalen Sabini receperunt, disciplinam augurandi ab eo edocti. Suo quoq; numini idem Hercules instituit aram, quæ maxima apud põtifices habetur, cum se ex Nicostrate Euãdri matre, quę à uaticinio Carmentis dicta est, immortalẽ cõperisset. Conseptum etiam, intra quod ritus sacrorũ, factis bouicidijs, docuit Potitios. Sacellum Herculis [m] in foro boario est, in quo argumenta cõuiuij † lætę maiestatis ipsius remanẽt. Nam diuinitus illò neq; canibus, neq; muscis ingressus est. Etenim cum uiscerationem sacrificij libaret, [n] Myagrum deum dicitur imprecatus. Clauam uerò in aditu reliquisse, cuius olfactu refugerẽt canes: id usq; nũc durat. Aedem etiam, quæ Saturni ærariũ fertur, comites eius condiderũt in honorem Saturni, quem cultorem regionis illius cognouerãt extitisse. † Item & [o]montem Capitolinum Saturnium nominarunt. Castelli quoq; quod excitauerant, portã, Saturniam appellauerunt, quæ postea Pandana uocata est. Pars autẽ infima Capitolini montis habitaculum Carmentæ fuit, ubi Carmẽtis nunc fanum est, à qua Carmentali portę nomẽ datũ est. Palatiũ uerò nemo dubitauerit quin Arcades habeat autores, à quibus primum Pallanteum oppidum cõditum, quod aliquandiu Aborigines habitarunt, sed propter incõmodum uicinæ paludis, quam præterfluens Tyberis fecerat, profecti Reate, postmodum reliquerunt. Sunt qui uelint à balatibus ouium, mutata litera, uel à Pale pastorali Dea, aut (ut Silenus probat) à Palante Hyperborei filia, quam Hercules ibi cõpressisse uisus est, nomen mõti

De cõsecratione urbis.

†ex maiestatis

†idem

problem. 60. Macrob. Satur. 3. cap. 9. Sempronius de diuis. Italiæ. h ¶ *Sacellum colitur.) In templo Volupiæ.* i ¶ *Angeronæ.) Angerona dea credita est, quod angores ac animorũ solicitudines propitiata depellat, siue quia anginæ morbo mederi inuocata credebatur: & figurabatur simulacrum eius cũ digito labijs admoto, qua effigie silentiũ indicabatur. Cacus autem cuius paulò pòst fit mentio, seruus fuit nequissimus Euandri, qui agros uicinorũ igne depopulabatur, & ob id à poëtis fingitur filius fuisse Vulcani, ore ignem fumũq; uomens. Hunc cum soror sua eiusdem nominis prodidisset, sacellum meruit in quo ei per uirgines Vestales sacrificabatur.* k ¶ *Obsignatoq; ore.) Obsignationis huius causam assignat Macrob. loco suprà citato. Vide et prouerb. apud Eras. Digito compesce libellum. Pro eo autẽ quod hic legimus, Silentij ipsius, uetusti codices habent, Silentij istius: ut ad silendum urbis nomen referri possit, quasi ei arcano celando præesse hæc dea credita sit.* l ¶ *Trigemina porta.) Situm huius portæ infra in descriptione urbis cõtemplari poteris, unà cum montibus quos urbis mœnia cingunt.* m ¶ *In foro boario.) Forum illud sic cognominatum quidam putant à bubus Herculis: alij ob id quòd in eo loco boues uendi consueuerint. In eo præterea tauri æneũ simulacrũ fuisse refert Tacitus, ab eoq; Romulũ designandi oppidi sulcũ cœpisse ducere. Potitij & Pinarij nomina sunt familiarium inclytarum.* n ¶ *Myagrũ.) Quidam uetusti codices habent, muscarũ deũ. Hunc, ut Pli. scribit lib. 10. cap. 28. Cyrenaici inuocãt, afferẽte multitudine muscarũ pestilentiã: quæ protinus intereũt, q̃ litatum est illi deo. Scribit & Romæ ædem esse Herculis in foro boario, quã neq; muscæ neq; canes intrant. Pli. eundem loco iam citato Achorẽ uocat, & lib. 29. ca. 6. Myodẽ.* o ¶ *Montẽ Capitolinũ.) Mõs iste olim Saturnius uocatus fuit, à deo Saturno: deinde Capitoliũ, quòd illic cum fundamenta foderẽtur ædis Iouis, caput hominis inueniretur. Vocatus est & hic mons antè Tarpeius, à uirgine Vestali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata armis & sepulta. Est quoq; ibi Saturnia porta, quæ deinde Pandana uocari cœpit, quòd semper pateret. Meminit Dionysius Siculus & Carmentalis portæ, quæ fuit iuxta Capitoliũ. Palatium uerò dictum est pro Palantiũ, quod urbs fuit in Arcadia, unde Arcades Romã uenientes, huic*

adoptatũ. Sed quanq̃ ista sic cõgruant, palàm est prospero illi augurio deberi gloriã Romani nominis, maximè cum annorũ ratio faciat cardinem ueritati. Nam, ut affirmat Varro autor diligentissimus, Romam condidit Romulus, Marte genitus & [p]Rhea Syluia, uel ut nõnulli, Marte & Ilia. Dictaq; primũ est Roma quadrata, quòd ad æquilibriũ foret posita. Ea incipit à sylua, quæ est in area Apollinis, & ad superciliũ scalarum Caci habet terminũ, ubi tuguriũ fuit Faustuli. Ibi Romulus mansitauit, qui auspicatò fundamenta murorũ iecit, duodeuiginti natus annos, xi. caleñ. Maias, hora post secũdam ante tertiã: sicut Lucius Tarũtius prodidit mathematicorũ nobilissimus, [q]Ioue in piscibus, Saturno, Venere, Marte, Mercurio in scorpione, Sole in tauro, Luna in libra cõstitutis. Et obseruatũ deinceps [r]ne qua hostia Parilibus cæderetur, ut dies iste à sanguine purus esset: cuius significationẽ de partu Iliæ tractã uolũt. Idem Romulus regnauit annos vij. & xxx. De [s]Ceninensibus egit primũ triumphũ, & Acroni regi eorum

a. adoptatũ melius adaptatum. sb
b illi augurio. i. sue fundationis.

c. Parilibus [illegible] cæderetur. i. nefieret sacrificium in festo deæ Pales de qua supra meminit in hoc cap. n. 50.

Aborigines. *loco nomen indiderũt. Cæterũ Aborigines populi sunt sic appellati, quòd errantes cõuenerint in agrum, qui nunc est populi Romani, quorũ rex primus fuit Saturnus, post quem tertio loco regnauit Faunus, sub quo Euander ab Arcadiæ urbe Palantio in Italiam uenit. Alij putãt Aborigines sic dictos græco nomine, quòd montes incoluerint. Sunt qui & Palatium sic uocatum putent à balando, quòd ibi pecus pascens balare consueuerit: uel à palando, quod ibi pecudes errare solebant. Alij aliter sentiunt, ut scribit quoq; autor iste. Et cum mons Palatinus ob præterfluentem Tyberim incõmodam præstiterit habitationem, ut hic Solinus scribit, sicut & typus urbis infrà exprimit pontẽ, qui transmittit ad palatium, nescio quare is mons in descriptione Romæ inuenitur ferè remotiorẽ habere situm à ripa Tyberis: nisi fortè duo fuerint colles sic nominati.*

p ¶*Rhea Syluia.) Rhea Vestalis à Syluio rege Syluia denominata, & ab Ilio urbe unde originem duxit, alio nomine Ilia uocata, cuius filius Romulus obseruato augurio in saxis nemorosi palatij, uidit duodecim uolucres, & frater eius Remus in cacumine mõtis Auentini uidit sex aues, & ex hoc augurio capiũt arbitriũ urbis.*

q ¶*Ioue in piscib.) Locum hunc Solini falsum esse satis indicat, quòd fieri nulla ratione potest, ut Sole in tauro existente, Mercurius aut Venus in scorpione sint. Causa est, quòd Plinij autoritate cap. 17. lib. 2. Veneris stella nunquam longius 47. partibus, Mercurius autem nunquam longius 20. partibus à Sole abscedant. Dato igitur quòd in scorpione tamen fuerint, consequens erit, ut Soli poßint opponi: quod nulla prorsus ratione posse contingere, uerba Plinij & astronomorũ autoritas abundè confirmat. Quantũ autem ad habitudinẽ attinet Planetarum, Iupiter in piscibus propria domo statutus, loco summã in rebus spiritualibus autoritatem, & sacrorũ ceremoniarumq; peculiarem diligentiam indidit. Plura uide in cõmentarijs Vadiani super Pomp. Melæ lib. 2.*

Parilia. r ¶*Ne qua hostia Parilibus.) Secundum Solinum Parilia festa dicuntur à partu Iliæ, quasi partus Iliæ. Id autẽ maiores instituti tenuerunt, ut cum die natali munus annale Genio soluerent, manum à cæde ac sanguine abstinerent, ne die qua lucem ipsi accepissent, alijs demerent.* s ¶*Ceninenses.) Populi à Cenina urbe Italiæ sic dicti.*

Iupiter cur dictus Feretrius. *Porrò Iupiter Feretrius dictus est, quòd pacem ferre crederetur: cui Romulus primũ templũ Romæ extruxit. Romulus itaq; cum Palatium inhabitasset atq; Cælium montem propinquum, & iuxta paludem Capreæ animã reddidisset, succeßit illi Tatius qui montem Capitolinũ ab initio ceperat, in qua postea templum Iunoni Monetæ extructum fuit. Hanc autem Monetam dictam aiunt, à monendo.*

Olympias. *Olympias spaciũ est quinq; annorum, quod à Romanis lustrum dicitur: & hic pro 27. putant legendum 13. olympiade. Nam aiunt præceßisse urbem conditam sex olympiades, & à condita urbe siue à cœpto regno fluxerunt anni 21. usque ad bellum quod Romulus habuit cum Sabinis populis circa Tyberim habitantibus, quod tribus durauit annis: ac deinde cum Romulo Tatius quinq; annis tenuit principatum, qui anni simul iuncti faciunt 29. Tatio succeßit Numa secundus rex, sepultusq; est postquam regnauerat 33. annis trans Tyberim sub Ianiculo monte. Post hunc creatus est tertius rex Tullus Hostilius, qui (autore Liuio) urbi adiecit Cælium montem, ubi & relicta Velia habitare cœpit. Huius successor Ancus Martius quartus rex addidit urbi montem Auentinũ atque Ianiculum, habitauitq; in sacra uia, quæ sic appellatur, quòd in ea inter Romulum & Tatium sacrum fœdus ictum fuerit. Hic Ancus cum Tarquinium Priscum, antea Lucumonem dictum, tutorem filiorum reliquisset, oblitus Lucumo filiorũ regis, Romanorũ regno præter æquum & fas potitus est. Cæterum Mugonia porta eadem est quæ & Trigonia, siue triangularis, à mugitu pecorum, quæ uenalia per eam ingrediebantur, sic dicta: aut ut alijs placet, à Mugio quodam, qui eidem tuendæ præfuit. Post Tarquinium Priscum assecutus est regnum Seruius Tullius, qui habitauit Exquilias, in quo monte fuerũt duo uertices, Olbius & Pullius: ipse enim iunxit urbi colles, Exquilium, Viminalem, Quirinalem, & extruxit Dianæ templum in Auentino. Hic à genero suo Tarquinio Superbo præter omne ius interemptus est, succeßitq; illi parricida in imperio, Superbus cognominatus ob corruptos mores: & cum multis annis imperasset, ob Lucretiæ à filio illatum stuprum ac alias tyrannides, regno eiectus est.* Pro

Fagutalem

eorū detraxit ſpolia, quæ Ioui Feretrio primus ſuſpendit, & opima dixit. Rurſum de Antennatibus triumphauit. De Veientibus poſtremò. Apud Capreæ paludē ᵗnonis Quintilibus apparere deſiјt. Cæteri reges, quibus locis habitauerint, dicemus. Tatius in arce ubi nunc ædes eſt Iunonis Monetæ, qui anno quinto poſt, ꝙ ingreſſus urbem fuerat, à Laurentib. interemptus, vij. & uiceſima olympiade hominē exuit. Numa in colle primùm Quirinali, deinde propter ædem Veſtæ in regia, quę adhuc ita appellatur: qui regnauit annis tribus & quadraginta, ſepultus ſub Ianiculo. Tullus Hoſtilius in Velia, ubi poſtea deûm Penatū ædes facta eſt: qui regnauit annos duos & triginta, obijt Olympiade quinta & trigeſima. Ancus Martius in ſumma ſacra uia, ubi ædes Lariū eſt: qui regnauit annos quatuor & uiginti, obijt Olympiade prima & xl. Tarquinius Priſcus ad Mugoniam portā ſupra ſummā nouam uiam, qui regnauit annis vij. & xxx. Seruius Tullius Exquilijs ſupra cliuum †Olbium, qui regnauit annos duos & quadraginta. Tarquinius Superbus & ipſe Exquilijs ſupra cliuum Pullium, ad Fagutalem lacū: qui regnauit annos xxv. Cincio Romā duodecima Olympiade placet conditā, Pictori octaua, Nepoti & Luctatio opinionem Eratoſthenis & Apollodori comprobantibus, Olympiadis vij. anno ſecundo: Pomponio Attico, & M. Tullio, Olympiadis ſextæ anno tertio. Collatis igitur noſtris & Græcorū temporibus, inuenimus incipiente Olympiade ſeptima Romā conditā, anno poſt Ilium captū cccc xxxiij. Quippe certamen Olympicum, quod Hercules in honorem attaui materni Pelopis ediderat, intermiſſum, Iphiclus filius eius inſtaurauit poſt excidium Troiæ, anno quadringenteſimo octauo. Ergo ab Iphiclo numerat̄ Olympias prima. Ita ſex medijs Olympiadibus interiectis, quibus ſingulis anni quaterni imputantur, quū ſeptima cœptante, Roma condita ſit, inter exortum urbis, & Troiam captam, iure eſſe quadringentos annos & xxxiij. conſtat. Huic argumento id accedit, quòd cum Caius Pompeius Gallus, & Quintus Verannius urbis conditæ anno octingenteſimo primo fuerint conſules, Conſulatui eorum Olympias vij. & ducenteſima actis publicis annotata eſt. Quater ergo multiplicatis ſex & ducentis Olympiadib. erūt anni octingenti xxiiij. quib. de ſeptima Olympiade annectendus eſt primus annus, ut in ſolidum colligantur anni octingenti xxv. Ex qua ſumma detractis uiginti annis & iiij. Olympiadum retro ſex, manifeſtò octingenti & unus annus reliqui fient. Quapropter cum octingenteſimo primo anno urbis conditę, ducenteſima ſeptima Olympias cōputetur, par eſt Romā vij. Olympiadis anno primo credi conditam. In qua regnatum eſt annis ducentis xli. ᵘ Decemuiri creati anno ccc. ſecundo. Primum punicum bellum anno cccc. octogeſimo nono. Secundum, anno quingenteſimo triceſimoquinto. Tertium, ſexcenteſimoquarto. Sociale ſexcenteſimo ſexageſimo ſecundo. Ad Hircium & Caium Panſam conſules anni ſeptingenti & decem. Quorum conſulatu Cæſar Auguſtus conſul creatus eſt, octauumdecimū annum agens: qui principatum ita ingreſſus eſt, ut uigilantia eius non modò ſecurum, uerumetiam tutum imperium eſſet. Quod tem-

† Vrbicū

Fagutalem lacū, quidam putant legendum Fagutalem lucū. Ex annis itaq; quibus ſeptē reges Romæ regnarūt, colliguntur ſecundū Dionyſium & ſextū Rufum anni 244. qui faciunt olympiades 61. & olympiade ſeptima Roma condita eſt, hoc eſt, 35. anno poſt Olympicum certamen, quod Hercules fertur edidiſſe in honorē Pelopis. Et cum conſtet diuū Auguſtum anno 709. ab urbe condita imperium Romanū inijſſe, & imperij eius 42. anno Chriſtum ſaluatorem mundi ex uirgine natum, patebit urbem conditam annis 751. ante Chriſtum incarnatum: hoc eſt, Chriſtum ueniſſe in mundum poſt exactam olympiadem 157. Differt tamen aliorum calculus ab hac ſupputatione.

Chriſti aduentus.

t ¶Nonis Quintilib.) Eum diem Plutarch. in Romuli uita, uulgi fugam, & Nonas Capratinas appellari tradit, idemq; in Numa repetit. De morte autem Romuli diſſentiunt autores. lege Liuium, Dionyſ. Plutarch. D. Auguſt. de Ciuit. dei. lib. 3. cap. 15.

u ¶Decemuiri creati.) Ex hominū inconſtantia euenit, ut plerunque prioribus faſtiditis, gaudeant nouitate. Hinc factum eſt, ut poſtquam conſules per annos octo & quin-

pus fermè solum repertum est, quo plurimũ & x arma cessauerunt, & ingenia floruerunt, scilicet ne inerti iustitio languerent uirtutis opera, bellis quiescentibus.

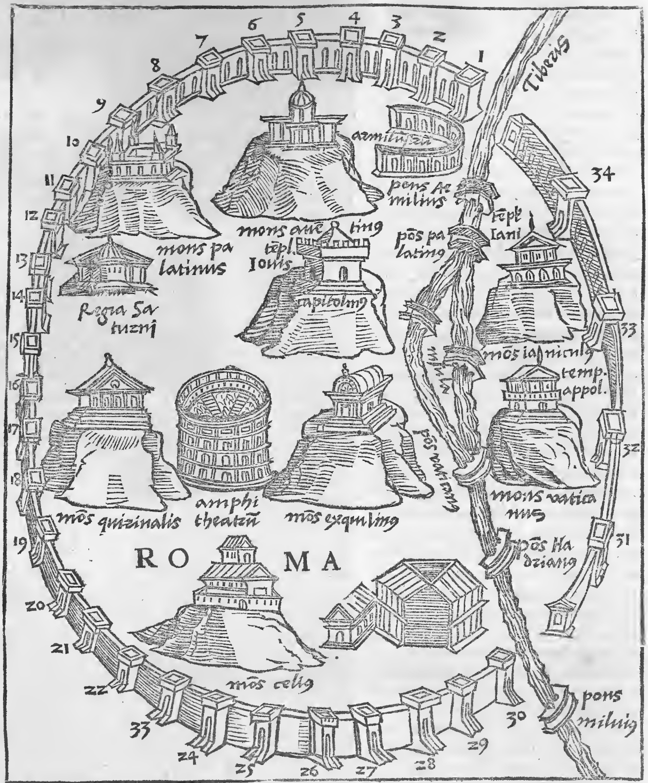
quinquaginta tenuissent imperium, alium Romani exposcerent magistratum. Exactis regibus Romanis omnes leges exoleuerũt, cœpitq; populus incerto iure & consuetudine magis uti quàm lata lege, idq; propè uiginti annis. Postea ne diutius hoc fieret, placuit publica autoritate decem constitui uiros, per quos peterentur leges à Græcis ciuitatibus, ut ciuitas fundaretur legibus, quas in tabulis eburneis scriptas pro Rostris composuerunt, ut possent leges apertius percipi. Datumq; est eis ius in eo anno in ciuitate summum, uti leges corrigerent, & si opus esset, interpretarentur, neque prouocatio ab eis, sicut à reliquis magistratibus, fieret. Cum uerò istis legibus deprehenderetur aliquid deesse, sequenti anno alias duas leges adiecerunt, conflatæq; sunt leges duodecim tabularum, succedentibus consulibus regibus. Sociale bellum uocat, quando omne Latium, Picenũ, & Hetruria omnis, & Campania, postremò Italia, consurrexerunt contra Romam. x ¶ *Arma cessauerunt.*) *Alludunt hoc loci etiam Gentiles sacris prophetarum oraculis, quæ sic habent Isaiæ 2. & Michæ 4. Et comminuent gladios suos in uomeres, & lanceas suas in falces: non leuabit gens contra gentem gladium, nec discent aliquandiu usum belli. Eo deniq; tempore floruerunt optima ingenia apud exteras nationes. Apud Iudæos expectabatur à pijs lux mundi & princeps uerè pacis, consiliarius mirabilis, deus pacis, pater patriæ siue æternitatis. Apud Romanos florebant M. Varro, M. Cicero, Sallustius, Titus Liuius, Vergilius, Horatius, Ouidius, Manilius, Propertius, & multi alij uiri eximio præditi ingenio, qui in summa pace & iustitio ipso, hoc est, iuris dicendi intermißione, egregiè sua exercuerunt ingenia, ne iners esset ipsum iustitium.*

HIC *nunc in fine huius secundi capitis subijciam urbis Romæ situm & dispositionem, cum omnibus portis suis. Notandum igitur quòd Romus siue Romulus cõdidit urbem suam quadratam, quatuor regionũ & portarum, inclusis his quatuor montibus, Palatino ab ortu, Capitolino ab occasu, Auentino à meridie, & Exquilino à septentrione. Deinde Seruius Tullus eam octo portarum & regionum fecit, ut suprà quoque memorauimus. Diuus Augustus postea (ut quidam sentiunt) sedecim portarum atque regionum fecit. Demum trigintaquatuor portarum cum singulis regionibus facta est, & sic Plinius temporibus suis fuisse testatur.*

In nostra hac figura paulułum erratum est in transtyberino monte, qui unus in radice est, sed ob duplex cacumen duo sortitus est uocabula. In Ianiculo est templum Neronis, sepulchrum Numæ, & templum Iani. In Vaticano uerò templum Apollinis & templum Carmentæ. Vltra Ianiculum est circus Neronis. Citra Tyberim in monte Cælio est templum Claudiorum, curia Hostilia, & armamentum Pichi. In monte Quirinali est templum Quirini. In monte Exquilino est templum Serapidis & templum Isidis, atq; domus aurea Neronis. In monte Palatino est domus Augusti, domus Tiberij, atque templum Apollinis cum bibliotheca. In monte Auentino est casa Remi, templum Dianæ, cohors uigilum, & domus sacerdotum. In monte Capitolino templum Iouis, ara, arx, & asylum. Duo oppositi pontes in insula, sunt pons Fabritius, & pons Cestius.

hec est vrbis Rome descriptio

Meridies.

Ortus.

Occasus.

Septentrio.

1 Porta Laurentina
2 Porta Ostiensis
3 Porta Trigemina
4 Porta Trigonia
5 Porta Naualis
6 Porta Sancualis
7 Porta Næuia
8 Porta Radusculana
9 Porta Camena, siue Appia, siue Capena
10 Porta Latina
11 Porta Labicana
12 Porta Gabina
13 Porta Querquetulana, siue Cælimontana
14 Porta Triumphalis, siue sacra
15 Porta Prænestina
16 Porta Tyburtina
17 Porta Mutia
18 Porta Minutia
19 Porta Exquilina
20 Porta Salutaris
21 Porta Piacularis
22 Porta Lauernalis
23 Porta Viminalis
24 Porta Quirinalis
25 Porta Catullaria
26 Porta Collina
27 Porta Collatina
28 Porta Rhomanula
29 Porta Rhutumena, siue Veientana
30 Porta Flumentana, siue Flaminia
31 Porta Valeria
32 Porta Septimiana
33 Porta Aurelia
34 Porta Portuensis.

SCHOLIA CAP. III.

Quandò hic à principio huius capitis dicitur, ante Augustum Cæsarem incerto modo annum computatum: nequaquam intelligendum est, Augustum primũ anni ordinem apud Romanos instituisse, sed annũ à Iulio Cæsare ordinatum, & postea negligentia confusum, rursus ad pristinam rationem redegisse, ut infrà dicetur, qui & Sextilem mẽsem, in quo natus fuerat, suo cognomine nuncupauit Augustũ. Quod autẽ quidam terminarunt annũ quatuor mensibus, alij tribus, quidã sex, alij tredecim &c. singuli suas habuerunt rationes, etiamsi nõ omnes sint manifestæ. Qui annum sex finierunt mensibus, habuerũt hyemem pro uno anno, & æstatem pro alio. Qui uerò tres duntaxat pro anno usurparunt menses, illi rationem habuerunt utriusq; solstitij, atque utriusq; æquinoctij. At nemo melius unquã obseruauit annum quàm illi, qui definierũt illum esse reditum solis in eundem punctum per 12. signa zodaici. Vnde quidam putant annum dictum ab anulo, quòd in se redeat: alijs uerò placet deducere nomen ἀπὸ τοῦ ἀνανεοῦσθαι, ab innouando, quòd uidelicet assiduè innouetur & alter fiat: quibus & hebraica alludit etymologia, in qua annus schanah *uocatur, à repetẽdo & alterãdo, etiamsi gens illa utatur anno lunari, nõ qui unam lunæ duntaxat cõtineat reuolutionẽ, ut quidam Latinorum lunarem descripserunt annum, sed qui duodecim complectitur reuolutiones, & præterea motum undecim dierum, ex quibus undecim diebus tertio quouis anno, & nonnunquam secundo fit mensis intercalaris seu embolismicus, qui additus duodecim mensibus, constituit annum 13. lunationũ: qua intercalatione cauetur, ne annus lunaris ad maximũ deuiet ab anno solari ultra 25. aut 26. dies. Cæterũ annum solarem prisci Romani cõputabant decem mensiũ, accepta hac ordinatione à Romulo, qui Martiũ primũ anni mensem genitori suo Marti dicauit, quem mensem anni primũ fuisse uel ex hoc probatur, quod ab ipso Quintilis quintus est. Huius die prima ignem nouum Vestæ aris accendebant, & laureæ ueteres nouis laureis mutabãtur. Hoc mense mercedẽ exoluebant magistris, quam completus annus deberi fecit: comitia auspicabantur, uectigalia locabant, matronæ apponebant cœnas seruis, ut inuitarent eos in principio anni ad promptius obsequiũ: sicut rursus mense Decembri in fine anni*

De diuisione anni, & diebus intercalaribus. Cap. III.

TVnc ergo primũ cursus anni perspecta ratio est, quę à rerum origine profunda caligine tegebatur. Nam ante Augustũ Cæsarẽ incerto modo annum computabant, quia apud Aegyptios quatuor mensibus terminabatur, apud Arcades tribus, apud Acarnanas sex, in Italia apud Lauinios xiij. quorũ annus ccclxxiiij. diebus ferebatur. Romani initio annũ x. mensibus computabant, à Martio auspicantes, adeò ut eius die prima de aris uestalibus ignes accenderẽt, mutarent ueteribus uirides laureas, senatus & populus comitia agerent, matronæ seruis suis cœnas ponerent, sicuti Saturnalib. domini; illę ut honore promptius obsequiũ prouocarent, hi quasi gratiã repensarent perfecti laboris. Maximè hunc mensem principem testatur fuisse, quòd qui ab hoc quintus erat, Quintilis dictus est: deinde numero decurrente, December solennem circũ finiebat intra diem trecentesimũ quartũ. Tunc enim iste numerus explebat annum, ita ut sex menses tricenûm dierũ essent, quatuor reliqui tricenis & singulis explicarentur. Sed quoniã ratio illa ante Numam à lunæ cursu discrepabat, lunari cõputatione annum perequarũt, quinquaginta & uno die adiectis. Vt ergo perficerent XII. menses, sex mensibus prioribus detraxerunt dies singulos, eosq; quinquaginta istis & uni adnexerunt, factiq; lvij. Diuisi sunt in duos menseis, quorum alter xxix. alter xxviij. dies continebat. Sic annus habere V. & L. & CCC. dies cœpit. Postmodum cum perspicerent temerè annũ clausum intra dies quos suprà diximus, quandoquidẽ appareret solis meatũ non ante trecentesimũ sexagesimũquintum diem, abundante insuper quadrãtis particula, zodiacũ conficere decursum, quadrantem illum & decem dies addiderunt, ut ad liquidum annus trecentis lxv. diebus & quadrante cõstaret, hortante obseruatione imparis numeri, quẽ Pythagoras monuit præponi in omnibus oportere. Vnde propter dies impares, dijs superis & Ianuarius dicat: et propter pares Februarius quasi abominosus, dijs inferis deputatur. Cum itaq; hæc definitio toto orbi placuisset, custodiendi quadrãtis gratia à diuersis gentibus uariè intercalabatur, nec unq; tamen ad liquidum fiebat temporũ adequatio.

Græci

Græci ergo singulis annis xi. dies & quadrantem detrahebant, eosq; octies multiplicatos, in annum nonum reseruabant, ut contractus nonagenarius numerus in treis menses per tricenos dies scinderet, qui anno nono restituti efficiebant dies quadringentos xliiij. quos ἐμβολισμοὺς uel ὑπερβάλλοντας nominabāt. Quod cum initio Romani probassent, contemplatione numeri parilis offensi, neglectum breui perdiderunt, translata in sacerdotes intercalandi potestate, qui plerunq; gratificantes rationib. publicanorū, pro libidine sua subtrahebant tempora, uel augebant. Cum hæc sic forent cōstituta, modusq; intercalandi interdum fieret imminutior, interdū auctior, uel omnino dissimulatus præteriret, nonnunq; accidebat ut menses qui fuerant hyeme transacti, modò in æstiuum, modò in autumnale tempus inciderent. Itaq; Caius Cæsar uniuersam hanc inconstantiam incisa temporū turbatione composuit, & ut certū statum præteritus error acciperet, dies xxi. & quadrantem simul intercalauit, quo pacto regradati mēses de cætero statuta ordinis sui tempora detinerent. Ille ergo annus solus trecentos xliiij. dies habuit, alij deinceps trecentos sexagenos quinos & quadrantem. Et tum quoq; uitiū admissum est per sacerdotes. Nam cum præceptum esset anno quarto, ut intercalarent unum diem, & oporteret confecto quarto anno id obseruari, anteq; quintus auspicaretur, illi incipiente quarto intercalarūt, nō desinente. Sic per annos sex & xxx. cum nouem dies tantum sufficere debuissent, xij. sunt intercalati. Quod deprehensum Augustus reformauit, iussitq; annos duodecim sine intercalatione decurrere, ut tres illi dies qui ultra nouenarios temerè fuerant intercalati, hoc modo possent repensari: ex qua disciplina omnium postea temporum fundata ratio est. [a] Verùm cum & hoc, & multa alia Augusti temporibus debeant, qui penè solus sine exemplo rerū potitus est, tot & tanta in uita eius inueniuntur aduersa, ut non sit facilè discernere, calamitosior an beatior fuerit. Primū, quòd apud auunculū in petitione magisterij equitū prælatus est ei Lepidus tribunus, cum quadam auspicantiū cœptorum nota, mox triumuiratus †collegium prægraui potestate Antonij, Philippensi †prelio, inde proscriptionis inuidia, abdicatio posthumi Agrippæ post adoptionem, deinde desiderio eius insignis pœnitentia, naufragia Sicula, turpis ibi in spelunca occultatio, seditiones militū plurimæ, Perusina cura, detectum filiæ adulterium, & uoluntas parricidialis: nec minore dedecore neptis infamia, incusatæ de morte filiorū & amissis liberis, nō solum orbitatis dolor, sed urbis pestilen-

†collegio prægrauatus

†prælio morbus

anni heri faciebant seruis Saturnalia festa, ut exoluerēt gratiam perfecti laboris. Postmodum autem cum cernerent annum temerè diuisum, non adæquare dies cursus solis, mutuati sunt ab Aegyptijs doctiores quiq;, præsertim Iulius Cæsar, uerum solis cursum & anni quantitatem, cōstituentes dies 365. & quadrantem, hoc est, sex horas pro anno solari integro, ex quadrante quater replicato facientes quouis anno quarto diem intercalarem, hoc est, annū habentem 366. dies. Intercalationi autem illi deputatus fuit mensis Februarius, quòd ultimus esset anni mensis, & à Martio sequens inchoaret annus: nec tamē intercalatio illa fiebat ultima Februarij die, sed post 23. diem, cuius ratio non omnino certa habetur. Cæterū hæc anni supputatio etsi prima facie iusta & uera apparuerit, tamen temporis successu deprehensa est habere nōnihil erroris, quòd quadrans ille paulò plus habet temporis quàm oporteat singulis quartis annis intercalare. Diligentiores nostri temporis astrorum obseruatores, pro quadrante censent intercalandas duntaxat quinque integras horas et circiter 49. minuta, ut singulis quartis annis minuta 44. superfluè intercalētur, quæ in annis 130. ferè faciūt unum diem, qui nimiò intercalatur. Hæc à nostris negligi minimè debuerant, sicut & diei intercalando alius aßignandus esset locus, puta finis Decembris, postea quam publico consensu annum auspicamur à Ianuario. Sciunt astrorum calculatores, quàm ineptum locum habeat dies intercalandus in nostro Calendario, & quantum illis faciat negocium.

a ¶Verū cum & hoc &c.) Totum hunc locū Solinus in suum transtulit opus ex Plinij septimo lib. nat. hist. cap. 45. ubi ærumnæ Augusti describuntur paulò clarius q̃ hic recenseantur. Prælatus fuit Lepidus contra uoluntatem eius, proscriptus fuit collega ex inuidia, doluit illi collegium in triumuiratu peßimorum ciuium, molestauit Philippense prælium, morbus, fuga, naufragiū Siculum, cura Perusinæ contentionis, solicitudo Actiaci Pannonicíq; belli, ruinæ pontis, seditiones militum &c.

tia, fames Italiæ bello Illyrico, angustia rei militaris, corpus morbidum, contumeliosa dissensio priuigni Neronis, uxoris etiã & Tiberij cogitationes parum fidæ, atq; in hunc modum plura. Huius tamen suprema, quasi lugeret seculũ, penuria insecuta est frugum omniũ. At ne fortuitũ quod acciderat uideretur, imminentia mala nõ dubijs signis apparuerunt. Nam Fausta quædam ex plebe partu uno edidit quater geminos, mares duos, totidemq; fœminas, monstrosa fœcunditate portendens futuræ calamitatis indicium. Quamuis Trogus autor affirmet in Aegypto septenos uno utero simul gigni: quod ibi minus mirum, cum fœtifero potu Nilus non tantum terrarum, sed & hominum fœcundet arua. Legimus Cneum Pompeium Eutychiden fœminam Asia exhibitam, quam constabat tricies enixam, cum xx. eius liberis in theatro suo publicasse. Vnde competens hoc loco duco super hominis generatione tractare.

SCHOLIA CAP. IIII.

Sumit Solinus in hoc capite exordiũ scribendi de homine, qui cunctis animantibus perfectior est. Nam est animal prouidũ, sagax, multiplex, acutũ, memor, plenũ rationis & cõsilij, atq; præclara quadã generatum cõditione. A summo enim deo solus homo est ex tot animantiũ generibus atq; naturis, particeps rationis & cogitationis, cũ cætera sint omnia expertia &c. Vide Ciceronem primo legum. a ¶Mulier solũ animal menstruale.) *Est menstruum cibi superfluitas, cõpleti quarta digestione, sese in mulierib. pro portione habens quemadmodum in uiris sperma ipsum. Et diuiditur in prægnãte in tres partes: primo in eam quæ in nutrimentũ uertitur mulieris, deinde altera pars eleuatur ad mammas, & tertio quod superfluum est, expectat tempus quo extrà depellatur. Causa autem menstrui est caloris defectus, non ualentis absumere humidum digestum: unde fit ut cum membris animalis aßimilari nõ poßit, suo tandẽ pondere exitum petat. Putat autem Aristoteles, omnium animalium fœminis accidere menstruum, sed multò lenius quàm mulieribus, idq; propter sui corporis maiorẽ mollitudinem. Quòd autem menstruum tam nociuũ est his quæ ab eo continguntur, aiunt hanc rationem esse, quod colluuies quædam malorum humorum in mulieribus abeunt statuto tempore in menstrua, quibus inest uis quædam malè affecta, qua contactæ fruges non germinant &c.* De sydere Helenæ Pli. *scribit libro secũdo naturalis hist. cap.* 37. *Porrò quando speculũ hic aspectu uitiari pronunciatur, constat uisum non modo pati seu affici à speciebus uisibilibus, sed & agere quoq;. Statim enim ut mulier languida intuetur speculum, superficiem eius quædam ueluti nebula sanguinis obducit, adeò ut si nouitium sit speculum, nõ temerè maculam*

De homine & partu eius, deq; prodigiosę fortitudiuis uiris, & lapide Alectorio. Cap. IIII.

Etenim cũ de animalibus, quæ dictu digna uidebunt, prout patria cuiusq; admonebit, simus annotaturi, iure ab eo potissimũ ordiemur, q̃d rerum natura, sensus iudicio & rationis capacitate prę posuit omnibus. Itaq; ut Democritus physicus ostendit, [a]mulier solũ animal menstruale est, cuius profluuia nõ paruis spectata documẽtis, inter monstrifica meritò numerant. Cõtactæ his fruges non germinabunt, acescent musta, morient herbæ, amittent arbores fœtus, ferrũ rubigo corripiet, nigrescent æra: si quid canes inde ederint, in rabiẽ efferabũtur, nocituri morsib. quibus lymphaticos faciũt. Parua hæc sunt. Bitumẽ quod in Iudæa Asphaltites gignit lacus, adeò lentũ est mollitie glutinosa, ut à se nequeat separari. Enimuero si abrumpere partem uelis, uniuersitas sequet: scindiq; non potest, quoniam in quantũ ducat extendit. Sed ubi admota fuerint cruore illo polluta fila, spõte discerpitur, & applicita tabe diducit paulò antè corpus unũ, fitq; de tenacitate cõnexa cõtagione partitio repentina. Habet planè id solum salutare, quod auertit sydus Helenę perniciosissimũ nauigantib. Cęterũ ipsæ fęminæ quib. munus est necessitatis huiusmodi, q̃diu sunt in sua lege, nõ innocentib. oculis contuent. Aspectu specula uitiant, ita ut hebetet uisu fulgor offensus, & solitam æmulationẽ uultus, extinctus splendor amittat, faciesq; obtusi nitoris quadã caligine nubiletur. Mulierũ aliæ in æternũ steriles sunt, aliæ mutatis cõiugijs exuũt sterilitatẽ: nõnullæ tantũ semel pariunt, quædam aut fœminas, aut mares semper. Post annum L. fœcunditas omniũ cõquiescit. Nam in annum lxxx. uiri

uiri generant, sicuti Masinissa rex Methymnũ filium lxxx. & sextũ agens annum genuit. Cato octogesimo exacto, ex filia Salonij clientis sui auum Vticensis Catonis procreauit. Compertum & illud est, quòd [b]inter duos cõceptus cum intercesserit paululũ temporis, uterq; residet: sicut in Hercule & Iphiclo apparuit frater eius, qui gestati eodem onere, interuallis tamen, quibus cõcepti fuerãt, nati uident̃. Et de Proconesia ancilla, quæ è duplici adulterio geminos edidit, utrũq; patri suo similẽ. Hic Iphiclus Iolaũ creat, qui Sardiniã ingressus, palanteis incolarũ animos ad concordiã eblanditus, Olbiam & alia græca oppida extruxit. Iolenses ab eo dicti, sepulchro eius templũ addiderunt, quòd imitatus uirtutes patrui, malis plurimis Sardiniã liberasset. Ante omnia [c]sobolem cogitantibus, sternutatio post coitus cauenda, ne prius semen excutiat impulsus repẽtinus, quàm penetralib. se maternis insinuet humor paternus. Quòd si naturalis materia hæserit, decimus à cõceptu dies dolore grauidas admonebit. Iam inde incipiet & capitis inquietudo, & caligine uisus hebetabitur. Ciborum quoq; fastidijs stomachi claudet̃ cupido. [d]Cõuenit inter omnes, corda primũ ex uniuersa carne formari, eaq; in diem quintum & sexagesimũ crescere, deinde minui: ac ex ossibus spinas: eapropter capitale est, si pars alterutra noceat̃. Planè si corpusculum in marem figuratur, melior est color grauidis, & pronior paritudo uteri, deniq; à quadragesimo die motus. Alter sexus nonagesimo die primũ palpitat, & concepta fœmina gestantis uultum pallore inficit, crura quoq; præpedit languida tarditate. In utroq; sexu cum capilli germinãt, incõmodũ maius est, fitq; plenilunijs auctior ægritudo, quod tẽpus etiã editis semper nocet. Cum salsiores escas edit grauida, unguiculis caret partus. At cum propè ad uterum liberandum uenerint momenta maturitatis, enitentis spiritũ retinere plurimũ cõgruit, quandoquidem letali mora oscitatio suspendit puerperia. [e]Contra naturam est in pedes procedere

maculã eluas: si peruetus, facilè abstergas.

b ¶Inter duos cõceptus.) Fabulam aiunt esse, Herculem & Iphiclum gemellos interuallo temporis cõceptos & natos: sicut & reliquum exemplum de Proconesia pro fabula habetur: etiamsi pleriq; docti non negent unam mulierem nedum ex semine semel suscepto gemellos posse edere, uerum & ex duplici semine per interuallum temporis susceptũ bis posse imprægnari. Cæterum Iphiclus iste de quo hic fit mentio, dicitur procreasse, uel secundũ alios substituisse regni successorem Iolaum, qui ingressus Sardiniam insulã mediterranei maris, constructis insignibus urbibus, totaq; ea insula in potestatem redacta, & hominibus cicuratis, qui pecudum more palantes oberrantesq; absq; rationis usu uiuebant, ex suo nomine campestrem partẽ insulæ, quam incoluit, Iolæam, incolas uerò Iolaos siue Iolenses uocauit. Ciuitatis Olbiæ meminit quoque Strabo.

c ¶Sobolem cogitantibus sternutatio cauenda est.) Vt oscitatio mulieribus in enixu letalis est, ita sternutatio à coitu abortiuum facit. Habet autem sternutatio plerunque ortum à superfluitate cibi & potus: quam cum homo satis concoquere nequeat, mouetur multum spiritus ob humoris copiam. Spiritus uerò præ sua tenuitate efferens se ad cerebrũ, cogit id crebro ad se expellendum incitari, & ita strepitus mouetur: quoniam per nares, meatus denique arctiores spiritus extrudatur uniuersus, quemadmodũ etiam ad partes inferiores spiritus idem euolutus, murmur per intestina excitat, & per sedem insigni cum sono excedit, atq; etiã ad superiora enixus ructum per stomachum agit, & uocem per guttur, & sonitum ac tinnitum per aures.

d ¶Conuenit inter omnes.) Medicorum placita hæc sunt, cor primum formari: at multi philosophi secus sentiunt. Aristot. enim lumbos primũ absolui dicit carinæ nauis instar. Alcmæon caput, ut in quo principatus est. Medici cor, ut in quo uenarũ arteriarũq; principiũ. Anaxagoras cerebrũ, unde omnes sunt sensus. Stoici unà totũ infantem figurari dixerũt, ut unà nascatur alaturq;.

e ¶Cõtra naturam est in ped. proced.) Aristo. de his sic habet cap. 8. lib. 7. nat. animalium: Situs in utero quadrupedum omniũ extensus est, expedum autem (ut sunt pisces) obliquus: bipedum uerò inflexus contractusq;, ut auium. Homo etiam in semet conglobatus sic gestatur, ut nasum inter genua, oculos supra genua, aures extra genua habeat. Omnibus æquè animantibus caput primũ superius est, sed cum creuerint & iam exitum appetant, deorsum deducitur. Quorum uerò in nascendo nõ caput, sed pedes primi extiterint, qui partus difficillimus ægerrimusq; habetur, Agrippæ appellantur uocabulo, ab ægritudine & pedibus. Nam cõuersi sic in pedes, brachijs plerunq; diductis retineri solent, ægriusq; tunc mulieres enitũtur. Huius periculi deprecandi

gratia, aræ statutæ sunt Romæ duabus Carmentibus, quarum altera Postuerta nominata est, Prosa altera, à recti peruersiq; partus & potestate & nomine. f ¶Aperto coniugio.) Augusti filiam, nempe Iuliam intelligit, quam Marcus Agrippa uxorem duxit: ex quorum filia Agrippina prodijt Nero Imperator, omnium bipedum sæuissimus, qui & ipse in pedes natus dicitur. Dicit præterea hic Solinus, infaustum signum esse si puella clausis cõglutinatisq; genitalibus nascatur, id quod Corneliæ Gracchorũ matri accidit, quæ miserum spectaculum in filijs occisis & insepultis uidit. Auspicatior ortus putatur si mater prius necetur, id quod Scipioni Africano priori cõtigit, & propterea inter Romanos duces obtinuisse creditur à gentilibus excellentiæ principatum, à cæso matris Pomponiæ utero Cæsar appellatus. Idem quidam ferũt de Iulio Cæsare, sed quàm rectè, ipsi uiderint, cum ille Gallicũ gerens bellum, matrem Aureliam amiserit. g ¶Quos κυνόδοντας uocant.) Hoc est, caninos dentes. Et quod de nascentiũ uagitu subditur, sciendum quòd Epicurei queruntur hominem nimis imbecillum nasci quàm cætera animalia, quæ ut sunt edita ex utero, protinus in pedes suos eriguntur, gestiunt discurrere, statimq; aëri tolerando idonea sunt: homo uerò contrà nudus & inermis tanquam ex naufragio in huius uitæ miserias proijcitur, qui neq; mouere se loco ubi effusus est potest, nec alimentum lactis appetere, nec iniuriã temporis ferre: itaq; naturã non matrẽ esse humani generis, sed nouercã, quæ erga muta se liberalius gessit quàm erga hominẽ. De uno Zoroaste legitur, quòd natus mox riserit, & is fuit Bactrianorum rex, inuentor magicarum artium, superatus in bello à Nino rege Assyriorum. Cõtrà Crassus nunquam risit, & propterea uocatus fuit ἀγέλαστος, id est, sine risu, mœstus & tristis.

h ¶Pancratij uictoriam.) Est pancratium genus certaminis, quandò in ipso certamine summus conatus & omne robur intenditur, ἀπὸ τοῦ παντὸς καὶ κράτους, id est, omni robore. Cæterum Sannites, aut secũdum alios Samnites, à Samnio colle dicitur, aut ut alijs placet, à Samnio regione Italiæ, quam hodie Aprucium uocant. Milo uerò Crotoniates luctator insignis, apud Darium regem Persarũ celebre habuit nomen, ob insignem fortitudinẽ, in cuius statua elogiũ hoc scriptum fuit: Victor ille omnium certami-

num

dere nascẽteis: quapropter uelut ægrè parti appellantur Agrippæ. Ita editi minus prosperè uiuunt, & de uita æuo breuiori decedũt. Deniq; in uno M. Agrippa felicitatis exemplũ est, nec tamẽ usq; eò inoffensę, ut nõ plura aduersa pertulerit, quàm secunda. Nam & misera pedum ualetudine, & [f]aperto coniugis adulterio, & aliquot infelicitatis notis retrouersi ortus omen luit. Fœminis perinde est infausta natiuitas, si concretũ uirginale fuerit: quo pacto genitalia fuere Cornelię, quæ editis Gracchis ostentum hoc piauit sinistro exitu liberorũ. Rursum necatis matrib. ortus est auspicatior, sicut Scipio Africanus prior, qui defuncta parente, quòd excisus utero in diem uenerat, primus Romanorum Cęsar dictus est. E geminis, si remanente altero, alter abortiuo fluxu exciderit: alter qui legitimè natus est, Vopiscus nominatur. Quidam & cum dentibus procreantur, ut Cn. Papyrius Carbo, & M. Curio, Dentatus ob id cognominatus. Quidam uice dentium continui ossis armantur soliditate, qualem filium Bithynorum rex Prusias habuit. Ipsum dentium numerum discernit qualitas sexus, cum in uiris plures sint, in fœminis pauciores, [g] quos κυνόδοντας uocant. Et quibus gemini prodeunt à dextra parte, fortunæ blandimenta promittũt: quibus à læua, uersa uice. Nascentium uox prima uagitus est. Lætitię enim sensus differtur in quadragesimũ diem. Itaq; unum nouimus eadem hora risisse, qua erat natus, scilicet Zoroastem, mox optimarum artium peritissimũ. At Crassus, auus eius quem rapuerũt bella Parthica, quòd nunq; riserit, fertur Agelastos cognominatus. Inter alia Socratis magna pręclarum illud est, quòd in eodem uultus tenore etiã aduersis interpellantibus perstitit. Heraclitus & Diogenes Cynicus nihil unq; de rigore animi remiserũt, calcatisq; turbinib. fortuitorũ, aduersus omnẽ dolorem & miseriã uniformi durauere proposito. Pomponiũ poëtam, cõsularẽ uirum, nunq; ructasse, habet inter exempla. Antoniã Drusi nõ spuisse, percelebre est. Nonnullos nasci accepimus cõcretis ossibus, eosq; neque sudare cõsuesse, neq; sitire: qualis Syracusanus fertur Lygdamus, qui tertia & tricesima Olympiade primus ex Olympico certamine [h]Pancratij coronã reportauit, eiusq; ossa deprehensa sunt medullã nõ habere. Maximã uiriũ substantiã neruos facere certissimũ est, quãtoq; fuerint densiores, tanto propensius augescere

firmita-

firmitatẽ. Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis, annotauit Tritanũ gladiatorẽ †natura Samnitẽ fuisse, qui & rectis & transuersis neruis nõ modò crate pectoris, sed & manibus cancellatis & brachijs, omneis aduersarios leui tactu, ac penè securis congreßionibus uicerit: eiusq; filium militẽ Cn. Pompeij pari modo natum, ita spreuisse hostem prouocantẽ, ut inermi eum dextra & superaret, & captum digito uno in castra imperatoris sui reportaret. Milonem quoque Crotoniensem ferunt egisse omnia supraq; homo ualet. De quo etiam hoc proditur, quod ictu nudæ manus taurum fecit uictimam: eumq; solidum, qua mactauerat die, absumpsit solus, nõ grauatus. Super hoc nihil dubiũ. Nam factum elogium extat: Victor ille omnium certaminũ obijt. Sanè [i] Alectorius traditur lapis, qui specie crystallina, in modum fabæ, in gallinaceorũ uentriculis reperitur, aptus (ut dicunt) præliantibus. Milo porrò Tarquinij Superbi Prisci temporibus enituit.

†forte, armatura

num obijt. i ¶ *Alectorius lapis.)* Est *ἀλέκτωρ Græcis gallus, hinc alectorius idem quod gallinaceus.*

De similitudine formæ, & corporum quorundam proceritate: deq; mensura hominis, necnon defunctorum pudore. Cap. V.

IAm uerò qui deflexum animum referat ad similitudinum causas, quantum artificis naturæ ingeniũ deprehendet? Interdum enim ad genus spectant, & per sobolem in familias transitus faciunt: sicut plerũq; paruuli modò næuos, modò cicatrices, modò qualescunque originis suę notas ferunt: ut in Lepidis, quorum tres, interuulsa tamẽ serie, ex eadẽ domo obducto membrana oculo similes geniti reperiuntur: ut in †Byzantio nobili pugile, qui cum matrẽ haberet adulterio ex Aethiope conceptam, quæ nihil patri cõparandum reddidisset, ipse in Aethiopem auum degenerauit. Sed hoc minus mirum, si respiciamus ad ea quæ spectata sunt inter externos. Regem Antiochum Arteon quidam ex plebe Syriaca, sic facie æmula mentiebatur, ut postmodum Laodice uxor regia, obiecto populari isto tandiu dissimulauerit defunctum maritum, quoad ex arbitratu eius regni successor ordinaretur. Inter Cneum Pompeiũ & C. Vibium humili loco natum, tantus error extitit de paribus lineamentis, ut Romani Vibium Pompeij nomine, Pompeium Vibij uocabulo cognominarent. Oratorem Lucium Plancum, Rubrius Histrio sic impleuit, ut & ipse Plancus à populo uocaretur. Armentarius Mirmillo & Cassius Seuerus orator, ita se mutuò reddiderunt, ut si quando pariter uiderentur, dignosci nõ possent, nisi discrepantiam habitus indicaret. Marcus Messala Censorius, & Menogenes ex fæce uulgari, hoc fuerũt uterq;, quod singuli, nec alium Messalam quàm Menogenem, nec Menogenẽ alium quàm Messalam putarũt. Piscator ex Sicilia proconsuli Suræ præter alia etiã rictu oris comparabatur. Ita in eodem uocis impedimento, & tardatæ sono linguæ naturalibus offendiculis congruebant. Interdum uerò nõ modò inter externos, sed etiã inter cõductos ex diuersissima parte orbis miracula indiscreti uultus fuere. Denique cum Antonio

†aliàs, Byzãtino nobili poëta

SCHOLIA CAP. V.

Mouetur à principio huius capitis quæstio scitu dignißima, quare proles cæterorũ animantium magis quàm hominis, suis parentibus similem gerit naturam. An quòd homo uago uarioq; plurimũ animo in coitu est? Prout enim pater materq; in conceptu affecti fuerint, ita partus euariant. Cætera uerò animantia cum ueneri intendũt, tota sese absq; mentis distractione huic rei dedunt. Fit tamẽ nõnunq̃ in hominibus, ut post plures eiusdẽ prosapiæ gradus prior reddatur similitudo, ut patet de Byzantio pugile, qui auum suũ Aethiopen expreßit, & nõ colorem patris. Aristot. in Sicilia contigisse scribit. Quando deinde inter externos & nullo sanguine iunctos nonnunquã miram inueniri dicit similitudinem, exemplumq; adducit de Antiocho rege & Artemone plebeio homine, simile quiddam nouimus nostro æuo contigisse, quando Carolo duce Burgundiæ perempto, popularis quidam in Bruxella Sueuiæ repertus fuit, qui per omnia corporis eius habitũ expreßit, ut ouũ uix ouo similius inueniri crederetur.

a ¶ Sester

iam triumuiro, Thoranius quidã eximios forma pueros uelut geminos trecentis [a] ſeſtertijs uendidiſſet, quorũ alterũ de tranſalpina Gallia, alterũ ex Aſia cõparauerat, adeoq; una res uiderent, niſi ſolus ſermo fidem panderet, atq; ideo illuſum ſe Antonius grauaretur: non infacetè Thoranius, id uel præcipuè q̃d emptor criminabatur, precioſum comprobauit. Neq; enim mirũ ſi forent pares gemini, illud nullis poſſe taxationib. æſtimari, quòd tantis ſpacijs diuerſitas ſeparatos, pluſquã geminos cõtuliſſet. Quo reſpõſo adeò Antonius mitigatus eſt, ut deinceps nihil ſe habere carius in ſua ſubſtãtia iactitaret. Nũc ſi de ipſis hominũ formis requiramus, liquidò manifeſtabitur, nihil de ſe antiquitatẽ mendaciter prædicaſſe, ſed [b] corruptã degeneri ſucceſsione ſobolem noſtri temporis per naſcentiũ detrimẽta, decus ueteris pulchritudinis perdidiſſe. Licet ergo pleriq; definiãt, nullum poſſe excedere [c] longitudinẽ pedum ſeptem, quòd intra menſurã iſtam Hercules fuerit, deprehenſum eſt tamen Romanis temporibus ſub diuo Auguſto Puſionẽ & Secundillã denos pedes & amplius habuiſſe proceritatis, quorũ reliquiæ adhuc in conditorio Salluſtianorum uidentur. Poſtmodũ diuo Claudio principe, Gabbarã nomine ex Arabia aduectũ, nouem pedum & totidem unciarũ. Sed ante Auguſtum annis fermè mille non apparuit forma huiuſmodi, ſicut nec poſt Claudium uiſa eſt. Quis enim æuo iſto nõ minor ſuis parentibus naſcitur? Priſcorũ autẽ molem teſtantur etiam [d] Oreſtis ſuprema, cuius oſſa Olympiade quinquageſima & octaua Tegeæ inuenta, à Spartanis oraculo monitis, didicimus impleſſe longitudinẽ cubitorũ ſeptem. Scripta quoq; ex antiquitate memorias arceſſunt in fidem ueri, quibus receptũ eſt, quòd bello Cretico cũ elata flumina impetu pluſq; ui amnica inuecta terras rupiſſent, poſt diſceſſum fluctuũ inter plurima humi diſsidia humanum cadauer repertũ ſit cubitûm triũ atq; xxx. cuius ſpectandi cupidine L. Flaccum legatũ, Metellũ etiã ipſum impendiò admodũ captos miraculo, quod auditu refutarãt, oculis potitos. Nõ omiſerim Salamiam Euthymenis filiũ creuiſſe in triennio tria cubita ſublimitate, ſed inceſſu tardo, ſenſu hebeti, robuſta uoce, pubertate feſtina, ſtatimq; obſeſſum morbis plurimis, immoderatis ægritudinũ ſupplicijs cõpenſaſſe præcipitem incrementi celeritatẽ. Menſuræ ratio bifariam conuenit. Nam quantus manibus expaſsis inter digitos longiſsimos modus eſt, tantum cõſtat eſſe inter calces & uerticem: ideoq; phyſici hominẽ minorẽ mundum eſſe iudicarũt. [e] Parti dextræ habilior aſcribitur motus, læuæ firmitas maior: unde altera geſticulationib. promptior eſt, altera oneri ferendo accõmodatior. Pudoris diſciplinam etiam inter defuncta corpora natura diſcreuit, ut ſi quando cadauera necatorũ fluctibus euehuntur, uirorum ſupina, prona fluitant fœminarum.

Deue-

a ¶ Seſtertijs.) Capitur hic pro moneta quæ habet duo integra & tertium dimidiatum, quaſi ſemis tertius, ſicut hic Baſileæ *cruciferus eſt ſeſtertius: cõtinet enim duas rappas & dimidiam.* *b ¶ Corruptam degeneri ſucceſſ.) Conſtat poſteros plurimum degenerare à ueteribus, nedum longo uiuendi æuo, ſed & corporũ uiribus, habitu et uultus forma, atq; corporis magnitudine.* *c ¶ Longitudinẽ ſeptem pedũ.)* Faciunt *& ethnicorũ & prophetarũ literæ mentionẽ de* Gigantibus *& magnæ ſtaturæ hominibus: & quidem* Hebræi *aiunt,* Nephilim *(ſic uocantur gigantes* Gen. *6.) fuiſſe homines magnæ ſtaturæ, ſicq; uocatos, quòd homines corruebant propter formidinem eorũ, eò quòd eſſent tam procera ſtatura: unde & ob eandem rationẽ* Emim *dicti ſunt, id eſt, terribiles.* Alij *putãt gigantes aliud nihil fuiſſe quàm impiam quandã gentem deum negantẽ, qui & in deum blaſphemi, & in homines crudeles fuerunt. Fit tamen* Deut. *3. mentio de* Rephaim, *ex quibus unus memoratur habuiſſe lectũ longitudine nouem cubitorũ.* Fuit *igitur longè maioris ſtaturæ quàm* Hercules *ipſe.*

d ¶ Oreſtis.) Corpus Oreſtis *quidam ſcribunt habuiſſe pedes 12. & quandrantẽ: alij aliud putant.* *e ¶ Parti dextræ habilior aſcribitur motus.) Scribũt dextera ſiniſtris agiliora habilioraq;, quòd iecur ob ſanguinis copiam, calidum omnino natura eſt.* Iecur *autem in dextro latere ſitũ eſt.* Siniſtri *autem quidam fiunt ob plurimũ cordis calorem, in ſiniſtram partem in homine inclinantis, quos* Hebræi שמאלים *uocãt, et* אטרי יד ימינם Iud. *3.* Ceterũ *ambidexter ex eo quis efficitur, quòd tam iecur quàm cor ipſum calorem dextræ debitum, in ſiniſtram diffundant.*

De uelocitate, uiſu, deq; Romanorum quorundam fortitudine, ac Cæſaris Dictatoris excellentia. Cap. VI.

VErùm ut ad pernicitatis titulũ tranſeamus, primam palmam uelocitatis Ladas quidam adeptus eſt, qui ita ſupra cauum puluerẽ curſitauit, ut arenis pendentib. nulla indicia relinqueret ueſtigiorum. Polymeſtor Mileſius puer cum à matre locatus eſſet ad caprarios paſtus, ludicro leporẽ conſecutus eſt, & ob id ſtatim productus à gregis domino Olympiade ſexta & quadrageſima, ut † Bocchus autor eſt, uictor in ſtadio meruit coronam. Philippides biduo mille ducenta quadraginta ſtadia ab Athenis Lacedæmonem decurrit. Aniſtius Lacon & Philonides Alexãdri Magni curſores, à Sicyone Elin uſq;, mille ducenta ſtadia uno die tranſierunt. Fonteio Vipſanoq; conſulibus, in Italia octo annos puer natus, quinq; & quadraginta millia paſſuũ à meridie tranſiuit ad ueſperũ. [a] Viſu deinde plurimũ potuit Strabo nomine, quem perſpexiſſe per centum xxxv. millia paſſuum Varro ſignificat, ſolitũq; à Carthagine exeuntem claſſem Punicã, numerumq; nauium maniſeſtiſsimè è Lilybitana ſpecula denotare. Cicero tradit Iliada Homeri omnẽ ita ſubtiliter in membranis deſcriptã, ut teſta nucis clauderet. Callicrates formicas ex ebore ita ſcalpſit, ut portio earũ à cæteris ſecerni nequiuerit. Apollonides perhibet in Scythia fœminas naſci, quæ Bithyæ uocantur, haſq; in oculis pupillas geminas habere, & perimere uiſu, ſi quẽ fortè iratæ aſpexerint. *Hę ſunt & in Sardinia. Pręualuiſſe fortitudine apud Romanos L. Sicinium Dentatum, titulorũ numerus oſtendit. Tribunus hic plebis fuit nõ multò poſt exactos reges, Spurio Tarpeio, A. Thermo COSS. Idem ex prouocatione octies uictor, quadraginta & quinq; aduerſas habuit cicatrices, in tergo nullam notam. Spolia ex hoſte tricies & quater cepit. In phaleris, [b] haſtis puris, armillis, coronis, trecẽta duodecim dona meruit. Nouẽ imperatores qui opera eius uicerant, triumphãtes proſecutus eſt. Poſt hunc M. Sergius duobus ſtipendijs, primo aduerſo corpore ter & uicies uulneratus: ſecundo ſtipendio in prælio dextrã perdidit, qua de cauſa ferream ſibi manũ fecit: & cum neutra penè idonea ad præliandum ualeret, una die quater pugnauit, & uicit ſiniſtra, duobus equis eo inſidente confoſsis. Ab Hannibale bis captus refugit, cum xx. menſibus quibus captiuitatis ſortem perferebat, nullo momento ſine compedibus fuerit & catenis. Omnibus aſperrimis prelijs, quę tempeſtate illa Romani experti ſunt, inſignitus donis militaribus. A Thraſymeno, Trebia, Ticinoq; coronas ciuicas retulit. Canneſi quoq; prælio, de quo refugiſſe eximiũ opus uirtutis fuit, ſolus accepit coronam. Beatus profectò tot ſuffragijs gloriarum, ni hęres in poſteritatis eius ſucceſſione Catilina tantas adoreas odio damnati nominis obumbraſſet. Quantum inter milites Sicinius, aut Sergius, tantum inter duces, imò, ut uerius dicam, inter omneis homines [c] Cæſar Dictator enituit. Huius ductibus undecies centum

† Boëthus

Hæc in uetuſtis exemplaribus non habentur.

SCHOLIA CAP. VI.

Solinus uolens diſſerere aliqua de fortitudine, præmittit quorundã miram pedum pernicitatẽ: eſt enim & hæc quædam fortitudinis ſpecies. Inducitur autẽ primũ pro exemplo *Ladas, quale quid &* de Iphiclo Heſiodus canit, qui tãtæ pernicitatis fuiſſe perhibetur, ut excurreret ſupra triticeas ariſtas, eas nõ oblædens. Polymeſtor nomẽ cõpoſitũ putat à πολὺ & μήστωρ, quaſi multum ualidus, quippe qui ſuo curſu facilè leporem conſequi potuit. a ¶Viſu deinde.) Viſus quãto fuerit melius affectus, tanto rem quancunq; clarius & in diſtantia remotiori percipere poteſt, præſertim quæ per rectas uidentur lineas. Videntur autem per rectas lineas quæ in aëre uidẽtur. Quæ uerò per aërem & aquã diuerſa media uidentur, per flexas uidentur lineas: ut baculus in aquã collocatus, fractus uidetur. Porrò per reflexas lineas cernũtur, quæ ex reflexione ſpeculorũ uidentur. b ¶Haſtis puris.) Secũdum Donatũ haſtæ puræ ſunt quæ ſine ferro ſunt. c ¶Cæſar Dictator.) Scribit hic Solin. multa præconia Cæſaris, ſed non deſunt qui illũ ob ſuam tyrannicam dominationẽ iure cæſum æſtiment. Nam honores non modo nimios recepit, ut conſulatum continuum, perpetuam dictaturam.

& nonaginta duo millia cęsa sunt hostiũ. Nam quantũ bellis ciuilibus fuderit, noluit annotari. Signis collatis quinquagies & bis dimicauit: M. Marcellũ solus supergressus, qui nouies & tricies pari modo fuerat pręliatus. Ad hæc nullus celerius scripsit, nemo uelocius legit. Quaternas etiam epistolas simul dictasse perhibet̃. Benignitate adeò pręditus, ut quos armis subegerat, clementia magis uicerit.

De memoria. De uoce adempta, & adepta. De morũ laude. De eloquentia. De pietate. De pudicitia, & felicitate. Cap. VII.

Cyrus memoriæ bono claruit, qui in exercitu cui numerosissimo pręfuit, nominatim singulos alloquebat̃. Fecit hoc idem in populo Rom. L. Scipio. Sed & Cyrũ & Scipionẽ cõsuetudine credamus profecisse. Cyneas Pyrrhi legatus postero die quàm ingressus Romã fuerat, & equestrem ordinẽ, & senatũ proprijs nominib. salutauit. Rex Põticus Mithridates duab. & uiginti gentibus, quibus imperitabat, sine interprete iura dixit.[a] Memoriã ex arte fieri palàm factum est, sicut Metrodorus philosophus, qui temporibus Cynici Diogenis fuit, in tantum se meditatione assidua prouexit, ut à multis simul dicta non modò sensuum, sed etiam uerborũ ordinibus retineret.[b] Nihil tamẽ in homine aut metu, aut casu, aut morbo facilius intercipi, sæpe perspectum est. Qui lapide ictus fuerat, accepimus oblitũ literarũ. Messalam certè Coruinũ post ægritudinẽ quam pertulerat, percussum proprij nominis obliuione, quãlibet aliàs ei sensus uigeret. Memoriã metus perimit. Inuicem timor uocis est incitamentũ, quam non solum acuit, sed etiam si nunquam fuerit extorquet. Denique cum Olympiade octaua & quinquagesima uictor Cyrus intrasset Asiæ oppidũ Sardis, ubi tunc[c] Crœsus latebat, Athis filius regis mutus ad id usque temporis, in uocem erupit ui timoris. Exclamasse enim dicit̃, Parce patri meo Cyre, & te hominem esse uel casibus disce nostris. Tractare de moribus superest, quorum excellentia maximè in duobus enituit.[d] Cato princeps Portiæ gẽtis, senator optimus, orator optimus, optimus imperator, causam tamen quadragies & quater dixit, diuersis odiorũ simultatibus appetitus, semper absolutus. Verũ Scipionis Aemiliani laus propensior, qui præ-

ter bo-

ram præfecturamq́;, insuper prænomẽ imperatoris, cognomẽ patris patriæ, statuam inter reges, suggestum in Orchestra: quin & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est, sedem aureã in curia, & pro tribunali thensam, & ferculũ Circensi pompa, tẽpla, aras, simulacra iuxta deos, puluinar, flaminẽ, Lupercos, appellationẽ mensis è suo nomine, ac nõnullos honores ad libidinem cepit & dedit. Vide Sueton. lib. 1.

SCHOLIA CAP. VII.

Ea quæ à principio huius capitis scribuntur, Valerius Maximus quoq; cõmemorat titulo septimo libri octaui, in hæc uerba scribens: Cyrus omniũ militũ suorum nomina, Mithridates duarũ & uiginti gentium, quæ sub regno eius erãt, linguas discendo: ille ut sine monitore exercitũ salutaret, hic ut eos quibus imperabat sine interprete alloqui posset. a ¶*Memoriã ex arte fieri.) Qui hanc ingenij partem exercent, his capiendi sunt loci, & ea quæ maximè memoria tenere uelint, effigianda animo, atq; in his locis sic sunt collocanda, ut ordinẽ rerum, locorũ ordo seruet, res autem ipsas rerum effigies notet, atq; ut locis pro cera, simulacris pro literis utantur. Cæterũ Metrodorum philosophũ, qui in Asia uixit, adserit Cicero se uidisse, scribitq; illũ propè diuina præditũ memoria. Fuit igitur circiter annũ 648. ab urbe condita. Cynicus autem Diogenes fuit tempore Alexãdri, cum constet eos eadem die uita functos, hunc Babyloniæ & alterũ Corinthi, nempe circa annum 432. urbis cõditæ. Sed fuit alius Diogenes Stoicus tempore Ciceronis, quẽ hic Solinus uoluit exprimere.* b ¶*Nihil tamen in homine facilius intercipi.) Sic quoque dicit Seneca in principio primi declamationum: Memoria, inquit, est res ex omnibus partibus animi maximè delicata & fragilis, in quam primũ senectus incurrit. Sic quidem Athenis eruditissimus, cum ictũ lapidis in capite suscepisset, literarum quibus præcipuè inseruierat oblitus est, cætera omnia tenacissima memoria retinens.*

c ¶ Crœsus.) *Fuit hic Crœsus rex Lydorum, ea tempestate diuitijs & armis potentissimus: & cum Babylonijs auxilio esse uellet, à Cyro rege Persarum uincitur.*

d ¶Cato princeps.) *Hic Portius Cato genere Tusculanus, Marco patre genitus, ob eius singulare ingeniũ ac mores integros, à Valerio Flacco Romã ductus, nec diu post Romana ciuitate donatus est, ac omni in ea*

dignitatis

ter bona quibus Cato clarus fuit, etiã publico amore prçceſſit. Vir optimus Naſica Scipio iudicatus eſt, nõ priuato tantum teſtimonio, ſed totius ſenatus ſacramẽto: quippe quòd inuentus dignior nõ fuit, cui prçcipuæ religionis crederetur myſteriũ, cum oraculum moneret arceſſi ſacra [e] deûm matris Peſſinuntiæ. Plurimi inter Romanos eloquentia floruerũt, ſed hoc bonum hæreditarium nunquam fuit, niſi in familia Curionum, in qua tres ſerie cõtinua oratores fuere. Magnum hoc habitum eſt ſanè eo ſeculo, quo facũdiam præcipuè & humana & diuina mirata ſunt. Quippe tunc percuſſores [f] Archilochi poëtæ Apollo prodidit, & latronum facinus deo arguente detectũ eſt. Cumq́ Lyſander Lacedæmonius Athenas obſideret, ubi Sophoclis Tragici inhumatũ corpus iacebat, identidẽ [g] Liber pater ducẽ admonuit per quietem, ut ſepeliri delicias ſuas ſineret: nec prius deſtitit, q̃ Lyſander cognito quis obijſſet diem, & quid à numine poſceret̃, inducias bello daret, uſq; dum congruæ ſupremis talib. exequiæ ducerent̃. [h] Pindarũ lyricũ è conuiuij loco, cui imminebat ruina, ne cum cæteris interiret, forinſecus Caſtor & Pollux uocarũt, inſpectantibus uniuerſis: quo effectum eſt, ut ſolus impendens periculum euaderet. Numerãdus poſt Deos Cn. Pompeius magnus, intraturus Poſidonij domũ, clariſsimi tunc ſapientiæ profeſſoris, percuti ex more à lictore uetuit foreis, ſummiſsisq́ faſcibus, quamlibet confecto Mithridatico bello, & orientis uictor, ſentẽtia propria ceſſit ianuæ literarũ. Africanus prior Q. Ennij ſtatuã imponi ſepulchro ſuo iuſſit. [i] Vticenſis Cato unum ex tribunatu militum philoſophum, alterum ex Cypria legatione Romam aduexit, profeſſus plurimũ ſe eo facto Senatui & populo Romano contuliſſe, quamuis proauus eius ſæpiſsimè cenſuiſſet Græcos urbe pellendos. Dionyſius tyrannus uittatã nauim Platoni obuiã miſit: ipſe cum albis quadrigis egredientẽ in littore occurrẽs honoratus eſt. Perfectam prudentiã ſoli Socrati oraculum Delphicum adiudicauit. Pietatis documentũ nobilius quidem [k] in Metellorũ domo effulſit, ſed eminentiſsi-

dignitatis honore functus. Principiò Priſcus uocabatur, & deinde Cato, quod uirtutis eius cognomentũ extitit. Romani enim eum in quo multarum rerum uſus ac experientia ſit, Catonem nominant. Porrò Scipio Aemilianus, qui & Africanus, ſic ſeſe cõmodo reipublicæ tribuit, ut cum interfectus eſſet ab ijs qui affectabant ferri agrariam legem, diſcordiarũ fomentũ, quibus ille fortiter repugnauerat, Metell. Macedonicus in publicũ ſe proripuit, mœſtoq́; uultu & uoce cõfuſa ait: Cõcurrite concurrite ò ciues, mœnia noſtræ urbis euerſa ſunt, Scipioni enim Africano intra ſua mœnia uis illata eſt. e ¶*Matris deorũ Peſsinuntiæ.) Eſt Peſsinuntis urbs Phrygiæ, in qua Cybelæ deæ inſigne templum conſtructum erat, quæ Minois & Dindymenes filia fuit, mira pulchritudine et prudẽtia prædita, inuentrix prima fiſtulæ, cymbali, tympaniq́;. Hæc & curandi pueros artẽ tradidit, eosq́; ſummo ac materno amore proſequuta eſt, unde factum, ut ex facto matris nomen conſecuta ſit. Longè pòſt ſimulacrum eius, monente Sibylla, per Scipionẽ Naſicam Romã aducctum eſt. Hæc & à quibuſdam Rhea, deorum mater uocatur: item Veſta, & dea Phrygia magna.* f ¶*Archilochi.) Fuit hic Archilochus uates præcellens, ſed obſcœnus multũ ac uirulentus. Hinc factum eſt, ut dicta amarulenta & mordacia, prouerbiali figura Archilochia nominentur.*

g ¶*Liber pater.) Aiunt Dionyſium, id eſt, Bacchum, Liberum patrem appellatum, quòd bibentibus libertatis cauſa ſit: fiũt enim homines ebrietate petulantiores. Vel quòd libationẽ præbuit, uel quòd pro Bœotiæ libertate pugnauit.* h ¶*Pindarum.) Non Pindaro, ſed Simonidi id accidit: quamobrem deprauatus eſt hic locus. Cæterum Poſsidonius, cuius mox fit mentio, fuit Rhodi Ciceronis præceptor. Fuit proinde mos apud Romanos, ut cum magiſtratus domum cuiuſpiam eſſet intraturus, lictor fores uirga percuteret. Item Ennius, cuius & hic fit mentio, poëta fuit, & cum articulari morbo interijſſet, ſepultus eſt in Scipionis monumento, uia Appia, intra primum ab urbe miliarium.* i ¶*Vticenſis Cato.) Cum Carneades Romam ueniſſet, & quaſi quodam diuino afflatu Romanã iuuentutem ad græcarũ literarũ amorem pellexiſſet, idq́; cæteris Romanis iucundum fuiſſet ſpectaculum, Cato proauus ijs ſtudijs uniuerſam ciuitatem abundare grauiter tulit.*

k ¶*In Metellorum domo.) Metellorum familiæ inter cæteras uirtutes, pietatem in deos peculiarem fuiſſe conſtat. Metellus enim pontifex maximus, Poſthumium conſulem eundemq́; flaminem Martialem, ad bellum gerendum Africam petentem, ne à ſacris diſcederet, mulcta indicta, inconſulto deo urbem egredi paſſus non eſt.*

nentissimū [l]in plebeia puerpera reperitur. Humilis hæc, atq; ideo famæ obscurioris cū ad patrem, qui supplicij causa claustris pœnalib. cōtinebatur, ægrè obtinuisset ingressum, exquisita sæpius à ianitoribus, ne fortè parenti cibum subministraret, alere eum uberibus suis deprehensa est. Quæ res & factum & locum cōsecrauit. Nam qui morti destinabatur, donatus filię in memoriā tanti præconij reseruatus est. Locus dicatus suo numini, Pietatis sacellum fuit. Nauis à Phrygia gerula sacrorum, dum sequitur uittas castitatis, [m]contulit Claudiæ principatū pudicitiæ. At Sulpitia Paterculi filia, M. Fuluij Flacci uxor, censura omniū matronarū è centum probatissimis haud temerè electa est, quæ simulacrū Veneris, ut Sybillini libri monebant, dedicaret. † Qui attingat ad titulū felicitatis, necdum repertus est, & qui felix censeri iure debuerit. Nanq; Cornelius[n] Sylla dictus potius est quàm fuerit felix. Solum certè beatū cortina Aglaum iudicauit, qui in angustissimo Arcadiæ angulo pauperis soli dominus, nunquam egressus paterni cespitis terminos inuenitur.

† Quod attinet

l ¶In plebeia puerpera.) Plinius dicit hāc pietatem matri ostensam, Solinus autem ad patrem refert. m ¶Contulit Claudiæ principatum.) Claudia quæ semper impudica habita fuit, ob nimios corporis cultus, orauit deā submißis genibus, ut si se castam iudicaret, suum cingulū sequeretur: ita nauis quæ ab omni iuuentute non ualuit commoueri, ab una muliere fuit commota. Sed istud dæmoniacū fuit miraculum, ut nauis illa qua simulacrum matris Phrygiæ uehebatur, tantis hominū boumq; conatibus immobilis redderetur, eamq; una muliercula zona alligatam ad suæ pudicitiæ testimonium traheret. n ¶Sylla felix.) Hic felix in fortuna dictus est: nam cum paruulus à nutrice ferretur, mulier obuia, salue, inquit puer tibi et reipub. tuæ felix: & statim quæsita quæ hæc dixisset, non potuit inueniri.

De Italia, & eius laudibus, deq; peculiarib. multis quæ in ea reperiunt̃. Cap. VIII.

DE homine satis dictum habeo. Nūc ut ad destinatū reuertamur, ad locorum cōmemorationē stylus dirigendus est, atq; adeò principaliter in Italiam, cuius decus iam in Vrbe cōtigimus. Sed Italia tanta cura ab omnibus dicta est, pręcipuè à M. Catone, ut iam inueniri non posit, quod non ueterū autorum præsumpserit diligentia, largiter in laudē excellentis terræ materia suppetente, dum scriptores pręstantissimi reputāt locorum salubritatē, cœli temperiem, ubertatē soli, aprica colliū, opaca nemorū, innoxios saltus, uitiū olearumq; prouentus, ouilia, pecuaria, tot amneis, lacus tantos, [a]bifera uiolaria, inter hæc Veseuum flagrātis animæ spiritu uaporantem, tepenteis fontibus Baias, colonias tam frequenteis, tam assiduam nouarū urbium gratiam, tam clarum decus ueterū oppidorū, quæ primū Aborigines, Arunci, Pelasgi, Arcades, Siculi, totius postremò Græciæ aduenæ, & in summa uictores Romani condiderūt. Ad hæc littora portuosa, orasq; habet patentibus gremijs, commercio orbis accōmodatas. Verum ne prorsus intacta uideat̃, in ea quæ minus trita sunt, animū intendere haud absurdum uidetur, & parcius depasta leuibus uestigijs inuiare. Nam quis ignorat uel dictam uel conditā à

Iano

SCHOLIA . CAP. VIII.

Scripturus Solinus de regionibus orbis, initiū sumit ab Italia, quæ uiris, fœminis, ducibus, militibus, artiū præstātia, ingeniorū perspicacitate, situ, salubritate cœli, facili accessu cunctarū gentiū, littoribus portuosis, benigno uentorū afflatu, aquarū copia, nemorū salubritate, ferorū animaliū innocentia, soli fertilitate, pabuli ubertate, semper fuit pulcherrima. In summa, quicquid quo carere uita nō debeat, nusquā ferè est præstantius: fruges, uinū, olea, uellera, lina, metalla auri, argenti, æris & ferri. Videre poteris de his uberiora lib. 3. et 37. Plinij in nat. hist. Fuit hæc olim dicta Latiū, à latendo, quòd illic latuerit Saturnus dum Iouē fugeret. Alij à Latino rege dici asserūt. Dicta est & Oenotria, à uino quod optimū in Italia nascitur, uel ab Oenotro rege Sabinorū. Italia autem ab Italo rege dicta est, & Græcia maior, quòd incolæ eius ex maiori parte Græci fuerint. a ¶Bifera uiolaria.) Multi flores bis in anno proueniunt. Veseuus mons in Campania est iuxta Neapolim. Vocatur & Vesuuius. Baiæ, ciuitas iuxta mare Campanum sita, à Baio Vlyßis socio illic sepulto, ubi & aquæ calidæ scaturiunt, ad uoluptatem & uarios morbos cōmodæ. Inuiare, significat uiam facere.

Ardea urbs à Danaë Acrisij Argiuorū regis filia, augurio ardeæ auis condita est. Quæ urbs Polydæ sit, non satis constat.

Iano Ianiculum, à Saturno Latium atq; Saturniam, à Danaë Ardeam, à comitibus Herculis Polyden, ab ipſo in Campania Pompeios, quia uictor ex Hiſpania pompã boum duxerat. In Liguria quoq; lapidarios campos, quòd à Ioue eo dimicante credunt ſaxa pluiſſe. Regionem Ionicam ab Ione Naulochi filia, quam procaciter inſidentẽ uias Hercules interemit, ut ferũt. Alchippen, à Marſya rege Lydorũ, quòd hiatu terræ hauſtũ, diſſolutũ eſt in lacum Fucinũ. Ab Iaſone templũ Iunonis Argiuæ, à Pelope Piſas, à Cleolao Minois filio Daunios, Iapygas à Iapyge Dædali filio, Tyrrhenos à Tyrrheno Lydiæ rege, Coram à Dardanis, Argillam à Pelaſgis, qui primi in Latiũ literas intulerũt: ab Haleſo Argiuo Phaliſcã, à Phalerio Argiuo Phalerios, Feſcenniũ quoq; ab Argiuis, portũ Partheniũ à Phocenſibus, Tybur (ſicut Cato facit teſtimoniũ) à Catilo Arcade pręfecto claſſis Euandri: ſicut Sextius, ab Argiua iuuentute. Catillus enim Amphiarai filius, poſt prodigialem patris apud Thebas interitum, Oeclei aui iuſſu, cum omni fœtu uel ſacro miſſus treis liberos in Italia procreauit, Tiburtum, Coram, Catillum, qui depulſis ex oppido Siciliæ ueteribus Sicanis, à nomine Tiburti fratris natu maximi urbem uocarunt. Mox in Brutijs ab Vlyſſe extructum templum Mineruæ. Inſula Ligea appellata abiecto ibi corpore Sirenis ita nominatæ. Parthenope à Parthenopes Sirenis ſepulchro, quã Auguſtus poſtea Neapolin eſſe maluit. Præneſte, ut Zenodotus refert, à Præneſte Vlyſsis nepote Latini filio: aut, ut Præneſtini ſonant libri, à Cæculo, quem iuxta ignes fortuitos inuenerunt, ut fama eſt, [b] Digitiorum ſorores. Notum eſt à Philoctete Petiliam conſtitutam, Arpos & Beneuentum à Diomede, Patauium ab Antenore, Metapontum à Pylijs, Scyllaceum ab Athenienſibus, Sybarim à Trœzenijs & à Sagari Aiacis Locri filio, Salentinos à Lycijs, Anconam à Siculis, Gabios à Galatio & Bio Siculis fratribus, ab Heraclidis Tarentum, inſulam Tenſam ab Ionibus, Pæſtum à Dorenſibus. A Myſcello †& Archia Crotonam, Rhegyum à Chalcidenſibus, Caulonam & Terinam à Crotonienſibus, à Naritijs Locros, Heretrum à Græcis in honorem Heræ, ſic enim Iunonem Græci uocant. Aritiam ab Archilocho Siculo, unde & nomen, ut Caſsio Heminæ placet, tractum. Hoc in loco Oreſtes oraculo monitus ſimulacrũ Scythicæ Dianæ, quod de Taurica extulerat, priuſquam Argos peteret, conſecrauit. A Zanclenſibus Metaurum locatũ, à Locrenſibus Metapontũ, quod nunc Vibo dicitur. Bocchus abſoluit, Gallorum ueterem propaginem Vmbros eſſe. Marcus Antonius aſſeuerat eoſdem, quòd tempore aquoſæ cladis imbribus ſuperfuerint, Vmbros †græcè nominatos. Licinio placet, à Meſappo græco Meſappiæ datam originem, uerſam poſtmodum in nomen Calabriæ, quam in exordio Oenotri frater Peucetius Peucetiam nominarat. Par ſententia eſt inter autores, à gubernatore Aeneæ appellatum [c] Palinurum, à tubicine Miſeno Miſenum, à conſobrina Leucoſiam inſulam. Inter omnes perſpicuè conuenit, à nutrice Caieta Caietam, ab uxore Lauinia Lauinium eſſe nuncupatum, quod poſt Troiæ excidium, ſicut †Cuſſonius perhibet, quarto anno extructum eſt. Nec omiſſum ſit, Aeneam æſtate ab Ilio capto ſecunda, Italicis littoribus appulſum, ut Hemina tradit, ſocijs non amplius

Agilla ciuitas eſt Thuſciæ, quæ alio nomine Cære dicta eſt. Haleſo uerò putatur eſſe, quam hodie Montem flaſconem uocant. b *¶Digitiorum ſorores.) Quidam putant legendum, diuorũ. Beneuentũ uerò olim dictum fuit Maleuentum, quod à Dalmatia uiolentior quidã & acerbus uentus ingruere conſueuiſſet. Patauium, quod hodie eſt Padua, à Padi fluminis uicinitate ſic dictum eſt. Tarentum urbs eſt Calabriæ, quam quidam Lacedæmoniũ uocant, quidam uerò Herculeũ Tarentũ. Zanclenſes ſic nominati ſunt à Zancle oppido tum Achaiæ tum Siciliæ.* c *¶Palinurum.) Fuit Palinurus Aeneæ claßis gubernator, ſubmerſus & ſepultus iuxta promontorium quoddam, à quo illud hoc quoque conſecutum eſt nomen, ubi & urbs eſt quam Heliam uocant, alij autem Veliam, à qua haud procul diſtat Leucoſia inſula, à cognata Aeneæ ſic dicta. Cæterum Venus dicitur ἀφροδίτη, quòd ex teſtium Saturni, uel ut alijs placet, ex Cœli ſpuma nata fingitur.*

d *¶Indi-*

†Achæo

†Coſconius

sexcentis, in agro Laurenti posuisse castra: ubi dum simulacrũ, quod secum ex Sicilia aduexerat, dedicat Veneri matri, quæ ἀφροδίτη dicit͂, à Diomede Palladiũ suscipit, tribusq; mox annis cũ Latino regnat socia potestate, quingentis iugeribus ab eo acceptis: quo defuncto summam biennio adeptus, apud Numicũ apparere desijt. Anno septimo patris [d] indigetis ei nomen datum. Deinde cõstitutæ ab Ascanio Alba longa, Fidenæ, Antiũ, Nola à Tyrijs, ab Euboeensibus Cumæ. Ibidem Sibyllæ sacellũ est, sed eius quæ rebus Romanis quinquagesima Olympiade interfuit, cuiusq; librum ad Cornelium usq; Syllam pontifices nostri cõsulebant: tunc enim unà cum Capitolio igni absumptus est: nam priores duos, Tarquinio Superbo parcius precium offerente, quàm postulabat, ipsa exusserat. Huius sepulchrum in Sicilia adhuc manet. Delphicam autẽ Sibyllam ante Troiana bella uaticinatam †Bocchus perhibet, cuius plurimos uersus operi suo Homerũ inseruisse manifestat. Hanc Heriphile Erythræa annis aliquot intercedentib. insecuta est, Sibyllaq; appellata est de scientiæ parilitate, quæ inter alia magnifica Lesbios amissuros imperiũ maris multò antè præmonuit, q̃ id accideret. Ita Cumanã tertio fuisse post has loco, ipsa æui series probat. Ergo Italia, in qua Latiũ antiquũ antea à Tyberinis ostijs adusq; Lyrim amnẽ pertinebat, uniuersa consurgit à iugis Alpium, porrecta ad Rheginũ uerticem, & littora Brutiorũ, quo in mare meridiẽ uersus protenditur. Inde procedens paulatim se Apennini mõtis dorso attollit, extensa inter Tuscũ & Adriaticũ, id est inter superũ mare & inferũ, similis querno folio, scilicet proceritate amplior, q̃ latitudine. Vbi longius processit, in cornua duo scindit͂, quorũ alterũ Ionium spectat æquor, alterũ Siculum. Inter quas prominẽtias nõ uno margine accessum insinuati freti recipit, sed linguis proiectis sæpius, à procurrentibus distinctum promontorijs pelagus admittit. Ibi, ut obuia passim notemus, arces Tarentinę, Scyllæa regio, cum Scyllæo oppido, & Crathe flumine Scyllæ matre, ut uetustas fabulata est: Rhegini saltus, Pæstanæ ualles, Sirenum saxa, amœnissimus Campaniæ tractus, Phlegræi campi, Circes domus: Tarracina, antè insula circunflua immenso mari, nunc æuo nectente addita continenti, diuersamq; fortunam à Rheginis experta, quos fretũ medium à Siculis ui abscidit: Formiæ etiam Læstrygonibus habitatæ: multa præterea pollentissimis ingenijs edisserta, quæ præterire, q̃ inferius exequi, tutius duximus. Verũ Italiæ longitudo, quæ ab Augusta prætoria per urbem Capuamq; porrigit͂ usq; ad oppidum Rhegiũ, decies centena & uiginti millia passuum colligit. Latitudo ubi plurimum

† Boëthus

d ¶Indigetis.) Indigetes dij uocãtur, quòd nullius rei egeant, uel quasi in dijs agentes. e ¶A iugis alpium.) Vniuersa, inquit Sempronius, Italia à iugis Alpium oritur, & in Leucopetram fretumq; Siculum terminatur. Cingitur supero & infero mari, & secatur Apennino, qui à iugis Alpium ortus, per mediam Italiam à Liguribus ad Anconam porrectus, inde paulatim usque Venusiam flexus, ibi ex transuerso diuidit Italiã. Scribit quoq; Plinius sic: Italia querno aßimilatur folio, multò proceritate amplior q̃ latitudine, in læuo se flectens cacumine, & Amazonicæ figura desinens parmæ, ubi à medio excursu †Cirthos uocatur, per sinus lunatos duo cornua emittens, Leucopetrã dextra, Lacinium sinistra. f ¶Amœnißimi Campaniæ tractus.) Scribit Florus libro primo: Omnium non modò Italia, sed toto orbe terrarũ pulcherrima Campaniæ plaga est. Nihil mollius cœlo, deniq; bis floribus uernat, nihil uberius solo, ideo Liberi Cererisq; certamen dicitur. Nihil hospitalius mari. Hic illi nobiles portus, Caieta, Misenus, & tepentibus fontibus Baiæ, Lucrinus & Auernus, quædã maris ocia. Hic amicti uitibus montes, Gaurus, Falernus, Maßicus, et pulcherrimus omniũ Vesuuius Aetnæi ignis imitator. Vrbes ad mare, Formiæ, Cumæ, Puteoli, Neapolis &c. Est & ibi Phlegræus campus, in quo Herculem gigantes superasse fabulantur, illicq; sepulti, quoties anhelant, terram quatiunt. g ¶Tarracina.) Hæc & Trachinia dicta est, fuitq; olim Volscorum metropolis. Et quemadmodum ipsa maris abscessu addita cõtinenti, sic Rhegium maris accessu à continenti seiunctum est: hinc & nomen urbi datum ῥηγὰς, quod ex græco ruptum significat. Nam Sicilia à continente ui terræmotuum auulsa est. h ¶Læstrigonibus.) Læstrygones anthropophagi fuerũt, homines immanißimi, & ab omni humanitate alieni, sic dicti ἀπὸ τῆς λῃστρείας, id est, à latrocinio.

†Cocinthos, Herm. Barb.

plurimũ, ccccx. ubi minimum, cxxxvi. millia. Arctißima est ad portum, quem Annibalis castra dicunt. Neque enim excedit quadraginta millia. Vmbilicũ, ut Varro tradit, in agro Reatino habet. At in solidum spaciũ circuitus uniuersi uicies quadragies nouies centena sunt. In quo ambitu aduersa Locrensium fronte ortus à Gadibus finitur Europæ sinus primus: nam secundus à [i] Lacinio auspicatus, in Acroceraunijs metas habet. Ad hæc Italia Pado clara est, quẽ mons Vesulus superantißimus inter iuga Alpiũ gremio suo fundit, uisendo fonte in Ligurum finibus, unde se primũ Padus proruit, submersusq; cuniculo rursus in agro Vibonensi extollit, nulli amniũ inferior claritate, à Græcis dictus ἠριδανὸς. Intumescit exortu canis, tabefactis niuibus, & liquentib. brumæ pruinis, auctusq; aquarũ accessione xxx. flumina in Adriaticũ defert mare. Est è memorabilibus inclytũ, & insigniter per omniũ ora uulgatũ, quòd perpaucæ familiæ sunt in agro Phaliscorũ, quos Hirpos uocãt. Hi sacrificium annuum ad montem Soractem Apollini faciunt, idq; operantes gesticulationibus religiosis impunè exultant, ardentibus lignorum struibus, in honorem diuinæ rei flammis parcentibus: cuius deuotionis ministerium munificentia senatus honoratũ, Hirpis perpetuò omnium munerum uacationem dedit. Gentem Marsorũ serpentibus illæsam esse, nihil mirum. A Circes filio genus ducunt, & de auita potentia deberi sibi sentiunt seruitium uenenorum, ideoq; uenena contemnunt. C. Cælius Oetæ treis filias, Angitiã, Medeam, & Circen dicit fuisse: Circen Circeos insedisse monteis, carminum maleficijs uarias imaginum facies mentientem: Angitiã uicina Fucino occupauisse, ibiq; salubri scientia aduersus morbos resistentem, cum desisset hominem uiuere, deam habitam: Medeam ab Iasone Buthroti sepultam, filiumq; eius Marsis imperasse. Sed quãuis Italia habeat hoc præsidium familiare, à serpentibus non penitus libera est. Denique habitatores ab Amyclis, quas antea Græci condiderunt, serpentes fugauere. Illic frequens uipera insanabili morsu. Breuior hæc cæteris, quàm in alijs aduertimus orbis partibus: ac propterea, dum despectui est facilius nocet. Calabria [k] Chersydris frequẽtißima est, & Boam gignit, quem anguem ad immensam molem ferunt coalescere. Captat primo greges bubulos: & si quæ plurimo lacte rigua bos est, eius se uberibus innectit, suctuq; cõtinuo saginata, longo seculo ita † funebri satietate ultimo extuberatur, ut obsistere magnitudini eius nulla uis queat. Postremò depopulatis animantibus, regiones quas obsederit, ad uastitatem cogit. Denique diuo Claudio principe in loco ubi Vaticanus ager est, in aluo occisæ Boæ spectatus est solidus infans. Italia lupos habet, qui cum cæteris similes nõ sint, homo quem prius uiderint, conticescit: & anticipatus obtutu nocentis, licet clamandi uotum habeat, nõ habet uocis ministerium. Sciens de lupis multa prætereo. Spectatißimum illud est, quòd caudæ animalis huius uillus amatorius inest perexiguus, quem spontaneo damno abijcit, cum capi metuit: nec habet potentiam, nisi uiuenti detrahatur. Coëunt lupi toto anno non amplius dies xij. Vescuntur in fame terra. At hi quos [l] Ceruarios dicimus, quamuis post longa ieiunia repertas ægrè carnes mandere cœperint, ubi quid casu respiciunt, obliuiscuntur, & immemores præsentis copiæ, eunt quæsitum quam reliquerunt satietatem. In hoc animalium genere numerantur & Lynces, quarum urinas coire in duritiem preciosi calculi fatentur, qui naturas lapidum exquisitius sunt persecuti. Istud etiam ipsas Lyn-

† *fellebri*

cinio. i ¶*Laciniũ.*) *Promontoriũ Italiæ inter Adriaticũ & Ioniũ est, à quodã latrone ibi ab Hercule interempto qui Lacinius uocabatur. Acroceraunij mõtes sunt excelsi, quos fulmina sæpe infestant.*

k ¶*Chersydris.*) *Serpẽtes sunt qui tam in aquis q̃ in terris morantur. Boa uerò serpentis aliud est genus, sic dictũ quòd instar bouis turgeat. Alij aliter interpretantur.*

Per fellebrem satietatẽ intellige copiosum lactis suctum. l ¶*Lupi ceruarij.*) *Tria sunt luporũ genera, cõmunes, canarij, & ceruarij. Ceruarij dicũtur etiã cum famelici cibũ edunt, & respiciunt, propositi obliti cibi. Porrò ex Lyncũ humore lyncuriũ lapidem nasci, ex autoribus constat.*

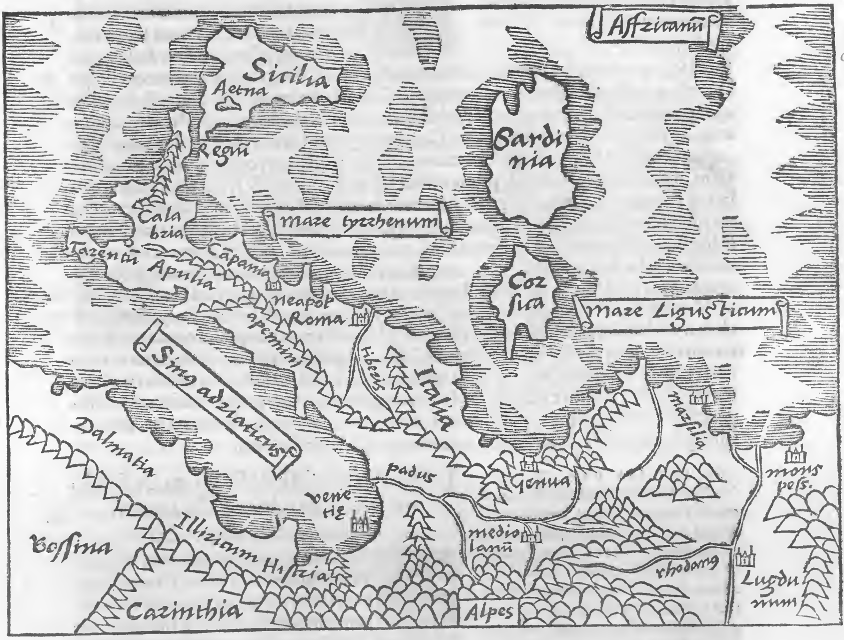
ces persentiscere, hoc documento probatur, quod egestum liquorem illicò arenarum cumulis, quantum ualent, cõtegunt, inuidia scilicet, ne talis egeries transeat in nostrum usum, ut Theophrastus perhibet. Lapidi isti succini color est, pariter spiritu attrahit propinquantia, dolores renũ sedat, medetur regio morbo, λυγκούριον græcè dicitur. Cicadæ apud Rheginos mutæ, nec usquam alibi: quod silentium miraculo est, nec immeritò, cum uicinæ, quæ sunt Locrensium, ultra cæteras sonitent. Causas Granius tradit, cum obmurmurarẽt illic Hercule quiescente, deum iussisse ne streperent: itaq; ex eo cœptum silentiũ permanere. Ligusticũ mare frutices procreat, qui quantisper fuerint in aquarũ profundis, fluxi sunt, tactu prope carnulento: deinde ubi in supera tolluntur, natalibus derogatis, lapides fiunt. Nec solum qualitas illis, sed & color uertitur: nam puniceo protinus rubescunt. Ramuli sunt, quales arborũ uisimus, ad semipedem frequentius longi: rarum est pedaneos deprehendi. Excuduntur ex illis multa gestamina. Habet enim, ut Zoroastres ait, materies hæc quandam potestatẽ: ac propterea quicquid inde fit, habetur inter salutaria. Corallium alij dicunt. Nam Metrodorus †γοργίαν nominat. Idem quòd resistat typhonibus & fulminibus, affirmat. Eruitur gemma in parte Lucaniæ, facie adeò iucunda, ut languentes intrinsecus stellas, & sub nubilo renidentes croceo colore perfundat. Ea, quoniam in littore Syrtium inuenta primũ est, Syrtites uocatur. Est & Veientana gemma à loco dicta, cui nigri coloris superficies, quam ad gratiam uarietatis albi limites intersecant, †notis candentibus. Insula quæ Apuliæ oram uidet, tumulo ac delubro Diomedis insignis est, & Diomedeas aues sola nutrit. Nam hoc genus alitis præterquã ibi nusquam gentiũ est: idq; solum poterat memorabile iudicari, nisi accederent nõ omittenda. Forma illis penè quæ fulicis, color candidus, ignei oculi, ora dentata, congreges uolitant, nec sine ratione pergendi. Duces duæ sunt, quæ regant cursum: altera agmen anteit, altera insequitur: illa ut ductu certum iter dirigat, hæc ut instantia urgeat tarditatem. Hæc in meantibus disciplina est: & cum fœtificũ adest tempus, rostro scrobes excauant. Deinde surculis in uersum superpositis, texta cratium imitantur, & sic contegunt subtercauata: & ne operimenta desint, si fortè lignorum casas uenti auferant, hanc struem comprimũt terra, quam egesserant cum puteos excauarent. Sic nidos moliuntur bifori accessu: nec fortuitò, adeò ut ad plagas cœli metentur exitus, uel ingressus. Aditus, qui dimittit ad pastus, in ortum destinatur: qui excipit reuerteteis, occasum uersus est, ut lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur. Leuaturæ aluum, aduersis flatibus subuolant, quibus proluuies longius auferatur. Iudicant inter aduenas: si Græcus est, propius accedunt, & quantum intelligi datur, uelut ciui blandius adulantur. Si quis erit gentis alterius, inuolant & impugnant. Aedem sacram omni die celebrant, studio huiusmodi: Aquis imbuunt plumas, alijsq; impendiò madefactis cõfluunt rorulentæ: ita ædem excusso humore purificant: tunc pennulis superplaudunt, inde discedunt quasi peracta religione. Ob hoc ferũt Diomedis socios aues factos. Sanè ante aduentũ Aetoli ducis nomen Diomedis non habebant, inde sic dictæ. Italicus excursus per Liburnos, quæ gens Asiatica est, procedit in Dalmatiæ pedem. Dalmatia in limitem Illyricũ, in quo sinu Dardani sedes habent, homines ex Troiana prosapia in mores barbaros efferati. At ex altera parte per Ligurũ oram in Narbonensem prouinciam pergit, in qua Phocenses quondam fugati Persarum aduentu, Massiliam urbem Olympiade quadragesimaquinta condiderunt. C. Marius bello Cimbrico factis manu fossis inuitauit mare, perniciosamq; feruentis Rhodani nauigationẽ temperauit: qui amnis præcipitatus Alpibus primo per Heluetios ruit, occursantium aquarũ agmina secum trahens, auctuq; magno, ipso quod inuadit freto turbulentior, nisi cum fretum uentis excitatur. Rhodanus sæuit & cum serenum est, atq; ideo inter treis

†γοργονίαν

†uenis

Europæ

Europæ maximos fluuios & hunc computant. Aquæ quoq; Sextiæ eo loco claruerunt, quondam hyberna cõsulis, postea excultæ mœnibus: quarũ calor olim acrior exhalatus per tempora euaporauit, nec iam par est famæ priori. Si Græcos cogitemus, præstat respicere littus Tarentinum, unde à promontorio, quod Acren Iapygian uocant, Achaiam cursum destinantibus citissima nauigatio est.

in uersa e hec figura.

Diuiditur Italia in sedecim regiones, nempe in Liguriam, in qua est Genua. In Latium, ubi sunt ostia Tyberina. In Hetruriam, quæ protenditur usq; ad primam ripam Tiberis. In Campaniam, quæ & Terra laboris hodie dicitur, in qua Capua & Neapolis sunt. In Lucaniam, quæ situm habet inter Calabriam & Apuliam. In Calabriam, quæ tenet extremitatem Italiæ prope Siciliam. In Apuliam, quæ Iapygia olim dicta fuit, & adiacet mari Adriatico, habens urbes Brundusium & Tarentum &c. In Samnium siue Aprutium, quod est inter Campaniam & Apuliam, habens ciuitates Aquilam, Aquinum, Beneuentũ &c. In Picenum, quod nunc Marchia Anconitana, in qua est Ancona, Vrbinum &c. In Aemiliam seu Romandiolam, quam & Flaminiã uocant, in qua urbes sunt Rauenna, Ferraria, Bononia &c. In Vmbriam, quæ nunc est ducatus Spoletanus, incipitq; ab Apennino monte, & extenditur usq; ad sinum Adriaticum: urbes in ea sunt, Spoletum, Reate, Fulgineum &c. In Galliam cisalpinam, quæ & Gallia togata dicitur, & hodie Lombardia, à Longobardis, cuius metropolis est Mediolanum. In Venetiam, quæ nunc est Marchia Teruisana, in qua sunt urbes Verona, Patauium, Vincentia &c. In Iapidiam, quæ est iuxta Venetias. In Carniã, quæ nunc est Forum Iuliũ. Et in Istriam, quæ cõtermina est Illyrio,

SCHOLIA CAP. IX.

De insulis his paruis, Pandataria, Pro-*chyta,* Capraria, *Ithacesia et similibus, quæ in* Tyrrheno *mari situm habent, apud* Stra*bonem &* Ptolem*æum etiam nonnihil inuenies.* Hodie *multarum nomina sunt mutata. Ligures sunt qui circa* Genuam *habitant. Nomen uerò dedisse feruntur* Corsic*æ insulæ, à* Cors*a muliere.*

De quibusdam ignobilibus Tyrrheni maris insulis quæ Italiæ adiacēt: de Corsica & Catochite lapide. Cap. IX.

FLectendus hinc stylus est, terrarūq; uocant alia, & longum est, ut moratim insularū omniū oras legamus, quascunq; promontoria Italica prospectant: quamuis sparsæ recessibus amœnissimis, & quodam naturæ quasi spectaculo expositæ, non erant omittendæ. Sed quantum residendum est, si dilatis quæ præcipua sunt, per quandam desidiam, aut Pandatariam, aut Prochytā dicamus, aut ferri feracem Vilbam, aut Capraria, quam Græci αἰγύλαν dicūt: aut Planasiam, de facie supina freti sic uocatam, uel ab Vlyssis erroribus: uel Columbariam, auium huius nominis matrem: uel Ithacesiam, quæ Vlyssis proditur specula: uel Aenariam, & Inarimen ab Homero nominatā, aliasq; non secus lætas, inter quas Corsicam plurimi in dicendo latius circumuecti, plenissima narrādi absoluerunt diligentia: nihilq; omissum, quod retractari non sit superuacuū, ut exordiū incolis Ligures dederint, ut oppida ibi extructa sint, ut colonias ibi deduxerint Marius & Sylla, ut ipsam Ligustici sinus æquor alluat. Sed hæc facessant.

Verùm ager Corsicanus, quod in eo agro unicum est, solus edit quem Catochiten uocant lapidem, fatu dignissimū. Maior est cæteris qui ad ornatum destinantur, nec tam gemma, quàm cautes. Idem impositas manus detinet, ita se iunctis corporibus adnectens, ut cum ipsis hæreat, à quibus tangitur. Sed ei inest uelut de glutino lentiore nescio quid par atq; gummi. Accepimus Democritū Abderiten ostentatione scrupuli huius frequenter usum ad probandam occultā naturæ potentiam in certaminibus, quæ contra Magos habuit.

SCHOLIA CAP. X.

Habet Sardinia, *autore* Ptolemæo, *ab oriente* Tyrrhenū *pelagus, à meridie* Afri*cum, ab occasu* Sardoū, *à septentrione mare, quod inter ipsam &* Cyrnum *seu* Corsi*cam circunfunditur.* Et *hæc nomen habet à* Sardo Herculis *filio, qui immodica hominum multitudine in* Sardiniam *è* Libya *nauigasse dicitur, eamq; occupasse: antea uerò dicta fuit* Ichnusa, *quòd conformis esset humano uestigio.* a ¶ Solifuga.) Alij *uocant* Solipungam, *& est formicarum genus uenenatum, habens uim nocendi maximam.*

De Sardinia insula, de Solifuga, de Sardonia herba, de admirandis aquarū uiribus. Cap. X.

SArdinia quoq;, quam apud Timæū Sandalioten legimus, Ichnusam apud Chrysippū, in quo mari sita sit, quos incolarū autores habeat, satis celebre est. Nihil ergo attinet dicere, ut Sardus ab Hercule, & Norax à Mercurio procreati, cū alter ab Libya, alter ab usq; Tarteso Hispaniæ in hosce fines permeassent, à Sardo terræ, à Norace Noro oppido nomen datū. Mox Aristæū regnando his proximū in urbe Corali, quam condiderat, ipse coniuncto populo utriusq; sanguinis, seiuges usq; ad se gentes ad unum morem cōiugasse, imperiū ex insolentia nihil aspernatas. Sed & hic Aristæus Iolaum creat, qui ad id locorū agros ibi insedit. Præterea & Ilienses & Locrenses transeamus. Sardinia est quidem absq; serpentib. Sed quod alijs locis serpens est, hoc [a]Solifuga Sardois agris, animal perexiguum, simileq; araneis forma, solifuga dicta, quòd diem fugiat. In metallis argentarijs plurima est: nam solum illud argenti diues est, occultim reptat, & per imprudentiā supersedentib. pestem facit. Huic incōmodo accedit & herba Sardonia, quæ in defluuijs fontanis prouenit largius iusto. Ea si edulio fuerit, uescentib. neruos cōtrahit, rictu ora diducit, ut qui mortē oppetunt, ueluti ridentium facie intereāt. Cōtrà quicquid aquarū est, uariè cōmodis seruit. Stagna,

pisculen-

pisculentissima; hybernæ pluuiæ in æstiuã penuriam reseruãtur. Nam homo Sardus opem plurimã de imbrido cœlo habet. Hoc collectaneum depascit̃, ut sufficiat usui, ubi defecerint scaturigines, quę ad uictũ usurpari solent. Fontes sanè calidi & salubres aliquot locis efferuescunt, qui medelas afferũt, aut solidant ossa fracta, aut abolent à Solifugis insertũ uenenũ, aut etiã ocularias dissipant ægritudines: sed qui oculis medent̃, [b] & coarguẽdis ualent furib. Nam quisquis sacramento raptũ negat, lumina aquis attrectat. Vbi periurium nõ est, cernit clarius. Si perfidia abnuit, detegitur facinus cæcitate, & captus oculis admissum tenebris fatet̃.

mam. Idem fertur de Sardonia herba uenenata, quæ selino, id est, apio similis est, & edentes interimit, &c. b ¶ Et coarguendis furibus ualent.) *Aiunt aquam huius fontis, puris & fidem iuramento seruantibus aspectu placidam atq; gustu dulcem, periuris uerò et furibus palàm aduersantẽ.*

De Sicilia, & Peloriade terra, aquarumq́ natura. De Aetna monte, ac reliquis eius insulis miris plurimis. De Vulcanij septem insulis.

Cap. XI.

SI respiciamus ad ordinẽ temporum uel locorum, post Sardiniam res uocant Siculę. Primò, quòd utraq; insula in Romanam potestatem redacta, ijsdem temporibus prouincia facta est, cum eodem anno Sardiniam M. Valerius, alteram C. Flaminius prætor sortiti sunt. Adde quòd freto Siculo excipitur nomen Sardoi maris. Ergo Sicilia, quod cum primis assignandũ est, diffusis promontorijs triquetra specie figuratur. Pachynus aspectus in Peloponnesum, & meridianam plagam dirigit. Pelorus aduersam uespero Italiam uidet. Lilybæus in Africam extenditur. Inter quæ Pelorias præstat, soli temperamento egregia, quòd neq; humido in lutum diluat̃, neq; fathiscat in uagum puluerem siccitate. Ea ubi introrsum recedit, & in latitudinẽ panditur, tres lacus obtinet. Quorum unus quòd piscium copiosus est, non equidem ad miraculũ duxerim: sed quòd ei proximus condensis arbustis inter uirgultorum opaca feras nutriat, & admissis uenantibus per terrenos tramites, quibus pedestres accessus excipit, duplicẽ piscandi uenandiq; præbeat uoluptatẽ, numeratur inter eximia. Tertium ara sacrum approbat, quæ in medio sita, breuia diuidit à profundis: quà ad eam pergitur, aqua crurum tenus peruenit. Quod ultra est, nec explorari licet, nec attingi. Et si fiat, qui id ausus sit, malo plectitur, quantamq; sui partem ingurgitauerit, tantam it perditum. Ferunt quendam in hæc alta quamlongissimã poterat iecisse lineam: eam ut recuperaret, dum demerso brachio nisum adiuuat, cadauer manum factam. Peloritana ora habitatur colonia Taurominia, quam prisci Naxum uocabant. Oppidum Messana Rhegio Italiæ oppositum est, quod Rhegium [a] à dehiscendi argumento ῥήγιον Græci dictitabant. Pachyno multa thynnorum inest copia, echinis & omnibus mari nantibus pisculentissimũ, ac propterea semper captura larga. Lilybitano Lilybæum oppidũ decus est, Sibyllæ sepulchro. Sicaniæ diu ante Troiana bella Sicanus rex nomen dedit, aduectus cum amplissima Hiberorũ manu. Pòst Siculus Neptuni filius. In hanc plurimi Corinthiorũ, Argiuorũ, Iliensium, Doriensiũ, Cretensiũ, confluxerunt, inter quos & Dædalus fabræ artis magister principem urbium Syracusas habet: in qua etiam cum hyberno conduntur serena, [b] nullo non die sol est. Adde quod Arethusa fons in hac urbe est. Eminet montibus Aetna, & Eryx.

SCHOLIA CAP. XI.

Sicilia olim Trinacria, ab eius forma appellata fuit, tribus scilicet promontorijs in diuersa procurrens: deinde Sicania à Sicano duce, uel, ut alijs placet, à Sicanis populis: postremò ab Italis, qui Siculi dicebãtur, in eam uulgò profectis, Sicilia est uocata. Sunt tamen qui eam à Siculo duce sic uocatam putant. a ¶ A dehiscendi argumento.) *Hiscere dicitur Sicilia ab Italia, quòd à continente ui terræmotuum auulsa à ueteribus perhibeatur, eo scilicet loco ubi Rhegium urbs est. Sonat autem ῥήγιον abruptionem. De thynnis piscibus & infra capite 22. fit mentio.* b ¶ Nullo nõ die sol est.) *Syracusana, inquit, urbs nunquam*

nunq̃ tantis obducitur nubilis, etiam hyberno tempore, quin aliqua hora sol cernatur.

De fonte Arethusa multa fabulantur poëtæ, quòd scilicet uirgo Dianæ comes mutata sit in hunc fontem, & quòd ferat pisces in magna copia, sed qui sacri habeantur, & à nullo citra deorum iras & uitæ periculo comedi queant. De Aetna monte omnia notiora sunt, quàm ut hic aliquid de eo superaddendum putem. Illud tamen mirũ est, ut licet exundet uastis incendijs, perpetua nihilominus canicie uerticis brumalem detineat faciem. c ¶ Centuripino croco.) *Superat, inquit, crocus agri Centuripini omnes Siciliæ quantumlibet nobiles fructus. In Sicilia proinde inuenta fuit comœdia, existimantq; quidam Epicharmũ poëtam illius fuisse repertorem.* d ¶ Hic Lais illa.) *Lais illa abducta ad Corinthum, cum esset formosissima, & multi ambirent complexum eius, natum est adagium, Non cuiusuis est Corinthum petere, quòd scilicet frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod ab illa poscebatur.*

Porrò Cyclopes fuerũt unoculi homines, immanes & feroces, uescebanturq; carnibus humanis. Idem de Læstrygonibus extremæ Italiæ populis narratur. Sedes autẽ Læstrygonũ putatur fuisse Caieta portus, oppidum Formiæ dictum. . Sed & Ceres hinc nata putatur, Saturni & Opis filia, dicta Ceres quasi creatrix cunctarũ frugum. e ¶ Campus Aetnensis.) *Hunc campum & specum seu demersum foramen, describit quoq; Aristoteles. Sunt qui tradunt Proserpinam raptam à Plutone apud Olestrũ, quem Solinus hic Ditem uocat patrem. Proserpinã autem aiunt Bonam esse deam, quã & Persephonen uocant, seminũ scilicet uirtutem. Plutonem uerò solem esse dicũt, qui tempore hyemis remotiorẽ mundi partem perlustrat, & idcirco raptam ab eo Proserpinam dicunt, quam Ceres sub terra latentem quæritat.* f ¶ Latex uineus.) *Fons Dianæ gignitur ex Camerina unda, & si quispiam ex eo hauserit manibus nõ castis, non potest aquam illam miscere Baccho.*

Vulcano Aetna sacer est, Eryx Veneri. In Aetnæ uertice hiatus duo sunt, crateres nominati, per quos eructatus erumpit uapor, præmisso prius fremitu, qui per æstuantes cauernarũ latebras lõgo mugitu intra terræ uiscera diu uoluitur, nec antè flammarũ globos attollit, q̃ interni strepitus antecedant. Mirũ hoc est: nec illud minus, quòd in illa feruentis naturæ peruicacia mistas ignib. niues profert: & licet uastis exudet incendijs, apicis canicie perpetua brumalem detinet faciem. Itaq; inuicta in utroque uiolentia, nec calor frigore mitigat̃, nec frigus calore dissoluitur. Sunt & alij montes duo, Nebrodes & Neptunius. E Neptunio specula est in pelagus Thuscũ & Adriaticũ. Nebrodi damarũ copia nomen dedit, quę damæ & hinnuli gregatim peruagant̃: inde Nebrodes dictus. Quicquid Sicilia gignit, siue soli, siue hominis ingenio, proximũ est ijs quæ optima iudicant̃, nisi quòd fœtus terræ [c] Centuripino croco uincitur. Hic primũ inuenta comœdia, hic & cauillatio mimica in scena stetit. Hic domus Archimedis, qui iuxta syderum disciplinã machinarius cõmentator fuit. [d] Hic Lais illa, quæ eligere patriã maluit, q̃ fateri. Gentem Cyclopũ uasti testãtur specus. Læstrygonũ sedes adhuc sic uocãtur. Ceres inde magistra sationis frumentariæ. Hic ibidem [e] campus Aetnensis in floribus semper, & omni uernus die. Quẽ propter demersum est foramen, quo Ditem patrem ad raptus Proserpinæ liberè exeuntem fama est in lucem ausum. Inter Catinam & Syracusas certamen est de illustriũ fratrũ memoria, quorum nomina sibi diuersæ partes adoptant. Si Catinenses audiamus, Anapias fuit, & Amphinomus: si, quod malũt Syracusæ, Aemathiam putabimus, & Critonem. Catinensis tamen regio causam dedit facto, in quã secum incendia Aetnę protulissent, iuuenes duo sublatos parẽtes euexerunt inter flammas, illæsi ignibus. Horũ memoriã ita posteritas munerata est, ut sepulchri locus nominaret̃ Campus piorũ. De Arethusa & Alpheo uerũ est hactenus, quod cõueniunt fons & amnis. Fluminũ abundè uaria miracula. Dianam, qui ad Camerinã fluit, nisi habitus pudicæ hauserit, nõ coibunt in corpus unum [f] latex uineus, & latex aquæ. Apud Segestanos Herbesus in medio flumine subita exæstuatione feruescit. Acin q̃uis demissum Aetna, nullus frigore anteuertit. Himereum cœlestes mutant plagæ. Amarus deniq; est dum in aquilonem fluit, dulcis ubi ad meridiem flectitur. Quanta in aquis, tanta est nouitas in salinis. Salem Agrigentinũ si igni iunxeris, soluitur ustione: cui si liquor aquæ proximauerit, crepitat ueluti torreat̃. Purpureũ Aetna mittit: in Pachyno

translucidus inuenitur. Cætera salinarum metalla, quæ sunt aut Agrigentino, aut Centuripis proximantia, fungũtur cautium ministerio. Nam illinc excidunt signa ad facies hominum, uel deorum. Thermitanis locis insula est arundinum ferax, quæ accommodatissimæ sunt in omnem sonum tibiarum, siue præcentorias facias, quarum locus est ad puluinaria præcinendi: siue Vascas, quæ foraminum numeris præcentorias antecedunt: siue puellatorias, quibus à sono clariore uocamen datur: siue Gingrinas, quæ breuiores licet, subtilioribus tamen modis insonant: aut Miluinas, quæ in accentus exeũt acutissimos: aut Lydias, quas & Turarias dicunt, uel Corinthias, uel Aegyptias, aliásue à musicis per diuersas officiorum & nominũ species separatas. In Halesina regione fons aliàs quietus & tranquillus cum siletur, si insonent tibiæ, exultabundus ad cantũ eleuatur, & quasi miretur dulcedinem uocis, ultra margines intumescit. Gelonium stagnũ tetro odore abigit proximantes. Ibi & fontes duo. Alterũ si sterilis sumpserit, fœcunda fiet: alterum si fœcunda hauserit, uertitur in sterilitatem. Stagnum Petrensium serpentibus noxium est, homini salutare. In lacu Agrigentino oleum supernatat. Hoc pingue hæret arundinum comis de assiduo uolutabro, è quarum capillamentis legitur unguentum medicum contra armentarios morbos. Nec longè inde collis Vulcanius, in quo qui diuinæ rei operantur, ligna uitea super aras struunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem, cum porricias intulerint. Si adest deus (sic sacrum probatur) sarmenta licet uiridia ignem sponte concipiunt, & nullo inflagrante, à litato numine fit incendium. Ibi epulantibus alludit flamma, quæ flexuosis excessibus uagabunda, quem contigerit non adurit: nec aliud est, quàm imago nuncia perfecti ritè uoti. Idem ager Agrigentinus eructat limosas scaturigines: & ut uenæ fontium sufficiunt riuis subministrandis, ita in hac Siciliæ parte solo nunquã deficiente, æterna reiectatione terram terra euomit. Achaten lapidem Sicilia primũ dedit, in Achatis fluminis ripis repertum, non uilem, cum ibi tantum inueniretur. Quippe interscribentes eum uenæ naturalibus sic notant formis, ut cum optimus est, uarias præferat rerum imagines. Vnde anulus Pyrrhi regis, qui aduersus Romanos bella gessit, non ignobilis famæ fuit, cuius gemma Achates erat, in quo nouem Musæ cum insignibus suis singulæ, & Apollo tenens citharam uidebantur, nõ impressis figuris, sed ingenitis: nunc diuersis locis apparet. Dat Creta, quem Coraliachaten uocant, corallo similem, sed illitum guttis auro micantibus, & scorpionum ictibus resistentem. Dat India redolentem nunc nemorũ, nunc animalium facies, quem uidisse oculis fauet, quiꝙ intra os receptus sedat sitim. Sunt & qui usti redolent myrrhæ odorem. Achates sanguineis maculis irrubescit. Sed qui maximè probantur, uitream habent perspicuitatem, ut Cyprius. Nam qui sunt facie cerea abundantes, triuialiter negliguntur. Omnis ambitus huius insulæ clauditur stadiorum tribus millibus. In freto Siculo ἡφαιστίαι insulæ xxv. millibus passuum ab Italia absunt. Itali Vulcanias uocant. Nam & ipsæ natura soli ignea per occulta cõmercia aut mutuantur Aetnæ incendia, aut subministrãt. Hîc dicta sedes deo ignium. Numero septem sunt. Liparę nomen dedit rex Liparus, qui eam ante Aeolum rexit. Alteram Hieram uocauerũt: ea præcipuè Vulcano sacrata est, & plurimum collè eminentissimo nocte ardet. Strongyle tertia, Aeoli domus, uergit ad solis exortum, minimè angulosa, quæ flammis liquidioribus differt à cæteris. Hæc causa efficit, quod ex eius fumo potissimum incolæ præsentiscunt, qui nam flatus in triduo portendantur. Quo factum, ut Aeolus rex uentorum crederetur. Cæteras, Didymen, Ericusam, Phœnicusam, Euonymon, quoniam similes sunt, dictas habemus.

De tertio Europæ sinu, de Græciæ regionib. ac locis, deq́ memorandis in eis plurimis: de perdicũ natura. Cap. XII.

TErtius Europę sinus incipit à [a]Ceraunijs montib. desinit in Hellespontũ. In eo apud Molossos, ubi Dodonæi Iouis templũ est, Tomarus mõs est, circa radices centeno fonte nobilis, ut Theopompo placet. In Epiro sacer fons est, frigidus ultra omnes aquas, & spectatæ diuersitatis. Nã si in eum ardentẽ immergas facẽ, extinguit: si procul, ac sine igni admoueas, suopte †ingenio inflãmat. Dodone, ut Maro dicit, Ioui sacra est. Delphi Cephiso flumine, Castalio fonte, & Parnasi iugis celebres. Acarnania Aracyntho eminet. Hanc ab Aetolia Pindus diuidit, qui Acheloum parit, cum primis Græciæ amnibus præditũ ueteri claritate: nec iniuria, cũ inter calculos, quibus ripæ eius micãt, inueniant̃ Galactites, qui scrupulus ipse ater si terat̃, reddit succũ album ad lactis saporẽ. Fœminis nutrientib. illigatus, fœcũdat ubera: subnexus paruulis largiusculos haustus facit saliuarum. Intra os receptus, liquescit: cum soluit̃ tamen, memorię bonum perimit. quẽ post Nilum Achelous dat, tertiũ nemo. Propter oppidum Patras Scioëssa locus nouem colliũ opacitate umbrosus, & radijs solis fermè †inuisus, nec aliã ob causam memorabilis. In Laconia spiraculũ est [b]Tænaron. Est & Tænaron promontoriũ, aduersum Africæ, in quo fanũ est Methymnęi Arionis, quem delphine eò aduectũ imago testis est ęrea, ad effigiẽ casus & ueri operis expressa. Pręterea tempus signatum, Olympiade undetrigesima, qua in certamine Siculo idem Arion uictor scribitur, idipsum gestum probat̃. Est & oppidũ Tænaron, nobili uetustate. Præterea aliquot urbes, inter quas [c]Leuctræ, nõ obscuræ iampridẽ Lacedæmoniorũ fœdo exitu. Amyclæ silentio suo quondã pessundatæ. Sparta insignis cum Pollucis & Castoris templo, tum etiã Otryadis illustris uiri titulis. Theramne, unde primũ cultus Dianę. Pitane, quã Arcesilaus Stoicus inde ortus prudẽtiæ suæ merito in lucẽ extulit. †Anthea & Cardamyle, ubi quondã fuere [d]Thyræ, nunc Locus dicit̃, in quo anno xvij. regni Romuli

†incendio
†inuius
†Antia

SCHOLIA CAP. XII.

Vocat à principio huius capitis Solinus tertiũ Europæ sinũ mare Ioniũ, quod sequitur sinũ Adriaticũ, habetq́; plures prouincias, quarũ nomina sunt, Epirus, Acarnania, Aetolia, Phocis, Locris, Achaia, Messenia, Laconia, Argolis, Megaris, Attica, Bœotia; Doris, Thessalia, Magnesia, Macedonia, Thracia, atq; Græcia omnis. Has prouincias poteris Lector infra uidere in tabula, in qua expreßimus Græciã cum suis partibus. a ¶*Ceraunijs montib.) Hi mõtes in Epiro sunt, à crebris fulminib. sic dicti.*

Hellespontus uerò fretũ est angustũ quod ab Aegæo mare transmittit in Propontidẽ, septem stadijs Asiã ab Europa secernẽs. Dicitur autẽ Hellespontus, à Ponto & Helle, quæ ibi cecidit in pontũ. Molossa pars Epiri est, à Molosso Pyrrhi et Andromaches filio sic uocata. Dodona quoq; urbs Epiri est, iuxta quã insigne nemus est, ubi Dodonæi Iouis templũ olim fuit, in quo duæ columbæ consulentib. dabant responsa: harũ unã in Delphos, alterã in Ammonis Iouis templũ aduolasse dicũt. Sunt aũt Delphi in Bœotia iuxta Parnasum, à Delpho Neptuni filio sic dicti: et Parnasus mons Phocidis, supra modũ erigitur duobus capitib. in aëra. Acarnania Epiri est pars, & Aracynthus mõs Aetoliæ, Mineruæ sacer. Per oppidum Patras Scioëssa, putant intelligendũ opacitatẽ illius loci. b ¶*Tænaron.) In Laconia est promontoriũ quod Malea dicitur, haud procul à Sparta ciuitate, in quo hiatus magnus est, & auditur strepitus progredientiũ, atq; ob id ueteres dixerunt, per has Tænarias fauces descensum esse ad inferos. Hunc specũ Solin. hic uocat spiraculũ Tænaron. Huc fabulantur Arionem cytharœdũ, à Methymna urbe Lesbi Methymnæum dictũ, à dephine incolumẽ deuectũ, cum à prædonibus in mari obrueretur.*

c ¶*Leuctræ.) Apud urbem Bœotiæ Epaminundas Thebanorũ dux sic superauit Lacedæmonios, ut ab illo tẽpore Græciæ principatũ nunq̃ recuperare potuerint: ciuitas autẽ Amyclarũ ab hoste pessundata est, nemine eorũ nunciante aduentũ. Nam cum semel falso nunciatus esset aduentus hostium, postea cautũ est ne quis amplius nunciaret, inde ex improuiso captæ sunt Amyclæ. In hac Laconiæ urbe nati sunt Castor & Pollux, quorũ templũ insignem reddidit Spartã siue Lacedæmonẽ urbem Laconiæ, quæ diu cum Atheniensib. grauia geßit bella, & Lycurgi legibus optimè instituta fuit.* d ¶*Thyræ.) Nomen est ciuitatis, plurale, & neutrũ.*

Epidaurus quoq; nobilitata est ob templum ægrotantiũ, in quo pendebant tabellæ, in quibus sanati languores

scripti

muli inter Laconas & Argiuos memorabile fuit bellũ. Nam Taygeta mons, & flumẽ Eurotas, notiora sunt quàm ut stylo egeant. Inachus Achaię amnis Argolicũ secat tractũ, quem rex Inachus à se nominauit, qui exordiũ Argiuæ nobilitati primus dedit. Epidauro decus est Aesculapij sacellũ, cui incubantes ægritudinũ remedia capessunt de monitis somniorũ. Pallanteũ Arcadiæ oppidũ, quòd Palatio nostro per Euandrũ Arcada appellationẽ dederit, sat est admonere: in qua mõtes Cyllene, & Lycæus, Mænalus etiã [c] dijs alumnis inclaruerũt: inter quos nec Erymanthus in obscuro est. Inter flumina Erymanthus Erymantho monte demissus est, & Ladon ille. Herculis pugnæ hic planè clarescũt. Varro perhibet fontẽ in Arcadia esse, cuius interimat haustus. In hac terrarũ parte, de auibus hoc solũ nõ indignũ relatu cõperimus, quòd cum alijs locis merula fulua sit, circa Cyllenẽ cãdidissima est. Nec lapidẽ spreuerimus quẽ Arcadia mittit, Asbesto nomen est, ferri colore: hic accensus semel extingui nõ potest. In Megarensiũ sinũ [f] Isthmos exit, ludis quinquennalib. & delubro Neptuni inclytus: quos ludos eapropter institutos ferũt, quòd sinibus quinq; Pelopõnesi orę abluunt, à septentrione Ionio, ab occidente Siculo, à brumali occidente Aegæo, à solstitiali oriẽte Myrtoo, à meridie Cretico. Hoc spectaculũ per Cypselum tyrannũ intermissum, Corinthij olympiade xlix. solennitati pristinæ reddiderũt. Cæterũ [g] Peloponneson à Pelope regnatã, nomen indicio est. Ea ut platani foliũ recessibus & prominẽtijs figurata, diuortiũ facit inter Ionium & Aegæum mare, quatuor non amplius millibus dispescens utrunq; littus, excursu tenui, quem Isthmon dicunt, ob angustias. Hinc Hellas incipit, quam propriè uerã uolunt esse Græciã, quę nunc Attica, Acte prius dicta. Ibi Athenæ, cui urbi [h] saxa Scyronia propinqua sunt, porrecta sex millibus

scripti erant: in hoc Aesculapij templo sedebant ægroti, quoad sanitatẽ recuperarent. De Pallanteo suprà in descriptione Romani palatij mentionẽ fecimus. e ¶ *Dijs alumnis.*) *Intelligit Mercurium, Pana & Faunum, qui in his montibus colebantur. Nam Lycæus deo Pani sacer erat, ubi et templum bicornis Fauni fuit. Cæterũ fluuius Ladon celebris est propter pugnas Herculis quas habuit cum apro Erymanthæo, & auibus Stymphalidibus. Narrãtur enim è lacu Stymphalo aues ascendere tantæ magnitudinis, ut radios solis obumbrẽt, deuastentq; omnẽ Arcadiam. Et in monte Erymantho Hercules cepit domuitq; aprum agrorũ uastatorẽ, uiuumq; in humeris ad Eurystheũ detulit.* f ¶*Isthmos.*) *Est Isthmos inter duo maria angusta terra, quemadmodũ in Isthmo Corinthio, ubi extructũ fuit templũ Neptuni. Fuit et Isthmos inclytus ludis quinquennalib. qui instituti fuerũt, quòd quinq; maria alluant oram Pelopõnensem, nempe mare Ioniũ, Siculũ, Aegæum, Creticũ, & Myrtoum, quod est pars maris Aegæi: seu quæ est inter Aegæum & Ioniũ, nomẽ accipiens à Myrtilo Mercurij filio, qui in id proiectus fertur.* g ¶*Peloponneson.*) *Quasi diceres, Pelopis* νῆσος, *id est, insula, olim Pelasgia uocata, & est peninsula, haud ulli terræ noblitate post ferenda, platani folio similis, propter angulosos recessus.*

Dicta autẽ est Peloponnesus, à Pelope rege Pisæ, qui cũ rebus ac prudentia insignis esset, duxit plurimos accolas in hanc insulam, & à se Pelopõnesum appellauit: hac uerò tempestate nominãt eam Moreã. Cæterũ angustiæ illæ quibus hæc insula cohæret cõtinenti, est Isthmos Corinthiacus, ubi incipit Hellas, quæ à nostris appellatur Græcia. Dicta autem est Hellas ab Helle rege, sicut & Græcia à Græco rege. h ¶*Saxa Scyronia.*) *Scyron Thesei consobrinus latro fuit, cuius ossa cũ in mare cecidissent, in scopulos cõuersa ferũtur, quæ adhuc Scyronia saxa uocantur, nec longè absunt à Megaris. Alij dicũt hunc Scyronem transeuntes spoliasse, et ex his saxis in mare præcipitasse. Ex his quoq; petris Ino, quæ & Leucothoë, cũ Palæmone filio præcipitẽ se dedisse fertur in mare, idq; hac occasione: cum marito eius Athamanti Iuno furorẽ immisisset, ut conaretur occidere filios suos (sic enim sperabat Iuno et Bacchũ periturũ) Ino cũ filio suo fugiens ad saxa Scyronia, & hinc delapsi sunt in mare Ionium, & miseratione numinũ cõuersi putantur in maris deos.*

Sunt autem maris numina, Aegæon, Doris, Glaucus, Neptunus, Nereus, Oceanus, Panopea, Proteus, Thetis, Triton, & ut hic Solinus, Palæmon, Ino, Nereides, quarum nomina refert Homer. Iliad. 18. & Hesiod. in Theogonia. Sunt præterea in Attica regione insignes fontes, è quibus Calliroë nouem habet capita & aquæductus. Notandum quoq; hic, quòd quidam legunt Enneacrunon, pro Cruneson, putantes hunc locũ corruptũ. i ¶ *Marathon.) In Marathonio campo commissum olim fuit cruentissimum prælium inter Græcos & Persas, putaturq; accidisse anno ducentesimo & sexagesimo post Romã conditam. Quæ mox subijciuntur de Ceo insula, sciendum quòd Latini illam nominant Ceam, & uulgus nauticum Ciam. Celebris est autem hæc insula, propter uestes bombycinas illic inuentas. Sunt & Thebani celebres, sed rudi ingenio, unde & prouerbiũ natũ est, Boeoticus animus, quod dicitur in stolidum hominem, & cui nihil præter hominis figurã inest. Fuerunt autem Thebæ per Amphionem muris cinctæ, & non saxa per lyræ sonum adducta, ut quidã fabulantur: nisi malis sic intelligere, quòd per eloquentiã Amphionis homines syluestres ciuiliores facti sint, sicut & Prometheus fingitur homines formasse, eò quòd sapientia eloquentiaq; sua, à bestiarũ uita in ciuiles homines transformauerit. Gloriatur tamen hæc urbs de numinibus apud se ortis, nempe de Libero patre & Hercule, item de Cadmo primo literarũ inuentore, qui fertur XVI. literas è Phoenicia in Græciam detulisse, quibus Palamedes adiecit quatuor alias, nempe ξ θ φ χ. Cæterum fontem Hippocrenen sic aiunt exortũ: Pegasus equus alatus Neptuni & Medusæ Gorgonis filius, cum in montem Heliconem deuolasset, terrã ungula ex more percußit, & ex ea fons mox prodijt, qui ab equo Hippocrene dictus est. Aganippe uerò fons Boeotiæ à Cadmo mõstratus, Musis sacer: ex eo si quis bibisset, optimus poëta efficiebatur, consequebaturq; facundiam.* k ¶ *Aulidis portũ.) Est Aulis ciuitas Boeotiæ, & portus paucarũ capax nauium, ubi cum uenissent Græci, coniurarũt sub Agamemnone excidium Troianum.*

Leleges uerò putantur sic appellati à Lelege duce. Alij aiunt fuisse populos errabundos, qui quondam Thessaliam, & diuersa alia loca tenuerunt. Quidam tradunt Cares & Leleges fuisse conterminos. Delphi ciui

phi ciui

bus passuum ob honorẽ ultoris Thesei, & memoriam nobilis pœnę sic nominata. Ex istis rupibus Ino se cum Palæmone filio in profunda pręcipitem iaculata, auxit maris numina. Nec Atticos monteis in partem tacebimus. Est Icarius, est Brilessus, est Lycabethus, & Aegialus. Sed Hymetto meritò ac iure attribuiĩ principatus, quòd apprimè florulẽtus eximio mellis sapore, & externos omnes, & suos uincit. Callirroën stupent fontẽ, nec ideo Cruneson fontem alterum nulli rei numerant. Atheniensibus iudicij locus est Ariopagus. [i]Marathon campus factus memorabilis opinione prælij cruentissimi. Et multæ quidem insulæ obiacent Atticæ cõtinenti, sed suburbanæ fermè sunt, Salamis, Suniũ, Cos, Ceos, quæ ut Varro testis est, subtilioris uestis amicula arte lanificæ scientiæ prima in ornatum fœminarũ dedit. Bœotia Thebis enitet. Thebas cõdidit Amphion, nõ quòd lyra saxa duxerit: neq; enim par est id ita gestũ uideri: sed quòd affatus suauitate homines rupium incolas, & incultis moribus rudeis, ad obsequij ciuilis pellexerit disciplinam. Vrbs ista numinib. apud se ortis gloriatur, ut perhibent qui sacris carminibus Herculem & Liberũ celebrant. Apud Thebas Helicon lucus est, Citheron saltus, amnis Ismenius, fontes Arethusa, Oedipodia, Psammate, Dirce: sed ante alios Aganippe, & Hippocrene. Quos Cadmus literarũ repertor primus, quoniam equestri exploratione primus deprehendisset, dum rimatur quæ'nam adisset loca, incensa est licentia poëtarum, ut pariter utrunq; disseminaretur, scilicet quòd eorum alter alitis equi ungula sollicitatus foret, alter potus facundia animas irrigaret, & quòd aperta foret alitis equi ungula, et quòd poti inspirationem facerent literariam. Euboea insula laterum obiectu efficit [k]Aulidis portum, seculis traditum grecæ coniurationis memoria. Boeoti ijdem sunt qui Leleges fuerunt, per quos defluens Cephisus amnis, se in maria cõdit. In hac cõtinentia Opuntius sinus, Larissa oppidũ, † Delphiramne quoq;, in qua Amphiarai fanum, & Phidiacæ signũ Dianæ. *† Delphi, Rhamnus* Varro opinatur duo in Boeotia esse flumina, natura licet separi, miraculo tamen non discrepante: quorum alterum si ouillum pecus debibat, pullum fieri coloris quẽ induerit: alterius haustu quæcũq; uellerum fusca sunt, in candidum uerti. Addit etiam, uideri ibi puteum pestilentem, cuius liquor mors est haurientibus.

Perdices

Perdices sanè cum ubiq; liberę sint, ut aues uniuersæ, in Bœotia non sunt: nec cum uolant, sui sunt iuris, sed in ipso aëre quas transire non audeant, metas habent. Inde ultra notatos iam terminos nunq; exeūt, nec in Atticū solum transmeant. Hoc Bœotijs propriū. Nam quę cōmunia sunt omnib. generatim pòst persequemur. Cōcinnantur à perdicibus nidi, munitione solerti. Spineis enim fruticibus ac surculis receptus suos uestiunt, ut animalia quæ infestant, arceantur à spinis surculorū. Ouis stragulum puluis est, atq; clanculò reuertūtur, ne indiciū loci cōuersatio frequens faciat. Plerunq; fœminæ [1] transuehunt partus, ut mares fallant, qui eos impatientius affligūt sæpissimè adulantes. Dimicatur circa connubium, uictosq; credunt fœminarū uice uenerem sustinere. Ipsas libido sic agitat, ut si uentus à masculis flauerit, fiant prægnantes odore. Tunc si quis hominū ubi incubāt propinquabit, egressę matres uenientibus sese sponte offerunt, & simulata debilitate uel pedum, uel alarū, quasi statim capi possint, egressus fingunt tardiores: hoc mendacio solicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius à nidis auocentur. Nec in pullis studiū segnius ad cauendum: cum enim uisos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus attollunt, quarum † obtectu tam callidè proteguntur, ut lateant etiam deprehensi.

†obiectu

phi ciuitas est in Bœotia iuxta Parnasum, dicta à Delpho Neptuni filio. Hic Apollinis fuit oraculum insigne: etsi initio fuerit contemnendum, processu tamen temporis ad tantam famā euectum est, ut illuc ex toto orbe accessus fieret. Rhamnus Rhamnūtis, ciuitas alia est parua, sed ex fano Amphiarai & statua Phidiacæ Dianæ illustris, quam alij Nemeseos statuam esse putant.

l ¶ Trāsuehūt partus.) Id est, oua quæ mariti ebibūt diripiuntq; ob intemperantiā libidinis. Sed & mares inter se dimicant desiderio fœminarum, & uictum aiunt uice fœminæ uenerem pati.

De Thessalia, & in ea oppidis: de Peneo flumine, de Tempe amœnitate, de Olympi montis altitudine, à quóue Philippi regis erutus oculus. Cap. XIII.

THessalia, eadem est & Aemonia, quā Homerus ἄργος πελασγικὸν nominat: ubi genitus Hellen, à quo reges Hellenes nominati. Huius à tergo Pieria ad Macedoniā protendit, quæ deuicta sub Macedonū uenit iugum. Multa ibi oppida, flumina multa. De oppidis egregia sunt Phthia, Larissa, Thessalia, & Thebæ. De amnib. [a] Peneus, qui propter Ossam Olympūq; decurrens, collibus dextra læuaq; molliter curuis, nemorosis cōuallib. Thessalica facit Tempe, undisq; apertior Macedoniā ac Magnesiam interluens, in Thermæū sinū cōditur. Thessaliæ sunt Pharsalici campi, in quib. ciuiliū bellorū detonuerunt procellę. Ac ne in montes notos eamus, Pindū & Othryn agitent, qui Lapitharū originē prosequuntur. Ossam, quos Centaurorū fabulis immo

SCHOLIA CAP. XIII.

Thessalia à Thessalo quodam sic dicta, inuenitur uarijs nominib. nuncupata. Nam à Deucalionis matre inuenitur dicta Pandora, & ab eiusdem uxore Pyrrhea: item ab Aemone rege Aemonia, ab Emathione Emathia, ab Homero appellata est Argopelasgicon, & præterea Hellas ab Hellene Deucalionis filio: unde & quidam scribunt solos Thessaliæ incolas uocari Hellenes, id est, Græcos. Habet hæc prouincia regiūculam uersus Macedoniam, quæ uocatur Pieria à Pierio monte, in quo ex Ioue & Mnemosyne natæ sunt Pierides Musæ. Cæterū Thessaliam ipsam Philippus Macedonū rex deuicit, nō ob aliam causam quàm ut Thessalorum equitū robur suo adiūgeret exercitui.

a ¶ Peneus.) Fluuius est inter Ossam & Olympū decurrens, collibus dextra læuaq; molliter curuis. In eo cursu Tempe, quinq; millium passuum longitudine, & fermè sex latitudine, pulcherrimus est ager, amœnus gramine, refertus arboribus, canorus auiū concentu, iugis dextra læuaq; (ut iam dictum est) leniter sese tollentibus, media intersecat amnis. Cæterum Pharsalici campi sunt qui & Philippici campi, ubi prælium inter Cæsarem & Pompeium gestum est, & deinde inter Augustum & Caßium. Pindus uerò olim Lapitharum sedes, mons est Thessaliæ, Apollini Musisq; sacer, Acarnaniam diuidens ab Aetolia: sicut & Othrys eiusdem regionis alius est mons. Hos, sicut & Ossam, agitandos Solinus alijs relinquit. Centauri populi sunt Thessaliæ, secus Pelium habitantes montem, qui à poëtis finguntur esse media parte uiri & media equi, originem ab Ixione trahentes, agrestes admodum, qui primi pugnare ex equis cœperunt: à stimulando calcaribus equo, centau-

ri dicti, ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, quia furentē taurorū gregem telis confecerūt, propter quod hippocentauri, id est, equi stimulatores appellati sunt. b ¶*Pelion.) In hoc monte celebratū aiunt nuptiale conuiuium Thetidis atq; Pelei, qui Iouis nepos fuit, et ad eius nuptias omnes dij referūtur cōuocati. Olympus uerò mons cæteris in hoc celebrior habetur, quòd reliquos omnes sua altitudine transcendit, quā quidam scribunt esse decē stadiorū. Dicitur autē Olympus, quasi ὅλος λάμπων, id est, totus fulgens, quia solem interdiu semper clarū habet, nullisq; unquam nubibus obfuscatur. Sunt & alij tres mōtes in alijs terris qui Olympi uocantur, sed iste excellentior habetur.* c ¶*Inscriptā suo nomine.) Hoc est, Aster telū Philippo immisit in oculū, his uerbis inscriptū, Aster Philippo mortiferū mittit telum. Fuit & Philoctetes sagittarū peritißimus, natusquoq; ex Melibœa urbe littorali Magnesiæ.* d ¶*Libethrus.) Est hic fons Musis sacer, & hinc à poëtis nuncupantur Libethrides Musæ.*

immorari iuuat. [b]Pelion autē nuptiale cōuiuiū Thetidis atq; Pelei in tantū notitiæ obtulit, ut taceri de eo magis mirū sit. Nam Olympū ab Homero nō per audaciā celebratū docēt, quæ in eo uisitant. Primū excellenti uertice tātus attollitur, ut summa eius cœlū accolæ uocēt. Ara est in cacumine Ioui dicata, cuius altarib. si qua de extis inferunt, nec difflant uentosis spiritib. nec pluuijs diluunt, sed uoluente altero anno, cuiusmodi relicta fuerint, eiusmodi reperiunt: & omnib. tempestatibus à corruptelis aurarū uindicat, quicquid ibi semel est Deo consecratum. Literę in cinere scriptę usq; ad alterā anni ceremoniam permanēt. In regione Magnesia Methone oppidū est, q̃d cum obsideret Philippus Alexādri Macedonis Magni pater, damnatus est oculo ictu sagittæ, quā iecerat Aster oppidanus [c]inscriptā suo nomine, loco uulneris, nomine, quē petebat. Populū istum callere artem sagittariā credere possumus uel de Philoctete, quoniā Melibœa in hoc pede cōputatur. Sed ne transeamus præsidium poëtarū, fons [d]Libethrus & ipse Magnesiæ est.

SCHOLIA CAP. XIIII.

Descriptio Macedoniæ talis est, ut ab oriente Thraciū limitem, ab occasu Ionium pelagus, à meridie Epirum, & à septentrione Dalmatiæ habeat partē. Insunt illi Thessalia, Magnesia, Doris, Locris, Phocis, Bœotis, Attis, Megaris. Porrò Edonij populi sunt ab Edone Thraciæ monte sic dicti. a ¶*Athon.) Mons iste est inter Macedoniam & Thraciam, altitudinis mirandæ, ut usque ad insulam Lemnon umbram porrigere dicatur: excurrit quoque à planitie in mare septuagintaquinque millia passuum: & hunc Xerxes rex Persarum à continente abscidit in longitudine passuum mille quingentorum. De auri uenis Aristoteles quoq; sic scribit: Extant in Philippicis Macedoniæ campis aurifodinæ quamplures, ex quibus scrobes erutas auri, augeri paulatim inquiūt, ac denuò aurum parere. De Orestide Strabo sic scribit: Memoriæ traditum est, Orestiden oram ab Oreste quandoque occupatam fuisse, quū cæsa matre exul à Mycenis, urbe Peloponnesi, profugeret, & sui regioni nomen reliquisset. Hic ducta uxore Hermione, filia Menelai & Helenæ, genuit Oresten iuniorem, à quo & terra quam incoluit, sic denominata est.* b ¶*Phle-*

De Macedonia, eiusq; regum successione, ac Peanite lapide. Cap. XIIII.

QVi Edonij quondam populi, quæq; Mygdonia erat terra, aut Pierium solum, uel Aemathiū, nunc omne uniformi uocabulo Macedonica res est: & partitiones, quę specialiter antea seiungebātur, Macedonū nomini contributæ, factæ sunt corpus unū. Igitur Macedoniā pręcingit Thracius limes: meridiana Thessalię Epirotæ tenēt: à uesperali plaga Dardani sunt, & Illyrij: quà septentrione tunditur, Pœonia ac Pelagonia protegitur. A Triballis, montanis excessibus aquilonio frigori obiecta. Inter ipsam & Thraciam Strymon amnis facit terminū, qui ab Hæmi iugis irrigatur. Verū ut sileam aut Rhodopen Mygdoniū montē, aut [a]Athon classibus Persicis nauigatum, cōtinentiq; abscissum mille quingentorū passuum lōgitudine, simul de auri uenis & argenti, quæ optimæ in agris Macedonū, & plurimę eruunt, Orestidem dicam. Populi sunt, qui ut Orestidæ dicerent, inde cœptum. A Mycenis profugus matricida, cū abscessus longius destinasset, natum sibi in Aemathia paruulum de Hermione, quam in omneis casus sociam adsciuerat, hic mandauerat occulendum. Adoleuit puer in spiritu regij sanguinis, nomen patris sui referens, occupatóque quicquid esset

quod

quod procedit in Macedonicũ sinũ & Adriaticum salum, terram cui imperitauerat, Orestiden dixit. Admonet [b] Phlegra, ubi antequam oppidum fieret, rumor est militia mundi dimicatũ cum gigantibus, ut penitus persequamur quantis probationibus ibidem imperij indicia diuinæ expeditionis in hoc seculo perseuerarint. Illic si quando, ut accidit, nimbis torrentes excitantur, & aucta aquarum pondera ruptis obicibus ualentius se in campos ruunt eluuione, ossa etiam nunc ferũt detegi, quæ ad instar corporis sunt humani, sed modo grandiore, quæ ob enormem magnitudinẽ monstrosi exercitus iactitant extitisse: idq; adiuuatur argumento saxorum immanium, quibus oppugnatũ cœlum crediderũt. Pergam ad residua quæ in Thessaliam & Aemoniã porriguntur: sunt enim [c] arrectiora, quàm usquam proceritas montana attolli ualeat. Nec est in terris omnibus, quod meritò ad istas eminentias cõparetur, quippe quas solas diluuialis irruptio cum uniuersa obduceret humido situ, inaccessas reliquit. Durant uestigia nõ languidæ fidei, quibus apparet hos locos superstites undosę tempestati fuisse. Nam in latebrosis rupium cauaminibus, quę fluctuũ cõflictijs tunc adesa sunt, reduuiæ conchyliorũ resederunt, & alia multa, quę affatim mari incito expuũtur, ita ut sint licet facie mediterranea, apparent tamẽ specie littorali. Nunc de incolis reddã. [d] Aemathius qui primus in Aemathia accepit principatum, seu quia indago originis eius ęuo disperijt, seu quia alta res est, genuinus terræ habetur: post hunc in Macedonijs exortum Aemathiæ nomen perstitit. Sed Macedo Deucalionis maternus nepos, qui solus cum domus suæ familia morti publicæ superfuerat, uertit uocabulum, Macedoniamq; à se dixit. Macedonẽ Caranus insequitur dux Peloponnesiacę multitudinis, qui iuxta responsum datum à Deo, ubi caprarium pecus resedisse aduerterat, urbem condidit, quam dixit αἶγας, in qua sepeliri reges mos erat, nec alter excellentiũ uirorum bustis apud Macedonas priscos dabatũ locus. Succedit Carano [e] Perdica II. & XX. Olympiade, primus in Macedonia rex nominatus, cui Alexander Amyntę filius diues habitus est, nec immeritò. Ita enim affluenter successus eius ampliandis opibus proficiebãt, ut ante omneis [f] Apollini Delphos, Ioui Eliden statuas aureas dono miserit. Voluptati auriũ indulgentissimè deditus, sic ut plurimos qui fidibus sciebant, dum uixit, in usum oblectamẽti donis tenuerit liberalibus, inter quos & Pindarum lyricum. Ab hoc Archelaus regnum excepit, pru-

b ¶ Phlegra.) Vallis est in Thessalia, ubi Gigantes cœlum saxis oppugnauerũt, uolẽtes deos pellere de cœlesti sede: sed missis è cœlo fulminibus coacti sunt fugere, ingenti superati uictoria. Hac gigantum fabula ostenditur, uires sine prudentia non tantum uanas esse, uerùm & sibi aduersarias.

c ¶ Arrectiora.) Vel erectiora. Habet, inquit Plin. cap. 8. quarti, Thessalia quosdam altißimos montes, quos Gigantes cum cœlum oppugnare decreuissent, inuicẽ cõposuisse fabulantur. Porrò quæ de diluuiali irruptione subduntur, non de uniuersali diluuio, quod sub Noah Deus induxit, sed de particulari aliquo accipiendum est.

d ¶ Aemathius.) Ab isto Macedoniæ regio primum uocata fuit Aemathia. Berosus uetustißimus scriptor, dicit hunc Aemathium fuisse Camesis filiũ, hoc est, Nohæ abnepotem: & is cum tam longo æuo præcesserit Solinũ, & suæ tempestatis scriptores, ab illis genuinus terræ habitus est, quippe qui sacris destituti literis, originem eius ignorauerũt. Præterea cum Macedon Osiridis filius regnare cœpisset in Aemathia, cœpta est prouincia ab eo denominari Macedonia. Hunc insequitur Caranus, qui cũ iussus esset oraculo quærere sedes in Macedonia, uenit cum magna multitudine Græcorum in Aemathiam, & urbem Edyssam, non sentientib. oppidanis, propter imbriũ & nebulæ magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientẽ secutus, occupauit, reuocatusq; in memoriam oraculi, quo iussus erat ducibus capris imperiũ quærere, regni sedẽ statuit, urbemq; Edyssam ob memoriã muneris, Aegæam, populos Aegeadas uocauit, Græci enim αἶγα capram dicunt.

e ¶ Perdica.) Recenset Solinus solum insignes Macedoniæ reges. Nam cõstat ante Alexandrum magnũ xxiij. reges in Macedonia fuisse, inter quos fuerũt Perdicæ tres, Amyntæ quatuor, Philippi duo, Archelai duo, & Alexandri tres.

f ¶ Apollini Delphos.) Fuit Delphicum oraculum maximis omnium populorum & regum refertum donis & thesauris. Sic in Elide Peloponnesi regione delubrum fuit Olympici Iouis, certamine gymnico

dens rei bellicę, naualium etiam cōmentor prę liorum. Is Archelaus in tantū literarū amator fuit, ut Euripidi Tragico consiliorum suorum summam crederet. Cuius suprema non cōtentus prosequi sumptu funeris, crinem tōsus est, & mœrorem quem animo conceperat, uultu publicauit. Idem Archelaus Pythias & Olympicas palmas quadrigis adeptus, Græco potius animo, quàm regali, gloriā illam præ se tulit. Post Archelaum Macedonica res dissensione iactata in [g] Amyntæ regno stetit, cui tres liberi, sed Alexander patri succedit. Quo exempto, Perdicæ primum data copia amplissimæ potestatis, qui obiens hęreditarium regnū fratri Philippo reliquit, quem captum oculo dextro apud Methonem suprà diximus, cuiusq́ debilitatis omen pręcesserat. Nam cū nuptias ageret, acciti tibicines carmen Cyclopeū quasi de colludio cōcinuisse traduntur. Hic Philippus magnum procreat Alexandrum, quamlibet Olympias Alexandri mater nobiliorem ei patrē acquirere affectauerit, cum se coitu draconis consatam affirmaret. Ita tamen ipse egit, ut Deo genitus crederetur. Peragrauit orbē, rectorib. Aristotele & [h] Callisthene usus. Subegit Asiam, Armeniam, Iberiā, Albaniā, Cappadociā, Syriam, Aegyptum: Taurum, Caucasumq́ transgressus est. Bactras domuit. Medis & Persis imperauit, cepit Indiam, emensus omnia ad quæ Liber & Hercules accesserant. Forma supra hominē augustiore, ceruice celsa, lætis oculis, & illustribus, malis ad gratiam rubescentibus, reliquis corporis lineamentis nō sine maiestate quadam decorus. Victor omniū, uino & ira uictus. Morbo uinolentię apud Babylonē humiliore, quàm uixerat, fortuna exēptus est. Post quem qui fuerūt, magis ad segetem Romanæ gloriæ, q̃ ad hæreditatem tanti nominis ortos inuenimus. Macedonia lapidē gignit, quem Pæantidem uocant: hunc eundem & concipientibus & parientibus opitulari, fama prodiga est. Circa [i] Tyresiæ sepulchrū plurimus inuenitur.

nico & singulari sanctitate insigne, ubi & ex uniuersa Græcia plurima oblata fuerūt munera, inter quæ extitit solidum ex auro Iouis simulacrum, à Cypselo Corinthiorū tyranno donatum. g ¶ *Amyntæ re.) Iste Amyntas duas habuit uxores: ex una sustulit tres filios, Alexandrum, Perdicam, et Philippum Alexandri Magni patrem: ex altera autem Archelaum, Archidæum, & Menelaum: horum duos Philippus ueluti regni participes, fraternitatis oblitus, trucidauit. Cæterum per carmen Cyclopeum, quod in nuptijs Philippi decantatum fuit, intelligendum putant carmen de unoculis, quales Cyclopes fuisse narrantur. Quod sequitur de Olympiade, sciendū quòd scriptores tradunt matrem Alexandri Philippo marito confessam, se non ex eo Alexandrum cōcepisse, sed ex ingentis magnitudinis serpente quodam, & ob hanc causam Philippum circa uitæ suæ finem Olympiadem uxorem tanquam stupri ream repudio dimisisse, palamq; professum Alexandrum non esse à se genitum: unde cum Alexander Rhodum, Aegyptū, Ciliciamq; recepisset, ad Iouem Ammonē perrexit, consulturus tum de futurorum euentu, tum de ipsa origine sua.* h ¶ *Callisthene.) Fuit Callisthenes iste familiaris Alexandro Magno ex condiscipulatu apud Aristotelem, et nihil ei nocuit, nisi immodica libertas grauitasq; regi inuisa. Nam cum rex ex Persico bello adorari uellet, Callisthenes cū quibusdā alijs restitit ei, quæ res & illi, & multis Macedonum principibus exitio fuit. Siquidem Alexander Callisthenem coniurationis cōscium fuisse criminatus est, eumq; truncatis membris, abscisisq; auribus, ac naso labijsq; deformatū, cum cane in cauea clausum circunferri iußit, diuq; tortū tandem necauit. Vino quoq; & ira uictus, Clytum charissimum sibi ac fidelißimum, inter epulas transfodit, sicut & multos alios uinolentus occidit, et tandem uinolentus perijt. Nam cum diei noctem peruigilem in cōuiuio solenniter instituto coniunxisset, accepto poculo, media potione repēte ueluti telo cōfixus ingemuit, elatusq; è conuiuio semianimis, tanto dolore cruciatus fuit, ut ferrum in remedia posceret. Amici causam morbi intemperiem ebrietatis disseminarunt: re autem uera insidiæ fuerunt, quarum Antipater autor fuit, quòd charißimos eius Alexander ebrietatis furore cōcitus, peremisset. Qui uero eum ueneno peremptum dicunt, aiunt idipsum Stygis aquæ fuisse uenenum, nec aliam ullam materiā præter mulæ ungulas id continere potuisse, magna, ut Plin. inquit, Aristotelis infamia excogitatum.* i ¶ *Tyresiæ sepulchrum.) Fugit iste Tyresias cum alijs Thebanis ad montem Thilphosium, ubi Tyresias iam antè à Iunone excæcatus, defunctus à suis ciuibus magna cum pompa sepultus est, atq; deorum honoribus ueneratus.*

De Thracū moribus institutisq;: de Thraciæ locis ac populis, de gruibus hirundinibusq;, de Hellesponto, deq; Claro insula & Aegæo mari.

Cap. XV.

NVnc in Thraciam locus est pergere, & ad ualidissimas Europę gentes uela obuertere: quas qui sedulò experiri uelit nō difficulter deprehendet, Thracibus barbaris inesse contemptū uitæ: & ex quadam naturalis sapientiæ disciplina concordāt omnes ad interitū uoluntariū, dum nōnulli eorū putant obeuntiū animas reuerti, alij nō extingui, sed beatas magis fieri. Apud plurimos luctuosa sunt puerperia. Deniq; recentē natum fletu parens excipit. Contrauersum lęta sunt funera, adeò ut exemptos gaudio prosequant. Vxorum numero se uiri iactitāt, & honoris loco ducūt multiplex coniugiū. Quę fœminæ tenaces sunt pudicitiæ, defunctorū insiliunt coniugū rogos, & quod maximū insigne ducunt castitatis, præcipites in flammas eunt. Nupturæ non parentū arbitratu transeunt ad maritos, sed quę prę cęteris specie ualent, [a] subhastari uolunt: & licētia taxationis admissa, nō moribus nubūt, sed præmijs. Quas formæ premit dedecus, dotibus emūt, quibus cōiungantur. Vterq; sexus epulantes, focos ambiūt, [b] herbarū quas habent, semine ignibus superiecto. Cuius nidore perculsi, pro lætitia habent imitari ebrietatem sensibus sauciatis. De ritu ista sunt: de locis & populis, quæ sequunt. [c] Strymonē accolunt dextro latere Denselatæ. Bessorum quoq; multa nomina ad usq; Nestum amnem, qui radices Pangei circunfluit. Hebrum Odrysarum solum fundit, qui fluuius excurrit inter Briantas, Dolancas, Thynos, Corpillos, aliosq; barbaros tangit, & Cyconas. Deinde Hemus sex millib. passuū arduus, cuius auersa Mœsi, Getæ, Sarmatæ, Scythæ, & plurimæ insidūt nationes. Ponticū littus Sithonia gens obtinet, quæ [d] nato ibi Orpheo uate decus addidit nomini: quem siue sacrorū, siue cantuum secreta in Sperchio promontorio agitasse tradunt. Deinde stagnū Bistonium, nec longè regio Maronea, in qua Tyrida oppidū fuit, equorum Diomedis stabulum: sed cessit æuo, solumq; turris uestigium adhuc durat. Inde non procul urbs Abdera, quam Diomedis soror & condidit, & à se sic uocauit. Mox [e] Democriti

SCHOLIA CAP. XV.

Thraciæ situm, & quos ea regio spectet ab occasu, meridie atq; septentrione, tabula nostra, quæ Græciam ipsam exprimit, haud obscurè declarat: facit & Solinus ipse in fine huius capitis mentionē de hac re. Corporū magnitudine Thraces omnes homines antecedūt, truci uisu, terrifico uocis sono, annosa ætate, ædificia humilia, annona eodē semper tenore. Regio ipsa nec cœlo nec solo fœcunda satis & temperata, nisi ubi mari uicinior. Frigida est, ideo quæ seruntur malignè fert. Raro usquā pomiferā habet arborē. Vites habet, sed fructus eius nō maturescūt, nisi frigore frondiū obiectu per cultores arceātur. a ¶ *Subhastari uolunt.) Hoc est, uenum exponūtur aucto precio. Erat olim hasta uirga quæ dabatur alicui, cum potestas illi de merce aliqua daretur.* b ¶ *Herbarum quas habent.) Aiunt arbores inueniri in illis regionibus, talem ferentes fructū, qui iactus in ignē ab ijs qui ad se calefaciendos conuenerunt, foco circūsedentes incenso igne sic ebrios reddit odore suo, ut uinum Græcos, & eo uehemētius, quo plus eius fructus fuerit iniectū, quoad cōsurgatur ad tripudiandū, ac perueniatur ad cantum. Qui de rerum natura cōmentantur, multa esse dicunt quæ hilaritatem quandā utentib. tribuant.* c ¶ *Strymonem.) Est Strymo fluuius sicut & Nestus, uel secundum alios Nessus. Denselatæ uero & Beßi populorum sunt nomina.*

d ¶ *Nato Orpheo.) Sithonia gens habet Pontū, sortitaq; est profectione gloriam Orphei progeniti uatis. Nam in Spartio promontorio, quod alij Sperchium uocant, ille uitā aut sacris, ut aiunt, impendit, aut fidibus. Porrò Diomedes Thraciæ tyrannus equos habuit, quorū præsepia ærea erant, catenis ferreis uincti, alebantur carnibus hospitū illuc diuertentiū: hunc tyrannum Hercules peremit, equis suis uorandū apposuit, eosq; mansuetiores factos secum abduxit, ac Eurystheo detulit, is eos Iunoni sacrauit, quorū genus usq; ad Macedonem Alexandrum permansit.* e ¶ *Democriti domus.) Hic Democritus diuisa substātia duobus fratribus, peregrinatus est in uarias orbis terrarū partes, quò scientiā perciperet: postea in patriā reuersus, cum summa inopia in hortulis iuxta suæ urbis muros se ad solas rerū naturas cōtemplandas cōtulit. Fertur quòd quocunq; fortunæ casu, et mutabilium rerum auditu, in risum*

ſoluebatur. f ¶ Locum Doriſcon.). *Eſt campus ingens in Thracia, quem grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus eſt murus, qui Doriſcus appellatur, cui impoſitum eſt Perſarum præſidium à Dario, iam inde quũ Scythis inferebat bellũ. Cum igitur locus digerẽdis recenſendiſq; copijs idoneus uideretur, Xerxes id ſibi faciendũ putauit.* g ¶ *Aemus.) Alij legunt Hæmus cũ aſpiratione, ſicut pro Aroteres alij perperàm legerunt Aratores. Eſt autẽ Aemus mõs Thraciæ, et Aroteres populi Scythiæ. Porrò quod de Pygmæis, eorumq; paruitate, atque cum gruibus pugna ſubditur, fabuloſum à quibuſdam putatur: ſacræ*

Ezech.27. *tamen literæ horum quoq; mentionem faciunt, uocantq; homines monſtruoſæ paruitatis. Ariſtot. quoq; cap. 12. octaui Naturæ animaliũ de Pygmæis ſic ſcribit: Grues ex Scythicis campis ad paludes Aegypto ſuperiores, unde Nilus perfluit, ueniũt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. Non enim id (inquit) fabula eſt, ſed certè genus tum hominum, tum etiam equorum puſillum (ut dicitur) eſt, deguntq; in cauernis, unde nomẽ Troglodytæ à ſubeundis cauernis accepere.* h ¶ *Saburrantur.) Id eſt, ſabulo grauantur, ne ſcilicet ui flatuũ à recto itinere propellãtur: trahiturq; hoc uerbum à ſaburra, id eſt, ſabulo, quo naues leues onerantur. Cæterũ ubi anguſtiæ illæ ſint, uel quas hic Solinus ſignificare uelit, quandò inter Tauricam & Paphlagoniam dicit arctum eſſe interuallum in Ponto, ego nõ ſatis ex Ptolemaicis tabulis id deprehendere ualeo, præſertim cũ Paphlagonia tam longè à Taurica diſtet: ipſe tamen dicit hoc interuallũ eſſe inter Carambim & κελοῦ μέτωπον, quod promontorium eſt magnũ ad ſeptentrionem porrectum, arietinæ frontis habens formam, longoq; ſpacio pelago incumbens, Scythicæ obiectũ peninſulæ, Euxinum pontum bimarem uidetur efficere.*

i ¶ χρυσόκερας.) *Latinè Auricornu, oppidum apud Byzantium, hoc eſt, Conſtantinopolim, quam primum Byzas condidit circa Olympiadem triceſimã, ac deinde Conſtantinus ampliauit, & imperij ſedẽ in oriente conſtituit. Dyrrhachium uero ciuitas fuit in Epiro, prius Epidamnus uocata.* k ¶ *Thebas.) Multæ fuerunt urbes quæ Thebæ ſunt nũcupatæ. Vna fuit in Aegypto, quæ & Heliopolis, id eſt, ciuitas ſolis, unde eſt regio Thebaica Aethiopiæ contermina, à qua & Thebæi. Alia*

Thebæ

domus phyſici, ac, ſi uerum rimere, ideo nobilior. Hanc Abderam Olympiade prima & triceſima ſenio collapſam Clazomenij ex Aſia ad maiorem faciem reſtitutã, obliteratis quæ præceſſerant, nomini ſuo uindicarunt. [f] Locũ Doriſcon illuſtrẽ reddidit Xerxis aduentus, quòd ibi recoluit militis ſui numerum. Polydori tumulum oſtendit [g] Aemus in parte quam Aroteres Scythæ celebrãt. Quondam urbem Geraniam, Cattuzan Barbari uocãt, unde à gruibus Pygmæos ferunt pulſos. Manifeſtum ſanè eſt, in ſeptentrionalem plagã hyemę grues frequentiſsimas conuolare. Nec piguerit meminiſſe, quatenus expeditiones ſuas dirigãt. Sub quodam militiæ eunt ſigno, & ne pergentibus ad deſtinata uis flatuũ renitatur, arenas deuorant, ſublatiſq; lapillulis ad moderatam grauitatem [h] ſaburrant: tunc ſe tollunt in altiſsima, ut de excelſiore ſpecula metentur, quas petant terras. Fidens meatu præit cateruas. Volatus deſidiã caſtigat uoce, quæ cogit agmen. Ea ubi obraucata eſt, ſuccedit alia. Pontũ tranſituræ, anguſtias captant. Et quidem eas promptũ eſt oculis deprehendere, quæ inter Tauricã ſunt & Paphlagoniam, id eſt, inter Carambim, & κελοῦ μέτωπον. Cum trans medium alueum aduentaſſe ſe ſciunt, ſcrupulorum ſarcina pedes liberant. Ita nautæ prodiderunt, compluti ſæpe ex illo caſu imbre ſaxatili. Arenas nõ prius euomunt, quàm ſecuræ ſedis ſuæ fuerint. Concors cura omnium pro fatigatis, adeò ut ſi quæ defecerint, congruant uniuerſæ, laſſaſq; ſuſtollant, uſque dum uires ocio recuperentur. Nec in terra cura ſegnior. Excubias nocte diuidũt, ut exomnis ſit decima quæq;. Vigiles ponduſcula digitis amplectuntur, quę ſi fortè exciderint, ſomnũ coarguant. Quod cauendum erit, clangore indicãt. Aetatem in illis prodit color, nigreſcunt enim ſenectute. Veniamus ad promontorium [i] Chryſoceras, Byzantio oppido nobile, antea Lygos dictũ, quod à Dyrrhachio abeſt ſeptingẽtis undecim millibus paſſuum. Tantum enim patet inter Adriaticum mare & Propontidem. In Cænica quoq; regione non longè à Flauiopoli colonia, Byziæ oppidum, quondam arx Terei regis, nunc inuiſum & inacceſſum hirundinibus, & deinceps alitibus alijs: quanquam & [k] Thebas, quòd illa mœnia ſæpius capta ſint, aſpernentur ſubire. Nam inter cętera habere illas quiddam pręſcium, inde noſcitur, quòd lapſura non petunt culmina, &

aſper-

aspernantur peritura quoquo modo tecta. Minimè certe à diris auibus impetuntur, nec unquam præda sunt, ut sacræ. Cibos nunquã sumunt residentes, sed in aëre capiũt escas, & hauriunt. Alter Isthmos in Thracia est similib. angustijs, & pari latitudine arcti maris,[1] cuius littora duę urbes utrinq; secus ostentant. Propõtidis oram insignit Pactyę, Melanem sinũ Cardia: quæ quòd in cordis faciẽ sita sit, dicta Cardia est. Omnis aũt magnus Hellespontus stringitur in stadia septẽ, quibus ab Europa Asiaticam plagam uindicat. Hic quoq; urbes duæ, Abydos Asiæ est, & Sestos Europæ. Deinde contraria inter se promõtoria, Mastusia Cheronesi, ubi finitur Europæ sinus tertius: Sigæũ Asiæ, in quo tumulus est Cynossema dictus, Hecubæ sepulchrum, & turris Protesilai delubro data. Finibus Thraciæ à septentrione Ister obtenditur, ab oriente Pontus, ac Propontis. A meridie Aegæum mare. Inter Tenedum & Chium est Claros insula, quà Aegęus sinus panditur. Ab dextra Antandrum nauigantib. saxum est: hoc enim uerius, quàm insula meruit cognominari. Id quoniam uisentibus procul capræ simile creditur, quã Græci αἶγαν nuncupant, Aegæus ab eo sinus dictus est. A Phalario Corcyræ promontorio ad nauis effigiem scopulus eminet, in quem transfiguratã Vlyssis nauem crediderunt. Cythera, quæ à Malea abest quinq; millibus passuum, Porphyris antea nomen fuit.

Thebæ fuit in Bœotia, Bacchi & Herculis patria, à qua Thebani dicti sunt: et hæc quoque Dircæa dicta fuit à Dirce fonte, unde Pindarus poëta lyricorum princeps ortum habuit. Aliæ sunt Thebæ in Thessalia, de quibus hic Solinus dicere uidetur, quòd hirundines dedignẽtur subire mœnia eius, nõ ob aliam causam quàm quod sæpius urbs illa capta fuit, sicut nec ea quæ lapsura sunt petunt. 1 ¶ *Cuius littora duæ urbes.) Nostro æuo Taurica insula tres habet urbes, nempe Solat, Kirkel & Caffam: duas arces, Mankup, & Azauu. Caffa antea uocata fuit Theodosia: insulam uero ipsam hodie uocant Precop. Cæterum Pactyæ & Cardia nomina ciuitatũ sunt, quarũ hic Solinus meminit. Et quandò in fine huius capitis mentionẽ facit Ponti, Hellesponti atque Propontidis, sciendum quòd geographi primas angustias maris, ubi ex Aegæo mari coarctatur, uocant Hellespontũ: inde paululum expatiatur æquor, uocaturq; laxitas illa Propontis, quasi ante Pontum: ubi iterum in arctum coit et stringitur, illæ angustiæ Bosphorus Thracius nuncupantur: deinde ubi iterum effunditur, pontus Euxinus nascitur, qui curuatus in figuram Scythici arcus, cõmittitur ostio Mæotidis paludis, idq; ostium Cimerius Bosphorus uocatur. Propriè itaq; id mare Pontus appellatur quod à palude Mæotidis usq; in Tenedum insulam maris Aegæi, quæ sita est inter Mitylenen & Hellespontum, protenditur. Est & Pontus prouincia Asiæ minoris, à Ponte rege sic cognominata. Cythera uero insula est contra Cretam sita, & Malea promontorium Laconiæ, quod per quinquaginta millia passũ in mare protenditur, ubi periculosa admodum est nauigatio propter aduersus uentorum flatus.*

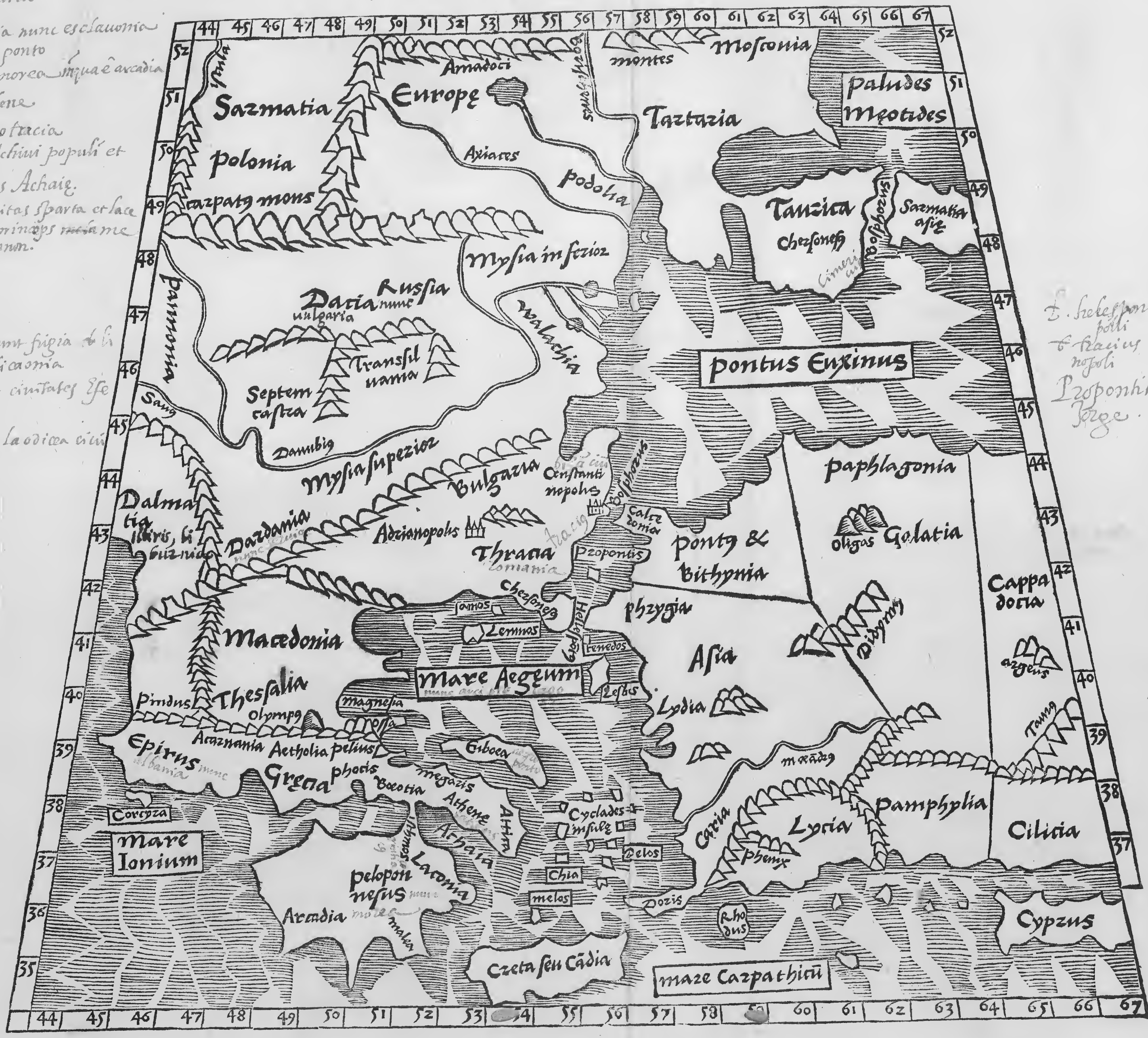
TABVLAM huic paginæ subiecimus, multis Solini capitibus inseruientem, potissimum uero duodecimo, tredecimo, & sic deinceps usq; ad uigesimumquintum caput. Posuimus & iuxta uetera regionum nomina, etiam recentiora, sed nō omnia. Libuit præterea & alia quædam hic signare. Albaniam hodie uocāt regionem illam quæ olim fuit Epirus, & magnam partem de Macedonia. Adiacentem insulam Corcyram, nūc appellant Corfun. Mysiæ uero superiori successit Seruia & Ruscia: & Mysiam inferiorē hodie aiunt esse Transsiluaniā, uulgò Zipserland, & Valachiam. Daciæ successit Bulgaria, sed quæ magnam quoq; cōtinet partem Mysiæ inferioris & Thraciæ. Thraciam uocant Romaniam. Getas aiunt partim esse Valachos, partim Transsiluanos: sicut & quidam scribunt apud Getas Istrum delabi in pontum, hodie uero eam regionē uocant Muldauiā. Cæterum Valachiam putant sic dictam à duce quodam Flacco, unde regio illa Flaccia nuncupata est, ac deinde longo temporis tractu corrupto uocabulo dicta Valachia. Illyris & Dalmacia hodie communi uocabulo Sclauonia uocantur, tametsi quidam Illyrios putent esse Bosnenses, & Liburnos Croatianos. Insulis quoq; magna accidit nominum mutatio: nam Peloponnesus hodie est Morea, Eubœa Nigropontus, Lesbos Mitylene, Samos Samothracia, Posidium Pathmos, Coum iuxta Dorida Lango: & sic de singulis ferè Cycladibus insulis. Peloponnesus totius Græciæ quondam arx fuit. Nam præter habitantium in ea gentium nobilitatem & potentiam, ipse loci situs principatū designat & imperium. In ea est regio quæ Achaia uocatur, adiacens Isthmo Corinthiaco, quondam ditissima, cuius populi Achiui uocabantur: in ea est ciuitas illa insignis Argos. Est & huius Achaiæ pars Arcadia regio, sicut & Laconia, in qua fuit urbs Sparta, quæ & Lacedæmonia, cuius princeps Menelaus, & frater eius Agamemnon rex urbis Mycenarum, olim cum Græco populo funditus euerterunt Troiam opulentissimam Phrygiæ urbem. Est & Isthmos celebratissimus in hac peninsula, qui Corinthiacus uocatur, ob Corinthiorum urbem post ingressum illius sitam, negociatoribus frequentatam, duos habentem portus, quorum unus Asiæ est propinquus, alius patet ad Italiam. Habuit hæc urbs templum Veneris locupletissimum, in quo continebantur circiter mille puellæ, deæ illi addictæ. Erat & ingens multitudo, quæ quotidie in urbem illam conueniebat, unde ipsa mirū in modum ditabatur. Vrbis autem ipsius ambitus fuit 40. stadiorum. Porrò Isthmos ipse habere dicitur 5000. passuū angustiam in latitudine, quas angustias cum persodere aliquando uellent Demetrius rex, Caius Cæsar et Domitius Nero, incassum laborarūt. Græci autem principes, postquā Turcarū potentia in Europā irrupit, ex mari ad mare producto per angustias muro, Peloponnesum à reliqua Græcia distinxerūt. Sed Ammurates Turcarū Imperator expugnata Thessalonica, subacta Bœotia & Attica, peruenit ad hunc murum, & eo diruto tributum annuum imposuit Peloponnensibus, tandem omnino suo imperio sunt subiecti. Tauricam insulam seu peninsulam inhabitant Tartari Vlani, suntq; tres ciuitates in ea, nempe Solat, Kirkel, et Caffa: arces duæ, Mankup atq; Azauu. Vrbem Solat uocant Tartari Chrim, & urbs Caffa antea Theodosia appellata fuit. Insula uero ipsa hodie uocatur Precop, & dominus eius, Imp. de Precop. In Macedonia est Thessalonica metropolis Philippensium, quam hodie Salonicam dicunt. In Asia minori sunt regiones, Phrygia, Lydia, Ionia, & Lycaonia. Illustres Ioniæ urbes olim fuerunt Ephesus & Smyrna. In Epheso fuit magnificū illud Dianæ templum. Phrygiæ metropolis fuit Laodicea, quæ sub Nerone unà cum Hierapoli & Colosso Rhodi terræmotu concidit. Ioniam hodie uocant Quiscum, & Lyciam Briquiam. In Lydia est Sardis, quæ olim Crœsi regia fuit. Est & fluuius Mæander in ea, oloribus percelebris, in quo adueniente uere, mira dulcedine cantnat. Lycaonia regio minoris Asiæ sic dicta est à Lyco fluuio. Bithynia metropolim habet Nicaem. Galatia, quæ & Gallogræcia, prouincia quoque censetur Asiæ minoris, sic dicta quòd Galli olim duce Brennone eam occuparint.

TYPVS

TYPVS GRAECIAE

~~Epidamnus ...~~
Corcira nunc corfu
Epirus magna pars de macedonia nunc albania
missia superior nunc servia et rascia
Missia inferior nunc transsiluania et valachia
Datia nunc vulgaria
~~illiris~~
Illiris seu dalmacia nunc esclauonia
Eubea nunc negroponto
Pelopones(us) nunc morea in qua e arcadia
Lesbos nunc mitilene
Sames nunc samotracia
In achaia sunt Achiui populi et argos
Archadia est pars Achaie
Laconia in qua ciuitas sparta et lacedemonia cuius princeps ~~...~~ menelaus et agamennon

In asia minori sunt frigia et lidia Ionia, licaonia
In Ionia fuerunt ciuitates Efesus et smirna
In phrigia fuit laodicea ciuitas

Hellespontus nunc el far de galli(poli)
Tracius bosforus el far de constantinopoli
Propontis ~~et~~ nunc el mar de san Jorge.

[illegible]

[illegible]

De Creta insula, deq; alijs plurimis ad eam pertinentibus. Cap. XVI.

PRonius est Cretā dicere, q̄ absoluere in quo mari iaceat. Ita enim circūflui illius nomina Greci permiscuerunt, ut dum alijs alia inferunt, penè obduxerint uniuersa. Quanta possumus tamē fide in designanda operam locabimus, ne quid hereat sub ancipiti. Inter ortū porrigit & occasum tractu longissimo, hinc Grecia, inde Cyrenis obiacētib. A Septentrione Aegæis, & suis, id est, Creticis estibus uerberat. Ab Austro Libycis undis perfundit, & Aegyptijs, cōstipata centū urbibus, sicut perhibēt [a] qui prodigè lingua largiti sunt, sed magnis & ambitiosis oppidis: quorū principatus est penes Gortynā, Cydona, Gnoson, Therapnen, Scylletion. Dosiades eam [b] à Crete nympha Hesperidos filia, Anaximander à Crete rege Curetum, Crates Aëriam prius dictam, mox Curetim, nōnulli etiā à temperie cœli μακαρόνησον appellatā prodiderunt. Prima mari potuit nauibus & sagittis, prima literis iura iunxit, Pyrrhicen docuit, Pyrrho repertore. Equestres turmas prima docuit lasciuas uertigines implicare. Ex qua disciplina bellicę rei usus datus est. Studium musicum inde cœptū, cum [c] Idæi Dactyli modulos crepitu ac tinnitu æris deprehensos in uersificum ordinē transtulissent. Albet iugis montiū Dictynnæi & Cadischi, qui ita excandescūt, ut eminus nauigantes magis putent nubila. Præter cæteros Ida est, qui ante solis ortū solem uidet. Varro in libro quē de littoralib. fecit, etiā suis temporibus affirmat [d] sepulchrū Iouis ibi uisitatū. Cretes Dianā religiosissimè uenerantur, βριθομάρτην gentiliter nominātes, quod sermone nostro sonat uirginem dulcem. Aedem numinis preterquā nudus uestigia nullus licito ingreditur. Ea ædes ostentat manus Dedali. Gortynā amnis Lethæus preterfluit, quo Europam Tauri dorso Gortyni ferunt uectitatā. Idem Gortyni & Cadmū colunt Europæ fratrem: ita enim memorant. Videtur hic, & occurrit, sed die iam uesperato augustiore se facie uisendum offerens. Gnosij Mineruam ciuem deam numerant, primumq; apud se fruges satas affirmant, audacter cum Atticis cōtendentes. Ager Creticus syluestrium caprarum copiosus est, ceruo eget. Lupos, uulpes, aliáque qua-

SCHOLIA. CAP. XVI.

Creta, quæ & Candia, insula centum urbium fama clara: insigniores sunt Gortyna, Cydonea, Gnosum, Minois regia, Strabonis chronographi patria. Ida mons omnium qui in ea sunt celeberrimus, qui celso uertice assurgit. Nullū in Creta animal noxium est, serpēs nullus, noctua nulla. Abundat capris, ceruis eget, optimi uini feracissima. Herbam producit quæ dictamnos dicitur, et Halimon, quæ quidem morsa diurnā famemq; prohibet. Hæc Cureta olim uocabatur, ab habitantibus Curetibus: incultū hominum genus à principio, sed Rhadamanthus ad mansuetiores ritus perduxit: sequutus inde Minos, qui æquitate & iustitia multò magis excoluit. Plato dicit Lacedæmonios et alias uetustas Græciæ urbes, hinc sibi leges & instituta quæsiuisse. Optimū huius gentis statum euertit primo tyrannicus dominatus, deinde Cilicum latrocinia.

a ¶ Qui prodigè lingua largiti sunt.) De Græcis loquitur, qui frequenter impudenti iactantia sua effutiūt. Quædā exemplaria pro largiti sunt, habent, locuti sunt.

b ¶ A Crete nympha.) Quidam putant Cretam denominari à Crete Iouis & Ideæ nymphæ filio, alij à Creta Iouis coniuge, alij à Crete rege uetustissimo: uocatā & μακαρόνησον asserunt, id est, felicem insulam, ob fructuum bonitatem & cœli temperiem. Quàm periti uero fuerint in arte nauigandi, sagittandi & saltandi, passim apud autores inuenitur. Saltationē Solinus hic uocat pyrrhicē, à Pyrrho repertore sic dictam: docuit enim iste in armis flexu corporis saltare, quo plagæ telaq; euitarentur.

c ¶ Idæi Dactyli.) Isti Idæi qui in Creta musicum concentum inuenisse putantur, filij referūtur fuisse Mineruæ & Solis, uel secundū alios, Saturni & Alciopes, qui alio nomine Corybantes uocantur, qui in Ida monte saltando & cantando sacra Cybeles fecerunt. d ¶ Sepulchrū Iouis.) Hic inter tres Ioues ultimus putatur, Saturni scilicet & Rheæ filius: cumq; adoleuisset & totum ferè orbem subegisset, à Cecrope rege uetustissimo primùm deus appellatus est, eiq; ara & sacrificia instituta, & tandē cōsummata ætate in Creta ad deos abijt, ut gentilium error credit: eum Curetes filij sui curauerūt, & in Gnoso oppido sepulchrū construxerunt. Colitur & apud Cretenses Diana Iouis filia, quæ & Luna, & Lucina, & Iuno, & Proserpina, atq; Dictynna

quadrupedum noxia nusquā educat. Serpens nulla, larga uitis, mira soli indulgentia, arborū prouentus abundantes. Nam in huius tantum insulæ parte repullulāt cęsæ cupressi. Herba ibi est quæ ἄλιμος dicitur, ea admorsa diurnā famē prohibet: proinde & hęc Cretica est. Phalangium aranei genus est: si nisum quæras, nulla uis corporis: si potestatem, ictum hominem ueneno interficit. Lapis quoq; Idęus Dactylus dicitur insulæ istius alumnus, coloris ferrei, humano pollici similis. Auem noctuā Creta non habet, & si inuehatur, emoritur.

appellata est, & templum eius tam sacrum olim habebatur, ut nemo illud ingrederetur nisi nudis uestigijs. In Creta quoq; uidetur manus & artificium Dædali, qui cum esset faber egregius Atheniensis, propter accusationem parricidij fugit in Cretam, & fabricauit ibi Labyrinthum, opus portentosissimū humani ingenij. Cæterum Gortyna urbs est Cretæ, quam præterfluit Lethæus, uel ut alij legunt, Læneus amnis. Europa filia fuit Agenoris Phœnicū regis, sicut & Cadmus filius eius fuit, qui XVI. literas è Phœnicia in Græciā detulit. Minerua quoque ut ciuis in Creta colitur, quippe quæ fertur ex Ioue apud fontes Tritonis nata. Hæc & alio nomine Pallas uocatur: & cum lanificium & texturā & alia multa artificiosa comperisset, celebris dea appellata est. Et quia omnia eius inuenta, ex ui ingenij atque sapientiæ procedere uidebantur, locus fabulæ datus est, ut ex cerebro Iouis genita dicatur. Contendunt etiam Cretenses cum Attica, apud se Cererem primùm reperisse fruges, quippe quæ in ea insula nata est patre Saturno, & matre Ope. Fruges autem reperit, quæ fortè inter alias herbas nascebantur, ignotæ cæteris.

De Carysto, & in ea aquis calētibus, deq; Carystijs auibus: de Chalcide, Cycladibus, Io, deq; Delo insulis. Cap. XVII.

CArystos aquas calentes habet, quas ἐλλοπίας uocāt: & Carystias aues, quę flammas impunè inuolant. Carbasa etiam, quæ inter ignes ualent. Chalcis eadē habita est apud priscos, ut Callidemus autor est, ære ibi primū reperto. Titanas in ea antiquissimè regnasse ostendunt ritus religionum: Briareo em̄ rem diuinā Carystij faciunt, sicut Aegæoni Chalcidenses. Nam omnis fermè Eubœa Titanum fuit regnū. [a] Cycladas autumant inde dictas, quia licet spatijs longioribus à Delo proiectę, in orbem tamen circa Delum sitæ sunt, & orbem κύκλον Graij loquunt. [b] Ios Homeri tumulo cęteras antecedit. Meminisse hoc loco par est post primū diluuiū Ogygij temporib. notatū, cum nouem & amplius mensibus diem cōtinua nox inumbrasset, Delon ante omnes terras radijs solis illuminatam, sortitamq; ex eo nomē, quòd prima reddita foret uisibus. Inter Ogygium sanè & Deucalionem medium æuum sexcentis annis datur.

SCHOLIA CAP. XVII.

Carystos insula una est ex Cycladibus, sita in Euboitico mari, uarij marmoris ferax: hæc & Chalcis dicta est. Titanæ nati sunt ex Cœlo & Titea, fratres plurimi, ex quibus Hyperion fuit, qui solis ac lunæ stellarumq; motus obseruasse atque demonstrasse primus fertur, ideo solis parens & astrorum fertur: hinc & sol Titan, & luna Titanis à poëtis dicuntur.

a ¶ Cyclades.) Plinius harum nomina referens, tres & quinquaginta esse dicit: inter illas uero maximè illustres Glaucōnesum & Begiliā. De Cycladum nomenclatura omnes idem ferè sentiūt, Mela, Martianus, & Strabo. Græci enim κύκλον circulum uel orbem dicunt. Seruius tamen à circumeundo dictas uult. Cyclades, inquit, nō ideo dicuntur quia in rotunditate sunt, sed quod longo ordine eas circūire necesse est, uel propter promontoria, uel quia naturale est ut concitatiora sint maria uicinitate terrarum, quas constat anhelitū quendam ex se emittere. Hæc ille. Plura de his Ptolemæus decima Europæ tabula.

b ¶ Ios.) Insula ista celebris habetur ob Homeri sepulchrum. Hic cum patriam ignoraret atq; parentes, Apollinis oraculū cōsuluisse dicitur, responsumq; accepit, matrem fuisse ex Io insula parua, haud longe à Creta distante. Delos etiam una est ex Cycladibus insulis in Aegæo mari sita, clara propter Apollinem & sororem eius Dianam, qui hinc orti perhibentur. Quod de medio æuo Ogygij & Deucalionis hic scribitur, sciendum quòd secundum computationē Eusebij pauciores inueniuntur anni inter Ogygium & Deucalionem. Nam Ogyges fuit anno mundi 3400. Deucalion uero anno 3670. quorum annorum distantia sunt ducenti & sexaginta anni.

De Ortygia insula, deq; coturnicibus. Cap. XVIII.

Eadem est & Ortygia, quæ clarissima est, in Cycladum numero multifariè tradit: nunc Asteria, à cultura Apollinis, nunc à uenatibus Lagia, uel Cynethus, Pyrpile etiam, quoniam & ignitabula ibi, & ignis inuenta sunt. In hac primũ uisæ coturnices aues, quas ὄρτυγας Græci uocant. Has easdem [a]in Latonæ tutela existimant constitutas: nec semper apparent. Adueniendi habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranãt, impetus differunt, & metu spacij longioris uireis suas nutriunt tarditate. Vbi terrã persentiscũt, coëunt cateruatim, deinde globatæ uehementius properãt, quæ festinatio plerunq; exitium portat nauigantib. Accidit enim plerũq; noctibus, ut uela incidant, & præponderatis sinibus alueos inuertãt. Austro nunq; exeũt, nam metuunt uim flatus tumidioris. Plurimũ se Aquilonibus credunt, ut corpora pinguiuscula, atq; eò tarda facilius prouehat siccior & uehementior spiritus. ὀρτυγομήτρα dicitur, quæ gregẽ ductitat: eandem terræ proximantẽ accipiter speculatus rapit. Ac propterea opera est uniuersis, ut solicitent ducem generis externi, per quem frustrenẽ prima discrimina. Cibos gratissimos habent, semina uenenorũ: quã ob causam eas damnauere prudentiũ mensæ. Solum hoc animal, prꝫter hominẽ, [b]morbũ patitur comitialẽ.

SCHOLIA CAP. XVIII.

Docet hic Solinus, Delon insulam alia uaria apud ueteres habuisse nomina. Dicta fuit Ortygia, *propter coturnices: nam Græci* ὄρτυγα *uocant coturnicem. Deinde dicta fuit & Asteria, ab Asteria Latonæ sorore, Apollinisq; matertera, quæ ne à Ioue uitiaretur, in coturnicem primũ, deinde in lapidem uersa sub fluctibus latuit, postea supplicanti Ioui Latona, superferri aquis cœpit. Lagia autem leporariam sonat, est enim* λαγὼς *Græcis lepus. Item Pyrpile dicta est, propter ignem ibi primum repertum. Per ignitabula, intellige ignis receptacula.*

a ¶In Latonæ tutela.) *Hoc dicitur, quòd* Ortygia *Latonæ soror credatur uersa in coturnicem. Coturnices itaque natura duce sciunt quæ tempora eis magis sint apta ad auolandũ uel adueniendũ, nec tentant tranare mare nisi receptis uiribus. Moderãda enim est in omnibus rebus actio ipsa, secundum uiriũ suppetentiã. Sic in plerisq; alijs docetur ignauus homo ab animalibus rationis expertibus. Cæterũ quæ dux & rex est inter has auiculas, uocatur* ὀρτυγομήτρα, *quasi mensura & moderatrix coturnicum. Cibum earum putant esse elleborũ, sicut sturnorũ. Nec mireris ut quæ homini sunt pernitiosa, ea quibusdam animantibus sint salubria: facit hoc diuersa animantiũ cõplexio.*

b ¶Morbum comitialem.) *Hic morbus alio nomine uocatur morbus sacer, item morbus* Herculeus, *Græci uerò uocant epilepsiam, id est, contractionem: contrahuntur enim hoc morbo nerui, uulgò caducus dicitur, quòd cadere faciat. A nonnullis etiam lunaticus uocatur, sed qui nõnihil ab isto differt. Appellatur aũt comitialis, quòd per eum comitia interrũperentur, si quis in eis cecidisset.*

De Eubœa insula. Cap. XIX.

Eubœa tam modico ęstu diuidua est à Bœotiæ continenti, ut dubitandũ sit, an numerari inter insulas debeat. Nam latere, quem uocant [a]Euripum, terræ ponte iungitur, & per fabricã breuissimæ machinę aditur pede. Cenæo promõtorio uadit in septentrionẽ, duobus alijs in meridiem extenditur: quorum Geræstos spectat Atticam, [b]Capharæus prominet in Hellespontum, ubi post Ilij excidium Argiuam classem uel Mineruæ ira, uel, quod certior prodit memoria, sidus Arcturi grauibus affecit casibus.

SCHOLIA CAP. XIX.

Hanc insulam sortitam nomen Eubœæ aiunt, à matrona quandã hæroicæ indolis. Alijs placet eam sumpsisse nomen ab antro quodam, quod in littore situm est, in Aegæũ uergens pelagus, Bouis aula nuncupatum, ubi Io Epaphũ peperisse fertur: hodie uerò uocatur Nigropontus, *subactaq; est à Turca anno Christi 1470.*

a ¶Euripum.) *Ab inconstantia huius Euripi natũ est prouerbiũ, Euripus homo, uide Chiliades Erasmi: nam quolibet die ac nocte septies trãsmutat cursum. Est & alius Euripus seu fretum angustum in Sicilia, qui uocatur Euripus Taurominitanus.*

b ¶Capharæus.) *Circa hoc promontorium Mineruæ dea belli Græcis in patriam redeuntibus extitit causa naufragij, quod ei capto Ilio sacrificare renuerint: uel, ut Seruius ait, Græcos tempestate laborasse æquinoctio uernali, quoniam manubiæ Mineruales, id est, fulmina, tempesta-*

tes grauissimas commouebant. Sunt tamen qui illud naufragium syderi Arcturi adscribunt, cuius ortus & occasus tempestates excitat.

De Paro insula, ac Sarda lapide. Cap. XX.

MArmore Paros nobilis, à Delo oppido frequentissima, prius tamen Minoia quàm Paros dicta. Nam subacta à Minoë, quoad in Creticis mansit legibus, Minoiã loquebanẽ. Præter marmora dat & Sardam lapidem, qui marmore quidẽ prestat, inter gemmas uerò uilissimus ducitur. Naxon à Delo duodeuiginti millia passuũ separant, in qua Strongyle oppidum. Sed [b] Naxos Dionysia prius q̃ Naxos dicta, uel quia hospita Libero patri, uel quòd fertilitate uitiũ uincat cæteras. Sunt præterea [c] Cyclades plurimę, sed in supradictis præcipuum est quod memoriæ debeatur.

SCHOLIA CAP. XX.

Insula Paros una est ex Cycladibus, marmore nobilis, nomen habens à Paro Iasonis filio uel nepote. Ab hac insula marmor nomen habet, ut passim uocetur Parius lapis.

a ¶A Minoë.) Quum Cyclades insulæ uacuæ essent cultoribus, Minos Iouis & Europæ filius Cretensiũ rex, multas ex Creta colonias in Cyclades insulas misisse fertur: & cum earum plurimas adeptus esset, populis diuisit. Asiæ quoq; magnam partem possedit: unde & nonnullæ insulæ portusq; Asiæ à Cretensibus Minoëq; nomen sumpserũt.

b ¶Naxos.) Est & hæc una ex insulis Cycladibus in mari Aegæo, antea Strongyle dicta, dein Dia, et mox Dionysia, quòd Dionysius, id est, Liber pater relictã Ariadnem à Theseo uxorem duxit.

c ¶Cyclades plurimæ.) Plin. recitat nominatim 53. insulas Cyclades. Hodie nõnihil immutata sunt nomina earum, nam sic scribuntur, Sdile, Tino, Andre, Zea, Fermene, Siphano, Milo, Nio, Amurgo, Pario, Nixia & Nicosia, Heraclia, Zinara, Leuita, Micole, Nicaria, Patmos, nunc uerò Palmosa, Iero, Calamo, Stampalia, Sant Erini, Namphio &c.

De Icaro insula, et Pythagora philosopho: de Melo, Carpatho, Rhodo, et Lemno insulis, ac Atho mõtis umbra. Cap. XXI.

DE Sporadibus est & Icaros, quæ Icario mari nomen dedit. Hęc inter Samum & Myconũ procurrentib. saxis inhospita, ac nullis finib. portuosa, ob inhumana littora infamis est. Vult ergo Varro Icarum Creten ibi naufragio interijsse, & de exitu hominis impositum nomen loco. Nam in Samo nihil nobilius quàm Pythagoras ciuis, qui mox [a] offensus fastu tyrannico, relicta domo patria, Bruto consule, qui reges urbe exegit, Italiam aduectus est. [b] Melos, quam Callimachus μελανίδα dixit, omnium insularũ rotundissima est, iuxta Aeoliam. Nam Carpathus ipsa est, à qua Carpathiũ sinum dicimus. Nunq̃ ita cœlũ nubilũ est, ut in sole [c] Rhodos non sit.

SCHOLIA CAP. XXI.

Insulas quas Solinus suprà Cyclades appellauit, hic uocat σποράδες, id est, sparsas, quòd scilicet sparsæ sint in mari. Inter has numeratur & Icaros, quæ ab Icaro Dædali filio nomen sortita est. Nam cum fugeret & peteret insulam quandã, decidens in mare perijt, à quo & insula nomen accepit, et pelagus Icareum quoq; uocatũ est. Cæterũ Samos insula est in Icario mari ad occidentem Mileti sita, quæ olim Parthenion dicta fuit, Iunoni dicata, quòd in ea nata & educata fuerit, Iouiq; nupta: incolis frequens & hospitibus celebrata. In ea quoq; Pythagoras philosophus ortum habuit. Hæc insula cum Thraciæ adiaceat, ex commistis Thraciæ populis cœpit appellari Samothracia. Est & altera insula Samos, quæ nõ multum distat ab Epiro. Myconos uerò una putatur esse ex Cycladibus insulis.

a ¶Offensus fastu.) Pythagoræ temporibus Polycrates Samius quindecim armatis fretus, Sami insulæ tyrannidem occupauit: quod cum Pythagoras uideret, deseruit patriam, & in Aegyptum atque Babylonem discendi studio migrauit: cumq; reuersus esset & adhuc tyrannidem perdurare inuenisset, in Italiam nauigans, ibi uitam contriuit.

b ¶Melos.) Hæc insula, ut scribit Strabo, inter Cretam & Peloponnesum sita est, uocaturq; à quibusdam Mimallis uel Mimallida, à quibusdam Miblida, Aristoteles Zephyriam uocat, & Heraclides Siphnum & Acitiam. Carpathus uerò insula est contra Aegyptum, inter Rhodum & Cretam media, à qua uicinum mare Carpathium, uel Carpathicum uocatur.

c ¶Rhodos.) Hæc insula olim dicta fuit Ophiusa, deinde Staclia, postea Telchin, eò quòd Telchines insulani incolerent, quos nonnulli maleficos, alij eximios artifices fuisse tradunt, qui æris & ferri fabricam inuenisse dicuntur. Soli hæc insula sacra est, qui puellæ nomine Rhodiæ amore captus, Rhodũ ab ea nominauit. Aurũ Rhodi pluisse ob felicitatẽ insulæ cecinit Pindarus, ubi studia liberalium artiũ et in primis oratoriæ facultatis floruerũt. In ea fuit admirãdæ magnitudinis Colossus, à quo postea Rhodij

nō ſit. d Lemnij Vulcanũ colũt, ideo in Lemno metropolis Hephæſtia. Præterea oppidũ Myrina, in cuius forum mons Athos è Macedonia umbram iacit: quod non fruſtra inter miracula notauerunt, cum Athos à Lemno ſex & octo-

ginta millib. paſſuũ ſeparetur. Eſt ſanè Athos ſublimis adeò, ut altior æſtimetur, ꝗ unde imbres cadũt: quæ opinio eò fidem cõcepit, quòd in aris quas cacumine ſuſtinet, nunquam cineres eluuntur, nec quicꝗ ex aggeribus ſuis perdunt, ſed quo relicti fuerint cumulo permanent. In ſummo oppidũ Acrothon fuit, in quo dimidio longior, ꝗ in alijs terris, incolentium ætas prorogabatur, ideo inde homines μακροβίους Græci, noſtri appellauere longæuos.

appellati ſunt Coloſſenſes, ad quos apoſtolus epiſtolam ſcripſit. Huius inſulæ figurã libuit huc transferre, & diligenter exprimere, propter eius nobilitatem, & in ea geſtorum perpetuam memoriã. Hæc nanq; inſula fuit olim portubus, uijs, mœnibus, & reliquis ornamentis tam celebris, ut nulla putaretur illi æqualis. Legum præſtantia, & naualis rei peritia adeò ualuit, ut annos multos maris imperio potiretur, & piratarũ latrocinia ſuſtulerit. Patet hæc inſula nongentorũ ac uiginti ſtadiorum ambitu, inter Aſiaticas inſulas tertia: nã Lesbus & Cyprus maiores habentur. Anno à natiuitate Chriſti 655. Saraceni urbem Rhodianam capiũt, & Coloſſum demoliuntur, ex cuius ære nongentos camelos onerauerunt. Anno Domini 1308. cum cum fratres Hoſpitalis ſancti Ioannis migraſſent de terra ſancta à Saracenis expugnata, & in Italia multas pecunias per indulgentias acquiſiuiſſent, uenerunt cũ claſſe ex Neapoli, & eiectis Turcis atque Saracenis, obtinuerũt inſulam, retinuerũtq; donatione Imperatoris Conſtantinopolitani. Anno Chriſti 1480. claßis centum uelorum Turcicorum cum centum millibus militum appulit in terra Rhodi, & primo impetu inuaſit arcem, quæ extructa erat in mole illa ſuper quam olim Coloſſus ille ingens 53. annis ſteterat, deinde urbem terra & mari 89. diebus oppugnauit cum ingenti clade & ignominia ſui exercitus, ſed fruſtra omnia. Rurſum anno Chriſti 1523. Solimanus imperator Turcarum ingenti copia militum & equitum oppugnauit metropolim Rhodianam ſex menſibus, & demolitis turribus, mœnijs & propugnaculis, obtinuit totam inſulam cum magno Chriſtianorum dedecore.

d ¶ Lemnij.) Inſula Lemnos in Aegæo mari ſita eſt, à Borea Thraciam ſpectans, & ab Auſtro, longo tamen tractu, Cretæ oppoſita eſt. Vrbes habet Myrinam maritimam, & Hephæſtiam mediterraneã. In ea olim colebatur Vulcanus deus ignis. Nam ut in fabulis fertur, cum Iuno eum peperiſſet, eumq́; turpem conſpexiſſet, è cœlo in eam inſulam deiecit. Alij uerò dicunt in Lemnũ eum præcipitatũ, quòd contra Iouem Iunoni matri opem tulerit. Seruius: Vulcanus, inquit, ignis eſt, & dicitur Vulcanus quaſi uolicanus, quòd per aërem uolitet: ignis enim è nubibus naſcitur. Vnde & Homerus dicit eum de aëre præcipitatũ in terras, quòd omne fulmen de aëre cadit: quod quia crebrò in Lemnũ inſulam iacitur, ideo in eam dicitur cecidiſſe Vulcanus. Claudus autem dicitur, quia per naturam nunquã rectus eſt ignis. De Atho monte umbram in inſulam Lemnum proijciente, ſuprà capite 14. nonnihil diximus. De oppido in ſummo eius cacumine ſito dicit Plinius: Oppidum, inquit, in cacumine fuit Acrothon, nunc ſunt Vranopolis, Paleotrum, Thyſſus, Cleone, Apollonia, cuius incolæ Macrobij cognominantur.

De Helleſponto, Propontide, Boſphoro Thracio, deq́ delphinorum piſcium mira natura. Cap. XXII.

Vartus Europæ ſinus Helleſponto incipit, Mæotidis oſtio terminatur: atq; omnis hęc latitudo quę Europã Aſiamq; diuidit, in ſeptem ſtadiorum anguſtias ſtringitur. Hic eſt Helleſpõtus,

SCHOLIA CAP. XXII.

Meminit Solinus ſuprà, ſicut & hic, ſinuũ quos efficit mare mediterraneũ, numeratq; quatuor magnos & præcipuos ſinus maris, quorum primus eſt à Gaditano freto ad Laciniũ uſq; promontoriũ Italiæ, quod ſcilicet eſt inter Adriaticũ & Ioniũ mare: ſecundus à Lacinio ad ipſa Epiri Acroceraunia: tertius inde ad Helleſpontũ, et quartus ab Helleſponto ad Mæotidis oſtia. Eſt

autem Lacinium promontorium in Calabria ultra Tarentum ad Austrum, ubi in superiori Italiæ tabula poteris eum locum signare. Porrò Acroceraunij montes & promontoriū est in Epiro, paululū supra Corcyram insulam, quam hodie uocāt Corfun, ad aquilonem, id quod in tabula nostra quæ Græciā exprimit, uidere et signare poteris, inter Corcyram scilicet & Pindum montē. a ¶*Hac Xerxes.) Plinius de hac re sic scribit: Xerxes Persarum rex constrato in nauibus ponte, duxit exercitum per hanc maris angustiam. Porrigitur inde tenuis euripus 86. millium passuum spacio ad urbem Priapum Asiæ, quà magnus Alex. transcendit: inde expatiatur æquor, rursumq; in arctum coit laxitas, & Propontis appellatur: hinc angustiæ sequuntur, quæ Thracius Bosphorus uocantur, latitudine 500. passuum, quà Darius pater Xerxis copias ponte transuexit.* b ¶ *Delphinas plurimos.) Delphinorū formā sic explicat Naso tertio Metamorph. lib. Falcata nouissima cauda est, Qualia dimidiæ sinuātur cornua lunæ: Vndiq; dant saltus, multaq; aspergine rorant, Emerguntq; iterum, redeuntq; sub æquora rursus, Inq; chori ludūt speciem, lasciuaq; iactant Corpora, & acceptū patulis mare naribus efflant. De mira uelocitate eius scribit quoq; Aristoteles, quòd omnium animalium uelocissimū sit, tum aquatilium, tum terrestrium. Supersiliunt enim malos nauigiorū maiorū, quod tunc potissimum euenit, cum aliquem insectantur piscem quem deuorent. Dicit & Plinius delphinos uere agere coniugia, parere catulos decimo mense æstiuo tempore, soluente die æstiuo Lucinam, id est, partū in lucem æditum. Lactant uberibus ut animalia terrestria.* c ¶*Cum ira subiacet.) Quidam sic putant legendum: Cum ira subierit, id est, subintrauerit, inhorrescunt.*

d ¶ *Puer fragmentis panis.) Appianus quinto Aegyptiacorum libro hæc omnia se, multosq; secū alios uidisse dicit, scribens in hæc uerba: Et quidem nos uidimus apud Puteolos Delphinum amantem mirè puerum, inclamatum à puero acciri: qui etiam adnatans, dorso puerum admittebat, ita ut pinnæ aculeos uelut uagina conderet, ne dilectum sibi corpus laceraret, receptumq; equitis modo insidentē per magnū æquor per ducenta stadia deferret. Roma igitur omnisq; Italia confluebat, ut piscem amoris causa uectorem pueri spectaret.*

[a] hàc Xerxes pōte nauibus facto permeauit. Tenuis deinde euripus porrigitur ad Asiæ urbem Priapum, quam Magnus Alexander potiundi orbis amore trāscendit, & potitus est. Inde diffusus ęquore patentissimo, rursus stringitur in Propontidē, mox in quingētos passus coarctatur, fitq; Bosphorus Thracius, quà Darius copias transportauit. Hæc profunda [b] Delphinas plurimos habēt, in quibus causæ miraculi multiformes. Ante omnia nihil uelocius habēt maria, sic ut plerunq; salientes transuolent uela nauium. Quoquò eant, coniuges euagant. Catulos edunt. Decimus mensis maturū facit partū. Lucinā æstiuus dies soluit. Vberibus fœtus alunt. Teneros in faucibus receptant. Inualidos aliquātisper prosequunt. In tricesimū annum uiuūt, quod exploratū est in experimentū caudis amputatis. Ora nō quo cæteræ belluæ loco habent, sed fermè in uentribus. Contra naturā aquatiliū soli linguas mouent. Aculeatæ sunt spinę dorsuales: [c] cum ira subiacet, inhorrescūt: cum animi conquiescunt, quibusdā receptaculis operiunt. Spirare eos in aquis negant, & uitales auras nō nisi in aëre supero recipere. Pro uoce gemitus est, similis humano. Certū habēt uocabulū, quo accepto uocantes sequuntur: nam propriè Simones uocant. Voces hominū aquilonis flatu celerius † hauriūt, cōtrà austro spirante auditus obstruunt. Mulcentur musica, gaudent cantibus tibiarū: ubicūq; symphonia est, gregibus aduentant. D. Augusto principe, in Campania Delphinem [d] puer fragmentis panis primo illexit, & in tantū cōsuetudo ualuit, ut alendū se etiā manibus ipsius crederet: mox cum prolusisset puerilis audacia, intra spacia eum Lucrini lacus euectitauit: unde effectū ut à Baiano littore equitantem puerū Puteolos usq; perueheret: hoc per annos plurimos tandiu gestū est, donec assiduo spectaculo desineret miraculū esse quod gerebatur: sed ubi obijt puer, sub oculis publicis desiderij mœrore Delphin interijt. Pigeret hoc asseuerare, ni Mecœnatis & Fabiani, multorūq; præterea esset literis comprehensum. In Africano mox littore apud Hipponē Diarrhyton Delphin ab Hipponensib. pastus tractandū se præbuit, impositos quoq; frequenter gestauit. Nec populi tantum manib. acta res est. Nam & proconsul Africæ Flauianus ipse eum contigit, unguentis etiā delibuit, qui odoris nouitate obsopitus, aliquātisper pro exanimi iactatus est, multisq; mensibus

†audiunt

bus deſciuit à ſolita conuerſatione. [e] Apud Iaſſum urbem Babyloniæ puerũ Delphinus adamauit, quẽ dum poſt aſſueta colludia recedentem impatientius ſequitur, arenis inuectus hæſit. Alexander Magnus amorẽ illum numinis fuiſſe interpretatus, præfecit puerũ [f] Neptuni ſacerdotio iuxta eandẽ urbem, ut Egeſidemus autor eſt. Alium puerũ Hermiam nomine per maria ſimiliter inſidentẽ cum undoſior fluctus necaſſet, Delphinus ad terram reuexit, & uelut fateretur reatum, pœnitentiã ſuam morte multauit, nec reuerti uoluit amplius in profunda. Suppetũt & alia exempla, ut [g] Arionem tranſeamus, cuius exitum annalium fides comprobauit. Ad hæc [h] ſi quando laſciuiũt noui fœtus, à maiorib. datur adultior gregi cuſtos, quo magiſtro eludere impetus incurſantium belluarũ addiſcant: quanquam ibi [i] præter Phocas rara bellua eſt. Plurimus Thynnus in Ponto, nec alibi penè fœtificant. Nuſquã enim citius adoleſcunt, ſcilicet [k] ob aquas dulciores. Illabuntur ueris tempore, intrant dextro littore, læuo exeunt: hoc inde accidere credunt, quòd dextris oculis acutius cernunt, quàm ſiniſtris.

a ¶ Apud Iaſſum Babyloniæ urbem.) Ex Plinio & Strabone conſtat Iaſſum non Babyloniæ, ſed Cariæ urbem eſſe, locũq; præſentem uitiatum, quocunque tandem contigerit modo. f ¶ Neptuni ſacerdotio.) Putatur Alexander id propterea feciſſe, quòd creditũ eſſet apud homines illos, delphinos Neptuni eſſe equos, eoſq; ad iugum religatos, eius trahere currum. g ¶ Vt Arionem tranſeamus.) De Arione ſic ſcribunt poëtæ: Cum circum inſulas quæſtus cauſa uagaretur, ſerui eius anhelantes libertatem cogitare cœperunt, ut domino in pelagus proiecto, bona eius inter ſe partirentur: quod cum ille ſenſiſſet, ſumpta cithara ſuam cœpit deflere mortẽ, quo ſonitu adducti delphines, è toto mari ueniũt ad Arionis cantum, ille uerò deorum inuocata poteſtate, ſuper eos ſe deiecit, unuſq; eorum exceptum Ariona pertulit ad Tænariũ littus: in cuius memoriæ cauſa, quæ ibi ſtatua eſt Arionis, in ea delphini ſimulacrum affixum uidetur. Serui autem Tænarium perducti à Siculo mari, à domino comprehenſi non mediocri ſupplicio ſunt affecti.

h ¶ Si quando laſciuiũt.) Ariſtoteles cap. 48. libri noni animalium ſic ſcribit: Paruos item delphinos magnus aliquis ſemper comitatur cuſtodiæ cauſa. i ¶ Præter phocas.) Eſt phoca piſcis & bos marinus, tectus pilis & corio: hic coit more canum, & parit in terra more pecudum. k ¶ Ob aquas dulciores.) Cauſa dulcium aquarum ponti, eſt multitudo amnium inferentium dulces aquas.

De Iſtro flumine, de fibro animali, deq; gemmis ponticis. Cap. XXIII.

Iſter Germanicis iugis oritũ, effuſus monte qui in Rauracos Galliæ ſpectat: ſexaginta amnes in ſe recipit, omnes fermè nauigabiles: ſeptẽ oſtijs pontum influit, quorum primũ Peuce, ſecundum † Narcuſtoma, tertiũ Caloſtoma, quartũ Pſeudoſtoma. Nam quintum Boreoſtoma, ac deinde ſextũ † Stenoſtoma, languidiora ſunt cęteris

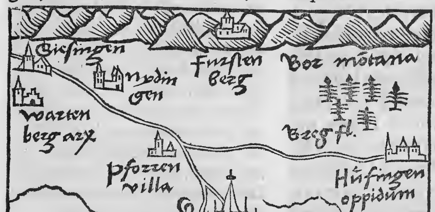
†Naracuſtoma

†Spireoſtoma

SCHOLIA CAP. XXIII.

Solinus hæc quæ hic ſcribit de Iſtro ſeu Danubio fluuio Europæ maximo et celebratiſsimo, accepit ex xij. capite quarti Plinij, cuius uerba hæc ſunt: Danubius ortus Germaniæ iugis montis Arnobæ, ex aduerſo Taurici Galliæ oppidi, multis ultra alpes milibus, ac per innumeras lapſus gentes, Danubij nomine, immenſo aquarũ auctu, & unde primùm Illyricum alluit, Iſter appellatur, ſexaginta amnibus receptis, medio fermè numero eorũ nauigabili: in Pontum uaſtis ſex fluminibus euoluitur. Montẽ uerò illum unde Danubius effunditur, Plinius Arnobam, Ptolemæus Abnobam, & Cornelius Tacitus Arbonam nominat. Vnde Tacitus ſic ſcribit: Danubius molli & clementer edito montis Arbonæ iugo effuſus, plures populos adit, donec in ponticũ mare ſex meatibus erumpit. Herodotus dicit Iſtrum ſumere initiũ ex Celtis. Deinde quòd quædam exemplaria Solini hic habent, montem, unde prodit fons Iſtri, aſpectare Tauricos Galliæ: alia habent, & rectius quidem, Rauracos. Nam montes illi quocunque tandem nomine à ueteribus fuerunt compellati, unde oritur Danubius, haud procul abſunt à Rauracis ſeu Baſilienſibus, uocanturq; hodie Nigra ſylua. Non tamen deſunt qui per Tauricum intelligunt Turgeuu, quæ regio ultra Rhenum opponitur montibus Arbonæ. [redacted] Danubij origine diſputationem & uarias opiniones tollerem, non fui grauatus hinc migrare ad locum illum ubi effunditur Danubius, & oculis proprijs conſpicere ortum atq; initium eius unà cum adiacentibus locis, eaq; in propria ſignare tabula, quò omnibus cõſtaret ubi locorum celeberrimus ille fluuius ex terræ uiſceribus emergeret. Quòd autem pleriq; ſcribunt, Iſtrum ſexaginta

recipere amnes, eosq; ferè omnes nauigabiles, & quidam eos sic numerant suis nominibus, Porata seu Pyretos, Tiarantus, Ararus, Napares, Ordessus, Maris, Atlas, Auras, Tibißis, Athrys, Noëas, Artanes, Scius, Angrus, Bongrus, Carnus, Alpis, Lycus, Aenus, Narabon, Darus, Drynus, Tibiscus, Moschius, Rhabosus, Ciabrus, Lauta, Ierassus, Sauus, Drauus &c. de multis non satis constat qui sint, & unde dilabantur. Id certum est, ex alpium longißimo ad orientem tractu multos amnes paruos & magnos procreari, unde sensim Danubius augescit. Oriuntur deinde ex alio latere non pauci amnes, præsertim ex montibus Bohemiæ, qui & magnam aquarum molem infundunt Istro, ex quibus aliquos nominare non inutile uisum est. Apud Vlmam influit à septentrione fluuiolus pisculentus, natus ex Sueuiæ montibus, qui Blauus uocatur. Ex alpibus ruit uersus Augustam Lycus, uulgò Lech, misceturq; Danubio prope oppidum Rain. Itinere trium aut quatuor horarum à Norimberga nascitur fluuius Altmüel, quem quidam uocant Alemanum, magnis cancris percelebris, & iuxta oppidum Kelheim, quod est itinere quinq; horarũ supra Ratisponam, labitur in Danubium. Prope Ratisponam recipitur alius fluuius in Danubium, qui Nabus uocatur, ortum sumens ex Bohemicis syluis, per quem ingens copia æris & parati ferri nauigio ducitur in Danubium. Rursum oritur amnis Isera in alpibus, haud procul à Schuuatz, ubi argentifodina ditißima iam à multis annis fuit, alluitq; mœnia Monaci, & paulò supra ciuitatem Landßhuot suscepto alio flumine, Ambro nomine, infra Ratisponam itinere unius diei atq; dimidij, exoneratur in Danubium. Ingreditur & Patauij, uulgò Passauu, in Danubiũ celeber amnis, Enos nomine, uulgò der In, qui ex alpibus Athesiæ suam ducit originẽ. Proinde si ex Germania perrexerimus in Vngariam, occurrunt ex utroq; latere magni & insignes amnes: à septentrione quidem Vaga, Granus, unde urbs episcopalis Græn, latinè Strigonium: Tyssa ex multis auctus riuulis, Seretus & Prutus. A meridie Saruuys, Draua & Sauus, uulgò Sauu: ad cuius ostia situm est Belgradum, quod superioribus annis Turca eripuit Christianis, & olim uocatum fuit Taurinum, hodie autem Alba. Sed reuocemus calamum ad ortum Danubij. Ego cum ad fontes eius, interim quo hæc scripsi, perrexissem, omnia diligenter lustrãs, talem inueni sitũ & habitũ, ut præsens exprimit figura. Fons ipse insignis est & perpetuus, hodieq; quatuor paruis muris includitur lõgitudine 26. circiter pedum, & latitudine circiter 18. pedũ. Scaturigo aũt ipsa effluens, habet pedis unius profunditatem, & duorum pedum latitudinem, atq; ad duos lapidis iactus iuxta castrum recipit torrentem Brigam nomine, à longe ex cõuallibus collectum. Et rursum ubi ieris ad iactum unius

bombardæ uersus meridiem, augetur alio torrente Brega nomine, sed quorum nomina mox desinunt ubi Danubij miscentur aquis. Postea hic fluuius sensim recuruatur ad orientem, tenetq; eum cursum usquedum in mare exoneratur Euxinũ. Situs fontis est intra uillam, quæ hodie Doneschingen uocatur, id est, Danubij Eschingen: uocant enim Germani Danubium Donauu: & est in loco plano atque longè semoto ab omni monte, nisi quòd ad septentrionem habet terram paulò editiorem, altitudine scilicet septem aut octo cubitorum, ad cuius basim ebullit fons ipse. Montes uerò Arbonæ, quos hodie putant esse Bôr aut Bâr, absunt ferè itinere duarum horarum, in quibus nostro æuo extructum habetur oppidum Furstenberg, unde pulcherrimus patet aspectus ad aquilonem & Nigram syluam. Fons quoque Neccari non distat à fonte Danubij nisi itinere duarum horarum, & is fluit ad aquilonem,

cæteris. Septimū uerò pigrū, ac palustri specie, nō habet quod amni comparetur. Priora quatuor adeò magna sunt, ut per longitudinē quadraginta millium passuum non misceantur æquori, dulcemq; haustum incorrupto detineāt sapore. Per uniuersum Pontū [a]fiber plurimus, quem alio uocabulo dicunt Castorem: Lutræ similis est, animal morsu potentissimū, adeò ut cum hominem inuadit, conuentū dentium nō prius laxet, quàm concrepuisse persenserit ossa fracta. Testiculi eius appetuntur in usum medelarum: idcirco cum urgeri se intelligit, ne captus prosit, ipse geminos suos deuorat. Mittit Pontus & gemmas, quas à patria Ponticas dicimus, genere diuerso, quippe aliæ aureas, aliæ sanguineas habent stellas, & hæ quidē inter sacras habenť: nanq; ostentationi potius, quàm usui deleguntur. Non guttis aspersæ sunt, sed longis colorum ductibus liniantur.

aquilonem, alluensq; Sueuiā & auctus multis alijs amnibus, præsertim Nagalto, Cochero & Iaxto, inter Spiram & Vuormatiam exoneratur in Rhenum. Hic aliud nihil scribendū esset de ortu Danubij, nisi & id curiosum lectorē remoraretur, quod quidā ueterū in scriptis reliquerūt, fontes Rheni & Danubij haud procul ab inuicē distare, nasciq; eodem montium iugo, sed quod rei ueritate longè aliter se habet. Aluei quidem utriusque fluuij non longè à se distant, cum à Danubio ad Rhenum non sit iter nisi dimidij diei, hoc est, sex horarum, præsertim si ieris à Schafhusen rectà ad aquilonem. At si utriusque fontem inspexeris, inuenies longissimum interuallum: nam habes à fonte Danubij ad Constantiam unam magnam diætam, & hinc ad Curiam duas, & rursum hinc ad montem Adulam, ubi fons describitur Rheni, unam magnam diætam: aut si à Curia ad alterum Rheni ortum pergere uolueris, ubi scilicet Aetuatici sunt populi, & haud procul abest fons Rhodani, atq; fons Ticini, deprehendes duas diætas, id quod aliquando in tabula Heluetiorū ad oculum uidebis, quam uir præclarus Aegidius Tschudi Heluetus descripsit, & Henricus Glareanus, uir de bonis literis optimè meritus, ad me misit. a ¶ Fiber plurimus.) Nedum in Ponto, uerum & in Rheno atque Danubio animal istud quadrupes inuenitur, cuius pedes posteriores & cauda, pro piscium carne habentur. Est enim cauda instar piscium squamosa. Aiunt hoc animal toto corpore habitare in sicco, effosso scilicet in ripa cuniculo, caudam autem tenere intra aquas. A medicis Castor uocatur, habetq; dentes acutissimos, ut arbores iuxta flumina quasi ferro cædat. Quin & hominis parte comprehensa, non antè quàm fracta concrepuerint ossa, morsu resoluit. Cauda piscium est ei, cætera species Lutræ. Hæc Plinius libro octauo, capite tricesimo. Quod autem Solinus hic dicit, Castorem se facere eunuchum ne captus prosit, alij id negant, scribuntq; testiculos eius paruos esse substrictosq;, & adhærentes spinæ, nec adimi posse sine animalis uita.

De amne Hypane, & Exampeo fonte. Cap. XXIIII.

HYpanis amnis oritur inter Auchetas Scythicorū amniū princeps, purus, & haustu saluberrimus, usque dum Callipedum †terminis inferatur, ubi fons Exampeus infamis est amara scaturigine, qui Exampeus liquido admistus fluori, amnē uitio suo uertit, adeò ut dissimilis sui in maria condatur. Ita inter gentium opiniones fama de Hypane discordat: qui in principijs eum norunt, prædicant: qui in fine experti sunt, non iniuria execrantur.

†terris

SCHOLIA CAP. XXIIII.

Amnis Hypanis in Scythia nascens, & ex magna palude profluens, recipit fonticulum Exampeum, qui sua amaritudine totum amnem corrumpit. Alueus huius fluminis haud procul abest à fluuio Borysthene, ex Moscouia scilicet in Pontum Euxinū defluens. Apud Ptolemæū inuenio hunc fluuium Hypenem uocari, alij appellant eum Hypasin. Cæterum Callipodes, aut secundum alios Callipides, populi sunt Scythici iuxta Hypanem habitantes fluuium, sic dicti quòd pulchros pedes habeant.

De Borysthene flumine, ac eius accolis: de natura canum, de Scytharū moribus, de gemmis, smaragdo, cyaneo, crystallo. Cap. XXV.

APud Neuros nascit̄ Borysthenes flumen, in quo pisces egregij saporis, & quib. ossa nulla sunt, nec aliud quàm

SCHOLIA CAP. XXV.

Sunt inter ueteres qui scribūt ignotum esse ortū Borysthenis, sicut & Nili: at Solinus hoc loco scribit, apud Neuros, quos Ptolemæus uocat Nauaros, illum sumere initium, qui hodie unà cum multis alijs populis uocantur Moscouitæ, occupantq; regnū latissimum, cuius regia uocatur Moscouia,

à Mosca fluuio sic dicta, qui fluit per urbem illam, recipiturq; à fluuio Occam, & tandem apud Nouogardiã inferiorem exoneratur in Rham fluuium, qui hodie Volga appellatur, & fluit in mare Caspium.

cartilagines tenerrimæ. Verùm [a] Neuri, ut accepimus, æstatis temporibus in lupos transfigurantur: deinde exacto spacio, quod huic sorti attributum est, in pristinam faciem reuertuntur. Populis istis deus Mars est, pro simulacris enseis colunt, homines uictimas habent, ossib. adolent ignes focorũ. Geloni ad hos proximant. De hostium cutibus & sibi indumenta faciunt, & equis suis tegmina. Gelonis Agathyrsi collimitãtur, cœruleo picti colore, fucatis in cæruleũ crinibus, nec hoc sine differẽtia: nam quanto quis altero præstat, tãto propensiore nota tingit, ut sit indiciũ humilitatis minus pingi. Pòst [b] Anthropophagi, quib. execrandi cibi sunt humana uiscera, quem morẽ impiæ gentis, adiacentiũ terrarũ prodit tristissima solitudo, quas ob nefariũ ritum finitimę nationes metu profugę reliquerũt: & ea causa est, ut usq; ad mare, quod [c] Tabin uocãt, per longitudinem eius oræ, quæ æstiuo orienti obiacet, sine homine terra sit, & immẽsa deserta, quoad perueniatur ad [d] Seres. Chalybes & Dahæ in parte Asiaticæ Scythiæ crudelitate ab immanissimis nihil discrepant. At [e] Albani in ora gentes, qui po=

Porrò Borysthenes hodie uocatur Neper, & tota regio quæ est circa ortum eius olim fuit ducis Lituaniæ, hodie autẽ paret Mosco. Haud procul à Moscouia oritur quoq; Tanais fluuius, qui uulgò Don uocatur, & à priscis limes constitutus est Europæ, illam scilicet diuidens ab Asia. Quòd autẽ à ueteribus in eo loco narrantur esse magni & multi montes, nempe Riphæi, qui nostro æuo loca illa lustrarũt, scribunt nullos illic esse montes: unde Sigismundus à Herberstein in suo itinerario sic scribit: De Vilna exiens per Polotzko, nouam ciuitatem seu Nouogardiam & Tfer, ueni in Moscouiam, ab hinc ad Smolenski, & iterum redij in Vilnam, sed nullos uidi montes, imò ne colliculos.

De fontibus Tanais diligenter perquirens, inueni circa Moscouiam spacio 200. miliariorum nullos esse montes. In Fuharia uerò quæ est ad septentrionem, illic aiunt esse montes, ubi & uisuntur quædam relicta per Alexandrum Magnum, illiusq; nomen ibi aureis literis insculptum: sed de aris aut columnis circa fontes Tanais non potui inuenire, cum tamen Moscus sit dominus illius loci, & ibi latissimi sint campi. Hactenus ille.

a ¶Neuri æstatis temporibus in lupos transfigurantur.) Quidam legunt, statis temporib. Plinius grauis autor id pro fabula habet, quod hic scribit Solinus de transfiguratione Neurorum in lupos. Neuris uicini sunt Geloni, à Gelono Herculis filio sic dicti, qui postea Getæ, & nunc Tartari uocantur. Hic Gelonus habuit fratres Agathyrsum & Scytham, à quibus Agathyrsi & Scythæ populi dicti sunt. b ¶ Anthropophagi.) Latinè homouori, qui execrandis uescuntur cibis, nempe uisceribus humanis, quales & hodie in multis alijs inueniuntur locis. c ¶Tabin.) Putant hic legendum, usq; ad iugum mari imminens, quod Tabin uocãt. d ¶Seres.) Populi sunt Asiæ Scythicæ, à Sera urbe sic dicti, apud quos arbores sunt quæ tenuissimam proferunt lanam, unde uestimenta fiunt quæ serica appellantur. Chalybes uerò sunt populi alij, per quos erutum & domitũ est primitus ferrum. Capitur etiam chalybs aliquando pro ipsa ferri nobiliori & duriori materia. e ¶Albani in ora gentes.) Occupat Albania oram seu littus maris Hyrcani seu Caspij, ab Albano fluuio interlabente, ut quidam putant, sic dicta. Iustinus dicit Albanos ab Albano Italiæ monte retinere nomen: at Solinus mauult eos à canicie sic

qui posteros se Iasonis credi uolunt, albo crine nascuntur, caniciem habent auspicium capillorum: ergo capillorum color genti nomen dedit. Glauca oculis inest pupilla, ideo nocte plus quàm die cernunt. Apud hos populos nati [f] canes feris omnibus anteponunt, frangunt tauros, leones perimunt, detinent quicquid obiectum est. Quibus ex causis meruerunt etiam annalibus tradi. Legimus petenti Indiam Alexandro, à rege Albaniȩ dono duos missos: quorum alter sues sibi & ursos oblatos usqueadeo spreuit, ut offensus degeneri præda, ignauo similis diu accubaret: quem per ignorantiam uelut inertem Alexander extingui imperauit. Alter uerò monitu eorum qui donum prosecuti erant, leonem missum necauit. Mox uiso Elephanto notabiliter exultans, belluam primùm astu fatigauit, deinde cum summo spectantiũ horrore terrȩ affixit. Hoc genus canum crescit ad formam amplissimam, terrificis latratibus, ultra leones rugitibus insonãs. Hæc sunt de canibus Albanis, reliqua cõmunia uniuersis. Dominos æqualiter canes omnes diligũt, sicut exemplis palàm factum est. In Epiro denique domini percussorem in cœtu agnitum, latratu canis prodidit. Iasone Lycio interfecto, canis ipsius aspernatus cibum inedia obijt. Lysimachi regis canis flammis se iniecit, accenso domini rogo, & pariter igni absumptus est. Garamantum regem ducenti canes ab exilio reduxerũt, præliati aduersus resistẽtes. Colophonij, & Castabalenses, canibus in bella productis primas acies instruebant. Appio Iunio, & [g] P. Silio coss. damnatum dominum canis, cum abigi non posset, comitatus in carcerem, mox percussum, ululatu prosecutus est. Cumq; ex miseratione populi Romani potestas ei cibi fieret, ad os defuncti escam tulit. Vltimo abiectum in Tyberim cadauer adnatãs, sustentare conatus est. [h] Canes soli nomina sua recognoscũt, itinerum meminerunt. Inde coitus tempore in saltibus canes fœminas religãt, ut cum his tigrides coëant, quarum ex primis conceptibus ob nimiam feritatem inutiles partus iudicant, itidem secundos, tertios educant. [i] Aegyptij canes è Nilo nunquam nisi currentes lambitant, dum à crocodilis insidias cauent. Inter Anthropophagos in Asiatica parte numerantur Essedones, qui & ipsi nefandis funestantur inter se cibis. [k] Essedonum mos est parentum funera cantibus prosequi, & proximorũ corrogatis cœtibus, cadauera ipsa dentibus laniare, pecudumq; carnibus mista dapes facere. Capitũ etiam ossa auro incincta in poculorum tradere ministerium. [l] Scythotauri pro hostijs cædunt aduenas. Nomades pabula sequuntur. Georgi in Europa siti agros exercent. Axiacæ perinde in Europa siti, neq; mirantur alie-

cie sic appellatos, quæ etiam primùm natis accidere solet, & auspicium est capillorũ. f ¶*Canes feris omnibus anteponuntur.*) *Idem scribunt Dionysius & Qu. Curtius, in regionibus illis inueniri nobiles ad uenandum canes, qui latratu abstinere dicuntur cum uident ferã. Canes uerò timidiores uehementius latrant quàm mordent, unde apud Italos adagiũ est frequens, Latrantem canem nunq prædam capere. Scribit Cicero in secundo de natura deorum: Canum, inquit, tam fida custodia, tamq; amans dominorum adulatio, tantumq; odiũ in externos, & tam incredibilis ad inuestigandum sagacitas narium, tanta alacritas in uenando, quid significat aliud, nisi se ad hominũ commoditates esse generatos? Dominos æqualiter omnes diligunt, cum ferè omnia alia dominũ & amicũ pauperem aspernentur.* g ¶*Publio Silio.*) *Quædam exemplaria hic habent, Publio Sicinio.* h ¶*Canes soli nomina recognoscunt.*) *Inueniũtur etiam interdum equi, boues, oues, capræ, feles & sues, quæ nomina sua recognoscunt, sed hoc multò rarius quàm in canibus deprehenditur.* i ¶*Aegyptij canes.*) *In Aegypto canes metũ crocodilorũ currunt & simul bibunt.* k ¶*Essedonum mos est.*) *Scribit & Herodotus in Melpomene de moribus Essedonum in hæc uerba: Quoties pater alicui deceßit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ ubi mactauerint conciderintq;, concidunt & mortuum patrem illius à quo conuiuio accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tamen defuncti denudatũ purgatumq; inaurant, eoq; pro simulacro utuntur, agentes illi quotannis maiores hostias ceremoniasq;.* l ¶*Scythotauri.*) *Sunt Scythæ qui Tauri montis iugum tenent inhabitantq;. Nomades uerò sunt populi in Scythia, quorum omnis uita in pascendis gregibus habetur, à* νομεύω *pasco, nomine* νομὰς *deducto.*

m ¶*Haustu*

m ¶ *Haustu mutui sanguinis.) Scythæ hoc modo fœdera ineunt cum quibuscunque: Infuso in grandem calicem fictilem uino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutientes cultello, aut incidentes gladio aliquantulum corporis, deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, iaculum: hæc ubi fecerunt, sese multis uerbis deuouent, postea uinum epotant.* Hæc Herodotus. n ¶ *Alyathem.)* Hunc Lydorum regem quædam exemplaria Aduatem, quædam Alyritem, Eusebius in lib. temporum Alyathem uocat. *Quod autem de Mithridatis latebra mox subijcitur, sciendum quòd Mithridates cum fugeret insidias inimicorũ, quatuor annis neq; urbis neque ruris tecto usus est, sed per syluas & montes uagatus, didicit feras cursu aut fugere, aut persequi, cum quibusdam etiam uiribus congredi: quibus rebus & insidias uitauit, & corpus ad omnem uirtutis patientiam durauit.* Porrò de Medorum origine Plinius libro sexto, cap. 7. scribit: *Tanaim amnem gemino ore influentem incolunt Iaxamatæ, Medorum, ut ferunt, soboles, & ipsi in multa genera diuisi, primò Sauromatæ &c.* De Araxe fluuio alij scribunt illum originem ducere ex Armenia maiori, ex montibus quos Ptolemæus uocat Periardes, & est propter profunditatem & celeritatem difficilis admodũ ad transeundum. Scribit & Curtius, *Araxe gignendæ herbæ nullum alium aptiorẽ, nam quicquid alluit, floribus uestit. Platani quoq; & populi contegunt ripas, ita ut procnl uisentibus continua uideantur montibus nemora riparum: quippe obumbratus amnis, presso in solum dilabitur alueo, imminẽtq; colles, ipsi quoque frondibus læti, radices eorum humore subeunte.* Et quod hic Solinus dicit Phasiden fundi ex Moscorum montibus, apud Ptolemæum inuenitur eum fluuium ex Caucaso mõte oriri, & labi per Colchos, fundiq; in Pontũ. Consentit proinde & Ptolemæus, Araxen non longo interuallo ab Euphratis ortu emergi, id quod in tertia Asiæ tabula uidere licet.

na, neq; sua diligunt. Satarchæ usu auri argentiq; damnato, in æternum se à publica auaritia abdicarunt. Scytharum interius habitantium asperior ritus est. Specus incolunt, pocula non ut Essedones, sed de inimicorum capitibus moliuntur; amant prælia; interemptorum cruorem ex uulneribus ipsis bibunt; numero cædium honor crescit, quarum expertem esse apud eos probrum est; haustu [m] mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantum more, sed Medorum quoque usurpata disciplina. Bello deniq; quod gestum est Olympiade nona & quadragesima, anno post Ilium captũ sexcentesimo quarto, inter [n] Alyathem Lydũ & Astyagem Mediæ regem, hoc pacto firmata sunt iura pacis. Colchorũ urbem Dioscoriaden Amphitus & Telchius aurigæ Castoris & Pollucis condiderũt, à quibus Heniochorum gens exorta est. Vltra Sauromatas in Asia sitos, qui Mithridati latebram, & qui originem Medis dederunt, confines sunt Thalij his nationibus quas ab oriente contingunt Caspij maris fauces, quæ fauces mirum in modum †uacuantur imbribus, crescunt æstibus. (†maciantur) Heniochorũ montes Araxen, Moscorũ Phasiden fundunt. Sed Araxes breuibus interuallis ab Euphratis ortu caput tollit, ac deinde in Caspium fertur mare. [o] Arimaspi circa Gesglithron positi, unocula gens est. Vltra hos & [p] Rhiphęum iugum regio est assiduis obsessa niuibus, πτεροφόρον dicunt. Quippe casus continuarum ruinarum quiddam ibi exprimit simile pennarum: damnata pars mundi, & à rerum natura in nubem æternæ caliginis mersa, ipsisq; prorsus Aquilonis conceptaculis rigentissima. Sola terrarũ non nouit uices temporum, nec de cœlo aliud accipit quàm hyemem sempiternam. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. Nam cum auro & gemmis affluãt, [q] gryphes tenent uniuersa, alites ferocissimæ, & ultra omnem rabiem sæuientes; quarũ immanitate obsistente aduenis accessus difficilis ac ra-

o ¶ *Arimaspi.) Herodotus dicit Scythicam esse uocem, & sonare unum oculum: negat tamen posse fieri, ut homines nascantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus omnino parem.* p ¶ *Rhiphæum iugum.) Quid recentiores scriptores sentiant de Rhiphæis montibus, iam diximus à principio huius capitis. Cæterum uocatur ea regio Pterophoros, id est, pennifera, quòd aër continuò uideatur plenus esse pennis, hoc est, assiduæ niuis casu pennarum habere similitudinem: unde & ea mundi pars damnata est à natura rerum, & densa mersa caligine &c. nec aliam anni partem nouit quàm hyemem sempiternam.* q ¶ *Gryphes.) Hoc ferarum genus, inquit Seruius, omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis uehementer infestæ. Sunt tamen scriptores qui istis non adhibent fidem, sed esse ad uoluptatem magis quàm ad ueritatem inuenta.*

ac rarus eſt, quippe uiſos diſcerpunt, uelut geniti ad plectendam auaritiæ temeritatem. Arimaſpi cum his dimicant, ut intercipiant lapides, quorum non aſpernabimur perſequi qualitates. Smaragdis hic locus patria eſt, quibus tertiam inter lapides dignitatem Theophraſtus dedit. Nam licet ſint & Aegyptij, & Chalcedonij, & Medici, & Laconici, præcipuus tamen honor eſt Scythicis. Nihil his iucundius, nihil utilius uident oculi: in primis uirent ultra irrigua gramina, ultra amnicas herbas: deinde obtutus fatigatos coloris reficiunt lenitate. Nam uiſus quos alterius gemmæ fulgor retuderit, Smaragdi recreant & exacuunt. Nec aliam ob cauſam placuit ut nõ ſcalperent, ne offenſum decus, imaginum lacunis corrumperetur: quanq; qui uerus eſt, difficulter uulneretur. Probantur hoc pacto: ſi aſpectus tranſmittant, ſi cum globoſi ſunt, proxima ſibi inficiant aëre repercuſſo: aut cum concaui ſunt, inſpectantium facies æmulentur: ſi neque umbra, neq; lucernis, neq; ſole mutentur. Optimos tamen ſortiuntur ſitus, quibus planities reſupina eſt & extenta. Inueniuntur [r] Eteſijs flantibus: tunc enim detecto ſolo facillimè internitent. Nam Eteſiæ plurimum arenas mouent. Alij minus nobiles in commiſſuris ſaxorum, uel in metallis ærarijs apparent, quos Chalcoſmaragdos nuncupant. Vitioſi eorum intrinſecus quaſdam ſordes habent, uel plumbo, uel capillamentis, uel etiam ſali ſimiles. Lauantur auſtero mero, ſed uiridi proficiunt oleo, quamuis natura imbuantur. Et Cyaneus lapis è Scythia eſt optimus, ſi cæruleo coruſcabit: cuius gnari in marem & fœminam genus diuidunt. Fœminis nitor purus eſt: mares punctulis ad gratiam interlucentibus auratilis puluiſculus uariat. [s] Illic & cryſtallus, quam licet pars maior Europæ, & particula Aſiæ ſubminiſtrent, precioſiſsimum tamen Scythia edit. Multus ad pocula deſtinatur, nam fert calorẽ præcipuè, quamlibet nihil aliud quàm frigidum pati poſsit. Sexangulus inuenitur. Qui eligunt, puriſsimum captant, ne quid rufum, ne'ue nubilum uel ſpumis obſitum, arceat perſpicuitatem. Tunc ne duritia iuſto propenſior obnoxium fragilitati magis faciat, putant glaciem coire, & in cryſtallum corporari: ſed fruſtra. Nam ſi ita foret, nec Alabanda Aſiæ, nec Cyprus inſula hanc materiam procrearet, quibus regionibus incitatiſsimus calor eſt. Liuia Auguſti ad magnitudinem centum quinquaginta librarum inter Capitolina donaria cryſtallum dedicauit.

r ¶ *Eteſijs flantib.) Sunt Eteſiæ uenti, qui certo anni tempore flant, quadraginta ſcilicet diebus poſt Caniculæ exortũ. Dicti autem ſunt Eteſiæ, id eſt, annui, quòd ex omnibus uentis hi maximè ſtati ſint, & ſingulis annis eodem redeant tempore.*

s ¶ *Cryſtallus.) Componitur cryſtallus à κρύος, quod eſt frigus, & στέλλω, quod eſt contraho, quòd cryſtallus ſit concretum gelu. Vnde Plin. ſcribit lib. 37. cap. 2. cryſtalla non niſi ubi maximè hybernæ niues rigent reperiri, glaciemq; eſſe certum eſt: cui ſententiæ hoc loco refragatur Solinus.*

De Hyperboreis populis. Cap. XXVI.

FAbula erat de Hyperboreis, & rumor irritus, ſi quæ illinc ad nos uſq; fluxerũt, temerè forent credita. Sed cum probiſsimi autores & ſatis idonei ſententias pares faciãt, nullus falſum reformidet. De Hyperboreis itaq; loquemur. Incolunt penè Pterophoron, quem ultra Aquilonem accepimus iacere, gens beatiſsima. Eam Aſiæ quidam magis quàm Europæ dederunt: alij ſtatuunt mediam inter utrunq; ſolem, Antipodum occidentem, & noſtrum renaſcentẽ: quod aſpernatur ratio, tam uaſto mari duos or

SCHOLIA CAP. XXVI.

Hyperborei populi ſic dicti ſunt, quòd ſuper uel ultra eos ſpiret Boreas uentus, cui admodum ſubditi ſunt, ut ſcribit Diodorus Siculus lib. tertio. Feſtus uerò Pomp. putat eos ſic uocatos, quòd humanæ uitæ modum excedant, uiuendo ultra centeſimum annum, quaſi ὑπερβάνοντες ὅρον, hoc eſt, tranſcendentes communem uitæ terminũ. Macrobius ſecundo de Somnio Scipionis libro, Hyperboreos interpretatur, quaſi originem Boreæ introrſum recedendo tranſiſſent. Adeò, inquit, æterna penè premuntur pruina, ut non facilè explicetur, quanta ſit illic frigidæ nimietatis iniuria. Strabo lib. decimoquinto ſcribit quoſdã uelle Hy-

perboreos mille annos uiuere. De Pterophoris *scripsimus præcedenti capite in litera p. Cæterum quæ hic de* Hyperboreorũ *felicitate scribuntur, ea & Mela refert libro tertio in hæc uerba: Vbi eos uiuendi satietas magisq; tædium cepit, hilares redimiti sertis, semetipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dant, id eis funus eximiũ est, ac genus sepulturæ beatißimum.*

beis interfluente. Sunt igitur in Europa, apud quos mundi cardines esse credunt, & extimos syderum ambitus, semestrem lucem, auersum tantum una die solem: quanquam existant qui putant nõ quotidie ibi solem, ut nobis, sed uernali æquinoctio exoriri, autumnali occidere: ita sex mensibus infinitum diem, sex alijs continuam esse noctem. De cœlo magnã clementiam auræ spirant salubriter, nihil noxij flatus habent. Domus sunt nemora, uel luci: in diem uictum arbores subministrant. Discordiam nesciunt, ægritudine non inquietantur, ad innocentiam omnibus æquale uotum. Mortem arcessunt, & uoluntario interitu castigant obeundi tarditatem. Quos satietas tenet uitæ, epulati, delibutiq́, de rupe nota præcipitem casum in mare profundum destinant: hoc sepulturæ genus optimum arbitrantur. Aiunt etiam solitos per uirgines probatissimas primitias frugum Apollini Delio missitare. Verùm hæ, quoniam perfidia hospitum non illibatæ reuenissent, deuotionis, quam peregrè prosequebantur, pontificium mox intra fines suos receperunt.

De Arimphæis, de mari Caspio, de tigribus, pantheris & pardis. Cap. XXVII.

ALtera in Asia gens est ad initiũ orientis æstiui, ubi deficiunt Rhiphæorũ mõtium iuga, Hyperboreis similes, quos dicũt Arimphæos, & ipsi arbustorum frõdibus gaudent, baccas edunt. Iuxtà uiros ac fœminas tædet crinium, itaq; uterq; sexus comas tondet. Amant quietem, nõ amant lædere. Sacri habentur, attrectariq́ eos etiam à ferocissimis nationibus nefas ducit. Quicunq; periculũ à suis metuit, si ad Arimphæos transfugerit, tutus est, uelut asylo tegatur. Vltra hos [a] Cimmerij, & [b] gens Amazonum porrecta ad [c] Caspium mare, quod dilapsum per Asiaticæ plagæ terga, Scythicum irrumpit oceanum. Sed magnis deinde spacijs intercedentib. ostia Oxi fluminis Hyrcani habẽt, gens syluis aspera, copiosa immanib. feris, fœtaq; tigribus, quod bestiarum genus insignes maculis notæ, & pernicitas, memorabile reddiderũt. Fuluo nitent.

Hoc

SCHOLIA CAP. XXVII.

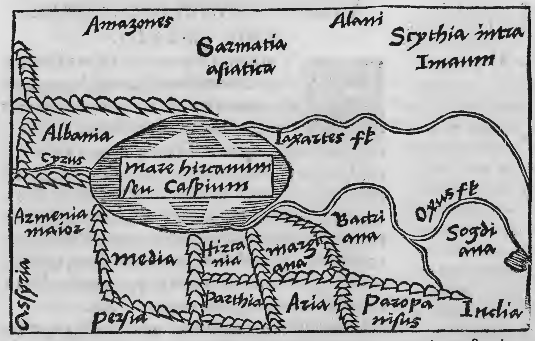
Ea quæ hic Solinus scribit de Arimphæis, refert ex cap. 13. quarti Plinij. Scribit & Mela eadem in fine primi: Tum continuis, inquit, rupibus latè aspera & deserta regio ad Arimphæos usque permittitur. His iustißimi mores, pro domibus nemora, alimenta baccæ: & maribus & fœminis nuda sunt capita. Sacri habentur, adeoq; ipsos nemo de tam feris gentibus uiolat, ut alijs quoq; ad eos confugientibus pro asylo sit. Vltra surgit mons Rhiphæus. Dicti autem sunt Arimphæi ab α & ῥιπίζω, quod flare significat, quasi sine uentorum flatu.

a ¶ Cimmerij.) Populi sunt Scythici inhabitantes frigidas terras atque umbrosas, de quibus Homerus scribit: Illis sol nunquam Phaëton sua lumina spargit, Perniciosa super nox semper tenditur istis. Hinc deductum est prouerbium, umbræ Cimmeriæ. Est & Bosphorus Cimmerius, in cuius ostio fuit oppidum Cimmerion. *b ¶ Gens Amazonum.) Sunt Amazones Scythicæ fœminæ, sic dictæ, uel quòd uiuant sine uiris, quasi ἀμαζῶσαι, uel ab α & μαζὸς, id est, sine mammis, quòd illis in infantia adurerentur dextræ mammæ, ne impedimento essent ad bellandum. Herodotus in Melpomene tradit Amazonas à Scythis Aeorpatas uocari, quod nomen transferri potest, inquit, uiricidæ: Aeor enim uirum uocant, pata autem occidere. Apud Amazones enim ex lege nulla uirgo nubit, priusquam aliquem hostium interemerit: ideoq; nonnullæ earum decedunt iam uetulæ antequã nubant, quod legi satisfacere nequiuerint. De bellis quæ hæ mulieres gesserunt, multa & mira scribuntur à ueteribus, sed quæ Strabo fabulosa existimat libro undecimo. Quis enim credat, inquit, ut uel exercitus, uel ciuitas, uel gens unquam ex solis constiterit mulieribus? & non solùm constiterit, uerumetiam inuaserit aliena: & non modo uicinis fuerit dominata, adeò ut usque in Ioniam processerit, sed etiam exercitum trans Pontum miserit usque in Atticam: hoc perinde est, ac si quis dicat uiros tunc mulieres fuisse, & mulieres uiros.* *c ¶ Caspium mare.) Strabo, Plinius & multi alij tradunt Caspium mare ex Scythico seu Aquilonari oceano procreari. Ptolemæus autem & Herodotus oppositæ sunt sententiæ,*

existimantes

Hoc fuluũ nigrantibus segmentis interundatum, uarietate apprimè decet. Pedum motum nescio uelocitas an peruicacia magis adiuuet. Nihil tam longum est, quod non breui penetrent: nihil adeò antecedit, quod non ilicò assequantur. At maximè potentia earum probatur cum maternis curis incitantur, cum catulorũ insistunt raptoribus: succedant sibi equites licet, & astu quantolibet amoliri prędam uelint, nisi in præsidio maria fuerint, frustra est ausum omne. Notantur frequentissimè, si quando latrones suis asportatis catulis renauigantes uident, in littore irrita rabie se dare præcipites, uelut propriam tarditatem uolũtaria castigantes ruina: quanquã de fœtu uniuerso uix unus queat subtrahi. d Pantheræ quoque numerosæ sunt in Hyrcania, minutis orbiculis superpictæ, ita ut oculatis ex fuluo circulis, uel cęrulea, uel alba distinguatur tergi supellex. Tradunt odore earum & contemplatione armenta mirè affici, atq; ubi eas persentiscant, properatò conuenire, nec terreri nisi sola oris toruitate: quam ob causam Pantheræ absc͂oditis capitibus, quę corporis reliqua sunt spectanda prębent, ut pecuarios greges stupidos in obtutu populentur secura uastatione. Sed Hyrcani, ut hominibus intentatum nihil est, frequentius eas ueneno quàm ferro necant. Aconito carnes illinunt, atq; ita per compita spargunt semitarum, quæ ubi esæ sunt, fauces earum angina obsidentur, ideo gramen παρδαλιαγχὲς appellauerunt. Sed Pantheræ aduersus hoc uirus excrementa humana deuorant, & suopte ingenio pesti resistunt. Lenta illis uiuacitas, adeò ut eiectis interaneis, mortem diu differant. In his syluestri-

existimantes mare Caspium per se esse, & non ex mari alio originem ducere, sed ab omni parte ambiri à terra. Sunt deinde qui in unum coëgerũt paludes Mæotides, quæ Tanaim recipiunt, & Caspium mare, quod etiam lacum uocant, quum serpentes generet, & dulce sit. In Caspiũ mare per Oxum amnem multas ex India merces deuehi, Aristobolus autor est. Fit & infra cap. 62. mentio huius fluuij. Placuit autem per figuram hic exprimere ea orientis loca & prouincias, quarum hic meminit Solinus. Cæterũ quæ hic referuntur de Hyrcana gente & tigribus, clariora sunt, quàm ut egeãt expositione: nisi fortè simplicẽ lectorẽ remoretur id quod hic Solinus refert, incertum esse, an tigris pedum uelocitate in motu, aut magis peruicacia adiuuetur, ubi per peruicacitatem intelligitur obstinatio. Nam peruicaces esse dicuntur, qui in contentione usq; ad peruincendũ perseuerãt. De tigridis uelocitate scribit Ambrosius capite 4. sexti Hexameron in hæc uerba: Vbi tigris uacuum raptæ sobolis cubile reperit, illicò uestigijs raptoris insistit. At ille quãuis equo uectus fugaci, uidens tamen uelocitatem feræ se posse præuerti, nec euadendi ullum suppetere sibi posse subsidium, technam huiusmodi fraude molitur: ubi se contiguum uiderit, sphæram de uitro proijcit: at illa imagine sui illuditur & sobolem putat, reuocat impetum, colligere fœtum desiderans. Rursus inani specie retenta, totis se ad comprehendendum equitem uiribus fundit, & iracundiæ stimulo uelocior fugienti imminet: at ille iterum sphæræ obiectu sequentem retardat, nec tamen sedulitatem matris memoria fraudis excludit, cassam uersat imaginem, & quasi lactatura fœtus residet: sic pietatis suæ studio decepta, & uindictam amittit & prolem.

d ¶Pantheræ.) *Est Panthera animal prorsus ferum et maculosum, à πᾶν, id est, totũ, & θὴρ fera sic uocatum.* Reliqua de Pantheris inueniuntur *cap.* 17. *octaui* Plinij, *unde ista Solinus mutuatus est.* Porrò quæ

bus & Pardi sunt, secundũ à Pantheris genus, noti satis, nec latius exequendi: ᵉquorum adulterinis coitibus degenerantur partus leænarũ, & leones quidem procreantur, sed ignobiles.

hic de aconito scribuntur, sumpta sunt ex cap. 6. lib. 9. nat. animal. Aristotelis, qui sic scribit: Panthera cum uenenum pardalianches dictum ab angore, ederit, quo leones etiam intereunt, stercus hominis quærit: eo enim ipso iuuatur. Vbi notandum, quòd pardalianches idem est quòd angor pardalis siue pantheræ, id est, uenenum quo strangulatur: significat enim pardalis & panthera idem, & ἄγχειν est strangulare. e *¶ Quorum adulterinis coitibus.) Sunt qui pantheras solo candore discernunt à pardis. Cæterum Philostratus de leænis sic scribit, quòd leænæ in amorem sui pardos trahunt, eosq́; in leonum cubilibus suscipiunt: ubi uerò se eorum concubitu grauidas sentiunt, in montes confugiunt, pardorum consuetudinem sequentes. Pariunt autem maculosos catulos, propterea in densißimis syluis nutriunt occultatos, simulantes uenationis causa à maribus abesse. Leones enim si fortè catulos uiderint, eos lacerant, matremq́; tanquam adulteram abigunt.*

Vnde mediterranea maria oriantur. Cap. XXVIII.

QVoniam in ponticis rebus sumus, non erit omittendum unde mediterranea maria caput tollant. Existimāt enim quidam sinus istos à Gaditano freto nasci, nec aliam esse originem, quàm inundationem irrumpentis oceani, cuius spiritu peruagante apud aliquot mediterranea littora, sicut in Italiæ parte, fieri accessus uel recessus. Qui cōtrarium sentiunt, omnē illum fluorem aiunt à pōticis faucibus inundare, idq́; fulciunt argumento non inani, quòd æstus è Ponto profluus nunquam reciprocetur.

SCHOLIA CAP. XXVIII.

Est fabula apud quosdam scriptores, ante Herculem, siue is Aegyptius fuerit siue Thebanus, nullum præter oceanum tellurem ambientem, fuisse mare aliud, sed effoßis Calpes & Abylæ montiū ab Hercule radicibus, (qui postea Herculis columnæ uocatæ sunt) oceanum primùm terras irrupisse, sicq́; mediterraneum mare cœpisse ferunt. Sunt deinde alij, qui uolunt eam oceani irruptionē non à Gaditano freto, sed à Scythico oceano sumpsisse principium, quod Aristoteles etiam secundo Meteororum sensisse uidetur, asserens fluxum omnem maris ab aquilone fieri in meridiem, eò quòd aquilonis locus sit cæteris erectior. Plinius quoq; cap. 13. lib. quarto, huic sententiæ subscribit, sed alia ratione, nempe quòd æstus semper è Ponto profluat in Propontidem, & nunquam reciprocetur ad eundem. In prologo tamen tertij libri sic scribit: Origo ab occasu solis & Gaditano freto, quà irrumpens oceanus Atlanticus, in maria interiora diffunditur. Est autem fretum hoc Gaditanum irrumpens primū angustum, nec amplius decem millibus passuum patens, ibiq́; terram aperit & intrat, quas angustias Græci πορθμὸν appellant, sicut è diuerso angustam terram inter duo maria ἰσθμὸν uocant. Cæterum Macrobius 7. lib. Saturn. suorum, contendit omnino mare mediterraneū nasci ex oceano Gaditano, in hæc uerba scribens: Meatus qui solus de oceano receptas aquas in maria nostra transmittit, in freto est Gaditano, quod Hispaniā Africamq́; interiacet: & sine dubio inundatio ipsa per Hispanicū Gallicūq́; littora in Tyrrhenū prodit, inde Adriaticū mare facit, ex quo dextra in Partheniū, læua in Ioniū, et directim in Aegæum pergit, atq; ita ingreditur in Pontū. Huic opinioni Ptolemæus quoq; subscribit, qui maris mediterranei ingressum & uarios sinus ita pingit, ut sequenti figura expreßimus. Infra cap. 36. de hac re plura dicā. Recipit quidem Pontus & paludes Mæotides, uarios fluuios, potißimū Tanaim, Borysthenem atq; Danubiū: sed num ex illis mare cōstitui poßit, aliorum relinquimus iudicio. Certè ab aquilone nullus patet aditus, unde oceanus mare istud mediterraneū poßit efficere: ab occidēte aūt apertus est meatus, etiā si ille sit angustus, ut hi qui sunt in Bætica seu Granata, sub noctē uidere poßint lucernas in Africæ littorib. accensas.

De insu-

De insulis quibusdam Scythicis. Cap. XXIX.

INsula Apollonitarū LXXX. millibus passuū abest à Bosphoro Thraciæ citra Istrum sita, ex qua M. Lucullus Apollinem Capitolinum nobis extulit. Ante Borysthenem Achillis insula est, cum æde sacra, quam ædem nulla ingreditur ales, & quæ forte aduolauerint, raptim fugam properant.

De oceano septentrionali, de mari Caspio, deq; Balthia insula. Cap. XXX.

OCeanū septentrionalem ex ea parte qua à Paropaniso amne Scythiæ alluitur, Hecatæus Amalchiū appellat, quod gentis illius lingua significat [a] congelatū mare. Philemon à [b] Cimbris ad promontoriū Rubeas Morimarusam dicit uocari, hoc est, mortuū mare. Vltra Rubeas quicquid est, Croniū nominant. Mare autē Caspiū ex altero Ponti latere ultra Massagetas et Apellæos Scythas, esse in Asiatica plaga dulce haustu, Alexandro Magno probatum est, mox Pompeio Magno, qui bello Mithridatico, sicut cōmilito eius Varro tradit, ipsis haustibus [c] pericli-

SCHOLIA CAP. XXIX.

Quem situm sibi uendicent hæ duæ insulæ Apollonia & Achilles, suprà cap. 14. in fine ex tabula Græciæ facile aduerti potest, etiāsi ibi has insulas nominatim non posuerimus. Facit autē & Strabo lib. 7. mentionem Colossi Apollinis, de eo sic scribens: Post Apolloniā stadia 1300. Milesiorū colonia, cuius maior muri portio quadam in exili condita insula est, ubi Apollinis sacellum existit, quo ex loco M. Lucullus Colossum extulit, & in Capitolio collocauit.

SCHOLIA CAP. XXX.

Totum istud caput agit de locis septentrionalibus, ueteribus quidem incognitis, imò ab humana habitatione damnatis, aut saltem iniquè habitatis, recentioribus autem paulò clarius inuestigatis. Damnauerunt ueteres magno cōsensu eam terræ portionem, quòd illic zonam constituerunt frīgidam, perpetuis obnoxiam niuibus, omnisq; animantis impatientem: sed à multis annis satis compertum est, frigus istud remißius esse opinione ueterum scriptorum, sicq; comparatū ut à uiuētibus ferri poßit. Vt autem de his regionibus scribit Iacobus Zieglerus, ueteres nuda coniectura persuasi, collegerunt quod super illis locis statuerent: aut uerius ab æstimatione cœli, quale per extremam difficultatem tolerandum sibi uel minus sentiebāt, homines sub climate Aegyptio & Græco nati & conuersati, argumentū sumpserunt de tota habitabili terra. En exemplum insigne, quòd per Norduegiam & Suetiam paßim sunt montes metalli feraces: digeritur intra hos, & in uenas confluit argentū atq; æs, quantū opus nō perficiat officina minacibus ignibus. Ad hanc rationem uapor terris & aquis infusus, & sese per utranq; naturā mutuis spiramentis refundens & adiuuans, temperat qualitatē cœli, & facit animanti tolerabilem, cuius testis belluarū in mari magnitudo immanis, & in terra degentiū corporū firmitas & uita longa, omniumq; præsentißimus uigor: quæ nō essent, nisi cuncta illic cōmodè à cœlo & elementis fouerentur. Nō enim quod inter incremēta est aliqua iniuria offensum, uel quod omni uita est male pastum, idem læte proueniet. Nec ista scribimus, ut putemus illic uiuentia sua ipsorū hyeme sic affici quomodo si Aegyptius uel Aethiops illuc subitò transferatur, id quod facilè ex Babylonicæ turris dispersione aduerti potest. Nam gentes quæ uersus septentrionē migrarūt, nō continuò penetrarūt ad fines extremos, sed locarūt sedes prius sub cœlo medio inter utrūq;, & cum ibi assueuissent, facilè deinde ferre potuerūt Scythiā & septentrionē: quomodo qui ex æstate ad hyemē uenit, is pruinis autumni tentatus prius fuit, ut niuem subinde & glaciem toleraret. Eodem modo mortales facti aßiduè ad proxima quæq; loca duriora cōfirmatiores, ad extrema tandem peruenerūt, & si quid mansit asperitatis residuum, id natura alijs præsidijs emendauit. Dedit terra mareq; brutis profundos recessus montiū & caui littoris, quibus uapor subest tepens tanto intensius, quanto fit ab incumbente frigore coactior: dedit ualles à septentrionib. auersas: uestiuit bruta pilo tanto densiore, quanto est uis frigoris maior: & certè ab alijs terris nō ueniunt pelles nobiliū ferarū præstantiores. a ¶*Congelatū mare.) Sunt qui aiunt aquā marinam frigore nō posse constringi, sed quia in illis regionibus plurimū est fluuiorū influentiū in maria, superficies maris cui dulces aquæ innatant congelascit, & incolumi aqua marina uidetur in mari gelu, sed de aduenis undis coactū. Hoc & in Ponto fieri uidemus, in quo frusta quædam ferūtur, contracta de fluuialiū uel palustriū undarum multitudine, quæ licet frigore concreta, tamen sunt natantia quasi leuatiora marina.* b ¶*A Cimbris.) Cimbri populi sunt Cherronesi Danicæ. Quod uerò sit promontoriū Rubeas & Morimarusa, non satis constat, uidentur tamē esse loca Norduegiæ aut Scandiæ, quā alij uocari putāt Schondiā, quasi amœnā Daniā, est enim Germanicū uocabulum. Cæterū Cronium hic accipiendum est pro Saturnino, hoc est, gelido: est enim*

[c]periclitari fidem uoluit. Id euenire produnt è numero fluminũ, quorum tanta copia ibi influit, ut naturam maris uertant. Non omiserim quod per idem tempus eidē Magno licuit [d] ex India diebus octo à Bactris usq; Icarũ flumen, quod influit in Oxum amnem, peruenire, deinde ad mare Caspium, inde per Caspiũ ad Cyri amnis penetrare fluentũ, qui Iberiæ & Armeniæ fines interluit. Itaq; à Cyro diebus nō amplius quinq; itinere terreno subuectis nauibus ad alueum Phasidis pertendit, per cuius excursus in Pontũ usq; uenientes, India liquidò probatum est inuehi posse. Autor est Xenophon Lampsacenus, [e] à littore Scytharum in insulam Balthiam petentibus triduò nauigari. Eius magnitudinem immensam, & penè similem continenti. Nec longè [f] Oonas separari, quas qui habent, uiuũt ouis auium marinarum, & auenis uulgò nascentibus. Perinde alias propter constitutas æquè insulas, quarum Hippopodes indigenæ humana usq; ad uestigium forma in equinos pedes desinunt. Esse insulas, & Phanesiorum gentem, quorũ aures adeò in effusam magnitudinem dilatentur, ut reliqua illis uiscerum contegant, nec amiculum aliud sit, quàm ut membra membranis uestiant.

Saturni sydus gelidæ ac rigentis naturæ.

c ¶Periclitari fidē uoluit.) Sensus est, experiri uoluit, essétne fides adhibenda ijs qui maris illius dulcē perhibent esse haustum. *d ¶Ex India.) Ex septima tabula Asiæ à Ptolemæo descripta patet nauigatio ista, quæ ex India per Oxum fit in mare Caspiũ: & rursum ex tertia Asiæ tabula facilè colligi potest, quomodo ex mari Caspio per Cyrum fluuium, & ex Cyro per Phasidem fluuium transitus pateat in Pontum seu mare Euxinum. Prioris nauigationis nos quoque suprà cap. 27. fecimus mentionē, adhibita figura.* *e ¶A littore Scytharũ.) Hæc nauigatio quæ fit in oceano septentrionali, à Scythis ad insulas occidentales per mare Balthium, ex Ptolemaicis tabulis haberi nequit, sed ex recentioribus tabulis quæ Ptolemaicis accesserunt, apparet iter illud per quod ex Moscouia et remotioribus Scythis perueniatur ad Finlandiam, Eningiam, Gothiam, Norduegiam, Suetiã, Scandinauiã, Zelandiam, et reliquas insulas aquilonares, quas hic Solinus post Plinium uno nomine uocat insulam Balthiam, quòd scilicet oceano septentrionali ueluti baltheo cingatur. Vocata fuit et Schondia seu Schondania, id est, amœna Dania, quam exteri scriptores uocarũt Scandiam, & nonnunq̃ Scandinauiam: sed mansit illi nomen Schondiæ, quod amoenitatē siue pulchritudinem significat, quoniam cœli beneficio, telluris obsequio, portuum & emporiorũ cōmoditate, maritimis opibus, lacuum & fluminũ piscatione, uenatione nobilium ferarum, auri, argenti, æris & plumbi inexhaustis uenis, coloni industria agro exercendo, oppidorum frequentia, ciuilibus institutis, nulli cedit beatæ regioni. Cōplectitur imperia regia tria, Norduegiam, Suetiam & Gothiam. Dynastias habet 37. quæ regibus parent, ut sunt, Gronlandia, id est, uirens terra, sic dicta ob insignem prouentũ pabuli: Islandia, id est, glacialis terra, quæ à ueteribus Thyle uocata est: Hetlandia, quæ maxima est inter Orcades: Laponia, Bothnia, Finlandia &c.* *f ¶Oonas.) Sic dicti ἀπὸ τῶν ὠῶν, id est, ab ouis quibus uescuntur. Sic Hippopodes, quasi equipedes: Græcis enim ἵππος est equus, πόδες pedes.*

De ceruis & tragelaphis. Cap. XXXI.

ANtequam digrediamur à Scythia, religio est præterire quænam feræ sint peculiares Scythię. Cerui plurimi in hac terra, igitur de ceruis prosequamur. Mares generis huiusce cum statutũ tempus uenerem incitauit, sæuiunt rabie libidinis efferati. Fœminæ licet prius conserantur, non concipiunt ante [a] Arcturi sydus, [b] nec qualibet partus suos educāt. Teneros studiose occulũt, & absconditos inter profunda fruticum uel herba-

SCHOLIA CAP. XXXI.

Scribit & Plinius capite 15. octaui naturalis hist. de Scythicis & septentrionalibus animalibus, nempe quòd secundum locorũ qualitatem euenit animaliũ sicut & cæterarum rerũ diuersa omnino generatio. Nam sunt animalia, quæ nō nisi locis calidiorib. proueniũt, ut elephanti, leones, serpentes: alia quæ tantũ locis frigidis procreantur, ut bisontes, uri, alces, tragelaphi: multa quæ locis omnibus generantur, ut boues, equi, sues, cerui. Sic de rebus alijs ex locorum diuersitate loquendum. *a ¶Arcturi sydus.) Est Arcturus stella quædam in cauda Vrsæ maioris, oriturq; secundum Plinium undecim diebus ante æquinoctium autumnale. Fuit autem æquinoctium illud tempore Columellæ octauo calendas Octobris, id est, 24. die Septembris. Oriebatur ergo tunc Arcturi sydus decimatertia die Septembris, hodie uerò cum æquinoctium sedem habeat duodecima uel decimatertia die Septembris, ortus Arcturi anticipatus est in finem Augusti.*

b ¶Nec qualibet.) Subaudiendum, ratione. Nam non uulgariter educant partus suos, sed teneros studiose occulunt

herbarum, pedum uerbere caſtigant ad latendum. Cum maturuerit ad fugam robur, exercitio docent curſus, & aſſueſcunt ſalire per abrupta. Acceptis canũ latratibus, ſecundo uento uias dirigũt, ut odor cum ipſis recedat.[c] Mirantur ſibilum fiſtularũ. Rectis auribus acutiſsimè audiunt, ſummiſsis uero nihil. Stupent omnia, propterea facilius obuios ſe præbent ſagittantibus. Si maria tranant, non aſpectu petunt littora, ſed olfactu. Infirmos ponunt in ultimo, & laſſorum capita clunibus per uices ſuſtinent. E cornibus quod dextrum fuerit, efficacius eſt ad medelam. Si fugare angues geſtias, utrum uelis uras, quæ uſtrina præterea nidore uitium aperit ac detegit, ſi cui ineſt morbus comitialis. Pro ætate ramos augent. Id incrementum per ſex annos perſeuerat. Denique numeroſiora non poſſunt fieri cornua, craſſiora poſſunt: quæ quidem caſtratis nunquam creſcũt, nec tamen decidunt. Dentes indicant ſenectutem, cum aut pauci inueniuntur, aut nulli. Serpentes hauriunt, & ſpiritu narium extrahũt de latebris cauernarum.[d] Dictamnum ipſi prodiderũt, dum eo paſti excutiũt accepta tela. Herbam quoq; quam Cynaren uocant, contra noxia edunt gramina. Aduerſus uenena mirificum eſt hinnuli coagulum, occiſi in matris utero. Patuit eos nunquam febreſcere: quã ob cauſam confecta ex medullis eorum unguenta ſedant calores hominum languentium. Legimus plurimos matutinis diebus ceruinam carnem deguſtare ſolitos, ſine febribus longæuos fuiſſe: quod demũ proderit, ſi uno uulnere fuerint interempti. Ad dignoſcendam uiuacitatem Alexander Magnus torqueis plurimis ceruis innexuit, qui poſt annũ centeſimũ capti, necdum ſenij indiciũ præferebant. Eadem penè ſpecie ſunt, quos [e] Tragelaphos dicunt, ſed non alibi quàm circa Phaſidem apparent, tantum quòd illi uilloſos habent armos, & menta promiſsis hirta barbis.

occulunt &c. c ¶ *Mirantur ſibilum fiſtularum.) Mira uis Muſicæ: cerui fiſtulis capiuntur, piſces in ſtagno Alexandriæ crepitu detinẽtur, cygnos Hyperboreos citharæ cantus adducit, elephãtes Indicos organica permulſos detineri uoce cõpertũ, fiſtulis aues allici cõprobatũ.* d ¶ *Dictãnum.) Dictamnus, quam quidam medicorum corruptè uocãt diptamũ, herba eſt mecinalis optima, creſcẽs in Creta. Eſt & Cynaris herba quædã, uenenatis pabulis reſiſtens.* e ¶ *Tragelaphos.) Vocant Græci* τράγον *hircũ, &* ἔλαφον *ceruum. Eſt igitur tragelaphus bellua ſimilis hirco & ceruo, quã quidam Latinorũ uocant hircoceruũ. De Phaſide ſuprà nõnihil diximus cap. 25.*

De Germania, & miris in ea auibus: Biſontibus, Vris, Alce, feris animalibus. Cap. XXXII.

MOns Seuo ipſe ingens, nec Riphęis minor collibus, initium Germaniæ facit: hunc Ingeuones tenent, à quibus primis poſt Scythas nomẽ Germanicum conſurgit. Diues uirorum terra, frequens populis numeroſis, & immanibus. Extenditur inter Hercinium ſaltum, & rupes Sarmatarum: ubi [a] incipit, Danubio, ubi deſinit, Rheno

SCHOLIA CAP. XXXII.

Quandò hic Solinus obiter attingit Germaniam, neſcio an mox ab initio curioſo ſatisfaciet lectori, cum dicit montẽ Seuonem inhabitari ab Ingeuonibus, qui primum in Germania poſt Scythas tenere ab ipſo commemorãtur locum. Non eſt autem dubium, per montem Seuonem intelligendum montem Sueuum, quem Ptolemæus inter Saxones ipſos ponit. Beroſus antiquiſsimus ſcriptor inter Sueuum & Ingeuonem facit tale diſcrimen. Tuiſcon, à quo Teutonia eſt denominata, habuit hos filios, Mannũ, Ingeuonem, Iſteuonem, Hermionem, Marſum, Gambriuiũ, Sueuum, Vuandalum & Hunum, qui magnã Germaniæ occuparunt partem, præſertim inferioris, hoc eſt, quæ eſt circa Albim. Meminit & Plinius Ingeuonum, ſub quibus fuerunt Cimbri & Teutones: ſed nullus ingens mons apud illos inuenitur. Maiores montes Germaniæ ſunt, unde inſignes iſti procedunt amnes, Rhenus. Danubius, Albis, Neccarus, Mogonus &c. Hi autẽ montes ſunt in ſuperiori Germania, Alpes ſcilicet in Heluetia & Rhetia, Nigra ſylua apud Sueuos, de qua ſuprà multa, Hercinia ſylua apud Bohemos. Multa igitur ſcripſerunt ueteres de Germania noſtra, opinione quadam magis, quàm rei uera cognitione ducti.

a ¶ *Vbi incipit.) Hodie non, ut olim, Germania à meridie incipit ab ipſo Danubio, ſicut nec ab occidente clauditur Rheno, ſed bona pars à Danubio uſq; ad iuga alpium, & latiſsima terra ultra Rhenum uſq; ad Lo-*

Rheno perfundit. De internis eius partibus, Albis, [b] Gutallus, Vistula, amneis † altißimi præcipitantur in oceanum. Saltus Hercinius aues gignit, quarum [c] pennæ per obscurũ emicant & interlucent, quamuis obtenta nox denset tenebras: unde homines loci illius plerunq; nocturnos excursus sic destinant, ut illis utant ad præsidium itineris dirigẽdi, præiactisq; per opaca callium, rationem uiæ moderentur indicio plumarum refulgentium. In hoc tractu sanè, & in omni septentrionali plaga bisontes frequentißimi, qui boues feris similes, setosi, colla iubis horridi, ultra tauros pernicitate uigentes, capti assuescere manu nequeũt. Sunt & [e] Vri, quos imperitũ uulgus uocat bubalos, cum bubali penè ad ceruinã faciem in Africa procreentur. Istis porrò quos Vros dicimus, taurina cornua in tantum modum protendũtur, ut dempta ob insignem capacitatem inter regias mensas potuum gerula fiant. Sunt & Alces mulis comparandæ, adeò propenso labro superiore, ut nisi recedentes in posteriora uestigia, pasci nequeant.

† latißimi

tharingiã acceßit Germaniæ. b ¶*Gutallus.) Quis sit iste fluuius nõ satis constat, putatur tamen esse Odera, iuxta quam sita est Francofordia illa septentrionalior.* c ¶*Pennæ per obscurum emicant.) Plin. cap. 47. lib. decimi, de his auibus ita scribit: In Hercinio Germaniæ saltu, inusitata genera alitum accepimus, quarũ plumæ ignium modò colluceant noctibus: eas dicit à rusticis cicindelas nũcupari, à Græcis uerò lampyridas.* d ¶*Bisontes.) In Prußia potißimum ista animalia, Vri, Bisontes & Alces inueniuntur. Est Bisons bos cerui figura, cuius à media fronte inter aures unum cornu existit excelsum, magisq; directum his quæ nobis nota sunt cornibus. Alces uerò consimiles figura capris, sed magnitudine parum antecedũt, mutilæq; sunt cornibus, & crura sine nodis articulisq; habent: neq; quietis causa procumbunt, neq; si quo afflictæ casu conciderunt, erigere sese ac subleuare possunt. His sunt arbores pro cubilibus, ad eas se applicant, atque ita paululum modò reclinatæ quietem capiũt: quarũ ex uestigijs, cum est animaduersum à uenatoribus quò se recipere consueuerint, omnes eo loco subruunt, aut incidunt ab radicibus arbores tantũ, ut summa species earum stantium relinquatur: huc cum se consuetudine reclinauerint, infirmas pondere affligunt, atq; unà ipsæ cõcidunt.* e ¶*Vri.) Boues sunt agrestes & feri, uelocitate excellentes, habentes cornua taurinis similia, sed capacißima sunt, ut etiam in mensis uicem præbeant poculorum.*

De Scandinauia insula, de succino, Callaide, ac Ceraunijs gemmis. Cap. XXXIII.

Scandinauia insula è regione Germaniæ mittit animal quale Alces, sed cui suffragines, ut elephantis, flecti nequeunt, propterea nõ cubat cum dormiendum est: tamen somnolentum arbor sustinet, quæ propè casura secatur, ut fera dum assuetis fulcimentis innititur, faciat ruinam: ita capit, alioqui difficile est eam manu capi. Nam in illo rigore poplitum incomprehensibili fuga pollet. De Germanicis insulis Scandinauia maxima est, sed nihil in ea magnum, præter ipsam. [a] Glessaria dat crystallum, dat & succinum,

SCHOLIA CAP. XXXIII.

Ne idem bis dicamus, lector humane, hic de Scandinauia nihil scribemus, cum de ea insula multa dixerimus suprà capite 30. sub litera e. De Alce quoq; nonnihil diximus capite præcedenti sub litera f. Per suffragines intellige hic genua: nam uertebra quæ in anterioribus pedibus genua uocantur, in posterioribus suffragines nuncupantur. a ¶*Glessaria.) Plinius quodam loco dicit à barbaris hanc insulam Austeraniam uocari, alibi uerò dicit eam nominari Austrauiam, sed erit error in altero loco. Scribit idem Plinius in India etiam succinũ prouenire, licet in Germania optimum plurimumq;. Aristoteles cap. 70. de admirandis in natura, has insulas Electridas appellat, quas in sinu Adriatico sitas esse dicit, utpote ueterum secutus opinionem, quam falsam esse posteri deprehenderunt. Vocatur autem succinum & glessum à Glessaria, aut potius Glessaria à glesso, ut olim à Germanis fuit appellatum: hodie uerò nos in Germania succum illum coagulatum & induratum uocamus Augstein, id est, oculi lapidem: quidam uocant bœrnstein. Insula autem ipsa appellatur Sudauu, ubi scilicet mare eijcit duplex electrum seu succinum, album, quod & magni æstimatur, & croceum seu glaucum, quod elegantius quidem est, sed non tantæ uirtutis ut album. Colligitur hoc gummi potißimum quando mare commouetur per tempestatem, in certo quodam loco qui uocatur, in dem strom, id est, in alueo, & tunc accurrũt Pruteni nudi, iuxta quos est memorata insula, & ingreßi mare corradunt eiectas sordes, & deinde deligunt*

num, quod Germani gentiliter uocant Glessum. Qualitas materiæ istius summatim antea, Germanico autẽ Cæsare omnes Germaniæ orasscrutante, comperta arbor est pinei generis, cuius [b] mediale autumni tẽpore succino lachrymat. Succũ esse arboris, de nominis qualitate capessas. Pinum uerò unde sit genitum, si usseris, odor indicabit. Precium operæ est ire longius, ne [c] Padaneæ syluæ credantur lapidem fleuisse. Hanc speciem in Illyricũ barbari intulerunt: quę cum per Pannonica cõmercia usu ad Transpadanos homines foret delata, quòd ibi primũ nostri eam uiderant, ibi & natam putauerunt. Munere Neronis principis apparatus omnis absq; succino inornatus est, nec difficulter, cum per idem tempus XIII. millia librarũ rex Germaniæ dono ei miserit. Rude primum nascitur & corticosum, deinde incoctũ adipe lactentis suis expolitur ad quẽ uidemus nitorẽ. [d] Pro facie habet nomina. Melleum dicitur, & Falernũ, utrũq; de similitudine aut uini, aut utiq; mellis. In aperto est quòd rapiat folia, quòd trahat paleas. quòd uerò medeatur multis uitalium incõmodis, medentiũ docuit disciplina. Et India habet succinũ, sed plurimũ optimũq; Germania. Quoniam ad insulam Glessariã ueneramus, à succino cœptũ. Nam in Germaniæ continentibus [e] Callais reperitur, quam gemmam Arabicis anteponũt, uincit enim gratia. Arabes quidem dicunt nõ alibi eam deprehendi, quàm in nidis auiũ, quas [f] μελαγκορύφους uocant: quod nullus recipit, cum apud Germaniæ populos, quãuis rara, in saxis tamen appareat. Honore & precio ad Smaragdos uiret pallidum. Nihil iucundius aurum decet. [g] Cerauniarum porrò genera diuersa sunt: Germanica candida est, splendet tamen cęruleo, & si sub diuo habeas, fulgorem rapit syderum.

De Gallia, de Rhetico ac Norico agro, de Pannonia, & Mœsia, deq; medico oleo. Cap. XXXIIII.

GAlliæ inter Rhenum & Pyrenæum, item inter oceanum & monteis Gebennam ac Iuram porriguntur, felices præpinguibus glebis, ac cõmodæ pro-

gunt succinum ipsum. b ¶ *Cuius mediale.*) Id est, medulla. Vnde Plinius: *Nascitur autem, inquit, defluente medulla pinei generis arboribus, ut gummi in cerasis, resina pineis erumpit humoris abundãtia: densatur rigore uel tepore autumnali: cum intumescens æstus rapuit ex insulis, certè in littora expellitur ita uolubile, ut pẽdere uideatur atq; cõsidere in uado.* c ¶ *Padaneæ syluæ.*) *Meminit fabulæ quam scribit* Ouidius in lib. Metamorph. Nam Heliades *sorores cum deplorarent iuxta* Padum *fratris* Phaëthontis *obitum, fuerunt uersæ in populos arbores, & tunc mater earum* Clymene *dum tentaret truncis auellere corpora, & teneros abrumperet ramos, inde manarunt tanquam de uulnere sanguineæ guttæ, quæ sole rigescentes, ab amnibus ueluti electra fuerunt excepta &c.*

d ¶ *Pro facie habet nomina.*) Quia *inuenitur habere aliam & aliam formam, pro diuersitate coloris diuersa sortitur uocabula.* Quod *uerò attinet ad medelam, aiunt hunc succum prodesse cuicunq; ætati contra lymphationes, & urinæ difficultatibus, potus, alligatusq;. Scribit &* Dioscorides, *succinũ potum in aqua, stomachi uitijs & alui fluxionibus mederi.* Nidor *quoq; eius naribus mulieris parturientis adhibitus, dicitur partum accelerare.* Deprehenduntur *& uirgines corruptæ ex eius odore: nam non possunt retinere urinam.* e ¶ *Callais.*) Gemmæ *genus est, à colore callaino, qui turbidus est, sic uocatũ.* f ¶ μελαγκορύφους.) Aues *sunt quarum summa capita & cacumina nigra sunt:* μέλαν *enim nigrum significat, &* κορυφὴν *apicem.*

g ¶ Cerauniarum.) Est Ceraunia *lapidis preciosi nomen, qui uel ualeat contra fulmen, uel splendeat ut fulgur: sonat enim Græcis* κεραυνὸς *fulmen.*

SCHOLIA CAP. XXXIIII.

Galliæ *situm* Solinus *hic ueterum more describit.* Clauditur *à septentrione mari* Anglico, *à meridie autem mari mediterraneo, si* Lugdunensem *&* Narbonensem *prouinciam connumeres, quod tamen* Solinus *hic nõ facit, sed à meridie ponit terminum montes* Gebennam *&* Iuram, *qui in* Sophoia *seu* Sabaudia *cohærent alpibus citra* Sonam *&* Rhodanum *fluuios, id quod uidere poteris in tabula* Rhætica *&* Heluetica, *quam hoc tempore conscripsit* Aegidius Tschudi *prætor, uir clarissimus, & nos in publicum propediem edituri sumus.* De *fertilitate* Galliæ *non est quòd hic sententiam* Solini *testimonio meo confirmem, cum omnibus* Europæ *nationibus perspicuum sit quàm fœcundum sit solum* Delphinati, Prouinciæ, Burgundiæ, *& reliquarum regionum quæ ad meridiem sunt expositæ, ut in nulla re*

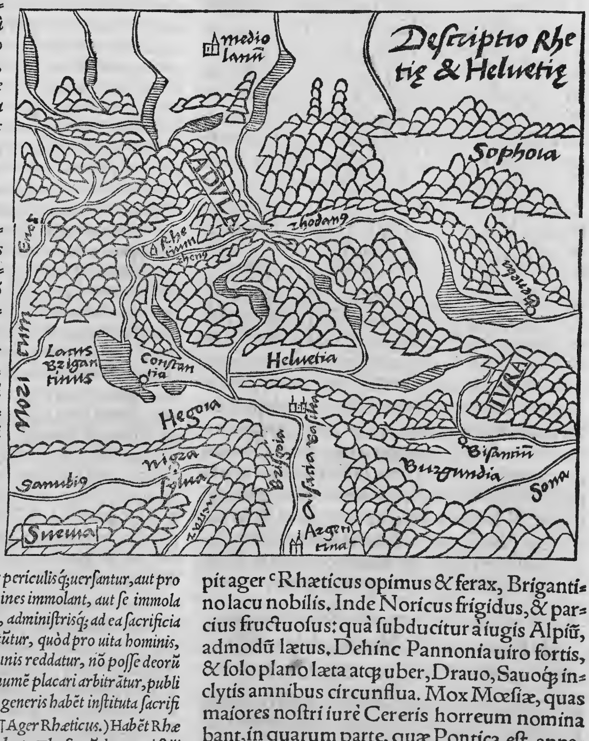
Gallia cedat florentißimæ Italiæ. Stultum igitur iudicamus, & pro delyramento habemus id quod quidam historici scribunt, agrum Maßiliensiū sterilem antea, sanguine Cimbrorum sic humectatū & pinguefactum, ut deinceps fertilißimus esset.

a ¶Vaporantibus.) Intelligit aquas Sextias. Scribunt autem Porphyrio & Acron primo lib. carminum Horatij, omnem fontem in origine sua sacrum esse. Habēt aquæ Sextiæ uaporātes aquas & magnā aquarū calidarum atq; frigidarū copiam, quapropter locus ille aquæ, & à Caio Sextio proconsule, Sextiles et Sextiæ est uocatus. De hac urbe scribit Solin. suprà ca. 8. in fine.

b ¶Humanis litant hostijs.) De his hostijs scribit Cæsar cōmentario sexto Gallici belli in hunc modum: Natio est omniū Gallorū admodum dedita religionibus: atque ob eam causam, qui sunt affecti grauioribus morbis, quiq; prælijs periculisq; uersantur, aut pro uictimis homines immolant, aut se immolaturos uouent, administrisq; ad ea sacrificia Druidibus utūtur, quòd pro uita hominis, nisi uita hominis reddatur, nō posse deorū immortaliū numē placari arbitrātur, publiceq; eiusdem generis habēt instituta sacrificia &c. c ¶Ager Rhæticus.) Habēt Rhætij nomen à Rhæto Thuscorū duce, qui scilicet dimißis auitis sedib. alpes occupauerūt, & nomine ducis gentem Rhætiorum condiderunt. Videtur usque in hunc diem arx quædam uetustißima in alpibus, eo scilicet loco ubi uterq; Rheni riuus coit, quæ Rhætium à primo conditore denominata est, germanicè autem Rætzuns, ubi olim Lepontini populi sedem suam habuerunt: & hodie ueri Rhætij uocantur Churuualhen, à Curia metropoli.

dæ prouentibus fructuarijs, pleræq; consitæ uitibus & arbustis, omni ad usum animantium fœtu beatissimæ. Riguæ aquis fluminū & fontium, sed fontanis interdum sacris, ac [a] uaporantibus. †Infamantur ritu incolarum, qui, ut aiunt (ueri enim periculum nō ad me recipio) detestabili sacrorum ritu, non ad honorem, sed potius ad iniuriam religionis, [b] humanis litant hostijs. Ex isto sinu quoquò orbis uelis exeas, in Hispanias & in Italiam terra mariq;, in Africam mari tantum. Si Thracia sit petenda, excipit ager [c] Rhæticus opimus & ferax, Brigantino lacu nobilis. Inde Noricus frigidus, & parcius fructuosus: quà subducitur à iugis Alpiū, admodū lætus. Dehinc Pannonia uiro fortis, & solo plano læta atq; uber, Drauo, Sauoq; inclytis amnibus circunflua. Mox Mœsiæ, quas maiores nostri iurè Cereris horreum nominabant, in quarum parte, quæ Pontica est, apparet herba, qua inficitur oleum, quod uocant medicum. Hoc ad incendium excitatum si obruere aqua gestias, ardet magis, nec alio sopit, quàm iactu pulueris.

†alis, Infamātur ueneni periculo ritu

tropoli. De hac re uide latius Aegidium Tschudi, cuius paulò superius mentionem fecimus. Extendit autem hic Solinus Rhætiam ipsam usque ad Brigantinum lacum, qui & Constantiensis lacus est & Podamicus atq; Acronius: diuersa enim habet nomina, nasciturq; ex influxu Rheni, ut uidere licet ex præcedenti Rhætiæ & Heluetiæ descriptione. Quòd autem Noricum agrum frigidum esse dicit, atque parcius fructuosum quàm Rhæticum, bene dicit: nam Algoia (sic enim hodie uocatur Noricum) talis omnino est regio, quæ nullum producit uinum, & præterea serum frumentum: Rhætia autem quà spectat Italiam, optimum profert uinum. Reliqua in Solino sunt clara, nisi quòd Pannonia hodie uocatur Vngaria, quæ non mox sequitur Noricum: nisi Norici nomine simul intelligere uelis Algoiam, Vindeliciam, Bauariam, & Pannoniam superiorē, quæ hodie est Austria. Mœsia regio est quæ Vngariæ succedit, & hodie Seruia atque Rascia appellatur, præsertim Mœsia superior: inferiorem autem uocant Vualachiam. Hæc propter frumenti copiam & nimiam fertilitatem, à ueteribus appellata fuit Cereris horreum.

De Britannia, ac reliquis circum eam insulis, & de lapide Gagate. Cap. XXXV.

FInis erat orbis ora Gallici littoris, nisi Britannia † insula non [a] qualibet amplitudine nomen penè orbis alterius mereretur. Octingentis enim & amplius millibus passuum longa porrigitur, ita ut eam in [b] Calydonicum usque angulum metiamur, in quo recessu [c] Vlyssem Calydoniæ appulsum manifestat ara Græcis literis inscripta † uoto. Multis insulis, nec ignobilibus circundatur, quarum Hybernia ei [d] proximat magnitudine. Inhumana est, ritu incolarū aspero: aliàs ita pabulosa, ut pecuaria, nisi interdum æstate à pastibus arceantur, in periculū agat satias. [e] Illic nullus anguis, auis rara, gens inhospi-

† insula qualibet

† uotum

SCHOLIA CAP. XXXV.

Britannia, quæ olim Albion, hodie uerò Anglia appellatur, diuersa sortita est uocabula, diuersis rationibus. Britannia à Britone rege, uel ut Bedæ placet, à Britonibus Galliæ populis: Albion ab albis montibus, qui in littore ad eam nauigantibus à longè apparent, unde desecantur lapides albi & molles, quibus calculatores in abacis utuntur. Porrò Angliam putant nouißimè dictam ab Angla regina, qua duce Saxones eam insulam subegisse dicuntur: uel iuxta aliorum sententiam sic dicta est, quòd ea insula sit angulus mundi. Ioannes Maior scribit in gestis Scotorum, quòd anno Christi 449. Anglia circumuenta fuerit à duce Engisto atque capta, qui & deleto Britanniæ nomine, eam insulam à se denominauit Engistlant, id est, Engisti regio: sed uox illa posteris temporibus degenerauit in Engeland. Albertus Krantz scribit Angliā sic dictam ab Anglis populis Saxoniæ, quorum patria sedes usque in hunc diem in Saxonia uocatur Angria, mutata una litera, germanicè Engern. Hi itaque Anglisaxones quum occupassent Britanniam & incolas deturbassent, multi Britanni fugientes ultra mare uenerunt in littora Galliæ, occupantesq; terram illam, à se denominauerunt Britanniam, ut Britanni cismarini nomen illud habeant à transmarinis, & non contrà: sic enim quidam scribunt. Sed de his habes Polydori historiam, qui ex professo de Anglia scripsit. a ¶Non qualibet amplitudine.) *Sensus est: Ora Gallici littoris erat finis orbis, nisi Britannia insula qualibet amplitudine mereretur nomen orbis alterius. Qualibet amplitudine, id est, omnium trium eius laterum. Est enim secundum Cæsarem commentario quinto belli Gallici, Britannia natura triquetra. Latus quod meridiem spectat, continet circiter millia passuum quingenta: quod ad occidentem uergit, passuum septingentorum millium: id uerò quod contra septentrionem protenditur, millium passuum octingenta in longitudinem existimatur. Ita omnis insula est in circuitu uicies centum millibus passuum. Libuit itaque adijcere figuram, non totius insulæ, sed Angliæ duntaxat, ut à nostri temporis studiosis est obseruata. Fluuius Tueda secernit Scotiam ab Anglia, & Sabrina Vualliam ab Anglia, etiamsi Vuallia atque Cornubia pareant regi Angliæ.* b ¶ Calydonicum usque angulum.) *Hic angulus unà cum sylua Calydonia est in Scotia, ad quam nostræ figuræ descriptio non pertingit.*

c ¶ Vlyssem.) *Vlyssem appulisse ad angulum Calydoniæ fabulosum putatur, cum apud nullum grauem autorem inueniatur illum nauigasse ad Britanniæ insulam.* d ¶Proximat magnitudine.) *Cæsar quinto cōmentario belli Gallici sic scribit: Hybernia dimidio minor ut æstimatur quàm Britannia. Quòd autem inhumani incolæ Hyberniæ hic describuntur, idem sentit Strabo lib. 4. Longè magis, inquit, quàm Britanni syluestres illius sunt incolæ: anthropophagi, id est, hominum carne uescentes, manduconesq; magni. Defunctos etiam parentes esse in eximia honestatis parte ponunt: nec minus alienis in propatulo uxoribus immisceri, matribus etiam atque sororibus. Hac uero tempestate quamuis Hyberni aspero cultu plerunque sint, fidem tamen Christianam custodiunt.* e ¶ Illic anguis nullus.) *Hybernia latitudine sui status & salubritate ac serenitate*

aëris multum Britanniæ præstat, ita ut raro ibi nix plusquam triduana permaneat. Nemo propter hyemem aut fœna secet, aut stabula fabricet iumentis: nullum ibi reptile uideri solet, nullus ibi serpens uiuere ualet. Nam sæpe illò de Britannia allati serpẽtes, mox ut proximantes terris nauigio, odore aëris illius attacti fuerint, interierũt: quin potius omnia quæ de eadem insula sunt, contra uenenũ ualent. Denique uidimus quibusdam à serpentib. percußis, rasa folia codicũ, qui de Hybernia uenerant, & ipsam rasuram aquæ immissam ac potui datã, talibus protinus totam uim ueneni grassantis, totum inflati corporis absumsisse, ac sedasse tumorem. Diues lactis ac mellis insula, nec uinearũ expers, piscium uolucrumq́; sed & ceruorũ caprarúmque uenatu insignis. Hæc Beda capite primo, libri primi. Cæterum quòd illic auis rara esse dicitur, id aiunt esse propter turbidum ac nebulosum insulæ aërem. Naturale enim est, ut in cœlo plerunque caliginoso auis rara sit aut nulla, quòd scilicet aër huiusmodi ad uolandum

inhospita, & bellicosa. Sanguine interemptorum hausto, prius uictores uultus suos oblinunt. Fas ac nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit, primos cibos gladio imponit mariti, inq́; os paruuli summo mucrone auspicium alimentorum leuiter infert, & gentilibus uotis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem oppetat. Qui student cultui, dentibus mari nantium belluarum insigniunt ensium capulos, candicant enim ad ad eburneam claritatem. Nam præcipua uiris gloria est in armorum nitela. Apis nusquam. Aduectum inde puluerem, seu lapillos si quis sparserit inter aluearia, examina fauos deserunt. Mare, quod Hyberniam & Britanniam interluit, undosum, & inquietum, toto in anno, non nisi æstiuis pauculis diebus est nauigabile. Nauigant autem uimineis alueis, quos circundant ambitione tergorum bubalorum. Quantocunque tempore cursus tenebit, nauigantes escis abstinent.

Freti

Freti latitudinem in centum uiginti millia passuum diffundi, qui fidem ad uerum ratiocinati sunt, æstimarũt.[f] Silurum quoque insulas ab ora quam gens Britanna detinet, turbidum fretum distinguit: cuius homines etiã nunc custodiunt morẽ uetustũ. Nundinas ac numũ refutant, dant res, & accipiunt. Mutationib. necessaria potius, quàm precijs parant. Deos percolunt. Scientiam futurorũ pariter uiri ac fœminæ ostentant. Thanatos insula alluit̃ freto Gallico, à Britanniæ continenti æstuario tenui separata, frumentarijs campis felix, & gleba uberi, nec tantum sibi soli, uerum & alijs salubris locis. Nam cum ipsa nullo serpat̃ angue, asportata inde terra quoquò gentium inuecta sit, angues necat. Multæ & aliæ circum Britanniam insulæ, è quibus [h] Thule ultima, in qua æstiuo solstitio sole de Cancri sydere faciente transitũ, [i] nox penè nulla. Brumali solstitio dies adeò cõductus, ut ortus iunctus sit occasui. Vltra Thulen accepimus pigrum esse & concretũ mare: inde à Calydoniæ promontorio Thulen petentibus bidui nauigatio est.[k] Inde excipiunt Hæbudes insulæ quinque numero, quarum incolæ nesciunt fruges, piscibus tantum & lacte uiuunt. Rex unus est uniuersis. Nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuidunt̃. Rex nihil suum habet, omnia uniuersorũ: ad æquitatem certis legibus stringitur, ac ne auaritia diuertat à uero, discit paupertate iustitiã, utpote cui nihil sit rei familiaris: uerum alitur è publico: nulla illi datur fœmina propria, sed per uicissitudines in quancũq; cõmotus fuerit, usuariam sumit: unde ei nec uotum, nec spes conceditur liberorum. Secundam à continenti stationẽ euntibus [l] Orcades præbent, quæ ab Hæbudibus porrò absunt septem dierũ totidemq; noctium cursu: numero tres, uacant homine, non habent syluas, tantum iunceis herbis inhorrescunt: cætera earum nudæ arenæ, & rupes tenẽt. Ab Orcadibus Thulen usq;, quinq; dierum ac noctium nauigatio est. Sed Thule larga, & diutina pomona copiosa est. Qui illic habitant, principio ueris inter pecudes pabulis uiuunt, deinde lacte, in hyemẽ conferunt arborum fructus. Vtuntur fœminis uulgò, certum matri-

uolandum sit ineptus, eisq; insalubris quæ idipsum elementum incolunt. f ¶ *Silurum quoq; insulas.)* Secundum Polydorum *Silures tenent maritimam oram Scotiæ, ubi traiectus est in* Hyberniam 16. *millia passuum.* g ¶ Thanatos.) Hanc *insulam Polydorus in historia Anglica appellat* Taneton, *scribitq; de ea in hunc modum:* Insula *Cantij quæ* Tanetos *nominatur, ad ortum spectat, patetq; in longitudinem uix miliaria nouem, ac in latitudinem paulò minus: at paucis abhinc annis excluso paruulo aquæ meatu, quo à continente diuidebatur, nunc bona ex parte terræ coniuncta est.* h ¶ Thule.) Putant *hanc insulam sic dictã quasi* Thole, *Græcis enim* θολὸς *turbidus & niger dicitur.* Thule *autem insula ob nimiam à sole distantiam caliginosa & obscura plerunq; est. Alij à* τηλοῦ Tylen *dictam arbitrantur, propter nimiã eius à nostro orbe distantiam. De hac* Polydorus *sic scribit:* Post Orcades Thule *est, quam nunc* Ilam *dicunt. Ab ea unius diei nauigatione, ut ait* Plinius, *mare concretum, in quo* Islandia *est, ad quam etiã nunc mercatores nostri, pisces emendi causa, in singulos annos æstate commeant.* Ziegle*rus uerò de ea sic scribit:* Islandia, *id est, glacialis terra est* Tyle, *nulli ueterum non celebrata. Situs insulæ extenditur inter austrum & boream sub eleuatione polari* 66. *graduum, estq; ipsa multa sui parte montosa & inculta. Qua autem parte est plana, præstat plurimũ pabulo tam læto ut pecus depellatur à pascuis, ne ab aruina suffocetur. Præterea est prædicanda insolitis miraculis. Rupes siue promontorium est, quod æstuat perpetuis ignibus instar* Aetnæ: *is locus putatur esse carcer sordidarũ animarũ. Glacies etiã certa appellitur littori magnis molibus, cuius si crusta adseruetur quamlibet magna diligẽtia, tamen disparet statim. Reperiuntur illic spiritus se exhibentes manifestos humanis ministerijs. Submersorum siue alio uiolento casu enectorum spectra sese offerunt congreßibus notorum hominum tam manifesta, ut tanquam uiuentes accipiantur ab ignaris mortis illorũ data dextera, nec deprehenditur error priusquam spectrum disparet.* i ¶ Nox penè nulla.) *Hæc ad oculum cernuntur in sphæra materiali & astrolabio ad illius loci situm parato.* k ¶ Excipiunt Hæbudes.) Plinius *capite* 16. *quarti libri asserit esse triginta insulas* Hæbudes. Ptolemæus *uerò concordat in numero cum* Solino. l ¶ Orcades.) *Hæ insulæ autore* Ptolemæo *sunt numero* 30. *partim in* Deucalidonico, *partim in* Germanico *sitæ oceano, quarum caput uocant* Pamoniam, *quòd in ea locata sit episcopalis sedes, & sunt sub* Scoti *imperio.*

matrimonium nulli. Circuitus Britanniæ quadragies octies septuagintaquinq; millia passuũ sunt: in quo spacio magna & multa flumina, fontes calidi opiparo exculti apparatu ad usus mortalium: quibus fontibus præsul est Mineruæ numen, in cuius æde perpetui ignes nunq̃ canescunt in fauillas, sed ubi cinis tabuit, uertitur in globos saxeos. Præterea ut taceã metallorum largam uariamq; copiã, quibus Britãniæ solum undiq; generum pollet uenis locupletibus, [m]Gagates hic plurimus, optimusq; est lapis. Si decorẽ requiras, nigro gẽmeus: si qualitatem, nullius ferè ponderis: si naturam, aqua ardet, oleo restinguitur: si potestatem, attritu calfactus applicita detinet, æquè ut succinum. Regionem partim tenent barbari, quibus per artifices plagarũ figuras, iam inde à pueris uariæ animalium effigies incorporantur, inscriptisq; uisceribus hominis incremẽto pigmenti notæ crescũt. Neq; quicquam magis patientiæ loco nationes ferè ducunt, q̃ ut per memores cicatrices plurimum [n]fuci artus bibant.

De Hispania & circum eam insulis, de Oceano, mediterraneoq; mari, deq; uarijs eorũ nominib. & quid de maris incremento, decrementoq; philosophi tradiderũt. Cap. XXXVI.

REuersum ad continentem res Hispanier ses uocant. Terrarum plaga cõparanda optimis, nulli posthabenda frugum copia, siue soli ubere, siue uinearũ prouentus respicere, siue arborarios uelis. Omni materia affluit, quæcunq; aut precio ambitiosa est, aut usu necessaria. Argentũ uel aurum si requiras, habet: ferrarijs nunquam deficit, nec cedit uitibus, uincit olea. [a]Diuidua est prouincijs tribus, [b]secundo Punico bello nostra facta. Nihil in ea ociosum, nihil sterile. Quicquid cuiuscunque modi negat messem, uiget pabulis: etiam quæ arida sunt, ac sterilia, rudentum materiem nauticis subministrant. Non coquũt ibi sales, sed effodiunt. Depurgãt in minium [c]nitelas pulueris, fucant uellera, ut ad ruborem †merum deputent cocci uenenũ. †mirum In Lusitania promontorium est, quod alij Artabrum, alij [d]Vlysipponense dicunt. Hoc cœlum,

Insulani lingua utuntur Gothica, quod arguit eos à Germanis oriundos. Statura sunt procera, semper sano fermè corpore pariter atq; mente, quo fit ut multò longißimã degant ætatem, etsi piscibus plurimum uictitant: nam terra continuo propémodum frigore obsita, multis in locis uix frumentũ fert, arborem uerò penè nullam.

m ¶ Gagates.) De hoc lapide Plinius sic scribit: Niger est & planus, pumicosus, nõ multũ à ligno differens, leuis, fragilis, odore si teratur grauis. Fictilia ex eo inscripta non delentur: cum uritur odorem sulphureum reddit: mirumq; accenditur aqua, oleo restinguitur, fugat serpentes, recreatq; uuluæ strangulationes: deprehendit sonticum morbum, & uirginitatem suffitus.

n ¶ Fuci artus.) Fucus color est cæruleus qui uirore cõmendatur. Et secundum Cæsarem Britanni se inficiebant herba glasto, quæ similis est plantagini, quò horridiore essent aspectu in pugna: efficit enim hæc herba cæruleum colorem.

SCHOLIA CAP. XXXVI.

Hispania plurima sortita est nomina. Dicta est Iberia, ab Ibero nobili eius flumine, ut Plinius in 3. & Iustinus in ult. tradũt. Deinde nominata est Hesperia ab Hespero Atlantis fratre, uel, ut alij malunt, ab Hespero stella occidentali, quòd occasui sit ipsa subiecta. Hispaniam dictam uolunt ab Hispalo rege, autores sunt Berosus et Trogus: alij malunt ab Hispali eius urbe, quam Sibiliam nostrates uocant. Cæterum quàm fœcunda & fertilis sit Hispania, satis hic per Solinum explicatur. Vide & Iustinũ in ult. de fertilitate eius. Plinius quoq; lib. 4. cap. 20. dicit Hispaniam omnem à Pyrenæo metallis refertam, auri, argenti, ferri, plumbi nigri albiq;, id est, stanni. a ¶Diuidua est prouincijs tribus.) Hæ sunt, Bætica, Lusitania & Tarraconensis. Nostro tempore succeßit Bæticæ Granata, Lusitaniæ Portugallia & Gallicia. Tarraconensi Castilia, Nauarra & Arragonia. b ¶Secundo Punico bello.) In hoc bello intulerunt Scipiones prima Romana signa per Pyrenæũ iugũ, ingentibus prælijs percutientes Hannonem & Hasdrubalem fratrẽ Hannibalis. Nam Scipio Africanus cepit Carthaginem atq; alias urbes, nec cõtentus fuit expulisse Pœnos, sed & prouinciam ipsam stipendiariam fecit Romanis. Vide Florũ cap. 17. lib. 2. & Liuiũ lib. 8. tertiæ decadis. c ¶Nitelas pulueris.) Sunt nitelæ micæ pulueris auri inter arenas repertæ, unde conflatur minium, quo ueteres utebantur ad exornandos libros. Fucant, id est, colorant uellera illo minio &c. d ¶ Vlyßipponense.) Est Vlyßippo oppidum ab Vlysse

lum, terras, & maria distinguit, Hispaniæ latus finit. Cœlum & maria hoc modo diuidit, quòd à circuitu eius incipiunt oceanus Gallicus, & frons septentrionalis oceano Atlantico & occasu [e] † terminatis. Ibi oppidū Vlyssippo ab Vlysse conditū. Ibi Tagus flumen. Tagum ob arenas auriferas cæteris amnibus prætulerunt. In proximis Vlyssipponis equę lasciuiūt mira fœcunditate. Nam [f] spirāte Fauonio uēto concipiunt, & sitientes uiros aurarum spiritu maritantur. Iberus amnis toti Hispanię nomen dedit, [g] Bætis prouinciæ, uterq; nobilis. Carthaginē apud Iberos, quæ mox colonia facta est, Pœni condiderūt. Tarraconem Scipiones, ideo caput est prouinciæ Tarraconensis. Lusitanū littus pollet [h] gemma Ceraunia plurimum, quam etiam Indicis præferūt: huius Cerauniæ color est è Pyropo: qualitas igni probatur, quem si sine detrimento sui perferat, aduersus uim fulgurum creditur opitulari. [i] Cassiterides insulæ spectant aduersum Celtiberiæ latus, plumbi fertiles: & tres Fortunatæ, è quibus solum uocabulum signandum fuit. [k] Ebusus è Balearibus, quæ à Dianio abest septingenta stadia, serpentem nō habet, utpote cuius terra serpentes fuget. Colubraria, quæ Sucronem uersus est, fœta est anguibus. [l] Bocchoris regnum Baleares fuerunt, usq; ad euersionem frugum, cuniculis animalib. quondam copiosæ. In capite Bæticæ, ubi extremus est noti orbis terminus, insula à continenti septingentis passibus separatur, quam Tyrij à rubro profecti mari [m] Erythræam, Pœni lingua sua Gadir, id est, sepem nominarunt. In hac [n] Geryonem habitasse plurimis monimentis probatur, tametsi quidam putent Herculem boues ex alia insula abduxisse, quæ Lusitaniam contuetur. Sed Gaditanum fretum à Gadibus dictum. Atlanticus æstus

† terminati

Vlysse conditū, ex cuius nomine promontorium appellatur, quod maria terrasq; distinguit. Nam ab eius ambitu inchoat mare Gallicum, & facies septentrionalis oceani. e ¶Terminatis.) *Quidam legendum censent, terminati: ut sit sensus, oceanus Gallicus & frons septentrionalis terminati oceano Atlantico & occasu.* f ¶Spirante Fauonio.) *Qui sentiūt equas uento cōcipere, Varronē habent autorem. Iustinus uerò ex Trogi sententia putat hoc omnino fabulosum esse. In Lusitanis, inquit, iuxta fluuium Tagū equas uento cōcipere multi autores prodiderunt, quæ fabulæ ex equarū fœcunditate & gregū multitudine natæ sunt, qui tanti in Gallitia & Lusitania, tamq; pernices uisuntur, ut nō immeritò ipso uento cōcepti uideantur.* g ¶Bætis prouinciæ.) *Sensus est, Bætica nomen habet à Bæti fluuiò, sicut Iberia ab Ibero. Et quòd Pœni seu Carthaginenses referuntur condidisse Carthaginē in Hispania, quidā eum locū sic intelligendū putant, quòd fundata fuerit Carthago Hispaniæ noua à Thelamonio Teucro, deinde à Pœnis instaurata atq; colonia facta, & tandē à Scipione summis uiribus expugnata.* h ¶Gemma Ceraunia.) *Est lapis iste similis Pyropo, id est, ignei aspectus, nec inuenitur nisi in loco fulmine icto, unde & nomen habet: κεραυνὸς enim græcè, latinè fulmen dicitur.* i ¶ Cassiterides insulæ.) *Strabo & Ptolemæus dicunt has esse numero decem in occiduo mari sitas. Vocantur autem Cassiterides à fertilitate plumbi: nam κασσιτερὸς Græcis stannum dicitur. Cæterum Fortunatæ insulæ sunt, quæ & Canariæ dictæ, nomen illud à fertilitate habentes, atque sitæ in oceano è regione Africi littoris.* k ¶ Ebusus.) *Duæ Baleares insulæ sunt quas Græci Gymnesias uocant, & hodie uulgò appellantur Maiorica & Minorica, sitæ in mari mediterraneo. Vocantur Baleares à βάλλειν iacere: nam habitatores eius fuerunt funda bellicosi: nec pueris esurientibus olim matres dabant panem, nisi illum ictu fundæ è baculo aliquo sublimi, cui erat infixus, deiecissent. De Colubraria insula habes apud Melam in fine secundi.* l ¶ Bocchoris.) *Bocchoris regis meminit Diodorus Siculus in secundo. Plinius quoque capite 22. quarti, scribit Bocchoros esse gentem Bæticæ: & ab hoc fortassis rege nomen est sumptum, cui paruerunt, donec Baleares insulæ redundarent cuniculis, & suffoderent totas insulas.* m ¶ Erythræam.) *Hæc est insula Gadis, seu insula Gaditana in fine Bæticæ prouinciæ, atque in extremo nostri orbis uersus occidentem, distans à Calpe (de qua suprà diximus capite 28.) septingentorum quinquaginta stadiorum interuallo. In hac olim fuit templum Herculis celebre, in quo quidam columnas illas esse existimarunt, quæ Herculis columnæ nuncupantur. Est & urbs in hac insula Gadir opulenta, quam alij uocant Erythræam, quidam Aphrodisiam, alij Cotinusam, & quidam ex nostris Tartesson, indigenæ uerò appellauerunt Iunonis insulam.* n ¶ Geryonem.) *Est Geryon nomen regis Hispani, qui ob triplex regnum corpore triplicato fertur constitisse, quem Hercules interfecit, eiusq; boues abstulit. Præfuit autem tribus insulis, quæ adiacent Hispaniæ, in Balearibus scilicet & Gadibus.*

æstus in nostrum mare [o] discidium orbis immittit. Nam ὠκεανὸς, quem Græci sic nominant à celeritate, ab occasu solis irrumpens, læuo latere Europam radit, Africam dextro, scissisq; Calpe & Abila montibus, quos dicunt columnas Herculis, inter Mauros funditur & Hispaniam: ac freto isti, cuius XV. millia passuum efficit longitudo, latitudo uix septem, quodam ostio aperit limen interni æquoris mistus mediterraneis finibus; quos ad usq; orientē propellit. Horū, qui Hispanias perfundit, [p] Ibericus fertur & Balearicus: qui Narbonensem prouinciam, Gallicus: mox Ligusticus, ab eo ad Siciliam Thuscus, quem Greci Ioniū uel Tyrrhenū, Itali inferum uocant. A Sicilia Cretam usq; Siculus: inde Creticus, qui in Pamphyliā & Aegyptium protendit̄ mare: quæ aquarum moles [q] torto in septentrionem prius latere, anfractibus magnis iuxta Græcias & Illyricum, per Hellespontum in angustias stringitur Propontidos, quæ Propontis Europam Asiamq; discriminās, ad Mæotida peruenit. Causas nominum non uniformis dedit ratio. Asiaticum & Phœnicium à prouincijs dictum: ab insulis Carpathium, Aegæum, Icarium, Balearicum, Cyprium: à gentibus Ausonium, Dalmaticū, Ligusticum, Thuscū: ab oppidis Adriaticum, Argolicum, Corinthium, Tyrium: à casibus hominum Myrtoum, uel Hellesponticum: à memoria regis Ionium: à bouis transitu, uel angustijs etiam meatibus boum peruijs, Bosphorus: à moribus accolarum Euxinus, ἄξενος antè appellatus: ab ordine fluenti, Propontis. Aegyptium pelagus Asiæ datur, Gallicum Europæ, Africum Libyæ: his ut quæq; proxima sunt, uenerunt in partes partium. Hæc in gremijs terrarum. Oras autem extimas oceanus amplectitur, qui à littoribus suis Arabicus, Persicus, Indicus, Eous, Sericus, Hyrcanus, Caspius, Scythicus, Germanicus, Gallicus, Atlanticus, Libycus, Aethiopicus dicit̄: [r] cuius accessus incremēta circa littora Indiæ uehementissimè proruunt, maximosq; ibi exitus faciunt, siue quòd suspensus altius sustollatur ui caloris, seu quòd in ea parte orbis & fontium & fluminum

o ¶ Discidiū orbis immittit.) Suprà cap. 28. id figura ostendit, quomodo oceanus irrumpit in terram, diuiditq; Africam ab Europa, scindens in ipso ingressu montes Calpen & Abilam, qui Herculis columnæ esse putantur. Cæterū oceanus Græcis uelocitatem significat, ob celeres commotiones & tempestates quæ excitantur in mari: nam ὠκὺς uelox dicitur: & fauces illæ ubi ingreditur terrā, quæ lōgitudine quindecim millium passuū patent, in latitudine autē quinque millium, uel ut Solinus hic dicit, septem millium, fretū Gaditanū dicitur: nam habet Gades ad sinistram, & æstum Atlanticū ad dextram. En tam modico ore, & per angustias illas, tam immensa æquorū uastitas proditur. p *¶ Ibericus & Balearicus.) De his sinibus si libet plura legere, consule Plinium quinto capite libri tertij in fine.*

q *¶ Torto in septentrionem latere.) Intelligit mare Aegæum: illud enim à mare mediterraneo flectitur in Boream, sortiturq; alia alijs locis nomina. Vbi primū se coarctat, uocatur Hellespontus: deinde Propontis ubi se expandit: ubi iterū preßit, Thracius Bosphorus: & rursum ubi effunditur, pōtus Euxinus: quà paludi cōmittitur, Cimmerius Bosphorus. Palus ipsa appellatur Mæotis. Hos maris anfractus suprà capite 28. uel sensu aspicere poteris. Porrò diuersitas nominū accidit mari, quod est elementū unū, pro locorū appellationibus, sicut etiā multæ terræ, ut Africa, Hispania, Thracia, Macedonia, Syria, Aegyptus, Gallia, Italia &c. pro regionū appellantur uocabulis, et tamen una est terra. A prouincijs denominata sunt maria, quæ uel maris imperiū sortitæ sunt, uel nauigandi peritia plurimū ualuerūt. Reliqua clara sunt in Solino, nisi fortè nescias quod sit Myrtoum mare: hoc interiacet intra Ionium & Aegæum, à Myrtilo Mercurij filio nomē habens, qui ibi præceps in mare datus est. Alij à Venere sic dictum uolunt, cui sit myrtus consecrata. Sic quoq; Hellespōtus dictus est ab Helle Athamantis filia ibi submersa. Euxinus uerò sic dictus propter sæuitiā incolarū: sonat enim Græcis Euxinus bonū hospitiū, cuius contrarium hic accipiendū est, sicut & antea sinus ille rectè uocatus fuit ἄξενος, id est, inhospitalis. Porrò Propontis nomen illud habet, quòd ante Pontum sita sit. Aegyptium uerò pelagus, quòd scilicet ultra Nilum orientem uersus est, Asiæ adscribitur. Et hæc omnia maria inter terræ gremia sunt, cum undiq; terris cingantur: non autem sic oceanus, qui solum unum continentis attingit littus.* r *¶ Cuius accessus.) Sunt, inquit, maris Indici accessus incrementorū causæ tres: Lunæ ipsius uis maior, solis ingens calor, unde aqua in altum tollitur, ut in feruente aqua nosse licet: & aquarum illò fluentium copia, de quibus & infra cap. 65.*

num copia ſit effuſior. Dubitatur etiam nunc, [s] quibus ex cauſis intumeſcat oceanus, uel quatenus cum ſuperfluus ſibi fuerit, rurſus in ſe reſidat. Nec in obſcuro eſt, plura pro ingenijs diſſerentium potius, quàm pro ueritatis fide expreſſa. Sed omiſſa ancipiti cõcurrentiũ quęſtione, has opiniones probatiſsimas inuenimus. [t] Phyſici autumant mundũ animal eſſe, eumq; ex uarijs elementorũ corporibus conglobatũ, moueri ſpiritu, regi mente: quæ utraq; diffuſa per membra omnia, æternę molis uigorem exerceant. Sicut ergo in corporibus noſtris commercia ſunt ſpiritalia, ita in profundis oceani nares quaſdã mundi cõſtitutas, per quas emiſſi anhelitus uel reducti, modò efflent maria, modò reuocent. At hi [u] qui ſyderum ſequunt̃ diſciplinam, cõtendunt meatus iſtos cõmoueri lunæ curſibus, adeò ut ſic uiciſsitudines inter maciem aquarũ & plenitudinem, reſpiciant ad auctus eius uel defectiones; neq; eodem ſemper tempore, ſed prout illa aut mergat̃, aut ſurgat, uariant ſe alternantes recurſus.

s ¶Quib. ex cauſis intumeſcat oceanus.) Quòd maria ſic ſtatis temporibus ac lunaribus horis fluunt & refluũt, quidam uentis idipſum totũ tribuũt, qui quoties uiolenter flauerint, undas maris cõcitant & euertunt. Ariſtot. uerò & Heraclitus à ſole maris fluxus & refluxus fieri exiſtimãt, quòd uidelicet ſolis propinquitate mare æſtuans intumeſcat, fluensq; tandẽ proxima quæq; uerberet. Timæus flumina cauſatur per Celtarum montes Atlanticũ irrumpentia: protrudendo enim ſuo impetu mari æſtum ciere, cõtraq; remiſſo, mare retrò denuò agere, & æſtum tandẽ refluũ ſic efficere. Sunt qui in ſydera hunc redigant effectũ, nempe quòd ui eorũ maria ſurſum elata, in diuerſum effluant. Quidam motũ terræ pro cauſa aſsignant. Sunt alij qui ſpecum quendam ponũt, ex cuius hiatu aquæ ſuſtolluntur & iactantur maria. Alij, qui et uerius ſcribere probantur, aiunt maris acceſſum fieri lunæ incremento, è diuerſo decremento fieri receſſus. Vnde Macrob. primo de ſom. Scipionis, tradit hos maris fluxus & refluxus uariari ſecundũ lunæ diuerſitatẽ, ita ut oceanus primo naſcentis lunæ die fiat ſolito copioſior, minuitur pauliſper ſecundo, minoremq; uidet eum tertius quàm ſecũdus, & ita decreſcendo ad diem ſeptimũ peruenit: rurſus octauus dies manet ſeptimo par, & nonus fit ſimilis ſexto, decimus quinto, & undecimus fit quarto par, tertio quoq; duodecimus, & tertiuſdecimus fit ſimilis ſecundo, quartuſdecimus primo. Tertia uerò hebdomas eadem facit quæ prima, & quarta quæ ſecunda. *t ¶Phyſici autumant.) Stoici putarũt hunc mundum eſſe animatũ ac ſenſu præditũ, ſic argumentantes: Fieri nõ poteſt ut ſenſu careat, quod ſenſibilia ex ſe creat: mundus autẽ generat hominẽ qui eſt ſenſu præditus, ergo & mundũ ipſum ſenſibilem oportet eſſe. Item ſine ſenſu eſſe non poteſt cuius pars habet ſenſum: & cum homo ſenſibilis ſit, etiã mundo, cuius pars homo eſt, oportet ineſſe ſenſum: unde & putarũt mundum ſuo anhelitu efficere hunc fluxum, & retrahere ſuo ſpiritu undam. Sic & Strabo primo Geographiæ lib. ſcribit: Mare, inquiens, natura ipſa refluens terram reuerberat: animantibus enim ſimile eſt. Sicut enim illæ ſpiritũ aſsiduè admittũt & remittunt, ſic mare ſemper in ſe & ex ſe recurrenti quadam agitatione mouetur. Id autẽ perſtanti in littore indicat fluctuatio: pariter enim alluuntur & undantur, et rurſus alluuntur, & iſtud aſsiduè, & fluctui ſupercurrit quoq; unda, & ſi tranquillũ ſit, uim quandam maiorem habet, ut omnia aliena eijciat in terrã.* *u ¶Qui ſyderũ ſequũtur diſciplinã.) Aſtrologorũ cõſtans ſententia eſt, lunã humidis prædominari, quemadmodũ ſolem calidis: unde cõſequens eſt, ut ſuper regionẽ quancunq; eleuata luna fuerit, in ea maris aqua directè ſurſum tollatur, ueluti naturalẽ eius ſequens cauſam, inſtar Magnetis ferrũ attrahentis. Aliorũ opinio eſt id accidere angulorũ diuerſitate, quos lunæ radij ſuper aquas faciũt, dum uel luna oritur, uel in cœli medio extiterit. Ariſtot. lib. quem de element. proprietate inſcripſit, ca. 6. ſic inquit: Cum æquat luna cœli mediũ, ad ſuã formã reuertitur maris aqua: deinde cũ occidere cœpit, etiã incipit extẽdi aqua donec in cardine inferiori luna fuerit, tuncq; diminui aqua incipit, quẽadmodũ cũ luna oriri uult, aqua augeri mox incipit.*

De Libya, hortis Heſperidum, ac monte Atlante. Cap. XXXVII.

DE Hiſpania excurſus in Libyam. Nam Belonæ progreſſus, quod Bæticæ oppidum eſt, ultra interiacens fretum trium & triginta milliũ paſſuum, Tingi excipit, Mauritaniæ nũc colonia, & cuius

SCHOLIA CAP. XXXVII.

Hactenus Solinus egit de Europa, & de his quæ in ea digna relatu uiſa ſunt, nunc ſtylum uertit ad deſcribendã Libyam ſiue Africam. Veteres quidam Geographi littoralem Africam in quatuor diuiſerunt prouincias, Mauritaniã, Numidiam, Africam minorem & Cyrenaicam. Poſteriores uerò plures præter memoratas in ea prouincias fecerunt, nempe Libyam interiorem, Carthaginẽ, duplicem Mauritaniã, Aethiopiã &c. De Hiſpania itaq; prima parte Europæ facit Solinus excurſum, id eſt, tranſitũ in Africam, à Belone ſcilicet oppido Bæticæ, ad Tingi

&cuius primus autor Antæus fuit. Porrò quia in illo ambitu [a] Aegyptiũ finit̃ pelagus, & Libycum incipit, placuit ut Africam Libyam diceremus. Quidã tamen Libyam à Libya Epaphi filia, Africam autẽ ab Afro Libys Herculis filio, potius dictam receperũt. Lix quoq; colonia in eodẽ tractu cõstituta est, ubi [b] Antæi regia, qui implicandis explicandisq; nexibus humi melius sciens, ueluti genitus matre terra, ibidẽ ab Hercule uictus & extinctus est. Nam de [c] hortis Hesperidũ, & peruigili dracone, ne famæ licentia uulneret̃, fides & ratio hæc est. Flexuoso meatu æstuariũ è mari fertur, adeò sinuosis lateribus tortuosum, ut uisentib. procul lapsus angueos fracta uertigine mentiat̃. Itaq; quod hortos appellauere circundat: unde pomorũ custodem interpretantes, struxerũt iter ad mendaciũ fabulandi. Sed hæc insula sinuata sinibus aluei recurrentis, & in quibusdã æquoris spiris sita, præter arbores oleastri similes, & aram sacram Herculi, aliud nihil præfert quod propaget uetustatis memoriã. Verũ ultra frutices aureos, et metalla frondentia, illud magis mirũ, quòd solum inferiore licet libra depressius, nunq̃ tamẽ [d] accessus freti superlabitur, sed obstaculo naturalis repaguli in ipsis marginib. hæret unda, & intimis orarũ supercilijs sponte fluctus in gyrũ resistunt: ita spectando loci ingenio nimirũ planicies manet sicca, quãuis prona superueniant æquora. Sala oppidum imminet Salæ flumini: ab hoc per [e] Autololum gentẽ iter est in Atlanticas solitudines. Atlas [f] mons è media arenarũ consurgens uastitate, & eductus in uiciniam lunaris circuli, ultra nubila caput condit. Quà ad oceanum extenditur, cui à se nomen dedit, manat fontibus, nemoribus inhorrescit, rupibus asperat̃, [g] squalet ieiunio, humo nuda, nec herbida.

oppidũ Mauritaniæ Cæsariẽsis, quod olim cõdidit Antæus. a ¶*Aegyptiũ finitur pelagus.*) Hoc *uult, quòd totũ mare rubrũ nõ Aegypto cõnumeratur, sed pars quædam Libyæ adscribitur: nã ubi finitur Aegyptiũ pelagus, ibi incipit Libycũ. Quod autem quidam Libyam à Libya Epaphi filia dictam putant,* Hebraica ueritas *Geneseos cap. decimo, aliter habet, nempe quòd Mizraim genuit* Ludim. Per *Mizraijm autem in* Hebraismo *intelligitur Aegyptus, & per Ludim Libya, quòd scilicet eas regiones occuparunt, & earum dominio potiti sunt Mizraijm & Ludim, nomina sua eis imponẽtes.* b ¶*Antæi regia.*) *Narrantur multa fabulosa ab autoribus de isto Antæo & eius magnitudine, sed reijcimus hic ludicra, et quæ uerisimilia uidentur acceptamus.* c ¶*De hortis Hesperidũ.*) *Atlas ex Hesperide coniuge septem filias procreasse dicitur, quæ à matris nomine Hesperides, & à patre Atlantides dictæ sunt. Vide fabulam apud* Statium 2. Thebaid. *Has Hesperides hortũ habuisse fertur, in quo erant mâla aurea Veneri cõsecrata, quæ Hercules missus ab Eurystheo rege Argiuorum, occiso peruigili dracone (sic nomen erat custodis) sustulisse dicitur. Re uera autem nobiles fuerũt puellæ, quarum greges abegit Hercules, occiso eorum custode, unde mâla is fingitur sustulisse, hoc est, oues. Mâla enim, id est,* μῆλα, *& poma & oues significant. Solinus tamen hic draconem interpretatur flexuosum meatũ &c. dicitq; locum illum intra se amplecti insulam, quam æstus maris non inundat, in qua arbores crescunt oleastri similes. Est autem oleaster arbor quæ nec cariem nec uetustatem sentire dicitur, cuius ramis primus Hercules coronatus est.* d ¶*Accessus freti.*) Strabo libro ult. *de huius loci specu sic scribit:* Dicunt in Emporico *sinu antrũ esse, quod interius suscipit usq; ad septem stadia. In eius autem fronte locum esse humilem & planũ, in quo Herculis ara sit, eamq; minimè obrui ab influxu: quod ego, inquit, unum ex figmentis puto. Hoc Hesperidum pomariũ in Aethiopia Placidus fuisse tradit, in quo poma aurea nascebantur.* e ¶*Per Autololum gentem.*) *Autololes Africæ populi, sola pedum pernicitate memorabiles sunt. Vnde de homine mira pedum celeritate prædito dicitur prouerbialiter, Autololibus fugacior.* f ¶ *Atlas mons.*) *Plin. cap. primo quinti naturalis historiæ, sic scribit de hoc monte: Atlantem è medijs arenis in cœlum attolli prodiderunt, asperum, squalentem, quà uergat ad littora oceani, cui cognomen imposuit. Eundem opacũ, nemorosum, & scatebris fontium riguum: quà spectat Africam, fructibus omniũ generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas uoluptatibus desit. Incolarũ neminem interdiu cerni, silere omnia, haud alio quàm solitudinũ horrore, subire tacitam religionem animos propius accedentiũ, præterq; horrorem elati super nubila atq; in uiciniam lunaris circuli, eundemq; noctibus micare crebris ignibus, Aegipanũ, Satyrorumq; lasciuia, impleri tibiarum ac fistulæ cantu, tympanorũ & cymbalorũ sonitu strepere. Strabo quoq; de hoc monte sic scribit: Atlas undiq; teres, &, ut fertur, adeò celsus, ut eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nunquam relinquatur, neq; hyeme neq; æstate. columnam cœli illum esse indigenæ aiunt.* g ¶*Squalet ieiunio.*) *Destituitur humore, & ob id*

bida. Quà Africam cõtrauersus est, opimus nascentibus sponte frugibus, arboribus proceris opacissimus, quarũ odor grauis, comæ cupressi similes, uestiunt̃ lanugine, sericis uellerib. nihilo uiliore. In eo latere & herba [h] Euphorbia copiosa, cuius succus proficit ad oculariã claritatem, & multiplex præsidiũ sanitatis, nec mediocriter percellit uim uenenorũ. Vertex semper niualis. Saltus eius quadrupedes ac serpentes feræ, & cum his elephanti occupauerũt. Silet per diẽ uniuersus, nec sine horrore secretus est. Lucet nocturnis ignibus, [i] choris Aegipanum undiq; personatur. Audiunt̃ & cantus tibiarum, & tinnitus cymbalorũ per oram maritimam. A Lixa abest quinq; & ducentis millib. passuũ. Lix à Gaditano freto centũ duodecim millibus, habitatus antea, ut indicat loci facies: quondam cultu exercita, in qua usq; adhuc uitis & palmæ extant uestigia. Apex Perseo & Herculi peruius, cæteris inaccessus, ita fidẽ ararum inscriptio palàm facit. Quà spectat occasum, inter ipsum & flumen Anatim [k] quadringenta nonagintasex millia passuũ infames bestijs syluæ obsident. Amnes circa eum non tacendi, qui licet separentur interuallis amplioribus, transierunt tamen in quoddam Atlantici mõtis ministeriũ. Asana marino haustu, Bambothum crocodilis & Hippopotanis refertum. Vltrà adhuc amnis qui atro colore exit per intimas & exustas solitudines, quæ torrente perpetuo, & sole nimio, plus quàm ignito, nunq; ab æstu uindicatur. Hæc de Atlante, quem Mauri Dyrin nominãt, & Hannonis Punici libri, & nostri annales prodiderunt. [l] Iuba etiã Ptolemæi filius, qui utriusq; Mauritaniæ regno potitus est. Suetonius quoq; Paulinus summam huic cognitioni imposuit manum, qui ultra Atlantem primus, & penè solus Romana signa circuntulit.

ob id caret herbis & arboribus uiridibus. *h* ¶*Euphorbia.)* Vide Pliniũ *de hac herba cap. 7. uicesimiquinti natur. historiæ.* *i* ¶*Choris Aegipanum.) Sunt Aegipanes monstra habentia pedes caprinos, quæ stulta gentilitas pro dijs coluerunt, sacrificia annua obtulerũt, atq; templa cõstruxerũt: de quibus & infrà cap. 44.* *k* ¶ *Per quadringenta.)* Apud Plinium *cap. 1. quinti legitur, per 485. millia passuum.* De *fluuio Asana habes apud eundem* Plin. Ptole*mæus habet Asama.* De *crocodilis & hippopotamis dicetur infrà cap. 45.* *l* ¶*Iuba etiam* Ptolem*æi filius.)* Apud Pli*nium cap. 1. quinti legitur:* Iuba Ptolem*æi pater, qui primus utriq; Mauritaniæ imperauit, studiorũ claritate memorabilior etiã quàm regno, similia prodidit de* Atlante. Q*uid si legas,* Iuba *etiam* Iub*æ filius. Strabo lib. ult.* Paul*ò, inquit, ante nostra tempora,* Bog*us &* Bocchus *reges,* Romanorum *amici, eam tenebant, quibus deficientibus,* Iuba *successit in imperio.* Is Iub*æ filius fuit eius qui contra diuum Cæsarem, cum Scipione bellum gessit. Cum uerò* Iuba *nuper diẽ obijsset, successit in imperio* Ptolem*æus, ex Antonij & Cleopatræ filia ortus.* Huc*usq; Strabo.* Fuit ergo Iuba *iunior* Iub*æ filius, &* Ptolem*æi pater.*

De Mauritania, & de elephantis, atq; draconibus, & unde fiat cinnabaris.

Cap. XXXVIII.

E Prouincijs Mauritanijs Tingitana quà solstitiali plagæ obuia est, quaq; porrigitur ad internum mare, exurgit montibus septem, qui à similitudine fratres appellati, freto imminent. Hi montes elephãtis frequentissimi sunt. Monet à principio hoc animantiũ genus dicere. Igitur [a] elephanti iuxta sensum humanũ intellectum habent,

SCHOLIA CAP. XXXVIII.

Geographi duas Mauritanias esse dicunt, Tingitanam *&* C*æsariensem, à colonijs dictas* Tingi *&* C*æsaria.* E*st autem nomen* Mauritani*æ græcum,* Gr*æci enim* μαυρὸν *nigrum dicunt: &* Mauritani *sic uocati sunt propter nigredinem, id quod eis propter solis propinquitatem contingere certum est.* Porr*ò quod hic* Solinus *narrat de septem* Mauritani*æ montibus, quos fratres appellant, habet à* Plinio, *qui hæc eadẽ scribit cap. 2. libri quinti, dicens eos fratres appellatos à simili altitudine.* *a* ¶Elephan*ti.)* De *hoc animante copiosiora inuenies apud* Plin. *à primo capite usque ad 12. libri octaui.* Habes *& apud* Aristot. *plura, cap. primo, quinto & sexto, lib. secundi, & item capite nono, octaui, & cap. 46. noni, de natura animalium. Est, inquit* Plinius, *terrestrium animalium maximum elephas, proximumq; humanis sensibus: quipped intellectus illis sermonis patrij, & inprimis obedientia, officiorumq; quæ didicere memoria, amoris & gloriæ uoluptas, imò uerò (quæ etiam in*

homine rara) probitas, prudentia, æquitas: religio quoq; syderum, solisq; ac lunæ ueneratio. Autores sunt, in Mauritaniæ saltibus ad quendam amnem, cui nomen est Anulo, nitescente luna noua, greges eorum descendere, ibiq; se purificantes solenniter aqua circumspergi, atq; ita salutato sydere in syluas reuerti. b ¶ *Duo eorum genera.) Quidam scribunt tria elephantorũ esse genera, alios palustres, montanos alios, tertios campestres. Indi tradunt eos qui in paludibus capiuntur, dementes leuesq; esse: montanos uerò peruersos & insidiosos, & nisi alicuius rei indigeant, minimè erga homines firmi. Campestres autẽ benigni perhibentur & mansueti, etiã imitationis amatores: nam tripudiant, & ad fistulæ sonitũ saliunt, seq; à terra saltando subleuant. Indicis sunt Arabici minores, quos appellant nothos, qui ab Indicis plurimum degenerant. Nothus uocatur qui natus est ex uxore non legitima.* c ¶ *Candore dentium.) Commune id ferè est cunctis animantibus, ut senecta dentibus candorẽ adimat. In equis tamen contrà agitur, nam in senectute candidiores illis redduntur. De elephanti dentium usu sic scribit Plinius cap. tertio octaui: Circa dentes belli cura summa: alterius mucroni parcunt, ne sit prælijs hebes, alterius operario usu fodiunt radices, impellunt moles.* d ¶ *Vt ebore damnato.) Idem astus est & in Castoribus, ut suprà cap. 23. dictum est. Quot hic inuenias homines, qui seruandi opes gratia seipsos morti frequenter exponunt? A nemine cõtemni debet Catonis salubre illud præceptum: Quæ nocitura tenes, quamuis sint chara relinque.* e ¶ *Oberrant agminatim.) Eadem ferè uerba habet Plinius cap. 5. octaui. Apollonius tamen Tyanæus de transitu amnium diuersum uidit, nam Philostratus sic de eo scribit: Cum uideret Apollonius elephantes Indum flumẽ transeuntes, illorumq; essent circiter triginta, utebantur duce eo qui inter ipsos minimus erat: maiores uerò ipsorum super dentium eminentias pullos gestabant, proboscide tanquam uinculo ipsos complectentes. De clementia elephantorum habes apud Plinium capite quarto octaui.* f ¶ *Si quando pugnatur.) Plinius cap. 7. octaui hunc locum sic describit: Equitatu circumuenti, infirmos aut fessos uulneratósue in medium agmen recipiunt, ac uelut imperio ac ratione per uices subeunt. Capti celerrimè mitificantur hordei succo. Alienæ quoque religionis (ait idem) intellectu, creduntur maria transituri non antè naues conscendere, quàm inuitati rectoris iureiurando de reditu. Cæterum quòd in annos trecentos uiuere hic commemorantur, ratio est secundum diuum Ambrosium, quòd omnia sibi ad magnitudinem membra conueniunt, ideoq; non distincti, ut nobis, sed compacti artus sunt, quò sint robustiores. Quàm citò hominibus si diu steterint aut uelocius cucurrerint, iugiter ambulauerint, genua uexantur & plantæ: coniuncta enim & articulata, facilius quàm concreta atque solidata, aut doloris sensum, aut casum offensionis admittunt. Scribit Philostratus Apollonium inuenisse apud urbem Taxilam omnium urbium Indiæ maximam,*

bent, memoria pollent, syderũ seruant disciplinam. Luna nitescente gregatim amnes petũt, mox aspersi liquore, solis exortũ motibus quibus possunt, salutãt: deinde in saltus reuertuntur. [b]Duo eorũ genera sunt: nobiliores indicat magnitudo, minores nothos dicunt. [c]Candore dentium intelligit̃ iuuenta: quorum alter semper in ministerio est, alteri parcitur, ne hebetatus assiduo repercussu, minus uigeat, si fuerit dimicandum. Cum uenatu premũtur, pariter confringunt utrosq;, ut [d]ebore damnato nõ requirantur: hanc enim sibi causam periculi præsentiunt. [e]Oberrant agminatim. Natu maximus ducit agmen, ętate proximus cogit sequẽtes. Flumen transituri minimos antemittũt, ne maiorũ ingressus alueum atterant, & profundos depressis uadis gurgites faciant. Venerem ante annos decem fœminæ, ante quinq; mares nesciunt. Biennio coëunt, quinis nec amplius in anno diebus, nõ prius ad gregarium numerum reuersuri, quàm uiuis aquis abluant̃. Propter fœminas nunquam dimicant: nulla enim nouerunt adulteria. Inest illis clementię bonũ: quippe si per deserta uagabundum hominem fortè uiderint, ductus usque ad notas uias præbent: uel si confertis pecoribus occursitent, itinera sibi blanda & placida manu faciunt, ne quod obuium animal interimant. At cõflictu fortuito [f]si quando pugnatur, non mediocrem habent curam sauciorum: nam fessos uulneratosq; in medium receptant. Cum captiuitate uenerint in manus hominũ, mansuescunt hausto hordei succo. Maria transmeaturi naues nõ prius subeunt, quàm de reditu illis sacramentũ luatur. Indicos elephantos Mauri timent, & quasi paruitatis suę conscij, aspernantur ab his uideri. Nõ annis decẽ, ut uulgus, sed biennio, ut Aristoteles definit, utero grauescũt, nec amplius quàm semel gignũt, nec plures quàm singulos. Viuũt in annos trecentos, impatientissimi fri=

mi frigoris. [g] Truncos edunt, lapides hauriũt, gratißimas in cibatu palmas habent. Odorem muris uel maximè fugiunt. Pabula etiam quæ à musculis contacta sunt, recusant. Si quis casu chamæleontem deuorauerit, uermem elephantis ueneficum, oleastro sumpto pesti medetur. [h] Durißimum dorso tergus est, uentri mollius. Setarum hirsutiæ nullæ. Inter hos & dracones [i] iugis discordia. Deniq; insidiæ hoc astu præparanẽ: serpentes propter semitas delitescunt, per quas elephanti assuetis callibus euagãtur, atq; ita prætermissis prioribus postremos adoriunẽ, ne qui antecesserint, ualeant ultimis opitulari: ac primum pedes nodis illigant, ut laqueatis cruribus impediant gradiendi facultatem. Nam elephanti nisi præuenti hac spirarũ mora, uel arborib. se, uel saxis applicãt, ut pondere nitibundo attritos necent angues. Dimicationis præcipua causa est, quòd elephantis, ut aiunt, copiosior & frigidior inest sanguis, & ob id à draconibus auidißimè torrente captantur æstu. Deniq; nunq̃ inuadunt nisi potu grauatos, ut uenis propensius irrigatis maiorẽ sumant de oppreßis satietatem. Nec aliud magis quàm oculos petunt, quos solos expugnabiles sciunt: uel interiora aurium, quòd is tantum locus defendi non potest proboscide. Itaq; cum ebiberint sanguinem, dum ruunt belluæ, dracones obruuntur: sic utrinq; fusus cruor terrã imbuit, fitq; pigmentũ quicquid soli tinxerit, quod [k] cinnabarim uocant. Elephantes Italia anno urbis conditæ quadringentesimo septuagesimosecundo in Lucanis primùm [l] bello Epirotico uidit, & boues lucas inde dixit. Cæsariensi coloniæ [m] Cæsaria inest, à D. Claudio deducta, [n] Bocchi prius regia, postmodum Iubæ indulgen-

maximam, elephantẽ, quem incolæ aiebant esse unum ex his qui pro rege Poro contra Alexandrum Magnum pugnauerat: quem & Alexander, quòd tam strenuè pugnauerat, Soli dicauit, & torques aureos circa cornua adaptauit, & in torquib. græcè scribi fecit, Alexander Iouis filius, Aiacem (nomen erat elephanti) Soli magnum nomine exornans. Conijciunt autem indigenæ, intercessisse tempus 350. annorum.

g ¶ Truncos edunt.) Ex Plinio cap. 12. *lib. octaui: Et terram, inquit, edisse, ijs tabificum est, nisi sæpius mandant: deuorant autem & lapides. Trũcos quidem gratißimo in cibatu habent: palmas excelsiores fronte prosternunt, ac ita iacentium assumunt fructum, mandunt ore.* De Chamæleonte habes infra cap. 53. *h* ¶Durißimũ.) *Plinius cap. 10. octaui:* Durißimum *dorso tergus, uentres molles: setarũ nullum tegumentum, ne in cauda quidem præsidium abigendo tædio muscarum, nanq; & id tanta uastitas sentit &c.* *i* ¶ Iugis discordia.) Hanc *draconum & elephantum pugnam,* Plinius *lib. 8. sic explicat: Mira animalium pro se cuiq; præcipua solertia est, ut ijs una scandendi in tantam altitudinẽ difficultas. Draco itaque iter ad pabula speculatur, ab excelsa arbore se inijcit. Scit ille imparẽ sibi luctatũ contra nexus, itaq; arborũ aut rupium attritũ quærit. Cauent hoc dracones, ob idq; gressus primũ alligant cauda, resoluunt illi nodos manu: at hi in ipsa nare caput condunt, paritérq; spiritũ præcludũt, & mollißimas lancinant partes. Iidem obuij deprehensi in aduersos erigunt se, oculosq; maximè petunt, ita fit ut plerunq; cæci ac fame et mœroris tabe cõfecti reperiantur. Causa dimicationis fertur esse, quòd elephantis frigidißimus sit sanguis, & ob id æstu torrente præcipuè à draconibus expetitur: quamobrem in amnes mersi, insidiantur bibentibus, arctatisq; illigata manu, in aurem morsum defigunt, quoniam is tantum locus defendi nõ potest manu. Dracones sunt tanti, ut totum sanguinem capiant: itaq; elephanti ab ijs ebibuntur, siccatiq; concidunt, & dracones inebriati opprimuntur commoriunturq;.* *k* ¶Cinnabarim.) *Plinius cap. 7. lib. 33. naturalis historiæ hunc locum sic explicat: Vocant Græci minium μίλτον, quidam cinnabarim: unde natus error Indico cinnabaris nomine: sic enim appellant illi saniem draconis elisi elephantorum morientiũ pondere, permixto utriusq; animalis sanguine. Neque alius est color, qui in picturis propriè sanguinem reddat humanum.* *l* ¶Bello Epirotico.) *Quod scilicet cõtigit sub rege Pyrrho: tunc inquam apud Lucanos, qui populi sunt Italiæ, siti inter Calabros & Apulos, uidit Italia primũ elephantes, & inde uocauit eos boues lucas, à luce scilicet ipsa, quòd clypeis aureis relucebãt, qui in turribus in eis erectis conspiciebantur: uel, ut alij putant, à Lucania in quam introducti fuerunt, boues Lucæ nomen acceperunt.* *m* ¶Cæsarea.) *Plinius cap. 2. quinti sic habet: Oppidum ei celeberrimum Cæsarea, antea uocatum Iol, Iubæ regia, à diuo Claudio coloniæ iure donata, eiusdem iussu reductis ueteranis.*

n ¶Bocchi.) De Boccho *Maurorum rege scribunt Liuius lib. 66. & Sallustius in Iugurtha. De Syphace Numidiæ rege scribit quoque Liuius lib. 29. & 30. Porrò urbs Icosium sic uocata fuit à uiginti Herculis comitibus qui illam condiderunt. Nam* εἴκοσι *græcè, latinè uiginti significat.*

dulgentia populi Romani dono data. Inest & oppidum Siga, quod habitatum Siphaci fuit. Nec ab Icosio taciti recedamus: Hercule enim illac transeunte, uiginti, qui à comitatu eius desciuerant, locũ deligũt, iaciunt mœnia, ac ne quis imposito à se nomine priuatim gloriaretur, de condentiũ numero urbi nomẽ datũ.

De Numidia, & in ea ursis. Cap. XXXIX.

QVod est à flumine Ampsaga, Numidiæ datur. Huius incolæ quandiu errarunt pabulationibus uagabundis, Nomades dicti sunt. Vrbes in ea quãplurimæ, nobilesq́, sed [a] Cirta eminet, dein Cullu purpurario fuco Tyrijs uelleribus comparata. Omnis hæc regio finibus in [b] Zeugitanum limitem desinit: qua parte syluestris est, feras educat: quà iugis ardua, equos alit. Eximio etiã marmore prædicatur. Numidici ursi forma cæteris præstant, rabie duntaxat & [c] uillis profundioribns: nam genitura par est quoquo loco editis: eam protinus dixero. Coëunt non itidem quo quadrupedes aliæ, sed apti amplexibus mutuis, uelut humanis coniugationibus copulantur. Desideriũ ueneris hyems suscitat. Secreti honore reuerentur mares grauidas, & in ijsdẽ licet foueis, partitis tamẽ per scrobes secubationibus diuidunt. Lucinæ illis properatius tempus est, quippe uterũ trigesimus dies liberat: unde euenit, ut præcipitata fœcunditas, informes creet partus. Carnes pauxillulas edunt, quibus color cãdidus, oculi nulli, & de festina immaturitate tantum rudis sanies, exceptis unguiũ lineamentis: has lambendo sensim figurant, & interdum ad pectora fouent, ut assiduo incubatu calfactæ animalẽ trahant spiritum. Interea cibus nullus. Sanè dieb. primis XIIII. matres in somnũ ita concidunt, ut nec uulneribus excitari queant. Enixę quaternis latent mensibus: mox egressæ in diem liberum, tantam patiũtur insolentiam lucis, ut putes obsitas cæcitate. [d] Inualidum ursis caput, uis maxima in brachijs & lumbis, unde interdum posticis pedibus insistunt. [e] Insidiantur aluearibus apum, maximè fauos appetunt, nec auidius aliud quàm mella captant. Cum gustauere mandragoræ mâla, moriuntur. Sed eunt obuiam, ne ma-

SCHOLIA CAP. XXXIX.

Scribit Plinius cap. 3. libri quinti, Ampsagam flumen principium esse Numidiæ, Thuscam uerò fluuium finem eius. Mela quoq; scribit Numidiam esse angustiorem quàm Mauritaniam, sed cultiorem atq; ditiorem. Dicti sunt præterea incolæ eius Nomades, u permutato in o, quasi pastores. Fuerũt enim olim Nomades paßim uagantes, quòd nullam certam sedem haberent.

a ¶Cirta.) Scribit Strabo hanc urbem esse mediterraneam, munitißimam & optimè structam, cum à cæteris, tum à Micypsa rege, eamq́; tantam effecisse, ut decem equitũ millia & peditũ uiginti millia emitteret. Cæterũ Cullu urbem Hermolaus putat à Ptolemæo uocatam Colopem.

b ¶In Zeugitanũ limitem.) Zeugitana regio, inquit Martianus, ea est quæ propriè uocatur Aphrica.

c ¶ Villis profundioribus.) Natura ursi omnes hirsuti sunt ac uillis asperis: unde prouerbiũ natũ est, Vrsis asperior pilosiorq́: diciturq́; de homine qui est præ cæteris pilosior ac hirsutior. Et quod subditur de genitura, id uult, quòd generandi modus par est, sed nõ uulgaris quadrupedum more, quin magis ambobus cubantibus cõplexisq́; generandi absoluunt rationẽ, idq́; sub hyemis initium: deinde in specubus secedunt mares à grauidis honoris gratia, in quibus illæ pariũt trigesimo die. Nam fert ursa uterũ dies triginta, ut Lucinæ seu genituræ tempus illi properatius sit: unde fit, ut æditus fœtus pauxillam & informẽ habeat carnem, sitq́; paulò maior muribus, sine oculis, sine pilo, ungues tantũ prominent. Hanc tamen informem generationẽ, ursus & ursa lambendo paulatim figurant. Interim autẽ quo latent in specubus, uiuũt sine cibo, solo pedũ priorum suctu, uel quòd cibi uicem suppleat humor nimius. Aristot. sic scribit: Fœtu grauida ursa, uel à nemine, uel à paucißimis capta est. Tempore sui latibuli hoc animal nihil edere certum est, quippe quòd neq; exeat, & captũ, uentre, intestino inani uideatur. Idipsum quidem non sine causa à natura excogitatum est, ne scilicet huius feræ uires in perniciem cæterorum, si nimis essent ualidæ, uerti possent.

d ¶ Inualidum caput.) Leo habet caput fortißimum, ursus uerò inualidißimum, & ob id urgente ui præcipitaturus se ex aliqua rupe, manibus capite operto iacitur, ac sæpe in arena colaphis inflictis exanimatur.

e ¶ Insidiantur aluearibus.) Dicit Aristot. cap. 5. octaui nat. animal. ursum esse animal omniuorum, quippe qui & fructus arboris quas conscendunt corpore lubrico edat, & legumina

ne malum in perniciem conualescat, & formicas deuorant ad recuperandam sanitatem. Si quando tauros adoriuntur, sciunt [f] quibus potissimũ partibus immorentur, nec aliud quàm cornua aut nares petũt: cornua, ut pondere defatigent: nares, ut acrior dolor sit in loco teneriore. [g] M. Messala Consule, L. Domitius Aenobarbus curulis ædilis ursos Numidicos centum, & totidem Aethiopas uenatores in circo Romano edidit, idq; spectaculum inter memorabiles titulos annotatur.

mina, & apes, perfringens alueos, & cancros, & formicas: uescitur & carne.

f ¶Quibus partib. immorentur.) Aristot. ubi suprà sic scribit: Vrsus uiribus suis confidens inuadit non solum ceruos, sed etiam sues feros, si clàm repenteq; potuerit agere. Taurum aperto marte aggreditur: conserta iam pugna sternit se resupinũ, dumq; taurus ferire conatur, ipse suis brachijs amplectitur cornua, ore morsus armis defigit, prosternitq; aduersariũ. *g ¶M. Messala.) Plin. cap. 36. octaui, utrunq; nominat consulem, uidelicet M. Pisonem & M. Messalam. Et quod subijcitur de circi spectaculo, nemo ignorat quàm mira ursi sit uersutia etiam cicurati. Quando adhuc liber est, quoties se præpinguem senserit, latebras quærit, ubi tandiu latitat cibo abstinens, donec pinguedo, qua corpus inhabile redditur, resoluatur omnino. Rursus si quando specus latendi causa petierit, non pedibus, sed resupina seipsam trudens locum ingreditur, ne à uenatoribus eius uestigia deprehendantur.*

De Africa, de leonibus, de hyæna, de uarijs serpentũ differentijs, de gemmis, deq; monstrosis animalium generibus, ac alijs in ea regione memoratu dignissimis. Cap. XL.

Omnis Africa à Zeugitano pede incipit, promontorio Apollinis Sardiniæ controuersa, promontorio Mercurij procedens in frontem Sicanã. Proinde extenta in duas prominentias, quarũ altera promontorium Candidum dicitur: alteram, quæ est in Cyrenaica regione, Phicuntem uocant. Ea per sinum Creticum opposita Cretæ insulæ, contra [a] Tænaron Laconicæ excurrit arenis. Catabathmos Aegypto insinuata, cui proxima Cyrenensis extenditur inter duas [b] Syrtes, quas inaccessas undosum ac reciprocum mare efficit, cuius sali defectus uel incrementa haud promptũ est deprehendere, ita incertis motibus nunc in breuia rescinditur dorsuosa, nunc æstibus inundatᷓ inquietis. Varro autor est, perflabilem ibi terrã uentis penetrantibus, subitã uim spiritus citissimi aut reuomere maria, aut resorbere. Omnis hæc plaga ab Aethiopia & terminis Asiæ, [c] Nigri flumine, qui Nilũ parit, ab Hispania freto scinditur: latere quo ad meridiem uergit, fontiũ inops, & infamis siti: altrinsecus quà septentrionẽ patitur, aquarum larga: in [d] agro Byzacæno, qui patet passuũ ducentis uel amplius millibus, glebis ita præpinguibus, ut iacta ibi semina cũ incremento centesimæ frugis renascantᷓ. Externos in ea plurimos conuentasse, argumentum de urbibus & locis dabimus. Borion promontorium,

SCHOLIA CAP. XL.

Africa semel capitur pro tertia orbis parte, includens omnes meridianas regiones, Mauritaniam, Numidiam, Cyrenen, Libyam, Aegyptum &c. Alio modo capitur pro singulari & distincta prouincia, quæ secundũ Ptolemæũ includit Numidiã, uocaturq; Africa minor, & fuit olim Carthaginensibus subdita. Martianus uocauit eam Zeugitanam regionem, & habet tria promontoria atq; duos sinus. Primum promontorium uocatur Candidum, alterum Apollinis, & est è regione Sardiniæ: tertiũ Mercurij, ex aduerso Siciliæ. Sinus unus uocatur Hipponensis, ab Hippone oppido: alter Creticus. *a ¶Tænaron.) Est Tænaron Laconicæ promontoriũ, de quo & suprà cap. 12.* *b ¶Syrtes.) Sunt Syrtes loca maris periculosa, ubi aqua fluctibus trahitur, unde magna maris & terræ cõsurgit inæqualitas, ut in uno loco sit profundissima, in alio uerò uadosa, spiranteq; uento, cumulus arenæ qui supra mare fuerat, in profundissimas resideat ualles, et rursum qui deprimebatur, mox super aquas egeratur: unde nomen ipsum deriuatur à græco uerbo σύρειν, quod trahere significat.* *c ¶Nigri flumine.) Scribit Plinius Nigri fluuio eandem esse naturã quæ Nilo. Nam gignit calamum, papyrum, & animantia eadem, ijsdemq; augetur temporibus. Huius fluminis Ptolemæus non meminit in suis tabulis.* *d ¶In agro Byzacæno.) Quidam uocant hanc fertilissimam regionem Byzacium, alij Byzacitin, alij Byssacitas, alij Gyzantas, & rursum alij Byssatida. Ad hanc itaque ex uarijs locis externæ gentes commigrant, præsertim*

quod Aquilone cædit, Græci aduenæ sic uocauerũt. Hipponẽ, Rhegium postea dictũ, item Hipponem alterũ de interfluente freto Diarrhyton nuncupatũ, nobilissima oppida, equites Græci condiderũt. Clypeam ciuitatem Siculi extruunt, & Aspida primũ nominant. Veneriam etiam, in quam Veneris Erycinæ religiones transtulerunt. Achæi Tripolin lingua sua signãt de trium urbium numero, Taphræ, Abrothoni, Leptis magnę.[e] Philęnis fratribus à laudis cupidine graiũ uocamen datũ. Adrymeto atque Carthagini autor est à Tyro populus. Sed quæ super Carthagine ueraces libri prodiderunt, hoc loco reddam. Vrbem istam, ut Cato in oratione senatoria autumat, cũ rex Hiarbas rerum in Libya potiretur, Elissa mulier extruxit, domo Phœnix, &[f] Carthadam dixit, quod Phœnicum ore exprimit ciuitatem nouam: mox sermone uerso in uerbum Punicum, & hæc Elissa, & illa Carthago dicta est: quæ post annos septingentos trigintaseptem exciditur, quàm fuerat extructa. Deinde à C. Graccho colonis Italicis data, & Iunonia ab eo dicta, aliquantisper ignobilis, humili & langui do statu. Demum in claritatem secundæ Carthaginis, interiectis centum & duobus annis, M. Antonio, P. Dolobella consulibus enituit, alterum post urbem Romam terrarum decus. Verùm ut ad Africam redeamus, ipsa suo cingitur angulo. Interna eius [g] plurimæ quidem bestiæ, sed principaliter leones tenent: qui, ut Aristoteles perhibet, soli ex eo genere quod dentatum uocant, uident protinus atq; nascuntur.[h] Quorũ trifariã genus scinditur: nam breuiores, & iubis crispi, plerunq; ignaui sunt & imbelles. Lõgiores, & coma simplici, acres magis, ac potentes. At hi quos creant Pardi, in plebe remanent, iubarum inopes. Pariter omnes parcunt à sagina, primũ quòd [i] alternis diebus potum, alternis cibum capiunt, ac frequenter si concoctio non est insecuta, solitæ cibationi superponunt diem, tum quòd carnes iusto amplius deuoratas, cum grauantur, insertis in ora ungui-

Græci. Cæterum promontorium Borion idem est quod aquilonare, quòd is uentus illi loco sit infestus. Sic quoq; Hippon nomen accepit ab equitibus, seu equorum nutritoribus: & Clypea ab aspide, nam ἀσπὶς Græcis scutum dicitur. Erycinæ uerò religiones, sunt ceremoniæ Veneri exhibitæ, sic dictæ à monte Siciliæ Eryce, in quo Eryx Siculus Veneri templum extruxit. Et quandò mox subijcitur, ternarius ciuitatum Tripoleos, quidam eas ciuitates sic enumerant, Oeæ, Taphræ, Leptis magnæ, ut redundet Abrothonum. Alij aliter sentiunt.

e ¶Philænis fratribus.) Est φίλαινος amor laudis. Fuerunt autem Philæni Carthaginenses, qui in discordia inter Carthaginenses & Cyrenenses de agrorum terminis orta, uitæ suæ patriam præferentes, seipsos terra operiendos tradiderunt, quo limites Carthaginensium extenderent: unde & factum est, ut eo loco pro honore eorum aræ dicarentur, quæ Philænæ ab incolis sunt nuncupatæ. Cæterum Adrymetum & Carthago coloniæ suut Tyri. *f ¶Carthadam.) Patet hinc Phœnicum linguam longè ante Romam conditam (nam Carthago traditur ab autoribus condita ante Romam annis circiter 470.) eandem fuisse cum Syriaca lingua, in qua* קרתאחרת *id est, Carthahadat, significat ciuitatem nouam. Describit autem Strabo Carthaginis situm, potentiam ac magnitudinem, his uerbis libro ult. Carthago in peninsula quadam iacet, quæ ambitum habet stadiorum 360. muro cinctum: cuius sexaginta stadiorum longitudinem iugum occupat, quod à mari in mare descendit. Fuit hæc Phœnicum colonia tam fortunata, & ea quæ in Iberia est, etiam usque ad Herculis columnas, ut adhuc optimam Europæ partem, et in continenti complura loca & adiacentes insulas habebant. Quin & Libyam omnem adepti sunt: & his opibus urbem Romam imperij æmulam compararunt &c. Fuit autem à Romanis anno 22. postquam fuerat euersa, reparata.* *g ¶ Plurimæ bestiæ.) Bestias feras complures habet Africa propter magnas solitudines, in quibus homines uiuere non possunt propter aëris intemperiem.* *h ¶Quorum trifariam genus.) Aristoteles 44. cap. noni naturæ animalium sic dicit: Leonum duo sunt genera, alterum breuius crispioreq; pilo, quod ignauius est: alterum longius, piloq; breuiore, quod generosius est. Quòd uerò Solinus tertium ponit genus, nempe quod ex pardis est, cuius nec colla nec armos iubæ uestiunt, de hoc cap. 27. quoq; dictum est.* *i ¶Alternis diebus.) Potest leo ferre inediam biduo aut triduo, ut qui iam ad multã satietatem repletus est: & si qua mandendo solida deuorat, eaq; aluus capere nequit, cõiectis in fauces unguibus extrahit, ut si fugiendum sit, nõ in satietatem abeant. Exemplũ misericordiæ eius quod de Getula muliere subijcitur, Plin. sic describit, ut mulier illa suo allo-*

unguibus sponte protrahunt. Sane & cum fugiendum est, in satietate idem faciunt. Senectam defectio probat dentium. Nam clementiæ indicia multa sunt. Prostratis parcunt, in uiros potius quàm in fœminas sæuiunt. Infantes non nisi in magna fame perimunt. Nec à misericordia separantur. Assiduis denique exemplis patet eos pepercisse, cum multi captiuorū aliquot leonibus obuijs intacti repatriauerint. Getulę etiam mulieris nomen Iubæ libris comprehensum est, quæ obtestata occursantes feras, impunis redijt. Auersi coëūt, nec hi tantū, sed & lynces, & cameli, & elephanti, & rhinocerotes, & tigrides. Leænæ fœtu primo catulos quinq; edunt, deinde per singulos partus numerum [k] decoquunt annis insequentibus. Sed postremò cum ad unum materna fœcunditas recidit, ut ultimo singulos procreent, steriles fiunt in æternū. Animos leonum frons & cauda indicant, sicut motus equini [l] de auribus intelliguntur: dedit enim has duas notas generosissimo cuique natura. Vis summa in pectore est, firmitas in capite præcipua. Cum premuntur à canibus, contemptim recedunt, subsistentesq; interdum ancipiti recessu dissimulant timorem, idq; agunt, si in campis patentibus ac nudis urgeantur. Nam syluestribus locis, quasi testem ignauiæ non reformidantes, quanta possunt se fuga subtrahunt. Cum insequūtur, nisum saltu adiuuant. Cum fugiunt, nō ualent salire. Gradientes mucrones unguiū uaginis corporum claudunt, ne acumina attritu retundantur. Hoc adeò custodiunt, ut non nisi auersis falculis currant. Septi à uenantibus, obtutu terram contuentur, quò minus conspectis uenabulis terreantur. Nunquā limò uident, minimeq; se uolunt aspici. Cantus gallinaceorum & rotarum timent strepitus, sed ignes magis. [m] Leontophonos uocari accepimus bestias modicas, quæ captæ exuruntur, ut earum cineris aspergine carnes pollutæ, iactæq; per compita cōcurrentium semitarū leones necent, si quantulūcunq; ex illis sumpserint. Propterea leones naturali eas premunt odio, atq; ubi facultas data est, morsu quidem abstinēt, sed dilaniatas exanimant pedum nisibus. Spectaculū ex his primus Romę edidit Scęuola Publij filius in curuli ædilitate. [n] Hyænā quoq; mittit Aphrica, cui cum spina riget, collū cōtinua unitate flecti nequit, nisi toto corpore circumacto. Multa de ea mira. Primū, quòd sequitur stabula pastorum,

suo alloquio mitigarit in syluis impetū multorum, cum illa diceret se esse fœminam captiuam, profugam atq; infirmam, & ob id indignā tam generosi cæterisq; imperantis animalis prædam. k ¶ Decoquunt.) *Sensus est, leænā primo fœtu parere quinque catulos, ac per annos singulos uno minus, ab uno uero sterilescere.* l ¶ De auribus.) *In equis & omnium iumentorū genere, aures indicia animi præferunt. Nam fessis sunt marcidæ, pauidis nutantes, furentibus subrectæ. Scribit & Aristot. cap. 8. primi nat. animal. Quibus frons est magna, sunt segnes: quibus parua, mobiles: quibus lata, mente moueri idonei: quibus rotunda, iracūdi. Sic natura leoni tribuit notas quasdam in cauda simul & in fronte: proinde uis eius summa est in pectore, & fortitudo in capite, cum contrà ursus inualidissimum habeat caput: solum ex parte ilium leo est infirmus contra ictus, sed reliquo corpore multas patitur plagas. Et quando à canibus in libero campo premitur, contemptim recedit: in syluestribus autem locis ubi uideri nequit, acerrimo cursu fertur, uelut deputans absconsionem turpitudinē. Illud quoq; mirum est in eo, ut condat in corporis uaginas unguiū mucrones, ne refringantur hebetenturq; ingrediendo, auersisq; falculis currat, nec nisi appetendo prætendat: id quod bestiarū prudentiæ asscribendum est. Cæterū cum pro catulis fœta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne uenabula expauescat. Neque limò uidet, id est, obliquè & trāsuersim. Vnde Plinius: Nec limis oculis intuentur, aspiciq; simili modo nolunt. Quin & tale tamq; sæuū animal, rotarū orbes circumacti, currusq; inanes, & gallinaceorum cristæ, cantusq; etiā magis terrent, sed maximè ignes.*

m ¶ Leontophonos.) *Id est, leonem perimens: & est animal paruum, nec alibi nascens nisi ubi leo gignitur: quo gustato, tanta est uis ut ilicò expiret. Et cum uenatores id sciant, concidunt carnes eius & coquūt, & contusas in massam redigunt ferisq; obijciunt: quam si gustarint, mox intereunt.*

n ¶ Hyænam.) *Est hyæna animal ferum atq; agreste, quod alternis uicibus masculū esse & fœminam tradit Plinius. Aristoteles cap. 32. sexti nat. animal. sic scribit: Hyæna colore lupi propè est, sed hirsutior, & iuba per totum dorsum prædita est. Est autem corpore non minore quàm lupus, iuba qua equus, sed seta duriore longioreq;, &*

& auditu aſsiduo addiſcit uocamen, quod exprimere poſsit imitatione uocis humanæ, ut in hominem aſtu accitum nocte ſæuiat. Vomitus quoq; humanos mentitur, falſisq; ſingultibus ſolicitatos ſic canes deuorat: qui fortè ſi uenantes umbram eius dum ſequuntur contigerint, latrare nequeunt, uoce perdita. Eadẽ hyæna inquiſitione corporum ſepultorum buſta eruit, propterea promptius eſt marem capere. Fœminis enim ingenita eſt callidior aſtutia. Varietas multiplex ineſt oculis, colorũq; mutatio: in quorum pupillis lapis inuenitur, Hyænium dicunt, præditum illa poteſtate, ut cuius hominis fuerit linguæ ſubditus, prædicat futura. Verum hyæna quodcũq; animal ter luſtrauerit, mouere ſe non poteſt: quapropter magicam ſcientiam ineſſe ei pronunciauerunt. In Aethiopię parte coit cum leæna, unde naſcitur monſtrum cui [o] Crocutæ nomen eſt. Voces hominum & ipſa pariter affectat. Nunq; conniuet aciem orbium, ſed in obtutum ſine nictatione cõtendit. In ore gingiua nulla, denſus unus atq; perpetuus, qui ut nunq; retundatur, naturaliter capſularũ modò clauditur. Inter ea quæ dicunt herbatica, eadem Africa [p] Onagros habet, in quo genere ſinguli imperitant gregibus fœminarum. Aemulos libidinis ſuæ metuunt: inde eſt quòd grauidas ſuas ſeruant, ut in editis maribus, ſi qua facultas fuerit, generandi ſpem morſu detruncent: quod cauentes fœminæ, in ſeceſsibus partus occulũt. [q] Africa ſerpentibus adeò fœcunda eſt, ut mali huius meritò illi potiſsimum palma detur. Ceraſtæ præferunt quadrigemina cornicula, quorũ oſtentatione, ueluti eſca illice, ſolicitatas aues perimunt. Nam reliqua corporis de induſtria arenis tegũt, nec ullum indiciũ ſui præbent, niſi ex ea parte qua inuitatis dolo paſtibus, necem prępetum aucupentur. Amphiſbęna conſurgit in caput geminum, quorum alterũ in loco ſuo eſt, alterum in ea parte qua cauda: quæ cauſa efficit, ut capite utrinq; ſecus nutabundo ſerpat tractib. orbiculatis. Iaculi arbores ſubeũt, è quibus ui maxima turbi-

per totum dorſum porrecta. Molitur inſidias homini, ſepulchra effodit, humanæ auida carnis. Idem Ariſtoteles capite ſexto tertij de generatione animalium, reprobat opinionem illorum qui aſſerunt hyænis utrunque ineſſe ſexum. Reliqua quæ hic Solinus commemorat, ſcribit Plinius cap. 30. libri octaui. De lapide uerò hyænio qui in oculis inuenitur hyænæ, ſcribit cap. 10. tricesimiſeptimi. o ¶ *Crocutæ nomen.) Hyænæ coitu leæna Aethiopica crocutam parit, ſimiliter uoces imitantem hominum pecorumq;. Acies ei perpetua in utraque parte oris: nullis gingiuis, dente continuo, qui ne cõtrario occurſu hebetetur, capſarũ modò includitur. Diodorus Siculus lib. 4. de his ſic ſcribit: Quos Aethiopes appellant Crocutas, mixti ſunt canis lupiq; natura, ſed ambobus deteriores, dentibus ita ualidis, ut oſſa omnia facilè conterant, & digerant comeſta.* p ¶ *Onagros.) Onagrum Græci dicunt ὄνον ἄγριον, id eſt, aſinum ſyluestrẽ, de quo Plinius cap. 30. octaui ſic ſcribit: Africa aſinorum ſyluestrium multitudinem fundit. Mares in eo genere ſingulis fœminarum gregibus imperitant. Timent libidinis æmulos, & ideo grauidas cuſtodiunt, morſuq; natos mares caſtrant. Contrà grauidæ latebras petunt, & parere furtò cupiunt, gaudentq; copia libidinis. Scribit & idem autor, ex equa & onagris manſuefactis generari mulas, ueloces in curſu, duritia eximia pedum, uerũ rugoſo corpore, indomito, ſed animo generoſo. Onagro autẽ & aſina genitũ mulum, omnes antecellere.* q ¶ *Africa ſerpentibus.) Quòd tanta copia ſerpentũ eſt in Africa, id philoſophi prodiderunt accidere ob nimium loci calorem. Diodorus Siculus libro quarto ſcribit de Africæ ſerpentib. in hunc modum: Varia ſerpentum genera, incredibiliq; magnitudine conſpici dicunt, qui loca deſerto incolunt propinqua: centum enim cubitorum longitudine nonnullos eſſe aiunt, ut meritò non ſolum à nobis, ſed alijs quoq; id falſum exiſtimetur. Cæterum ceraſtes ſerpens nomen habet ἀπὸ τοῦ κέρατος, id eſt, à cornu: nam eminent ceraſtis corpore cornicula ſæpe quadrigemina, quorum motu, reliquo corpore occultato, ſolicitent ad ſe aues. Vnde ubi textus hic habet, paſtibus necem præpetum aucupentur, quidam legunt, necem perpetuam. Sunt rurſus codices in quibus pro paſtibus, paſſeribus ſcriptum eſt. Alterum autem ſerpentum genus, quod hic Amphiſbæna uocatur, à Græcis nomen illud habet ἀπὸ τοῦ ἀμφὶ & βαίνω, id eſt, circumuado, propter geminum ſcilicet caput, quaſi parum eſſet uno ore fundi uenenum. Vnde Galenus: Amphisbæna biceps eſt, & utraq; parte ingreditur, quæ cauſa efficit, ut capite utrinq; ſecus nutabundo ſerpat, hoc eſt, minus ac tardius nutet: ubi quidã legũt, uterque ſexus nitibundo capite, quaſi minitetur ſuo inceſſu caſum & ruinã. Deinde & hoc agũt ſerpentes iſti, ut iaculi arbo-*

turbinati, penetrant animal quodcunq; obuiũ fortuna fecerit. [r] Scytale tanta præfulget tergi uarietate, ut notarum gratia uidentes retardet, & quoniam reptando pigrior est, quos assequi nequit, miraculo sui capiat stupentes. In hoc tamen squamarum nitore hyemales exuuias prima ponit. Plures, diuersæq; aspidum species sunt, uerùm disparis effectus ad nocendum. Dipsas siti interficit. Hypnale, quòd somno necat, teste etiam Cleopatra, emitur ad mortem. Aliarum uirus, quoniam medelas admittit, minus famæ meret. Hæmorrhois morsu sanguinem elicit, & dissolutis uenarum commercijs, quicquid animæ est euocat per cruorẽ. Prester quem percusserit distenditur, enormiq; corpulentia necatur extuberatus. Ictus Sepium statim putredo sequitur. Sunt & Ammoditæ, est & Cenchris, Elephantiæ, Chersydri, Chamædracontes. Postremò quantus nominũ, tantus mortium numerus. Nam Scorpiones, Scinci, lacertiq;, uermibus, non serpentib. adscribuntur. Monstra hęc si bibant, clementius feriunt. Habent affectus, non temerè nisi coniuges euagantur. Capto altero, uel occiso, uter superfuerit efferatur. Subtiliora sunt capita fœminis, alui tumidiores, pestis nocentior. Masculus æqualiter teres est, sublimior etiam, mitiorq;. Igitur anguibus uniuersis hebes uisus est. Rarò in aduersum contuentur, nec frustra, quum oculos non in fronte habeant, sed in temporibus, adeò ut citius audiãt, quàm quid aspiciãt. De gem-

culi arbores subeant, hoc est, ut Plinius habet, iaculum ex arborum ramis uibrari: nec pedibus pauendos tantũ serpentes, sed & missili uolare tormento. r ¶Scytale.) *Est σκυτάλη Græcis scutica, & σκύταλον teli genus & uirgæ, ex cuius similitudine serpens hic nomen accepit. Sic aspis uocatur genus quoddam serpentis, quoniã Græci ἀσπίδα scutum dicunt: & serpens ille corpore ipso tanquam scuto utitur ad contegendum caput. De hoc Plinius sic scribit cap.23. octaui natural. historiæ: Animalia hæc pestifera coniuga fermè uagantur, nec nisi cum compare uita est: itaque alterutra interempta, incredibilis alteri ultionis cura. Persequitur interfectorem, unumq; eum in quantolibet populi agmine notitia quadam infestat: perrumpit omnes difficultates, permeat spacia, nec nisi amnibus arcetur, aut præceleri fuga. Non est fateri, rerum natura largius mala an remedia genuerit. Iam primum hebetes oculos huic malo dedit, eosq; non in fronte aut ex aduerso cernere, sed in temporibus. Ita excitatur, sed sæpius auditu quàm uisu. Scribit & Aristoteles cap.29. octaui nat. animal. Vulnus aspidis puncto acu facto simile est, omninoq; perexiguum, ægrè ut appareat, adeò nihil tumet, sanguis inde non copiosus, sed breuis aterq; destillat. Oculi celeriter obscurantur. Corpus ictum totũ & multiformiter, sed tamen leuiter laborat, sicut poeta Nicander dixit: Eripiturq; homini sine sensu uita doloris. Porrò de Dipsade serpente scribit Dioscorides libro octauo: Dipsadis morsus comites sunt tumor quidam solutus, sitis contenta uehementer, nunquam explebilis, nunquã interquiescens. Proinde qui ita sunt affecti, potum hianti ore trahunt, semperq; in principio desiderij eius sunt tanquam si nihil adhuc bibissent, ob id & dipsas uocatur à διψάω sitio. Haud dissimili ratione Hypnale nomen habet ab effectu, quod scilicet serpens ille somnum inducat: nam ὕπνος græcè, latinè est somnus. Huius rei testis inducitur Cleopatra, quæ metuens ne capta duceretur in triumphum, corpori suo serpentes apposuit, quorum interiret ueneno. Augustus uerò post Actiacam uictoriam cum Cleopatram triumpho magnopere reseruare cuperet, ei psyllos admouit, qui uenenum ac uirus exugerent, quòd ea perisse morsu aspidis putabatur. Numeratur enim hypnale inter aspidum species.* s ¶Hæmorrhois.) *Huic quoq; serpenti ab effectu nomen inditũ est, quasi sanguinem morsu eliciens. Græci enim αἷμα sanguinem dicunt, & ῥέω fluo, & αἱμοῤῥοΐδα fluxum sanguinis. De serpente Prester, quem Græci πρηστῆρα, id est, flammam & combustiuum uocant, scribitur quoque in Numeris cap.21. & uocatur Hebraicè ab ardore saraph, quòd scilicet flammam ex ore emittere uideatur, uel quòd flammam & ardorem immittat ei quem momorderit. Serpens uerò cui Seps nomen est, à uerbo σήπω putrefacio, sic uocatur, quòd morsu suo putredinem inducat. Et Ammoditæ nomen illud habent ab arena cuius colorem imitantur, uel sub qua latent. Nam Græcis ἄμμος arena dicitur, & δρύττω fodio. Cenchris autem à colore milij nomen accepit: nam milium græcè κέγχρος dicitur. Et elephantia, quòd is serpens si momorderit hominem, inducat morbum elephantiæ. Sic Chersydrus serpens nomen illud habet, quòd tam in aquis quàm in terra moretur: nam componitur ex χέρσος terra, & ὕδωρ aqua. Chamædracontes sunt dracones humi seu in terra residentes: est enim χαμαὶ humus. Scincus autem est genus crocodili, præcipuum contra omnia uenena antidotum, de quo capite 45. Omnia itaque iam enumerata serpentum genera, si sitiant & calescant, periculosius feriunt. Nam serpentes omnes natura frigidi sunt, nec nisi cum calescunt feriũt. Cum autem potus calorem*

remittat, cōsequens est, epota hæc monstra clementius ferire quàm si sitiant. Hinc euenit, ut nocte & hyeme minus quàm die & æstate serpentes perniciosi sint. Sic in locis frigidis minus nocent quàm in calidis. De affectibus aspidū suprà quoque dictum est. Quòd autem uniuersis anguibus hebes uisus est, id euenit, quòd serpentes magna ex parte sub terra degunt. [t] ¶ Heliotropio.) *Vocatur* Heliotropium *alio nomine gemma solis, & est secundū* Plin. *porraceo colore, sanguineis distincta uenis.* Nomen *ipsum compositū est ex græcis uocabulis.* Nam ἥλιον *Græci solem uocāt, et* τροπὴν *mutationem seu cōuersionem.* Is *enim lapis in labris æneis deiectus, radios solis mutat sanguineo repercussu. Est & magorum impudentiæ, dicit* Plinius, *manifestissimum exemplum, quòd admixta herba* Heliotropio, *quibusdam quoq; additis precationibus, gerentem conspici neget. Creditur autē quòd hæc herba à sole sortita sit hoc nomen, ob eius cum sole circumactionē, quæ etiā sub nubilo fit cœlo: noctu uerò uelut desiderio contrahit cæruleum florem.* [u] ¶Inter Syrtes.) *In terra illa, inquit, ubi tanta pericula uiatoribus à uenenosis animalibus & arenæ uolubilitate omnia uestigia tegente, occurrunt, syderum ductu & obseruatione opus est, haud secus quàm nauigantibus in mari: unde & loca illa sabulosa, mare arenosum dici consueuerunt.* Vt *igitur* Syrtes *sunt in mari propinquo, ita quoque sunt in continente terra.* Porrò *historiam nauigationis periculosæ inter Syrtes, referunt* Eutropius *in fine secundi, &* Orosius *cap. 8. libri quarti.* De *insula* Meninga *habes apud* Plin. *cap. 7. libri quinti, & apud* Strabonem *libro ult.* De Psyllis *scribit* Plin. *cap. 2. septimi:* Psyllorum *gens à* Psyllo *rege dicta est, cuius sepulchrum in parte* Syrtium *maiorum est. Horum corporibus ingenitū fuit uirus exitiale serpentibus, ex cuius odore sopirent eas.* Vnde Lucanus *lib. 9. Gens unica terras Incolit, à sæuo serpentum innoxia morsu. Mos uerò liberos genitos obijciendi sæuissimis earum, eoq; genere pudicitiā coniugū experiendi, nō profugientibus adulterino sanguine natos &c. Deleti tamen sunt* Psylli *à* Nasamonib. *Libyæ populis, qui spoliatores extiterūt nauiū* Syrtibus *inuolutarum.* Porrò Lotophagi *populi sunt, sic uocati à* λωτῦ, *loto arbore, &* φάγω *comedo, quòd scilicet ea arbore uescerentur.* Vnde Plin. *scribit, Loti tam dulcem esse*

De gemma, [t] Heliotropio, inter Aethiopiam, Africam & Cyprum certamen fuit, quænam mitteret generis huius eminentissimam, deprehensumq; est documentis plurimis, Aethiopicam aut Libycam palmam tenere. Viridi colore est, non ita acuto, sed nubilo magis & represso, stellis puniceis superspersa. Causa nominis de effectu lapidis est & potestate. Deiecta in labris æneis, radios solis mutat sanguineo repercussu, extraq; aquam splendorem aëris abijcit & auertit. Etiam illud posse dicitur, ut herba eiusdem nominis mixta, & præcantationibus legitimis consecrata, eum à quocunque gestabitur, subtrahit uisibus obuiorum. [u] Inter Syrtes, quamuis terra pergentibus, iter syderibus destinatur, nec aliter cursus patescit. Nam putris soli faciem aura mutat, & minimo licet uento, tantam diuersitatem flatus efficit, ut subinde euersis sitibus locorum, nulla indicia agnitioni relinquantur, cum modò quę fuerant tumulis ardua, in ualles residunt, modò quæ uallibus pressa, cœtu pulueris aggerantur. Ita etiā continens naturam maris sui patitur. Nec interest ubi potius sint procellæ, cum ad exitium uiantium elementis cōgruentibus, in terris flabra sæuiant, in mari terræ. Vtraque Syrtes ducentis quinquaginta millibus passuum separantur: aliquanto clementior, quæ minor est. Cn. denique Seruilio, C. Sempronio COSS. inter hæc uadosa classem Romanam impunè accepimus perfretasse. In hoc sinu Meninx insula post Minturnenses paludes C. Mario fuit latebra. Supra Garamantas Psylli fuerunt, contra noxium uirus muniti incredibili corporis firmitate. Soli morsibus anguium non interibant, & quamuis dente letali appetiti, incorrupta durabant sanitate. Recens etiam editos serpentibus offerebant: si essent partus adulterini, matrum crimina plectebantur interitu paruulorum: si pudici, probos ortus à morte paterni sanguinis priuilegium tuebatur. Sic originis fidem probabant uenenis iudicantibus. Sed hæc gens interijt à Nasamonib. capta, neque quicquam aliud præter opinionem de uestigio nominis sui Psylli reliquerunt. Nasamoniten lapidem Nasamones dant, sanguineum uniuersum, nigris uenulis adumbratū. In intimo recessu Syrtis maioris circa Philænorum aras Lotophagos fuisse didicimus, nec incertū est. A Philænorum aris non procul palus est, quam Triton amnis influit, ubi speculatam se

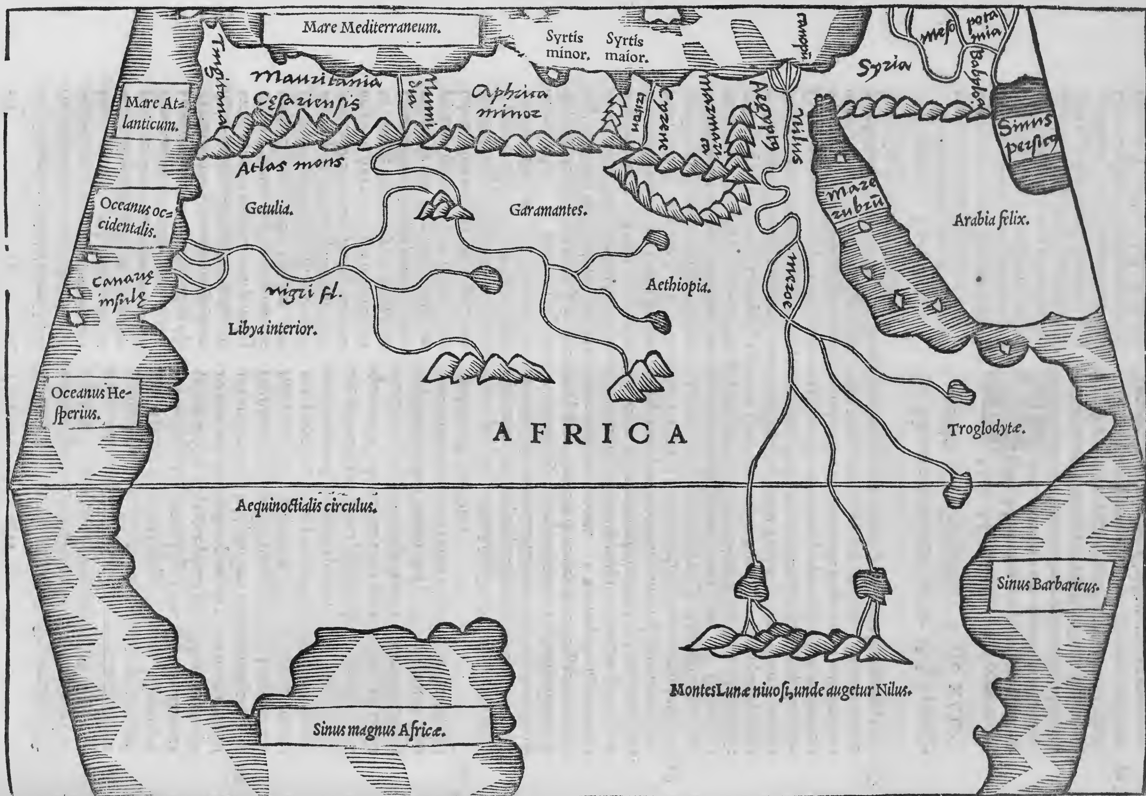
[x] artium

[x] artium deam crediderũt. Maior Syrtis ostentat oppidum, Cyrenas uocãt, [y] quod Battus Lacedæmonius Olympiade quinta & quadragesima, rege Martio res Romanas tenente, anno post Troiam captam quingentesimo octogesimosexto condidit: quæ domus Callimachi poëtæ fuit & patria. Inter hoc oppidum & [z] templum Ammonis, millia passuum quadringenta sunt. Templo fons proximat Soli sacer, qui humoris nexubus humum stringit, fauillam etiam in cæspitem solidat. In qua gleba nõ sine miraculo locus uiret undiq; secus agris arentibus. Illic & lapis legitur, Ammonis uocant cornu. Nam ita tortuosus est & inflexus, ut effigiẽ reddat cornu arietini. Fulgore aureo est. Prędiuina somnia repræsentare dicitur subiectus capiti incubantiũ. Et arbor est Metops nomine, ex qua profluit lentus humor, quẽ à loco Ammoniacũ nominamus. Apud Cyrenenses præterea [a] Syrpe gignitur odoratis radicibus, uirgulto herbido magis quàm arbusto: cuius è culmo

cibum, ut nomen etiam genti terræq; dederit, nimis hospitali aduenarũ obliuione patriæ. Vnde natum adagiũ, λωτὸν ἔφαγες, Lotum comedisti: quod de his dicitur, qui regionis alterius amore capti, in patriam redire negligunt. x *Artium deam.) Hæc Minerua est, cui nobilium artium inuentionem adscribunt. Vocatur & Pallas, quòd Pallantẽ gigantem interfecerit, cum prius Tritonia uocaretur, à Tritone palude, ubi primũ uisa est, ibiq; inuenta tibia, cum buccis tumidis ex aqua se conspexisset, eam ipsam tibiam in Tritonẽ Libyæ paludem abiecit.* y *¶Quod Battus.) Conueniunt ferè omnes Cyrenen fuiße à Theræis conditam. Hi autẽ ex Laconica duce Batto profecti, Theram insulam coluerũt, quæ olim Calisto dicta fuit, unde Callimachus originem duxit. Sunt tamen qui Battum aiũt cognominatũ Battum propter oraculũ apud Delphos sibi redditum, atq; propter honorem regiũ quem assecutus est: Battum enim Pœni regẽ appellant. Porrò Cyrenæ urbi quidam putant hoc nomen inditum à Cyrene Ipsei filia, rapta ob eius formam ab Apolline, & asportata in Libyam ad ea loca ubi postmodum condita est urbs. Alijs uerò placet urbem sic dictam à Cyre eius regionis fonte. Hæc urbs condita fuit olympiade 45. sicut Roma olympiade 12. Primi autẽ quatuor reges Romani, Romulus, Numa, Tullus Hostilius, Ancus Martius, regnauerũt annis 136. hoc est olympiadib. 34. & secundum hanc olympiadũ supputationẽ, Ancus Martius obijt olympiade 46. sicq; Cyrenæ conditæ sunt rege Martio res Romanas tenente. Hanc supputationem Cincius ponit. Plinius uerò cap. 3. deciminoni naturalis historiæ aliter sentit in sua supputatione. Rursus quando Solinus dicit Cyrenen conditam post Troiam captam anno 586. alij ab eo dissentiunt. Nam constat ex Dionysio post erutum Ilium anno 432. fuisse Romam conditam: ab urbe autem condita usque ad obitum Anci regis, sunt anni fermè 136. Sumptis itaq; annis 432. & 136. fiunt anni 568. qui numerus ad Cyrenarũ initum referendus est. Solini itaq; numerus ad completam urbis illius extructionẽ rectus esset si sic legeretur, olympiade 41. rege Martio res Romanas tenente, anno post Troiam captam 568.* z *¶Templum Ammonis.) Scribunt gentiles quòd pater Liber cum per Libyam exercitum duceret, fatigatus siti, Iouis patris sui implorauit auxilium, & statim uiso ariete, fons secutus est ab arenis. Vnde factum est Ioui Ammoni, ab arenis sic dicto (est enim ἄμμος Græcis arena) simulacrum cum capite arietino, & in eo loco in quo aqua fluxit, templum constituit. Diodorus Siculus in gestis Alexandri tradit Danaum regem Aegyptiorum construxisse templum Ammonis, cuius simulacrũ ex smaragdis ac gemmis alijs factum fuit. In eo quoq; loco ager fuit in medio arenarum exiguus, quippe ubi latior, ad quadraginta maximè stadia extenditur, olearum palmarumq; ac cæterarũ cultarum arborum ferax, rosidus solus ex omnibus circumiectis. Scribit & Quintus Curtius, incredibile dictu esse, ut inter uastas solitudines, ita undiq; ambientibus ramis, uix in densam umbram cadente sole, ea regio contecta sit. Multi ibi fontes dulcibus aquis paßim manãtibus alunt syluas. Cœli quoq; mira temperies, uerno tempori maximè similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit: & ut Plinius scribit cap. 106. secundi, Iouis Ammonis fons interdiu frigidus, noctibus feruet. Sic quoq; scribit Arrianus in principio tertij gestorũ Alexandri: Ex eo, inquit, fons manat, cæteris omnibus fontibus natura dißimilis, sub luce tepentibus aquis manat, in meridie frigidus, uespere calet, media nocte feruidior, postea deferuescere incipit, ac sub diei exortũ rursus tepidior oritur, atq; ita per singulos dies ac noctes, æstus ac frigoris uices uariat. Legitur proinde illic & gemma quædã, Ammonis cornu dicta, aureũ habens colorẽ, & arietini cornu reddens effigiem, ut Plin. scribit cap. 10. lib. ult. Crescit deniq; ibi arbor quam uocant Metopion & Metopon, quæ in arenis stillat lachrymã ueluti resinam.* a *¶Syrpe gignitur.) Putant doctiores Solinũ hic loqui de silphio, quod in Cyrenaica reperitur prouincia, cuius succus uocatur laser, magnificus in usu medicamentisq;, & ad põdus argentei denarij pensum. Multis tamen iam annis in ea terra nõ inuenitur, quoniam publicani qui pascua conducunt, magis ita lucrum sentientes, depopulantur pecorũ pabulum, nisi quòd unus caulis repertus olim, Neroni principi missus est. Quod postea inuectũ est, in Perside aut Media et*

Armenia nascitur Laser, multò tamen infra Cyrenaicũ. Ab hoc silphio natum est prouerbium, βάττου σίλφιον, *Batti laserpitium, de his dici solitum, qui summos honores adipiscuntur. Cyrenæi enim Batto regi suo silphium tanquam rem preciosissimam dono dedisse traduntur. Huius Ammoniaci resina colligitur uillis caprarum, sicut & ladanum & œsypum, ut Plinius tradit cap. 17. duodecimi.* b *Cyrenis ab læua.) Situm totius ferè Africæ explicat tabula huic paginæ subiecta.* c ¶*Basiliscum.) Significat* βασιλίσκος *græcè, regulum uel tyrannũ latinè, quòd instar regis cunctis animantib. sit terrori, uel quòd in omnes tyrannidẽ et sæuitiam exerceat. De hoc serpente Plinius sic scribit cap. 21. octaui: Eadem, inquit, & basilisci serpentis est uis. Cyrenaica hũc generat prouincia, 12. non amplius digitorũ magnitudine: candida in capite macula, ut quodam diademate insigni: sibilo omnes fugat serpentes. Nec flexu multiplici, nec ut reliquæ corpus impellit, sed celsus & erectus in medio incedens. Necat frutices non contactas modò, uerùm & afflatas: exurit herbas, rũpit saxa. Talis uis malo est. Huic tali mõstro mustelarũ uirus exitio est, adeò naturæ nihil placuit esse sine pari. Interficiunt eos cauernis facilè cognitis, sola tabe &c.* d ¶ *Ad semipedem.) Auicenna dicit, duorum palmorum. Et quod hic Solinus uocat albam mitrulam, Auicenna scribit, caput habere coronatum.* e ¶*Mustelis tamen uincitur.) Hinc natum est prouerbium, Mustelis basiliscus uincitur: simile huic adagio Ouidiano, A cane non magno sæpe tenetur aper: quadratq; in eos, qui inferiores uires in sui sæpe perniciẽ spernũt.* f ¶*Berenicen.) Hæc urbs quondam uocata fuit Hesperis, ac deinde à Ptolemæi regis coniuge cognominata Berenice. Nec procul ante oppidum est fluuius Lethon & lucus sacer, ubi Hesperidum horti memorantur. Cæterũ Græci* λήθην *obliuionem uocãt: dictusq; est fluuius iste Lethes, quòd aquæ eius dicantur obliuionem inducere. Poëtæ fingunt eum ortum habere ex Lethe inferni flumine.* g ¶*Impleuit simiarum genus.) Propter plurimam simiarum cum hominibus similitudinem, creditũ est eas fuisse aliquando homines, Pithecusarum insularum incolas, qui Cercopes dicebãtur. Cum autẽ Iupiter eorũ detestaretur perfidiam, eos mutauit in deforme animal, ut essent similes dissimilesq; hominibus. De his Plinius*

culmo exudat æstatis tempore pingue roscidũ, idq; pascentium hircorum inhæret barbulis: ubi cum arefactum inoleuit, guttis stiriatis legitur ad usum mensarum, uel medelæ magis. Dictum est primum lac Syrpicum, quoniam manat in modum lacteum, deinde usu deriuante Laser nominatum: quæ germina initio barbaricæ impressionis uastatis agris, postea ob intolerandam uectigalis nimietatẽ, fermè penitus ipsi accolæ eruerunt. [b] Cyrenis ab læua Africa est, ab dextra Aegyptus, à fronte sæuum & importuosum mare, à tergo Barbarorũ uariæ nationes, & solitudo inaccessa, incultaq; & squalens, quæ [c] Basiliscum creat, malum in terris singulare. Serpens est penè ad [d] semipedem longitudinis, alba quasi mitrula lineatus caput: nec hominis tantũ, uel aliorũ animantiũ exitijs datus, sed terræ quoq; ipsius, quam polluit & exurit, ubicunq; ferale sortitur receptaculum. Deniq; extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiã corrumpit auras, ita ut in aëra nulla alitum impunè trãsuolet, infectũ spiritu pestilenti. Cum mouetur, media corporis parte serpit, media arduus est & excelsus. Sibilum eius etiam serpentes alij perhorrescunt: & cum acceperint fugã, quæq; quoquò possunt properant. Quicquid morsu eius occiditur, non depascitur fera, non attrectat ales. [e] Mustelis tantum uincitur, quas illinc homines inferũt cauernis in quibus delitescit. Vis tamen ne defuncto quidem deest. Deniq; Basilisci reliquias amplo sestertio Pergameni compararunt, & ut ædem Apollinis manu insignem, nec araneæ intexerent, nec alites inuolarent, cadauer eius reticulo aureo suspensum, ibidem locarunt. Circa extimũ Syrtium cornu [f] Berenicen ciuitatẽ alluit Lethon amnis, inferna, ut putant, exundatione prorũpens, & apud pristinos uates latice memoratus obliuionis. Hanc Berenice muniuit, quæ Ptolemæo tertio fuit nupta, & in maiori Syrte locauit. Omne autẽ latifundium quod inter Aegyptum, Aethiopiam, Libyamq; diffundit, quacunq; lucis opacum est, uariũ [g] impleuit simiarum genus. Nec quisquam offensus nominis cognitione grauetur: enimuero operæpreciũ est nihil omittere, in quo naturæ spectanda sit prouidentia. Vulgus simiarum in his est, quas passim uidemus non sine ingenio æmulandi, quo facilius in manus ueniũt. Nam dum auidè uenantiũ gestus affectant, relicta cõsultò uisci unguilla, quod mendacio factum uident, oculos suos

Mare Mediterraneum.
Syrtis minor.
Syrtis maior.
Mare Atlanticum.
Mauritania Cesariensis
Numidia
Aphrica minor
Cyrene
Marmarica
Aegypti
Nilus
Syria
Mesopotamia
Babylon
Sinus persicus
Atlas mons
Oceanus occidentalis.
Getulia.
Garamantes.
Canarie insule
nigri fl.
Libya interior.
Aethiopia.
Meroe
Arabia felix.
Oceanus Hesperius.
AFRICA
Troglodytæ.
Aequinoctialis circulus.
Sinus Barbaricus.
Montes Lunæ niuosi, unde augetur Nilus.
Sinus magnus Africæ.

los suos oblinūt: ita uisu obducto, pronum est eas corripi. Exultant noua luna, tristes sunt cornuto & cauo sydere. [h] Immoderatè fœtus amant, adeò ut catulos facilius amittāt, quos impendiò diligunt, & ante se gestant, quoniā neglecti ponè matrem semper hærent. [i] Cercopitheci caudas habent. Hęc sola discretio est inter prius dictas. Cynocephali & ipsi sunt è numero simiarū, in Aethiopiæ partibus frequentissimi, uiolenti ad saltum, feri morsu, nūquam ita mansueti ut non sint magis rabidi. Inter simias habentur & [k] Sphinges, uillosæ comis, mammis prominulis ac profundis, dociles ad feritatis obliuionē. Sunt & quas uocant Satyros, facie admodum grata, gesticulatis motibus inquietæ. Callitriches toto penè aspectu à cæteris differunt: in facie barba est, lata cauda. Has capere nō est arduum, sed proferre rarum. Neque enim uiuunt in altero, quàm in Aethiopico, hoc est, suo solo.

sic scribit cap. 44. undecimi natural. historiæ: Simiarum genera perfectam hominis similationem continent, facie, naribus, auribus, palpebris, quas solæ quadrupedum, et in inferiore habent gena. Iam mammas in pectore & brachia, & crura in contrariū flexa: similiter in manibus ungues, digitos, longioremq́; medium. Pedibus paulùm differūt, sunt enim ut manus prælongi, sed uestigium palmæ simile faciunt. Iis quoq; pollex & articuli ut homini, præter genitale: & hoc in maribus. Aristot. quoq; cap. 8. secundi nat. animal. scribit: Simia tam parte sui corporis prona pilosa est, utpote quadrupes, quàm supina, ut speciem gerens hominis: quin contrà atq; quadrupedes obtinet pilum, sed craßiore pilo simiæ uestiuntur, longeq́; hirsutiores parte utraq; sunt. Conueniunt cum homine plurimū sua specie, quippe quæ nares, aures, dentes tam primores quàm maxillares hominis more habeāt, cilium etiā, cum cæteræ quadrupedes nō in utraq; palpebra habeant, quanq̄ prætenue ac prolixius, potißimū in inferiore. Cæterū cap. 10. quarti de partibus animal. docet cur simia cauda & natibus careat. Simia, inquit, quòd forma ambigua sit, ut & in neutro & in utroq; genere sit cōstituenda, ideo nec caudam habet neq; nates, uidelicet ut bipes cauda uacat, ut quadrupes natibus. h ¶Immoderatè fœtus amant.) Simiarū generi, inquit Plinius, præcipua erga fœtum affectio. Gestant catulos, quos mansuefactæ intra domos peperere: omnibus demonstrant, tractariq́; gaudent, tractatu gratulationem intelligentes: itaq; magna ex parte complectendo necant. i ¶Cercopitheci.) Est cercopithecus caudata simia, quam Itali Maimonem, Germani maris felem uocant, nempe Meerkatzen. Cynocephali uerò sunt canicipes, est enim κυνὸς canis, & κεφαλὴ caput. Et sunt cynocephali eadem forma qua simia, sed maiores ualidioresq́;, & facie caninæ similiores: moribus tamen sunt ferociores, & dente robustiore caninoq́; propiore. Diodorus Siculus lib. 4. scribit cynocephalos corpore & forma homini persimiles, uocemq́; imitari humanam. Ferum omnino atq; indomitum animal, ratione carens, supercilijs aspectuq́; est horrido ac truci. Fœminis sua natura accidit, ut palàm expositam extra corpus uuluam per omnē uitam ferant. k ¶Sphinges.) Sic dicuntur à uerbo græco σφίγγειν, constringere uel uincire. Et scribit Diodorus Siculus lib. 4. in hunc modū: Sphinges apud Troglodytas Aethiopesq́; nascuntur, forma haud ei dißimili qua pinguntur, sed paulò pinguiores. Naturam habent mansuetam, pluribus exercitijs disciplinisq́; aptam. Tradunt fabulæ σφίγγα triforme monstrum, cuius una pars uolucris, altera leonis, uirginis tertia. Cæterum Satyri sunt animalia quadrupedia in subsolanis Indorum montibus pernicißima, humana effigie rectè currentia, ut propter uelocitatem, nisi senes aut ægri, non capiantur. Veteres huiusmodi monstra pro syluestribus dijs coluerūt. Et quia Satyri ad libidinē proni sunt, hinc nomen illis datum est, ut quidam putant. Nam ueteres Græci σάθην dicebant uirile membrū. Aegyptij plurimas satyrorum imagines, in gratiam fœcunditatis, eorum in templis ponebant, in hirci naturæ, quam libidinosam esse dicunt, similitudinem.

De Hammanientum gente, deq́; in ea domibus sale cōstructis. Cap. XLI.

INter Nasamonas & Troglodytas gens Hammanientū est, quę salibus domos extruunt, quos in modū cautium è montibus excitatos, ad usum ædium cæmentitijs nectūt struibus. Tanta ibi huiusce uenę copia est, ut tecta faciant è salinis. Hi sunt Hammanientes, qui commercia cum Troglodytis habent. Carbunculi gemmæ citra Ham-

SCHOLIA CAP. XLI.

Scribit Plin. cap. 5. lib. quinti, Hammanientes undecim dierū itinere à Syrtib. maioribus ad occidentē habitare, circūdatosq́; arenis quaquauersus, domos sale è mōtibus suis exciso ceu lapide construere. Sic idem scribit cap. 7. libri 31. in Charris Arabiæ oppido, muros domosq́; maßis salis fieri, quas aqua ferruminant. Herodotus libro quarto: Porrigitur id superciliū, inquit, ad columnas usq; Herculeas, atq; ulterius: intra quod est metallum, id est, effoßio salis

tra Hammanientes propiores Nasamonibus. [a] Asbystæ Lasere uiuunt, hoc aluntur, hoc illis edule est.

decem dierum itinere: & homines incolentes domicilia sua faciunt ex micis salis. Isti enim tractus Africæ uacant imbribus. Nam si plueret illic, nō possent manere parietes salis. De Troglodytis habes infrà cap. 44. Est autē ab Hammanientibus ad Troglodytas hyberni occasus plaga, dierum quatuor iter, cum quibus commercium gemmæ tantum, quam carbunculum uocamus, ex Aethiopia uectæ. a ¶*Asbystæ.*) *Vocantur sic hi populi ab Asbysta eius loci urbe. Alij putant eos sic dictos ab Asbyte regina, Hiarbæ regis filia. Et quòd hic lasere uiuere memorantur, fructus est arboris quam silphium quidam esse putant, de qua suprà quoq; scripsimus cap. 40. sub litera a. Cæterum pro edule, quidam codices habent edile, alij dulce, nonnulli uerò dulcescit.*

De Garamantibus, deq; miro apud eosdem fonte. Cap. XLII.

GAramantum oppidum est [a] Debris fonte miro, qui denique alternis uicibus die frigeat, nocte ferueat, ac per eadem uenarum commercia, interdum ignito uapore æstuet, interdum glaciali horrore algescat. Incredibile memoratu, ut tam breui temporis curriculo natura tam dissonam sui faciat uarietatem, idq; qui percontari uelit, tenebris inesse fluori illi æternā faciem credat. Qui rimetur die brumales scatebras, nūquam aliud existimet, quàm perpetuò rigere. Vnde non immeritò per gentes Debris inclyta est, cuius aquæ ex cœlesti uertigine mutāt qualitatem, quamuis controuersa syderum disciplina. Nam cum mūdum à calore uesper temperet, ab occasu incipit ita incalescere, ut ni tactu abstineas, noxium sit contigisse. Rursus cum ortus solis incanduerit, & radijs feruefacta sint omnia, sic glaciales euomit scaturigines, ut hauriri etiam à sitientibus nequeat. Quis ergo non stupeat fontem qui friget calore, calet frigore? Garamanticæ regionis caput est [b] Garamana, ad quam [c] iter diu inextricabile fuit & inuium. Nam latrones puteos arenis operiebāt, ut temporaria fraude subductis aquis, in fame & siti iter submoueret accessus uiantium. Sed Vespasiano principe, bello quod cum Oeensibus gestum est, difficultas hæc dissoluta est, compendio spacij breuioris reperto. Garamantas [d] Cornelius Balbus subegit, & primus ex hac uictoria triumphauit: primus sanè de externis, utpote qui Gadibus genitus, accessit ad gloriam nominis triumphalis. Armenta gentis istius obliquis ceruicibus pabulantur. Nam si recta ad pastum ora dirigant, officiunt prona in humum cornua, & obnixa. Ex parte qua [e] Cercina est accepimus Gaulon insulam, in qua serpens neq; nascitur, neq; uiuit inuecta. Propterea iactus ex ea quocunq; gentium puluis, arcet angues. Scorpiones superiactus ilicò perimit.

SCHOLIA CAP. XLII.

Rimatur Solinus potissimum eas regiones, in quibus aliqua naturæ uisuntur miracula, qualia tria apud Garamantes memoratu digna tradit inueniri. Nam illic fons est, qui interdiu friget, nocte calescit. Alterum, quòd eius regionis armenta obliquis ceruicibus pabulentur. Postremū, quòd Gauli insulæ terra serpentibus & scorpionibus sit omnino pernicialis. a ¶*Debris.*) *Ptolemæus hoc oppidum uocat Bedron uel Bediron. Quòd in hoc oppido tam mirabilis fons est, quidā reijciūt causam in ipsam terram, nempe quòd ibi talis sit naturæ, ut solis præsentia sibi adimat uim calefaciendi aquā, & rursum solis absentia uim tribuat oppositam feruescendi. Alij existimant alia esse uenarū cōmercia per diem, & alia per noctem: aiunt enim ui solis quadam occulta euenire, ut interdiu per loca alia scaturiat eius fontis aqua, per alia noctu, puta per sulphureas mineras.* b ¶*Garamana.*) *Quædam Solini exemplaria habent cum Ptol. Garama. Putāt autem urbem illam sic dictam à Garamante Apollinis filio & Garamantidis Nymphæ patre. Habitāt proinde Garamantes super Psyllos austrum uersus, in loco fero frequentiq;. Refugiunt etiā omniū hominū cōmercium aspectumq;, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes.* c ¶*Iter inextricabile.*) *Hoc inextricabile iter auspicijs Vespasiani Imperatoris, cōpendio deprehensum est quatridui itinere.* d ¶*Cornelius Balbus.*) *Fuit hic Cornelius Balbus externus, quippe Gadibus natus, sed ciuitate Romana donatus, & iure quiritiū honoratus, ut & tandem apud Romanos triumpharit.* e ¶*Cercina.*) *Insula hæc apud Ptolemæum inuenitur prope Syrtem minorem, à qua si rectè ad austrū pergas, occurrunt Garamantes. Vbi uerò Gaulos insula situm habeat, non satis constat.*

De Aethiopia, de eius regionis hominum obscœnis moribus, ac eorundem hominũ monstrosis formis. De draconibus, miræq; naturæ ibidem feris alijs. De Cinnamomo aromate, deq; Hyacintho lapide. Cap. XLIII.

AEthiopes, & Atlanticæ gentes,[a] Nigri flumine diuidunt̃, quam partem putant Nili. Sic papyro uiret, sic calamo prętexitur, animalia eadem edit, ijsdem temporib. exundat, intra ripas tũc quoque redit, cum contentus est alueo suo Nilus. Garamantici Aethiopes [b] matrimonia priuatim nesciũt, sed omnibus uulgò in uenerẽ licet. Inde est, quòd filios matres tantũ recognoscũt. Nam paterni nominis nulla reuerẽtia est. Quis enim uerum patrem nouerit in hac luxuria incesti lasciuientis? Eapropter Garamantici Aethiopes inter omnes populos degeneres habẽtur: nec immeritò, quia afflicta castitatis disciplina, successionis notitiã ritu improbo perdiderunt. Nomen Aethiopũ latè patet. In parte Africana qua [c] Meroën uidet Libya, plurimæ eorũ sunt & uariæ nationes. Harum è numero Nomades Cynocephalorũ lacte uiuũt. Syrbotæ longi sunt ad pedes duodecim. Asachæi captos uenatibus elephantos deuorant. [d] Apud Sambros nulla est aurita quadrupes, nec elephanti quidem. His proximi summã regiæ potestatis [e] cani tradunt, de cuius motibus quidnã imperitet augurantur. Maritimos Aethiopas quaternos oculos dicunt habere: sed fides alia est, illa deniq;, quòd & uident plurimũ, & manifestissimè destinãt iactus sagittarũ. Occidentem uersus [f] Agriophagi tenent, qui solas pantherarum & leonũ carnes edunt, rege præditi, cuius in fronte oculus unus est. Sunt & Pamphagi, quibus esca est quicquid mandi potest, & omnia fortuitò gignentia. Sunt & Anthropophagi, quorum mores uocamen sonat. Cynamolgus aiunt habere caninos rictus, & prominula ora. Arthabathitæ proni, atq; quadrupedes, nec secus ac feræ sine sedibus euagãtur. Cõfines Mauritaniæ certo tempore [g] locustas terrestres legunt, duratasq; salsugine in præsidium

SCHOLIA CAP. XLIII.

Aethiopiam sic dictam putant à uerbo græco αἴθω, quod uro, incendo, ardeoq; significat, & ὄψις facies & aspectus, quòd scilicet solis aspectu plurimum torreatur. Sunt qui sic dictam uelint ab Aethiope Vulcani filio, cui præfuit. Hæc circa occiduum montosa est, in medio arenosa, ad orientalem plagam deserta, porrigiturq; ad fines Aegypti, à meridie clauditur oceano.

a ¶Nigri flumine.) *Is fluuius pars putatur Nili. Sunt tamẽ exemplaria quæ pro, partem putant, habent, patrẽ putant, quasi Nilus ex Nigri flumine ortum habeat. De hoc quoque suprà diximus cap. 40. in c litera, nempe quòd in omnibus similis sit Nilo, sicut & hic Solinus exponit.*

b ¶Matrimonia nesciunt.) *In hunc quoque modum scribit Mela Pomponius libro primo: Nulli Garamantum, inquit, certa uxor est. Ex his qui tam confuso parentum coitu paßim incertiq; nascuntur, quos pro suis colant, formæ similitudine agnoscunt.*

c ¶Meroën.) *Est Meroë insula Aethiopiæ sub Aegypto, quam efficit Nilus fluuius. De Nomadibus suprà diximus capite 39. & de Cynocephalis quoque cap. 40. in fine, qui bestiæ sunt similes simijs, nisi quòd capita habent canina, ut uocabulum ipsum indicat, feri & ad morsum proni, quos tamen hic Solinus inter populos numerat, si modò talia monstra sunt in rerum natura. Cæterũ pro Syrbotæ, quidã legunt Serbotæ, alij Sorbotæ. Sic pro Asachæi, aliqui legunt Aschæ, alij Asachæ: & sunt Aethiopes, apud quos maximè nascuntur dracones.*

d ¶Apud Sambros.) *Plinius capite 30. sexti hunc locum ita enarrat: Oppidum eorum, inquit, Nilo impositum Tempsis Sambri, apud quos quadrupedes omnes sine auribus, etiam elephanti, id tum ad soli dispositionem, tum ad cœli qualitatem referendum censent.*

e ¶Cani tradunt.) *Plinius: Ex Africæ parte Ptœmbari, Tœmphanæ, qui canem pro rege habent, motu eius imperia augurantes: id quod ex fidelitate eius animalis erga homines facere credendũ est.*

f ¶Agriophagi.) *Qui scilicet uictitant carnibus agrestium & ferocium animalium, ut sunt leones, pantheræ, & similia. Pamphagi uerò latinè sunt cunctiuori seu omniuori, qui scilicet omnia mandunt. Anthropophagi autem sunt hominum deuoratores: & Cynamolgi, quasi canum mulctores, qui à forma corporis & mulgendi exercitio nomen illud habent. Cæterum quales sint Arthabathitæ, textus satis explicat. Plinius dicit eos uagos esse modò ferarum quadrupedum.*

g ¶Locusta legunt.) *Plinius: Pars*

quædam

diũ uitæ ſolas habẽt. Sed ex illis quadrageſimũ æui annum nullus ſupergreditur. Ab oceano iſto ad Meroën, quã inſulam amplexu primo Nilus facit, [h] millia paſſuũ ſunt ſexcenta uiginti. Vltra Meroën ſuper exortũ ſolis [i] Macrobij Aethiopes uocantur. Dimidio enim eorũ protenſior, quàm noſtra uita eſt. Hi Macrobij iuſtitiam colunt, amant ęquitatem, plurimũ ualent robore, pręcipua decent pulchritudine, ornantur ære, auro uincula faciũt noxiorum. Locus apud eos eſt Heliutrapeza, opiparis epulis ſemper refertus, quibus indiſcretè omnes ueſcunt, nam & diuinitus eas augeri ferunt. Eſt & ibidem [k] lacus, quo perfuſa corpora uelut oleo niteſcunt. Ex hoc lacu potus ſaluberrimus. Sanè adeò liquidus eſt, ut ne caducas quidem uehat frondes, ſed ilicò folia lapſa ad fundum demittat [l] laticis tenuitate. Vltra hos deſertæ inhumanæq; ſolitudines aduſq; Arabicos ſinus. Deinde in ultimis orientis [m] monſtroſæ gentium facies, aliæ ſine naribus, æquali totius oris planicie informes habent uultus; alijs concreta ora ſunt, modicoq; tantum foramine calamis auenarum paſtus hauriunt. Nonnullæ linguis carent, in uicem ſermonis utentes nutibus motibusq;. Quædam ex iſtis nationibus ante Ptolemæum Lathyrum regem Aegypti, incognitũ habuerunt ignis uſum. Aethiopia omnis ab oriente hyberno ad occidentem hybernum tenet. Quicquid eius eſt, ſub meridiano cardine lucis nitet, qui maximè uiret hyeme. A meridiana parte [n] mons editus mari imminet, ingenuo igne per æternum feruidus, & inquietè iugis flagrãtibus: inter quæ incendia iugis æſtus, [o] draconum magna copia eſt. Porrò ueris draconibus ora parua, & ad morſus non dehiſcentia, ſed arctæ fiſtulæ, per quas & trahũt ſpiritus, & linguas exerunt: quippe non in dentibus uim, ſed in caudis habent, & uerbere potius q̃ rictu nocent. Exciditur è cerebris draconum Dracontias lapis, ſed lapis nõ eſt niſi detrahat̃ uiuentibus. Nam ſi obeat prius ſerpens, cum anima ſimul euaneſcit durities ſoluta. Vſu eius orientis reges pręcipuè gloriantur, quanq; nullum lenociniũ artis admittat ſoliditate: & quic-

quid

quædam Aethiopum locuſtis tantum uiuit, fumo & ſole duratis in annua alimenta: hi quadrageſimum uitæ annum nõ excedunt.

h ¶ *Millia paſſuũ ſunt.) Apud Plinium ſic legitur: In totum ab oceano ad Meroën 725. millia paſſuum eſſe inter autores ferè conuenit. Neceſſe eſt igitur ut uel in Solino, uel in Plinio error ſit.*

i ¶ *Macrobij.) Id eſt, longæui. Nam μακρὸς eſt longus, & βίος uita. Scribit Herodotus in Thalia, apud illos eſſe fontem, in quo loti efficiuntur perinde atque inuncti, uiolam olentes: eamq; aquam tam leuem eſſe, ut in ea nihil innatare poßit, ne lignũ quidem, & quæ ligno leuiora ſunt. Ex potu uerò illius aquæ euenire putatur, ut homines ad centum uiginti annos perueniãt, & ſupra. Cæterum locus eorum eſt Heliutrapeza, id eſt, Solis menſa. Et hinc natum eſt prouerbium, ἡλίου τράπεζα, id eſt, Solis menſa, diciturq; de ſumptuoſo lautißimoq; conuiuio. Nam & Heliutrapeza fuit in ſuburbano, in prato ſcilicet omniũ quadrupedum aſſa carne referto, quam per noctem ſinguli ciuium magiſtratus properabant ponere, ad eamq; ubi illuxit cuilibet epulatum licebat accedere.*

k ¶ *Lacus.) Aquæ huius lacus per pingues terræ uenas profluunt, unctæ oleo erumpunt, uti Solis, quod oppidum eſt Ciliciæ, flumen nomine Liparis, in quo natantes aut lauantes ab ipſa aqua ungũtur. Item & in India ſereno cœlo emittitur magna olei multitudo. Eſt et in Carthagine fons, in quo natat oleũ odore uti ſcobe citreo, quo oleo etiam pecora ſolent ungi. Vide Vitruuium cap. 3. octaui. Sed quid opus eſt ex longinquis regionibus adducere miracula, cum & in Germania noſtra fons inueniatur, qui olei copiam in ſui ſuperficie quotidie exhibeat, nempe in partibus Bauariæ, in loco Degernſee, qui diſtat à Monaco urbe unius diei itinere.*

l ¶ *Laticis tenuitate.) Sunt multi in terra lacus, in quibus ob aquæ tenuitatẽ nihil ſupernatare poteſt, ut eſt ſtagnũ Sideris in Indis, & Auernus lacus in Italia. Rurſum ſunt aquæ plurimæ, in quibus nihil ſubmergitur, ſed ſupernatat corpus quodlibet, ut in Aſphaltite, Arethuſa, & alijs multis.*

m ¶ *Monſtroſæ gentiũ facies.) Si quẽ multa de his legere delectat, conſulat Plinium cap. 30. ſexti.*

n ¶ *Mons editus.) Plinius cap. 30. ſexti, de hoc ſic ſcribit: Sita eſt Aethiopia ab oriente hyberno ad occidentem hybernum. Meridiano cardine ſyluæ hebeno maximè uirent: meridiana eius parte imminens mari mons excelſus, æternis ardet ignibus, Aeonocauma dictus.*

o ¶ *Draconum copia.) Suprà capite 38. ſub litera i nonnihil de draconibus Africæ dictum eſt. De draconibus Indiæ ſcribit Philoſtratus libro 3. uitæ Apollonij, nempe omnem Indiæ regionem abundare draconi-*

quid in eo nobile est, non manus faciunt, ne alterius quàm naturę candor sit, quo reluceat. Autor Sothacus gemmam hanc etiam sibi uisam scribit, & quibus intercipiatur modis edocet. Præstantissimi audacia uiri explorant anguium foueas & receptus, inde præstolati ad pastum exeuntes, pręteruectique percitis cursibus, obijciūt gramina medicata, quantum potest ad incitandum soporem: ita somno obsopitis, è capitibus desecant lapides, & de manubijs præcipitis ausi, prædam reuehunt temeritatis. Quæ locorū Aethiopes tenēt, feris plena sunt, è quibus quā p Nabim uocant, nos Camelopardalim dicimus, collo equis similem, pedibus bubulis, capite camelino, nitore rutilo, candidis maculis superspersa. Hoc animal Romæ Circensibus dictatoris Cæsaris primū publicatum. Hisdem fermè temporibus illinc exhibita mōstra sunt, q Cephos appellant, quorum posteriores pedes crure & uestigio humanos artus mentiuntur, priores perinde hominum manus referunt: quæ tamen à nostris non amplius quàm semel uisa sunt. Ante ludos Cn. Pompeij Rhinocerota Romana spectacula nesciebant: cui bestiæ color buxeus, in naribus cornu unicum, & repandum, quod subinde attritū cautibus in mucronem excitat, eoque aduersus elephantos præliatur, par ipsis propè longitudine, breuior cruribus, naturali telo aluum petens, quam solam intelligit ictibus suis peruiam. Iuxta Nigrin fluuium

bus, multitudine & magnitudine mirandis: itaq; paludes ijs plenas esse & montes, neq; tumulum ullum ijs uacuum reperiri: uerùm palustres pigros tardosq; esse, longitudine uerò cubitorū triginta, uix caput attollentes. Terrestres esse ranis similes, terga subnigra habētes, & cæteris minus squamosa. Qui in cacuminibus montiū habitant, alijs maiores sunt, fluminibus q̃uis rapacibus uelociores, ita ut ab illis euadere nihil poßit. Sunt dracones alij coloris ignei, quibus in dorso squamæ eminent serræ instar: barba eis annascitur, qui altius ceruices attollunt, quorū squamæ instar argenti fulgent. Oculorum autē pupillæ lapides sunt tanq̃ ignis fulgentes, quorū uim maximā esse ad morbos complures tollendos, quapropter & lucrum uenationibus afferūt. De draconibus Aethiopiæ *scribit* Plin. cap. 13. libri 8. *Generat, inquit, dracones* Aethiopia *Indicis pares, uiginti cubitorum. Asachæi uocantur* Aethiopes *apud quos maximè nascuntur. Narratur in maritimis eorū quaternos quinosq; inter se cratium modo implexos, erectis capitibus uelificantes ad meliora pabula* Arabiæ *uehi fluctibus. De dracontia lapide scribit idem* Plin. cap. 10. libri 73. *Draconites, inquit, è cerebro fit draconum, sed nisi uiuentibus abscisso nunq̃ gemmascit, inuidia animalis mori se sentiētis. Igitur mos est ut dormientibus animalibus caput amputent. Obijciuntur autē draconibus somnifica medicamēta, et postea obtruncātur. Lapis autē inuētus dicitur esse cādore translucido, nec postea politur aut artem admittit. Sunt qui scribunt* Indos *incantationib. extrahere dracones de cubiculis suis, & somno oppressos ceruicem securi ferire, scissoq; capite lapillos intus extantes auferre. Traditur enim montanorū draconū capitibus inesse lapillos specie & aspectu iucundos, & splendorem quendam colorib. inducentes, uiribus autem potentiaq; mirabiles: quod anulus testatur, quem habuisse Gygem uulgatū est. Euenit etiam interdum, ut draco nō sopitus* Indum *cum securi & arte intra cubile trahens deuoret.* p ¶Nabim *uocant.)* Plin. cap. 18. libri 8. *Nabim* Aethiopes *uocant, collo similem equo, pedibus & cruribus boui, camelo capite, albis maculis rutilum colorem distinguentibus, unde appellata camelopardalis. Vulgò hanc Girafam uocant. Secundum Strabonem lib. 16. suæ* Georgraphiæ, *non est fera, sed pecus: nullam enim præ se sæuitiam fert.* q ¶Cephos.) *A Strabone hoc animal* Cepus *uocatur, dicitq; ipsum habere faciem Satyro similem, cætera inter canem atq; ursum nullum habere discrimen. Hæc lib. ult. Libro autem 16. sic inquit: Cepi faciem habent leonis, reliquum corpus pantheræ, & magnitudinem damæ habent. Hanc feram Babylonij, qui iuxta Memphim sunt, pro deo colunt. Cæterum* Rhinoceros *dictio est cōposita à* ῥὶν, *quod est naris, &* κέρας *cornu. Est &* Rhinoceros *alter genitus hostis elephanto, nam cornu ad saxa limato præparat se pugnæ, in dimicatione aluum maximè petens, quam scit esse molliorem. Longitudo ei par, crura multò breuiora, color buxeus. Hæc* Plinius *cap. 20. octaui. Porrò* Strabo *lib. 16. sic scribit: Rhinocerotes, ut* Artemidorus *ait, longitudine parum ab elephantis exceduntur, quos* Alexandriæ *se uidisse affirmat. Ille autem quem nos, inquit, uidimus, colore buxeo, sed elephanti similis erat, magnitudo uerò tauri, forma apro proxima, præsertim quantū ad rictum præter nasum, qui cornu quoddam est recuruum, omni osse durius, eo pro armis utuntur, quemadmodum aper dentibus. Habet etiam duo cingula tanquam draconum uolumina, à dorso usq; ad uterum circumeuntia, alterū iubam uersum, alterū ad lumbum. Sic &* Diodorus Siculus *scribit, quòd* Rhinoceros *in summitate nariū cornu gerat, simū forma, durumq; instar ferri. Hoc animal pabuli causa cum elephāte certat: acuit enim ad saxa cornu, deinde cū elephante congressus*

fluuium[r] Catoblepa nascitur, modica atq; iners bestia, caput prægraue ægrè ferens, aspectu pestilenti. Nam qui in oculos eius offenderint, protinus uita exeunt. [s] Formicæ ibi ad formã canis maximi, arenas aureas pedibus eruũt, quos leoninos habent: quas custodiunt, ne quis auferat, captantesq; ad necem persequunt. Eadem Aethiopia mittit [t] Lycaonem: lupus est ceruice iubatus, & tot modis uarius, ut nullum illi colorem dicant abesse. Mittit & Tarandum, boum magnitudine, bisulco uestigio, ramosis cornibus, capite ceruino, ursino colore, & pariter uillo profundo. Hunc Tarandum affirmãt habitum metu uertere, & cum delitescat, fieri assimilem cuicunq; rei proximauerit, siue illa saxo alba sit, seu fruteto uirens, siue quam aliam præferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari Polypi, in terra Chamæleontes. Sed & Polypus & Chamæleon glabra sunt, & pronius est cutis leuitate speculi modò proximantia æmulari. In hoc nouũ est ac singulare, hirsutiam pili colorum uices facere: hinc euenit ut difficulter capi possit. Aethiopicis lupis proprium est, quòd in saliendo ita nisus habent alitis, ut nõ magis proficiant cursu, quàm meatu: homines tamẽ nunquam impetunt. Bruma comati sunt, æstate nudi, [u] Thoas uocant. Hystrix quoq; inde loci frequentissima, erinacijs similis, spinis tergum hispida, quas plerunq; laxatas iaculatione emittit uoluntaria, ut assiduis aculeorũ nimbis canes uulneret ingruentes. Illius cœli ales est [x] Pegasus: sed hæc ales equinũ nihil præter aures habet. Tra-

congressus, uentrem grauiter ictum cornu, tanq̃ gladio proscindit: hoc pacto pugnans bestiam exanguem reddit. Si uerò elephas illius ictũ præoccuparit, proboscide captũ, cum superior sit uiribus, dentibus laniat.

r ¶Catoblepa.) *De hoc* Plin. *cap.* 21. *octaui libri sic scribit:* Apud Hesperios Aethio*pas fons* Nigris *est, ut pleriq; existimauere,* Nili *caput, ut argumẽta quæ diximus persuadent. Iuxta hunc fera appellatur* Catoblepa, *modica alioquin, cæterisq; membris iners. Caput tantũ prægraue ægrè ferens, id deiectum semper in terram: aliàs internecio humani generis, omnibus qui oculos eius uidere confestim expirantibus.*

s ¶Formicæ.) *Est formica animal nulli ferè præterquam sibi cõmodum.* Nam, *ut inquit* Plinius, *apes utiles faciunt cibos, formicæ condunt.* Hæ *arbores perniciose lædũt, sata inficiunt, hortorũ non minimũ exitiũ.* Formicæ *tamẽ* Aethiopum *utiles sunt, quæ aurum eruere dicuntur.* Vnde Philostratus *lib.* 6. *uitæ* Apollonij *sic ait:* Indorum *gryphes & Aethiopum formicæ, quanq̃ sint forma dißimiles, eadem tamen agere student. Nam aurum utrobiq; custodire perhibentur, & terram auri feracem adamare.* Megasthenes *affirmat certa esse quæ de formicis uulgata sunt, eas scilicet esse quæ aurum ex terra effodiunt, nõ quidem auri studio, sed ut sibi specus longè sub terram parent: has enim uulpibus maiores, terramq; fodere auro mixtã, & ex ea purgata* Indos *aurum conflare. Sed ex auditu, non ex uisu hæc narrat.*

t ¶Lycaonem.) *Idem sentit* Mela Pomp. *in descriptione* Aethiopiæ *libro tertio: Sunt, inquiens, & sæuißimæ feræ omni colore uarij* Lycaones, *& quales accepimus* Sphingas. Tarandũ *uerò* Plin. 34. *octaui sic describit:* Tarando, *inquit, magnitudo quæ boui est, caput maius ceruino, nec absimile, cornua ramosa, ungula bifida, uillus magnitudine ursorum: sed cum libuit sui coloris esse, asino similis est. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Colorem omnium arborũ, fruticum, florum, locorumq; reddit, metuens in quibus latet, ideo raro capitur. Mirum est habitum corpore tam multiplicem dari, mirabilius & uillo. Causam huius mutationis tradunt esse, quòd pili eius uel cutis potius speculi naturæ sit aßimilis: unde species circunstantium rerum per aërem diffusæ, & ad huius generis animalia terminatæ, reddunt eis talem colorem, qualis earum rerum fuit quibus proximant. Idem facit polypus in aquis, qui sui mutatione coloris uenatur pisces: attrahit enim sibi colorem similem ijs quibus appropinquauerit saxis. Vnde natum prouerbium apud* Græcos, πολύποδος νόον ἴσχε, *Polypi mentem obtine: quo significatur, pro loco & tempore mentem quoq; consuetudinemq; mutandam esse, & nos ijs hominibus conformandos quibus cum conuersamur. Scribit proinde* Aristot. 37. *noni nat. animal. polypum fatuum piscem esse cum ad manum dimissam hominis accedit, prudentem autẽ in re familiari, cum omnia necessaria colligat, & in suo domicilio recondat, cumq; consumpserit quantum utile sit, abigit testas & cancrorũ crustas, & putamina conchularum, & spinas pisciculorum. De chamæleonte infrà dicetur cap.* 53.

u ¶Thoas uocant.) Plinius *capite* 34. *octaui de his lupis sic scribit:* Thoës *luporum genus procerius longitudine, breuitate crurũ dißimile, uelox saltu, uenatu uiuens, innocuum homini, habitum non colorem mutat: per hyemem hirti, æstate nudi sunt. De hystrice uerò idem* Plinius *cap.* 35. *octaui sic scribit:* Hystrices *generat* India *&* Africa, *spina contectas, de erinaceorũ genere, sed hystrici longiores aculei, & cum intendit cutem, mißiles.* Ora *urgentium figit canum, & paulò longius iaculatur: hybernis autem se mensibus condit.*

x ¶Pegasus.) *Ales hæc à loco cuiusdam fontis, ubi nascitur, nomen habet.* Plinius *capite* 21.

bet. Tragopa quoq; auis maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatũ caput. Aethiopes legunt [y] cinamomũ. Id frutetum situ breui nascitur, ramo humili & represso, nunquam ultra duas ulnas altitudinis. Quod gracilius prouenit, eximiũ magis ducitur: quod in crassitudinem extuberatur, despectui est. Verũ legitur per sacerdotes, hostijs prius cæsis: quę cum litauerint, obseruatur ut messis nec ortum solis anticipet, nec egrediat̃ occasum. Quisquis principatum tenet, sarmentorũ aceruos hasta diuidit, quæ sacrata est in hoc ministerium. Atque ita portio manipulorum Soli dicatur, quę si iustè diuisa est, spontè incenditur. Inter hæc quæ diximus, nitore cæruleo [z] Hyacinthus inuenitur, lapis preciosus, si quidem inculpabilis inueniatur: est enim uitijs nõ parcè obnoxius. Nam plerũq; aut uiolaceo diluitur, aut nubilo obducitur, aut albicantius in aquaticũ eliquescit. Optimus in illo tenor, si nec densiore fuco sit obtusior, nec propensa perspicuitate detectior, sed ex utroq; temperamento lucis & purpuræ moderatũ suauiter florem trahat. Hic est qui sentit auras, & cum cœlo facit mutationẽ: nec ęqualiter rutilat, cum aut nubilosus est, aut serenus dies. Præterea in os missus, magis friget. Scalpturis certè minimè accõmodatus, ut qui attritum respuat. Nec tamen penitus inuictus est, nam Adamante scribitur & notatur. Vbi Hyacinthus, ibi & [a] Chrysolampis apparet, quem lapidem lux cęlat, prodit obscurum. Hæc enim est in illo diuersitas, ut nocte igneus sit, die pallidus. Ex ipso solo sumimus Hæmatitem rubore sanguineo, ac propterea Hæmatites uocatus.

octaui sic scribit: Aethiopia generat multa monstro similia, pennatos equos & cornibus armatos, quos pegasos uocãt. Capite tamen 49. lib. decimi, pegasos et gryphos inter fabulosa connumerat. Ceterũ auis Tragopa nomen uidetur sortita ab hirco, quem Græci τράγον nominant. Quæ de hac aue scribuntur, Plinius quoq; pro fabulosis habet. y ¶ *Cinamomum.) Græci scribũt κινάμωμον. Plin. cap. 20. duodecimi de hoc frutice sic scribit: Ipse frutex duorũ cubitorum altitudine amplissimus, palmiq; minimus, quatuor digitorũ crassitudinis, statim à terra sex digitis surculosus, arido similis &c. Dioscor. cap. 13. facit Cinamo species plurimas, quæ ab ea regione, cui gentiles sunt, suis quæq; nominibus separãtur. Præstantissimũ, inquit, dicitur Mosylon, ex quadam similitudine cum Casia ea, quæ Mosylitios uocatur. Est & quod montanum uocatur, crassum & breue admodũ, colore subrufo. Tertiũ quoq; habetur nigrum, &, ut Mosylon appellatũ, odore uehementer iucundo, surculosum minus, multis geniculis. Est & quartum fastigium candidi, fungosi, tumidi, aspectu uili, protinus fragilis, grandi radice, casiã redolente. Redditur et quintum, cui cortex subrufus, et ad similitudinẽ casiæ rubræ coloratum, solidum, firmumq; tactu, nec magnopere neruosum, stirpibus crassis. Traditur & Cinamomũ mentitum, unde nomen pseudocinamomo. Theophrastus cap. 5. noni de plantis, cinamomum decerptũ in quinas partes discerni tradit, & esse præcipuæ bonitatis quod germinibus proximũ fuerit, idq; ad palmi longitudinẽ cædi aut paulò maius. Deinde alterum est quod sequitur, & illud minus cæsura est. Tertium deinde & quartum notatur. Vltimũ uerò quod deterrimũ proximumq; radici: hoc enim minimũ corticis habet, in quo summa gratia est, non in ligno: qua de causa præferri cacumina solent, quòd corticis plurimum habeant. Apud gentiles non legebatur cinamomum, nisi prius à dijs impetraretur uenia metendi, extis caprarum, boum & arietũ illis oblatis post solis ortum & ante eius occasum. Sarmenta hastã diuidebat sacerdos, deoq; partem ponebat, reliquum mercator in nassas condebat. Est & alia fama, cum sole diuidi, ternasq; partes fieri, deinde sorte gemina discerni, quodq; soli cesserit relinqui, ac sponte conflagrari.* z ¶ *Hyacinthus.) Lapis est preciosus, si genuinus haberi possit. Nam multi non parum obnoxij sunt uitijs, dum uel naturalis color abluitur, uel nubilo obducitur, aut in aquaticum eliquescit. Et si genuinus sit, persentiscit auræ mutationes, nam est nubilus in obscuro aëre, rutilans & clarus in sereno. Sed & in os missus magis frigescit, calorem scilicet oris frigore eius fugiente, & seipsum in unum recolligente. Virtus autem unita fortior est seipsa dispersa. Sculpi præterea nequit, ob nimiam duritiem eius: de quo uide Plinium cap. 9. trigesimiseptimi.* a ¶ *Chrysolampis.) Plinius cap. 10. lib. ult. sic scribit de hoc lapide: Chrysolampis in Aethiopia nascitur, pallidi coloris, die & noctu ignei. Dictus autem est Chrysolampis à χρυσοῦ auro, & λάμπω splendeo, quasi lapis splendens auro. Ceterum Hæmatites à sanguineo natiuo eius colore nomen accepit. Vide de hoc lapide Plinium capite 10. libri ultimi.*

Mira de intimis gentibus Libyæ, de lapide Hexecontalitho. Cap. XLIIII.

QVod ab Atlante adusque Canopitanum ostium panditur, ubi Libyæ finis est, & Aegyptiũ limen, dictum à Canopo Menelai gubernatore ibi sepulto. In ea insula, quæ ostium Nili facit, gentes tenẽt dissonæ, quæ in auiæ solitudinis secretum recesserũt. Ex his [a] Atlantes ab humano ritu prorsus exulant: nulli propriũ uocabulum, nulli speciale nomen. Diris solis ortus excipiunt, diris occasus prosequuntur, ustiq; torrentis plagæ sydere, oderũt deum lucis. Affirmant eos [b] somnia non uidere, & [c] abstinere penitus ab animalibus uniuersis. [d] Troglodytæ specus excauant, illis teguntur. Nullus ibi habendi amor, à diuitijs paupertate se abdicarunt uoluntaria. Tantũ lapide uno gloriant̃, quem [e] Hexecontalithon uocãt, tam diuersis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur. Omnes isti carnibus uiuunt serpentum, ignariq; sermonis strident potius quàm loquũtur. [f] Augylæ uerò solos colunt inferos. [g] Fœminas suas primis noctibus nuptiarũ adulterijs cogunt patére: mox ad perpetuam pudicitiam legibus stringũt seuerissimis. [h] Gamphasantes abstinent prælijs, fugiunt commercia, nulli se externo misceri sinunt. [i] Blemmyas, sed nõ eos qui uicina rubro mari incolunt, credũt truncos nasci parte qua caput est, os tamẽ & oculos habere in pectore. [k] Satyri de hominibus nihil aliud præferunt quàm figuram

SCHOLIA CAP. XLIIII.

Quæ in hoc capite Solinus de uarijs interioris Libyæ gentib. scribit, mutuatus est ex cap. 8. quinti Plinij, & Pomp. Mela lib. primo suæ Geographiæ, qui extendunt Libyam usq; ad Canopicũ ostium Nili, quod secũdum Strabonẽ lib. ultimo distat ab Alexandria centum ac uiginti stadijs pedestri itinere, sic dictũ à Canopo illic mortuo ac sepulto, qui Menelai classem gubernabat.

a ¶ Atlantes.) *A monte eiusdẽ nominis hi populi nomen habent, execranturq; solem dum oritur & dum occidit, ut ipsis agrisq; eorum pestiferũ, quippe qui per calorem suum regionẽ perdit.* *b* ¶ *Somnia nõ uidere.) Christiani philosophi secernunt nocturnas uisiones in quinq; genera, uidelicet, oraculum, uisionem, somniũ, insomniũ, & phantasma. Oraculum est, cum superi aliquid agendũ uel deuitandum denunciant, aut indicant aliquid euenturũ. Visio est; cum id quod uidet quis, eodem modo quo apparuerat eueniet. Somniũ est figuris tectum, & sine interpretatione intelligi nõ potest. Insomniũ est, quãdo id quod fatigauerat uigilantẽ, ingerit se dormienti, ut est cibi cura, uel aliqua studia, aut infirmitates. Secundũ nanq; studia, quæ quisq; exercuit, somniat, & solitarũ artium simulacra menti impressa, apparent in somnijs. Iuxta etiam infirmitatũ diuersitates, diuersa accidunt somnia. Etiam secundum morũ & humorũ uarietates, uariãtur & somnia. Alia nanq; uident sanguinei, alia cholerici, alia phlegmatici. Phantasma est, quando quis uix dormire cœpit, & adhuc uigilare se existimat, aspicere uidetur irruentes in se uel passim uagantes formas, discrepantes ac uarias, lætas uel turbulentas. In isto genere est Ephialtes, quem publica persuasio quiescentes opinatur inuadere, & pondere suo pressos ac sentientes grauare: quod tamen nõ est aliud, quàm quædam fumositas à stomacho uel à corde ad cerebrũ ascendens, & ibi uim animalem cõprimens.*

c ¶ *Abstinere ab animalibus.) Dogma id Pythagoricũ fuisse constat, qui Græcos ueteres persuasit ut nullum occiderent animal. Idem fecisse ueteres Aegyptiorũ sacerdotes, Cheremon Stoicus prodidit.* *d* ¶ *Troglodytæ.) Nomen istud habent hæ gentes à specubus & cauernis in quibus habitant: est enim* τρώγλη *foramen & specus. De Troglodytis scribit Herodotus in Melpomene: Troglodytæ, inquit, Aethiopes omnium quos fando cognouimus, pernicissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertisq;, & alijs id genus reptilibus uescentes, lingua nulli alteri simili utentes, sed uespertilionũ more stridentes.* *e* ¶ *Hexecontalithon.) Dictio est composita, Græci enim* ἑξήκοντα *sexaginta, &* λίθον *lapidem dicunt: & quoniam hic lapis in parua magnitudine multicolor inuenitur, nomen sexaginta sibi adoptauit.* *f* ¶ *Augylæ.) Vocantur hi populi sic à loco, cui Augyla nomen est. Hi Manes deos putant, deierantes per eos, pro oraculis eos consulunt, referuntq; somnia pro responsis.*

g ¶ *Fœminas.) Scribit & Mela lib. primo in hunc modum: Fœminis eorum solenne est, nocte qua nubunt, omnium stupro patêre qui cum munere aduenerint, & tum cum plurimis concubuisse maximum decus, in reliquum pudicitia insignis est.* *h* ¶ *Gamphasantes.) Scribit de ijs Pomp. quòd nudi sint, armorumq; omnium ignari, nec uitare sciant tela nec iacere, ideoq; obuios fugiunt, neque aliorum quàm quibus idem ingenij est, aut congressus aut colloquia patiuntur.* *i* ¶ *Blemmyas.) Plinius cap. 8. lib. quinti de his ita refert: Blemmyis traduntur capita abesse, ore oculis pectori affixis.* *k* ¶ *Satyri.) De Satyris suprà capite 40. circa finem non-*

figuram.[l] Aegipanes hoc sunt quod pingi uidemus.[m] Himantopodes flexis nisibus crurũ repunt potius quàm incedunt, & pergendi usum lapsu magis destinãt quàm ingressu.[n] Pharusi cum Herculi ad Hesperidas pergenti forent comites, itineris tædio hic resederunt. Hactenus Libya.

nihil diximus. l ¶ Aegipanes.) *Sunt* αἰγίπανες *Græcis semicapri, uocanturq́; sic quidem à forma capri simili, qui & syluani dicti sunt, nudi, capris persimiles, mirámq́; leuitatem præ se ferentes.* Eos *uana gentilitas syluestres deos esse putabat, porcos eis sacrificans.* m ¶Himantopodes.) *Latinè* Loripedes, ἀπὸ ἱμάντος καὶ ποδὸς, *id est, à loro & pede, quòd quasi loro eorum pedes sint impliciti & recurui.* De his Pomp. *sic scribit:* Himantopodes *inflexi lentis cruribus, serpere magis quàm ingredi referuntur.* n ¶Pharusi.) *Hi quondam Persæ, comites dicuntur fuisse* Herculis *ad* Hesperidas *tendentis: & secundum* Pomp. *aliquando diuites, nunc inculti, & nisi pecore alerentur, admodum inopes.*

De Aegypto, de Nili fluminis origine, augmento, ostijs. De Api boue, de Crocodilis, Trochilo aue, Scincis, Hippopotamis, Ibide aue, de miris Aegypti arboribus, de Alexandria, de pyramidibus. Cap. XLV.

AEgyptus à meridie introrsus recedit, quoad prætendãt Aethiopes. A tergo inferiorem eius partem Nilus circunfluit, qui scissus à loco cui[a] Delta nomen est, ad insulæ faciem spacia amplectitur interna, & incerto penè fonte decurrens proditur, ut loquemur. Originem habet à monte inferioris Mauritaniæ, qui oceano propinquat. Hoc affirmant Punici libri, hoc Iubam regem accepimus tradidisse. Igitur protinus lacum efficit, quem Nilidem dicunt. Nilum autem iam inde esse cõiectant, quòd hoc stagnum herbas, pisces, belluas nihilo minus procreet, quàm in Nilo uidemus: ac si quando Mauritania, unde ei origo est, aut niuibus densioribus, aut imbribus largioribus irrigatur, inde incrementa exundationis in Aegypto augeantur: sed effusus hoc lacu arenis sorbetur, & cuniculis cæcis absconditur: deinde in Cæsariensi specu prorumpens amplior, eadẽ indicia præfert, quæ in exortu notauimus: rursusq́; subsidit, nec se prius reddit

SCHOLIA CAP. XLV.

Constat ex decimo capite Geneseos, Ham *filiũ* Noah *habuisse hos filios,* Chus, Mizraijm, Phut *&* Chnaan. Chus *occupauit* Aethiopiã, *unde &* Aethiops Hebræis *uocatur* Chusa: *et* Phut Libyam: Mizraijm *autem terram* Aegypti, *sicut & perpetuò* Aegyptus *in hebraismo uocatur* Mizraijm. Vnde *autem huic terræ nomẽ* Aegypti *accesserit,* Lactantius *super secũdo* Thebaid. *ostendit, dicens:* Habuit Belus Babylonio*rum rex filios* Danaum *&* Aegyptum. Ae*gyptus autem eiecto fratre* Danao, *in terra* Aegypti *annis 68. regnum tenuit, & ex suo nomine regionem eam* Aegyptum *uocauit, cum antea* Aeria *diceretur. Est regio ipsa fœcundißima, & nullis aëris tempestatibus obnoxia, ut etiam* Aegyptij *ipsi affirment apud se primos procreatos homines, ob summam regionis temperiem: nam neq; hybernis frigoribus, neq; æstiui solis ardore eius incolæ premuntur. Sed & solum regionis illius omniũ earum rerum feracißimũ quæ sunt ad usus hominum necessariæ, id quod* Nili *fluminis fertilitate satis probari potest. Is enim fluuius quamplurima generat, & quæ genuit suapte natura facillimè nutrit.* Hinc *euenit, ut* Aegyptus *plura quàm alia omnis regio mirabilia habeat. Vide* Iustinum *in secundo, &* Diodorum Siculum *libro primo.* a ¶ Cui Delta nomen est.) Apud Memphim *omnium* Aegypti *urbium præstantißimam,* Nilus *in plures partes scissus, formam* Deltæ, *id est, triangulum efficit: quo fit, ut tanquam in* Nili *claustro posita, aditum præbeat prohibeatq́; ad superiora loca nauigantibus. Inferiorem* Aegypti *partem,* Nilus *dextra læuaq́; diuisus, amplexu suo determinat* Canopico *ostio ab* Africa, *ab* Asia Pelusiaco, *centum septuaginta millium passuum interuallo. Quam ob causam inter insulas quidam* Aegyptum *retulere, ita se findente* Nilo, *ut triquetram terræ figuram efficiat: unde & multi* Aegyptum Deltam *appellauerunt.* Et *quamuis habeat fluuiorum maximum qui in orbe terrarum inueniuntur, tamen secundum multos eius fluuij origo ignoratur.* Diodorus *Siculus lib. primo huius rationem esse dicit, quòd ea loca* Nilus *præterfluat, quæ sunt tum serpentibus tum* Cynocephalis, *uarijsq́; feris syluestribus infestata, ac propterea illius accessus difficiles.* Plinius *uerò cap. 9. quinti sic scribit:* Nilus *incertis ortus fontibus, it per deserta & ardentia, & immenso longitudinis spacio ambulans, famaq́; tantum, inermi quæsitu cognitus sine bellis, quæ cæteras*

omnes

reddit, quàm post interualla itineris extenti cōtingat Aethiopas. Vbi exit, Nigrin facit fluuium, quem suprà diximus terminū esse limitis Africani. Astapum eum indigetes uocant, scilicet aquam è tenebris profluentem. Multas magnasq; ambit insulas, quarum pleræq; sunt tam diffusæ & uastæ magnitudinis, ut uix eas dierum quinq; cursus prætermeet, quāuis concitus ibi feratur. Nobilissima earū est Meroë, circum quam diuisus dextro alueo Astusapes, læuo Astabores nominant. Tunc quoq; emensus magna longinquaq; loca, cum primum occursantibus scopulis asperatur, tantis agminibus extollitur inter obiecta rupiū, ut ruere potius quàm manare credatur, demumq; à [b]Cataracte ultimo tutus est. Ita enim quædam claustra eius Aegyptij nuncupant. Relicto tamen hoc pone se nomine, [c]quod Siris uocatur, mox inoffensus meat. [d]Septem ostijs cōditur, in meridiem uersus excipitur Aegyptio mari. Ignari syderū uel locorum, [e]uarias de excessibus eius causas

omnes terras inuenere, originē (ut Iuba rex potuit exquirere) in monte inferioris Mauritaniæ nō procul oceano habet, lacu protinus stagnante, quem uocant Nilidem: ibi pisces reperiuntur Alabetæ, Coracini, Siluri, Crocodilus quoque. Præterea obseruatum est, prout in Mauritania niues imbresq; satiauerint, ita Nilū increscere. Aegyptij uerò sacerdotes ab oceano, qui orbem circuit, Nilum habere principium ferunt. De Nilide lacu suprà quoque diximus capite 40. qui putatur à multis caput esse Nili: sed effusus hoc lacu Nilus, indignatur fluere per arenosa & squalentia, in Cæsariensis Mauritaniæ gente Massesylûm erumpit, & hominum cœtus ueluti circunspicit, ijsdem animalium argumentis. Iterum arenis receptus, conditur rursus uiginti dierum desertis ad proximos Aethiopas, atque ubi iterum senserit hominem, prosilit fonte (ut uerisimile est) illo, quem Nigrin uocauere: inde Africam ab Aethiopia dispescens, etiamsi non protinus populis, feris tamen & belluis frequens, syluarumq; opifex, medios Aethiopas secat, cognominatus Astapus, quod illarum gentium lingua significat aquam è tenebris profluentem. Spargit deniq; in suo cursu insulas innumeras, quasdamq; tam uastæ magnitudinis, quanquā rapida celeritate, ut tamen dierum quinq; cursu non breuiore transuolet. Circa clarissimā earum Meroën, Astabores læuo alueo dictus, hoc est, ramus aquæ uenientis è tenebris, dextero uerò Astusapes, quod latentis significationem adijcit, nec antè Nilus, quàm se totum aquis concordibus rursus iunxit &c. Hæc Plinius. Diodorus uerò Siculus libro 1. de ortu Nili sic scribit: Nilus à meridie ad septentrionem fertur, ortus ex fontibus in extremis Aethiopiæ finibus, ad quæ loca propter æstus intemperiem nullus aditus fuit. Maximum omnium flumen, cum per uarias plures q; feratur regiones, magnos flexus facit, quandoque ad orientem & Arabiam, quandoque ad occidentem & Libyam fluens. Eius decursus ab Aethiopiæ montibus usque ad mare, stadia duodecim fermè millia cum eius flexibus complectitur, facitq; plurimas insulas, maximè unam insignem nomine Meroën, quæ nomen illud habere dicitur à Meroë sorore Cambysis ibi defuncta, quum frater occuparet Aegyptum.

b ¶A Cataracte.) *Est Cataractes ad medium ferè flumen, petrosum quoddam supercilium in superiore parte planum, ut flumen recipere possit, desinens uerò in præcipitiū. Sic secundū Strabonem est in Pamphylia amnis, qui Cataractes appellatur, multus, & torrentis more impetuosus, ab alta petra descendens, adeò ut longissimè strepitus exaudiatur. In Nilo quoque locus quidam est latitudine stadiorum decem accliuis, præceps, in angustum clausus inter conualles, ubi frequentia saxa scopulis similia, aquam magna uertigine mirabiliq; illæsam reflectunt, inq; contrarium cursum spumis agunt redundantibus: quæ res stuporem aspicientibus præbet: est enim ita uelox hoc in loco aquæ decursus, ut sagittæ similis uideatur, cum augetur aquarum incremento Nilus. Vnde nulla est facultas ascendendi, fluminis impetu omne hominum ingenium superante.* c ¶ Quod Siris.) *Quasi à Sirio stella nomen habeat, quòd sub ortum canis, per introitum solis in leonem augeatur & crescat. Sunt multa exemplaria Soliniana, quæ pro Siris habent Nigris.* d ¶ Septem ostijs.) *De his ostijs Plinius capite decimo libri quinti sic scribit: Sunt in honore atque intra decursum Nili multa oppida, præcipuè quæ nomina dedere ostijs, non omnibus (undecim enim reperiuntur, superq; quatuor, quæ ipsi falsa ora appellant) sed celeberrimis septem, proximo Alexandriæ Canopico, deinde Bolbitino, Sebennitico, Phatnitico, Mendesico, Tanitico, ultimoq; Pelusiaco. Vocantur autem quatuor falsa, quòd ignobilia sint, habentia quidem ingressus, at non aptos magnis nauigijs, sed scaphis.* e ¶ Varias de excessibus.) *Excessus uocat Nili incrementum, quod aspicientibus uidetur admirabile, & incredibile audientibus. Solus enim Nilus inter reliqua flumina adeò æstate crescit, cum decrescant cætera, ut inundet Aegyptum: hyeme minuitur, cum reliqua augeantur. Est Aegyptus plana & campestris: & cum urbes, uici, & agricolarum mapalia aggeribus munita, aquæ inundationem deuitent, tanquam Cyclades apparent aspicientibus. Terrestres belluæ omnes quæ in campis remanent, suffocantur aqua: quæ euadunt, ad altiora confugiunt. Pecora inundationis tempore in stabulis reclu-*

causas dederūt. Alij affirmant Etesias nubium densitatem illò cogere, unde amnis hic auspicatur, ipsumq́; fontem superno humore sublatū, tantā inundationis habere substantiā, quantū pabuli ad liquorē nubila sumministrauerint. Ferūt alij, quòd uentorū flatibus repercussus, cum fluorē solitæ uelocitatis nō queat promouere, aquis in arcto luctantibus intumescat, & quanto impensius cōtrouersi spiritus repugnauerint, tanto excelsius sublimari in altitudinis uertices repercussam celeritatē, quando nec solitus extenuet cursus alueū, & stipato iam flumine, uenis originalib. torrentiū pōdera superueniant. Ita cōcordi uiolentia, hinc urgentis elementi, hinc resistentis, undis exultantibus, molem colligi, quę excessus facit. Nōnulli affirmāt fontem eius qui Phiala uocat̃, syderū motibus excitari, extractūq́; radijs candentibus cœlesti igne suspendi, nō tamen sine certa legis disciplina, hoc est, lunis cœptantibus: uerū omnē excessus originē de sole fieri, primāq́; exultantiā tumoris concipi, cum per Cancrū sol uehatur. Postmodū triginta eius partibus euolutis, ubi ingressus Leonē, ortus Sirios excitauerit, propulso omni fluore tantā uim amnis erumpere: quod tempus sacerdotes [f] natalem mundi iudicarūt, id est inter tertiumdecimū Calendas Augustas, & undecimū diem. Deinde reuocari exitus uniuersos, cum in Virginem transeat, penitusq́; intra suas ripas capere, cum Libram sit ingressus. Hoc etiam addūt, pariter eum nocere, [g] siue abundantius exæstuet, siue parcius, quandoqui-

sa nutriuntur à colonis, ad id anteà præparato pastu. Vulgus uerò remissis operibus rusticis, ociosum epulis indulget ac uoluptati. Hæc Diodorus Siculus. *Anaxagoras huius incrementi causam putat esse niues Aethiopiæ, quæ æstatis tempore liquefiūt, hyeme uerò uigent. Eudoxus Aegyptiorū sacerdos, huius causam in pluuias referre aquas tradit, anniq; temporum circumobsistentiam, id est, antiperistasin. Etenim cum nobis est æstas, qui sub solstitiali circulo, imò extra ipsum agimus, tunc illis hyems est, qui scilicet sub brumali ad perpendiculum incolunt: propterea* Nili *aqua alueos superans, expatiatur per Aegyptum. Lucanus lib. 10. existimat Nili inundationis non posse aliam rationem reddi, nisi quòd* Deus Aegypto, *quæ plerunque uacat pluuijs, consulere uoluit. Thaletis Physici sententia fuit, quòd Etesiæ eo tempore ex aduerso flantes, acto mari* Nilum *in òris retro agerent, atque stagnare cogerent.* Pomponius autem Mela *dicit, quòd Etesiæ uenienti* Nilo *obuiæ aduerso spiritu, cursum descendentis impediunt, aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, ostia obducunt.* Et *sic hi dicunt duas esse causas huius incrementi, scilicet fluminis ingentē aquæ copiam, & uentorum Nili cursum præpedientium uiolentiam. Idem sentit Ammianus historicus libro 22. sic scribens:* Opi*nio est celebrior alia, quòd spirantibus* Pro*dromis, perq; dies quadraginta & quinque* Etesiarum *continuis flatibus repellentibus eius meatum, uelocitate cohibita superfusis fluctibus intumescūt, & reluctante spiritu cōtrouerso adolescens in maius, hinc ui reuerberante uentorū, inde urgente cursu uenarū perenniū, progrediens in sublime tegit omnia, & humo suppressa, per supina camporū speciem exhibet maris.* Timæus *uerò mathematicus referente* Plinio *capite 9. quinti, hanc protulit rationem, nempe Phialam appellari fontem eius, mergiq; in cuniculos, ipsum amnem uapore anhelantem fumidis cautibus ubi conditur. Verùm sole per eos dies cominus facto, extrahi ardoris ui, & suspensum abundare, ac ne deuoretur abscondi: idq; euenire à canis ortu per introitum solis in Leonem, contra perpendiculū fontis sydere stante, cum in eo tractu absumantur umbræ. Scribit quoque ibi Plinius, Nilum crescere luna noua, quæcunq; post solstitium est, sensim modiceq; Cancrum sole transeunte, abundantissimè autem Leonem. In Virgine autem residet ijsdem quibus accreuit modis. In totum autem reuocatur intra ripas in Libra, ut tradit* Herodotus, *centesimo die.* f ¶ Natalem mundi.) *Aegyptij sacerdotes opinati sunt ita fuisse factum in primo mundi natali, sicut in Aegypto annis singulis fieri experiebantur. Nam à principio mundi, cum terra, quæ tunc fuerat aquis obducta, arida apparuisset, multiformis in ea rerum facta est generatio. Sic in Aegypto cum aquarum moles recedit, apparet superficies terræ, & quicquid sub aquis delituit.* g ¶ *Siue abundantius exæstuet.) Iustum incrementum, inquit Plinius, est cubitorum 16. Minores aquæ non omnia rigant, ampliores detinent, tardius recedendo. Hæ serendi tempora absumunt solo madente, illæ non dant sitiente: utrunque reputat prouincia. In 12. cubitis famem sentit, in 13. etiamnum esurit: quatuordecim cubita hilaritatem afferunt: quindecim securitatem, 16. delicias. Maximum incrementum ad hoc æui fuit cubitorum octodecim, Claudio principe: minimumq; Pharsalico bello, ueluti necem Magni prodigio quodam flumine auersante. Cum stetere aquæ, apertis molibus admittuntur. Hucusq;* Plinius. *Et quoniam plurima cura molestiaq; agricolas Nili inundatio urgebat, excogitata est in Memphi quædam*

incrementi

doquidem exiguitas minimũ fœcunditatis apportet, propensior copia diuturno humore culturam moretur. Maximos eius exitus cubitos duodeuiginti consurgere, iustissimos sedecim temperari. Nec in quindecim abesse prouentus fructuarios, sed quicquid intra sit, famem facere. Dant illi etiam hoc maiestatis, ut portendat futura, argumẽtantes, quandoquidem Pharsalico bello non fuerit egressus quinq; ulnas. Iam illud palàm est, quòd solus ex amnibus uniuersis nullas expiret auras. Ditionis Aegyptiæ esse incipit à Syene, in qua fines Aethiopum, & inde usque dũ mari intimatur, Nili nomen tenet. Inter omnia quæ Aegyptus habet digna memoratu, præcipuè bouem mirantur, [h] Apim uocant. Hunc instar colunt numinis, insignem notæ albæ macula, quæ dextro eius lateri ingenita, corniculantis lunæ refert faciem. Statutũ æui spacium est, quod ut affuit, profundo sacri fontis immersus necat̃, ne diem longius trahat quàm licebit. Mox alter, nec sine publico luctu requiritur, quem repertũ centum antistites Memphim prosequuntur, ut incipiat sacris ibi initiatus, sacer fieri. Delubra quibus succedit aut incubat, mysticè thalamos nominant. Dat omnia manifestantia de futuris: illud maximum, si de consulentium manu cibum capiat. Deniq; auersatus Germanici Cæsaris dextram, prodidit ingruentia, nec multò pòst Cæsar extinctus est. Pueri Apim gregatim sequũtur, & repentè uelut lymphatici uentura præcinunt. Bos illi fœmina ostenditur in anno semel, & ipsa non absq; certis insignibus, quæ atq; inuenta & oblata est, eadem die statim neci datur. Apis [i] natalem Memphitici celebrant iactu aureæ pateræ, quam proijciunt in Nili gurgitem. Hęc solennitas per dies septem agitur: quibus diebus cum sacerdotibus quasdam Crocodili inducias habent, nec attrectant lauantes: uerũ octauo die ceremonijs iam peractis, uelut reddita sæuiendi licẽtia, solitam resumunt

incrementi & mensurandi à regibus obseruatio. Itaque quibus id negocij demandatũ erat, per epistolas urbibus uicisq; significabant, quot cubitis, quótue digitis fluuius auctus esset, & simul quo tempore cœpisset decrescere, quomodo uacuus reddebatur. Ea solicitudine populus incrementi magnitudine decrementoq; notis, ubertatem futuram e uestigio ab inundationis modo, notatis prioribus temporibus, noscebant. Vide Diodorum Siculum libro primo.

h ¶Apim uocant.) *Cum Aegyptij colerent bouem, quem Apim uocarũt, pro deo, hac superstitione offensus Cambyses Persarum rex, Apim bouem à sacerdotibus ad se iußit duci, eductoq; mox mucrone cachinnansq; ait ad sacerdotes: O capita nequam, huiuscemodi dij existunt sanguine atq; carne præditi & ferrum sentientes, dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Qualis autem is Apis fuerit, paucis Mela Pomp. definiuit: Apis, inquit, populorũ omniũ in Aegypto numẽ est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaq; dißimilis aliorum. Raró nascitur, nec coitu pecoris, ut aiunt, sed diuinitus & cœlesti igne conceptus, diesq; quo gignitur genti maximè festus est. Sic quoq; Herodotus scribit: Apis idemq; Epaphus è uacca genitus, quæ nullum dum aliũ potest concipere fœtum, quam Aegyptij aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apim. Habet hic uitulus, qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharũ in palato, duplices in cauda pilos. Alebatur autem olim in urbe Memphi, ubi templum erat, in septo quodam. Mortuo autẽ Apide, magnificeq; sepulto, quærebant ad id delecti sacerdotes uitulum priori persimilem: quo inuento, populus luctũ finiebat. Sacerdotes quibus ea imminebat solicitudo, primũ in ciuitatẽ Nili uitulum perducebant, in qua eum nutriebant dies 40. Deinde in nauim contectam, habitaculũ aureũ habentẽ, introducentes, & ad Memphim ut deum ducentes, in Vulcani fano locabant. De delubris eius scribit quoq; Plinius sic: Delubra sunt ei gemina, quæ uocant thalamos, auguria populorũ. Alterũ intrasse lætum est, in altero dira portendit. Responsa priuatis dat, è manu consulentium cibum capiendo &c. Vnde cum linxisset palliũ Eudoxi astrologi, cum adhuc in Aegypto moraretur, hoc ostento eum sacerdotes celebrem quidem futurum, sed nõ longæuum responderunt. Sic Germanicus Cæsar Drusi & iunioris Antoniæ filius, accepto ostento à boue, agens annum quartũ & trigesimum, Antiochiæ obijt, nec sine ueneni suspicione. Quæ sequuntur de pueris comitantibus, & carmen in honorem eius canentibus, item de boue fœmina, sumpta sunt ex cap. 46. octaui Plinij.*

i ¶Apis natalem.) *Est Memphi locus in Nilo, quem à figura uocant Phialam, ubi omnibus annis auream paterã argenteamq; mergũt, diebus quos habent natales Api. Septẽ hi sunt, mirumq; per eos à Crocodilis neminẽ attingi, octauo post horam diei sextã redire belluæ feritatẽ.*

sumunt atrocitatem. [k]Crocodilus malum quadrupes, & in terra & in flumine pariter ualet, linguam non habet, maxillam mouet superiorem. Morsus eius horribili tenacitate conueniunt, stipante se dentium serie pectinatim. Plerunq; ad uiginti ulnas magnitudinis coalescit. Qualia anseres edit oua. Metatur locum nido naturali prouidentia, nec alibi fœtus promit, quàm quò crescentis Nili aquę nō possunt peruenire. In partu fouendo mas & fœmina uices seruant. Pręter hiatū oris, armatus est etiam unguium immanitate. Noctibus in aquis degit, per diem humi acquiescit. Circundatur maxima cutis firmitate, in tantum ut ictus quouis tormento adactos tergore repercutiat. [l]Trochilos auis paruula est, ea dum reduuias escarū affectat, os bellueę huiusce paulatim scalpit, & sensim scalpurigine blandiente aditum sibi in usq; fauces facit: quod Enhydrus conspicatus, alterum Ichneumonum genus, penetrat belluam, populatisq; uitalibus, erosa exit aluo. Est & Delphinum genus in Nilo, quorum dorsa serratas habent cristas: hi Delphines Crocodilos studio eliciunt ad natandū, demersiq; astu fraudulento tenera uentriū subternatantes secant, & interimunt. Præterea habitant [m]in insula Nili homines forma perexigui, sed audacia eousq; præditi, ut Crocodilis se offerant obuios: nam hæc monstra fugientes insequuntur, formidāt resistentes. Ergo capiuntur, subactiq; etiam intra aquas suas seruiunt, & perdomiti metu ita obsequuntur, ut immemores atrocitatis, uictores suos

k ¶Crocodilus.) Dicitur Crocodilus ἀπὸ τοῦ κρόκου καὶ δειλοῦ, *id est, à croco & timido, quòd mirum in modum crocum timeat. Aegyptij enim super mel quod conficiunt crocum sternūt, ne à crocodilis absumatur, id maximè expetentibus. Herodotus in Euterpe describit Crocodili naturam his uerbis: Crocodilo talis inest natura, ut quatuor mensibus, maximè hybernis, nihil omnino edat: & cum sit quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditq;: & plerunq; diei in sicco agit, sed totā noctem in flumine, quippe calidiore aqua nocturno, quàm sereno & rosido. Ex omnibus quæ mortalia agnoscimus, hoc maximū existit ex minimo: siquidē oua gignit haud multò maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur. Excretus, ad decē & septem atq; amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos proportione corporis, & prominentes atq; serratos: cui ex omnibus feris soli lingua innata non est. Idem inferiorē maxillam solùm nō mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoque robustos habet, pellemq; circa tergū impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacißimus. Diodorus enim longitudine uitæ hominis fermè esse ait: neque solum homines comedere, sed & cætera terrestria animantia flumini appropinquantia unguib. grauiter discerpere. Morsu esse aspero tetroq;, & quod dentibus laceret, nunquā sanari. Eum capi tum hamis, tum ferreis instrumētis, tum deniq; retibus ualidißimis. Crocodilorū tum in Nilo, tum in stagnis flumini proximantibus ingentem multitudinē esse dicit, & quòd suapte natura fœcundū animal: parit enim plurimū oua sexaginta, rarißimeq; capitur. Aristot. cap. 33. quinti nat. animal. dicit eum crescere ad quindecim cubitos, augeriq; quandiu uiuit: id tamen affirmat ex aliorū sententia. Tradunt etiam nōnulli Crocodilos uiso homine emittere lachrymas, at mox eum deuorare qui appropinquarit. Hinc ortū prouerbiū,* κροκοδείλου δάκρυα, *Crocodili lachrymæ, diciq; in eos, qui sub pietatis specie homines fallunt.* l ¶Trochilos.) *Is locus ab Aristot. cap. 6. noni nat. animal. sic tractatur: Crocodilis hiantibus, trochili aues inuolantes depurgant dentes, quo munere & ipsi aluntur: & Crocodilus sentiens secum cōmodè agi, nihil nocet, sed cum egredi auem uult, ceruices mouet, ne cōprimat. Ingreditur autem auis illa fauces belluæ motus affectu reduuiarū, uel, ut alij legendū censent, rediuiorū. Per rediuiū autem intelligenda est sanguisuga, quæ infixo sanguini capite, uiuit & intumescit: cui uni ex omnibus animalibus cibi exitus nō est, sed usqueadeo intumescit satietate, ut ipso alimēto moriatur. Enhydrus uerò anguiū genus in aqua degentiū, Crocodilis perniciem infert, delens eos atq; eorum oua. Nam Crocodilis applicantibus insidiatur, intransq; in oris hiatum, & exesis uisceribus è uentre mortuorū egreditur. Habent deinde & aliū hostem, nempe delphinem, qui interimit Crocodilos nō paribus uiribus, sed astu. Callent enim in hoc cuncta animalia, sciuntq; nō modò sua cōmoda, uerū & hostium aduersa: norūt sua tela, norunt occasiones, partesq; dißidentiū imbelles. In uentre enim Crocodilus mollis est, tenuemq; habet cutem, ideo se ut territi immergunt Delphini, subeuntesq; aluum, illam secant spina quæ inest tergo eorum, quam cultellatam uocant pennam.* m ¶In insula Nili.) *Vide, si libet, Plinium cap. 25. octaui, ubi doctè & eleganter tractat hunc locum, quomodo fugientes exiguos homines Crocodili insequantur, & rursum ab audacibus subigantur. In cunctis enim animalibus ferè euenit, ut minora sint maioribus audaciora, proq; sui corporis magnitudine fortiora. Hinc est Papinianum illud: Maior in exiguo regna-*

res suos inequitantes dorso uehant. Hanc ergo insulam & hanc gentem ubicunque indicio odoris persenserint, procul fugiunt. In aqua obtusius uident, in terra acutissimè. Hyeme nullum cibum capiunt, quinetiam quatuor menses à cœptu brumæ inedia exigunt. [n]Scinci quoque circa Nilum frequentissimi, Crocodilis quidẽ similes, sed modica forma & angusta, uerũ ad opem salutarem non qualibet necessarij: medentes quippe ex ipsis pocula inficiunt, quibus & stupor neruorum excitetur, & ueneni uis extinguatur. [o]Hippopotamus in eodem flumine ac solo nascitur, equino & dorso, & iuba, & hin-
tresimo nitu, rostro †resupino, ungulis bifidis, aprinis dentibus, cauda tortuosa. Noctibus segetes depascitur, ad quas pergit auersus astu doloso, ut fallente uestigio, reuertẽti nullæ ei insidiæ præparent̃. Idem cum distenditur nimia satietate, arundines recens cæsas petit, per quas tandiu obuersatur, quoad stirpium acuta pedes uulnerent, ut profluuio sanguinis leuetur sagina. Plagam deinde cœno oblinit, usquedum uulnus conducatur in cicatricem. Hippopotamos & Crocodilos primus Romam Marcus Scaurus inuexit. Circa easdem ripas ales est [p]Ibis: ea serpentum populatur oua, gratissimamque ex his escam nidis suis defert: sic rarescunt prouentus fœtuum noxiorum. Nec tamen aues istæ tantum intra fines Aegyptios prosunt: nam cum Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina, quorum tam citum uirus est, ut morsum antè mors quàm dolor insequatur, sagacitate, qua ad hoc ualẽt, aues excitatæ, in procinctum eunt uniuersæ, & prius quàm terminos proprios externum malum uastet, in aëre occursant cateruis pestilẽtibus, ibi agmen deuorant uniuersum: quo meritò sacræ sunt, & illæsæ. Ore pariunt. Nigras solum Pelusium mittit, reliqua pars cãdidas. De arboribus quas sola fert

guo regnabat corpore uirtus. Sed non est semper in audacibus audacia tuta.

n ¶Sinci.) Sunt qui Scincum uocant terrestrem Crocodilũ, sed est candidiore atque tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dinoscitur à Crocodilo aquatico, squamarũ seta à cauda ad caput uersa: alioquin similis est Scincus Crocodilo, nisi quòd est minor, & est cõtra uenenũ præcipuũ antidotum. Valet & ad inflammandã uirorũ uenerem. Afferũtur autem & Scinci ex Aegypto uenales, et sunt lacerti magni similitudine. Proueniũt quoque in Vincentino agro, ueris multò minores, quos pro Aegyptijs interdum medici subijciũt. o ¶Hippopotamus.) *Sonat Latinis græca uox ἱπποπόταμος equũ fluuialem, quem Diodorus Siculus lib. 1. sic describit: Magnitudo eius est haud minor cubitis quinque, quatuor pedibus, ungula more bouis fissa. Dentes ex utroque latere tres habet, ultra reliquas feras eminentiores aures, caudã uocemque equis similem, reliquũ corpus haud dissimile elephanto. Pellis est ultra cæteras belluas durissima, aquatilis ac terrestris bestia. Die quidẽ in imis aquis latet, noctu in terram egressus, tum frumenta depascitur, fœnũ destruens &c. Fœcũdissimum prole animal: est tam crasso corio, ut ex eo arefacto fiant pila missilia. Scribit & Ammianus Marcellinus de hoc animali in hunc modũ: Hippopotami ultra cuncta ratione carentia sunt sagacissimi: ad speciem equorum bifidas ungulas, caudasque breues, quorum solertiæ duo ostendere documenta sufficiet. Inter arundines cæsas & squalentes nimia densitate, hæc bellua cubilibus positis ociũ peruigili studio circunspectat, laxaque copia ad segetes depascendas egreditur. Cumque iam cœperit redire distenta, auersis uestigijs distinguit tramites multos, ne unius plani itineris lineas insidiatores secuti, repertum sine difficultate confodiant. Item cum auiditate nimia extuberato uentre pigrescit, super calamo recens execto femore conuoluit crura, ut pedibus uulneratis cruor egestus madescentem faciat leuem, & carnes saucias cœno oblinit, quandiu in cicatrices conueniant plagæ.* p ¶Ibis.) *De hac aue scribit Cicero lib. secundo de natu. Ibes maximam uim serpentiũ conficiunt, cum sint aues excelsæ, rigidis cruribus, corneo proceroque rostro, auertunt pestem ab Aegypto. Hæc rostri aduncitate per se partem perluit qua reddi ciborum onera consueuerunt. Fuit olim ab Aegyptijs lege sancitũ, ut quisquis ibin necauerit, siue uolens siue nolens, necessariò morte afficiatur: nam uenerati sunt eam auem pro deo, tanquã utilissimam ipsis, quòd deleret serpentes, locustas et bruchos. Scribit & Ammianus lib. historiarũ 22. de hac aue: Ibis sacra est & amabilis, atque innocua, ideo quòd nidis suis ad cibum suggerens oua serpentium, efficit ut rarescant mortiferæ absumptæ. Occurrũt præterea eædem uolucres pennatis agminibus anguium, qui ex Arabicis emergunt paludibus uenena malignantes, eosque antequam finibus suis excedunt, prælijs superatos aërijs, uorant: quas aues per rostra ædere fœtus accepimus. Aristot. tamen inter errores enumerat, cap. 6. tertij de generatione animaliũ, quòd quidam sint, qui coruos & ibin*

la fert Aegyptus, præcipua est [q] ficus Aegyptia, folijs moro comparanda, poma nõ ramis tantum gestitans, sed & caudice. Vsqueadeo fœcunditatis suæ augusta est, ut uno anno septies fructum sufficiat. Vnde pomũ decerpseris, alterũ sine mora protuberat. Materia eius in aquam missa subsidit, deinde cum diu desederit in liquore, leuior facta sustollitur, & uersa uice, quod natura in alio ligni genere non recipit, fit humore sicca. Palma quoq; Aegyptia dicenda res est, propriè [r] adipsos uocatur, ut dici oportuit, eaq; gustata arcet sitim. Odor eidem qui & malis Cydonijs. Sed demũ sitim sedat, si prius q̃ maturuerit decerpat̃. Nam si matura sumatur, sensum intercipit, gressum præpedit, linguã retardat, obsessisq; officijs mentis & corporis, imitatur uitiũ ebrietatis. Aegyptiũ limitem, quà ad [s] Lacecaumenen cacumen tendit, incolunt populi, qui momentum quo reparari mundũ ad motus ferũt annuos, hoc studio deprehendunt. Eligitur sacer lucus, in quem cõpellũt animalia diuersissimi generis: ea ubi [t] ad statutũ modum cœlestis uertigo prouecta est, sensus suos significationibus produnt quibus possunt: alia ululant, alia mugiunt, quædam stridunt, quædam rugiunt, nõnulla simul confugiunt ad uolutabra. Hoc argumentum illis est magisterium ad indicium temporis deprehendendi. Ferunt ijdem populi, à primis sibi gentis suæ auis traditum, ubi nunc occasus est, quondam ibi ortũ solis fuisse. Inter Aegyptias urbes numero portarum [u] Thebæ nobiles, ad quas

ore coire opinẽtur: inter quadrupedes etiã mustelam ore parere. Porrò ibes quæ cum serpentib. pugnãt uehementer nigræ sunt, cruribus gruinis & rostro maxima ex parte adunco, & hæ apud Pelusium tantum inueniuntur. Alia species Ibium candida est, inueniturq; in tota Aegypto. q ¶*Ficus Aegyptia.) Hanc quidam sycomoron, alij sycaminon appellant. Fructum fert cognomine sycomorũ, ex argumento gustus ignaui. Est arbor illa moro similis, folio, magnitudine & aspectu. Pomum fert non ramis, sed caudice ipso: idq; ipsum ficus est prædulcis sine granis interioribus, per quã fœcundo prouentu, scalpendo tantum ferreis unguibus, aliter nõ maturescit. Sed cum factum est, quarto die demetitur, alio subnascente, septeno ita numerosa partu, per singulas æstates multo lacte abundante. Subnascitur etiã si nõ scalpatur fœtus quater æstate, prioreq; expellit immaturũ. Hæc Theophrastus ex translatione Plinij. Scribit & de materia sic: Materies proprij generis inter utilissimas: cæsa statim stagnis mergitur, hoc est eius siccari. Et primo sidit, postea fluitare incipit, certoq; eam fugit alienus humor, qui alia omnia rigat. Cum innatare cœperit, tempestiuæ habet signum.*

r ¶*Adipsos.) Ab effectu huic arbori nomen inditum est, quòd ea gustata arceat sitim: componitur enim nomen ab α fine, & δίψος sitis, quòd gustus eius sit sine siti. Plinius cap. 23. duodecimi nat. historiæ sic scribit: Myrobalano in unguentis similem proximumq; usum habet palma in Aegypto, quæ uocatur Adipsos, uiridis, odore mâli cotonei, nullo intus ligno: colligitur autem paulò antè quàm incipiat maturescere.* s ¶*Ad Lacecaumenen.) Loco huic uidetur nomen inditum à uerbo λάκω, quod resono, clamo, & oracula do significat, quòd ea animalia in eum lucum cõpulsa, uocis sono & clamoribus quibus possunt, oracula produnt. Cæterũ nihil de hoc loco scriptum inuenitur apud autores, nisi quòd ibi ab Aegyptijs ordo & astrorũ motus, eorumq; descriptio, res multis antea seculis summo studio obseruata traduntur. Planetarũ insuper motus, cõiunctiones, epicyclos, item quæ uires erga animantiũ generationem, quæue bona aut mala importarent hominibus, diligenter sæpiusq; scrutati sunt, quò melius occurri futuris posset. Sterilitatem præterea, fructuum ubertatem, morbos tum hominibus tum pecoribus imminentes, terræmotuum atq; inundationũ tempora, multa deniq; alia cognitu difficillima, diutina obseruatione nota significabant. Vide Diodorum Siculum lib. 2.* t ¶*Ad statutum modum.) Sensus est, ubi certa cœli figura animalia illa aspexerit, produnt sensus suos significationibus. Quod autem subditur de occasu & ortu solis, Cicero lib. 2. de natura deorum, id leuitatibus Aegyptiorum annumerat.* u ¶*Thebæ nobiles.) Stephanus de urbibus, tradit fuisse nouem urbes quæ Thebæ dictæ sunt. Aegypti Theben, Aegyptij nominant Διὸς πόλιν, id est, Iouis urbem, quòd Ioui fuerit consecrata. Græci eam Thebas appellant. Mœnia eius centum quadraginta sunt stadia ambitu complexa. Eam Busyris magnis ædificijs ac speciosis deorũ templis, alijsq; ornamentis pulcherrimis exornauit. Quidam asserũt nõ centũ portas fuisse ciuitatis, sed plures egregiasq; templorũ portas, à quibus Hecatompylon, tanq̃ plurimarũ portarũ sit dicta. Hanc insignem urbem Cambyses rex diruit, & eius ingentes opes in Asiam transportauit. Cæterũ Abydus supra Ptolemaicam ciuitatem est, in qua est Mennonis regia mirificè constructa, tota ex lapide, sicut Labirynthus constructus fuerat. Alexandriã quoq; insignem urbem plura cõmendant, loci salubritas, aër tranquillus ac clemens, & cœli perpetua serenitas. Huc*

accedunt

quas cõmercia Arabes undiq; gentium subuehunt. Hic regio Thebaica Abydos, & ipsa nobilis olim Memnonis regia, nũc Osyridis fano exculta. Alexandriam & operis ipsius magnitudo, & autor Macedo nobilitant: quam metatus Dinocrates architectus, secundũ post cõditorem inter memorabilia locũ sortitus est. Condita autem Alexandria est duodecima centesimaq; olympiade, L. Papyrio Spurij filio, C. Pætilio Caij filio COSS. Romanis, haud longè ab ostio Nili fluminis, quod Heracleoticon alij, alij Canopicon appellant. Est & [x] Pharos, colonia à Cæsare dictatore deducta, ex qua facibus accensis nocturna dirigit̃ nauigatio. Nam Alexandria insidioso accessu aditur, fallacibus uadis, cæco mari, tribusq; tantũ canalib. admittit nauigãtes, Tegamo, Posidonio, Tauro. Hinc igitur in portubus machinas ad prælucẽdi ministeriũ fabricatas, Pharos dicunt. [y] Pyramides turres sunt in Aegypto, fastigiatæ ultra celsitudinem omnẽ quæ fieri manu possit: itaq; mensuram umbrarũ egressæ, nullas habẽt umbras. Nunc ab Aegypto promoueamus stylum.

accedunt altis sufflata fastigijs templa, inter quæ eminet Serapiũ, quo olim post Capitolium, nihil orbis terrarũ ambitiosius uidit. Hæc urbs quum antea No uocata fuisset, ab Alexandro Macedone, qui eam ampliauit & decorauit, Alexandria uocata est. Vide Qu. Curtiũ in quarto uolumine gestorum Alexandri, & Diodorũ Siculum in gestis eiusdem, qui scribit hanc urbem ædificatã imperij Alexandri anno quinto. Eusebius uerò & Eutropius dicũt anno septimo, referendo scilicet hos ad finem cõstructæ urbis, & Diodorus ad initiũ. x ¶*Est & Pharos.) Quemadmodũ Canopus à Canopo Menelai claßis gubernatore dicta est, sic & à Pharo eiusdem Menelai nauclero, Pharos insula nomen habuit, quòd eo loco ab aspide peremptus, sepultus fuerit. Ammianus uerò Marcellinus 22. historiarũ libro, Pharon à loco ipso cognominatũ tradit. Hoc littus, in quit, cum fallacibus & insidiosis acceßibus affligeret antehac nauigantes discriminibus plurimis, excogitauit in portu Cleopatra turrim excelsam, quæ Pharos à loco ipso cognominatur, prælucendi nauibus nocturna suggerens ministeria. Plin. cap. 31. quinti, dicit Pharum quondam diei nauigatione dißitum ab Aegypto, nunc autem è turri nocturnis ignibus cursum nauium regere. Nam fallacibus uadis Alexãdria tribus omnino aditur alueis, Tegamo, Posidonio, Tauro.* y ¶*Pyramides.) Hæ pyramides ultra omnẽ montium altitudinem, quæ humanis confici potest uiribus, erectæ sunt ueluti turres, ab imo latißimè in summitates acutißimas desinentes: quæ quidem figura apud Geometras ideò sic appellatur, quòd ad ignis speciem, ut nos dicimus, extenuatur in conũ: quarũ magnitudo quoniam in celsitudinẽ nimiam cadens, gracilescit paulatim. Hæc Ammianus libro historiarũ 22. Mensuram autem altitudinis earum omniumq; similium deprehendere, inuenit Thales Milesius umbram metiendo, qua hora par esse corpori solet, id quod tunc cõtingit quando sol leuatur supra horizontem medio quadrante, hoc est, 45. partibus quadrantis. Mirum autem est, quòd unam harum pyramidum, trecenta sexaginta millia hominum, annis uiginti construxisse produntur. Vide de his, si libet, Plinium cap. 12. tricesimi sexti naturalis historiæ.*

De Arabia, & in ea thure, & myrrha: de Phœnice, ac Cynamolgo auibus, deq; Arabum moribus, de lapidũ preciosorum generibus. Cap. XLVI.

VLtra Pelusiacum ostium Arabia est, ad Rubrum pertingens mare, quod Erythræum ab Erythro rege, Persei & Andromedæ filio, non solum à colore appellatum Varro dicit, qui affirmat in littore maris istius fontem esse, quem si oues biberint,

SCHOLIA CAP. XLVI.

Absoluta Africa, transit hic Solinus in Asiam, tertiam orbis partem: & quia Arabia propinqua est Aegypto, primùm ad illam pergit prouinciam, ut eam describat: & cum traijciendũ sit mare rubrum, antea illud quoq; ab eo describitur, quare sic uocetur, & à quo nomen illud habeat. Quod nostri uocauerunt mare rubrum, Græci appellant Erythræum, à rege Erythra: aut (ut alij sentiũt) à solis repercussu talis ei redditur color. Alij ab arena terraq;, alij à tali aquæ ipsius natura. Qu. Curtius lib. 7. dicit: Mare rubrum nec colore quidem abhorret à cæteris, ab Erythro rege inditũ est ei nomen. Sunt qui aiunt mare rubrum uehementer cæruleũ esse: denominatur tamen rubrum à rege Erythra, id est, rubro, qui ex suo nomine mare denominauit. Scribit Procopius lib. 1. belli Persici, mare rubrum in tenebris non esse procellosum, sed in luce plerunq; contingit esse æstuosum. Sic quoq; scribit Mela lib. 3. hoc mare procellosum esse, asperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cætera capax. His quoq; alludunt Hebræi, qui scribunt mare illud propterea uocatum Iam suph, id est, mare tempestuosum, quòd inquietißimum sit. De hoc mari infra quoque

rint, mutent uellerum qualitatem, & antea candidæ, amittant quod fuerint usq; ad haustum, ac fuluo postmodum nigrescant colore. Rubri autem maris [a] Arsinoë oppidum. Verùm [b] hæc Arabia procedit adusq; illam odoriferam & diuitem terram, quam Catabanes & Scenitæ tenent, Arabes nobiles monte Casio: qui Scenitæ causam nominis inde ducũt, quòd tentorijs succedunt, nec alias domos habent. Ipsa autem tentoria cilicina sunt: ita nuncupãt uelamenta è caprarum pilis texta. Præterea [c] carnibus suillis prorsus abstinent. Sanè hoc animalis genus, si inuectum illò fuerit, morit̃ ilicò. Hanc Arabiam [d] Græci εὐδαίμονα, nostri Beatam nominarunt. Habitatur [e] colle manu facto inter flumen Tigrin, & flumen Eulæum, quod ortum à Medis tam puro fluore inclytũ est, ut inde omnes reges nõ alias quàm eius aquas bibant. Eudæmonem nõ frustra cognominatam hinc capessas, quòd præter odores, quos creat plurimos, sola thus mittit, nec tamẽ uniuersa. Nam in medio eius sunt Atramitę pagus Sabæorũ, à quo octo mansionibus regio thurifera disterminat̃. [f] Arabia appellata est, id est, sacra: hoc enim significari interpretantur. [g] Virgulta hæc non sunt publica, sed, quod inter barbaros nouum, in ius posterorum per successiones transeunt familiarũ. Ergo quicũq; dominatũ istius tenent nemoris, arabicè sacri uocãtur. Iidem illi cum lucos istos uel metunt, uel incidunt, nõ funeribus intersunt, non congressionibus fœminarũ polluunt̃. Hanc arborem prius quàm penitus

fiet mentio, cap.68. a ¶ *Arsinoë oppidum.) Scribit Plinius cap.11. quinti, Arsinoën rubri maris oppidum à Pelusio per deserta distare 125. millia passuum.*

b ¶ *Hæc Arabia.) Ptolemæus in sua Cosmographia triplicem ponit Arabiã, uidelicet Petræam, Desertam & Felicẽ. De Deserta loquitur hic Solinus, quòd pertingat usque ad odoriferam illam Arabiam, complectaturq; Catabanes, Esbonitas & Scenitas, homines uagos, & nullam certam mansionem habentes: unde & quidam eorum à tabernaculis quæ circunferunt, uocantur Scenitæ: est enim σκηνὴ Græcis tabernaculum. Cæterum Casium montem quidam putant esse montem Sinai, quem Iustinus 36. uolumine appellat Sinæum, à uepribus scilicet & dumetis quibus septus est sic uocatus: est enim Hebræis סנה arbor spinosa.* c ¶ *Carnibus suillis abstinent.) Non igitur soli Iudæi à porcorum carnibus alieni fuerunt, sed & multi gentiles, sicut etiam Herodotus de Aegyptijs scribit in Melpomene, quòd à suibus abstinuerint.* d ¶ *Græci εὐδαίμονα.) Vocant Græci εὐδαίμονα felicem & fortunatum. De hac Arabia scribit Plinius cap.19. duodecimi, & Herodotus lib.3. quòd ad meridiem ultima è regionibus quæ habitantur, Arabia est, in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomũ, & ladanum. Et Diodorus Siculus lib.3. Ab Arabia deserta aridaq;, prima uicina Arabia adeò differt, ut multitudine fructuum, cæterarumq; rerum quæ in ea nascuntur, felix nominetur.* e ¶ *Colle manu facto.) Plinius cap.27. libri sexti: Charax oppidum Persici sinus intimum, à quo Arabia εὐδαίμων cognominata excurrit. Habitatur in colle manu facto inter cõfluentes, dextra Tigrin, læua Eulæum, trium millium passuũ laxitate. In medio eius sunt ferè Atramitæ pago Sabæorum capite regni Sabota, in monte excelso, à quo octo mansionibus distat regio eorum thurifera: Saba appellatur, quod significare Græci mysterium dicunt, spectans ortus solis æstiui, undiq; rupibus inuia, & à dextra maris scopulis inaccessa. Id solum è rubro lacteum traditur.* f ¶ *Arabia appellata.) Sunt qui Arabiam dictam putant ἀπὸ τοῦ ἀραιοῦ καὶ βίου, id est, à uitæ mollitiæ: cui interpretationi nõ abludit Hebraica uox Arab, sic enim Esaiæ 21. uocatur Arabia, & significat amœnitatem: licet in alia significatione capiatur quoq; pro campestri loco.* g ¶ *Virgulta hæc non sunt publica.) Scribit Plinius cap.14. duodecimi in hunc modum: Nec præterea Arabum alij thuris arborem uident, ac ne horum quidem omnes: feruntq; trecentarũ non amplius esse familiarum, quæ ius per successiones id sibi uendicent. Sacros uocari ob id, nec ullo congressu fœminarum funerumq; cum incidant eas arbores aut metant pollui, atque ita religione merces augeri: nec arboris ipsius quæ sit facies constat. Res in Arabia gessimus, & Romana arma in magnam partem eius penetrauere. Caius etiam Cæsar Augusti filius inde gloriam petijt, nec tamen ab ullo Latino arborum earum tradita est facies. Græcorum exempla uariant. Alij folio pyri minore duntaxat & herbidi coloris prodidere: alij lentisco similem subrutilo folio: quidam terebinthum esse, & hoc uisum Antigono regi allato frutice. Tales in Carmania apparere, & in Aegypto satas studio Ptolemæorum regnantium. Cortice Lauri esse constat: quidam & folium simile dixere. Prior atque naturalis uindemia circa Canis ortum flagrantissimo æstu, incidentibus quà maximè uideatur esse prægnans, tenuissimusq; tendi cortex. Laxatur hic plaga, non adimitur, inde prosilit spuma pinguis, hæc concreta densatur. Cæterum Seruius primo Georg. docet thus dici ἀπὸ τοῦ θύω, quod est sacrifico, quoniam*

penitus fides proderetur, alij lentisco, alij mage terebintho comparabant, usquedum libris quos Iuba rex scripsit ad Cæsarem Augusti filium, palàm fieret, intorto eam esse uimine, ramis ad aceris qualitatem, amygdalæ modò succum fundere, incîdi ortu Canis flagrantissimis solibus. In ijsdem saltibus [h] myrrha prouenit, cuius radices ut uitium rastris proficiunt, [i] ablaqueationibus gaudent. Nudatę, pinguiore fluunt lachryma. Sponte manans preciosior ex ea sudor est: elicitus corticis uulnere, uilior iudicatur. Cortex in uertiginē flexus, & spinis hispidus: folium licet crispius, oliuæ tamen simile. Maxima altitudine extollitur ad quinq; cubita proceritatis. Arabes sarmentis eius ignes fouent, quorum fumo satis noxio, nisi odore cremati storacis occurrant, plerunq; insanabiles morbos contrahunt. Apud eosdem nascitur [k] auis Phœnix, aquilæ magnitudine, capite honorato, in conum plumis extantibus, cristatis faucibus, circa colla fulgore aureo, postera parte purpureus, absq; cauda, in qua roseis pennis cæruleus interscribit nitor. Probatum est quadraginta & quingentis eum durare annis. Rogos suos struit [l] Cinnamis, quos prope Panchaiam concinnat, [m] in solis urbem strue altaribus superposita. Cum huius uita magni anni fieri conuersionem, rata fides est inter autores, quamuis plurimi eorum [n] magnū annum non quingentis & quadraginta, sed duodecim millibus nongentis quinquaginta quatuor annis cōstare dicāt. [o] Quinto itaq; Plautio, & Sextio Papinio COSS. Aegyptū Phœnix inuolauit, captusq; anno octingentesimo urbis cōditæ, iussu Claudij principis in comitio publicatus est.

Quod

niam eo dijs sacrificatur. Latini à *tundendo dici uolunt, à glebis tusis &c. Scribit* Theophrastus *thuris arborem non magnā esse, sed quinis ferè cubitis attolli.*

h ¶Myrrha.) Theophrastus cap. 4. noni *de historia plantarum sic scribit de myrrha:* Myrrham minorem etiam altitudine, *fruticosioremq; narrant: caudice duro contortoq; iuxta terrā, craßioreq; sura hominis, cortice leui similiq; portulacæ. Alij uerò qui se uidisse affirmant, de magnitudine fermè consentiunt.* Neutram *earum arborum magnam referunt, & minorem myrrhæ humilioremq;.* Myrrhæ *folium aculeatum, nō leue, ulmeo simile, crispum tamen, extremo spina horridulum, ilignei modo.* Et *post multa:* Myrrhæ *autem arborem terebintho similem reddidere, sed scabrio orem, spinosioremq;, folium paulùm rotundius, gustatu proximum terebintho.*

i ¶Ablaqueationibus.) *Est ablaqueare, circa arboris codicem dolabra terram diligenter aperire, & radices superiores recidere, ut solis teporibus & imbribus prouocentur.*

k ¶Auis Phœnix.) De *hac aue autores multa scribunt, & diuersa quidem. Sunt qui negant illam inueniri in rerū natura: alij aiunt illi nomen inditum à colore phœniceo.* Plinius *quoq; eam ubiq; coloris purpurei asserit esse, præterquā in cauda, quam cæruleam esse dicit, distinguentibus roseis pennis.* De *forma conuenit ferè inter scriptores, eam esse aquilæ magnitudine, auri fulgore circa colla.* De *ætate uerò non conuenit inter eos.* Nam Plinius *ait eam uiuere annis* 660. Herodotus & Mela *ferè cum* Solino *conueniunt.* Poëtæ *plerunq; annis eam mille uiuere canunt.* Et Ausonius *in* Grippo *ternarij numeri dicit,* Phœnicē *uiuere nouē corui ætates.*

l ¶Cinnamis.) *Putant cinnamū & cinnamomū unam & eandem esse arborem.*

m ¶In solis urbem.) Hæc *græco uocabulo appellatur* Heliopolis, *de qua uide* Diodorū Siculum *lib. secundo.*

n ¶Magnum annum.) *Per annū intellige reuolutionem alicuius orbis cœlestis, ut est annus lunaris, annus solaris, annus Saturni, annus* Platonis, *id est, nonæ sphæræ, etiamsi in sacris libris annus lunaris nō accipiatur pro una orbis lunaris reuolutione, sed pro duodecim reuolutionibus & motu undecim dierum, hoc enim tempore sol & luna coniunguntur in eodem cœlesti signo & gradu: de quo suprà quoq; nōnihil scripsimus cap. 3. Hic autem per annum magnū quidam intelligunt tempus, in quo omnes planetæ in eundem recurrūt locum, quod secūdum* Ciceronis Hortensium *fit post annos duodecim mille, nongentos & quinquaginta solstitiales.* Continet *autē annus solstitialis duodecim menses.*

o ¶Quinto itaq; Plautio.) Cornelius Tacitus *libro 5. historiarū de hac aue sic scribit:* Paulo Fabio, L. Vitellio COSS. *post longum seculorū ambitum auis* Phœnix *in* Aegyptū *uenit, præbuit materiem doctißimis indigenarum & Græcorū multa super eo miraculo disserendi: de quibus congruunt, & plura ambigua, sed cognitu nō absurda, promere libet. Sacrū soli id animal, & ore ac distinctu pinnarū à cæteris auibus diuersum, consentiūt qui formam eius definiere.* Et *infra: Soside primū, pòst Amaside dominantibus, dein* Ptolemæo, *qui ex Macedonibus tertius regnauit, in ciuitatem cui* Heliopolis *nomen, aduolasse multo cæterarū uolucrum comitatu nouam faciem mirantium: sed antiquitas quidem obscura.* Inter Ptolemæum *ac* Tiberium *minus ducenti quinquaginta*

Quod gestum, præter censuram quæ manet, actis etiam urbis cōtinetur. [p] Cinnamolgus perinde Arabiæ auis in excellentissimis lucis texit nidos è fruticibus Cinnamorum, ad quos quoniam non est peruenire propter ramorum altitudinem & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petūt iaculis, deiectasq; precijs uendunt amplioribus, quòd hoc Cinnamum magis quàm aliud mercatores probent. [q] Arabes longè lateq; diffusi, diuersis moribus uiuunt & cultibus. Plurimis crines intonsi, mitrata capita, redimitu pari, pars rasa in cutem barba. Cōmercijs student, aliena nō emūt, uendunt sua: quippe & syluis, & mari diuites. [r] Vmbræ quæ nobis dextræ, sunt illis sinistræ. Pars eorū, quibus asper est uictus, angues edūt: nulla illis uel animi uel corporis cura, ac propterea [s] ὀφιοφάγοι nominantur. Ex istius littoris sinu, [t] Polycrati regi aduecta Sardonyx gemma, prima in orbe nostro luxuriæ excitauit facem. Nec multū de ea disserendum puto, adeò Sardonyx in omniū uenit notitiā. Superficies eius probatur, si meracius rubeat: arguitur, si fuerit fęculentior: medietas circuitur limite candicante. Optima est, si nec colorem suum spargat in proximū, nec ipse ex altero mutuetur. Reliqua nigro finiuntur. Quòd si transluceat, uitio uertitur: si perspicuitatē arceat, proficit ad decorem. Et [u] Molochiten Arabs inuenit, uirentē crassius quàm Smaragdus, contra infantum pericula ingenita ui resistentem. Inuenit & [x] Iridem in mari rubro, sicut Crystallum sexangulatam, quę radijs icta solis, rutilo aëris repercussu, cœlestis arcus ex se iacit speciem. [y] Androdamantem ijdem legunt Arabes, nitoris argentei, lateribus æqualiter

anni fuerunt: unde nonnulli falsum hunc Phœnicem, nec Arabum è terris credidere. Et post multa subdit: Hæc incerta, inquit, & fabulosis aucta. p ¶*Cinnamolgus.) Volunt hanc auem sic dictam, quòd sibi ex Cinnamo in altißimis arboribus nidum paret. Aristot. cap. 13. noni nat. animal. hanc auem* κινάμωμον *uocat: In Arabia, inquit, Cinamomus auis appellatur, quam surculos cinnamomi portare, ac nidū ex ijs conficere aiunt. Nidificat excelsis arboribus et ramis: sed incolæ sagittis plumbatis nidum petunt, atq; ita discusso in terram, cinamomum legunt.* q ¶*Arabes longè diffusi.) Plinius cap. 28. sexti sic scribit: Arabia gentiū nullis postferenda, amplitudine longißima à monte Amano à regione Ciliciæ, Comagenesq; descendit, multis gentibus eorum deductis illò à Tigrane magno, sponte uerò ad mare nostrū littusq; Aegyptiacū, necnon & in medio Syriæ ad Libanū montem penetrātibus Nubeis, quibus iuncti Ramisi &c. Degunt præterea Arabes mitrati aut intonso crine, barba abraditur, præterquam in superiore labro: alijs & hæc intonsa: mirūq; dictu, ex innumeris populis pars coæqua in cōmercijs aut latrocinijs degit. In uniuersum gētes ditißimæ, ut apud quas maximè opes Romanorum, Parthorumq; subsistant, uendentib. quæ è mari aut syluis capiāt, nihil inuicē redimentib.* r ¶*Vmbræ quæ nobis dextræ.) Iste locus Solini nō est intelligendus de omni Arabia, nec omni tempore, sed potißimū illo tempore quando sol est in Cancro: tunc enim cum Arabes Felices, sole cōstituto in meridie, sint australiores sole ipso, necesse est ut umbra rerum erectarū proijciatur in austrum, quæ apud nos, qui sumus extra tropicū Cancri in septentrionē expositi, proijcitur in aquilonem. Tunc inquam si faciem uerteris ad occidentē, cadet umbra tua in septentrionem, quæ Arabibus declinat ad austrum, id quod facilè noctu deprehendere poteris, si lumen aliquod statueris in partem aquilonarem, cadet umbra corporis tui in austrum, & contrà.* s ¶ὀφιοφάγοι.) *Dictio est composita, nam* ὄφις *Græcis est serpens, &* φάγος *uorax. Plinius uocat illos serpentum deuoratores, Candeos, suntq; Arabes interiores.*

t ¶*Polycrati regi.) Fuit hic Polycrates Aeaci filius, qui ui occupata Samo insula, breui tandem usqueadeo profecit, ut per Ioniam totamq; Græciam celebraretur. Hic deniq; cum gemmam signatoriam proiecisset in mare, & de hoc multùm tristaretur, quinto die piscator quidam cepit piscem, qui gemmam eius casu absorbuerat: ueniensq; piscator, dono detulit Polycrati piscem, in cuius euiscerati aluo ea gemma est reperta. Herodotus tamen negat gemmam illam fuisse Sardonycen, sed Smaragdum. Est autem Sardonyx lapis rubei coloris.*

u ¶*Et Molochiten.) Lapis hic à malua, cuius floribus aßimilis est, nomen habet: maluam enim Græci* μαλάχην *dicunt.* x ¶*Iridem.) Plinius cap. 9. tricesimiseptimi de hac gemma sic scribit: Effoditur in quadam insula rubri maris, quæ distat à Berenice urbe 60. millia paßuū, cætera sui parte crystallus, itaq; quidam radicem crystalli esse dixerunt. Vocatur ex argumento Iris. Nam sub tecto percussa sole, species & colores arcus cœlestis in proximos parietes eiaculatur, subinde mutans, magnaq; uarietate admirationem sui augens. Sexangulum esse ut crystallum constat.* y ¶*Androdamantem.) De hoc Plinius cap. 10. lib. ult. sic scribit: Androdamas argenti*

liter quadris, quem de Adamante nonnihil mutuatũ putes. Datum illi nomen ex eo censent, quòd animorum calentium mollit impetus, & tumentes refrenat iras. [z]Pæderotem etiam Arabicum inde sumimus. Arabica aspectu eburnea est, radi abnuit. Contra neruorum molestias prodest habentibus. In Pæderote cõgruit quicquid eximium est, quadam decoris prærogatiua: crystallinum lucet, rubet purpuram, in orarum extimis corona crocea uelut è liquido renitente. Hac suauitate oculos afficit, uisum illicit, detinet intuentes, hac etiam gratia Indis placet. Hoc Arabiæ sat est, hinc ad Pelusium repatriemus.

argenti nitorem habet ut Adamas, quadrata, & semper tessellis similis magnis, putantq́; nomẽ impositũ ab eo, quòd impetus hominum & iracundias domet. Est enim ἀνὴρ, & in genitiuo ἀνδρὸς uir, & δαμάζω domo, unde hoc nomen componitur.

z ¶Pæderotem.) Proprium nomen huius lapidis est Opalius, sed ob eximiam pulchritudinem & gratiam cognominatur Pæderos, ἀπὸ τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ ἔρω, id est, à puero & amore, quòd pueri pulchritudinẽ referat. Est in eo, autore Plinio cap. 6. trigesimiseptimi, carbunculi tenuior ignis, est Amethysti fulgens purpura, est Smaragdi uirens mare, & cuncta pariter incredibili mixtura lucentia.

De Casio monte, de Pompeij Magni sepulchro, deq́ Ioppe oppido. Cap. XLVII.

A Pelusio Casius mons est, & delubrũ Iouis Casij, atq; ita Ostracinæ locus Pompeij Magni sepulchro inclytus. [a]Idumæa inde incipit, palmis opima. Deinde [b]Ioppe oppidum antiquissimum orbe toto, utpote ante inundationem terrarũ conditum. Id oppidum saxum ostentat, quod uinculorum Andromedæ uestigia adhuc retinet, quam expositam belluæ non irritus rumor circuntulit. quippe ossa monstri illius M. Scaurus inter alia miracula in ædilitate sua [c]Romæ publicauit. Annalibus nota res est. Mensuræ quoque ueracibus libris continentur, scilicet quod costarũ longitudo excesserit pedes quadraginta, excelsitas elephantis fuerit Indicis eminentior. Porrò uerticuli spinæ ipsius, latitudine semipedem sunt supergressi.

SCHOLIA CAP. XLVII.

Casius mons, de quo hic Solinus loquitur, disterminat Aegyptum Syriamq́;, factus celeber à tumulo Magni Pompeij: unde Plinius capite 12. libri quinti: A Pelusio Gabriæ castra, Casius mons, Delubrum Iouis Casij, tumulus Magni Pompeij Ostracine. Arabia finitur à Pelusio 65. millibus passuum. Infra cap. 49. fit mentio de alio monte Casio, qui scilicet est in Seleucia.

a ¶Idumæa.) Est Idumæa Syriæ prouincia, sic dicta ab Aedom Iacobi patriarchæ fratre, qui proprio nomine uocatus fuit Esau, sed quia totus erat rufus cum ex materno egrederetur utero, uocatus fuit Aedom, quod in hebraica lingua significat rufum: de quo habes Genes. 25. historiam natiuitatis & causam nominis, & 2. Paralip. 2. cap.

b ¶Ioppe.) Hoc oppidum hebraica lingua uocat Iapho, Ionæ primo, locus antiquissimus Palæstinæ in tribu Dan, ubi & portus est maris mediterranei ad Iudæam. Quòd autem hic Solinus scribit hoc oppidum conditum ante inundationem terrarum, incertum est quod significare uoluerit diluuium, particulare (qualia multa fuerunt in mundo) aut uniuersale quod sub Noha contigit. Et quidem de uniuersali illo mundi naufragio gentiles nihil nouerunt, nec in scriptis aliquid de eo reliquerunt, præter paucos astrologos, qui æram calculi statuerunt in illud tempus: & inter historicos extat Berosus Chaldæus, qui scribit post inundationem relictas quasdam ciuitatum ruinas in terris: & fieri potest quòd Solinus hunc locum acceperit ex Beroso aut alio uetusto scriptore. In eo itaq; loco usq; hodie saxa monstrantur in littore, in quibus Andromeda religata, Persei quondam fuit liberata præsidio, ne à bellua marina deuoraretur, cuius belluæ ossa illic adhuc ostenduntur. Strabo tamen libro 16. putat fabulosam esse illius Andromedæ expositionem. Ouidius uerò 4. Metamorphoseos multis carminibus refert illam fabulam.

c ¶Romæ publicauit.) Plinius capite quinto noni sic scribit de his ossibus: Belluæ cui dicebatur exposita fuisse Andromeda, ossa Romæ apportata ex oppido Iudææ Ioppe, ostendit inter reliqua miracula in ædilitate sua M. Scaurus, longitudine pedum quadraginta, altitudine costarum Indicos elephantos excedente, spinæ crassitudine sesquipedali.

De Iudæa, & de fluminibus in ea, lacubusq́: de Balſamo, de Sodomo & Gomorrho, de Eſſænis gentibus. Cap. XLVIII.

IVdæa illuſtris eſt aquis, ſed natura non eadem aquarum omnium. Iordanis amnis eximiæ ſuauitatis [a] Peneade fonte demiſſus, regiones præterfluit amœniſsimas, mox [b] in Aſphaltiten lacum merſus, ſtagno corrumpitur: qui Aſphaltites gignit bitumen. Animal non habet, nihil in eo immergi poteſt. Tauri etiam Camelíq; impunè ibi fluitant. Eſt & [c] lacus Geneſara extenſus paſſuū ſedecim millibus, circunſeptus urbibus plurimis & celebribus, ipſe par optimis. Sed lacus Tiberiadis his omnibus anteponitur, ſalubris ingenuo hauſtu, & ad ſanitatem uſu efficaci. [d] Iudææ caput fuit Hieroſolyma, ſed exci=

SCHOLIA CAP. XLVIII.

Hæc quæ Solinus in hoc capite ſcribit, clariora habentur apud nos, tam ex ueteri quàm nouo inſtrumēto, quàm apud ullum gentilem. Meminit Iuſtinus lib. hiſtoriarum 36. Iudæorum, dicitq; Moſen & Abraham fuiſſe reges in Iſraël, & regionē illam propter decem filios in decem regna diuiſam. Cornel. Tacitus lib. 21. refert Iudæos Creta inſula profugos, nouiſsima Libyæ inſediſſe, qua tēpeſtate Saturnus ui Iouis pulſus ceſſerit regnis: ſcribitq; eos uocatos Iudæos ab Ida monte Cretæ, cuius accolæ uocati ſunt Idæi. Sed quàm uanum illud ſit, nemo eſt qui ignoret. a ¶ *Peneade fonte.) Sic quoque uocat hunc fontem Plinius, alij uerò uocant eum Paneadem. Diuus Hieronymus ſcribit Iordanem duos habere fontes, unum nomine Ior, & alterū nomine Dan, qui ſimul iuncti Iordanis nomen efficiunt. Cui uidetur refragari hebraiſmus, qui perpetuò uocat fluuium illum Iarden.*

b ¶ *In Aſphaltiten.) Eſt Græcis* ἄσφαλτον *bitumen, quod plurimum colligitur ex hoc lacu, in quem deſinit Iordanis, de quo Tacitus ſic ſcribit:* Nec Iordanis pelago accipitur, ſed unum atque alterum lacum integer perfluit, tertio retinetur. Lacus immenſo ambitu, ſpecie maris, ſapore corruptior, grauitate odoris accolis peſtifer: neque uento impellitur, neque piſces aut ſuetas aquis uolucres patitur, incertū unde. Superiacta ut ſolido feruntur. Periti imperitiq; nandi perinde attolluntur. Certo enim tempore bitumen egerit, cuius legendi uſum, ut cæteras artes, experientia docuit. Ater ſuapte natura liquor, & ſparſo aceto concretus innatat: hunc manu captū, quibus ea cura, in ſumma nauis trahunt, inde nullo iuuante influit, oneratq; donec abſcindas: nec abſcindere ære ferróue poſsis. Fugit cruorem, ueſtemq; infectam ſanguine, quo fœminæ per menſes exoluuntur. Sic ueteres autores. Sed gnari locorum tradunt undantes bitumine moles pelli, manuq; trahi ad littus, mox ubi uapore terræ ui ſolis inaruerint, ſecuribus cuneiſq;, ut trabes aut ſaxa diſcindi. *Hucuſq; Tacitus. Eſt & in Babylonia lacus qui mittit aſphaltum, quo bitumine & latere teſtaceo conſtructo muro, Semiramis Babylonem dicitur circundaſſe. Cauſam huius ſcaturientis bituminis, putant eſſe lapidicinas bituminoſas.* c ¶ *Lacus Geneſara.) Habet hic lacus in ſacra ſcriptura uaria nomina. Nam uocatur mare Cinæreth, mare Ginoſar, fretum Girgeſæorum, & Gadarenorū lacus. Vide Matthæi octauo, & Iehoſuæ undecimo in Hebraiſmo & Chaldaiſmo.* d ¶ *Iudææ caput Hieroſolyma.) Apud Hebræos hæc urbs Hieruſchalaijm ſcribitur & legitur, caput ſcilicet nedum Iudææ, uerùm & totius orbis. Hæc enim princeps eſt prouinciarum, poſſeſsio Patriarcharum, Prophetarū & Apoſtolorum mater, initiatrix fidei, gloria populi Chriſtiani, terra promiſsionis, quæ olim fluens lac & mel ſuis habitatoribus, nunc uniuerſo orbi remedia ſalutis, & uitæ porrigit alimenta: terra optima, quæ in fœcundo ſinu ex paterno corde cœleſte granū ſuſcepit, & tantas ex ſuperno ſemine martyrū ſegetes protulit. Hæc à Tito capitur & ſubuertitur anno incarnationis Chriſti 73. fame & gladio multis millibus hominū occiſis, & multis millibus captiuatis. Poſtea anno Chriſti 136. Elius Adrianus Alexandriam & Hieroſolymam dudum ſubuerſas reſtaurauit, Hieruſalem Eliam ſuo nomine uocans. Tempore Henrici quarti Imperatoris rurſum capta fuit à Saracenis & Sultanis Hieroſolyma, & omnia ſacra prophanata, niſi quòd ſepulchrum Domini, quæſtus duntaxat gratia, intemeratū relictum fuit. Paulò pòſt, anno ſcilicet Chriſti 1097. deſignata fuit militia centum millium uirorū ex Gallis, Hiſpanis, Scotis, Anglis, Hybernis, Flandris & Lotharingis, qui cōmuni expeditione ſub Ducibus Gotfrido, Baldeuuino & Euſtachio Lotharingenſibus, Ruperto Flandrenſi, Ruperto Nortmanno & Hugone fratre Philippi regis Galliæ, per Germaniam, Vngariam & Bulgariam uenerunt Conſtantinopolim ad Imperatorem eius urbis Alexium: motiſq; inde caſtris, primùm expugnauerunt Nicæam, & fugarunt Solymannum principem infidelium, deinde obſederūt Antiochiam, urbem humanis uiribus inexpugnabilem, & auxilio Chriſti in nouem menſibus obtinuerunt: mox Syriam intrantes, aliquot oppida occupauerunt, & feſtinantes contra Hieruſalem, recuperauerunt eam anno Chriſti 1099. multo effuſo Saracenorum ſanguine. Obtenta itaque iterum terra ſancta, magna multitudo ad patriam remeare contendit. Cæteri qui manſerunt, terram incoluerūt, & Gotfridus Chriſticolis illis ut pater præfuit per unum annū, inmatura ſubtractus morte: cui ſucceſsit*

Baldeuuinus

sed excisa est. SuccesSit [e] Hiericus, & hæc desijt caput esse, Artaxerxis bello subacta. [f] Callirhoë Hierosolymis proximus fons, calore medico probatissimus, & ex ipso aquarum præconio sic uocatus est. In hac terra tantùm [g] Balsamũ nascitur, quę sylua intra terminos XX. iugerũ usq; ad uictoriã nostrã claudebatͬ. At cum Iudæa potiti sumus, ita luci illi propagati sunt, ut iam nobis latissimi colles sudent balsama. Similes uitibus stirpes habent, malleolis digeruntur, rastris nitescunt, aquis gaudent, amant amputari, tenacibus folijs sempiternò inumbrantur. Lignũ caudicis attrectatũ ferro, sine mora moritͬ: eapropter aut uitro, aut cultellis osseis, sed in solo cortice artifici plaga uulneratur, ex qua eximiæ suauitatis gutta manat. Post lachrymam secundum in precijs locum poma obtinent, cortex tertiũ, ultimus honos ligno. Longo ab Hierosolymis recessu tristis sinus panditur, quem [h] de cœlo tactum testatur humus nigra, & in cinerem soluta. Duo ibi oppida, [i] Sodomum nominatum alterum, alterũ Gomorrhum: apud quæ [k] pomum gignitur, quod habeat speciẽ licet maturitatis, mandi tamen non potest. Nam fuliginem intrinsecus fauillaceam ambitio tantum extimæ cutis cohibet, quæ uel leui tactu pressa, fumum exhalat, & fathiscit in uagum puluerem. Interiora Iudææ quæ occidentem cõtuentur, [l] Essæni tenent, qui præditi memo=

Baldeuuinus frater eius, creatus in regem. Tenuerũt *itaq; Christiani terram sanctam* 88. *annis, ueniensq́; Saladinus rex* Persarũ, *cepit* Hierusalem, *et facta est magna cædes* Christianorum, *totaq; terra rursum subacta est à Saracenis præter* Tyrum: *ad cuius famam mox undiq; principes, marchiones, comites, episcopi, reges atq; populi surgũt ad liberandũ terram. Sed et* Imperator *ipse* Fridericus *primus cum prædictis principibus traiectis* Vngaria *&* Bulgaria, *uenit in* Lycaoniam, *recuperatisq́; multis ciuitatib. tandem uenit in* Armeniã, *& cum lauandi gratia in fluuiũ descendisset, absorptus & extinctus est ab aquis, magno totius exercitus mœrore et dolore.* Recuperata *est tamẽ* Cyprus *insula,* Acon *ciuitas,* Ioppe *&* Hierusalem, *& factus est dominus terræ* Conradus Marchio *de* Monteferrato. Rursum *anno* Christi 1217. *capta est ciuitas* Hierosolymitana *à Saracenis, et deinde anno* 1229. *cum adiacẽtibus locis Christianis restituta, factis scilicet treugis inter Christianos &* Sultanos *per decem annos sub* Friderico *secundo.* Deinde *uerò circa annnm* Christi 1248. *iterũ* Hierusalem *expugnatur à Saracenis, & multi trucidantur Christiani. Sequenti anno* Damiata Aegypti *à Christianis capitur, sed superueniente* Sultani *filio & exercitũ Christianorũ cõculcante, reddere* Damiatam *coguntur.* Demũ *circa annũ domini* 1290. *tota ferè terra sancta amissa est, & nostro æuo, anno scilicet* Christi 1517. *expulsis atq; deletis Sultanis, à* Turcis *occupata est.*

e ¶ Hiericus.) *Hæc est* Iericho *quam olim* Iosue *dux domini expugnauit, combussit & deleuit, atq; sub maledictione uetuit ne à quoquam in posterũ reædificaretur.* Scribit Strabo *lib.* 16. *Hiericuntem campum esse feracem atque palmis abundantem, spacio stadiorũ centum, & totum irriguum atque habitationibus plenum.*

f ¶ Callirhoë.) *Fons iste sic uocatus est ob aquarum eius præconiũ. Interpretatur autem* Callirhoë, *si rectè uertas, pulchrè fluens: est enim* κάλλος *pulchritudo, &* ῥόος *fluxus.*

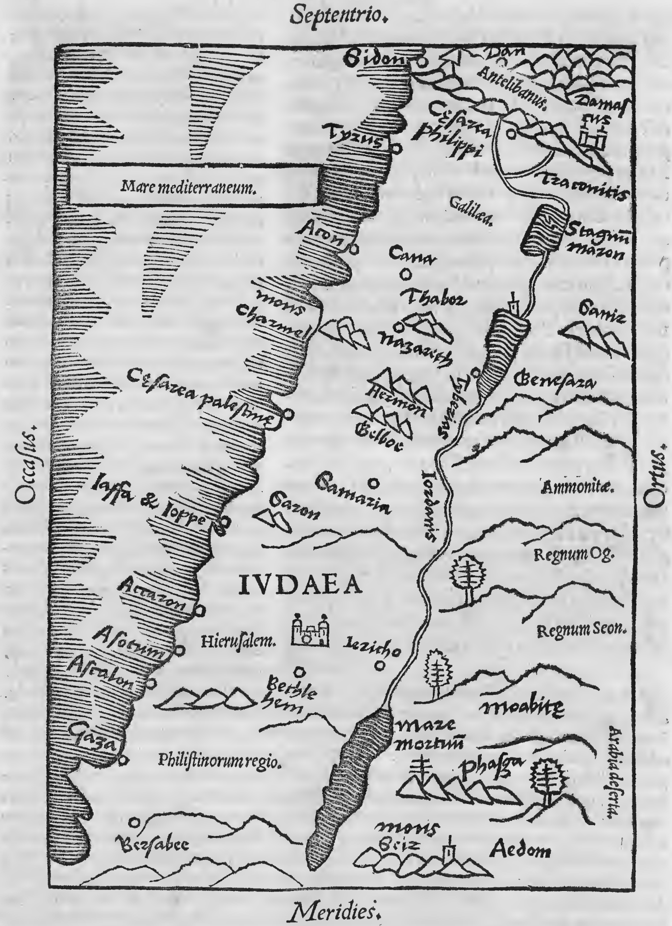
g ¶ Balsamum.) *De hac planta scribit* Theophrastus *cap.* 6. *noni de historia plantarum:* Balsamum *in ualle Syriæ prouenit. Eius arbusta duo tantum affirmant, alterum uiginti iugerum, alterum multò minus. Arboris magnitudo quæ mâlo punicæ magnæ, rami multi. Folium rutæ simile, candidum tamen, perpetuò uirens: fructus similes terebintho, tam magnitudine quàm colore: is quoq; admodum odoratus est, & magis quàm lachryma. Colligi lachrymam in caudice & parte superna tradunt, facta incisura unguibus ferreis, sub sydere, cum æstas maximè angit &c. Crescit & in* Aegypto *balsamum, nec alijs terris quàm* Iudææ *&* Aegypto *hanc plantam concessam, asserunt* Plinius *&* Dioscorides. David Kimhi Hebræus *in suis radicibus post* Iosephum *scribit olim creuisse balsamum circa* Iericho: *& quidam ex nostris putant illud per reginam* Austri *illatũ inter cætera aromata quæ* Salomoni *regi attulit, de quo tertio* Regum *cap.* 10.

h ¶ De cœlo tactum.) *Licet gentiles historici mentionem faciant subuersionis* Sodomæ *&* Gomorrhæ, *nemo tamen id explicatius & uerius facit quàm* Moses *legislator* Genesis 19. *ubi causam quoque describit cœlestis illius incendij. Scribit quoq; quàm amœna & frugifera fuerit terra illa, & in quantam sterilitatem ob hominum peccata degenerarit.*

i ¶ Sodomum & Gomorrhum.) *Hæ urbes fuerunt principaliores, quibus in* Genesi *annumerantur aliæ tres, nempe* Adama, Zeboim *&* Zoar.

k ¶ Pomum gignitur.) *Scribit quoque* Egesippus *capite* 18. *libri quarti de his pomis in hunc modum: Spectes illic speciem, poma uiridantia, formatos uuarũ racemos, ut edendi generent spectantibus cupiditatem. Si capias, fathiscunt ac resoluuntur in cinerem, fumumq́; excitant quasi adhuc ardeant.*

l ¶ Essæni.) *Euangelium duntaxat duarum sectarum mentionem facit quæ tempore* Christi

fuerunt in Iudæa, nempe Pharisæorum *&* Zaducæorum: Essænorum *uerò nunquam meminit, & tamen* Iosephus, Philo, Hieronymus, Eusebius, *& multi gentiles, puta* Plinius, Porphyrius, *& hic* Solinus, *multa de illis prædicant, nempe quòd omnia habuerint cōmunia, charitatem mutuam, & abstinentiam patientiáq; ante omnia coluerint, cultui diuino aßiduè intenti, tam forti ani-*

memorabili disciplina, recesserūt à ritu gentiū uniuersarum, maiestatis (ut reor) prouidentia ad hunc morem destinati. Nullæ ibi fœminæ. Venere se penitus abdicarunt. Pecuniam nesciunt. Palmis uictitāt. Nemo ibi nascitur, nec tamen deficit hominū multitudo. Locus ipse addictus pudicitiæ est: ad quē plurimi licet undiq; gentium properent, nullus admittitur, nisi quem castitatis fides, & innocentiæ meritum prose-

proſequatur. Nam qui reus eſt uel leuis culpę, quamuis ſumma ope adipiſci ingreſſum uelit, diuinitus ſummouetur. Ita per immenſum ſpacium ſeculorũ (incredibile dictu) æterna gens eſt ceſſantibus puerperijs. Engadda oppidum infra Eſſænos fuit, ſed exciſum eſt: uerũ inclytis nemorib. adhuc durat decus, luciſq; palmarum eminẽtiſſimis nihil uel æuo uel bello derogatum. Iudææ terminus Maſſada caſtellum.

mo præditi, ut necari ſe præelegerint quàm Deum negare: cruciatus ita ſpernere ſueti, ut in his ridere ſoliti fuerint: unde alacres, cum cruciarentur, animã emittebant, quòd animas indubiè crederẽt immortales, eaſq; à tenuiſsimo æthere deſcendentes corporibus applicari, φύσει, hoc eſt, naturali impetu & inſtinctu tractas ad corpora. At poſtquam è corporeo carcere migrarint, ueluti è longa iam liberati ſeruitute, ſeſe attollere ad ſublimia, ac eò unde deſcenderint remigrare. Hi præterea abſtinebant tum animalibus multis, tum deniq; ab uxoribus & uino, ut quotidianũ ieiuniũ uerterint in naturam. Hinc factũ eſſe ait Porphyrius, ut multi inter eos futura prædicerent, quapropter prophetæ nominabantur. Quòd autẽ Solinus hic dicit Eſſænos tenere interiora Iudææ, quæ occidentẽ contuentur, & in fine dicit Engadda oppidum fuiſſe infra Eſſænos, haud quadrare uidentur, ob id quòd Engaddi ſitũ ſit ultra mortuũ mare uerſus mõtem Phaſga, mediũ autem Iudææ eſt Samaria, & extremitates Dan prope Sidonem ad aquilonem, & Berſabee ad meridiem. Vbi uerò ſitum habuerit Maſſada caſtellum, quod Solinus hic aſſerit fuiſſe terminũ Iudææ, nõ conſtat. Termini Iudææ olim fuerunt mare mediterraneum ad occidentem, Iordanis ad orientem, Libanus ad ſeptentrionem, Arabia Petræa ad meridiem: licet tribus Gad, tribus Ruben, & dimidia tribus Manaſſe habuerint poſſeſsionem ſuam ultra Iordanem, occupantes ſcilicet regnum Seon & regnũ Og, atq; ob id quidam Iudææ terminũ ob oriente extendunt uſq; ad Euphraten.

De Scythopoli oppido, & monte Caſio. Cap. XLIX.

TRanſeo Damaſcum, Philadelphiã, Raphanam. Scythopolis primos incolas, & autorem dabo. Liber pater cum humo nutricem tradidiſſet, cõdidit hoc oppidum, ut ſepulturę titulum etiam urbis mœnibus ampliaret. Incolæ deerant: è comitibus ſuis Scythas delegit, quos ut animo firmaret ad promptam reſiſtendi uiolentiã, præmium loci nomen dedit. In Seleucia alter [a] Caſius mons eſt Antiochiæ proximus, cuius è uertice uigilia adhuc quarta conſpicitur globus ſolis, & breui corporis circumactu radijs caliginẽ diſsipantibus, illinc nox, hinc dies cernitur. Talis è Caſio ſpecula eſt, ut lucem prius uideas, quàm auſpicetur dies.

SCHOLIA CAP. XLIX.

Damaſcus, quam hic præterit Solinus, Syriæ urbs prima et Aſiæ uetuſtiſsima, quæ Abrahæ temporibus fuit, diſtat itinere ſex dierum à Hieruſalem, ubi diuus Paulus baptiſmũ ſuſcepit. Hinc ſi ultra ad aquilonem pergas, occurrũt multæ nobiles urbes, nempe Raphan, Philadelphia, Epiphania, Seleucus, iuxta quam eſt Caſius mons, Laodicea, Antiochia &c. quæ omnes è regione Cypri in Syria ponuntur. Vide Ptolemæũ quarta Aſiæ tabula. Solinus tamen hic ſolũ deſcribere cõtendit Scythopolim, quæ prius dicta fuit Nyſa, à nutrice Bacchi ibi ſepulta: ſed deductis illuc à Baccho Scythis, nomen urbis fuit mutatũ. a ¶ Caſius mons.) Plinius cap. 22. libri quinti de Antiochia Syriæ ſic loquitur: Super eam mons eodem quo alius nomine Caſius, cuius excelſa altitudo quarta uigilia orientem per tenebras ſolem aſpicit, breui circumactu corporis diem noctemq; pariter oſtendens. Ambitus ad cacumen 19. millium paſſuum eſt, altitudo per directum quatuor. De alio Caſio monte ſuprà diximus cap. 47.

De Euphrate & Tigride fluminibus, deq; uarijs gemmarum generibus. Cap. L.

EVphraten maior fundit Armenia, ortum ſupra Zimaram ſub radicibus montis, quem Capoten accolæ nominant, Scythis proximum. Hic receptis in ſe aliquot amnibus conualeſcit, & ſtipatus cõuenis aquis, luctatur cum Tauri montis obiectu, quẽ apud Eligeam ſcindit, reſiſtat licet duodecim millibus paſſuũ latitudine: lon

SCHOLIA CAP. L.

Euphrates, ut D. Hieron. interpretatur, nomen habet à fructificatione & fertilitate, naſciturq; in Armenia maiori, ex monte originem ducens, quẽ Ptolemæus uocat Periarden, ex quo & Araxes ortum ſumit. Solinus autem hic aſſerit mõtem illum uocari Capoten, receptiſq; multis amnibus, ueluti ſunt Lycus, Arſania, Arſanus, Singas &c. plurimas prælabitur gentes, potiſsimũ Armenos, Cappadocas, Syros, Arabes, & Chaldæos, & tandem in Perſicum labitur mare, & non in mare rubrum, ut Quintus

Curtius, Herodotus, & Diodorus Siculus tradiderunt. Sunt tamen qui Euphratem in nullũ effluere pelagus autumẽt, sed in paludem quandã eius partẽ maximã dilabi, rursusq; in terra sui finem recipere. Hæc Philostratus lib. 1. a ¶ *Ad instar Aegyptij amnis.) Verba Plinij sic habent capite 18. lib. 18. Similis ratio, sed felicitas maior Babyloniæ, Seleuciæ, Euphrate atq; Tigri restagnantibus, quoniam ibi rigandi modus manu temperatur. Et cap. 17. eiusdem uoluminis sic inquit: Limum nõ inuehunt Euphrates Tigrisq;, sicut in Aegypto Nilus, nec terra ipsa herbas gignit: ubertatis tamen tantæ sunt, ut sequenti anno sponte restibilis fiat seges, impreßis uestigio seminibus. Fertilitatis causam Curtius affert humorem qui ex utroq; amne manat, toto ferè solo per uenas aquarũ resudante. Arrianus lib. 7. scribit Euphratẽ per altiora excurrere, ubiq; ripis æqualem: multas fossas ab eo deriuari, alias quidẽ perennes, ex quibus accolæ utrinq; cãpos irrigant, alias temporarias esse: raros in his locis imbres cadere: quapropter, inquit, & uadosus est, & haud magnam uim aquarum uehit.*

b ¶ *Gnomonici.) Loquitur hic Solin. ex aliorũ sententia: nõ enim fuit tam indoctus, ut putarit Nilum & Euphraten sub eisdem parallelis sitos. Nec uerum est, horũ uel aliorum fluminũ augmentũ, semper in ipsorum fontibus quærendũ esse. Fieri enim potest, quòd tam Nili quàm Euphratis causa augmenti sit, quam Thales & secum plures reddiderũt, quòd uidelicet uenienti flumini obuij quidam uenti, aduerso spiritu cursum descendentis aquæ impediant, aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, ut Mela inquit, ostia obducant. Ephorus Nili augmenti causam tradit, quòd Aegyptus tota æstate laxetur, et ueluti undarũ uim quandam exudet. Et hæc in Euphrate quoq; inueniri poterũt, haud secus quàm in Nilo.*

c ¶ *De Tigride.) Scribit Plin. cap. 27. Tigri flumini à uelocitate nomen inditum: ita enim, inquit, appellãt Medi sagittã. Quidã aiũt illi nomẽ datũ propter uelocitatẽ suã, instar bestiæ tigridis nimia pernicitate currentis. Nascitur autẽ in regione Armeniæ maioris, fonte cõspicuo, in planicie: loco nomen Elongosine est &c. Hæc Plin. ca. 27. libri 6. Cum ergo Plin. dicat eum oriri in planicie, uidetur hic in Solino legendũ, in loco haud edito.* d ¶ *In Arethusan.) Plin. uocat hunc lacũ Arethissam, Strabo Arsenem & Thopitin. Ptolemæus in Armenia maiori tria ponit stagna, Lychnitin, cuius exitus in Araxem deriuatur, Arissam & Thospitin, unde Tigris augetur. Vide proximè sequentem Asiæ tabulam.* e ¶ *Zmilaces.) De lapide Zmilace, de Sagda, Myrrhite & Mitridace, uel, ut Plinius habet, Mitracc, inuenies apud Plin. cap. 10. libri ultimi. Smilaces similis est Proconneso marmori, medio colore glauco. Myrrhites colorem habet myrrhæ. Mitridax uerò uel Mitrax nuncupatur à mitra.*

gisq; excursibus dextra Comagenem, Arabiã læua relinquit. Deinde prælabẽs plurimas gentes, Babyloniam quondam Chaldæorum caput diuidit. Mesopotamiam opimat annuæ inundationis excessibus, [a] ad instar Aegyptij amnis terris superfusus, inuecta soli fœcunditate. Iisdem fermè temporibus, quibus Nilus, exit, sole scilicet in parte Cancri uicesima cõstituto. Tenuatur cum iam Leone decurso, ad extima Virginis curricula facit transitum: quod [b] Gnomonici similib. parallelis accidere contendunt, quos pares, & cœli & terrarũ positione æqualitas normalis efficit lineæ. Vnde apparet ista duo flumina ad modulum eiusdem perpendiculi cõstituta, licet è diuersis manẽt plagis, easdem incrementi causas habere. De [c] Tigride quoq; hoc loco dicere par est. In Armeniæ maioris regione caput tollit mirè quàm lucido cõspicuoq; fonte in loco edito, qui Elongosine nominatur: nec tamẽ ab exordio statim totus est. Primũ pigrè fluit, nõ cum suo nomine: at cum fines Medorum inuectus est, Tigris statim dicitur: ita enim Medi nominant sagittam. Influit [d] in Arethusam lacũ omnia pondera sustinentem: cuius pisces nunq; se alueo Tigridis immiscent, sicut nec amnici pisces in stagnũ transeũt Arethusæ, per quem dissimilis colore, & uolucri meat cursu. Mox Tauro resistente in profundum specũ mergitur, quem subterlabens, in altero eius latere apud Zoroandam emicat, uluas & purgamenta plurima secum trahens: deinde identidem absconditur, rursusq; redditur. Adiabenos, Arabasq; præterfluit. Mesopotamiam amplectitur. Amnem nobilissimũ Choaspem accipit, Euphratem defert in sinum Persicum. Quæcunq; Euphratem bibunt gentes, diuerso nitent lapide. [e] Zmilaces in ipso Euphratis alueo legitur, gemma ad imaginem marmoris Proconnesi, nisi quod in medio umbilico lapidis istius glaucum uelut oculi pupilla internitet. Sagda à Chaldæis ad nos usque profluit, haud facilis repertu, ni (ut perhibẽt) ipsa capessendam se daret. Nanq; ingenita spiritus efficacia, su-

cia, ſupermeantes naues è profundo petit, & carinis ita tenaciter adcorporatur, ut niſi abraſa parte ligni, ægrè ſeparet. Ea Sagda apud Chaldæos propter effectus quos ex ea ſciunt, habetur loco principe: cæteris propter gratiã magis placet iucundiſsimè uirens. Myrrhites Parthis familiaris eſt. Hunc ſi uiſu æſtimes, myrrhæ color eſt, & nõ habet quod afficiat aſpectũ. Si penitus explores, & attritu incites ad calorem, ſpirat nardi ſuauitatem. In Perſide lapidum tanta copia eſt, tantaq́; diuerſitas, ut longum penè ſit ipſis uocabulis immorari. Mithridax ſole percuſſa, coloribus micat uarijs. [f] Tecolithos nucleo oliuę ſimilis, ſpernitur cum uidetur, ſed remedijs bonus, uincit aliorũ pulchritudinẽ: ſolutus quippe & hauſtus, pulſis calculis, renum dolores ac ueſicæ leuat. [g] Ammochryſos arenis auro intermixtis, nunc bractearũ, nunc pulueris habet quadrulas. [h] Aëtites & fuluus eſt, & tereti poſitione, alterũ lapidem intrinſecus cohibens, cuius crepitu ſonorus eſt, cum mouetur: quamlibet tinnitũ illum nõ internũ ſcrupulũ facere, ſed ſpiritũ, ſcientiſsimi dicãt. Hunc Aëtitem Zoroaſtres pręfert omnibus, maximamq́; illi tribuit poteſtatem. Inuenitur aut in nidis aquilæ, aut in littoribus Oceani, in Perſide tamẽ plurimus. Subnexus ſpem uteri defendit à fluxibus abortiuis. [i] Pyrrhites fuluus eſt, teneriq́; ſe uehemẽtius nõ ſinit, ac ſi quãdo arctiore manu premitur digitos adurit. [k] Chalazias grandinis & candorem præfert & figuram, duritia robuſtiſsima, & inuicta. [l] Echites uipereas habet maculas. Dionyſias fuſcus eſt, rubentibus notis ſparſus. Idem ſi aquæ mixtus conteratur, uinum fragrat, & quod in illo odore mirificũ eſt, ebrietati reſiſtit. [m] Gloſſopetra deficientibus lunis cœlo cadit, linguæ ſimilis humanæ, nõ modicæ (ut Magi ferunt) poteſtatis, qui ex ea lunares motus excitari putãt. [n] Solis gemma percandida eſt ad ſpeciem fulgidi ſyderis, rutiloſq́; ex ſe iacit radios. [o] Veneris crinis nitet nigro, internis ductibus oſtentans ruforũ criniũ ſimilitudinem.

à mitra, id eſt, à ſole. Vnde Plinius: Mitrax Perſis accepta eſt, & rubri maris montibus multicolor, contra ſolem uariè refulgens.

f ¶Tecolithos.) Significat hæc uox calcularẽ lapidem, nam τίκος eſt calculus, & λίθος lapis. Dioſcorides lib. 5. uocat eum Iudaicũ lapidem, aitq́; eum eſſe effigie candidum ſpecioſumq́;, reſpondentibus ordine quodam lineis tam exactè, ut manu & torno ductæ uideri poſsint. Si cum aquæ calidæ cyathis ternis bibatur, urinæ difficultatibus auxilium præſtat, calculoſq́; in ueſica frangit. *g ¶Ammochryſos.) Eſt Græcis ἄμμος arena, & χρυσὸς aurum: & lapidi huic datum eſt hoc nomen, quòd arenarum aurearum ſpeciem præ ſe ferat.*

h ¶Aëtites.) Nomen habet hic lapis ab aquila, quam Græci ἀετὸν uocant, quòd in aquilarum nidis reperiatur. De hoc Dioſcorides lib. 5. ſic ſcribit: Aëtites lapis ceu prægnans, intuſq́; uelut in aluo alterum lapidem habens, ſonum ſi quatias remittit. Grauidis, quibus uteri prolabantur, læuo brachio ſuſpenſus, partum continet. Sed quum in eo ſunt ut pariant, trãſlato eo ad femur, citra dolorẽ ſoluentur. Deprehendi & furta illo prædicant. Nam panis in quo lapis ille fuerit, porrectus furi, cõmanducatuſq́;, tranſmitti non poterit. Hunc lapidem quidam Gagiten nominant, Strabo Gangiten, inq́; Armenia repertum tradit, quo ſerpentes fugantur. Refert & Philoſtratus ſecundo uitæ Apollonij: Aues quoq́;, inquit, quis nõ uideat pullorum cauſa multa facientes, uelut aquilas ac ciconias? quæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant, propterea quòd facem adhibent ut oua fœtum producãt, & ſerpentes nidis nõ appropinquent. *i ¶Pyrrhites.) Ab effectu nomen inditũ eſt huic gemmæ, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, id eſt, ab igne, quòd premi ſine aduſtione manus nõ poſsit.* *k ¶Chalazias.) Sunt qui falſo Chalaxias ſcribũt, ſed ἀπὸ τῆς χαλάζης, id eſt, à grãdine ſumptũ nomẽ eſt, quòd grandinis candorẽ figuramq́; plurimũ imitetur. Plinius cap. 11. lib. 37. ſcribit eum eſſe adamãtinæ duritiæ.* *l ¶Echites.) A uipera nomen habet hæc gemma, eſt enim Græcis ἔχις uipera. Dionyſias uerò à Dionyſio uini repertore nomen habet. Plinius capite 10. lib. ult. Dionyſias, inquit, nigra ac dura, mixtis rubentibus maculis, quæ ex aqua trita ſaporem uini facit, & ebrietati reſiſtere putatur.* *m ¶Gloſſopetra.) A linguæ ſimilitudine nomen habet, ἀπὸ τῆς γλώσσης, id eſt, à lingua. Plinius capite undecimo, libro 37. Gloſſopetra linguæ ſimilis humanæ: in terra non naſcitur, ſed deficiente luna cœlo decidere, & lenocinanti neceſſaria creditur: quod ne credamus, promiſsi quoque uanitas facit, uentos enim ea comprimi narrant.* *n ¶Solis gemma.) Eò quòd hæc gemma candida eſt, & ad ſpeciem ſyderis in orbem fulgentes ſpargit radios, ſolis habet nomen.* *o ¶Veneris crinis.) Plinius ubi ſuprà: Veneris crines, inquit, nigerrimi nitoris, continent in ſe ſpeciem rufi crinis.*

nem. [p] Selenites translucet fulgore candido, melleoq́ꝫ, continens lunæ imaginem, quem iuxta cursum astri ipsius perhibent diebus singulis uel minui, uel augeri. [q] Meconites papauera exprimit. [r] Myrmecites reptantis formicæ effigie notatur. [s] Chalcophthongos resonat ut pulsata æra. Pudicè habitus, seruat uocis claritatẽ. [t] Siderites à cõtemplatione ferri nihil dissonat, uerũ maleficus, quoquo inferatur, discordias excitat. [u] Phlogites ostentat intra se quasi flammas ęstuantes. [x] Anthracias coruscat uelut scintillantibus stellis. [y] Enydros exudat, ut clausam in eo putes fontanam scaturiginem.

p ¶Selenites.) A luna illi nomen inditũ, est enim σελήνη *luna. Dioscorides ait eũ nasci in Arabia, translucereq́; ex cãdido, ponderis exigui. q ¶Meconites.) Dictus Meconites, quòd papaueri plurimum aßimiletur: Græci enim* μήκωνα *papauer nominant. r ¶Myrmecites.) A formica nomen habet, quæ græcè* μύρμηξ *dicitur. Plinius uerò sic scribit: Habet Myrmecias eminentias similes uerrucis: uerrucas autem Græci* μυρμηκίας, ἢ μυρμηκίας *uocitant. s ¶Chalcophthongos.) Ab ære & sono compactum nomen habet, quod latinè ærisonũ dicere possumus. Nam Græci* χαλκὸν *æs, &* φθόγγον *sonũ nuncupant. Apud Plin. Chalcophonos paßim legitur. Est ea gemma nigra, illisaq́; reddit tinnitũ æris. t ¶Siderites.) A ferro, cui plurimũ similis est, nomen habet hic lapis: græcè enim ferrũ* σίδηρος *dicitur. Hic litigio illatus, discordias facit, ut scribit Plin. cap. 10. lib. 37. u ¶Phlogites.) A flãma nomẽ hic lapis sortitus est: nam* φλὸξ *Græcis est flamma. Ostentat enim intra se, inquit Solinus, quasi flammas æstuantes. Plinius uidetur eum uocare Phlegontidem, à uerbo* φλέγω, *id est, ardeo, sic uocatum. x ¶Anthracias.) Plinius: In Anthracitide scintillæ discurrere aliquando uidentur, à pruna nomine sumpto: nam uocant Græci* ἀνθρακιὰν *prunam. Potest & à carbone, id est,* ἀπὸ τοῦ ἄνθρακος *nomen habere. y ¶Enydros.) Est* ἔνυδρος *aquosus. Vnde Plinius: Enydros semper rotunditatis absolutæ, in candore est leuis, sed ad motum fluctuat intus in ea ueluti in ouis liquor.*

De Cilicia, & antro Corycio, deq́ꝫ monte Tauro. Cap. LI.

Ciliciam, de qua agitur, si ut nunc est, loquamur, derogasse uidebimur fidei uetustatis: si terminos sequimur quos habuit olim, absonũ est à contemplatione rerũ præsentiũ. Ergo inter utranque culpam factu optimũ est, amborũ temporũ statũ persequi. Cilicia antea usq́ꝫ ad Pelusium Aegypti pertinebat, Lydijs, Medis, Armenijs, Pamphylia, Cappadocia [a] sub imperio Cilicũ cõstitutis. Mox ab Assyrijs subacta, in breuiorẽ modũ scripta est. Plurima iacet campo, sinu lato recipiens Issicum mare, à tergo montiũ Tauri & Amani iugis clausa. [b] A Cilice nomen trahit, quem ætas pristina penè ultra æuũ memoriæ abscondit. Hunc aiunt Phœnice ortũ, qui anti-

SCHOLIA CAP. LI.

Ostendit Solinus à principio huius capitis, uarijs temporibus uarias factas regionũ diuisiones, id quod in Germania nostra quoque factum nõ ignoramus, quando quidam Galliam extendunt usque ad Rhenum: alij uerò Alsatiam, & totũ tractum Rheni qui est inter Lotharingiam & Rhenum, annumerant Germaniæ. Sic quidam Numidiam secernunt ab Africa minori, alij uerò inter terminos eius coartãt. Idem accidit Ciliciæ, quando ueteres alios statuerint terminos q̃ recentiores. Quintus Curt. 3. gestorũ Alexandri libro Ciliciam eleganter his describit uerbis: Perpetuo iugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari surgat uelut sinu quodam fluxúque curuatum, rursus altero cornu in diuersum littus excurrit. Per hoc dorsum, quæ maximè introrsum mari cedit, asperi tres aditus & peranguşti sunt, quorum uno Cilicia intranda est. Campestris eadem qua uergit ad mare, planiciem eius crebris distinguentibus riuis &c. a ¶Sub imperio Cilicum.) Quando omnes hic enumeratæ regiones paruerint Cilicibus, non constat, nec Solinus explicat. Inuenitur quidem Ninum primum regem Assyriorum suo imperio subiecisse omnes maritimas ac propinquas gentes, Aegyptios, Phœnices, interiorem Syriam, Ciliciam, Pamphyliam, Lyciam, Cariam, Phrygiam, Mysiam, Lydiam, Troada &c. sed quòd Cilicibus hæ regiones fuerint subditæ, nemo extat qui hoc scribit, quod ego sciam. Termini Ciliciæ ex tabula Asiæ, quam huic libro inseruimus, facilè deprehendi poterũt. b ¶A Cilice.) Legitur Genesis decimo, Iaphet filiũ Nohæ genuisse Gomer, Magog, Madai, Iauan &c. Iauan autem qui Græciæ nomen dedit, genuit Elisam, & Tarsis. A Tarsis Cilicia olim & metropolis eius denominata fuit Tarsus. Herodotus uerò lib. 7. scribit Cilices à Cilice Phœnice Agenoris filio cognominatos esse, cum antea Hypatei dicerentur. Cæterũ fabulæ tradunt hunc Cilicem Cadmi fratrem missum à patre ad Europam sororẽ à Ioue raptam inuestigandam, qui ueritus patrem Agenorem, quòd eam non repererit, hanc ipsam regionem occupauit,

quam

antiquior Ioue de primis terræ alumnis habet. [c]Matrem urbiũ habet Tarson, quam [d]Danaës proles nobilissima Perseus locauit. Hanc urbẽ intersecat Cydnus amnis. [e]Hunc Cydnum alij præcipitari Tauro, alij deriuari ex alueo Choaspis tradiderunt: qui Choaspes ita dulcis est, ut [f]Persici reges quãdiu intra ripas Persidis fluit, solis sibi ex eo pocula uendicarint, & cum eundum foret peregrè, aquas eius secũ uectitarint. Ex illo igitur parente Cydnus mirã trahit suauitatem. Quicquid candidũ est, Cydnum gentili lingua Syri dicũt, unde amni huic nomẽ datum. Tumet uere cum niues soluũtur, reliqua parte anni tenuis est & quietus. [g]Circa Corycũ Ciliciæ crocum plurimũ, optimumq́: det licet Sicilia, det Syrena, det & Lycia, hoc primũ est: spirat fragrantius, colore plus aureo est, succi ope citius proficit ad medelam. Ibi Corycus oppidum est, & [h]specus, qui montem impositum mari à summo cauat uertice, patulus hiatu amplissimo. Nam deiectis lateribus in terræ profundum, nemoroso orbe amplectitur mediam inanitatem, uirens introrsus lucis pendentib. Descensus in eum [i]per duo millia & quingentos passus, nõ sine largo die, hinc inde fontium assidua scaturigine. Vbi peruentũ ad ima primi sinus, alter rursum specus panditur: quod antrum latis primùm patet faucibus, postmodum in processu per angustias obscuratur. In eo sacrum est [k]Iouis fanum, in cuius recessu intimo Typhonis gigantis cubile positũ accolæ credunt.

quam tandem de suo nomine Ciliciã nominauit. Patet ergo eodem cum Ioue tempore floruisse. Potuit & annosior esse Ioue.

c ¶*Matrem urbium.) Fuit olim urbs ista insignis ob philosophiæ studiũ. Vnde Strabo: Tarsensibus studium circa philosophiã fuit & alias disciplinas quæ in corona uersantur, ut Athenas & Alexandriam superarent, et si quis alius locus dici potest, in quo scholæ & philosophiæ exercitationes fuerint &c. Viri ex ea urbe illustres fuere, Antipater Stoicus, Archelaus & Nestor, & duo Antenodori, quorum alter Catonis familiaris, alter Cæsaris dictatoris præceptor fuit. His omnibus multò excellentior fuit diuus Apostolus Paulus Tarsensis.*

d ¶*Quam Danaës.) Quidam scribunt Sardanapalum ultimũ Assyriorũ regem una die hanc condidisse urbem. Aliorũ sententia est, ut refert Strabo, Argiuos eam extruxisse: tertij asserunt eam à Perseo conditam. Et fieri potest, ut quosdã de prima urbis fundatione, reliquos de instauratione uel ampliatione locutos fuisse putemus.*

e ¶*Hunc Cydnum.) Strabo lib.14. sic scribit: Tarson Cydnus mediam perfluit, iuxta gymnasium iuniorũ. Eius ortus nõ procul est, alueus uerò per profundam uallem illatus rectà in urbem ingreditur. Aqua est rapidißima & frigida, quapropter hominibus ac bestijs auxiliatur quæ neruos craßiores habẽt. Et Quintus Curtius lib.3. inquit: Cydnus inclytus amnis, nõ spacio aquarũ, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens, puro solo excipitur: nec torrentes incurrunt, qui placidè manantem alueum turbent: itaque incorruptibilis, idemq́; frigidißimus: quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare euadit. Ex Tauro monte eum oriri tradit Arrianus secundo gestorum Alexandri libro. Nec legitur apud insignem aliquem autorem, Cydnum ex Choaspis alueo deriuari.*

f ¶*Persici reges.) Herodotus lib. primo inquit: Ducit rex Cyrus magnum exercitum probè domi comparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur item aqua ex flumine Choaspe, Susam præterfluente, quo uno ex omnibus fluminibus rex potat: cuius Choaspis aquam decoctam, & in argentea uasa diffusam ferentes, permultæ carrucæ quatuor rotarũ mulis trahentibus aßiduè comitantur quocunq; ille proficiscitur.*

g ¶*Circa Corycum.) Corycos autore Plinio cap.27. lib. quinti, est nomen tum oppidi, tum portus, tum deniq; specus Ciliciæ. Sunt & alia loca nominis eiusdem: in hoc itaq; loco nobilißimum crescit crocum. Vnde Plinius cap.6. lib.21. Prima nobilitas Cilicio croco, & ibi Coryco monte, deinde Lycio monte Olympo, mox Centuripino Siciliæ: aliqui Phlegræo secundum locum dedere.*

h ¶*Specus.) De hoc specu sic dicit Strabo lib.14. Corycum promontorium, ultra quod ad stadia 20. est Corycum antrum, in quo crocus optimus nascitur: id autem est ingens quædam concauitas in orbem deducta, cui labrum petrosum ac satis altũ circumiacet: cum descenderis, solum est inæquale, & magna ex parte petrosum, & fruticosa & semper uirenti ac domestica materie plenum. Describit & Mela Pompon. hunc specum multis uerbis libro primo.*

i ¶*Per duo millia.) Pomponius habet, quingentorum & mille passuum.*

k ¶*Iouis fanum.) Pomponius sic scribit: Specus totus angustus & uerè sacer, habitariq́; à dijs dignus creditus est, nihil non uenerabile, & quasi cum aliquo numine se ostentans. Est & alius specus ultra, quem Typhoneum uocant, ore angusto & multũ (ut experti tradidere) pressus, & ob id aßidua nocte suffusus, neq; unquã perspici facilis: sed quia aliquando cubile Typhonis fuit, & quia nunc demissa in se cõfestim exanimat, natura, fabulaq́; memorandus. Intelligit fortaßis Typho-*

Tabula hæc multarum regionũ ſitum, quas quidem Solinus præſenti hoc capite & nonnullis ſequentibus deſcribit, exprimet.

nem Aegyptium, Oſiridis, Iſidis, Apollinis & Veneris fratrem, qui Oſiridem in Aegypto iuſtè regnantem, omnibus Gigantibus conſcijs, peremit, ac in 26. partes diſſecuit, cuiq; eorũ qui ſecum tanti ſceleris participes fuerãt, partẽ tribuit, ueluti eius facinoris conſcios, & ſimul ut ipſos deſenſores cuſtodesq; haberet regni fidos. l ¶*Soloë.) Multa exemplaria habent hic Helioſpolim, quod ſolis urbs interpretatur: ſed error eſt, cum hæc urbs nõ à ſole nomẽ habeat, ſed à Solone uno ex ſeptẽ ſapientibus, qui Piſiſtrati tyrannidem peroſus, ad Crœſum Lydiæ regẽ nauigauit, à quo deinde in Ciliciã profectus, urbem condidit, atq; ex ſuo nomine Solos appellauit, in qua paucos Athenienſium ſtatuit, qui tractu temporis quum patriam uocem corrupiſſent, ſolœcizare dicti ſunt: poſtmodum à Magno Pompeio, quòd illuc piratas quoſdã tranſtuliſſet, Pompeiopolis appellata eſt.* m ¶*Patria Chryſippi.) Quidam ſcribũt Chryſippum fuiſſe Tarſenſem. Strabo uerò aliter ſentit, nempe quòd ex Solis urbe fuerint uiri memoratu digni, Chryſippus philoſophus Stoicus ex patre Tarſenſi ortus, qui inde migrauit.* n ¶*Mons Taurus.) Sic dictum putant hunc montẽ, quòd tauri exprimat formam. Plin. cap. 27. libri 5. de hoc monte ſic ſcribit: Taurus mons ab Eois ueniens littoribus, Chelidonio promontorio diſterminatur. Immenſus ipſe & innumerarũ gentiũ arbiter. Dextero latere ſeptentrionalis, ubi*

credunt.[l] Soloë antiquũ oppidum Ciliciæ fuit, [m]patria Chryſippi Stoicæ ſapientiæ potentiſſimi, quod à Tigrane Armenio ſubactum, & diu poſt Pompeiopolim deuictis Cilicibus Cneus Magnus cognominauit.[n] Mons Taurus ab Indico primũ mari ſurgit, deinde à ſcopulis Chelidonijs inter Aegyptiũ & Pamphylium pelagus obiectus, ſeptentrioni dextero latere, læuo meridianæ plagæ, occidenti obuerſus fronte profuſa. Palàm eſt terras eum continuare uoluiſſe penetrato mari, niſi profundis reſiſtentibus extendere radices ſuas uetaretur. Deniq; qui ratiocinãtur de naturis locorum, tentaſſe eum omnes exitus promõtorijs probant. Nam quo quouerſum mari alluitur, procedit in prominentias: ſed modò intercluditur Phœnicio, modò Pontico ſinu, interdũ Caſpio uel Hyrcano, quibus renitentibus ſubinde fractus, contra Mæoticum lacum flectitur, multiſq; difficultatibus fatigatus, Rhiphęis ſe iugis annectit. Pro gentium ac linguarum uarietate pluriſariam nominatus: apud Indos Imaus, mox Paropamiſus, Choatras apud Parthos, pòſt Niphates, inde Taurus, ac ubi in excellentiſsimã cõſurgit ſublimitatem, Caucaſus. Interea etiam à populis appellationem trahit. A dextro latere Caſpius dicitur uel Hyrcanus, à læuo Amazonicus, Moſchicus, Scythicus. Ad hæc uocabula habet alia multa. Vbi dehiſcit hiulcis iugis, facit portas, quarum primæ ſunt Armeniæ, tum

Caſpiæ,

Caspiæ, post [o] Ciliciæ. In Græciam uerticem exerit, ubi Ceraunius prædicatur. A Ciliciæ finibus † Africum limitem [p] despicit. Quantum meridiẽ uidet, sole inæstuat. Quicquid septentrioni oppositū est, uento tunditur & pruina. Quod syluestre est, efferatur plurimis bestijs, & leonibus immanissimis.

†Asiaticū

primū ab Indico mari surgit: læuo meridianus & ad occasum tendens, mediamq; distrahens Asiam, nisi opprimenti terras occurrerent maria. Resilit ergo ad septentriones, flexusq; immensum iter quærit uelut de industria, rerū natura subinde æquora opponente, hinc Phœnicum & Ponticum, illinc Caspium & Hyrcaniū, cōtra Mæoticū lacū torquetur: itaq; collisus inter hæc claustra, & tamen uictor, flexuosus euadit usq; ad cognata Rhiphæorū montium iuga, numerosis nominibus & nouis quocunq; incedit insignis, Imaus prima parte dictus, mox Edigis, Paropanisus, Circius, Chambades, Pharphariades, Choatras, Oreges, Orates, Niphates, Taurus, atq; ubi se quoque exuperat, Caucasus, ubi brachia emittit subinde tentāti maria similis, Sarpedon, Coracesius, Cragus, iterūq; Taurus, etiam ubi dehiscit seq; populis aperit. Tauri huius initium, inquit Strabo lib. 14. montes quidam dicuntur qui supra Chelidonias sunt, quæ insulæ in Pamphyliæ ac Lyciæ cōfinio iacent: hinc enim iam Taurus in altum consurgit. o ¶Ciliciæ.) Ciliciæ portæ hæ uidentur esse, quas ab Amano monte Ptolemæus Amanicas uocat, iuxta sinum Issicum, Pylas quidam eas nuncuparunt. Has Alexander Macedo quondam ingressus, contemplatus locorum situs, non alias magis dicitur esse admiratus, felicitatem suam obrui potuisse uel saxis confitebatur, si fuissent qui subeuntes propellerent. Iter uix, inquit Curtius, quaternos capit armatos. Dorsum montis imminet uiæ non angustæ modò, sed plerunq; præruptæ, crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montium manant. p ¶Despicit.) Quædam exemplaria habent dispicit, alia dispescit, rursus alia dispartit.

De Lycia, & Chimæræ monstri fabula. Cap. LII.

QVod in Campania Vesuuius, in Sicilia Aetna, hoc in Lycia [a] mons Chimæra est. Hic mons nocturnis æstibus fumidum exhalat. Vnde fabula triformis monstri in uulgū data est, quod Chimæram animal putauerunt. Et quoniam natura ibidem subest ignea, Vulcano urbem proximam Lycij dicarunt, quam de uocabulo sui nominis [b] Hephæstiam uocāt. [c] Olympus quoq; inter alia ibi oppidū fuit nobile, sed intercidit: nunc castellum est, infra quod aquæ regiæ ob insigne fluoris spectaculo sunt uisentibus.

SCHOLIA CAP. LII.

Sunt qui Lyciam sic dictam putant ἀπὸ λύκου τοῦ πανδίονος, id est, à Lyco Pandionis filio. Scribit & Herodotus: Cum Lycij quondam Termilæ uocarentur, à Lyco uiro Atheniensi Pandionis filio, Lycij cognominati sunt. De incorruptis Lyciorum moribus habes apud Strabonem libro 14. Geographiæ. a ¶Mons Chimæra.) Mons iste est in Lycia, cuius etiam hodie ardet cacumen, iuxta quod sunt leones: media autem montis pascua sunt, & ima serpentibus plena. Hinc fabula triformis monstri in uulgum data est, ut scilicet Chimæra ore sit leo, postremis partibus draco, media capra. Hunc montem Bellerophon habitabilem fecit, unde & Chimæram dicitur occidisse. b ¶Hephæstiam.) Ab eo deo nomen inditū, cui & urbs sacrata est. Græci enim Vulcaniam ἡφαιστίαν dicunt. Est & alia eius nominis urbs in Lemno insula, quæ consimili ratione Vulcano quoq; dicata est. Sunt & in freto Siculo ἡφαιστίαι insulæ, id est, Vulcaniæ. c ¶Olympus.) Artemidorus, ut Strabo refert, autor est, sex esse in Lycia urbes maximas, Xanthum, Patara, Pinara, Olympum, Myra, Tlon.

De Asia minori, de Ephesiæ Dianæ templo, de Alexandri Magni ortu, de inclytis Asiæ scriptoribus, de Phrygia, de Bonaso quadrupede, de Homeri & Hesiodi temporibus, de Memnonijs auibus, de Chamæleonte fera, de Ciconijs, deq; Galatarū origine. Cap. LIII.

SEquitur Asia: sed non eam Asiam loquor, quæ in tertio orbis diuortio terminos amnes habet, ab Aegyptio mari Nilū, à Mæotico lacu Tanaim: uerùm eam quæ à Telmesso Lyciæ incipit, unde etiam Carpathius auspicatur sinus. Eam igi

SCHOLIA CAP. LIII.

Est duplex Asia, generalis una, quæ trium scilicet orbis partiū una est, alijs duabus partibus simul sumptis ferè æqualis. Est deinde Asia quæ propria dicitur, quòd sit maioris Asiæ pars seu prouincia quædam. Et hanc rursus in duas partes Agrippa di-

tur Asiam ab oriente Lycia includit & Phrygia, ab occidente Aegæa littora, à meridie mare Aegyptium, Paphlagonia à septentrione. [a] Ephesus in ea urbs clarissima est. Epheso decus [b] templum Dianæ, Amazonū fabrica, adeò magnificum, ut [c] Xerxes cum omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit. Sed hæc Xerxis clementia sacras ædes non diu à malo uindicauit. Nanq; Herostratus, ut nomen memoria sceleris extenderet, incendiū nobilis fabricę manu sua strúxit, sicut ipse fassus est, uoto adipiscendæ famæ latioris. Notatur ergo eadē die conflagrauisse templū Ephesi, qua Alexander Magnus Pellæ natus est, qui oritur, ut Nepos edidit, Marco Fabio Ambusto, Tito Quintio Capitolino consulibus, post Romam conditam anno trecentesimo octogesimoquinto. Id templū cum postmodū ad cultum augustiorem Ephesij reformarent, faber operi Dinocrates pręfuit, quem Dinocratem Alexandri iussu Alexandriā in Aegypto metatū suprà exposuimus. Nusquā orbe toto tam assiduos terræmotus, & tam crebras urbiū demersiones, quàm in Asia esse, cladibus Asiaticis patuit, cum Tiberio principe [d] urbes duodecim simul una ruina cecide-

uidit: unam dicit includi ab oriente Phrygia & Lycaonia, ab occidente Aegæo mari, à meridie Aegyptio, à septentrione Paphlagonia. Alteram determinauit ab oriente Armenia minore, ab occidente Phrygia, Lycaonia, Pamphylia, à septentrione prouincia Pontica, à meridie mari Pamphylio.

a ¶Ephesus.) *Plin. hanc urbem alterum Asiæ lumen uocat, dicitq; eam Amazonum opus esse. Strab. uerò in principio libri 14. uult Ephesum ab Androclo Codri Atheniensium regis legitimo filio cōditam. Hunc Eusebius in temporibus Androcū uel Andronicum nominat, dicitq; Ephesum cōditam anno 28. Dauidis, id est, anno ferè 4150. ab orbe condito, iuxta computum eius. Secundum calculum uerò Iudæorū multò minor erit hæc supputatio, qui hodie cū hæc scribo, anno scilicet Christi 1537. numerant à creatione mūdi 5298. Ea itaq; urbs successu temporis uaria sortita est cognomina. Nam Alopes quum pugnatū apud Troiam est, mox Ortygia & Morges uocata est, & Smyrna cognomine Trachea, & Samornion, & Ptelea. Attollitur monte Pione, ut ait Plinius, alluitur Caystro flumine in Cylbianis iugis orto, multos amnes deferente.*

b ¶Templū Dianæ.) *Hoc templum tam celebre & excellens fuit, ut inter septem orbis miracula annumerari meruerit. Vnde Plin. cap. 14. lib. 36. Græcæ magnificentiæ uera admiratio extat templum Ephesiæ Dianæ, ducentis uiginti annis factum à tota Asia. In solo id palustri fecere, ne terræmotus aut hiatus timeret: rursus ne in lubrico atq; instabili fundamenta tantæ molis locarentur, antè calcatis ea substrauere carbonibus, dein uelleribus lanæ. Vniuerso templo longitudo est 425. pedum, latitudo 220. Columnæ 127. à singulis regibus factæ, sexaginta pedum latitudine. Ex ijs 36. cælatæ &c. Cōuenit & inter autores, templi eius tectum fuisse è cedrinis trabibus, ualuas è cupresso. Idipsum templū 400. propè annis ante Plinij ætatē fuisse constructum, idem refert cap. 41. lib. 16. Dicit quoq; architectū eius fuisse Ctesiphontem, Strabo autem Archiphronem.*

c ¶Xerxes.) *Xerxes hic Persico fastu ad tantam insolentiam uenerat, ut non cum hominibus tantū, sed cum dijs immortalibus bellum gereret. Cumq; ille pepercisset templo, Herostratus cupiens ex re nefaria famam quærere, illud incendit, idq; ea die qua natus est Alexander Magnus: tunc enim quum Diana partui Olympiadis adesse uoluisset, abfuit templo suo, incendioq; perire passa est. Sic gentiles loquūtur. Sunt alij qui scribunt Alexandrum fuisse Ephesi, cum magnificentißimum templum summa celebraretur religione: sed fieri potest quòd tunc restauratum fuerit, præsertim quum apud Strabonem lib. 14. sic legamus: Cum Herostratus quidam Ephesiæ Dianæ templum incendio consumpsisset, aliud præstantius construxerunt, mulierum ornamentis & multis opibus ad id collatis, refectisq; prioribus columnis. Addit idem, Alexandrum impensas omnes pro eo templo restituendo fuisse pollicitum, dummodo ipse titulum haberet, illos autem noluisse. Porrò Dinocratem ipse nuncupat Chinocratem. Fuit deinde rursum à Gothis exustum sub Galieno scilicet Imperatore, à quibus & Troia, quæ uix ab antiquo bello respirauerat, subuersa est.*

d ¶Vrbes duodecim.) *Dicit quoq; Plinius cap. 84. lib. 2. quòd maximus terræ memoria mortalium extiterit motus Tiberij Cæsaris principatu, duodecim urbibus Asiæ una nocte prostratis, quarum nomina sunt, Ephesus, Magnesia, Sardis, Moschene, Megara, Cæsarea, Philadelphia, Hymolus, Themis, Cyme, Myrrhina, Apollonia, Dicæarchia. Scribit autem Aristoteles 2. Meteororum libro, fortißimos fieri terræmotus circa ea loca ubi mare fluxibile sit, aut regio spongiosa subantrosaq;: propter quod circa Hellespontum, Achaiam, Siciliamq;, circa etiam Eubœæ loca, terræmotus fiunt maximi propter angustiam. Spiritus enim factus uehemens, & propter multitudinem maris allati repellitur iterum in terram, quod natum erat efflare ex terra. Regiones quoq; quæcunq; habent maria, & quæ subtus loca multum suscipientes spiritum, concutiuntur magis. Seneca item ait, omnem oram maris obnoxiam esse motibus.*

ceciderint. [e]Ingenia Asiatica inclyta per gentes fuere. Poëtæ Anacreon, inde Mimnermus & Antimachus; deinde Hipponax, deinde Alcæus, inter quos etiam Sappho mulier. At historiæ conditores Xanthus, Hecatæus, Herodotus, cum quibus Ephorus & Theopompus. Nam de [f]septem sapientia præditis, Bias, Thales, Pittacus, Cleanthes Stoicæ eminētissimus, Anaxagoras naturæ indagator. [g]Heraclitus etiam subtilioris doctrinæ arcanis immoratus. [h]Asiam excipit Phrygia, in qua Celenæ, quæ antiquato priori nomine in Apamæam transiere, oppidum à rege Seleuco postmodum constitutum. Istic Marsyas ortus, istic & sepultus. Vnde qui proximat fluuius, Marsyas dicitur. Nam sacrilegi certaminis factum, & [i]audaces in deum tibias, testatur non procul cum fonte uallis, quę euentum gestæ rei signat, & ab Apamæa decem millibus passuum separata, Aulocrene usque adhuc dicitur. Ex arce huiusce oppidi Mæander amnis caput tollit, qui recurrentibus

motibus. e ¶*Ingenia Asiatica.*) *Comprehenduntur & hi qui fuerunt ex insulis quæ Asiæ adiacent. Anacreon quidem Teius fuit, & dicitur scripsisse carmina amatoria. Mimnermus uerò Colophonius, elegiarum scriptor nō incelebris. Antimachus & ipse Colophonius: hic cum carmen perobscurum recitaret in auditorio, omnesq; egrederentur auditores præter unum Platonem, ait, Plato mihi pro omnibus. Hipponax Ephesius Iambicorū scriptor, à tyrannis pulsus est patria. Alcæos duos fuisse Suidas autor est, Lyrinem unū, Athenis oriundum, Mitylenæū alterū, priscæ comœdiæ scriptorem insignem. Sappho ob sexum nō minus quàm ob poëticam celebrata. Xanthus è Sardibus urbe oriundus. Hic Lydorū historiam quatuor uoluminibus complexus est. Hecatæus Milesius natione, Protagorā habuit præceptorē, floruitq; Darij temporibus. Herodotus ob styli elegantiam inter Græcos historicos primatū tenuit, fuit autē Halicarnaseus. Ephorus Cumæus, & Theopompus Chius, uterque Isocratis discipulus, quorum alter freno, alter calcaribus indigebat.* f ¶*De septem sapientia præditis.*) *De eorum numero & nominibus, qui ob peculiarem quandam excellentiam, sapientiæ nomen adepti sunt, plurimum sunt autores diuersi. Lactantius Firmianus à principio quarti Diuinarum instit. ait, quòd hi septem primi de rebus naturalibus quærere ac disputare sunt ausi, sapientes haberi, appellariq; meruerunt. O miserum, inquit, calamitosumq; seculum, quo per orbem totum septem soli fuerunt qui hominum uocabulo cierentur. Nemo enim potest iurè dici homo, nisi qui sapiens est. Sed si cæteri omnes præter istos stulti fuerūt, ne illi quidem sapiētes, quia nemo sapiens esse uerè iudicio stultorum potest &c. Bias cum rogaretur, quod prudentis opus? Respondit: Cum posit, nolle nocere. Quid stulti proprium? Non posse, & uelle nocere. Thaletis plurima sapienter dicta, præsertim hæc: Turpe quod ausurus, te sine teste time. Et, Vita perit, mortis gloria non moritur. Et illud: Quod facturus eris dicere sustuleris. Et, Crux est si metuas, uincere quod nequeas. Pittaci autem sunt hæc: Loqui ignorabit, qui tacere nescit. Bono probari malo, quàm multis malis. Pareto legi quisquis legem tuleris. Plures amicos re secunda compares, paucos amicos rebus aduersis proba. De Cleanthe habes apud Laërtium lib. 7. Anaxagoras non modò generis gloria & opibus, uerùm animi quoque magnitudine clarißimus fuit. Omne enim patrimonium, ut liberius studijs incumberet, suis sponte conceßit. Indignanti cuidam ac molestè ferenti quod in alieno solo moreretur, Bono, inquit, esto animo, idem enim undiq; in infernum descensus est. Rogatus cuius rei causa natus esset, Inspiciendi, inquit, cœli & solis atq; lunæ. Fuit enim ipse naturæ singularis indicator, uel, ut alij legendum censent, indagator.* g ¶*Heraclitus.*) *Inter cætera fuit Heraclito peculiaris in uerbis obscuritas, & hinc factum est ut cognomento* σκοτεινὸς *diceretur. Hic ex igne omnia credidit esse nata.* h ¶*Asiam excipit Phrygia.*) *Phryges in extremitate Asiæ minoris habent confines accolas Bithyniæ, & Apamæa urbs, quæ olim Celenæ, in altera Phrygia est, iuxta fontem scilicet Mæandri. Lactantius super 4. Thebaidos dicit Celenas esse Lydiæ ciuitatem, in cuius antro Marsyam ab Apolline uictum, quum certaret cum eo tibiarum cantu, ac supplicio affectum fuisse à tortoribus, de cuius sanguine fluuium eiusdem nominis natum fabulantur. De hoc flumine scribit Quintus Curtius lib. tertio: Illa tempestate media mœnia interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fons eius ex summo montis cacumine excurrens in subiectam petram, magno strepitu aquarum cadit, inde diffusus circumiectos rigat campos: liquidus, & suas duntaxat undas trahens. Itaque color eius placido mari similis, locum poëtarum mendacio fecit: quippe traditum est, Nymphas amore amnis retentas, in illa rupe considere. Cæterum quandiu intra muros fluit, nomen suum retinet: at cum extra munimenta se euoluit, maiore ui ac mole agentem undas, Lycum appellant.* i ¶*Audaces in deum.*) *Pallas inuenta à se tibia, cum buccis tumidis ex aquis se conspexisset, eam tibiam in Tritonem Libyæ paludem abiecisse fertur. Eam cum Marsyas Satyrus reperisset, tractareq; didicisset, Phœbū prouocare ausus est, à quo cum uictus fuisset detracta eius pelle, & in alta platano suspensa, in flumen sui nominis cōuersus est: unde & uallis illa Aulocrene*

tibus ripis flexuosus inter Cariam & Ioniā præcipitat in sinum, qui Miletum diuidit & Prienem. Ipsa [k] Phrygia Troadi superiecta est, a quilonia parte Galatię collimitata, à meridiana Lycaonię, Pisidiæ, Mygdoniæq; contermina. Eadem ab oriente uicina Lydiæ, à septentrione Mysiæ, Cariæ: à parte qua dies medius est, mōs Lydiæ Tmolus croco florentissimus, amnis Pactolus, quem aurato fluore incitum, aliter χρυσορόαν uocant. In [l] his locis animal nascitur quod Bonasum dicunt, cui taurinum caput, ac deinceps corpus omne, tantum iuba equina: cornua autē ita multiplici flexu in se recurrentia, ut si quis in ea offendat, nō uulneretur. Sed quicquid præsidij monstro illi frons negat, aluus sufficit. Nam cū in fugam uertit, proluuie citi uentris fimū egerit per longitudinē trium iugerum, cuius ardor quicquid attigerit, adurit: ita egerie noxia summouet insequentes. [m] Miletos Ioniæ caput, Cadmi olim domus, sed eius qui primus inuenit prosæ orationis disciplinam. Non longè Epheso Colophon ciuitas, nobilis oraculo Clarij Apollinis. Vnde haud procul Minas mons surgit, cuius uertices de nubibus superuolantibus futuræ tempestatis significant qualitatem. Caput Mæoniæ Sypilus excipit, Tantalis antea dicta, & in illam uocabuli memoriam orbitatibus data Niobe. Smyrnā Melas circunfluit, inter flumina Asiatica facile præcipuus amnis. Smyrnæos uerò campos fluuius Hermus secat, qui ortus Dorylao Phrygiæ, Phrygiam scindit à Caria. Hunc quoq; Hermum fluctibus aureis æstuasse antiquitas credidit. Smyrna, unde præcipuè nitet, [n] Homero uati patria extitit, qui post Ilium captum anno ducentesimo septuagesimo secundo, humanis rebus excessit, Agrippa Syluio Tyberini filio Albæ regnāte, anno ante urbem cōditam centesimo sexagesimo. Inter quem & Hesiodū poëtam, qui in auspicijs Olympiadis primæ obijt, centū triginta octo anni interfuerunt. [o] In Rhetæo littore Athenienses & Mitylenæi ad tumulum ducis Thessali Achilleon oppidum

uocata est, ab αὐλὸς, id est, tibia, & κρήνης, id est, fonte, in quem isidem cōuersus dicitur.

k ¶ Phrygia Troadi superiecta.) Hæc nō per omnia quadrant cum Ptolemæi prima Asiæ tabula, quippe qui Phrygiam unā describit iuxta Troadem maritimā urbem è regione Chersonesi. In monte uerò Lydiæ Tmolo, & fluuio Pactolo, nulla est discrepantia. Pactolum Græci alio nomine uocāt χρυσορόαν, id est, aurifluum: χρυσὸς enim aurum, & ῥέω fluo significat. Poëtæ fabulantur Midam Lydorū regem in aurū uersum, iubente Libero patre in Pactolo se flumine lauisse, uimq; aureā tinxisse flumen, ut scilicet de corpore eius uis aurea manarit in flumen. Plin. cap. 4. lib. 33. asserit aurum apud nos tribus modis reperiri: fluminū ramentis, ut in Tago Hispaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pactolo Asiæ, Gange Indiæ, nec ullum absolutius, inquit, aurū est, ut cursu ipso trituq; politū. Alio modo puteorū scrobibus effodi, & tertio ruina montium.

l ¶ In his locis animal nascitur.) Sunt qui asserunt Solinū hic errasse, & Pliniū nō rectè legisse, qui hoc animal dicit inueniri in Pæonia Thraciæ uel Macedoniæ regione, & nō in Mæonia Asiæ, ut Plinius ipse uidetur legisse. Vide Pliniū de hoc animali cap. 15. lib. octaui.

m ¶ Miletos.) Inuenies omnes istas urbes, Miletum, Prienam, Colophonem &c. quæ hic commemorantur, in Ptolemæi tabula Asiæ prima. Miletus genuit ciuem Cadmū, qui primū prosaicam orationē condere instituit, fuitq; alius ab eo Cadmo qui ex Phœnice oraculo monitus in Bœotia Thebanæ urbis extitit primus autor. Vide de hac urbe Melam Pomp. lib. 1. ubi & originē oraculi Clarij Apollinis explicat. Meminit & Plin. cap. 103. lib. 2. Colophone, inquiens, in Apollinis Clarij specu lacuna est, cuius potu mira redduntur oracula, bibentiū breuiori uita. De Sipylo monte, qui antea Tantalis dicebatur, scribit Plinius cap. 29. quinti. Habetur & in Ptolemæo. De orbitatib. Niobes multa fabulatur Ouid. Metamor. lib. 6.

n ¶ Homero uati.) Autore Archilocho in libello suo de temporibus, floruerūt uarijs temporibus ac locis octo Homeri: & hinc esse uidetur quòd de Homeri poëtæ tempore nō cōuenit inter autores. Quidam enim eum ante descensum Heraclidarum ponunt, ut est Crates. Eratosthenes dicit eum fuisse post centesimum annum Troianæ captiuitatis. Aristarchus Ionica emigratione, hoc est, post annum centesimum. Philochorus post captam Troiam anno 180. Apollodorus Athenien. post 240. annum euersionis Ilij. Alij aliter senserunt. Sic quidam uolunt Homerum & Hesiodum poëtam eodem tempore uixisse: alij asserunt Homerum fuisse multis antè seculis quàm Hesiodus fuerit.

o ¶ In Rhetæo littore.) Plinius capite 30. libri quinti sic inquit: Extra sinum sunt Rhetæa littora, Rhetæo & Dardanio & Arisbe oppidis habitata. Fuit & Achilleon oppidum iuxta tumulum

oppidum condiderũt, quod propemodum interijt. Deinde interpositis quadraginta fermè stadijs, in altero cornu eiusdẽ littoris ob honorem Salaminij Aiacis alterum oppidum, cui Aeantio datũ nomen, Rhodij extruxerunt. At iuxtà Ilium [p] Memnonis stat sepulchrum, ad quod sempiternò ex Aethiopia cateruatim aues aduolant, quas Ilienses Memnonias uocãt. Cremutius autor est, has easdem anno quinto in Aethiopia cateruatim coire, & undiqueuersum quousquã gentium sint, ad regiam Memnonis cõuenire. Mediterranea, quę sunt supra Troadis partem, Teutrania tenet regio, quæ prima Mysorũ fuit patria. Perfunditur Teutrania Caico flumine. Per omnẽ Asiam [q] Chamæleon plurimus, animal quadrupes, facie qua lacertæ, nisi crura recta & longiora uentri iungerentur, prolixa cauda, eademq; in uertiginem torta, hamati ungues subtili aduncitate, incessus piger, & ferè idem qui testudinum motus: corpus asperum, cutem qualem in Crocodilis deprehendimus, subducti oculi, & recessu concauo introrsum recepti, quos nunq; nictatione obnubit. Visum deniq; non circunlatis pupillis, sed obtutu rigidi orbis intentat. Hiatus eius æternus, ac sine ullius usus ministerio, quippe cum neq; cibum capiat, neq; potu alatur, nec alimento alio quàm haustu aëris uiuat. Color uarius, & in momento mutabilis, ita ut cuicunq; rei se cõiunxerit, concolor ei fiat. Colores duo sunt quos fingere nõ ualet, rubrus & cãdidus: cæteros facilè mentit. Corpus penè sine carne, uitalia sine liene, nec nisi in corculo pauxillum sanguinis deprehenditur. Latet hyeme, producitur uere. Impetibilis est Coraci, à quo cum interfectus est, uictorem suum perimit interemptus. Nam si uel modicum ales ex eo ederit, ilicò moritur. Sed [r] Corax habet præsidium, ad medelam natura manũ porrigente. Nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea recuperat sanitatem. [s] Pythonis Come est in Asia, locus in campis patentibus, ubi primo aduentus sui tempore Ciconiæ aduolant, & eam quę ultima aduenerit, laniant uniuersæ. Aues istas ferunt linguas non habere, uerùm sonum quo crepitant, oris potius quàm uocis esse. Eximia illis [t] inest pietas: etenim quantũ temporis impenderint

tumulum Achillis, conditum à Mitylenæis & mox Atheniensibus, ubi classis eius steterat. De sepulchro Achillis & Aiacis in his locis, meminit etiam Diodorus Siculus in Alexandro, hoc est, 17. historiarum libro.

p ¶ Memnonis stat sepulchrum.) Memnon Titani & Auroræ filius, Priamo cum uiginti peditum millibus, ducentis curribus auxilium ferens, ab Achille peremptus est. Huius exusti corporis fauillæ, Auroræ matris precibus in uolucres uersæ sunt, & ob id Memnonides nuncupatæ. Hæ Memnonis memores, annis singulis sepulchrum eius adeuntes, manibus ipsius frequenter parentant. Fabulam refert Ouidius 13. Metamorphoseos. q ¶ Chamæleon.) Græci χαμαὶ humile & paruum dicũt, inde chamæleon, quasi paruus leo: de quo Plin. scribit capite 33. octaui: Figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora. Latera uentri iunguntur, ut piscibus, & spina simili modo. Eminet rostrum, ut in paruo sit haud absimile suillo. Cauda prælonga in tenuitatem desinens, & implicans se uiperinis orbibus: ungues adunci: motus tardior ut testudini: corpus asperũ ut Crocodilo: oculi in recessu cauo, tenui discrimine, prægrandes & corpori cõcolores: nunquam eos aperit, nec pupillæ motu, sed totius oculi uersatione circunspicit. Ipse celsus hianti semper ore. Solus animalium nec cibo nec potu semper alitur, nec alio quàm aëris alimento. Circa caprificos ferus, innoxius alioquin. Et coloris natura mirabilior: mutat nanq; eum subinde, & oculis & cauda & toto corpore, redditq; semper quemcunque proximè attingit, præter rubrum candidũq;. Defuncto pallor est: caro in capite & maxillis & ad cõmissurã caudæ admodum exigua, nec alibi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tantùm: uiscera sine splene. Hybernis mensibus latet ut lacerta. Ab hoc animãti natum adagiũ apud Græcos, χαμαιλέοντος ἀμεταβολώτερος, id est, Chamæleonte mutabilior, de homine omnino inconstanti & uario. r ¶ Corax.) Græci κόρακα coruum dicunt. Plinius cap. 27. octaui inquit: Coruus occiso chamæleonte, qui etiam uictori nocet, lauro infestum uirus extinguit. s ¶ Pythonis Come est.) Plinius cap. 23. decimi: Pythonis comen uocant in Asia patentibus campis, ubi ciconiæ congregatæ inter se cõmurmurant: eam deniq; quæ nouissimè aduenit, lacerant, atq; ita abeunt. Honos his serpentiũ exitio tantus, ut in Thessalia capitale fuerit occidisse ciconiam. t ¶ Inest pietas.) Ciconias genitorũ senectutẽ inuicem educare inuul-

penderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Ita enim impense nidos fouent, ut incubitus assiduitate plumas exuant. Noceri eis, omnibus quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia uel maximè, ubi serpentum immanis copia est, quos dum escandi gratia insectantur, regionibus Thessalicis plurimum mali detrahunt. [u]Galatiam primis seculis priscæ Gallorum gentes occupauerunt, Tolistobogi, & Voturi, & Ambiani, quæ uocabula adhuc permanent: quamuis Galatia unde dicta sit, ipso sonat nomine.

gatum est. Sed sunt qui Meropes idem facere confirment, uicemq; reddi, ut parentes non modò senescentes, uerumetiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum: nec patrem aut matrẽ exire, sed in cubili manentes, pasci labore eorum quos ipsi genuere, enutrierũt, educarũt. Hinc in parentũ pietatem sumptũ adagium, ἀντιπελαργεῖν, *id est, mutuã beneficiorũ uicem rependere, subaudi, conuenit.* u ¶*Galatiam.)* Plin. cap. 32. *quinti sic scribit:* Dicendum *simul uidetur & de Galatia, quæ superposita agros maiori ex parte Phrygiæ tenet, caputq; quondam eius Gordiũ. Qui partem eam insidere Gallorum, Tolistobogi & Voturi & Ambiani uocantur. Hæc Galatia, uel, ut alij uocant, Gallogræcia, olim fuit occupata à Gallis duce Brennone, habetq; montem magnum Olympum. Alius est in Mysia minoris Asiæ, & tertius altißimus in Græcia, inter Thessaliam & Macedoniam, qui nubes transcendit, unde & pro cœlo aliquando capitur.*

De Bithynia, & Hylæ raptu, deq; Annibalis exitu ac sepulchro. Cap. LIIII.

Bithynia in Ponti exordio ad partem solis orientis, aduersa Thraciæ, opulenta, ac diues urbiũ, à fontibus Sangarij fluminis primos fines habet, antè Bebrycia dicta, deinde Mygdonia, mox à Bithyno rege Bithynia. In ea Prusiadem urbem prætermeat Hylas flumẽ, & alluit Hylas lacus, in quo resedisse credunt delitias Herculis [a] Hylam puerum [b] Nymphis rapinam, in cuius memoriam usq; adhuc solenni cursitatione lacum populus circuit, & [c] Hylam uoce clamant. In Bithynio quoq; agro [d] Libyssa locus Nicomediæ proximus, sepulchro Annibalis famæ datus, qui post Carthaginense iudiciũ transfuga ad regem Antiochum, deinde post Antiochi apud Thermopylas pugnam tam malam, fractumq; regem fortunæ uicibus, in hospitium [e] Prusię deuolutus, ne traderetur Tito Quintio ob hanc causam in Bithyniã misso, captiuusq; Romã ueniret, ueneni mali poculo animã expulit, & à Romanis se uinculis morte defendit.

SCHOLIA CAP. LIIII.

Bithynia olim Bebrycia dicta fuit, sed cum incolæ eius tempore belli ex ea fugerent & consedissent iuxta flumen Bithym, cogente fame reuersi sunt in Bebryciã, uocatiq; Bithyni. Alij uerò Bithym Iouis & Thracis filium, eorũ regem primũ extitisse affirmant, à quo rẽgio ipsa Bithyniæ nomen sortita putatur. Sũt alij qui scribũt ex Europa transisse Mysas, Phrygos & Thynos, à quibus appellantur Mysi, Phryges & Bithyni. a ¶*Hylam puerum.) Hylas iste regis Dryopum filius, patre interfecto secutus est Herculem, studio uirtutis eius ardens. Quumq; Hercules ex comitatu Argonautarum in Mysia receßisset ad materiam quærendam remi, quem fractum uolebat reficere, & Hylas ad hauriendam aquam Ascanij fluminis urnam extulisset, dum accedit ad ripã, adamatus est à Nymphis: cumq; eum in fonte perijsse cognitum esset, sacra sunt ei instituta, quibus mos fuerat ut eius nomen clamaretur in fontibus. Strabo lib. 12. ait eum apud Arganthonium montem raptum fuisse: quo loco adhuc, inquit, festa quædam apud Prusienses celebrantur, in quibus per montes uagi ac saltantes, Hylam uocant, quasi in syluas ad illum inquirendum egrediantur.* b ¶ *Nymphis rapinam.) Quidam scribunt Hylam ab omnibus Nymphis eius loci raptum, alij ab una tantum Nympha, quidam eum in mare lapsum mersumq; perisse.* c ¶*Hylam uoce clamant.) Quia isto clamore nihil efficitur, hinc natũ est prouerbiũ,* ὕλαν κραυγάζειν, *id est, Hylan inclamare: diciturq; in eos qui clamore suo nihil proficiunt.* d ¶ *Libyssa.) Est Libyssa nomen gentile à Libya deductum: unde locus in quo Hannibal Libyssus fuit sepultus, dictus est Libyssa. Profugit autem in Asiam re male gesta apud Carthaginenses, metuens ne petenti Scipioni dederetur.*

e ¶ *Prusiæ.) Post uictum apud Thermopylas Antiochum, Hannibal ad Prusiam Bithyniæ regem confugit: cumq; Prusiæ leuitatem expertus esset, & Romanorũ inexplicabile odium in se cerneret, curauit ut iter aliquod præparatum fugæ haberet, & ob id septem exitus è domo fecit, quosdam etiam occultos, ne custodia sepiretur. Sed imperio regis effectum est, ut tota domus custodijs uallaretur, ne quisquam inde elabi posset. Hannibal*

nibal postaquam est ei denunciatum, milites regis etiam deuios & occultos obseruare exitus, ut effugere non posit, uenenum, quod multò antè præparatum ad tales habebat casus, popoſcit: Liberemus, inquit, diuturna cura populum Romanum, quandò mortem ſenis expectare longum cenſent: nec magnam nec memorabilem ex inermi, proditor Flaminius (qui ſcilicet regem Pruſiam corruperat) uictoriam feret. Mores quidem populus Rom. quantum mutauerit, uel hic dies argumento erit. Patres eorum Pyrrho regi hoſti armato exercitum in Italia habenti, ut à ueneno caueret, prædixerunt: hi legatum conſularem Flaminium miſerunt, qui Pruſiam induceret ad ſcelus occidendi hoſpitis. Execratus deinde in caput regnumq; Pruſiæ & hoſpitales, deos uiolatæ ab eo fidei teſtes inuocans, poculum exhauſit. Vide Liuium lib. 39. ab urbe condita.

De ora Pontica. Cap. LV.

IN ora Pontica poſt Boſphori fauces & Rheſum amnem, portumq; Calpas, Sangaris fluuius ortus in Phrygia, dictusq; à pleriſq; † Coralius, exordium facit Mariandini ſinus, in quo oppidum Heraclea, oppoſitum [a] Lyco flumini: & [b] Acone portus, qui prouẽtu malorum gramini num uſq; eò celebris eſt, ut noxias herbas aconita illinc nominemus. Proximus inde [c] Acheruſius ſpecus, quem foraminis cæci profundo aduſq; inferna aiunt patêre.

† al's, Sangarius

SCHOLIA CAP. LV.

Sunt qui Pontum dicunt eſſe id mare, quod inter Mæotidem paludem & Tenedon inſulam interiacet, dictum Pontus à ποντίζω, mergo, quòd in eo plurima mergi ſoleant. Iuxta fauces Boſphori eſt amnis Rheba quem alij Rheſum dixerunt, deinde Pſillis & Calpa. Eſt & Sangarius inclytus fluuius, originem habens in Phrygia, accipiẽs uaſtos amnes, inter quos Tembrogius numeratur & Gallus. Sunt qui Sangarium uocant Coralium, à quo incipiunt Mariandini ſinus. Solinus eum fluuium uocat Sangarium, niſi mendum ſit in codice eius. a ¶*Lyco flumini.) Quædam exemplaria habent hic, oppidumq; Heraclea Celeceno appoſitum, ſicut & Hermolaus cap. 1. ſexti caſtigationũ Plinianarũ cõtendit, nõ Lyco flumini legi oportere, qui per Heracleenſem agrum meat, ſed fluuius ille ſit Celex. Apud Ptolemæũ nec Celex nec Lycus in Bithynia inuenitur.*

b ¶*Acone.) Ab hoc loco denominata eſt herba illa noxia aconitũ, etiamſi Græci ἀκόνην cotem dicant, quòd in dura caute aconitũ creſcat. Poëtæ ſcribunt aconitum prius fuiſſe innoxium, ſed contactum ſpuma Cerberi, uim contraxiſſe ueneni. Accipitur etiam nonnunquam aconitum pro quocunq; præſentiſſimo ueneno. De aconito plura Plinius cap. 2. & 3. lib. 27.* a ¶*Acheruſius ſpecus.) Nomen ſumptum ab α ſine, & χαῖρον lætitia, quòd locus is careat omni lætitia. Scribit Pomp. Mela lib. 1. Iuxta ſpecus, inquit, eſt Acheruſia, ad manes, ut aiũt, peruius, atq; inde extractum Cerberum exiſtimant. Eſt & in Italia palus Acheruſia prope Puteolos & Cumas, ex quo loco mortui tranſmittuntur, perſoluto prius Charonti numo pro Stygiæ paludis tranſnatatione.*

De Paphlagonia, & Venetorum origine. Cap. LVI.

PAphlagoniam limes à tergo Galaticus amplectit̃. Ea Paphlagonia Carambi promontorio ſpectat Tauricam, conſurgit Cytoro monte, porrecto in ſpacium trium & ſexaginta millium, inſignis [a] loco Heneto: à quo (ut Cornelius Nepos perhibet) Paphlagones in Italiam tranſuecti, mox Veneti ſunt nominati. Plurimas in ea regione urbes Mileſij condiderunt. [b] Eupatoriam Mithridates, quę ſubacta à Pompeio Põpeiopolis eſt dicta.

SCHOLIA CAP. LVI.

Ptolemæus includit Paphlagoniam regioni Galatiæ, ut ſcilicet oram maris Pontici occupet: at Cytori montis non meminit, ſed oppidi haud procul ab Amaſtri arce, quam & Ptolemæus ponit, diſtãtis. Scribit Plinius cap. 17. lib. 16. Cytorum montem plurimam habere buxum. a ¶*Loco Heneto.) Ab Henetis Paphlagoniæ populis, quidam putant emerſiſſe Venetos Italiæ populos. Sunt autem qui oppidum Henetorum in Paphlagonia haud multum diſtare aiunt ab Amaſtri. Alij aiunt Henetiam nationem quondam fuiſſe Cappadocibus finitimã, quæ militauerit cum Cimmerijs, & poſtea Adriam peruenerit. Id ſemel conſtat apud omnes ſcriptores, Henetos olim clariſſimam fuiſſe nationẽ Paphlagonum, ex qua Pylemon fuit, cum quo plurimi ex illis militarunt. Amiſſo autem duce, poſt captam Troiam in Thraciam traiecerunt, errantesq; in eam regionem deuenere quæ nunc Henetia ſeu Venetia appellatur.* b ¶ *Eupatoriam.) De hac Plinius ſic ſcribit cap. 2. lib. 6. Amyſſo iunctum fuit oppidum Eupatoria, à Mithridate conditum: uicto autem eo, Pompeiopolis utrunque appellatum eſt.*

SCHOLIA CAP. LVII.

Cappadociam Plinius putat cap.3.lib. sexti, à Cappadoce amne dictam, cum antè Leucosyria diceretur. Sunt qui eam sic dictam uelint à Cappadoce Nini filio. Regio ipsa est aspera, ut incolæ uesci cogantur cibis non quibus uolunt, sed quos habent. Potu nõ uini utuntur, sed aquæ. Non ficus ad comedendum, nec aliud quicquam boni habent. Fuisse Cappadoces malis moribus affectos, illud iactatum uulgò indicio est, τρία κάππα κάκιστα, id est, tria cappa pessima. Id Suidas de Cretensibus, Cilicibus & Cappadocibus dictum refert. a ¶Halys.) *Herodotus scribit hunc fluuiũ interfluere Syros, Cappadoces, Paphlagonesq́; : Ptolemæus uerò originem & exitum eius describit in Paphlagonia. Et quando Solinus dicit Neocæsaream sitam iuxta fluuium Lycum, à Ptolemæo is fluuius nominatur Iris.*

b ¶Mazacham.) *Semper, inquit Sex. Rufus, in auxilio Romanorũ fuerũt Cappadoces, & ita maiestatem coluere Romanã, ut in honorem Augusti Cæsaris Mazacha ciuitas Cappadociæ maxima, Cæsarea nuncuparetur. Sita autẽ est sub Argæo monte omnium altissimo, qui semper in summo niues habet.* c ¶Bucephalus.) *Dictio composita* ἀπὸ τοῦ βοὸς καὶ κεφαλῆς, *quòd equus ille haberet caput bubulo capiti persimile. Vnde Plinius: Eidem Alexãdro & equi magna raritas contigit, Bucephalon eum uocarunt, siue ab aspectu toruo, siue ab insigni taurini capitis armo impressi. Sedecim talentis ferunt ex Philonici Pharsali grege emptum, etiam tum puero capto eius decore. Neminem hic alium quàm Alexandrum regio instratus ornatu recepit in sedem, alios passim reijciens. Ex multis periculis in prælio regem eripuit, multaq́; alia egregia fecit hic equus, propter quæ rex defuncto ei duxit exequias, urbem tumulo circundedit nomine eius. Finiuit autem uitam trigesimum iam nactus annum, non ullo uulnere, sed ætate simul & labore æger factus in castris. Strabo libro 15. scribit, à latitudine frontis hunc equum dictum Bucephalum, cecidisseq́; eum in prælio, quo ab Alexandro Porus uictus fuerat: quo loco Bucephalam & Niceam urbes condidit, primã ab equo, alteram à uictoria appellauit.*

d ¶Equus C. Cæsaris.) *Suetonius libro primo: Vtebatur autẽ, inquit, equo insigni, pedibus propè humanis, & in modum digitorum ungulis scissis, quem natum apud se*

De Cappadocia, & in ea equorum natura. Cap. LVII.

CAppadocia gentiũ uniuersarũ quæ Pontũ accolunt præcipuè introrsus recedit. Latere læuo utrasq; Armenias, & Comagenẽ simul transit, dextro plurimis Asiæ populis circunfusa: attollit̃ ad Tauri iuga, & solis ortũ. Præterit Lycaoniã, Pisidiam, Ciliciam. Vadit super tractũ Syriæ Antiochię, parte regionis alterius in Scythiam pertendens, ab Armenia maiore diuisa Euphrate amne: quæ Armenia, unde Pariedri montes sunt, auspicat̃. Multæ in Cappadocia urbes inclytæ. Verũ ut ab alijs referamus pedem, coloniam Archelaidem, quam deduxit Claud. Cæsar, [a]Halys pręterfluit. Neocæsareã fluuius Lycus alluit. Melitam Semiramis cõdidit. [b]Mazacham sub Argæo sitam, Cappadoces matrẽ urbium numerãt: qui Argæus niualibus iugis arduus, ne ęstiuo quidem torrente pruinis caret, quemq; indigenę populi habitari deo credunt. Terra illa ante alias altrix equorũ, & prouentui equino accõmodatissima est, quorũ hoc in loco ingeniũ reor prosequendũ. Nam equis inesse iudiciũ, documentis plurimis patefactũ est, cum iam aliquot inuenti sint, qui non nisi primos dominos agnoscerent, obliti mansuetudinis, si quãdo mutassent cõsueta seruitia. Inimicos partis suæ norunt, adeò ut inter prælia hostes morsu petant. Sed illud maius est, quòd rectoribus perditis quos diligebant, accersunt fame mortẽ. Verùm hi mores in genere equorũ præstantissimo reperiunt̃. Nam qui infra nobilitatẽ sunt sati, nulla documẽta sui præbuerũt. Sed ne quid uideamur dicendi licentia cõtra fidem arrogasse, exemplũ frequens dabimus. Alexãdri Magni equus [c]Bucephalus dictus, siue de aspectus toruitate, seu ab insigni, quod taurinum caput armo inustũ gerebat, uel quod de fronte eius quædam extantiũ corniculorũ minæ protuberabãt, cum ab equario suo alias etiã molliter sederet, accepto regio stratu neminem unquam alium præter dominũ uehere dignatus est. Documẽta eius in prælijs plurima sunt, quibus Alexandrũ è durissimis certaminib. sospitem opera sua extulit: quo merito effectum, ut defuncto in India, exequias rex duceret, & supremis sepulchrũ daret: urbem etiam conderet, quam in nominis memoriam Bucephalam nominauit. [d]Equus C. Cæsaris nullum præter Cæsarem

Cæsarem dorso recepit: cuius primores pedes facie uestigij humani tradunt fuisse, sicut antè Veneris genitricis simulacrum eadem hac effigie locatus est. [e] Regem Scytharum cum singulari certamine interemptũ, aduersarius uictor spoliare uellet, ab equo eius calcibus morsuq; laniatus est. [f] Agrigentina etiã regio frequens est equorum sepulchris, quod supremorũ munus meritis datum creditur. Voluptatem his inesse, [g] Circi spectacula prodiderũt. Quidam enim equorum cantibus tibiarum, quidam saltationibus, quidam colorum uarietate, nõnulli etiam accensis facibus ad cursus prouocantur. Affectum equinũ lachrymæ probant. Deniq; interfecto Nicomede rege, equus eius inedia uitam expulit. [h] Quum prælio Antiochus Galatas subegisset, Centaretrij nomine ducis, qui in acie ceciderat, equum ouaturus insiluit, isq; adeò spreuit lupatos, ut de industria † curuatus, ruina & se & equitem pariter affligeret. Ingenia equorum & Claudij Cæsaris [i] Circenses probarunt, cum effuso rectore quadrigæ, cursus æmulos non minus astu quàm uelocitate præuerterent, & post decursa legitima spacia, ad locum palmæ spontè consisterent, uelut uictoriæ præmium postularent. Excusso quoq; auriga, quem Ratumenã nominabant, relicto certamine ad Capitolium quadriga prosiluit, nec antè substitit, quamlibet obuijs occursibus impedita, q̃ Tarpeium Iouem trina dextratione lustrasset. In huiusce animalis genere [k] ætas longior maribus. Legimus sanè equum adusq; annos septuaginta uixisse. Iam illud non uenit in ambiguum, quòd in annum tertium & tricesimum generant, utpote qui etiam post uicesimum mittantur ad sobolem reficiendam. Notatum etiam aduertimus, [l] Opuntem nomine equum ad gregariam uenerem durasse in annos quadraginta. Equarum libido extinguitur iubis tonsis: in quarum partu amoris nascitur ueneficium, quod in frontibus preferũt recens editi,

† cernuatus

quum aruspices imperiũ orbis terræ significare domino pronũciassent, magna cura aluit. Nec patientem sessoris alterius primus ascendit, cuius etiã instar pro æde Veneris genitricis postea dedicauit. e ¶Regem Scytharũ.) *Ex Plin. hæc sunt transsumpta, qui sic habet: Scythæ quidem equitatus & equorũ gloria strepunt. Occiso denique ipsorũ regulo ex prouocatione dimicante, hostem cum ad spoliandũ uictor uenisset, ab equo eius ictibus morsuq; confectum.*

f ¶Agrigentina regio.) *Est Agrigentum urbs in Sicilia: an uerò Solinus eam hic uelit significare regionem, nõ constat. Scribit Plinius cap. 42. octaui sic: Agrigenti complurium equorũ tumuli pyramides habent.*

g ¶Circi spectacula.) *In circo, ait Plinius, ad currus iuncti equi, non dubiè intellectum adhortationis & gloriæ fatentur. Item docilitas tanta est, ut uniuersus Sybaritani exercitus equitatus ad symphoniæ cantum saltatione quadam moueri solitus inueniatur. Iidem præsagiunt pugnam, & amissos lugent dominos, lachrymasq; interdum desiderio fundunt. Interfecto Nicomede rege, equus eius inedia uitam finiuit.*

h ¶Cum prælio Antiochus.) *Plinius habet hoc loco sententiam aliam à Solino: nam Solinus dicit Antiochum à Centaretrij occisi equo peremptum, Plinius autem è contrario Antiochi occisi Centaretrium conscendisse equum, sicq; Centaretrium exanimatum unà: nam spreuit equus ille lupatos & tyrannicos sessores, cernuatusq; ruina, seu in præcipitiũ se dans, se & insessorem peremit.* i ¶Circenses.) *Describit quoque Plinius hunc ludum cap. 42. libri octaui.*

k ¶Aetas longior.) *Refert Plinius ex Aristotele talia de ætatibus equorum: Viuunt quidem annis quinquagenis, fœminæ minore spacio. Eædem quinquennio finem crescendi capiunt, mares anno addito. Generat mas ad annos trigintatres, adiutus modò in attollenda priore parte corporis. Sed ad generandum paucis animalium minor fertilitas: qua de causa per interualla admissuræ dantur, nec tamen quindecim initus eiusdem anni ualet tolerare. Gignunt annis omnibus ad quadragesimum. Aristot. cap. 22. sexti naturæ animalium sic habet: Vita equorũ plurimis ad decimumoctauũ & etiam uicesimum annum, sed nonnulli etiam 25. & 30. egerunt, & si cura diligenter adhibeatur, uel ad quinquaginta protrahitur ætas. Longissima tamen uita in pluribus ad tricesimum annũ, quod magna ex parte fieri nouimus. Fœmina magna quidem parte 25. annos uiuere potest, sed iam nonnullæ etiam quadraginta uixere. Minus temporis mares uiuunt quàm fœminæ, propter coitum, & qui domi aluntur, minus quàm gregarij.* l ¶Opuntem nomine.) *Est Opuns oppidum Eubœæ, à quo Opuntius sinus dictus est. Habet ista Solinus ex 22. cap. sexti nat. animal. ubi Aristoteles sic ait: Equum apud Opuntem gregarium fuisse accepimus, qui annos 40. natus posset coire, sed adiumentum quoad sui pedes priores attollerentur desiderabat. Vnde uidetur sic legendum in*

editi, fuluo colore, caricis simile, [m] ἱππομανὲς nominatum: quod si præreptum statim fuerit, nequaquam mater pullo ubera præbet uellicãda. [n] Quo quis acrior fuerit, speieꝗ maioris, eo profundius nares mersitat in bibendo. Mas ad bellã nunquã producitur apud Scythas, eò quòd fœminæ leuare uesicas etiam in fuga possint. [o] Edunt equæ ex uentis conceptos, sed hi nunquam ultra triennium æuum trahunt.

Solino: Notatum etiam apud Opuntem nomine, equum ad gregariam uenerem &c. m ¶ἱππομανὲς.) Dictio cõposita: est enim ἵππος equus, & μανία furia, quasi equina furia. unde Aristot. cap. 22. sexti nat. anim. Cum equa, inquit, peperit, statim secundas deuorat, atq; etiã quod pulli nascenti fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatum nigrum. Hoc si quis prærepto odorem moueat, equa excitatur, furitq; agnito eo odore. Quapropter id à ueneficis petitur & præripitur mulierculis. Et cap. 24. idem dicit: Quod hippomanes uocant, hæret quidem fronti nascentis pulli, ut narratur, sed equæ perlambentes abstergentesq; id abrodunt. n ¶Quo quis acrior.) Cum natus est equinus pullus, confestim licet indolem existimare. Si hilaris, si intrepidus, si neque conspectu nouæq; rei auditu terretur, si ante gregem procurrit, si lasciuia & alacritate, interdum & cursu certaminis æqualis exuperat, si fossam sine cunctatione transilit, pontem flumenq; transcendit, hæc erunt honesti animi documenta. o ¶Edunt equæ.) Suprà cap. 36. eadem narrantur.

De Assyria, deꝗ unguentorum origine. Cap. LVIII.

Assyriorum initium Adiabene facit: in cuius parte Arbelitis regio est, quem locũ uictoria Alexandri Magni non sinit præteriri. Nam ibi copias Darij fudit, ipsumque subegit, expugnatisꝗ eius castris, in reliquo apparatu regis scrinium unguentis refertum reperit, unde primũ [a] Romana luxuria fecit ingressum ad odores peregrinos. Aliquantisper tamen uirtute ueterum ab hac uitiorum illecebra defensi sumus, atque adeo in [b] censuram Publij Crassi, & Iulij Cæsaris, qui edixerũt anno urbis conditę quingentesimo sexagesimoquinto, ne quis unguenta inueheret peregrina. Postmodum uicerunt nostra uitia, & senatui adeò placuit odorũ delitia, ut ea etiam in penetralibus tenebris uterer̃: sicut L. Plotium fratrem L. Plotij bis consulis proscriptum à triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odor prodidit.

SCHOLIA CAP. LVIII.

Assyria unde habeat nomen illud, ostendit Moses in Genesi cap. 10. ubi scribitur, quòd de terra illa, nempe Sinehar, prodierit Assur, ædificaueritq; Nineuen &c. Non igitur rectè dicunt qui Assyriam dictam putant à Syria, addita à fronte una syllaba, cũ primũ regnum in orbe terrarum post diluuium apud Assyrios sub Nino surrexerit: cuius relicta uxor Semiramis, regni tenens gubernacula, extruxit Babyloniæ urbem ad Euphraten, amplitudine 300. stadiorũ, erigens in ea 300. turres, atq; põtẽ supra Euphraten faciens quinque stadiorum nobili materia, sed arte nobiliore. Ptolemæus tradit lib. 6. Assyriam terminari à septentrione Armeniæ parte iuxta Niphatem montem, ab occasu Mesopotamia, à meridie Susiana, ab oriente parte Mediæ. A Mesopotamia initium Assyriæ est Adiabene, in qua regione est urbs Arbella, quæ celebris facta est ob pugnam illam in qua Alexander Darium secundò uicit, iuxta uicum Gausamelam, atque iuxta flumen Bumelum. Huius Assyriæ ultimus rex fuit Sardanapalus, homo mollißimus & effœminatus, qui quum à Medis anno ante Christum natum 818. obsideretur, ne uiuus in hostium potestatem ueniret, pyram in regia ingentem struxit, in Nino scilicet metropoli, & auro huc argentoq; & omni ueste preciosa congestis, uxoribus ad hæc & eunuchis omnibusq; charißimis adductis, subacta face incendit. a ¶Romana luxuria.) Scribit Florus cap. 12. tertij, quod Syria prima uicta, Romanos corruperit mores, id quod longè post deuictum Darium contigit. Darius enim primus inuexit luxuriam illam: nam quum expugnata essent castra eius, in reliquo eius apparatu Alexander cepit scrinium unguentorum, postea uoluptas eius, dicit Plinius, à nostris quoque inter laudatißima atque etiam honestißima uitæ bona admissa est. b ¶In censuram.) Plinius capite 3. lib. 13. scribit: Quando id primùm ad Romanos penetrauerit, non facilè dixerim. Certum est Antiocho rege Asiaq; deuictis, urbis anno 565. P. Liciniũ Crassum, L. Iulium Cæsarem censores edixisse, ne quis uenderet unguenta exotica: & cum L. Plotij bis consulis censorisq; frater id nõ obseruasset, proscriptus est à triumuiris in Salernitana latebra.

De Medica arbore. Cap. LIX.

Hos terrarum ductus excipit Media, cuius arbor inclaruit etiã carminibus Mantuanis. Ingens ipsa, & cui tale fermè quale Vnedonibus folium est: tantum eo differt, quòd aculeatũ spinosis fastigijs hispidatur. Gestat mâlũ inimicũ uenenis, sapore aspero, & amaritudinis miræ: odoris autem fragrantia plusquam iucundũ, longeq; sensibile. Verũ pomorũ illi tanta ubertas inest, ut onere prouectus semper grauetur. Nam protinus atq; poma eius ceciderint maturitate, alia protuberant, eaq; tantum est opimitati mora, ut fœtus decidant antè nati. Vsurpare sibi nemora ista optauerũt & aliæ nationes, per industriam translati germinis & inserti, sed beneficium soli Mediæ datum, natura resistente terra alia non potuit mutuari.

SCHOLIA CAP. LIX.

Arbor Medica, cuius hic meminit Solinus, quam & Maro Mantuanus celebrauit secundo Georgicorum libro, à Plinio uocatur mâlus Assyria, & multi Latinorum putant esse Citreum, medeturq; uenenis. Folium eius est Vnedonis, intercurrẽtibus spinis. Pomum ipsum aliàs non manditur. Odore præcellit foliorum quoque, qui transit in uestes unà conditus, arcetq; animalium noxia. Arbor ipsa omnibus horis pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturescentibus, alijs uerò subnascentibus. Naturam, formam, effectusq; huius arboris multis uerbis describit Theophrastus cap. 4. quarti libri de historia plantarum, additq; etiam Persicam uocari. Scribit Dioscorides cap. 167. lib. 1. pomum huius arboris esse oblongum, caperatumq; rugis, colore in aurũ inclinato, suaui odore, alioquin graui: semen habet pyro simile. Contra uenenum in uino bibuntur, aluum laxant, oris halitum & suauitatem cõmendant. Scribit Plinius cap. 3. lib. 12. in hæc uerba: Tentauere gentes transferre ad se propter remedij præstantiam fictilibus in uasis, dato per cauernas radicibus spiramento, sed nisi apud Medos & in Perside nasci noluit. Hæc est cuius grana Parthorum proceres incoquunt esculentis cõmendandi halitus gratia: nec alia arbor laudatur in Medis.

De Caspijs portis. Cap. LX.

Caspiæ portæ panduntur itinere manu facto, longo octo millibus passuum: nam latitudo uix est plaustro permeabilis. In his angustijs etiam illud inter alia difficile, quòd præcisorũ laterũ saxa liquẽtibus inter se salis uenis, exudant humorem affluentissimũ, qui mox ui caloris constrictus, uelut in glaciem coit. Ita labes inuia accessum negat. Præterea octo & uiginti millium passuum tractus omnis quoquò inde pergitur, nullis puteis uel fontibus, humo arida, sine præsidio sitit. Tum serpentes undique gentium conuenæ, à uerno statim die illuc confluunt. Ita periculi ac difficultatis cõcordia, ad Caspios, nisi hyeme, accessus negatur.

SCHOLIA CAP. LX.

De Caspijs portis autores passim multa scribunt, sed quæ sibi non ubiq; consonare uidentur. Nam quum hæ portæ in Caucaso monte apud Iberos inueniantur, quædam transmittunt ad campos equis pascendis aptos, & aquis multis absq; arte refertos, ubi Vnnorum gentes ferè omnes habitant usq; ad paludem Mæotidem pertingentes. Hæc Procopius lib. 1. belli Persici. Alij dicunt per eas portas aperiri ianuam ad Hyrcanos & Persas, itemq; fores eas esse Asiæ. Alij uerò sic scribunt: Ascendenti Iberorum montes, semita quædam in angustia multa stadijs supra quinquaginta producitur: ea siquidem uia in abrupto quodam ac penitus inuio desinit loco. Exitus autẽ nunquam apparet, præterquã porta quædam à natura inuenta, quæ Caspia antiquitus dicebatur. De his portis Plinius cap. decimoquarto, lib. 6. sic scribit: Causa portarum nominis eadem quæ suprà, interruptis angusto transitu iugis, ita ut uix singula meent plaustra. Longitudine octo M. passuum, toto opere manu facto. Dextra læuaq; ambustis similes impendent scopuli, sitiente tractu per 38. M. passus. Angustias impedit corriuatus salis è cautibus liquor, atq; eadem emissus. Præterea serpentiũ multitudo, nisi hyeme, transitum non sinit. Martianus cap. 37. libri sexti sic scribit: Caucasus portas habet quas Caspias dicunt, cautium præcisiones etiam ferreis trabibus obseratas, ad externorum transitum cohibendum. Quamuis uerno etiam serpentibus occludantur, à quibus ad Pontum ducenta millia passuum esse non dubium est. De Caspiorũ moribus Strabo 11. lib. Geographiæ sic scribit: Caspij parentes inclusos fame necant cum iam septuagesimũ annum excesserint: quibus in solitudine expositis, euentum eminus speculantur. Nam quos ab auibus è lectulis distrahi uiderint, felices putant: si à feris uel canibus, nequaquam: si à nullo, ducunt infelices. Sed & Hyrcani, qui, ut quibusdam placet, non alij à Caspijs sunt, suorum regum defunctorum corpora canibus obijciunt.

SCHOLIA CAP. LXI.

Plin. cap.16. lib.6. de hoc loco ita disserit: A Caspijs ad orientem uersus regio est Zapauortene, uel, ut alij habent, Zapaorte dicta, & in ea fertilitatis inclytæ locus Darieum mons, *gentes* Tapyri, Anariaci *&c.*

a ¶Direum.) *In quibusdam exemplaribus scribitur* Clareium, *alij habent* Dareiũ. *Ptolemæus cap.2. sexti sic ait: Daritis in his locis regio nominatur. Idem Tapyros uocat* Tapuros. b ¶Margiana regio.) *De hac Plinius sic scribit cap.16. lib.6. Sequitur regio Margiana apricitatis inclytæ, sola in eo tractu uitifera, hinc inde inclusa montibus amœnis, ambitu stadiorum mille quingentorum, difficilis aditu propter arenosas solitudines per centum uiginti millia passuum: & ipsa contra Parthium tractum sita, in qua Alexander Alexandriam condiderat, qua diruta à barbaris, Antiochus Seleuci filius eodem loco restituit Seleuciam, quam alij Antiochiam uocãt. Strabo in secundo Geographiæ sic scribit de Margiana: In Margiana uitem sæpius inueniri asserunt, cuius stipitem duorum uix hominum ulnæ complectantur, racemũ duorum cubitorũ longitudinem implere &c. Huius regionis uinum quidam asserunt in uasis nõ picatis ad generationes tres, id est, ad annos nonaginta perdurare.*

SCHOLIA CAP. LXII.

Transit in hoc capite Solinus de Margiana in Bactrianam, & primùm mentionem facit de Oxo fluuio, & lacu unde is fluuius deriuatur, qui ab alijs Oaxis, à quibusdã Oaxus, à Ptolemæo uerò Oxia nuncupatur. Verba Plinij, quæ Solinus hoc loco in suum transtulit librũ, ex cap.16. libri sexti hæc sunt: Derbices, quorum medios fines secat Oxus amnis, ortus in lacu Oxo: Syrmatæ, Oxij, Tagæ, Heniochi, Bateni, Saraparæ, Bactri, quorũ oppidum Zariaspe, quod postea Bactrum à flumine appellatum est. Gens hæc obtinet aduersa montis Paropamisi &c. Vltra Sogdiani sunt, oppidum Panda, & in ultimis eorum finibus Alexandria ab Alexandro Magno conditum oppidum. Aræ ibi sunt ab Hercule & Libero patre constitutæ, item Cyro & Semiramide atq; Alexandro. Finis omnium eorum ductus ab illa parte terrarum includente flumine Iaxarte, quod Scythæ Silyn uocant. Alexander milites q; eius Tanain putauere esse. Transcendit eum amnẽ Dæmodamas Seleuci & Antiochi regum dux,

De Direo & Margiana regione. Cap. LXI.

A Caspijs ad orientem uersus locus est quod [a] Direum appellat̃, cuius ubertati non est quod uspiam comparari queat: quem locum circunsidunt Tapyri, Anariaci, & Hyrcani. Ei proximat [b] Margiana regio inclyta cęli ac soli cõmodis, adeò ut in toto illo latifundio uitibus sola gaudeat. In faciem theatralem montibus claudit̃, ambitu stadiorũ mille quingentorũ, inaccessa penè ob incõmodum arenosæ solitudinis, quæ per centũ & uiginti millia passuũ undique euersum circũfusa est. Regionis huius amœnitatẽ Alexãder Magnus usqueadeo miratus est, ut ibi primũ Alexandriã conderet, quã mox à barbaris excisam, Antiochus Seleuci filius reformauit, & de nuncupatione domus suæ dixit Seleuciam: cuius urbis circuitus diffunditur in stadia septuagintaquinq;. In hãc Orodes Romanos captos Crassiana clade deduxit. Et aliud in Caspijs Alexander oppidũ excitauit, idq; Heraclea dictũ dum manebat: sed hoc quoq; ab ijsdẽ euersum gentibus, deinde ab Antiocho restitutũ, ut ille maluit, Achais postmodum nominatum est.

De Oxo amne, & circa eum gentibus: de itinere Liberi patris, Herculis, Semiramidis, & Syri regis termino, deq; Camelorum natura. Cap. LXII.

OXus amnis de lacu Oxo orit̃, cuius oras Heniochi, Bateni, Oxystagæ accolunt, sed præcipuã partẽ Bactri tenẽt. Bactris præterea est proprius amnis Bactros, unde & oppidũ quod incolũt, Bactrũ. Gentes huiusce quæ ponè sunt, Paropamisi iugis ambiunt̃, quę aduersa Indi fontib. terminant̃. Reliqua includit Oxus flumen. Vltra hos Panda oppidũ Sogdianorũ, in quorũ finibus Alexander Magnus tertiam Alexandriam condidit, ad contestandos itineris sui terminos. Hic enim locus est in quo primùm à Libero patre, pòst ab Hercule, deinde à Semiramide, postremò etiam à Cyro aræ sunt constitutæ, quod proximum glorię omnes duxerũt, illò usq; promouisse itineris sui metas. Vniuersi eius ductus duntaxat ab illa terrarum parte Iaxartes fluuius secat fines, quem tamen Iaxarten soli uocant Bactri: nam Scythæ Silyn nominant. Hunc eundem esse Tanain exercitus Alexan-

Alexan-

Alexandri Magni crediderunt. Verùm Dæmodamas dux Seleuci & Antiochi, satis idoneus uero autor, transuectus amnem istum, titulos omnium supergressus est, aliumq; esse q̃ Tanain deprehendit: ob cuius gloriæ insigne, dedit nomini suo ut altaria ibi statueret Apollini Didymæo. [a] Hoc est colliminium, in quo limes Persicus Scythis iungitur, quos Scythas Persæ lingua sua Sacas dicunt, & inuicem Scythæ Persas Chorsaros nominant, montemq; Caucasum Graucasum, id est, niuib. candicantem. Densissima hic populorū frequentia, cum Parthis legē placiti ab exordio moris incorrupta custodit disciplina. E quibus celeberrimi sunt Massagetæ, Essedones, Ariacæ, Sacæ, Dahæ, & Assæi. Post quos, immanissimis barbaris interiacentibus, de ritu aliarū nationū penè inconstanter definitum aduertimus. Bactri [b] Camelos fortissimos mittunt, licet & Arabia plurimos gignat. Verùm hoc differunt, quòd Arabici bina tubera in dorso habent, singula Bactriani. Hi nunquam pedes atterūt: sunt enim illis reciprocis quibusdam pulmunculis uestigia carnulenta: unde & contraria est labes ambulantibus, nullo fauente præsidio ad nisum insistendi. Habentur in duplex ministeriū. Sunt alij oneri ferendo accōmodati, alij leues ad pernicitatem: sed nec illi ultra iustum pondera recipiunt, nec isti amplius quàm solita spacia uolunt egredi. Genituræ cupidine efferant̃ adeò, ut sæuiant cum uenerem requirunt. [c] Oderunt equinum genus. Sitim etiam in quatriduū tolerant.

quē maximè sequimur in his, arasq; Apollini Didymæo statuit. Hæc Plinius. Sunt qui aras Alexandri scribunt habuisse huiusmodi inscriptionē: Patri Ammoni, & Herculi fratri, & Mineruæ Palladiæ, & Ioui Olympo, & Samothracibus Cabyris, & Indico Soli, atq; Apollini Delphico. Aeneam quoq; columnam eodem loco erectam tradunt ijs uerbis: Alexander hic stetit.

a ¶Hoc est colliminium.) Plinius capite 17. libri sexti: Vltra sunt, inquit, Scytharū populi. Persæ illos Sacas uniuersos appellauere à proxima gente, antiqui Aramæos. Scythæ ipsi Persas Chorsaros, & Caucasum montem Graucasum, hoc est, niue candidum. Multitudo populorum innumera, & quæ cum Parthis ex æquo degat. Celeberrimi eorum Sacæ, Massagetæ, Dahæ, Essedones, Ariacæ, Rhymnici, Assæi &c. Et subdit ibidem: Nec in alia parte maiorē autorum inconstantiam credo, propter innumeras uagasq; gentes. *b ¶Camelos.) Vtuntur & Græci hac uoce κάμηλος, sed tam ipsi quàm Latini receperūt uocem ipsam ab hebraico gamal. Plinius cap. 18. octaui de camelis sic scribit: Camelos inter armenta pascit oriens, quorū duo genera, Bactriæ & Arabiæ: differunt, quòd illi bina habent tubera in dorso, hi singula, & in pectore alterum cui incumbant. Dentium superiore ordine, ut boues, carent in utroq; genere. Omnes autem iumentorū in his terris dorso funguntur, atq; etiam equitatu in prælijs. Velocitas inter equos, sed sua cuiq; mensura, sicuti uires: nec ultra assuetū procedit spacium, nec plus instituto onere recipit. Odium aduersus equos gerunt naturale. Sitim quatriduo tolerant. Implentur cum bibendi occasiò est, & in præteritū & in futurū, obturbata cōculcatione prius aqua, aliter potu nō gaudent. Viuūt quinquagenis annis, quidam & centenis. Vtcunq; rabiem & ipsi sentiunt. Castrandi genus etiam fœminas, quæ bello præparentur, inuentum est. Fortiores ita fiunt coitu negato. Aristoteles cap. 1. nat. animal. de camelis sic scribit: Camelus proprium inter cæteras quadrupedes habet in dorso, quod tuber appellant, sed ita ut Bactrianæ ab Arabijs differant: alteris enim bina, alteris singula tubera habentur. Sunt etiam omnibus singula parte ima quale in dorso tubera, quibus incumbat reliquum corpus & firmetur, quoties in genua inclinantur. Papillas quatuor modò uaccæ habet camelus, caudam asino similem, genitale retro. Genua singula in singulis cruribus sunt & flexus artuum, non ut quidam perhibent plures, sed propter alui interuallum plures esse uidentur. Habet etiam talum similem bubulo. Clunes proportione magnitudinis paruos. Bisulcum id animal est, nec utrinq; dentatum: sed bisulcum sic est, ut pes parte posteriore scissus paululum sit ad flexum digiti secūdum, parte autem priore summa quadripartito findatur discrimine paruo, quantum primotenus digiti inflexu, & quiddam inter fissuras, perinde ut in anserum pedibus, adiectum contexat. Pes uestigio est carnosus ut ursæ: qua de causa eas quæ per exercitum longiore itinere fathiscunt, calceant carbasinis.* *c ¶Oderunt equinum genus.) Id cum sciret Cyrus Persarum rex, camelos quos in usu belli plurimos habebat, contra Crœsi equitatū immitti iußit: sicq; equitatū Crœsi, quo ille se præualiturum sperabat, inutilem omnino reddidit. Nam simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se auertūt, unde omnis Crœsi spes frustrata interijt. Diodorus Siculus in 3. ubi de Arabia scribit, meminit & camelorū in hæc uerba: Sunt cameli ferendis oneribus aptißimi, qui supra decem frumēti minas, homines uerò quinq; in lecto iacentes uehant. Et lib. 4. de his populis sic scribit: Hi camelos*

ad omnē uitæ usum paratos habent: nam in his bellantur, his uaria ferunt onera, horū lac potant, his uitam ducūt, super his diuersa perambulant loca. Sunt etiā qui scribūt, camelos pro coitu nunq̄ matres suas appetere, etiā si quis cogat, id ipsos nō pati. Iam enim cum aliquādo admissarius nō haberetur, curator pullum matri opertæ admisit: qui dum coiret, delapso operimento, agnouit matrem, & quāuis coitū absoluerit, memor tamen cōmißi sceleris, paulò pòst camelarium illum morsu defixo interemit.

SCHOLIA CAP. LXIII.

Hoc caput aliquanto dilucidius describit Plinius *cap. 17. lib. 6. per hæc uerba:* A *Caspio mari Scythicoq́; oceano in Eoum (id est, orientem, ab* ἠώς, *quod est mane & aurora, & inde* ἑῷος *lucifer) cursus inflectitur, ad orientem conuersa littorum fronte. Inhabitabilis eius prima pars à Scythico promontorio, ob niues. Proxima inculta sæuitia gentium, Anthropophagi Scythæ insident humanis corporibus uescentes: ideoq́; iuxtà uastæ solitudines, ferarumq́; multitudo haud dißimilem hominum immanitatem obsidens. Iterum deinde Scythæ, iterumq́; deserta cum belluis usq; ad iugum incumbens mari, quod uocant* Tabin. *Nec ante dimidiam fermè longitudinē eius oræ quæ spectat æstiuū orientē, inhabitatur illa regio.* a ¶ *Seres cognoscimus.)* Plinius: *Primi sunt hominum, inquit, qui noscantur Seres, lanitio syluarum nobiles, perfusam aqua depectentes frondiū canitiem. Vnde geminus fœminis nostris labor, redordiendi fila, rursumq́; texendi, tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur ut in publico matrona transluceat. Sunt tamen qui asserunt sericum nō ab arboribus produci, nam lana arborea ubiq; procreatur, sed apud* Indos *&* Seres *sunt quidam in arboribus uermes qui bombyces appellantur, qui aranearum more fila tenuißima deducunt, unde fit sericum. Hic uermiculus à* Pausania *Ser uocatur, à quo & populis atq; regioni nomen datum est. Viuit autem is uermis ex* Mori *arboris folijs, & ad nostras regiones tandem peruenit, ut hodie paßim per* Italiam *&* Siciliam *magna copia inueniatur. Scribit* Procopius *primo belli* Persici *lib. id genus uermium* Iustiniano *principi à quibusdam monachis ex* Serum *regione, in semine primum* Byzantium *allatum.*

b ¶ *Seres quidem mites.)* Plinius *cap. 17. lib. 6. sic habet: Seres quidem mites, sed & ipsis feris persimiles. Cœtum reliquorum mortalium fugiunt, cum commercia expectant. Scribit proinde* Strabo *lib. 15. Seres tam longæ esse uitæ, ut ducentesimum annum excedant.*

rant. Verùm cum occasio bibendi data est, tantum implent, quantū & satiet desideria præterita, & in futurū diu prosit. Lutulentas aquas captant, puras refugiunt. Deniq; nisi cœnosior liquor fuerit, ipsi assidua proculcatione limū excitant, ut turbetur. Durant in annos centū, nisi fortè trāslati in peregrina, insolentia mutati aëris morbos trahāt. Ad bella fœminę præparantur. Inuentumq́; est, ut desideriū eis coitionis quadam castratione execaretur. Putāt enim fieri ualidiores, si à coitibus arceantur.

De Seribus, & Serico uellere. Cap. LXIII.

QVà ab Scythico oceano & mari Caspio in oceanū Eoum cursus inflectitur, ab exordio huiusce plagæ profundæ niues, mox lōga deserta, pòst Anthropophagi, gens asperrima, dein spacio sæuissimis bestijs efferata, fermè dimidiam itineris partē impenetrabilem reddiderunt. Quarum difficultatū terminum facit iugum mari imminens, quod Tabin barbari dicunt. Post quē adhuc longinquę solitudines. Sic in tractu eius oræ, quæ spectat æstiuum orientem, ultra inhumanos situs primos hominū [a] Seres cognoscimus, qui aquarum aspergine inundatis frondibus, uellera arborum adminiculo depectunt liquoris, & lanuginis teneram subtilitatem humore domant ad obsequium. Hoc illud est Sericum, in usum publicū damno seueritatis admissum, & quo ostētare potius corpora quàm uestire, primò fœminis, nunc etiā uiris persuasit luxuriæ libido. [b] Seres ipsi quidem mites, & inter se quietissimi, aliàs uerò reliquorum mortalium cœtus refugiunt, adeò ut cæterarū gentium commercia abnuant. Primum eorum fluuium mercatores ipsi transeunt, in cuius ripis, nullo inter partes linguæ commercio, sed depositarum rerum precia oculis æstimantes, sua tradunt, nostra non emunt.

SCHOLIA CAP. LXIIII.

Quem hic Solinus *intelligat* Attacenum *sinum, & item* Attacas *gentes, haberi non potest ex* Ptol. *nisi quòd mentionem*

De Attacis gentibus. Cap. LXIIII.

SEquitur Attacenus sinus, & gens Attacorum, quibus temperies prærogatiua mi-

ua miram aëris clementiam sumministrat. Arcent sanè afflatū noxiū colles, qui salubri apricitate undiq; secus obiecti, prohibent auras pestilentes: atq; ideo, ut Amometus affirmat, par illis & [a] Hyperboreis genus uitæ est. Inter hos & Indiam gnarissimi [b] Cyconas locauerunt.

ficit Ottoracarum gentium & Ottoracaræ montis: an hos Solinus intelligat Attacos, incertū est. Describit autem Ptolemæus harum gentium regionem, tabula Asiæ octaua, ubi hodie Tartari orientales habitant, magno parentes Cham. a ¶ *Hyperboreis.) Tradunt autores, Hyperboreos mille uiuere annos, & absq; ægritudine uitam finire, id quod fabulosum à multis putatur.* b ¶ *Cyconas.) Sunt et in Thracia iuxta fluuium Hebrum gentes quæ Cycones uocantur, de quibus suprà cap. 15.*

De India, & Indorum moribus, de eius regionis cœli clementia: de Indiæ fluminibus, deq; miris in ea animalibus, arboribus, odoramentorum generibus, de Indis item preciosis lapidibus. Cap. LXV.

In uetustis codicibus hæc desiderantur.

AB Emodis montibus auspicatur India, à meridiano mari porrecta [ad Eoum, & à Septentrione usque ad montem Caucasum] Fauonij spiritu saluberrima. In anno bis æstatem habet, bis legit fruges, uice hyemis Etesijs potitur. Hanc Posidonius [a] aduersam Galliæ statuit. Sanè nec quicquā ex ea dubium. Nam [b] Alexandri Magni armis comperta, & aliorum postmodum regum diligētia peragrata, penitus cognitioni nostræ addita est. Megasthenes sanè apud Indicos reges aliquantisper commoratus, res Indicas scripsit, ut fidem quā oculis subiecerat, memoriæ daret. Dionysius quoque, qui & ipse à Philadelpho rege spectator missus est gratia periclitandæ ueritatis, paria prodidit. Traduntergo in India fuisse quinque millia oppidorum præcipua capacitate, populorū nouem millia. Diu etiam credita est tertia pars esse terrarum. Nec mirum sit, uel de hominū, uel de urbium copia, cum soli Indi nunquam à natali solo recesse-

SCHOLIA CAP. LXV.

Sortita est India nomen ab Indo flumine, qui ab occidente terminus est huius regionis, sicut ab oriente Ganges secundum Ptol. claudit eam Indiam, quæ uocatur India intra Gangem. A septētrione uerò eam terminant Tauri extrema, ut Strabo scribit, quæ à Ptol. Emodi montes uocantur, unde Indus sumit initium, ut in tabula Asiatica uidere poteris, quam pro Solino ordinauimus. Venit et Hydaspes fluuius ex mōtibus Emodijs, & miscetur tandē Indo, ad cuius ripas usq; Alexāder Magnus peruenisse ab autoribus memoratur, & aras erexisse, atq; ciuitates extruxisse Bucephalam et Niceā. Aiunt proinde quidam Indiam adeò oppidis excultam, ut in ea quinque millia fuisse dicant. Terra saluberrima, bis in anno metit fruges, uino caret: fert cinnamomū, piper & calamū aromaticū ut Arabia. Hebenum arborē sola producit, psittacū auem, monocerον bestiam. Beryllis, adamātibus, carbunculis, margaritis, gemmis preciosis abundat. Centum & triginta annorū æuum ob temperatum cœlum quidam agunt. Omnibus est promissa cæsaries, cultus præcipuus cum gemmis: alij lineis, alij laneis peplis uestiuntur: pars nudi, pars obscœna tantum amiculati. Niger uulgò corporis color: in materno utero tales fiunt, quales ipsi sunt qui genuere. Vinum non nisi in sacrificijs bibunt: potum ex risu & hordeo conficiunt. Cibus magna ex parte oryza sorbilis est, id est, risum. In legibus & contractibus summam habent simplicitatem, non testibus egent nec sigillis, sed simpliciter credunt. Domum frequentius incustoditam habent. In tumulis & sepulturis faciendis perparci, in cultu corporis nimij. Nam & aurum gestant, & lapillis ornantur, & sindonem candidissimam induunt. Aetati senum prærogatiuam nullam tribuunt, nisi prudentia excellant.

a ¶ *Aduersam Galliæ.) Posidonius Galliam metatus est ab occidente æstiuo ad occidentem hybernum, Indiam autem dicit iuuari contrario uenti Fauonij afflatu, salubremq; hinc fieri, haud dubia ratione docuit.*

b ¶ *Alexandri Magni.) Hic Alexander primùm aperuit Indiam, subsecutiq; sunt plurimi industrij uiri, etiam usque ad tempora nostra, ex quibus Solinus hic aliquos citat, quorum & Strabo meminit in secundo Geographiæ. Aetate nostra, uel paulò ante tempora nostra, fuerunt Paulus Venetus & Vartomannus, qui multa nobis tradiderunt de Indis, ut taceam nauigationes illas frequentes, quæ ab Hispaniæ finibus fiunt in Calecutium Indiæ emporium celeberrimum. Quod autem ante Alexandrum Magnum quidam Liberum patrem & Herculem Indiam ingressos commemorant, nonnulli fabulosum id esse contendunt: sicut & id nugamentum est, quòd quidam Liberum patrem aiunt fuisse ante Alexandrum Magnum 6451. annis, quum mundus à sui creatione usque ad tempus nostrum nondū durauerit tot annis. Nam numerant hoc tempore quo hæc scribo*

cesserint. Indiam Liber pater primus ingressus est, utpote qui Indis subactis primus omnium triumphauit. Ab hoc ad Alexandrũ Magnum numerãtur annorum sex millia quadringenti quinquaginta unus, additis eo amplius tribus mensibus, habita per reges computatione, qui centũ quinquaginta tres tenuisse mediũ æuum deprehendunt. [c] Maximi in ea amnes Ganges & Indus, quorũ Gangen quidã fontibus incertis nasci, & Nili modò exundare perhibent. Alij uolunt à Scythicis montibus exoriri. Hypasis etiam nobilissimus ibi fluuius, qui Alexãdri Magni iter terminauit, sicuti aræ in ripa eius positæ probant. Minima Gangis latitudo per octo millia passuum, maxima per uiginti patet. Altitudo ubi uadosissimus est, mensurã centũ pedum deuorat. Gangarides extimus est Indię populus, cuius rex equites mille, Elephantos septingentos, peditum sexaginta millia in apparatu belli habet. [d] Indorũ quidam agros exercent, militiam plurimi, merces alij, optimi ditissimiq; rempub. curant, reddunt iudicia, assident regibus. Quietum ibi eminentissimæ sapientiæ genus est, uita repletos incensis rogis mortem accersere. Qui uerò ferociori sectæ se dediderunt, & syluestrẽ agunt uitam, elephantos uenantur, quibus perdomitis ad mansuetudinem, aut arant, aut uehuntur. In Gange insula est, populosissimam & amplissimam continens gentem, quorum rex peditum quinquaginta millia, equitum quatuor millia in armis habet. Omnes sanè quicunq; prędití sunt regia potestate

Iudæi creationis mũdi diligentes & ueri obseruatores, 5298. annos, & Alexander Magnus fuit ante Christi incarnationẽ circiter trecentis aut pluribus annis.

c ¶ Maximi in ea amnes.) Præcipui Indiæ amnes sunt Ganges & Indus. Est tamen Ganges maior Indo, etiamsi quidam tradant Indum & Nilum similes esse. Scribit Plin. cap. 18. sexti, decem & nouẽ amnes influere in Gangem, quorũ nomina recensere dicitur Arrianus circa principiũ octaui libri. Cæterũ Hypasin fluuium quidam uocant Hypanim, scribuntq; cursum eius adeò præcipitem esse, ut nullo unquam tempore poßit traijci. In eo loco Alexander suorũ gestorũ terminũ esse statuens, duodecim aras quinquaginta cubitorũ magnitudine dijs extruxit. De latitudine Gangis autores plurima scripserũt, ut etiã quidam ea parte qua maximè angustus est, latitudinẽ eius extendi asserant ad centum stadia, & in multis locis usqueadeo diffundatur, quòd stagnum efficiat tam amplum, ut qua terra depreßior, nec tumulus usquam appareat, trans alteram ripam nihil oculis discerni queat. Quòd autem ultra Gangem Gangarides extimus Indiæ populus existimatus est à priscis scriptoribus, hodie autẽ orientalis illa plaga plures habere populos cõprobata sit, nulla alia ratio est, quàm quod nostris temporibus India per Lusitanicas nauigationes notior facta est.

d ¶ Indorum quidam agros exercent.) Diodorus Siculus 3. Bibliothecæ lib. scribit, uniuersam Indorũ gentem in septem olim diuisam ordines, quorum primus fuit philosophorum, qui cæteris numero pauciores, honore & dignitate apud reges longè anteibant. Nam profuerunt multum Indorum uitæ. A principio anni conueniebant, & siccitates, pluuias, uentos, morbos, cæteraq; quorum cognitio poterat esse utilis, prædicebant. Secundus ordo erat agricolarum, qui multitudine cæteros superabant, à bello reliquoq; opere liberi, solis agris colendis tempus impartiebant. Illos nullus hostis lacessebat aut spoliabat, sed existimabat eos in communi utilitate uersari, & ob id ab omni iniuria abstinebant. Itaq; soluti metu agricolæ, uiuebant liberè in campis cum uxore et liberis, dantes regi tributũ & quintam fructuum partem. Tertium ordinem faciebant omnis generis pastores, qui utentes in campis tabernaculis, uenatu ac retibus tutas à feris auibusq; reddebant regiones. Quartum tenebant locum artifices, quorũ pars armis, pars rusticis instrumentis, alij alijs utilibus rebus fabricandis uacabãt. Et hi non solum immunes à tributo fuerunt, sed & frumentum insuper à regia percipiebant. Quinto ordine milites fuerunt, qui belli disciplina exercebantur, habuerũtq; uictũ ex regia. Sextus ordo fuit inspectorũ, qui quæcunq; in India agebantur inspicientes, regi aut principibus loco regis referebant. Septimo loco extiterunt qui publicis consilijs præfuerunt, numero paucißimi, nobilitate prudentiaq; insignes. Ex his enim tum ad regum cõsilia, tum ad rempub. curandam, tum etiã ad res dubias iudicandas adsciscebantur. Duces insuper ex eis deligebantur ac principes. Cæterũ quæ Solin. hic scribit de Indorũ exercitijs, omnia sunt Plinij, qui sic scribit: Vita mitioribus populis Indorũ multipartita degitur: alij tellurem exercent, militiam alij capessunt, merces alij suas euehunt, res externas inuehunt. Respub. optimi ditißimiq; temperãt, iudicia reddunt, regibus aßident. Quintũ genus celebratæ illic & propè in religionem uersæ sapientiæ deditum, uoluntaria semper morte uitam accenso prius rogo finit. Vnum super hoc est semiferũ ac plenũ laboris immensi, à quo supradicta cõtinentur, uenandi elephantes, domandiq;: his arant, his inuehunt, hæc maximè nouere pecuaria, his dimicant militantq; pro finib.

e ¶ Prasia.)

potestate, nō sine maximo elephantorū, equitum, peditumq́ numero, militarem agitant disciplinā. [e] Prasia gens ualidissima Palibotram urbem incolunt, unde quidam gentem ipsam Palibotros nominarūt, quorū rex sexcentena millia peditum, equitū triginta millia, elephantorum octo millia omnibus diebus ad stipendium uocat. Vltra Palibotram mons Maleus, in quo umbræ hyeme in septentriones, æstate in Austros cadunt, uicissitudine hac durāte senis mensibus. Septentriones in eo tractu in anno semel, nec ultra quindecim dies apparēt, sicuti autor est Bethon, qui perhibet hoc in pluribus Indiæ locis euenire. Indo flumini proximantes, uersa ad meridiē plaga, ultra alios torrentur calore. Deniq; uim syderis prodit hominum color. Montana Pygmæi tenēt. At ij quibus est uicinus oceanus, sine regibus degunt. Pandea gens à fœminis regitur, cui reginā primam assignant Herculis filiam. Et Nysa urbs regioni isti datur. Mons etiā Ioui sacer Meros nomine, in cuius specu nutritum Liberum patrem ueteres Indi affirmant, ex cuius uocabuli argumēto lasciuienti famæ creditur, Liberum patrem femine natum. Extra Indi ostium sunt insulę duę, [f] Chryse & Argyre, adeò fœcundę copia metallorum, ut pleriq; eas aurea sola prodiderint & argentea habere. Indis omnib. promissa cęsaries, non sine fuco cærulei aut crocei coloris. Cultus præcipuus in gemmis. Nullus funerum apparatus. Præterea, ut Iubæ & Archelai regum libris editū est, in quantū mores populorū dissonant, habitus quoq; discrepantissimus est. Alij lineis, alij laneis peplis uestiūtur: pars nudi, pars obscœna tantū amiculati, plurimi etiam flexibilib. libris circūdati. Quidam populi adeò proceri, ut elephantos, uelut equos, facillima insultatione transiliant. Plurimis placet neque animal occidere, neque uesci carnibus. Plerique tantum piscibus aluntur, & è mari uiuūt. Sunt qui proximos parentesq́ priusq́ annis aut ægritudine in maciem eant, antè uelut hostias cædunt, deinde peremptorum uiscera epulas habent: quod ibi nō sceleris, sed pietatis loco numerant. Sunt etiam qui cum incubuere morbi, procul à cæteris in secreta abeunt, nihil anxiè mortem expectantes.

g Aspa-

e ¶ Prasia.) Vrbem illam ualidissimam, quam hic Solinus post Plinium uocat Palibotram, Ptolemæus tabula Asiæ decima appellat Palimbotrā, habetq; situm iuxta Gangem sub eleuatione poli 28. graduum, sub qua eleuatione etiam est mons Maleus, qui uidetur is esse quem Ptolemæus uocat Vindium, apud quē est Malaëta urbs: sed quomodo is proijciat umbram in Austrum, nō uideo, cum etiam in summa æstate sol à zenith eius uersus Austrum declinet quatuor gradibus & dimidio. Apud Pandiones quidem à monte qui Bettigo à Ptolemæo nominatur, utraq; umbra haberi potest, cum sol initium tenet Cancri: nam mons ille declinat in Austrū à tropico Cancri duobus aut tribus gradibus, quanquam umbra illa meridionalis paruissima sit. De Pandea scribit Arrianus octauo gestorū Alexandri in hūc modum: Indi affirmāt Herculi multos fuisse uirilis sexus filios, filiam uero unicam nomine Pandeam. Terram quoq; in qua nata est, quā pater eius Hercules ei tradidit, de nomine eius Pandeā appellatā. Multi multa fabulantur de hac Pandea Herculis filia, quæ nos hic ueluti parerga rescindimus. Eadem ferè ueritate fulciuntur quæ de Libero patre & monte Mero à multis traduntur, quamuis rei ueritatem quidam esse dicant: Bacchum exercitum per Indiam duxisse, & cum is ob ingentes loci æstus peste periret, Bacchus ut dux prudens, in montes ex locis planis milites traduxit, ubi cum uenti frigidi flarent, & aquæ potu uterentur, quæ pura ex fontibus manabat, à morbo quem contraxerant liberabantur: tunc Bacchus locum montanū, in quo exercitus à peste liberatus est, μηρὸν, id est, femur appellauit. Vnde & Græcos tradidisse de eo deo posteris ferunt, in Iouis femore Dionysium esse nutritum, id est, in specu montis. Iuxta hunc montē sita fuit Nysa ciuitas, unde Bacchus Nyseus dictus est. f ¶ Chryse & Argyre.) Habent insulæ istæ ex re ipsa nomen. Nam Græci χρυσὸν aurum, & ἄργυρον argentum uocant, etiamsi Plinio uideantur ficta esse ista nomina, & quòd ex insulis istis hæc metalla non eruantur. Ptolemæus harum insularum nō meminit. Mela uero earum mentionem facit, sed Chrysen ad Tamum, & Argyren ad Gangem ponit. Quæ in Solino subijciuntur de Indorum moribus, ferè omnia mutuatus est à Pomponio Mela libro tertio. De proceritate Indorū scribit Plinius capite secundo libri septimi, multos in India quina cubita longitudine excedere. Et id non solum de hominibus, sed & de rebus alijs uerum dicit. Horum

g Aspagonũ gens laureis uiret syluis, lucis buxeis. Vitium uerò & arborum uniuersarũ, quibus † Græcia dulcis est, prouentibus copiosissima. Philosophos habent Indi, h Gymnosophistas uocant, qui ab exortu adusq; solis occasum contentis oculis orbem candentissimi syderis contuẽtur in globo igneo, rimantes secreta quædam, arenisq; feruentib. perpetem diem alternis pedibus insistunt. Ad montem qui Milo dicitur, habitãt quibus auersæ plantæ sunt, & octoni in plãtis singulis digiti. Megasthenes per diuersos Indiæ montes esse scribit nationes capitibus caninis, armatas unguibus, amictas uestitu tergorũ, ad sermonem humanũ nulla uoce, sed latratibus tantum sonantes, asperis rictibus. Apud Ctesiam legitur quasdam fœminas ibi semel parere, natosq; canos ilicò fieri. Esse rursum gentẽ alterã, quæ in iuuenta sit cana, nigrescat in senectute, ultra æui nostri terminos i perennantem. Legimus Monoscelos quoq; ibi nasci singulis cruribus, & singulari pernicitate, qui ubi defendi se uelint à calore, resupinati plantarũ suarum magnitudine inumbrẽtur. Gangis fontem k qui accolũt, nullius ad escam opis indigent. Odore uiuunt pomorum syluestrium, longiusq; pergentes eadem illa in præsidio gerunt, ut olfactu alantur. Quòd si tetriorem spiritum fortè traxerint, exanimari eos certum est. Perhibent esse & gentem fœminarum, quæ quinquennes concipiũt, sed ultra octauũ annum uiuendi spacium nõ protrahunt. Sunt qui ceruicibus carẽt, & in humeris habent oculos. Sunt qui syluestres, hirti corpora, caninis dentibus, stridore terrifico. Apud eos uerò quibus ad uiuendi rationem propensior cura est, multæ uxores in eiusdem uiri coëunt matrimonium, & cum maritus decesserit, apud grauissimos iudices suam quæq; de meritis agunt causam, & quæ officiosior cæteris sententia uicerit iudicantium, hoc palmæ refert pręmium, ut arbitratu suo ascendat rogum coniugis, & supremis eius semetipsam det inferias; cæteræ nota uiuunt. l Enormitas in serpentibus tanta est, ut ceruos

† gratia

causas esse tradit, ubertatẽ soli, temperiem cœli, & aquarum abundantiam. De propinquorum mactatione, habes quoq; apud Melam. g ¶ *Aspagonum.) Sic legendum est, non Asticanorum, ut quædam exemplaria habent. Vnde Plin. cap. 21. lib. 6. Aspagonas gentem, uitis & lauri & buxi, pomorumq; omnium in Græcia nascentium fertilem. Quæ memoranda & propè fabulosa de fertilitate terræ ac genere frugum &c.*

h ¶ *Gymnosophistas.) Dictio est composita: nam* γυμνὸς *Græcis est nudus, &* σοφιστὴς *sapiens & præceptor, quòd philosophi nudi incederent. Scribit Arrianus 8. gestorum Alexandri, philosophos esse diuinandi peritos, nec cuiquam extra illos diuinationem permitti. Prædicũt autem ea tantummodo, quæ uel ad anni tempora pertinent, uel si qua publica calamitas immineat incolis. Et si quis ter in diuinãdo errauerit, silentij tantũ pœna mulctatur, nec est quisquam qui indictũ silentiũ cogere poßit ut loquatur. Quæ in Solino sequũtur de monstrosis hominibus, ex Plin. desumpta sunt, cap. 2. lib. 7.* i ¶ *Perennantem.) Quædam exemplaria hic habent, permanentẽ. Cæterum uox Monoscelos Græca est,* ἀπὸ τοῦ μόνου καὶ σκέλους, *id est, ab uno & crure. Alij uocant eos Monomeros, siquidem* μηρὸς *coxam, femurq; significat. Vocantur & Sciopodes, quòd in maiori æstu humi iacentes supini, umbra se pedum protegant. Latinè umbripedes dici possunt,* ἀπὸ τῆς σκιᾶς καὶ ποδὸς, *id est, ab umbra & pede.*

k ¶ *Qui accolunt.) Plinius de his populis sic scribit: Ad extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis Astomorum gentem esse, sine ore, corpore toto hirtam, uestiri frondium lanugine, halitu tantùm uiuentem & odore, quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullumq; potum: tantùm radicum florumq; uarios odores syluestrium malorum, quæ secum portant longiore itinere, ne desit olfactus: grauiore paulò odore haud difficulter exanimari. Scribit & Strabo de his lib. 15. De ijs uerò quæ concipiunt post quinquennium, & qui caput gestant in pectore, habes apud Plinium cap. secundo, libri septimi. Quæ de coniugis combustione subijciuntur, à multis traduntur: nam scribit de hac re Cicero 5. Tusc. Valerius Max. tit. 1. secundi. Eusebius cap. 8. sexti præparationis. Propertius libro 3. Huius consuetudinis causam affert Strabo 15. Geographiæ libro ex Onesicrito: Vxores, inquit, cum uiris defunctis comburuntur ob hanc causam, quòd cum aliquando adulescentulos alios à maritis adamarent, à uiris suis secedebant, uel eos ueneno interimebant. Vt ergo ueneficia tollerentur, hæc lex condita fuit.* l ¶ *Enormitas in serpentibus.) Mira scribuntur ab autoribus de Indiæ serpentibus. Nam Deimachus & Megasthenes scribunt in India serpentes esse, qui boues & ceruos unà cum cornibus deglutiant. Autore Posidonio, in Macra campo uisus*

ceruos & animantium alia ad parem molem tota hauriant: quinetiam oceanum Indicum quantus est penetrent, insulasque magno spacio à continenti separatas, pabulandi petant gratia. Idque ipsum palàm est potentia amplissimæ magnitudinis fieri, ut per tantam sali latitudinem ad loca permeent destinata. Sunt illic multæ ac mirabiles bestiæ, quarum è multitudine & copia partem persequemur. [m] Leucrocuta uelocitate præcedit feras uniuersas: ipsa asini magnitudine, cerui clunibus, pectore ac cruribus leoninis, capite camelino, bisulca ungula, ore adusque aures dehiscente, dentium locis osse perpetuo. Hoc quo ad formam. Voce autem loquentium hominum sonos æmulatur. Est & Eale, aliàs ut equus, cauda uerò elephanti, nigro colore, maxillis aprinis, præferens cornua ultra cubitalem modum longa, ad obsequium cuius uelit motus accommodata. Neque enim rigent, sed flectuntur ut usus exigit præliandi: quorum alterum cum pugnat, protendit, alterum replicat, ut si ictu aliquo alterius acumen obtusum fuerit, acies succedat alterius. Hippopotamis comparatur, & ipsa sanè aquis fluminum gaudet. Indicis tauris color fuluus est, uolucris pernicitas, pilus in contrarium uersus, hiatus omne quod caput. Hi quoque circunferunt cornua flexibilitate qua malint, tergi duritia omne telum respuentes, tam immiti ferocitate, ut capti animas proijciant furore. Manticora quoque nomine inter hæc nascitur, triplici dentium ordine coëunte uicibus alternis, facie hominis, glaucis oculis, sanguineo colore, corpore leonino, cauda ueluti scorpionis aculeo spiculata: uoce tam sibila, ut imitetur fistularum modulos, tubarumque concentum: humanas carnes auidissimè affectat: pedibus sic uiget, saltu sic potest, ut morari eam nec extentissima spacia possint, nec obstacula latissima. Sunt præterea [n] boues unicornes & tricornes, solidis ungulis, nec bifidis. Sed atrocissimum est Monoceros, monstrum mugitu horrido, equino corpore, elephanti pedibus, cauda suilla, capite ceruino. Cornu è media eius fronte proten-

uisus fuit serpens mortuus iugeris longitudine, & crassitudine tanta, ut equites ex utraque parte astantes, se inuicem intueri non possent: hiatu autem tanto, ut hominem equo insidentem reciperet: exuuiarum squamam quamlibet clypeo maiorem. m ¶ Leucrocuta.) *De hoc animali Plin. cap. 21. octaui sic scribit: Leucrocutam perniciosissimam feram, asini ferè magnitudine, cruribus ceruinis, collo, cauda, pectore leonis, capite melium (id est, taxi) bisulca ungula, ore ad aures usque rescisso, dentium locis osse perpetuo.* Hanc *feram humanas uoces tradunt imitari.* Porrò Leucrocutæ *nomen ex leone & crocuta compactum creditur.* Est *autem crocuta, ut* Plinius *dicit cap. 21. lib. 8. animal uelut ex cane & lupo conceptum, omnia dentibus confringens.* Eodem loco *describit* Ealem, *dicens:* Apud Indos est Eale, *magnitudine equi fluuialis, cauda elephanti, colore nigra uel fulua, maxillas apri, maiora cubitalib. cornua habens mobilia, quæ alterna in pugna sistit, uariatque; infesta aut obliqua, utcunque ratio monstrauit.* De *tauris quoque ibidem scribit* Plinius: *Sed atrocissimos* India *habet tauros syluestres, maiores agrestibus, uelocitate ante omnes, colore fuluo, oculis cæruleis, pilo in contrarium uerso, rictu ad aures dehiscente, iuxtà cornua mobilia, tergoris duritia silicis, omne respuens uulnus, feras omnes uenantur.* Ipsi *non aliter quàm foueis capti, feritate semper intereunt.* Diodorus Siculus *scribit libro quarto hoc animal carnib. pasci, feritatem excedere, penitusque esse inexpugnabile: corpore maius esse domesticis tauris, habere equi uelocitatem, ore usque ad aures fisso, rubicundo colore, oculis albis, nocteque fulgentibus: cornua ueluti aures mouens, in certamine firma tenet: pili contra naturam cæterorum animalium uersus caput ducuntur.* Et *hæc fera uiribus fortitudineque mirabili pugnat cum cæteris bestijs, quas superatas comedit.* Est *quoque infestus admodum armentis, nihil nec pastorum uires, neque canum multitudinem timens.* Dicitur *eius pellis haudquaquam uulneribus patêre.* Cum *multi illum conantur ui capere, frustra defatigantur.* In *foueam delapsus, aut alio captus dolo, seipsum ex ira suffocat, pristinæ libertatis amore.* De Manticora *scribit* Plinius *eodem loco in hunc modum:* Nascitur *apud eosdem* Indos Manticora, *triplici dentium ordine pectinatim coëunte, facie & auriculis hominis, oculis glaucis, colore sanguineo, corpore leonis, cauda scorpionis modò spicula infigens: uocis, ut si misceatur fistulæ & tubæ concentus: uelocitatis magnæ, humani corporis uel præcipuè appetens.* Philostratus *tertio uitæ* Apollonij *lib. scribit* Manticoram *feram esse quadrupedem belluam, cuius caput humano capiti assimilari ait, magnitudine uerò leonem æquare.* Habere *autem in capite setas cubitales spinarum instar, quas contra persequentes sagittorum modò iaculetur.* n ¶ Boues unicornes.) Dictio *latina unicornis, & græca* μονόκερως, *omnino*

te protenditur, splendore mirifico, ad longitudinem pedum quatuor, ita acutũ, ut quicquid impetat, facile ictu eius perforetur. Viuus non uenit in hominum potestatem, & interimi quidem potest, capi non potest. o Aquæ etiam gignunt miracula non minora. Anguillas ad tricenos pedes longas educat Ganges, quem Statius Sebosus inter pręcipua miracula ait uermibus abundare, cæruleis nomine & colore. Hi bina habent brachia longitudinis cubitorum nõ minus senum, adeò robustis uiribus, ut elephantos ad potum uentitantes, mordicus comprehensos ipsorum manu rapiant in profundum. Indica maria p Balænas habent ultra spacia quatuor iugerum. Sunt & quos Physeteras nuncupant, qui enormes ultra molem ingentium columnarum, super antennas se nauium extollunt, haustosq́; fistulis fluctus ita eructãt, ut nimbosa alluuie plerunq; deprimant alueos nauigantiũ. Sola India mittit q Psittacũ auem, colore uiridi, torque puniceo, cuius rostri tanta

duritia

idem exprimũt. Intelligũtur tamen hic per has duas dictiones diuersa animalia, nõ obstante quòd tam hoc q̃ illud unũ in capite gestet cornu: nam unicornis bouis habet similitudinẽ. Monoceros uerò secundũ Plinium cap. 21. octaui, asperrima fera est, reliquo corpore equo similis, capite ceruo, pedibus elephãto, cauda apro, mugitu graui, uno cornu nigro media fronte cubitorum duûm eminente. Hanc feram uiuam negãt capi. Monocerotem eundem esse existimãt cum ea fera quam Indicũ asinũ nominant. Vnde Philostratus: Asinos præterea syluestres in uicinis paludib. multos capi dicunt: esse autẽ huiusmodi feris in fronte cornu, quo taurorũ more generosissimè pugnant. Cõficere autẽ Indos ex illis cornibus pocula, asserũtq; nullis morbis illo die affici, qui ex eiusmodi poculo potauerint, neq; si uulnerati fuerint dolere, & ex igne etiã incolumes egredi, neq; ullis uenenis lædi, quæcunq; nocendi gratia in potu dantur: idcirco regum esse eadem pocula, & regi tantũ eiusmodi feræ uenationem permitti. Hæc si uera essent, quis nõ inferret, reges illarum regionũ, qui talibus utuntur poculis, immortales esse, cum nihil corporibus illorum posset nocere? Hac persuasione factũ est, ut huius feræ cornu tantæ nostro quoq; tempore æstimationis sit, ut id plures auro, gemmisq́; cæteris omnino præponant. Nescio si quispiam probatus autor nugetur feram istam capi uirginis sinu, præter unum Isidorum, qui cap. 2. duodecimi Etymol. sic scribit: Tantæ fortitudinis est, ut nulla uenantium uirtute capiatur, sed sicut asserunt qui naturas animaliũ scripserũt, uirgo puella præponitur, quæ uenienti sinum aperit, in quo ille omni ferocitate deposita, caput ponit, sicq́; soporatus, uelut inermis capitur. Et uulgus hoc tempore persuasum, facilè hæc credit. o ¶ *Aquæ etiam gignunt.) In omnibus fermè quæ in India procreantur, mira quædam super cætera, quæ alibi proueniunt, proceritas reperitur. Id autem tam in terrigenis quàm aquaticis uerum esse, autores nobiles prodiderunt. De piscium quorundam magnitudine, quæ uel in Indiæ fluminib. uel æquoribus generantur, cõtentus Solinus paucis, refert tum anguillarũ, tum uermium quorundam, tum deniq; balænarũ physeterumq́; insolitam & uelut monstrosam magnitudinem. In aquis, inquit Plinius, cõplura sunt, maiora etiam terrestribus: causa euidens, humoris luxuria. Quærit Aristot. decima problematũ sectione: Cur maris animalia maiora uegetioraq́; sunt q̃ terræ? An, inquit, quòd uis solis cõsumendo quæ terram ambiunt, copiam detrahit nutrimenti. Quamobrem quæ abditam uitam agunt, uegetiora sunt. His igitur omnibus incommodis cum genus maritimum sit immune, meritò tum adolescere potest corpore ampliori & uegetiori. Quæ hic de anguilla Solinus narrat, habet ex cap. 3. noni Plinij, atque ex capite 15. ubi & de uermibus magnis brachiatis, quibus scatet Ganges, tractat idem autor.* p ¶ *Balænas.) Græci id maris monstrum φάλαιναν uocant, dicta à uerbo βάλλω, id est, mitto, quod cæteris belluis marinis haustam aquam longius & altius iaciant & emittant. Et quando dicitur Balænam habere in longitudine quatuor iugera, dicit Plinius cap. 3. lib. 18. iugeris mensuram habere in longitudine pedes 240. itaq; Balænæ longitudo est 960. pedum, unde quidam Balænas montibus æquas esse affirmant. Physeter uerò, ut Plinius scribit cap. 4. noni attollit se modò ingentis columnæ, altiorq́; nauium uelis, diluuiem quandam eructat: dictus Physeter, ut uideri potest, ἀπὸ τῆς φύσης, id est, à folle, quòd is piscis inundationem aquarum eructet, ueluti flatus è folle mitti solet.* q ¶ *Psittacum.) Plinius cap. 42. lib. 10. describit psittacum in hunc modum: Super omnia humanas uoces reddunt psittaci, & quidem sermocinantes. India auem hanc mittit, Sitacen uel Psitacen uocant, uiridem toto corpore, torque tantum miniato, in ceruice distinctam. Imperatores salutat, & quæ accipit uerba pronunciat. In uino præcipuè lasciua. Capiti eius duritia eadem quæ rostro. Hæc cum loqui discit, ferreo uerberatur radio, non sentit aliter ictus. Quum deuolat, rostro se excipit, illi innititur, leuioremq́; se ita pedum infirmitate facit. Aristoteles cap. 12. octaui nat. animal. sic scribit de hac aue: Omnes aues uncæ, breui sunt collo & lingua lata, aptaq́; ad imitandum. Nam & Indica auis, cui nomen Psittacæ, quam loqui aiunt, talis est, & loquacior, cum biberit uinũ, redditur. Pro eo uerò quod à Plinio dicitur habere torquem miniatũ, Solinus hic dicit illi esse tor-*

quem puni-

duritia eſt, ut cum è ſublimi præcipitatur in ſaxum, niſu ſe oris excipiat, & quodam quaſi præſidio utatur extraordinariæ firmitatis. Caput uerò tam ualens, ut ſi quando ad diſcendũ plagis ſit admonendus (nam ſtudet ut quod homines loquatur) [r]ferrea clauicula ſit uerberandus. Dum pullus eſt, atque adeo intra alterũ ætatis ſuæ annum, quæ mõſtrata ſunt & citius diſcit, & tenacius retinet. Maior paulò ſegnior eſt, & obliuioſus, & indocilis. Inter nobiles & plebeios diſcretionem digitorum facit numerus. Qui præſtant, quinos in pede habent digitos, cęteri ternos. [s]Lingua lata, multoq́; latior quàm cæteris auibus: unde perficit, ut articulata uerba penitus eloquatur. Quod ingenium ita Romanæ delitię miratę ſunt, ut barbari Pſittacos mercem fecerint. [t]Indorum nemora in tam proceram ſublimãtur excelſitatem, ut tranſiaci ne ſagittis quidem poſsint. Pomaria ficus habent, quarũ caudices in orbem ſpacio ſexaginta paſſuum extuberant. Ramorum umbræ ambitu bina ſtadia conſumunt. Foliorum latitudo formæ Amazonicæ peltæ comparatur. Pomum eximiæ ſuauitatis. Quæ paluſtria ſunt, [u]arundinem creant ita craſſam, ut fiſsis internodijs, lembi uice uectitet nauigantes. E radicibus eius exprimitur humor dulcis ad melleam ſuauitatẽ. [x]Tylos

quẽ puniceũ, quẽ colorẽ Græci nuncupãt φοίνικα, qui & alio nomine latinè dicitur rutilus & ſpadix. Significat autem exuberantiam ſplendoremq́; ruboris. Et quãdo in Solino ſubditur: Nam ſtudet, ut quod homines loquatur, *hic eſt ſenſus & ordo uerborum:* Nam ſtudet ut ipſe loquatur, quod homines loquuntur. *Idem faciunt picæ: unde Plinius de eis ſcribit in hunc modum:* Eſt certum picarũ genus, cui expreßior eſt loquacitas quàm pſittacis: hæ adamãt uerba quæ eloquuntur, nec diſcũt tantũ, ſed diligunt, meditantesq́; intra ſemet cura ac cogitatione intentionẽ nõ occultant. Conſtat emori eas difficultate uerbi uictas. *Vide Plin. cap. 42. & 43. libri decimi.* r ¶Ferrea clauicula.) *Diminutiuum eſt à claua, intelligiturq́; per eam uirgula, ſicut et Plinius habet radium, id eſt, uirgam. Et quando ſubditur:* Intra alterũ ætatis ſuæ annũ, quæ monſtrata ſunt citius diſcere, *Plinius uidetur id tribuere picis, non pſittacis: ſicut & id,* Qui præſtant, quinos in pede habẽt digitos. *Vnde dicit:* Minor nobilitas, quia nõ ex longinquo uenit, ſed expreßior loquacitas certo generi picarũ eſt. *Et ibidem:* Nec uulgaris his forma, quamuis non ſpectanda. Satis illis decoris in ſpecie ſermonis humani. Verùm addiſcere alias negant poſſe, quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande ueſcuntur: et inter eas facilius, quibus quini ſunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipſas primis duobus uitæ annis. *Hucuſq; Plinius.* s ¶Lingua lata.) *Ariſtot. cap. 12. ſecundi nat. animal. ſic ſcribit de linguis auiũ:* Lingua auibus eſt, ſed uariè: alijs enim longa, alijs breuis, alijs lata, alijs anguſta. Omniũ maximè animaliũ poſt hominẽ literas proferre nõnulla auium genera queunt, uidelicet ea præcipuè quibus lingua latior eſt. *Scribit & Auicenna ſexta Fen tertij canonis, linguam quæ plurimũ lata ſit, aut parua nimiũ, penitus ineptam eſſe ad uocis articulatæ formationẽ. Aptißimã autem eam linguam eſſe, quæ in ſua longitudine magnitudineq́; cõmenſurata fuerit, quæue ſubtilis iuxta extremitatẽ exteriorem ſuam. Linguæ autẽ ſubſtantiã eſſe carnem mollem albamq́;, quam uenas paruas, ſanguineas, obq́; eius calorem rubras intrare cõfirmat. Differt tamen hominis uox à cæterorũ animaliũ uoce, quòd hominis uox articulata ſit, & quæ ex mente proficiſcatur loquentis.* t ¶Indorum nemora.) *Mira paßim de Indorum arboribus ſcribuntur ab autoribus, quæ etiam in tantam ſurgunt celſitudinem, ut ſagittæ iactu nõ poßint ſuperari. Plinius cauſas refert in ubertatem ſoli, temperiem cœli, & aquarum abundantiam. Diodorus Siculus 17. Bibliothecæ uolumine, ait has Indiæ arbores ad ſeptuaginta cubita in altum ſurgere, tantæq́; craßitudinis eſſe, ut uix eas homines quatuor amplectantur. Porrò de ficu Indica Plinius cap. 5. lib. 12. ſic ſcribit:* Ficus exilia poma habet. Ipſa ſe ſemper ſerens, uaſtis diffunditur ramis, quorum pondera adeò in terram curuantur, ut annuo ſpacio infigantur, nouamq́; propaginem faciant circa parentem in orbes, quodam opere topiario. Intra ſepem eam æſtiuant paſtores, opacam pariter & munitã uallo arboris, decora ſpecie ſubter intuenti, proculúe fornicato ambitu. Superiores eiuſdem rami in excelſum emicant ſyluoſa multitudine, uaſto matris corpore, ut ſexaginta paſſ. pleræq; orbem colligant, umbræ uerò bina ſtadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet, ea cauſa fructum integens, creſcere prohibet: raruſq́; eſt, nec fabæ magnitudinem excedens, ſed per folia ſolibus coctus, prædulci ſapore dignus miraculo. Arbor is gignitur circa Aceſinem maximè amnẽ. *Cæterũ Amazonica pelta eſt ſcuti genus breuißimi in modum lunæ iam mediæ.* u ¶Arundinem.) *Plinij uerba, unde hæc Solinus tranſtulit, ex capite ſcilicet ſecundo libri ſeptimi, ſunt hæc:* Arundines uerò tantæ proceritatis, ut ſingula internodia alueo nauigabili ternos interdum homines ferant. *Quòd autẽ dulcis humor ex radicibus eius exprimitur, ſignificatur ſaccarum. Vnde Plinius cap. 8. duodecimi:* Saccaron & Arabia fert, ſed laudatius India. *Eſt autem*

[x] Tylos Indiæ insula est: ea fert palmas, oleas creat, uineis abundat. Terras omnes hoc miraculo sola uincit, quòd quæcunq; in ea arbos nascitur nunquam caret folio. Mons [y] Caucasus inde incipit, qui maximam orbis partem perpetuis iugis penetrat. Idem fronte qua soli est obuersus, arbores piperis ostentat, quas ad iuniperi similitudinẽ diuersos fructus edere asseuerant. Eorum qui primus erumpit, uelut corylorum fimbria, dicitur piper longũ: quod incorruptum est, piper album: quorum cutem rugosam & torridam calor fecerit, piper nigrũ: qui demũ caducus torretur feruido sole, uocamen trahit de colore. At qui ex ipsa arbore stringitur, ut est, album piper dicit. Sed ut piper sola India, ita & [z] Hebenum sola mittit, nec tamen uniuersa, uerùm exigua sui parte syluis hoc genus edit. Arbor est plerunq; tenuis, & frequentior, uimine raro in crassitudinẽ caudicis extuberata, hiulco cortice, & admodum reticulato, dehiscentib. uenis, adeò ut per ipsos sinus pars intima

mel in arundinibus collectum, gummiũ modo candidũ &c. Dioscorides in secundo uocat id glaciati mellis genus, quod in India prouenit & Arabia, quæ Felix cognominatur, collectum in arundinibus & saliũ modo concretum, dentibusq́; fragile. Hodie uerò saccarũ quoq; abundè prouenit in Aegypto, Cypro, Creta, Rhodo, ac quibusdã Italiæ locis. Apud ueteres nullus eius nisi in medicinis usus fuit: hodie uerò qui gulæ student, nullum epulum delicatũ putant, nisi saccaro conditũ fuerit.

x ¶ Tylos.) *De hac insula scribit Plin. cap. 11. duodecimi: Fert eadem, inquiẽs, palmas, oleas ac uites, & cum reliquo pomorũ genere ficos. Nulli arborum folia ibi decidunt, rigaturq́; gelidis fontibus, & imbres accipit. Hanc insulã in sinu Arabico Theophrastus cap. 9. quarti de historia plantarum esse scribit.*

y ¶ Caucasus.) *Scribunt Cosmographi Taurum montem ex Caucaso esse, & alios item permagnos montes, qui pro uarietate gentium à quibus incoluntur, nomina uariant. Nihil uerò in eo nasci præter terebinthum & silphium, Aristobolus autor est, & nihilominus multos in eo incolas esse, magnamq́; pecudum & armentorum uim ibidem pasci. Philostratus uerò in principio secundi uitæ Apollonij asserit ex Caucaso monte iucundum aromatum odorem sentiri, eamq́; ob causam pantheris eum montem refertum tradit. Pantheræ enim plurimum aromatibus delectantur. Et uerum quidem est quòd ea parte, qua Caucasus meridiem aspicit, frugifer est, altera autem fronte qua Scythiam prospicit, maximè asper & incultus est. Vnde & memoratus Philostratus ultrà scribit: In montis Caucasi præruptis lateribus arbores è quibus thus distillat procerimas nasci, & aromatum alias multas species, inter quas & piperis arbores esse, quas tanquam agricolæ genus simiarum colit, quæ à Græcis* πίθηκοι *appellantur. Paßim arbores quæ piper gignunt, iuniperis nostris similes: quanquam in fronte Caucasi solibus opposita, gigni tantum eas aliqui tradidere. Piper uerò, ut dictum est, nascitur in extremis præruptisq́; locis, hominum generi inacceßibilibus, ubi simiarũ multitudo montis cauernas & omnia foramina incolit. Eas autem maximi faciũt Indi, quoniam piperis, ut sic dicam, uindemiatrices sunt: quapropter & armis & canibus, leones & cæteras feras ab ipsis arcent. Quod autem ad piperis collectionem attinet, sic se habet: Accedentes Indi ad arbores, quæ in parte montis infima nascuntur, fructusq́; ab illis decerpentes, paruas quasdam sub arboribus areas faciunt, ubi piper congerunt, quasi casu illic ipsum proijcientes, ceu rem neglectã & minimi ab hominibus existimatã: circunstantes uerò atq; in auijs abditæ simiæ talia desuper aspicientes, ubi nox aduenit Indorũ opus imitatæ, auulsos arborum ramusculos in areas, quas diximus, conferũt: Indi autẽ, ubi dies illuxit, piperis aceruos asportant, quos nihil laborantes, sed dormientes acquisierunt. De pipere longo, albo & nigro Dioscorides sic scribit cap. 393. secundi: Piper, inquit, arbor esse traditur in India breuis, fructu inter initia oblongo, effigie siliquarũ, quæ collectæ piper longum uocantur: interius quiddam milio tenui simile est, quod quidem si consummatũ sit, piper fit. Hoc igitur temporibus suis dehiscens pandensq́; sese, racemulos fundit, ferentes qualia ipsi nouimus piperis grana, è quibus acida & anteq̃ maturescant decerpta, candidum piper appellant.*

Simiæ piperis uindemiatrices.

z ¶ Hebenum.) *Scribunt alij autores hebenũ nedum in India, uerũ et in Aethiopia inueniri. Vide Dioscoridem cap. 137. primi, & Herodotũ lib. tertio. Scribit Theophrastus in fine noni de historia plantarum, Hebeni lignum aspectu buxo simile esse, sed decorticatũ nigerrimũ reddi. Vtile, inquit, oculis ad cotem tritum. Huius duo genera constant, alterum materie laudatum pulchrumq́;, alterum uile uitiatumq́;. Rarum quod præstantius. Plinius cap. 41. decimisexti scribit: Spißißimam ex omni materie, ideo & grauißimam iudicari hebenum & buxum, graciles natura, neutra in aquis fluitat. Tradit ibidem, hebenum non sentire cariem. Scribit & Auicenna eam hebenũ meliorem esse, quæ nigra æqualisq́; sit, & in qua lineæ minimè reperiantur, quæq́; tactu suo cornu tornatili sit persimilis, plurimũ compacta ac solida, quæue mordax sit, constringensq́; gustantis linguam, exq́; ea super carbonem posita, bonus, acutus tamen progrediatur odor. Est huius arboris lignũ omne atq; mediale eadem fermè facie: hoc est, omnes hebeni partes tam exteræ quàm medullaceæ similes sunt Gagati*

lapidi

intima uix tenui libro cõtegatur. Lignum omne atq; mediale eadem fermè & facie & nitore, qui est in lapide Gagate. Indi reges ex eo sceptra sumunt, & quascunq; deorum imagines non nisi ex hebeno habent. Iidem ferunt materia ista liquorem nõ contineri noxium, & quicquid maleficum fuerit, tactu eius auerti. Hac gratia pocula ex hebeno habent. Ita nihil mirũ si peregrè sit in precio, quo etiam ipsi quibus prouenit, honorantur. Hebenum ex India Romæ Mithridatico triumpho primùm Magnus Pompeius exhibuit. Mittit India & [a] calamos odoratos, potentes aduersum intestinæ ægritudinis incõmoda. Dat & multa alia fragrantia, mirifici spiritus suauitate grata. Indicorum lapidum [b] in Adamantibus dignitas prima, utpote qui lymphationes abigant, uenenis resistant, pauitantium uanos metus pellant. Hæc primùm de ijs prædicari oportuit, quæ respicere ad utilitatem uidebamus. Nunc reddemus, quot, quæ'ue Adamantum sint species, & quis color cuique eximius. In quodam crystalli genere inuenitur materia, in qua nascitur ad aquæ similis splendorem liquidissimum, in mucronem sexangulum utrinq; secus leuiter turbinatus, nec unquam ultra magnitudinem nuclei auellanæ repertus. Huic proximus in excellentissimo auro deprehenditur pallidior, ac magis ad argenti colorẽ renitens. Tertius in uenis Cypri apparet, propior ad ęream faciem, & plurimum ualet in medicamine, qui Siderites appellatur. Quartus in metallis ferrarijs legitur, pondere

lapidi. Ex ijs enim arboribus quæ medullas certè habent, alijs carnosa medulla est, alijs lignosa, alijs membranis similis. Carnosa uiti, fico, punicæ, sambuco, ferulæ: lignosa larici, abieti, pino: his durior atq; spißior corno, ilici, robori, cytiso, moro, hebeno, celti. De lapide Gagate habes suprà capite 35. Quòd autem in materia hebenina noxius liquor contineri non poßit, multa similia in rerum natura inueniuntur, quale est, quòd Stygis aqua tam præsentis ueneni esse dicitur, ut non nisi mularum ungulis contineri queat. Item si uas fiat ex hederæ ligno, uina transfluunt ac remanet aqua, si qua mixta fuerit.

a ¶Calamos odoratos.) Intelligit Solinus calamum aromaticum. Habet autem hic calamus nomen ex similitudine calami usualis. De hoc Dioscorides capite 17. libri primi sic scribit: Calamus odoratus ex India est, præcipua bonitas ruso, geniculis frequentibus, & qui confractus in assulas multas dißiliat, plenis araneo fistulis, subalbidus, in cõmanducando glutinosus, adstringensq; linguam gustu subacri: urinam potus elidit, eoq; cum gramine aut apij semine incoctus, substillo, hydropi, renibus ruptis, conuulsis, bibendus præcipitur. Menses quoque admotu potuq; detrahit, tußi euaporatus per se aut cum resina terebinthina, fumo per fistulam attracto in os, medetur &c.

b ¶In Adamantibus.) Constat Adamantibus ex natiua duritie nomen inditum, quòd scilicet ob eius insuperabilem duritiem uix frangi poßit. Sumptum est autem nomen ab α priuatiua particula, & δαμάζω, quod domo & supero significat: hinc Adamas indomabilis est dictus. Vis eius est, dicit Plinius, ut uenena irrita faciat, lymphationes abigat, metusq; uanos expellat à mente, & ob id quidam Anchiten uocauerunt, ἄγχος enim apud Græcos angorem significat. Porrò differentiæ Adamantum sumuntur interdum ex locis in quibus proueniũt, aliquando ex colore eorum, sæpe ex habitu & forma, quin & uarij eorum effectus non raro aliam arguunt speciem & naturam. Hinc fit ut Adamas crystallo plurimum consimilis sit, quandò eodem loco reperitur ubi crystallus prouenit. Vnde Plinius: Indici non in auro nascentis, sed quadam crystalli cognatione: siquidem & colore translucido non differt, & laterum sexangulo leuore turbinatus in mucronem &c. Huic uerò proximus est qui in auro excellentißimo deprehenditur, quem Plinius Arabicum appellat, & suprà dicto minorem esse perhibet. Incudibus hi deprehenduntur, ita respuentes ictum, ut ferrum utrinque dissultet, incudes etiam ipsæ dißiliant: quippe duritia inenarrabilis est, simulq; ignium uictrix natura & nunquam incalescens, unde & nomen indomita uis græca interpretatione accepit. Sunt deinde duo alia Adamantis genera, quæ Solinus hic præterit, de quibus Plinius sic scribit cap. 4. libri ultimi: Vnum ex ijs, inquit, uocant Cenchron, quod est milij magnitudine: alterum Macedonicum in Philippico auro repertum, & hic est cucumis semini par. Post hos Cyprius uocatur in Cypro repertus, uergens in æreum colorem, sed in medicina efficacißimus. Post hunc est Siderites ferrei splendoris, qui scilicet in ferrarijs metallis legitur, põdere ante cæteros, sed natura dißimilis, nam & ictibus frangitur, & alio Adamante perforari potest, quod & Cyprio euenit. Primi uerò ferro domari non possunt. Vnde Plinius: Siquidem illa inuicta uis duarum uiolentißimæ naturæ rerum, ferri ignisq; cõtemptrix, hircino rumpitur sanguine, ac nec aliter quàm recenti calidoq; macerata, & sic quoq; multis ictibus, tunc etiam præterq̃ eximias incudes malleosq; ferreos frangens. Hinc Adamantis duritia abijt in prouerbiũ, ut Adamante

durior appelletur homo, qui à proposito flecti nequit. c ¶ Magnetem.) *Scribit* Plinius Nicandri *testimonio, Magnetem fuisse ab inuentore sortitum nomen. Lucretius uerò putat nomen habere à patria, hoc est, Magnesia. Vocatur quoque idem lapis* Herculeus, *uel ab Heraclia Pōti regione ubi prouenit, uel quòd is lapis Herculeis, id est, maximis uiribus præditus sit. Ab effectu quoque Siderites dicitur, quòd ad se ferrum trahat: Græci enim σίδηρον ferrum dicunt. Sunt tamen qui dicunt Magnetē quinque habere genera, quam diuersitatem à locis in quibus prouenit, trahit.* Diogenianus *ait uerum Magnetē sic argento similem esse, ut sæpe aspicientes fallat. Eum autem lapidem qui ferrum trahit, non Magnetē dici, sed* Heracleon *potius appellandum. Huius autem miranda est uis, ut pars una trahat in aquilonem, opposita uero in Austrū: & quod mirabilius est, si idem lapis in centum particulas cōminuatur, in singulis aiūt deprehendi hanc duplicem uim. Eam rem satis prodit instrumentū solare, quod Compassum uocant, quo nullum cōmodius utiliusúe hucusq; pro uiatorib. inuentum est. Nam reliqua omnia solaria circa meridiem nos fallere possunt, propter insensibilem solis supra horizontem ascensum & descensum.* d ¶ Lychniten.) *Vocant Græci λύχνον lucernā, & inde Lychnites appellatur à lucernarum accensarum præcipua gratia. Nascitur secundum* Plinium *circa Orthosiam, totaq; Caria ac uicinis locis: sed probatissima in Indis, quam quidam remissiorem carbunculum esse dixerunt.*

e ¶ Beryllos.) *Est Beryllus lapis pallidus, transparens, à gente apud quam prouenit, nomen habens. Plinius cap. 5. lib. 37. inquit: Eandem multis naturā aut certè similem habere* Berylli *uidentur, in* India *originem habentes, rarò alibi reperti. Poliuntur omnes sexangula figura artificum ingenijs, quoniā hebescunt, ni color surdus repercussu angulorum excitetur: aliter enim politi, nō habēt fulgorē eundem. Probatissimi sunt ex his, qui uiriditatē puri maris imitantur. Proximi qui uocātur* Chrysoberylli *& sunt paulò pallidiores, sed in aureū colorem exeūte fulgore. Vicinū genus huic est pallidius, et à quibusdā proprij generis existimatur, uocaturq; Chrysoprasus. Quarto loco numerātur* Hyacinthizōtes. *Quinto, quos* Heroides *uocant. Post eos aūt Cerini, ac deinde Oleagini, hoc est, colore olei. Po-*

pondere cæteros antecedens, non tamen & potestate. Nam & hic, & qui in Cypro deprehenduntur, frangi queunt, pleriq; etiam Adamante altero perforantur. At illi quos primos diximus, nec ferro uincuntur, nec igni domantur. Veruntamen si diu sanguine hircino macerentur, nec aliter quàm si calido uel recēti, uel malleis aliquot antè fractis & incudibus dissipatis, aliquando cedunt, atq; in particulas dissiliunt: quæ fragmenta scalptorib. in usum insigniendæ cuiuscunq; modi gemmæ expetuntur. Inter Adamantem & c Magnetem est quædam naturæ occulta dissensio, adeò ut iuxtà positus non sinat Magnetem rapere ferrum: uel si admotus Magnes ferrum traxerit, quasi prædam quandā, quicquid Magneti hæserit, Adamas rapiat atq; auferat. d Lychniten deinde fert India, cuius lucis uigorē flagrantia excitat lucernarū, qua ex causa λυχνίτην Gręci uocauerunt. Duplex ei facies, aut in purpuream emicat claritatem, aut meracius suffunditur cocci rubore. Per omne intimum sui, si quidem pura sit, inoffensam admittit perspicuitatē. At si excanduit radijs solis incita, uel ad calorem digitorū attritu excitata est, aut palearum cassa, aut chartarum fila ad se rapit, cōtumaciter scalpturis resistens. Ac si quando insignita est, dum signa exprimit, quasi quodam animali morsu partē ceræ retentat. e Beryllos in sexangulas formas Indi atterunt, ut hebetem coloris leuitatē, angulorum repercussu excitent ad uigorem. Beryllorum genus diuiditur in speciem multifariam. Eximij interuirente glauci & cæruli temperamento, quandā præferunt puri maris gratiam. Infra hos sunt Chrysoberylli, qui languidius micantes aurea nube circunfunduntur. Chrysoprasos quoq; ex auro & porraceo mixtam lucem trahentes, æquè Beryllorum generi adiudicarunt. Hyacinthizontas, scilicet qui hyacinthos propè referant, & ipsos probant. Eos uerò qui Crystallo similes, capillamentis intercurrentibus obscurantur (hoc enim uitio illorum nomen est) scientissimi lapidum plebi dederunt. Indici reges hoc genus gemmarum in longissimos cylindros amant fingere, eosq; perforatos elephantorū setis subligantes, monilia habent, aut plerunque ex utroque capite insertis aureis umbilicis, ut marcentem faciem ad nitelam incendant pinguiorem, quò per industriam metallo hinc inde addito, fulgentiorem trahant lucem.

De Ta-

stremi Crystallis ferè similes: hi capillamenta habent sordesq́;, alioquin euanidi, quæ sunt omniũ uitia. Indi mirè gaudent longitudine eorum, solosq́; gemmarũ esse prædicant, qui carere auro malint, & ob id perforatos elephantorũ setis religant, & alios cõuenit nõ oportere perforari, quorum sit absoluta bonitas, umbilicis statim ex auro capita cõprehendentibus: ideoq́; cylindros ex ijs facere malunt q̃ gemmas, quoniã est summa cõmendatio in longitudine. Quidam & angulosos putãt statim nasci, & perforatos gratiores fieri medulla candoris exempta, additoq́; auro, repercussa aut omnino castigata causa perspicuitatis ad craßitudinẽ. Cæterũ Chrysoprasus nomen habet ab auro & porri succo: est enim Græcis πράσον porrũ. Verùm quædam Solini exemplaria habent hic Chrysopassós: Chrysopassus autẽ latinè interpretatur sparsus, uel uarius auro. Et Hyacinthizontes sunt Hyacinthi, quasi zona & cingulo quodam circumligati. Cylindrũ uerò Græci uocant quicquid teres & oblongum fuerit: nam κυλίνδειν græcè uoluere dicitur, unde lapidi nomen datum, à forma terete & oblonga.

De Taprobane insula, & qua ratione primũ innotuerit: qualis illic nauigatio, quis gentis eius mos in rege eligendo. Item de conchis, margaritis, unionibus. Cap. LXVI.

TAprobanen insulam, antequam [a] temeritas humana exquisito penitus mari fidem panderet, diu orbem alterum putauerũt, & quidem eum quẽ habitare [b] Antichthones crederentur. Verùm Alexandri Magni uirtus ignorantiam publici erroris non tulit ulterius permanere, sed in hęc usq; secreta propagauit nominis sui gloriam. Missus igitur Onesicritus pręfectus classis Macedonicæ, terrã istam quanta esset, quid gigneret, quomodo haberetur, exploratam notitiæ nostræ dedit. [c] Patet in longitudinẽ stadiorum septem millium, in latitudinem quinq; milliũ. Scindit̃ amne interfluo. Nam pars eius bestijs & elephantis repleta est, maiorib. multò quàm fert India. Partem homines tenent. Margaritis scatet, & gemmis omnibus. Sita est [d] inter ortũ & occasum. Ab Eoo mari incipit, prætenta Indiæ. A Prasiana Indorum gente, dierum uiginti primò in eam fuit cursus: sed cum papyraceis & Nili nauibus illò pergeretur, mox cursu nostrarum nauium septem dierũ iter factum est. [e] Mare uadosum interiacet altitudinis non amplius senum passuum, certis autem canalibus adeò altum, adeò depressum, ut nullę unquam ancoræ ad profundi illius ima potuerint peruenire. Nulla in nauigando syderum obseruatio. Nam neque [f] septentriones illic conspiciũtur, nec

SCHOLIA CAP. LXVI.

Scribit Ptolemæus hanc insulam orientalem, olim Simudi insulam fuisse dictam, postea Salycam, eosq́; qui eam habitant Salos nuncupatos: nostro uerò æuo uocant eam Samatram. Et quoniam multum distat ab alijs terris, factum est ut de eius situ, magnitudine, ac incolarum moribus plurimũ discrepent autores. a ¶ Temeritas.) *Temeritatem uocat audaciam illam, qua primi homines fragili ligno cõmiserunt uitas suas insulcando tempestuoso mari. Vnde Seneca Tragœdus in Medea: Audax nimiũ, qui freta primus Rate tam fragili perfida rupit, Terrasq́; sua post terga uidens, Animam leuibus credidit auris &c.* b ¶ Antichthones.) *Dictio composita ab* ἀντὶ *contra, &* τίθημι *pono. Vocant autem Græci Antichthonas eos qui nobis antipodes sunt, hoc est, aduersis nobis uestigijs incedunt, quales sunt qui ex diametro in superficie terræ habitant, ut sunt Hispani & Indi.* c ¶ Patet in longitudinem.) *Taprobanen insulam nedum Onesicritus, uerùm & alij plures adierunt, nempe Megasthenes, Eratosthenes, Nearchus, & alij multi. De magnitudine & situ eius uide Strabonem libro 15. Nos secuti Ptolemæum, pinximus eam in Asiæ tabulam, ut ab illo est descripta, parte meridionali æquatorem attingens.* d ¶ Inter ortum & occasum.) *Plinius sic scribit: Incipit ab Eoo mari inter ortum occasumq́; solis Indiæ prætenta, & quondam credita uiginti dierum nauigatione à Prasiana gente distare: mox quia papyraceis nauibus armamẽtisq́; Nili peteretur, ad nostrarũ nauiũ cursus septem dierum interuallo taxato. Strabo 15. libro Geographiæ dicit eam distare à continenti uiginti dierum nauigatione, sed naues uelorum uitio malè nauigare.* e ¶ Mare uadosum.) *Verba Plinij sic habent: Mare interest uadosum, senis non amplius altitudinis paßibus, sed certis canalibus adeò profundum, ut nullæ ancoræ sidant: ob id nauibus utrinque proræ, ne per angustias aluei circumagi sit necesse. De profunditate maris scribit Plutarchus in Paulo sic: Dicunt Geometræ neque altitudinẽ montis, neq; profunditatẽ maris ultra decem stadia protendi. Esse præterea in mari planicies, montes, uallesq́;, non secus atq; in terra: & hinc euenit, ut alibi uadosum sit mare, alibi profundum.* f ¶ Septentriones.) *Constellatio est septem stellarum, circulum motu suo*

nec Vergiliæ unquam apparent. [g] Lunam ab octaua in sextamdecimam tantum supra terrã uident. Lucet ibi [h] Canopos, sydus clarum & amplissimum. Solem orientem dextra habent, occidentem sinistra. Obseruatione itaq; nauigandi nulla suppetente, per quam ad destinata pergentes locum capiant, uehunt alites, quarũ meatus terram petentium, regendi cursus magistros habent. [i] Quaternis non amplius mensibus in anno nauigatur. Adusq; Claudij principatũ de Taprobane hæc tantũ noueramus: tunc enim fortuna patefecit scientiæ uiam latiorem. Nam libertus Annij †Plocami, qui tũc (†Plocanij) rubri maris uectigal administrabat, Arabiam petens, aquilonibus præter Carmaniã raptus, quintodecimo demum die appulsus est ad hoc littus, portumq; inuectus, qui Hippuros nominatur. Sex deinde mensibus sermonem perdoctus, admissusq; ad colloquia regis, quę compererat, reportauit: stupuisse scilicet regem pecuniam, [k] quæ †capta erat cum ipso, (†rapta) quod tametsi signata disparibus foret uultibus, parem tamen haberet modum ponderis. Cuius æqualitatis contemplatione, quum Romanam amicitiam flagrantius concupisceret, Rachia principe legatos adusque nos misit, à quibus cognita sunt uniuersa. Ergo ijdem homines corporum magnitudine alios omnes antecedunt. Crines fuco imbuunt, cæruleis oculis, truci uisu, terrifico sono uocis. Quibus immatura mors est, in [l] annos

circa polum Arcticum describentium: & quia figura eius similis uidetur plaustro, antiqui Græcorum ἅμαξαν, id est, plaustrum appellauerũt, ab Astronomis uerò ursa maior nominatur. Si hoc itaq; sydus in Taprobane insula uideri nequit, præsertim quum meridiei angulum tenet, necesse est ut ea insula non sub æquatore, sed longè ultra capricorni tropicum situm habeat. Et quando Solinus addit, nec Vergilias ibi apparere, id nulla potest probari ratione, nisi Taprobanen posuerimus sub polum Antarcticum, id quod inconueniens quoq; est. Nam Vergiliæ, quæ & Pleiades, locum habent in Tauro, & ab æquatore ultra uiginti gradus non declinant. Ergo si à polo Antarctico 22. aut 23. gradibus recesseris, incipiunt iam eminere supra horizõtem septem Vergilianæ stellæ. Si triginta gradibus discesseris à memorato polo, eleuabitur hæc constellatio in illo loco decem gradibus: si quadraginta, uiginti &c. Hæc ex sphæra materiali notiora sunt, quàm ut hic oporteat multa de his disserere. Vocantur proinde hæ stellæ Vergilianæ, quòd earum ortus matutinus ostendat finem ueris. Nam quum in fine Tauri situm habeant, & sol suo motu signum Tauri & signum Geminorum pertransierit, atque initium Cancri apprehenderit, relinquuntur Vergilianæ integro signo & amplius post solem, hoc est, ad occasum solis, si sol sit in oriente, & sic fit ut eo tempore Pleiades oriantur paulò ante solis exortum. g ¶*Lunam ab octaua.) Sensus est, Lunam uident post primam quartam usq; ad alterum diem oppositionis. Sed quare non eadem ratione luna uidetur ab oppositione usque ad alteram quartam? Hæc ergo uel non sunt uera, aut fit aliqua occulta locorum ratione, ut luna post oppositionem non uideatur.* h ¶*Canopos.) Secundum descriptionem Ptolemaicam hæc stella declinat ab æquatore 50. gradibus, ab ecliptica uerò 70. gradibus, & ob id mergitur nobis Basiliensibus sub horizonta octo gradibus, Romanis uerò duobus, Siculis est in horizonte, Carthaginensib. uerò eminere potest ferè duobus gradibus supra horizonta. Videri ergo potest per totam Africam, Aegyptum, Arabiam, Syriam, Babyloniam, & ubi poli Arctici altitudo non excedit quadragesimum gradum. Non itaq; est mirum quòd Canopos lucet in Taprobane insula meridiana, cum & citra tropicum Cancri uideri possit. Quod uerò sequitur in Solino de solis ortu & occasu, quòd sol in ea insula oriatur ad dextram, & occidat ad sinistram, nulla probari potest ratione, nisi ortum & occasum ad diuersa uelis referre tempora, sed tunc nobis quoq; aquilonaribus sol orietur æstiuo tempore ad dexteram, & hyberno tempore ad sinistram. Id certissimũ est, quo latitudinis puncto sol mane oritur, eodem puncto uespere occumbit, nisi quantum solis diurnus motus declinationem uel auxerit uel minuerit, quod tamen ultra 24. minuta fieri non potest.* i ¶*Quaternis mensibus.) Plinius dicit ternis: est ergo in alterutro mendum.* k ¶*Quæ capta erat.) Sunt qui legunt, rapta, non capta, quod Annij Plocanij libertus non captus fuerat apud eos, sed aquilonibus raptus, inquit Plinius, præter Carmaniam quintodecimo die Hippuros portũ eius inuectus, hospitali regis clementia, sex mensium tempore imbutus alloquio &c. Rapta igitur fuit pecunia, sicut & ipse, ab aquilonibus. Ea autem pecunia disparibus fuit signata uultibus atq; inscriptionibus, licet ponderis eiusdem. Varietas illa uultuum & inscriptionũ, usq; in hodiernũ diem in cupreis uidetur nomismatibus, quæ paßim in Germaniæ nostræ terra, præsertim cis Rhenum, inueniuntur. Hanc uarietatem & idem in ea pondus quum aduertisset rex Taprobanæ, solicitatus ad amicitiam, legatos quatuor misit, principe eorũ Rachia, ad Romanos, qui uniuersa discerent & animaduerterẽt in peregrina regione &c.*

[l] annos centum æuum trahunt. Alijs omnibus annosa ætas, & penè ultra humanam extenta fragilitatẽ. Nullus aut ante diem, aut per diem [m] somnus. Noctis partem quieti destinant. Lucis ortum uigilia anteuertunt. Aedificia modicè ab humo tollunt. [n] Annona semper eodem tenore est. Vites nesciũt. Pomis abundant. Colunt Herculem. [o] In regis electione non nobilitas prçualet, sed suffragiũ uniuersorũ. Populus enim eligit spectatũ moribus, & inueteratæ clementiæ, & iam [p] annis grauem. Sed hoc in eo quærit, cui liberi nulli sint. Nam qui pater fuerit, etiam si uita spectatus sit, non admittitur ad regnandum: ac si fortè dum regnat, pignus sustulit, exuitur potestate. Idq; eò maximè custoditur, ne fiat hæreditariũ regnũ. Deinde etiam si rex maximã præferat æquitatẽ, nolunt ei [q] totum licere. Quadraginta ergo rectores accipit, ne in causis capitũ solus iudicet. Et sic quoq; si displicuerit iudicatũ, ad populum prouocat, à quo, datis iudicibus septuaginta, fertur sententia, cui necessariò acquiescitur. [r] Cultu rex dissimili à cæteris, uestitur syrmate, ut est habitus quo Liberũ patrem amiciri uidemus. Quòd si etiam ipse [s] in peccato aliquo argutus sit, ac reuictus,

l ¶*In annos centũ.) Id optimæ loci dispositioni tribuendum est, ut hi qui loca calida incolunt, diutius uiuant quàm qui frigida habitant. Causa huius putatur, quòd illi sint sicciore natura, hi uerò humecta magis. Quæ autem sicciora sunt, firmiora diuturnioraq; esse manifestũ est. Cæterũ extenditur ut in plurimũ humana fragilitas usq; ad septuagesimũ annum, & deinceps est labor & dolor. Vnde & Physici uiuendi metam signant, cum decas cõiungitur perfecto numero ἑπτὰ, id est, aut decies septem, aut septies decem cõputantur anni. Hoc uitæ humanæ perfectum numeratur spaciũ: quod si quis excesserit, ab omni officio uacuus, soli exercitio sapientiæ uacat, & omnẽ usum suũ in suadendo habet, aliorũ munerũ uacatione reuerendus. Loci itaq; dispositionibus incolarumq; complexionibus tribuendum, si uel in Taprobane insula, uel in alijs locis, memoratũ terminũ homines uiuendo excedant.* *m* ¶*Somnus.) Id nõ est intelligendum de omni hominũ ætate, cum constet somnũ multum esse in infantia, quòd ea ætas sit plurimũ humecta, etiã naturali humore, & è diuerso in senectute sit somnus modicus, quòd uitalis humor sit longæuitate siccatus.* *n* ¶*Annona.) Ob soli fertilitatem Taprobanæ incolæ nullam sentiunt caritatẽ, sed annuus prouentus uictualiũ illis semper in eodem tenore est. Quod autẽ Herculem pro deo colere dicuntur, quidam tradunt illos ob id facere, quòd Hercules post subactam à se Indiam, etiam in Taprobanen nauigarit. Alij putant, quòd ex sola audita fama gestorũ eius, cœperint illum colere pro deo.* *o* ¶*In regis electione.) Est aurea illa Theodosij Imp. sententia, Virtute decet nõ sanguine niti. Docet & Aristot. lib. 5. Politicorum, oportere principem qui alijs præsit, erga dei religionem uehementer affici. Minus enim formidabunt populi ne quid contra iustitiam fiat, si religioni deditũ illum existimabunt, deiq; timorẽ habere: quin & minus contra illum audebunt insurgere, quasi deum habeat propitiũ & fauentem. Et quantũ attinet ad mores, quemadmodum princeps alijs præstat dignitate, ita eum moribus uirtutibusq; omnibus præstare cõuenit, præsertim quòd eius facta sint omnibus palàm, nec secretũ dari possit regalibus uitijs. Et quòd in Solino subditur de inueterata clementia, Seneca quoq; his uerbis cõfirmat: Nullum clementia magis q̃ regem ac principẽ decet: ista enim uirtus magnis uiris decori & gloriæ est. Alioquin pestifera uis est, ualere ad nocendum. Illius demũ magnitudo stabilis fundataq; est, quem omnes tam supra se quàm pro se sciunt.* *p* ¶ *Annis grauem.) Ad magnarum rerum gubernationem requiritur tum sapientia, tum multarum rerum experientia, quæ sola in annosis inuenitur hominibus. Vnde cautum erat lege apud Romanos, ne quispiam ante trigesimum annum aut consul efficeretur, aut triumphum duceret. Obsunt præterea non rarò Reipub. principum liberi. Tantum enim est parentum erga liberos suos amoris uinculum, ut eos etiam cum iactura sæpe maxima aliorum conentur extollere. Existimant enim principes non paruum infelicitatis genus, si priuatos reliquerint, quos ipsi in summo honore genuissent. Quibus ergo curæ est ne fiat hæreditarum regnum, prudenter eum regem eligunt, cui liberi nulli sunt.*

q ¶*Totum licere.) Longo experimento deprehensum est, ueram esse Publianam illam sententiam: Cui plus licet quàm par est, plus uult quàm licet. In rebus grauibus prudens ac graue iudicium esse conuenit. Constat autem res capitum graues esse, utpote in quibus de uita hominis agatur. Meritò igitur apud hos est institutum, ut in ea re plures rex accipiat rectores.* *r* ¶*Cultu rex.) Seruatum maximè est apud ueteres, ut pro personarum conditionibus fieret uestium uarietas. Turpe enim existimarunt, si foret uirorum, puerorum, mulierum, familiarumq; uestis eadem. Cæterum syrma, quo Taprobanæ reges usi feruntur, genus uestis est, quæ in grauioribus poëmatis recitandis ab histrionibus trahebatur. Fuisse syrmate Bacchum usum, canit Seneca Tragœdus in Hercule furente.* *s* ¶*In peccato aliquo.) Quanto quis maiori dignitate fungitur, tanto uita & moribus sanctioribus præditus esse debet. Et si quidem is corruptis sit moribus, & aperuerit toti populo fenestram ad uitia,*

quare is mille mortibus non ſit dignus, qui cõmunem peſtem inuehit in cunctos ſubditos? t ¶ *Ambuſta eſt.) Eſt enim concors ſcriptorũ ſentẽtia, Taprobanen ſitam eſſe ſub ſydere Cancri: id ſi uerum eſt, quomodo ſuprà dicitur, Septentriones ibi non cõſpici? Præterea dicitur hic, de iugis montium Taprobanæ uideri latus Sericũ, quod indiciũ eſt, inſulam ipſam nõ uſqueadeo in meridiem porrectã, ut nouus orbis æſtimari poßit.* u ¶ *Certo anni tempore.) Ex Plinio omnia iſta habentur, qui ſic ſcribit cap. 35. noni: Has ubi genitalis anni ſtimulauerit hora, pandentes ſeſe quadam oſcitatione, impleri roſcido cõceptu tradunt, grauidas poſtea eniti, partumq́; concharũ eſſe margaritas, pro qualitate roris accepti. Si purus influxerit, candorem conſpici: ſi uerò turbidus, fœtum ſordeſcere: eundem pallere, cœlo minante conceptũ: ex eo quippe conſtare, cœliq́; eis maiorem ſocietatẽ eſſe quàm maris, inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum. Si tempeſtiuè ſatientur, grandeſcere & partus. Si fulguret, comprimi conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si uerò et tonuerit, pauidas ac repentè compreſſas, quæ uocant phyſemata, efficere ſpeciem, uerũ inani inflatam ſine corpore: hos eſſe concharũ abortus. Cæterum dos omnis in candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere, haud promptis rebus, in tantũ ut nulli duo reperiantur indiſcreti: unde nomen unionum Romanæ ſcilicet impoſuere delitiæ: nam apud Græcos nõ eſt, nec apud barbaros inuentores eius aliud quàm margaritæ. Hæc Plinius.*

x ¶ *Certa examini dux eſt.) Quidam tradunt, ſicut apibus, ita concharum examinibus ſingulas magnitudine & uetuſtate præcipuas eſſe ueluti duces, miræ ad cauendum ſolertiæ: has urinantium cura peti, illis captis facilè cæteras palantes retibus includi. Sic quoque Arrianus nomine Megaſthenis ſcribit, Conchas in quibus margaritæ & uniones gignuntur, retibus capi, gregatimq́; multas ueluti apes depaſci, regemq́; ſuum habere, ac ſi contingat regem comprehendi à piſcatoribus, eas protinus circunfundi, nec uim effugere, fugiente rege & ipſas effugere. Nedum autem in Taprobana, uerũ & in alijs Indiæ regionibus inueniuntur margaritæ. Mittit & Perſicus ſinus circa Arabiam optimas margaritas: quin & Boſphorus Thracius rufos ac paruos in cõchis habet uniones. Britannia quoque habet paruos uniones atque decolores.*

uictus, morte multat̃, nõ tamen ut cuiuſquã attrectetur manu, ſed conſenſu publico rerũ omnium interdicit̃ ei facultas: etiam colloquij poteſtas punito negat̃. Culturæ ſtudent uniuerſi. Interdum uenatibus indulgent, nec plebeias agunt prædas, quippe cum tigrides aut elephanti tantũ requirant̃. Maria quoq; piſcationib. inquietãt, marinasq; teſtudines capere gaudent, quarũ tanta eſt magnitudo, ut ſuperficies earũ domũ faciat, & numeroſam familiã non arctè receptet. Maior pars inſulæ huius calore [t] ambuſta eſt, & in uaſtas deſinit ſolitudines. Latus eius mare alluit per uiridi colore fruticoſum, ita ut iubæ arborũ plerunq; gubernaculis atterantur. Cernũt latus Sericũ de montiũ ſuorum iugis. Mirant̃ aurum, & ad gratiã poculorũ omnium gemmarũ adhibent apparatũ. Secãt marmora teſtudinea uarietate. Margaritas legunt plurimas maximasq;. Conchæ ſunt, in quibus hoc genus lapidũ requirit̃, quę [u] certo anni tempore luxuriante conceptu, ſitiunt rorem uelut maritum, cuius deſiderio hiant, & cum lunares maximè liquunt̃ aſpergines, oſcitatione quadã hauriũt humorem concupitũ: ſic concipiunt, grauidæq; fiunt, & de ſaginæ qualitate reddũt habitus unionũ. Nam ſi purũ fuerit quod acceperint, candicant orbiculi lapillorũ: ſi turbidũ, aut pallore langueſcũt, aut rufo innubilant̃. Ita magis de cœlo q̃ de mari partus habẽt. Deniq; quoties excipiunt matutini aëris ſemen, fit clarius margaritũ: quoties ueſpere, fit obſcurius: quantoq; magis hauſerit, tanto magis proficit lapidum magnitudo. Si repentè micauerit coruſcatio, intempeſtiuo metu cõprimunt̃, clauſæq; ſubita formidine, uitia contrahunt abortiua: aut enim perparuuli fiunt ſcrupuli, aut inanes. Conchis ipſis ineſt ſenſus, partus ſuos maculari timent: cumq; flagrantioribus radijs excanduerit dies, ne fuſcentur lapides ſolis calore, ſubſidunt, & ſe profundis ingurgitant, ut ab æſtu uindicent̃. Huic tamen prouidentiæ ætas opitulat̃: nam candor ſenecta diſperit, & grandeſcentibus conchis flaueſcunt margaritæ. In aqua mollis eſt unio, durat̃ euiſceratus. Nunq; duo ſimul reperiunt̃, unde unionibus nomen datum. Vltra ſemunciales inuentos negant. Piſcantium inſidias timẽt conchæ, inde eſt ut aut inter ſcopulos, aut inter marinos canes plurimum deliteſcant. Gregatim natant. [x] Certa examini dux eſt, illa ſi capta ſit, etiã quæ euaſerint, in plagas reuertũtur. Dat & India margaritas,

dat etiam

dat etiã littus Britannicũ, ſicut diuus Iulius thoracem, quẽ Veneri genitrici in templo eius dicauit, è Britãnicis margaritis factũ ſubiecta inſcriptione teſtatus eſt. [y] Lolliam Paulinã Caij principis cõiugem, uulgatũ eſt habuiſſe tunicã ex margaritis ſeſtertio tunc quadringenties æſtimatã: cuius parandę auaritia pater ipſius M. Lollius, ſpoliatis orientis regionibus offendit Caium Cæſarem Auguſti filium, interdictaq; amicitia principis, ueneno interijt. Illud quoq; expreſsit uetus diligentia, quòd [z] Syllanis primùm temporibus Romam illati ſunt uniones.

y ¶ Lolliam Paulinam.) Plinij uerba ſic habent: Lolliam Paulinam, quæ fuit Caij principis matrona, uidi ſmaragdis margaritisq; opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, ſpiris, auribus, collo, manibus, digitisq;, quæ ſumma quadringẽties ſeſtertiũ colligebat: ipſam confeſtim paratã nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, ſed auitæ opes, prouinciarum ſcilicet ſpolijs partæ. Hic eſt rapinarũ exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriente, interdicta amicitia à Caio Cæſare Auguſti filio uenenũ biberet, ut neptis eius quadringenties ſeſtertium operta ſpectaretur ad lucernas. *z ¶ Syllanis temporibus.) Feneſtella tradit primũ cœpiſſe circa Syllana tempora minutas & uiles margaritas: ſed error eſt, cũ Aelius Stilo Iugurthino bello unionum nomen impoſitum, maximè grandibus margaritis, prodat. Plinius in luxum ſui temporis inuehens, cap. 35. noni, de margaritis ſic loquitur: Subeunt luxuriæ eius nomina & tædia exquiſita perdito nepotatu.*

Indicum itinerarium. Cap. LXVII.

AB inſula Auſea cõſequens eſt ad cõtinentem. Igitur à Taprobane Indiã reuertamur: conuenit enim res Indicas uidere. Sed ſi Indicis aut urbibus aut nationibus inſiſtamus, egrediemur [a] propoſitæ concinnitatis modũ. Proximã Indo flumini urbem habuere Capiſſam, quam Cyrus diruit. [b] Arachoſiam Aracotæ flumini impoſitã, Semiramis cõdidit. Cadruſia oppidum ab Alexandro Magno ad Caucaſum conſtitutũ eſt, ubi et [c] Alexãdria, quę patet amplitudine ſtadia triginta. Multa & alia ſunt, ſed hęc cum eminẽtiſsimis. Poſt Indos mõtanas regiones [d] Ichthyophagi tenẽt, quos ſubactos Alexãder Magnus ueſci piſcibus uetuit, nam antea ſic alebant. Vltra hos deſerta Carmanię, Perſis deinde, atq; ita nauigatio, in qua [e] Solis inſula rubens ſemper, & omni animantium generi inacceſſa, quippe quæ nullum nõ animal illatum necet. Ex India reuertentes [f] ab Hytani Carmaniæ flumine ſeptentrio=

SCHOLIA CAP. LXVII.

Principium huius capitis uidetur mendum habere, quo diluẽdo multi deſudarũt. Nam cum exemplaria cõmuniter habeant, Ab inſula Auſea, & nulla inueniatur inſula quæ ſic uocetur, Solini autẽ intentio ſit, ab inſula Taprobane deflectendũ ad continentem Indiæ terram, quibuſdã uidetur hic ſic legendum: Ab inſula autẽ ea cõſequens eſt, ſubaudi, ut redeamus ad continentẽ. Alij alias habent cõiecturas, nos ueriſimiliorẽ ſignauimus. Cæterũ quæ hoc capite Solin. refert, abundè tradit Plin. cap. 23. libri ſexti.

a ¶ Propoſitæ cõcinnitatis.) Dixerat Solinus in prooemio, ſe librũ præparaturũ ad compendiũ, quantũ ratio pateretur, ut in eo non eſſet prodiga copia, nec damnoſa cõcinnitas. Meminit igitur hic ſuæ promiſſionis. *b ¶ Arachoſiam.) Capitur Arachoſia aliquando pro regione cõfine Drangianæ, aliquãdo pro urbe illius prouinciæ, ſita iuxta fluuiũ Arachotã. Antiqua exemplaria perperàm hic habent, Erymanto flumini impoſitam.* *c ¶ Alexandria.) Eſt una Alexandria in Aria: an uerò Solinus illam intelligat, neſcio, præſertim cum non ſit rectum iter per eam ab Arachoſia ad Carmaniam deſertam. Eſt & alia Alexandria in Carmania iuxta fluuium Salam. Vide Ptolemæũ.* *d ¶ Ichthyophagi.) Inuenimus in Ptol. Hippophagos & Anthropophagos loca inhabitare ſeptentrionalia: ſed quem locũ occupauerint Piſciuoræ in Aſiæ ampliſsima regione, ex ipſo non conſtat. Sunt Ichthyophagi in Africæ extremis partibus iuxta Troglodytas, ſed de his Solinus hic nõ loquitur, cum dicat ex Piſciuorarũ regione perueniri in Carmaniam deſertam. Habes & Ichthyophagorũ ſinum apud Ptolemæum, ſed iuxta ſinum Perſicum in extremitate Arabiæ Felicis. Sunt alij qui Ichthyophagorũ regionem ponunt ultra Carmanorũ regionem ſecus mare, habentem Gedroſiam ab oriente, ubi tam homines quàm pecora eorum ueſcuntur piſcibus, & rurſum pecorum carnes præbent piſcibus. Piſces ad ſolem aſſant, poſtea ex his panem conficiunt, frumenti paululum admiſcentes.* *e ¶ Solis inſula.) Hanc inſulam aiunt uocari Noſalam, & eſt inculta ſacraq; Soli. Plin. dicit eam eſſe cubile Nympharũ rubens, in qua nullum nõ animal abſumitur incertis cauſis. Martianus tamen dicit ui feruoris animalia in ea interire: unde ſi quis imprudens eam adeat, amplius nõ apparet. Habet autem hæc inſula ſitum in ſinu Perſico.* *f ¶ Ab Hytani flumine.) Flumen Carmaniæ Hytanis, inquit Plinius, portuoſum*

ptentriones primũ uident. [g] Achemenidis in hac plaga sedes fuerũt. Inter Carmaniæ promõtorium & Arabiam quinquaginta millia passuum interiacent deinde tres insulæ, circa quas Hydri marini egrediunt̃ uicenûm cubitorum longitudine. Dicendum hoc loco, quatenus ab [h] Alexandria Aegypti pergat̃ usq; in Indiam. Nilo uehente Copton usq; Etesijs flatibus cursus est. Deinde terrestre iter Hydreum tenus. Pôst transactis aliquot mansionib. Berenicen peruenit̃, ubi rubri maris portus est. Inde Ocelis Arabiæ portus tangitur. Proximum Indiæ emporium excipit Muzirum, infame piraticis latronibus. Deinde per diuersos portus Cottonaræ succeditur, ad quam monoxylis lintribus piper conuehunt. Petentes Indiam, ante exortum Canis, aut protinus post exortum nauigia media æstate soluunt. Reuertentes nauigant Decembri mense. Secũdus ex India uentus est Vulturnus. At cum uentum est in rubrum mare, aut Africus, aut Auster uehunt. Spaciũ Indiæ decies septies centena & quinquaginta millia passuum proditur. At Carmaniæ centũ millia, cuius pars nõ caret uitibus. Præterea habet genus hominum, qui nõ alia quàm testudinis carne uiuunt, hirsuti omnia facie tenus, quæ sola leuis est. Iidem corijs pisciũ uestiuntur, [i] Chelonophagi cognominati.

& auro fertile. Ab eo primũ septentriones apparuisse adnotauere, Arcturũ nec omnibus cerni noctibus, nec totis unquam. Hæc Plinius. Quomodo ista cõueniant cum Ptolemæo, qui extrema loca Carmaniæ scribit habere eleuationẽ polarem 20. graduum, Cosmographis discutiendũ relinquo. Ego facilè hic meam possem proferre sententiã, sed prudens calamũ cõtineo. g ¶*Achemenidis.) Achemenes primus Persarũ seu Parthorũ rex fuisse dicitur, à quo succedentes reges Persarũ omnes Achemenes dicti sunt. Sunt qui Achemenen Parthorum seu Medorũ dicunt fuisse ciuitatem. De Carmanorum moribus uide Melam lib. tertio.*

h ¶*Ab Alexandria Aegypti.) Plin. cap. 23. sexti paulò dilucidius describit hoc iter, sic inquiens: Nec pigebit totum cursum ab Aegypto exponere, nunc primũ certa notitia patescente. Digna res, nullo anno imperij nostri minus sestertijs quingentis millibus exhauriente India, & merces remittente, quæ apud nos centuplicato ueneãt. Mille millibus pass. ab Alexandria abest oppidum Heliopolis, inde nauigant Nilo Coptũ 303. millia pass. qui cursus Etesijs flantibus peragitur 15. diebus. A Copto camelis itur aquationũ ratione mansionibus dispositis. Prima mansio appellatur Hydreuma, secũda est in mõte, tertia in altero Hydreumate &c. tandem peruenitur ad Berenicen oppidum, ubi portus maris rubri. Et quia maior pars itineris conficitur noctibus propter æstus, & statim die absumuntur, totum à Copto Berenicen iter duodecimo cõficitur die. Nauigare incipiũt æstate media ante Canis ortum, aut ab exortu protinus, ueniuntq; circiter 30. die Ocelin Arabiæ aut Canan thuriferæ regionis. Est & tertius portus qui uocatur Muza, quem Indica nauigatio nõ petit, nec nisi thuris odorumq; Arabicorũ mercatores. Intus oppida regia, eius unum appellatur Saphar, aliud Sabe. Indos autem petentibus utilissimũ est ab Oceli egredi: inde uento Hipalo nauigant diebus 40. ad primũ emporium Indiæ. Muzirum non expetendum propter uicinos piratas, qui obtinent locum nomine Hydras, neq; est abundans mercibus. Præterea longè à terra abest nauium statio, lintribusq; efferũtur onera quæ geruntur. Regio autem ex qua piper monoxylis lintribus Baracen conuehitur, uocatur Cottonara. Ex India renauigant mense Aegyptio Tybi incipiente, nostro Decembri, aut utiq; Mechiris Aegypti intra diem sextum, quod fit intra Idus Ianuarias nostras: ita euenit, ut eodem anno remeent. Nauigant autem ex India uento Vulturno, & cum intrauere rubrũ mare, Africo uel Austro. Hæc Plinius. Tota hæc nauigatio dirigitur ad promontoriũ Indiæ, quod hodie Calicuth uocant, iuxta quod & insulam Baracam constat sitam, ex decima Asiæ Ptolemaica tabula. Porrò monoxylæ lintres, sunt nauigia quæ ex solo ligno sunt fabricata: nam μόνος est unum seu solum, & ξύλον lignum.* i ¶*Chelonophagi.) Sonat hæc græca uox testudiniuoros. Græci enim χελώνην testudinem, & φάγον uoracem dicunt. Vnde Plinius cap. 24. lib. sexti: In Carmaniæ angulo sunt Chelonophagi, testudinum superficie casus tegentes, carne uescentes &c. Ptolemæus ponit Chelonophagos sub tropico Cancri in Carmania.*

De sinu Persico atq; Arabico, deq; Azanio mari. Cap. LXVIII.

IRrumpit hæc littora rubrum mare, idq; in duos sinus scinditur: quorũ qui ab oriente est, Persicus appellat̃, quandoquidem oram illam habitauere

SCHOLIA CAP. LXVIII.

Scribit & Pomponius Mela de Arabico & Persico sinu, sed paulò aliter quàm Solinus. Arabici, inquit, sinus & os arctius et latitudo minor est, maior aliquãto recessus, & multò magis longa latera, init penitus, introrsusq; dum Aegyptum penè & montem Arabiæ Casium attingit, quodam fasti-

uere Persidis populi, uicies & sexagies centena millia passuum circuitu patens. Ex aduerso unde Arabia est, alter Arabicus uocatur: oceanũ uerò qui ibi influit, Azanium nominarũt. Carmaniæ Persis annectitur, quæ incipit ab insula [a] Aphrodisia, uariarum opum diues, translata quondam in Parthicũ nomen, littore, quo occasui obiacet, porrecta in millia passuũ quinquaginta. Oppidum eius nobilissimum [b] Susa, in quo templũ Susiæ Dianæ. A Susis [c] Babytace oppidũ centũ trigintaquinq; millibus passuũ distat, in quo mortales uniuersi odio auri coëmunt hoc genus metalli, & abijciunt in terrarũ profunda, ne polluti usu eius, auaritia corrumpant æquitatem. Hic [d] inconstantissimus est terrarum modus, nec immeritò, quum aliæ circa Persida nationes schœnis, aliæ parasangis, aliȩ incomperta disciplina terras metiantur, & incertam fidem faciat mensuræ ratio discors.

gio minus ac minus latus, & quò magis penetrat, angustior. Sic Diodorus Siculus lib. 4. *Arabici sinus ostia, inquit, patẽt ad oceanum qui meridiem respicit, plurium stadiorum longitudine, quæ* Arabiæ Troglodytarumq; *finibus terminatur. Ex his autoribus manifestum est, sinum* Arabicũ *& mare rubrum idem esse, sicut & sinus* Adriaticus *non differt à mari* Veneto. *Solinus autẽ hic scribit, mare rubrum efficere sinum* Arabicum, *& alterum ab altero seiungit, ut uidelicet intelligas sinum latiorem aquarum effusionem, quæ post angustias* Troglodyticas *iuxta littus* Arabiæ *consurgit, unde & aqua in recessum* Persicũ *sese diffundit, & alterũ efficit sinum.* a ¶Aphrodisia.) Græci ἀφροδίτην Venerem dicũt, datumq; *est huic insulæ nomen istud, quòd in ea* Venus *religiosissimè coleretur.* Vocatur *alio nomine* κολιὰς, *& habet locũ in sinu* Persico, *ubi* Persis *à* Carmania *dispescitur.* Meminimus *& suprà quomodo* Persis *olim translata fuerit in* Parthicũ *nomen.* b ¶Susa.) Testantur Strabo & Herodotus *hanc urbem quoq;* Memnoniam *dictam, à* Memnone Tithoni *patre, scribuntq; eius urbis ambitum complecti centum & uiginti stadia, figuræ esse oblongæ. In ea urbe, ut* Plinius *tradit, uetus fuit* Persarum *regia, dicta* Susa, ἀπὸ τ̃ κρίνων, *hoc est, à lilijs, quorum est in ijs locis ingens copia: incolæ enim regionis eius susa lilia nuncupant, imò* Hebræi *& omnes* Syri *uocant lilium susan.* c ¶Babytace oppidum.) Plinius: Tigridis *alueo oppidum est* Babytace: *abest à* Susis 135. M. *passuum. Ibi mortalium soli aurum in odio contrahunt, id defodiunt, ne quo cui sit in usu.* d ¶Inconstantissimus modus.) *Inconstantiam illam uocat uariam metiendæ terræ rationem, cum quidam utantur schœnis, alij parasangis, & alij alia mensura. Est autem* σχοῖνος *inter alia significata mensuræ genus quo terram metiuntur, constans secundum* Herodotum *sexagenis stadijs. Parasange autem secundum eundem constat tricenis stadijs.* Plinius *cap. 14. lib. duodecimi dicit schœnum habere stadia quadraginta, hoc est, passus quinq; millia. Alij sunt, inquit, qui 22. stadia singulis schœnis dedere. Sunt alij qui &* Plinij *locum uitiatum asserunt, pro* XL. *legentes* LX.

De Parthia, & Cyri sepulchro. Cap. LXIX.

PArthia quanta omnis est, à meridie rubrum mare, à septentrione Hyrcanum salũ claudit. Regna in ea duodeuiginti dissecantur in duas partes. Vndecim quæ dicuntur superiora, incipiũt ab Armenio limite, & Caspio littore porrecta ad terrã Scytharũ, quibus cõcorditer degunt. Reliqua septẽ inferiora (sic enim uocitant) habent ab ortu Arios Arianosq;, Carmaniam à meridie, Medos ab occidui solis plaga, à septentrione Hyrcanos. Ipsa autẽ Media ab occasu transuersa, utraq; Parthię regna amplectit. A septentrione Armenia circundatur, ab ortu Caspios uidet, à meridie Persidẽ, deinde tractus hic procedit usque ad castellum quod Magi obtinent [a] Passargada nomine. Hic Cyri sepulchrum.

SCHOLIA CAP. LXIX.

De Parthorum regione ita scribunt historici: Parthia *est regio nemorosa, montana, & inops frugum. Gens ipsa primùm obscurissima, postea* Macedonibus *seruiuit, sed procedente tempore tantum in uirtute creuerunt, ut non tantum finitimis imperarent, sed à* Romanis, *omnium gentium uictoribus, bello petiti, eos magnis cladibus uicerunt. Post defectionem* Macedonici *imperij sub regibus fuit, &* Arsaces *ab* Arsace *primo rege dicebãtur. Nos ut potuimus, in angusta tabula expressimus situm* Parthiæ *cum circũiacentibus regionibus, quarum mentionem hic facit* Solinus. *Sequuti autem sumus* Ptolemaicam *descriptionem, à qua* Solinus *paululum discrepat, si plagas orbis exactè animaduertas.* a ¶Passargada.) *Quidam legunt* Passagarda. *Et scribit* Strabo *lib. 15. idcirco* Cyrũ *regem* Passargadas *in honorẽ habuisse, quòd ibi* Astyagem Medum *ultimo prælio superarit: quo loco plura de* Cyri *sepulchro refert.* Curtius *lib. 10. scribit, quòd cum* Alexãder Magnus *illuc uenisset, iussit aperiri* Cyri *sepulchrũ, in quo erat conditũ eius corpus, cui dare uolebat*

inferias. Auro argentoq; repletum esse credidit, ita Persæ uulgauerant: sed præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos & acinacem nihil reperit. Cæterum corona aurea imposita, amiculo, cui assueuerat ipse, solium in quo corpus iacebat uelauit: miratus tanti nominis regem, tantis præditum opibus, haud preciosius sepulchrum habere, quàm si fuisset ex plebe.

De Babylone, de Atlantico oceano, de Gorgonum ac Fortunatis insulis. Cap. LXX.

CHaldææ gentis caput Babylon est, à Semiramide condita, tam nobilis, ut propter eam & Assyrij & Mesopotamij in Babyloniæ nomen transierint. Vrbs est sexaginta millia passuum circuitu patens, muris circundata, quorũ altitudo ducentos pedes detinet, latitudo quinquaginta, in singulos pedes ternis digitis ultrà quàm mensura nostra est altioribus. Amne interluitur Euphrate. Beli ibi Iouis templum, quem [a] inuentorem cœlestis disciplinæ tradidit etiam ipsa religio, quæ deum credit. In æmulationẽ urbis huius [b] Ctesiphontẽ Parthi condiderũt. [c] Tempus est ad oceani oras reuerti, represso in Aethiopiam stylo. Nanq; ut Atlanticos æstus occipere ab occidente & Hispania iandudum dixeramus, ab his quoq; partibus mundi unde primũ Atlan-

SCHOLIA CAP. LXX.

Chaldæorum regio denominata est Babylonia, à Babylone metropoli regni, quæ primum nomen Babel sortita est à cõfusione linguarum quæ in eo accidit loco, ut caput undecimum Geneseos explicat: cuius confusionis meminit & Sibylla in hunc modum: Cum omnes mortales una lingua uterentur, quidam ex ijs altißimã turrim ædificauerunt, cœlum per eam cupientes scandere: dij uerò turbines mittentes euertêre turrim, & propriã atq; diuersam unicuiq; tribuere linguam, unde urbem quoq; contigit appellari Babylonem. Hæc Iosephus capite 9. primi Antiquitatũ. Quis uerò primùm cõdiderit Babylonem, sunt multæ inter autores opiniones. Diodorus Siculus, Iustinus, Strabo & Ouidius scribunt eam à Semiramide primũ constructam. Berosus uerò dicit Belum secundũ Assyriorũ regem fundamenta Babyloniæ oppidi magis q̃ urbis iecisse, postea Semiramis ex oppido fecit urbem. De magnitudine eius sic scribũt: Vrbs Babylon in ingẽti planitie sita est, forma quadrata. Magnitudine quoq; uersus centenũm uicenũm stadiorũ: in summa quadringentorũ & octoginta in circuitu quatuor laterũ urbis. Strabo uerò lib. 16. aliter scribit, nempe in hunc modũ: Babylon, inquit, in campo iacet, muri ambitum habet 385. stadiorum: eius craßitudinem pedum 32. altitudinem inter turres cubitorum quinquagenũm, turriũ ipsarũ sexagenum: uiam super mœnibus tam latam, ut quadrigæ occurrentes facile pertransire poßint, unde & hoc ex septem spectaculis orbis unũ dicitur. Non cõuenit inter autores de circuitu huius urbis, quibusdam plura signantibus stadia, alijs pauciora. Sed fieri potest quòd hæc diuersitas hinc nata sit, quòd nõ sit apud omnes eadem stadiorũ quantitas. a ¶Inuentorẽ cœlestis disciplinæ.) Plin. cap. 26. sexti: Durat adhuc, inquit, in Babylone Iouis Beli templum. Inuentor hic fuit syderalis scientiæ. Capite uerò 56. libri septimi Astrologiam dicit reperisse Atlantem Libyæ filium. Alij eius inuentionẽ tribuunt Abrahamo patriarchæ, alij alijs. Berosus lib. 3. dicit Noham docuisse homines astrorũ cursus, annumq; distinxisse ad cursum solis, & duodecim menses ad motũ lunæ. Sed fieri potest ut à multis hæc ars sit adinuenta, sed à nullo perfectè, donec singuli suas inuentiones in unum contulerint, aut quod prior inuenit, posterior excoluerit. b ¶Ctesiphontem.) De hac ciuitate Strabo uolumine 16. sic scribit: Prope Seleuciam uicus maximus est nomine Ctesiphon, in quo Parthorum reges hyemant, Seleuciæ parcentes, ne à Scythia & militari natione oppimerentur. Hic uicus ciuitatis potentiam ac magnitudinem habet, adeò ut Parthorum multitudinem & apparatũ omnem recipiat, ac uenalia & necessaria artificia illis suppeditet. In eo Parthorum reges in hyeme propter aëris temperiem degere solent, æstate uerò in Hyrcania & Ecbatanis agunt. c ¶Tempus est.) Vult hic Solinus ostendere, mare etiam esse nauigabile ab Azanio mari usq; ad Atlanticũ oceanum, hoc est, ad Gades & Fortunatas insulas, cum terra uersus polum Antarcticum non tam longa sit sicut est ad polum Arcticum: imò frons Africæ, quam Caput bonæ spei uocant, gradum quadragesimum ab æquatore non excedit, hoc est, si abscinderes totam portionem terræ, quam parallelus ille qui transit per Corsicam insulam maris mediterranei, ad septentrionem relinquit, extenderetur tunc terra ad aquilonem & austrum æquali latitudine. Nihil est igitur quod prohibeat nauigationem posse fieri ab India ad mare Atlanticum, sicut & Iuba quem Solinus citat, docuit, cum ultra quadragesimũ ab æquatore gradum, præter raras quasdam insulas, nulla terra, sed uastißimũ mare in austrum porrigatur. Cæterum ab Arabico sinu, aut si mauis, ab Azanio mari, occurrũt multa promontoria in littoribus Africæ, quorum quædã hic Solinus describit, sed hodie à Lusitanis alia sortita sunt nomina. Nam dum à Lusitania soluũt, primũ ueniũt ad Mederam, deinde ad Canarias seu Fortunatas insulas, hinc ad Caput album, deinde ad regnũ Senegæ, ab hoc regno ad Caput uiride, promontoriũ insigne: hinc ad regnũ Gambræ, ab eo ad Sagres & ad regnũ Meli, tandem

Atlantici nomen induat, exprimi par est. Pelagus Azaniũ usq; ad Aethiopum littora promouetur, Aethiopicũ [d] ad Mossylicum promontorium, unde rursus oceanus Atlanticus. Iuba igitur uniuersæ partis quã plurimi propter solis ardorẽ peruiam negauerunt, facta etiam uel gentiũ uel insularũ cõmemoratione ad confirmandæ fidei argumentũ, omne illud mare ab India usq; ad Gades uoluit intelligi nauigabile, Cori tamen flatibus, cuius spiritus præter Arabiam, Aegyptum, Mauritaniam euehere q̃uis queant classem, dummodo ab eo promõtorio Indiæ cursus dirigat̃, quod alij Lepten acran, alij Drepanũ nominauerũt. Addidit & stationum loca, & spaciorũ modum. Nam ab Indica prominentia ad Malachum insulam, affirmat esse quindecies centena millia passuum, à Malacho ad Sceneon ducenta uigintiquinq; millia. Inde ad insulam Sadanũ centum quinquaginta millia: sic confici ad apertũ mare decies octies centena & septuagintaquinq; millia. Idem opinioni plurimorũ, qui ob solis flagrantiã, maximam partis istius regionem ferunt humano generi inaccessam, sic reluctatur, [e] ut mercantium ibi transitus infestari ex Arabicis insulis dicat, quas Ascitæ habent Arabes, quibus è re nata datũ nomen est. Nam bubulis utribus cõtabulatas crates superponunt, uectatiq; hoc ratis genere, prætereuntes impetũt sagittis uenenatis. Habitari etiã Aethiopiæ adusta Troglodytarũ & Ichthyophagorũ nationibus, quorum Troglodytæ [f] tãta pernicitate pollent, ut feras quas agitant, cursu pedum assequant̃. Ichthyophagi non secus quàm marinæ belluæ nando in mari ualent. Ita exquisito Atlantico mari usq; in occasum, etiam Gorgonum meminit insularum. [g] Gorgones insulę, ut accepimus, obuersę sunt promontorio quod uocamus [h] Hesperionceras. Has incoluerunt Gorgones monstra, & sanè adhuc mõstrosa gens habitat. Distant à continenti bidui nauigatione. Prodidit deniq; Xenophon Lampsacenus, Hannonem Pœnorũ regem in eas permeauisse, repertasq; ibi fœminas aliti pernicitate, atq; ex omnibus quæ apparuerant duas captas, tam hirto atq; aspero corpore, ut ad argumentũ spectandæ rei, duarum cutes miraculi gratia inter donaria Iunonis suspenderit, quæ durauere usq; in tempora excidij Carthaginensis. Vltra Gorgonas Hesperidum insulæ, sicut Sebosus affirmat, dierũ quadraginta nauigatione in intimos maris sinus re

li, tandem ad extremã Africæ frontem, quã Caput bonæ spei uocãt: hinc cursus nauis reducitur ab austro uersus æquatorẽ per uariarum gentiũ et insularũ littora, donec tandem superato sinu Barbarico perueniatur ad Indiam.

d ¶ *Mossylicũ promontorium.) Ptolemæus uocat hoc promontoriũ & emporiũ, scribitq; simplici s, Mosylon, et est apud Troglodytas in angulo terræ ubi sunt angustiæ maris rubri inter Arabiam Felicem & regionẽ Troglodytarũ, habens ex opposito in Arabia Felice promontorium Ocelis. Poteris igitur illuc signare in tabula quã pro Asia ordinauimus. Porrò promontorium Drepani, quod in India Solinus dicit esse, in Ptol. nõ inuenitur, quod ego sciã: nec Malachi, Sceneos, Sadani insularũ mentionem facit.*

e ¶ *Vt mercantium ibi transitus.) Plin. sic habet: Quin & cõmercia ipsa infestant ex insulis Arabes Ascitæ appellati, quoniã bubulos utres binos sternentes ponte, piraticã exercent sagittis uenenatis. Habent proinde hoc nomẽ Ascitæ ob rem ipsam, sonat enim ἄσκος Græcis utrem.*

f ¶ *Tanta pernicitate.) Scribit Plin. cap. 29. sexti, gentes Troglodytarum Therothoas à uenatu dictos, & mira uelocitate. Nam Græci θηρατὴν uenatorẽ dicũt.*

g ¶ *Gorgones insulæ.) Gorgonibus ab horrendo aspectu & uelocitate nomen inditum est. Græci enim γοργὸν tum terribilem, tum uelocem dicunt. Gorgones itaque monstris pernicissimis non absimiles, occidentem uersus in extremus orbis finibus habitasse, constans est autorum sententia. Aduersus has Perseus eximia fortitudine præstans, non paruo discrimine bellum gessit. Fuerunt autem Phorci filiæ tres, unde & Phorcides à patre cognominatæ sunt. Earum nomina fuerunt, Euriale, Stheno, & Medusa. Cum uerò Gorgones sæpe uicinis Atlantibus bellum intulissent, ad postremũ tandem à Myrina Amazonum regina Atlantidũ gratia precibusq; impulsa, uictæ ac penitus deletæ narrantur.*

h ¶ *Hesperionceras.) Sonat hæc uox; occidentale cornu, & est extremum Africæ continentis promontorium, ubi scilicet ueluti in fronte circumaguntur naues in occasum ac mare Atlanticum, quod hodie uocant Caput bonæ spei. Contra hoc promontorium Gorgones insulæ narrãtur, Gorgonum mulierum quondam domus, bidui nauigatione distantes à continenti, ut tradit Xenophon Lampsacenus. Penetrauit in eas Hanno Pœnorum Imperator, prodiditq; hirta fœminarũ*

cesserunt. [i] Fortunatas insulas contra læuam Mauritaniæ tradunt iacere, quas Iuba sub meridiem quidẽ sitas, sed proximas occasui dicit. De harum nominibus expectari magnum mirum reor, sed intra famam uocabuli res est. In prima earum, cui nomen est [k] Ombrion, ædificia nec sunt, nec fuerũt. Iuga montium stagnis madescunt. [l] Ferulæ ibi surgunt ad arboris magnitudinẽ. Earum quæ nigræ sunt, expressæ liquorem reddũt amarissimum. Quæ candidæ, succos reuomunt etiam potui accommodatos. Alteram insulam Iunoniam appellari ferunt, in qua pauxillæ ædes ignobiliter ad culmen fastigiatæ. Tertia huic proximat eodem nomine, nuda omnia. Quarto loco [m] Capraria appellat̃, enormibus lacertis plusquam referta. Sequitur Niuaria aëre nebuloso, & coacto, ac propterea semper niualis. Deinde Canaria, repleta canibus, forma etiam eminentissimis: inde etiam [n] duo exhibiti Iubæ regi. In ea ædificiorum durant uestigia. Auiũ magna copia, nemora pomifera, palmeta caryotas ferentia, multa nux pinea, larga mella, amnes siluris piscibus abundantes. Perhibent etiam expui in eam undoso mari belluas, deinde cum monstra illa putredine tabefacta sunt, omnia illic infici tetro odore, ideoq́ non penitus ad nuncupationem suam congruere insularum qualitatem.

corpora uiros pernicitate euasisse, duarũq; Gorgonum cutes, argumenti & miraculi gratia, in Iunonis templo posuit, spectatas usq; ad Carthaginem captam. i ¶*Fortunatas.*) *Vocantur hæ insulæ Fortunatæ ob nimiam earum fertiliatem rerumq; copiam: eas nũc Hispani appellant Canarias, ob id quòd canibus maximè abundent. Absunt à Gadibus milliarib. Hispanicis 1200. ponunturq; sub parallelo transeunte per Syenen. Inhabitant proinde quasdam earũ gentes ferinæ, quibus nulla est religio, nullus dei timor, nulla uerecundia, quippe qui nudi incedunt bestiarum more. Translatas ferunt nostro æuo in eas insulas Creticas uites, quæ ibi non ignobilius uinum proferũt quàm in Creta ipsa.* k ¶*Ombrion.*) *Græci* ὄμβριον *pluuialem dicunt. Hoc tempore numerãtur decem insulæ Fortunatæ, quarũ septẽ sunt cultæ, tres desertæ. Quæ coluntur, uocantur Fractalancea, Magna sors, Grancamaria, Teneriffa, Gienera, Palma, Ferro. Ex his quatuor colũt Christum, & tres idolis seruiunt.* l ¶*Ferulæ.*) *Est ferula genus fruticis, de qua uide Plin. cap. 22. lib. 13.* m ¶*Capraria.*) *A caprarum multitudine uidetur nomen habere, sicut Canaria à canibus dicitur, & Niuaria à niue, quam tamen quidam uocant Ningariam à ningendo.* n ¶*Duo exhibiti.*) *Plinius sic habet: Ex quibus perducti sunt à Iuba duo. Quin apparent ibi uestigia ædificiorum. Quum autem copia omnes, pomorum & auium omnis generis abundent, hanc & palmetis caryotas ferentibus, ac nuce pinea abundare. Esse copiam quoque mellis. Papyrum quoque & Siluros in amnibus gigni. Sunt autem caryotæ fructus palmarum, quos & dactylos & palmulas uocant. Silurus uerò piscis est magnus, non absimilis ei quem sturionem uocant, qui in Nilo Aegypti flumine frequens est, & in Danubio quoq; nonnunquam inueniri perhibetur.*

POLYHISTORIS CAII IVLII SOLINI
VNA CVM SCHOLIIS, FINIS.

Subiecimus Solino hic sub finem, amice lector, totius Asiæ maioris picturam, in qua singulas, quoad fieri potuit, expressimus regiones in quas Asia ipsa distribuitur, nisi ubi loci angustia nobis obstaculo fuit, potissimũ in Asia minori. Huic tamen defectui succurrimus per aliam figuram, quam posuimus suprà capite quinquagesimoprimo, quæ explicatius tibi ad oculos ponit Asiæ minoris atq; multarũ Syriarum regiones. Africæ uniuersalem descriptionem habes capite 40. Europæ autem figurationẽ expressiorem inuenies infrà in Pomponio mox post principium. Asiæ ab oriente in præsenti tabula adiecimus extremam oram, ut à nostri æui hominibus est explorata.

Septentrionales regiones
Mare congelatum
Terra incognita
Anthropophagi
Finis zonæ nostræ
Regnum Cumaniæ
Sarmatia
Scythia
ASIA MAIOR
Moscouia
Aræ Cæsaris
Columnæ Alexandri
Tartaria magna
Iaxartes flu.
Seres
Regnum Cathay
Pontus Euxinus
Græcia
Mare Caspium
Oxia
Sacarum regio
ASIA MINOR
Media
Hyrcania
Bactriana
Caucasus
Sæci & Emodij montes
Parthia
Aria
Paropamisus
Extrema Indiæ
Chaldæa
Persis
Palimbra
Aegyptus
Arabia Deserta
Carmania
Drãgiana
Arachosia
Gedrosia
Sinus Persic.
Ganges
Tropicus Cancri
Felix
India extra Gangem
Prouincia Sym
Bettigo
INDIA
AFRICA
Ocelis
Calicuth
Troglodytæ
Oceanus Azanius
Sinarum regio
Sinus magnus
Ciamba prouincia
Aethiopia
Aequinoctialis circulus
Taprobana quæ & Sumatra
Aurea Chersonesus
Regnum Melli
Regnum Murfuli
Regnum Malacha
Tropicus Capricorni
Caput bonæ spei
Gorgones
Madagascar

IN POMPONII MELAE COSMOGRAPHI TRES LIBROS DE SITV ORBIS PRAEFATIO.

QVantus feruor fuerit olim in doctis hominibus ad explorandum orbis situm, satis indicant plurimorũ relicta scripta. Quot citat Strabo, qui tempore Christi saluatoris nostri fuit, qui ante illum in Cosmographia scripserunt? Subsequutus Ptolemaeus, habuit & is qui ante illum scripserunt, quos in suo opere imitaretur, & rursum quos carperet. Successit utriq; Pomponius Mela, aut saltem Ptolemaeo coaeuus fuit, qui non minori industria in ipsa Hispania conscripsit orbis situm, quàm Strabo in Graecia, aut Ptolemaeus in Aegypto. Coaeuum dico fuisse Ptolemaeo, quia fuit ante Plinium & Solinum, cum eius scripta ab illis citentur. Coniectura quidam mouentur illum fuisse sub Iulio Caesare, alij sub Claudio Imperatore, quod in tertio libro sic scribat: Britannia qualis sit, qualesq; progeneret, mox certiora & magis explorata dicentur: quippe tandiu clausam aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modò ante se, uerum ignotarum quoque gentium uictor, qui propriarum rerum fidem ut bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat. Haec ille. Quis nunc princeps ille maximus fuerit inter Romanos Imperatores qui triumphauerit de deuicta Britannia, studiosi lectoris hic relinquimus iudicio, scientes in rebus obscurioribus nasutis non posse satisfieri. Quod autem Melam fuisse Hispanum diximus, ipse de se id dicit libro secundo, nempe quod fuerit oriundus ex Mellaria Beticae (quae hodie est Granata) oppido, unde quidam eum magis Mellam quàm Melam cognominant: sed quàm concinnè adiectiuum masculinum Mella à Mellaria forment, ipsi uiderint. A familia sua magis uidetur habere cognomen Melae, quàm à patria. Sed de hoc satis. In praefatione sua pollicetur compendiò tradere situm orbis, etsi id satis difficile sit, ob multa aspera gentium locorumq; uocabula, quae si pergas explicare, longa oratione opus erit, quae magis fastidium apud lectorem quàm gratiam conciliabit: tamen materiae utilitas, dictionis ornatum facile adaequabit, uel etiam superabit. Dicit proinde se hunc obseruaturum ordinem, ut primum strictim explicet formam uniuersae terrae, & in quas partes potiores diuidatur, quae habitari queant, & quae humanam mansionem non admittant. Deinde ad particularia se conuertens loca, à maritimis orsus est, quod olim potentissimae urbes essent sitae in littoribus maris, ut sunt Carthago, Roma, Alexandria, Venetiae, Byzantium, Genua, Narbona &c. licet postea quoq; coeperint in terris non minores aedificari urbes, quales multae sunt in Gallia, Germania & Sarmatia, nempe Lutetia, Mediolanum, Lugdunum, Colonia Agrippina, Erdfordia, Norimberga, Vienna Austriae, Vlma, Buda, Cracouia, & aliae pleraeq;: & quamuis quaedam earum olim quoq; extite-

† Perperam Granatam pro Mellaria, quae certe littoralis fuit, non Mediterranea; et transacto freto Herculeo ad dextram Occidentis littus; sive Algecirae, sive Tharifa.

terint, tamen interim supra modum incrementum acceperunt in diuitijs, potentia & ædificijs, id quod satis claret in Lugduno & Mediolano. Sed ad Melam reuertamur. Hic mare ingressus, ut littora procurrũt, ita urbes & maritimas describit regiones. Hæret in duobus primis libris in mari mediterraneo, quod Romanis cum suis littoribus magis fuit notum atq; frequentatum, quàm interiores gentium regiones. In tertio uerò libro describit pelagus quod ab extra terram circumluit, adijciens quæ memoranda in regionibus singulis atque earum incolis inueniuntur.

PETRVS IOANNES OLIVARIVS GEOGRAPHIAE STVDIOSO S.

QVISQVIS es, qui has nostras annotatiunculas legeris, sic habeto, me tantum curasse, ut Mela nusquam non mendosus, prodiret castigatior: deinde, ut ueteribus nominibus noua redderem. Alterum præstitimus, iudicio eruditißimorum uirorum, & in primis Guilielmi Budæi: alterum, quod difficile uisum fuit, cum ob mutata oppida & deleta, tum etiam ob frequentes inundationes, reddidimus quanta potuimus diligentia. Nam Vadianus, uir omnium iudicio eruditißimus, præter ea quæ ex uarijs autoribus citat, unde facile colligere poßis hominem multæ fuisse lectionis, raró adducit quo uel locos deprauatos emendet, uel desideratos restituat, contentus illa doctißima ostentatione: quanquam ijs quæ ad historiam spectant, non minus ualuerit ille, quàm digreßionibus prolixißimis & molestißimis. Sed ne aliquis putet me id dixisse, ut officerem nomini Vadianico, sciat me in plerisquè lectorem ad Vadianum mittere, ut apud eundem latißimè colligat uel historiam uel fabulam. Cæterum quod attinet ad locos difficiles, quos Vadianus uel negligit, uel subticet, illud magnis sudoribus effecimus ut essent uel omnibus clariores: quod an præstiterimus, aliorum Geographorum sit iudicium, quorum censuram libenter subituri sumus, modò id fecerit in publicum commodum, cui perpetuò studemus. Vale.

Sup hoc Pomponio uideas comentaria Vadiani

POMPONII MELAE COSMOGRAPGI DE ORBIS SITV LIBER PRIMVS.

PROOEMIVM.

ORBIS situm dicere aggredior, impeditum opus, & facundiæ minimè capax (constat enim ferè ex gentium locorumque nominibus, & eorum perplexo satis ordine, quem persequi longa est magis quàm benigna materia) uerùm aspici tamen cognoscique dignissimum: & quod si non ope ingenij orantis, at ipsa sui contemplatione precium operæ attendentium absoluat. Dicam autem aliàs plura, & exactius: nunc autẽ ut quæque erunt clarissima, & strictim. Ac primo quidem, quæ sit forma totius, quæ maximæ partes, quo singulæ modo sint, utque habitentur, expediam. Deinde rursus oras omnium & littora, ut intra extraque sunt, atque ut ea subit ac circumluit pelagus, additis quæ in natura regionum incolarumque memoranda sunt. Id quò facilius sciri posit atque accipi, paulò altius summa repetetur.

PETRI IOANNIS OLIVARII VALENTINI IN PROOEMIVM Pomponij Melæ de situ orbis, scholia,

Præfatur operis pondus, uarietatem, obscuritatem, & perplexum argumentum: deinde quid in hoc libro & in alijs persequetur. Dicere.) Nam orator præfatur, dicunt enim oratores: sed nouè Dicere pro describere dixit. *Materia.)* Oratorium est. *Ope.)* Modestiam indicat. *Orantis.)* Nimirum talis uoluit haberi in procemio. *Forma.)* An uidelicet sphærica, rotunda, aut alterius figuræ. *Intra.)* Ad sinus refertur. *Additis quæ.)* πρὸς τὴν τοπογραφίαν spectat.

Mundi in quatuor partes diuisio. Caput primum.

OMne igitur hoc, quicquid id est, cui mundi cœlique nomẽ indidimus, unũ est, & uno ambitu se cunctaque amplectitur. Partibus differt: unde sol oritur, oriens nuncupatur aut ortus: quò demergitur, occidens uel occasus: quà decurrit, meridies: ab aduersa parte, septentrio.[a] Huius medio terra sublimis cingitur undique mari: eademque in duo latera, quæ hemisphæria nominantur, ab oriente diuisa ad occasum, [b]zonis quinque distinguitur. Mediam æstus infestat, frigus ultimas: reliquæ habitabiles, paria agunt anni

ENARRATIO CAPITIS PRIMI.

Tanta connexione cœlum, terra, & omnia elementa intermedia copulantur, ut unum sphæricum efficiant corpus, & omnia puncta, lineæ & circuli, quos in cœlo imaginamur, correspondenter sua loca habeant in terra, ut sunt poli, æquator, tropici, & alia id genus instrumenta, per quæ in cœli clariorem peruenimus notitiam. Cum enim terra ueluti centrum sit cœli, in nullã deflectens à meditullio uniuersi partem, necesse est ut linea à polo in polum tracta per medium transeat terræ, & cœlum ambitu, deinde & motu suo æquali distantia ubique à superficie eius reuoluatur, aduectu solis orientem, abductu uero occidentem constituens. Septentrio uerò & meridies alia cõstituuntur ratione, ut illis qui habitant sub æquatore nulla sit plaga meridionalis, aut duæ, cum meridies illis spiret in æstate nostra à septentrione, hyeme autẽ ab austro. a ¶ *Huius medio terra sublimis.)* Videtur Pomponius sic terram aspexisse, perinde quasi medium pomũ in aqua natet, cuius superficiei apex undique mare habet in demisso loco: sed absit ut tantus Cosmographus tam uulgariter orbis faciem studioso lectori proponat. Hoc potius uidetur uelle, ut qui cõstituitur sub æquatore, ubi mediũ terræ est, summũ teneat terræ locum, cum uterque polus ibi in horizonte delitescat, & mare ibi uideatur cingere extremitates horizontis. Est enim in septentrione mare, est & in occidente ultra Hispaniam & Mauritaniã, est denique in meridie: sed in oriente nõ est, nisi in extremis Indiæ partibus in oppositũ hemisphæriũ aliquot gradibus ire contendas. Numerato enim ab Hispaniæ extremitate medio circulo in orientem, hoc est, 180. gradibus, adhuc ferè 50. graduum spaciũ terræ protenditur usque ad extremã Indiæ oram. b ¶ *Zonis quinque distinguitur.)* Hemisphæriũ nostrũ ab antiquis in quinque diuiditur zonas. Duæ supponũtur polis, una æquatori, & aliæ duæ intercipiuntur media & extremis. Media quæ est sub æquatore, dicitur à quibusdam habere magnũ æstum: ex-

b. ab aduersa p. septentrio dixit aduersa ... qz Cosmographus ad descriptionem orbis intuetur ... sic est ei a aduersus

in .d. b. paria agunt anni tempora. q. loquitur de periculis sive circum illis qui cum habitant eandem poli altitudinem et ad gaudent eisdem temporibus nempe utriusque estas uer. hiems et cetera, sed non pariter. q. quantitas diei singulis non est equalis quam reliquorum et idem de noctibus

b huius .i. nostre zone habitate.

anni tempora, uerùm nõ pariter. c Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius situ ob ardorẽ intercedẽtis plagæ incognito, huius dicendus est. d Hæc ergo ab ortu porrecta ad occasum: & quia sic iacet, aliquanto quàm ubi latissima est, longior: e ambitur omnis oceano, quatuorq; ex eo maria recipit, unum à septentrione, à meridie duo, quartum ab occasu. Suis locis illa referentur. Hoc primũ angustum, nec amplius decem millibus passuum patens, terras aperit atq; intrat, tum longè lateq; diffusum abigit uastè cedentia littora, iisdemq; ex diuerso propè coëuntibus adeò in arctum agitur, ut f minus mille passibus pateat. Inde se rursus, sed modicè admodum laxat, rursusq; etiam q̃ fuit arctius exit in spacium: quo cum est acceptum, ingens iterum & magnum, & paludi (cæterum exiguo ore) coniungitur. Id omne quà uenit, quaq;

f aliquanto. q. longitudo mensurata ab occidente ad orientem, latitudo ab equinoctiali ad polum dirigitur. longitudo sumpta ab occasu ad orientem et longior latitudine sumpta ab equinoctiali ad polum.

f. quatuor ex eo maria. .i. a septentrione Mare Caspium sive hircanum a meridie 2. ut est persicum et Arabicum. ab occidente. Aliud ut est mediterraneum ubi est gades

tremæ uerò quæ sunt sub polis infestantur frigore excellenti. Intermediæ temperatæ sunt, non nimio æstu torridatæ, nec excellenti frigore rigescentes. c ¶*Antichthones.) Intelligit Antipodes, qui uestigia sibi mutuò opponũt, pedesq; obuertũt: hoc est, qui ex diametro terræ superficiẽ inhabitant, quales ferè sunt qui intẽperatas inhabitant zonas: illi enim paria agunt anni tempora, uerũ nõ pariter, ut cum illis est æstas, nobis est hyems, & econtra. Et cognito nostræ zonæ situ, cognosci potest & alterius situs, nõ obstante ardore intercedentis plagæ. Sic enim ueteres putarũt alterã temperatam zonam haud potuisse adiri propter intolerabilem torridæ zonæ æstum: at contrarium hodie nautæ experiuntur, cum circa tropicos maiores deprehendant esse æstus quàm sub ipso æquatore. Ratio huius est, quòd sol in tropicis constitutus, radios demittit perpendiculares, deinde dies ibi sunt longiores quàm sub æquatore, & diutius moratur sol in illo parallelo quàm in æquatore: nam in duobus mensibus uix tantundem ab illo parallelo declinat, quantum in quatuor diebus recedit ab æquatore.*

d ¶*Hæc ergo ab ortu porrecta.) Describit hic Pomponius nostram zonam, dicitq; illam ubi latissima est, hoc est, ubi nullum intercipit mare, non adæquare longitudinem: nam longitudo porrigitur ab extrema Indiæ ora, & desinit in fines Hispaniæ. Latitudo uerò accipitur à tropico Cancri usq; ad parallelum illum qui describitur circumactu poli eclipticæ, & hæc intercapedo comprehendit gradus 43. Incipit enim ab eleuatione poli grad. 23. & minut. 30. desinitq; ubi polus attollitur grad. 66. atque dimidio. Longitudo uerò est fermè 220. graduum, si solam terram metiaris. Hanc zonam expressimus suprà in figura Asiatica, quam Solino adiecimus.*

e ¶*Ambitur omnis oceano.) Alluitur quidem nostra zona oceano à septentrione, ab oriente & ab occidente, sed non à meridie. Quatuor maria quæ sese huic zonæ insinuant, sunt mare mediterraneum, Persicum, Arabicum, & Caspium. Mediterraneum ab occasu ingreditur, Caspium secundum quosdam à septentrione, Persicum & Arabicum à meridie. Porrò occidentale mare, hoc est, mediterraneum, primum angustum est, & ueluti per fauces apud Gaditanos terram ingreditur, littoraq; Africæ & Europæ usqueadeo distendit, ut à Liguria in Africam undecim ferè numerentur latitudinis gradus, in faucibus autem Abylinis non sit latitudo quartæ partis unius gradus.* f ¶*Minus mille passibus.) Loquitur de angustiis Hellesponti, per quas Xerxes rex Persarũ fecit pontem cum cõtra Athenienses pugnaret, ubi Europa cõiunctissima est Asiæ, intercedente solum arctissimo mari, ad cuius ripas sitæ sunt ciuitates Abydos & Sestos, quas memoratus Xerxes ponte coniunxit, ut exercitũ suũ traduceret. De hoc uide Iustinum lib. 2. Porrò quãdo Mela subiicit, Inde se rursus, sed modicè admodũ laxat, intelligit Propõtidem, quæ in Bosphoro Thracio prope Constantinopolim iterũ in tantas cõtrahitur angustias, ut etiam teste Plin. alituũ cantus canumq; latratus utrinq; audiantur, nisi cum uenti uocis sonum auferunt. Hinc rursum consurgit latissimũ mare Euxinũ, quod uersus septentrionem per Bosphorũ Cimmeriũ ueluti per fauces transmittitur in paludem Mæoticam.* g ¶*Nostrũ mare dicitur.) Refertur hìc nostrum, ad Europæ*

habitatores

quaq; dispergitur, uno uocabulo nostrũ mare dicitur. Angustias introitũq; uenientis, nos fretum, Græci πορθμὸν appellant.[h] Quà diffunditur, alia alijs locis cognomina acceptat. Vbi primum se coarctat, Hellespontus uocatur: Propontis, ubi expandit: ubi iterũ pressit, Thracius Bosphorus: ubi iterum effundit, pontus Euxinus: quà paludi cõmittit, Cimmerius Bosphorus: palus ipsa, Mæotis. Hoc mari & duobus inclytis amnibus,[i] Tanai & Nilo, in tres partes uniuersum diuiditur. Tanais à septentrione ad meridiem uergens, in mediã ferè Mæotida defluit: & ex diuerso Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab altero latere Africam uocamus, ab altero Europen: ad Nilum Africam, ad Tanaim Europen. Vltra quicquid est, Asia est.

habitatores, quorũ est mare mediterraneũ cum omnibus finibus eius. h ¶ *Quà diffunditur.) Vocatur enim in diuersis locis diuersis nominibus, ut mare Balearicũ, mare Ligusticum, mare Tyrrhenum, mare Carpathicũ &c.* i ¶ *Tanai & Nilo.) Quomodo mare mediterraneũ, Tanais & Nilus orbem terræ in tres distinguant partes, Europam, Asiam, & Africã, uideri potest in tabula quam Solino pro Asiæ descriptione adiecimus. Quidam tamen non Nilo, sed mari rubro aiunt Asiam distingui ab Africa.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. I.

Mundum inprimis quatuor distinguit partibus. Deinde terram quinque regionibus, quas zonas appellat. Mare uerò in quinq; distribuit maria, Oceanum, Mediterraneum, Caspium, Persicum, & Arabicum. Indicat postea tria freta, & duos ingentes amnes, quibus terra ipsa in tres diuisa est partes. Vno ambitu se.) Igitur sphæricum est: refertur ad ea uerba Proœmij, Quæ sit forma totius. Oriens.) Oriens dicitur omnis pars terræ, in qua sol oritur. Hinc est, quod punctum mobile uocatur. Græcis est ἀνατολή, Italis Leuante, Germanis Ost. Occidens.) Occidens est, ubicunque Sol occidit, punctum etiam mobile, Græcis est δύσις, Italis Ponente, Germanis Vuest. Meridies.) Duo sunt puncta fictitia, Meridies & Septentrio, sed immobilia. Meridies Græcis est μεσημβρία, Italis Mezo Giorno, Germanis Zuyd. Septentrio.) Græcis est βορέας, Italis Tramontana, Germanis Norden. Hemisphæria.) Semisphæria. Mediam æstus.) Quia diu sol decurrit per eam. Non pariter.) Quia quando nobis est hyems, habitantibus alterum hemisphærium est æstas: & quando nobis æstas, illis hyems. Antichthones.) Aduersus terram habitantes, Antipodes. χθὼν, terra est, & ἀντὶ, aduersus, cõtra. Nec est dubium quin sint Antichthones, post apertas nauigationes. Illius situ ob ardorem.) Seculo Pomponij nemo ausus fuit mediterranea Africæ peragrare: existimabant enim hanc plagam adeò feruere æstibus, ut non posset habitari. Mela sui seculi sententiam refert, dicens: Sunt multi qui ibi agant, fateor. Sed seculo Melæ nemo fuit qui hoc fateretur. Hallucinati sunt, dices, quotquot fuere illo tempore? quasi uerò ignoratio esset hallucinatio. Fateor planè eos ignorasse hemisphærium Antichthonũ, sed nec propterea hallucinatos fuisse. Quid igitur errauit Mela, si cum suo seculo ignorauerit alterum hemisphærium, & nauigationem per zonam torridam? Ambitur omnis oceano.) Homero & Aristoteli terra insula est. Vnum à septentrione.) Nihil fabulosius, & in quo magis hallucinata sit antiquitas. Argumentum erroris fuit, quòd à mari Caspio usq; ad Oceanum Septentrionalem parum terræ tractum ueteres faciebant: hinc existimabant mare Caspium ex Oceano defluere. A meridie duo.) Persicum & Arabicum intelligit. Quartum ab occasu.) Mediterraneum, siue nostrum. Hoc primum.) Mediterraneum. Fretum.) Dictum à feruendo, autore Varrone. Vulgus hunc feruorem uocat Corrente: inde omnia freta nauigantibus sunt inuisa. πορθμόν.) Id est, traiectum, de græco uerbo πορθμεύω, quod est traijcio. Primum fretum dicitur Gaditanum, uulgò Gibraltar, corrupto uocabulo. Nam antea Gibel lingua Arabica dicebatur, quæ dictio sonat montem. Hellespontus.) Nunc El far de Gallipoli. Thracius Bosphorus.) Nunc El far de Constantinopoli. Far significat strictum, seu angustiam maris. In tres partes.) Varro in duas, Asiam & Europam. Veteres apud Herodotũ in quatuor, Asiam, Africam, Europam, & Aegyptum. Recentiores in tres tantum: nam Aegyptum Asiæ partem faciunt.

Summa Asiæ descriptio. Cap. II.

TRibus hanc è partibus tangit oceanus, ita nominibus ut locis differens. Eous ab oriente, à meridie Indicus, à septentrione Scythicus. Ipsa ingenti ac[a] perpetua fronte uersa ad orientem, tantum

SCHOLIA CAP. II.

Alluit, inquit hic Mela, Asiam oceanus ex tribus partibus seu plagis mundi, meridie scilicet, oriẽte & septentrione. Ab oriente oceanus Eous &c. a ¶ *Perpetua fronte.) Præter unum mare Caspium, Asia nullas habet interruptiones marium, sed cõtinua successione extenditur in orientẽ,*

ibi se in latitudinem effundit, quantū Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immissum est. [b] Inde cum aliquatenus solida processit, ex illo oceano quem Indicum diximus, Arabicum mare & Persicū, [c] ex Scythico Caspium recipit: & ideo quà recipit, angustior, rursus expanditur, & fit tam lata quàm fuerat. Deinde cum iam in suum finem, aliarumq́ terrarū confinia deuenit, media nostris æquoribus excipitur: reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanaim. [d] Ora eius cum alueo Nili amnis ripis descēdit in pelagus, & diu sicut illud incedit, ita sua littora porrigit: deinde fit ueniēti obuiam, & primū se ingenti ambitu incuruat, pòst se ingenti fronte ad Hellesponticū fretū extendit, ab eo iterū obliquat ad Bosphorū, iterumq́ ad Ponticū latus curua, aditū Mæotidos transuerso margine attingit. Inde eam gremio ad Tanaim usq́ complexa, fit ripa, qua Tanais est. In ea primos hominū accepimus ab oriēte, Indos, Seres & Scythas. Seres media fermè Eoæ partis incolunt, Indi & Scythæ ultima, ambo latè patentes, neq́ in hoc tantū pelagus effusi: spectant enim etiam meridiem Indi, oramq́ Indici maris (nisi ubi æstus inhabitabilem efficiunt) diu cōtinuis gentibus occupant. Spectant & septentrionem Scythæ, ac littus Scythicū (nisi unde frigoribus arcentur) usq́ ad Caspium sinum possident. Inde proxima est Ariane, deinde Aria & Gedrosis & Persis ad sinum Persicum: [e] hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab his, quod in Africam restat, Aethiopum est: illic Caspiani Scythis proximi, sinum Caspium cingunt. Vltra Amazones, ultraq́ eas Hyperborei esse memorantur. Interiora terrarum multæ uariæq́ gentes habitant, Candari & Paricani, Bactri & Susiani, Pharmacotrophi, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ. Super Scythas Scytharumq́ deserta, ac super Caspium sinum, Comari, Massagetæ, Cadusij, Hyrcani, Hiberi. Super Amazonas & Hyperboreos, Cimmerij, Scythæ Eniochæ, Georgi, [f] Moschi, Corsitæ, Phoristæ, Riphaces: atque ubi in nostra maria tractus excedit, Mardi, Antibarani: & notiora iam nomina, [g] Medi, Armenij, Comageni, Murrani,

clauditurq́; iuxta ueterū inuentionē ora latissima. Sed cum nostro æuo plurimū terræ accesserit Indiæ, per nouas explorationes & nauigationes, paulò aliam formā cornu Asiæ induit quàm hic Mela describat.

b ¶Inde cum aliquatenus solida processit.) Quàm solidū & rectū procedat littus Indicū, ostendit tabula Asiæ Solino adiecta. Certè magni sinus ex oceano meridiano in Asiæ terram ingrediuntur, qui sinuosum efficiunt littus atq; inæquale, etiam si Arabicū mare atq; Persicum non numeremus.

c ¶Ex Scythico Caspiū recipit.) Sic pleriq; sentiūt, mare Caspium nasci ex oceano septentrionali, sed Ptolemæus secus mare illud describit, ut inter ipsum & oceanū septentrionalem lata intercedat terra. Nō igitur Asia ea parte qua mare Caspiū tenet angustior est, ut hic Mela refert, sed eodem tenore procurrit in orientē, & tandem desinit in oram strictiorem, ut tabula ipsa Asiæ ostendit. Ab occidente uerò terminatur ad maria nostra præter extremitatem septentrionalem, quæ desinit ad Tanaim fluuium, & extremitatē meridionalem, quam terminat Nilus. *d ¶Ora eius cū alueo Indi.) Sensus est, si ab ostio Nili sequaris littus maris mediterranei, deduceris in Syriam, & hinc per Ciliciam ibis obuiā mari Aegæo, ut nō sine magno ambitu per littora maris uenias in Cariā aut Asiam minorē, quas regiones Mela hic frontē uocat Asiæ. Ab ea fronte peruenitur ad Hellespōticas fauces, inde Propontis paululū dilatatur, et rursum in Bosphoro cōtrahitur, et ab illis angustijs distenditur in pontū Euxinum, & tandem per Bosphorum Cimmeriū patet aditus in Mæoticas paludes, quæ recipiunt Tanaim fluuiū, ad cuius ripam habitāt Scythæ, post hos sequūtur Seres, & tandem Indi. Indi tenent extremitatem orientalem, & Scythæ occidentalem, Seres autē mediam Asiæ partem. Nostra tamen tempestate totus ille tractus Asiæ septentrionalis occupatur à Tartaris, et Indi tenent meridionalem plagam, nisi ubi ob nimios calores cōmoda habitatio esse nequit.* *e ¶Hunc populi Persarum.) Sinū, inquit, Persicū ambiunt Persæ, & sinū Arabicū Arabes, ut scilicet Arabes extendantur usq; ad Nilum, ultra Nilum uerò Aethiopes cōmorentur. Vltra sinū autē Caspium olim habitauerunt Amazones, ac inde Hyperborei, quos tamen quidā ponūt citra Tanim in Europa. Ex reliquis mediterraneis gentibus quas hic Mela enumerat, quædā celebres sunt apud autores, aliæ obscuræ. Pharmacotrophi Scythæ sunt, sic dicti quòd uenenū comedant. Georgi uerò nomē habere uidentur ab agricultura.* *f ¶Moschi.) Hi hodie tenēt extrema Europæ à septentrione, cōfines Polonis & Lithuanis.* *g ¶Medi, Armenij.) Recenset Mela gentiū nomina*

coor

Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallogræci, Lycaones, Phryges, Pisidæ, Isauri, Lydi, Syrocilices. Rursus ex ijs quę meridiē spectāt,[h] eædē gentes interiora littora tenētusq; ad sinū Persicum. Super hunc sunt Parthi & Assyrij,[i] super illum alterū Babylonij. Et[k] super Aethiopas, Aegypti. Ripis Nili amnis & mari proxima, ijdem Aegyptij possidēt: deinde Arabia angusta fronte sequentia littora attingit. Ab ea usq; ad flexū illum quē suprà retulimus, Syria, & in ipso flexu Cilicia:[m] extra autem, Lycia & Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas usq; ad Hellespontum. Ab eo Bithyni sunt ad Thracium Bosphorū. Circa Pontum aliquot populi alio alioq; fine, omnes uno nomine Pontici dicuntur: ad lacum, Mæotici, ad Tanain Sauromatę.

eo ordine quo sitū habent in terra: nam Medis sunt cōfines Armenij, Armenijs Comagini & Cappadoces, Cappadocibus Gallogræci, qui & Galatæ, ad quos diuus Paulus unā epistolā scripsit. His iunguntur Lycaones, Phryges &c. Quod autem Pomponius hic meminit Syrocilicū, et nō absolutè dicit Cilicū, fieri potest quòd Ciliciam in duas distinxerit partes, eamq; quæ Syriæ cōtermina est uocarit Syrociliciā. h ¶*Eædem gentes.) Sensus est, in locis meridionalibus Asiæ sunt gentes quæ ferè cōmunem habēt Syriæ appellationē, sicut et in septentrione tam uariæ gentes uno nomine Scythæ appellantur: unde & una lingua utūtur Syri, Mesopotami, Chaldæi, Assyrij, & aliæ circumiacentes regiones, quā sacræ literæ plerunq; Arameam uocāt.* i ¶*Super illū alterū.) Dicit Babylonios sitos super alterū sinum, quem scilicet, ut prius, intelligit Arabicū: unde & quidā scripserunt, Euphraten fluuiū qui labitur per Babyloniā, mergi in sinum Arabicū: sed ex Ptol. aliud colligitur, nempe & Babyloniā & Euphraten cōnecti sinui Persico.* k ¶*Super Aethiopas Aegypti.) Fuerat hic magis dicendum, infra Aethiopas sitam Aegyptū, cum Nilus ex Aethiopia descendat in Aegyptū: sed uidetur Mela respectum habuisse ad polum arcticū, ut ea superiora esse dicantur, quæ illi sunt propinquiora.* l ¶*Arabia angusta.) Post Canopicū Nili ostium supra mare rubrū prominet frons quædam Arabiæ usq; in mare mediterraneum, cui inflexu ipso iungitur Syria. Vide suprà in Solino figuram quam posuimus pag. 81.* m ¶*Extra autem.) Regiones in fine huius capitis enumeratas, inuenies suprà in figura quam Solino pag. 38. adiecimus.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. II. SCHOLIA.

Perpetua fronte.) Nō interrupta, sed integra, uersus orientem & septentrionem. Tantū ibi se in latitudinem.) Hæc referuntur ad secula Melæ, quibus nondum tota Africa innotuerat. Cum aliquatenus solida.) Ex ignoratione illarum regionū hæc dixit Mela. Nō erant hæc littora maris Indici plenè cognita Pomponij tempore: constat enim ex recentioribus nauigationibus, non posse solidam esse ad meridiem, ob sinum Arabicum, Persicum, sinum Caticolpicum, Gangeticum, & Magnum. Ex Scythico Caspium.) Diximus ignorasse antiquitatem, distantiam ab Hyrcano mari usq; ad Oceanum septentrionalem, & propterea incidisse in illum errorem.

Rursus expanditur.) In littore maris Rubri, uersus Aegyptum. In suum finem.) Hoc est, ad Caput bonæ spei, nunc Cabo de bona speranca, uersus meridiem, & Tanaim uersus septentrionem. Media.) Hoc est, mediam circumluit nostrum mare siue mediterraneum. Deinde fit uenienti obuiam.) Ad flexum Syriacum. Ingenti ambitu.) A Pelusio ostio, & oppido nunc Damiata, usq; ad Cariam regionem Asiæ minoris. Obliquat.) Vtcunq; flectitur in Propontide. Iterum curua.) Ad Pontum Euxinum. Aditum.) Cimmerium Bosphorum ostendit. Transuerso margine.) Hoc est, angulum faciente. Indos.) Ab oriente & meridie retinent nomen. Diuisa est India in superiorem & inferiorem. Inferior, in Indiam extra Gangem, & Indiam intra Gangem. Superioris sunt regna præcipua Cathai, Mulpha, Cyanba, Chairam Thebet, Bocat, & regnum Mursuli, Moabor, Moabat, & regnum Var, nunc Synarum, Lusitani uocant Chinarum. India extra Gangem habet Lamay regnū, & prope Malaqua: India intra Gangem, Narsingam, regnum potentissimum, & propè caput Curiæ Callicut, regnum & ciuitatem, ubi & Canamor, Torma patain, Pandarani, Bisnagar, Bartacala. Seres.) Orientalis regio Sereca, & magis mediterranea quàm Scythica & India superior, inter Scythas & Indos sita. Huius regionis sunt prouinciæ Camul & Chichitalis. Scythas.) Quotquot sunt à parte illa orientali quæ prouincia Tangut uocatur, usq; ad Rha fluuium, omnes uno nomine Scythæ dicuntur, & tota regio nostro seculo Tartaria. Principiò ab oriente sunt Scythæ: extra Imaum montem, ramentum Tauri, sunt quidem Tartari: apud quos est Tangur, Cathaia, & Halor, subiecta omnia magno Cham regi Tartarorum. In Scythia intra Imaum sunt alij Tartari, usq; ad Rha, ut diximus: postea usq; ad Tanaim sunt Sarmatici Asiatici. Persis.) Retinet nomen, cuius dominus est Sophus. Quod in Africam.) Intellige meridiem uersus: nam septentrionem uersus Aegyptus est.

Hyperborei.) Scythæ sunt, & Tartari. Sunt tamen qui dicant eos Europæos esse. Parthi.) Parthi & Assyrij sub ditione Sophu regis. Caria.) Ab ea usq; ad Bithyniam regio Asia minor dicitur, nunc Anatolia & Turgiua. Sauromatæ.) Sarmatæ Asiatici, inter quos sunt Magni Bulgari.

EV
RO
PA
Scotia
Scandia
Tanais
Hyber-
nia
Anglia
Moscouia
Mæotica palus
Sarmatia
Mare Britannicum
Germania
Pontus Euxinus
Danubius
Gallia
Constantinopolis
Alpes
Sinus Adriaticus
Italia
ASIA MINOR
Mare Tyrrhenum
Pyrenei
Maiorica
Corsica
Græcia
Hispania
Sardinia
Mare Aegæum
Rhodus
Cyprus
Mare Io-
nium
Candia
Peloponnesus
Fretum Gaditanum
Sicilia
Carthago
Mare mediterraneum
AFRICA

Summa Europæ descriptio. Cap. III.

EVropa terminos habet, ab oriente Tanaim & Mæotida, & Pontum: à meridie, reliqua nostri maris: ab occidente, [a] Atlanticum: à septentrione Britannicum oceanum. [b] Ora eius, forma littorum, à Tanai ad Hellespontum, quà ripa est dicti amnis, quà flexum paludis ad Bosphorũ redigit: quà Ponto, Propontidi, & Hellesponto latere adiacet, contrarijs littoribus Asiæ nõ opposita modò, uerumetiã similis est. Inde ad fretum nunc uastè retracta, nunc prominens, tres maximos sinus efficit, totidemq; in altũ se magnis frontibus euehit. [c] Extra fretũ ad occidentem inæqualis admodũ, præcipuè media, quà procurrit ad septentrionem: nisi ubi semel iterumq; grãdi recessu abducitur penè ut directo limite extenta est. Mare quod primo sinu accipit, [d] Aegæum dicitur: quod sequenti, in ore Ionium: Adriaticum, interius: quod ultimo, [e] nos Thuscum, Graij Tyrrhenum perhibent. Gentium prima est [f] Scythia, alia quàm dicta est: à Tanai, media fermè Põtici lateris. Hinc in Aegæi partem continens, Thraciæ ac Macedoniæ adiũgitur. Tum [g] Græcia prominet, Aegæũq; ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. [h] Inter ipsum Adriaticũ & Thuscum Italia procurrit. In Thusco intimo Gallia est, ultrà Hispania est. Hæc in occidentem, deniq; etiam ad septentrionẽ diuersis frõtibus uergit. Deinde [i] rursus Gallia est longè, & à nostris littorib. hucusq; promissa. Ab ea Germani ad Sarmatas porrigũtur, illi ad Asiam. Hæc de Europa.

SCHOLIA CAP. III.

Non opus habet hoc Pomponij caput multa declaratione, sed unica Europæ figura, quã adiecimus, satis omnia explicat quæ hic commemorantur. Exponam tamen aliqua quæ hic simplici lectori difficilia aut obscura uideri possent. a ¶ *Atlanticum.) Est mare Atlanticum proprie, quod Libyæ alluit littora, ab Atlante Mauritaniæ monte sic denominatum. Pomponius uerò denominationẽ illam ultra fretum Gaditanũ in Hispanias quoq; trahit, quòd tam exiguus maris ingressus Hispaniam diuidat à Mauritania.* b ¶ *Ora eius.) Extremitatem & terminum Europæ orientalem intelligit, quæ à Tanais fonte incipit, & extenditur per ripas Tanais, Mæoticæ paludis, ponti Euxini, Bosphori, Propontidis &c. in meridiem. Inspice figuram Europæ hic adiectam, & omnia clarius uidebis in ea quàm calamus exprimere posit: uidebis enim oculo, quomodo Asiæ & Europæ littora contra se ponantur, iam contrahuntur, iam porriguntur, & rursum ab inuicem distenduntur, qui inæqualis procursus uarios efficit sinus. Vbi littora Asiæ & Europæ ad sese propius accedunt, fretum efficiunt, & ubi à se distenduntur uel retrahuntur, maria constituũt. Rursus ubi ora terræ frõtes mittit in mare, sinus efficit, ut est circa Peloponnesum & circa Italiam. De his uarijs maris anfractibus plura suprà scripsimus in Solino cap. 36. sub litera r. Tres maximi sinus quorum hic meminit Mela, sunt hi. Primus est à Gaditano freto usq; ad extremum Italiæ promontorium: secundus ab hoc promontorio, uel ab alio sibi opposito (est enim extrema Italiæ ora bifrons) usq; ad frontem Epiri, quam Acroceraunion uocant: & tertius ab hac fronte usq; ad Hellespontum.* c ¶ *Extra fretum.) Hæc intelligenda sunt de figura Europæ, quam habet à Gaditano freto per littora Hispaniæ, reflectens se à septentrione, & procurrens in orientẽ inæquali limite. Hæc ex adiecta pictura aduertere poteris.* d ¶ *Aegæum dicitur.) De mari Aegæo scripsimus suprà in Solino cap. 36. sub litera r. Porrò Ionium mare sic dictum quidam putant à Ionio Dyrrachij filio, quem imprudenter à se occisum in mare proiecit Hercules, ut defuncti memoriam propagaret. Alij alias habent coniecturas. Est autem mare illud inter sinum Adriaticum & Peloponnesum. Sinus Adriaticus hanc nomenclaturã habet ab Adria ciuitate, cuius uestigia prope Ferrariam adhuc uideri asserunt.* e ¶ *Nos Thuscum.) Vocatur mare illud quod alluit citeriorem Italiam Thuscum, à Thuscia regione: & Tyrrhenum à Tyrrheno Lydi fratre atq; Athys filio, qui è Mæonia discedens uenit in Italiam, occupauitq; oram maritimam quæ est citra Liguriam.* f ¶ *Scythia alia.) Duplex est Scythia: una in Asia, cuius suprà meminit: alia in Europa, cuius mentionem hic facit.* g ¶ *Græcia prominet.) Peloponnesus, inquit, quæ longè in mare porrigitur, dirimit Aegæum mare ab Ionio.* h ¶ *Inter ipsum Adriaticum.) Efficiunt hæc duo maria, Adriaticum & Thuscum, peninsulam Italiam, id quod pictura docet.* i ¶ *Rursus Gallia est.) Gallia, inquit, alluitur à meridie nostro mari, quod est mediterraneum, & à septentrione mari Britannico &c.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. III. SCHOLIA.

Tanaim.) Nunc Tana dicitur. Nunc uastè retracta.) Ad sinum Aegæum, Adriaticũ, & ad Thuscum refertur. Prominens.) In Peloponneso, & in promontorio Calabriæ. Præcipuè media.) Versus Pyrenæos, ad

fontem Rabiam. Vbi semel.) *Apud fontem Rabiam.* Iterum.) *In Germaniam. Pomponius reliquit sinum Danorum.* Abducitur.) *Dictio familiaris Melae, retrahitur.* Directo limite.) *Directo margine & littore, id est, perpetua est, nisi in fine Pyrenaeorum, & in Germania: nam tres sinus facit.* Aegaeum.) *Dictum autore Varrone, ab hinnulis, quod in eo mari scopuli à similitudine caprarum,* αἶγες *uocentur.* Sequenti in ore.) *Os appellat, & non sinum Corinthiacum: quanquam reuera sinus est. Mare Aegaeum protenditur ab Hellesponto usque ad sinum Megaricum in Peloponneso: à sinu uerò Megarico usque ad os sinus Adriatici Ionium. Mare Aegaeum nunc dicitur Archipelago: nam complectitur Syriacum, quod nunc est El mar de Suria. Mare Adriaticum ab Adria oppido dictum, iam non extat: erat enim prope Venetias. Nunc hoc mare dicitur La Canal de Venecia.* Scythia.) *Duplicem indicat Scythiam, sicut duplicem Sarmatiam: Scythiam Asiaticam, quae pars est Tartariae: & Europaeam, quae Hunnos, Moschobitas, Lituanos comprehendit.* Hinc.) *Hoc est à medio latere Ponti, usque ad Aegaei partem est Thracia, cuius metropolis est Constantinopolis, ubi Mediterranei sunt Bulgarij & Valachi.* Tum Graecia prominet.) *Peloponnesum intelligit, nunc est La Morea.*

Illyris.) *Nunc Sclauonia.* In Thusco intimo Gallia.) *Ita est, si nomine Galliae comprehenderis cisalpinam & transalpinam.* Diuersis frontibus.) *Primum sacro promontorio quod nunc dicitur Cabo de San Vincente. Deinde Nerio, quod nunc est finis terrae in Compostella. Tum Gobeo in Britannia minore, nunc est Sanctus Mattheus. Postea Dacico, ubi sunt liberae ciuitates, quarum praecipua est Lubecum. Dictae nunc, ciuitates Ostrelingorum.* A nostris littoribus.) *Maris mediterranei.* Ad Sarmatas.) *Nunc Polonos: id est, usque ad Visulam amnem, distinguentem Sarmatiam à Germania.*

Summa Africae descriptio. Cap. IIII.

Africa ab orientis parte Nilo terminatur, pelago à caeteris; breuior est quidem quam Europa, quia [a] nec usquam Asiae, & non totius huius littoribus obtenditur. [b] Longior tamen ipsa, quàm latior: & quà ad fluuium attingit, latissima. [c] Vtque inde procedit, ita media praecipuè in iuga exurgens, pergit incurua ad occasum, fastigiatque se molliter, & ideo ex spacio paulatim adductior. Vbi finitur, ibi maximè angusta est. [d] Quantum incolitur, eximiè fertilis. Verùm quòd pleraque eius inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim coeli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, uasta est magis quàm frequens. Mare quo cingitur septentrione, Libycum; à meridie, Aethiopicum; ab occidente, Atlanticum dicimus. Ab ea parte quae Libyco adiacet, proxima Nilo prouincia, quam Cyrenas uocant. Deinde, cui totius regionis uocabulo cognomen inditum est, [e] Africa. Caetera Numidae & Mauri tenent: sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Vltra Nigritae sunt, & Pharusij, usque ad Aethiopas. Hi & reliqua huius, & totum latus quod meridiem

SCHOLIA CAP. IIII.

Hic in primis te, lector, mittimus ad Solinianam figuram, quam pro Africa ordinauimus cap. 40. ubi uidebis Africam undique mari cinctam, praeter portionem aliquam terrae, quae est prope Canopicum Nili ostium, inter mare rubrum & mare mediterraneum. Ab austro tamen non extendimus picturam ipsam usque ad oceanum meridionalem, sed resecuimus portionem aliquam ab Africa, quae & ueteribus Cosmographis fuit incognita. Quòd autem Mela Africam breuiorem asserit esse Europa, rectè sentit, qui eam ab occidente extendit usque ad Nilum. Sin longitudinem eius metiamur ab Atlantico mari usque ad mare rubrum & Troglodytarum orientalem oram, longior erit Africa Europa, aut saltem aequè longa, cum littora utriusque partis, tam ab occasu quàm ab exortu eisdem incipiant & finiantur meridianis. a ¶ Nec usquam Asiae.) *Certè Troglodytarum regio obtenditur Arabiae, & Cyrenaica prouincia opponitur Cariae, & parum abest quin & Aegypti pars Ciliciae opponatur. Sed facilè hic defendi potest Mela, praesertim qui Troglodytas extra Africam ponit.* b ¶ Longior ipsa quàm latior.) *Metitur hic Mela Africam ut suo tempore fuit explorata, etiamsi infrà mentionem faciat extremi Africae continentis promontorij, quod hodie uocant Caput bonae spei, de quo in Solino cap. 70. sub litera e & h nonnihil diximus. Vt nostro tempore est explorata, latitudo superat longitudinem: nam in longitudine habet gradus 56. in latitudine autem 64.* c ¶ Vtque inde procedit.) *A Nilo, inquit, Africa sensim erigitur in montium uertices, quousque ueniatur ad Atlantem. Sed quomodo incurua pergat ad occasum, finiaturque ibi, ubi maximè angusta est, difficile uidetur habere sensum, nisi angustias illas referas ad fretum Gaditanum.*

d ¶ Quantum incolitur.) *Vide in Solino cap. 37. sub litera e, quid scripserimus ex autoribus de fertilitate & sterilitate Africae.* e ¶ Africa.) *Subaudiendum, minor: ea enim ponitur inter Numidiam & Cyrenas.*

Post

meridiem ſpectat, uſq; in Aſiæ confinia poſsident. At ſuper ea quæ Libyco mari abluuntur, Libyes Aegyptij ſunt, & [f] Leucoæthiopes, & natio frequens multiplexq; Getuli. Deinde latè uacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, pòſt Augilas & Troglodytas, & ultimos ad occaſum Atlantas audimus. Intrà (ſi credere libet) uix iam homines, magiſq; ſemiferi [g] Aegipanes, & Blemmyæ, & Gamphaſantes, & Satyri, ſine tectis paſsim ac ſedibus uagi, habent potius terras quàm habitēt. Hæc ſumma noſtri orbis, hæ maximæ partes, hæ formæ genteſq; partium. Nunc exactius oras ſituſq; dicturo, inde eſt cō modiſsimū incipere, unde terras noſtrum pelagus ingredit̄: & ab ijs potiſsimū, [h] quæ influenti dextra ſunt. Deinde ſtringere littora, ordine quo iacent: peragratiſq; omnibus quę mare attingūt, legere etiam illa quæ cingit oceanus, donec curſus incœpti operis intrà extraq; circumuectus orbem, illuc unde cœperit redeat.

Poſt Numidiam ſequitur duplex Mauritania, Cæſarienſis et Tingitana. Tingitana extenditur ad mare Atlanticū. Hinc ſi pergas ad auſtrū, occurrent Nigritæ, Senegenſes, Gambrenſes, Mellenſes &c. Mela poſt Nigritas ponit Pharuſios, inde Aethiopes, qui extenduntur uſq; ad Nilum, qui ſecundum eum terminus eſt Africæ. f ¶*Leucoæthiopes.) Sic uocantur quidam Aethiopes, qui cōparatione aliorū ſubalbidi eſſe deprehenduntur, nō in totum albi, nec in totū nigri.* g ¶*Aegipanes.) De his monſtris diximus in Solin. ca. 37. ſub litera h, et cap. 44. ſub litera l. Habes quoq; ibi de Gamphaſantibus et Satyris.* h ¶*Quæ influenti dextra ſunt.) Cum oceanus per Gaditanum fretum in continentem terram irrumpat, commodum uiſum fuit Pomponio fluxum eius ſequi, oramq; tenere dextrā, quæ eſt littus Africum, & ſtudioſo lectori oſtendere regiones, urbes, montes, fluuios, & quicquid procedenti obuium uenerit: & ubi littus illud maris mediterranei abſoluerit, etiam proſequi & deſcribere littus oceani, quod totam cingit Africam.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IIII. SCHOLIA.

Quia nec uſque Aſiæ.) Nunquam Aſiæ littoribus contrà tenditur Africa. Longior tamen ipſa quàm latior.) Nil uerius, ſi ad ſecula Pomponij referas, quibus Africa uſque ad principium Aethiopiæ ſolum cognita erat. Quà ad fluuium.) Nilum intellige. Ita media præcipuè in iuga.) A Numidia, quæ ſita eſt in Media Africa, incipiunt exurgere montes: quanquam à Catabathmo uſque ad fretum ſemper exurgit Africa, præcipuè tamen in Numidia. Pergit in curua.) Id eſt, nullos facit ſinus: niſi uoles Syrtes appellare ſinus. Faſtigiatq; ſe molliter.) Id eſt, erigitur, & contrahitur in cunei formam pedetentim. Et ideo ex ſpacio paulatim adductior.) Ex ſpacio, quaſi uix ſcires cognoſcere diſcrimen contractionis, niſi in magno ſpacio. Adductior.) Contractior. Quantum incolitur.) Hoc eſt, totus tractus marinus eximiè fertilis: mediterraneus ſterilis.

Cyrenas.) Nunc dicta Corena. Africa.) Minor, nunc dicta Barbaria. Mauri.) A potentiſsima ciuitate dicti, quæ nunc eſt Marruecos, ubi agunt Alarabes. Nigritæ & Pharuſij.) Dicam poſtea, mediterranei ſunt. Vnde terras noſtrum.) Id eſt, à freto Gaditano. Quæ influenti dextra.) Ab Africa. Illuc unde cœperit.) Id eſt, in idem fretum.

Particularis Africæ deſcriptio.
Mauritania. Cap. V.

DIctum eſt Atlanticū eſſe oceanū, qui terras ab occidente cōtingeret, hinc in noſtrū mare pergētibus læua Hiſpania, Mauritania dextra eſt. [a] Primæ partes illæ Europæ, hæ Africæ. [b] Eius oræ finis Mulucha: caput atq; exordiū eſt promontorium, quod Græci Ampeluſiam, Afri aliter, ſed idem

SCHOLIA CAP. V.

Iam ſæpe diximus, oceanum iuxta diuerſas quas alluit terras, alia & alia ſortiri nomina, ut eſt mare Indicum, mare Perſicum, mare Britannicum: ſic hic ab Atlante monte, qui Mauritaniā occupat, & pertingit uſq; ad oceanum occidentalem, denominatur ab eo mare Atlanticum.

a ¶ *Primæ partes.) Quemadmodum cœli longitudo accipitur ab occidente in orientem, quòd ſcilicet motus tam planetarum quàm nonæ ſphæræ continuò in orientem nitatur: ita quoq; in terris longitudinis ſupputatio fit ab occidente, & primæ terræ partes capiuntur ab Hiſpania & Mauritania, & non ab India. Quòd ſi ortum ſolis & initium diei inſpicere uoluerimus, ſic quidem primas concedimus orienti & non occidenti, quia hæc fiunt à primo mobili, cuius motus fit ab oriente in occidentem, contrariam ſcilicet planetis obſeruans legem.* b ¶*Eius oræ finis.) Mulucha, inquit, finis eſt Mauritaniæ ab oriente, diſtinguens eam à Numidia. Ampeluſia autem promontorium (à uineis ſic dicta) initium eius eſt, in quo ſcilicet ſpecus eſt Herculi ſacer, quòd in eo refratur occidiſſe gigantem incolis moleſtum.*

sed idem significāte uocabulo, appellant. In eo est specus Herculi sacer, & ultra specum Tingi oppidum peruetus, ab Antæo, ut ferunt, conditum. Extat rei signum parma elephantino [c] tergore execto ingens, & ob magnitudinem nulli nunc usuro habilis, quam locorum accolæ ab illo gestatam pro uero habent traduntq;, & inde eximiè colunt. Deinde est mons præaltus, ei quem ex aduerso Hispania attollit obiectus, hunc Abylam, illum Calpen uocāt, columnas Herculis utrunq;. Addit fama nominis [d] fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium oceanum, ad quæ nunc inundat, admissum. Hinc iam mare latius funditur, submotasq; uastius terras magno impetu inflectit. Ceterū regio ignobilis, & uix quicquam illustre sortita, paruis oppidis habitatur, parua flumina emittit, [e] solo q̃ uiris melior, & segnitie gentis obscura. Ex ijs tamen quæ commemorare non piget, montes sunt alti, qui continenter, & quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum septem, [f] ob similitudinem fratres uocantur. Tamuada fluuius, & Rusicada, & Siga, paruæ urbes: & portus, cui Magno est cognomen ob spacium. Mulucha ille quem diximus, amnis est ingentium olim regnorū terminus [g] Bocchi Iugurthæq;.

Porrò Mulucha fluuius ille esse putatur quem Ptolemæus Mulum uocat. Ampelusiā autem appellat Cotem, iuxta quam est oppidum Tingi, unde ea pars regionis uocata est Mauritania Tingitana, sicut reliqua pars Cæsariensis à Cæsarea. c ¶*Tergore execto ingens.) Ex elephantinæ pellis tergore, quod reliqua pelle durius est, fuit exectum huius parmæ tectoriū seu potius munimentū, & ob magnitudinē eius facilè cōijcere licuit Antæum fuisse uirū proceræ staturæ, quippe de quo quidam scribunt, quòd cubitis quadraginta adoleuerit in Libya apud Lixum oppidū, quod Antæi regia olim dicebatur.* d ¶*Fabulam.) De hac fabula quoq; in Solino cap. 28. scripsimus. Plin. uerò de his colūnis ita scribit lib. 3. Proximi faucibus utrinq; impositi montes, coërcent claustra, Abyla Africæ, Europæ Calpe, laborū Herculis metæ, quam ob causam indigenæ columnas eius dei uocāt, creduntq; perfossas, exclusa antè admisisse maria, & rerū naturæ mutasse faciem. Scribit & Strabo multa de his columnis lib. 3.*

e ¶*Solo quàm uiris melior.) Id Mela optimè scire potuit, quum patria sua parum abesset à regione Mauritaniæ. Deinde natura quoq; fieri solet, ut homines qui nullo exercentur labore, ignaui sint, ut fieri consueuit in terris quæ sua sponte necessaria uitæ ubertim proferunt, id quod in terris nostris quoque accidere compertum habemus: sed exempla sunt odiosa.* f ¶*Ob similitudinem fratres uocantur.) Alij scribunt, ob paritatem cacuminis eos fratres appellatos, & quòd elephantis sint pleni. Meminit & Solinus horum montium cap. 38.* g ¶*Bocchi Iugurthæq;.) Præfuit Bocchus ille Mauritaniæ orientali, Iugurtha uerò occidentali, dirimente Mulucha amne regnum alterum ab altero. Boccho successit Iuba, de quo in Solino diximus in fine cap. 37. De Iugurtha habes apud Florum libro tertio.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. V.

Atlanticum.) Atlas mons maior Africam diuidit, nunc dicitur Maiuste. Atlas minor, Lante. Ampelusiam.) A uinetorum copia, promontorium est, nec hodie uocatur Cabo desparto, sed Cabo de Cantero. Tingi.) Nunc Taniar, regis Lusitaniæ. Abylam.) Nunc Aceuta: oppidum etiam Lusitanorum. Hinc sumit initium mons ille, qui nunc dicitur La Siera Dal marca. Siera hispanicè sonat montem: plenus est hic simijs.

Calpen.) Nunc Gibraltar. Tamuada.) Nunc Bediæ, rigat regionem Alarabum. Rusicada.) Nunc Astora. Siga.) Nunc la Guardia uulgò dicitur.

Numidia. Cap. VI.

ABeo Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsagæ, spacio quidem q̃ Mauritania angustior est, uerùm & culta magis, & ditior. Vrbium, quas habet, maximæ sunt Cyrtha procul mari, nunc [a] Sittianorū colonia, quondam regum domus Iubæ & Siphacis, quū foret opulentissima: [b] Iol ad mare, aliquādo ignobilis, nūc quia Iubæ regia fuit, & quod Cęsarea uocitatū, illustris. Citra hanc

SCHOLIA CAP. VI.

De Numidis, qui & Nomades, diximus in Solino cap. 39. Quòd autē Numidia hic angustior esse perhibetur quàm Mauritania, id fit propter maiorem maris distentionem, quod iuxta Mauritaniam angustis cōtinetur littoribus. a ¶*Sittianorum colonia.) Non satis constat qui isti Sittiani fuerint. Ptolemæus uocat hanc urbem Sitici coloniam, ponitq; eam procul à mari iuxta fluuiū Ampsagam, sicut & Mela hic facit.* b *Iol.) Sic primùm uocata fuit ista ciui-*

hanc (nam in medio fermè littore sita est) Cartenna & Arsenaria sunt oppida, & Ampsa castellum, & Laturus sinus, & Sardabale fluuius. Vltrà, monumentũ cõmune regiæ gentis. Deinde Icosium & Vthisia urbes, effluentes inter eas Ancus & Nabar, aliaq; quæ taceri nullum rerum famæ'ue dispendiũ est. c Interius, & longè satis à littore (si fidem res capit) mirũ ad modum spinæ piscium, muricum ostreorumq; fragmenta, saxa attrita (uti solent) fluctibus, & nõ differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ. Alia & huiusmodi signa atq; uestigia effusi olim usq; ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus esse, inueniriq; narrantur.

tas, de qua Strabo libro ultimo sic scribit: In hac ora ciuitas fuit nomine Iol, quam quum Iuba Ptolemæi pater muniret, mutato nomine uocauit Cæsaream, in honorem scilicet Augusti Cæsaris. Vide Strabonem libro ultimo. c ¶ *Interius & longè satis à littore.) Spinæ, inquit, piscium muricumq; fragmenta & saxa attrita, quæ in interiori Numidia inueniuntur, testantur mare olim pro suo alueo Numidiam occupasse, aut inundasse: uel, quod ego magis credo, hæc in sicco relicta sunt ex diluuio generali, qualia & in agris nostris paßim inueniuntur, nempe ingentes piscium spinæ, gigantum & maximarum belluarum ossa. Scio & in medio Germaniæ aliquando reperta cornua unicornium, qui tamen longißimè absumus à mari. Non tamen nego terras nonnunquam mutari acceßu, receßu, irruptioneq; marium, etiamsi scriptura dicat, Terminum posuisti eis quem non prætereunt: terminus iste est arena, quæ cohibet mare intra alueum suum. Sed quid dicemus ad prophetam, quando asserimus ex mari factas terras, & rursum terras occupatas à mari? Ad id propheta respõdet eodem loco, nempe Psal. 104. Nõ reuertentur ut operiant terram. Operiunt quidem nonnunquam proxima littora, id quod accidisse scimus Holandiæ, Frisiæ, & multis locis Græciæ, sed non operiunt totam terram, sicut operuerunt à principio creationis, & deinde in diluuio uniuersali.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VI. SCHOLIA.

Numidia pars Africæ minoris, teste Ptolemæo. Cyrtha.) Nunc Constana. Iol.) Nunc Bugia. Cartenna.) Nunc Silefe. Arsenaria.) Nunc Arsen.

Africa minor. Cap. VII.

Regio quę sequit̃ à promõtorio Metagonio ad aras Philænorũ, propriè nomen Africæ usurpat. In ea sunt oppida, a Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca. Deinde tria promõtoria, b Candidũ, Apollinis, Mercurij, uastè proiecta in altũ, duos grandes sinus efficiunt: Hipponensem uocant proximũ, ab c Hippone Diarrhyto, quod littori eius appositũ est. In altero sunt castra Lælia, castra Cornelia, flumen Bragada, Vtica & d Carthago, ambæ inclytæ, ambæ à Phœnicibus conditæ.

SCHOLIA CAP. VII.

Post Numidiam, ad orientem sequitur Africa minor, & extenditur usq; ad Cyrenaicam. Incipit autem secundum Melam à promontorio angulari, quod Metagonium appellat, & desinit ad aras Philænorum. Solinus uerò capite quadragesimo scribit Africam incipere à Zeugitano pede, unde & Martianus uocat eam Zeugitanam regionem. Ptolemæus orditur eam à fluuio Ampsaga, & fieri potest quòd omnes isti termini nõ multum à se inuicem distiterint. De aris Philænorum in fine huius capitis nonnihil autor ipse scribit. a ¶ *Hippo.) In hac ciuitate diuus Augustinus episcopum egit. Est autem maritima, sicut & Rusicada atque Tabraca. Situs omnium inuenies apud Ptolemæum tabula secunda Africæ, in Numidia noua.* b ¶ *Candidum.) Mela ponit Candidum promontorium primo loco, Solinus uerò secundo. Melæ Plinius subscribit.* c ¶ *Hippone Diarrhyto.) Hæc alia est à Hippone regia, dicta Diarrhytus propter aquarum irrigua, & palustre solum.* d ¶ *Carthago.) Hæc urbs ab Elissa regis Tyri filia condita est ante Romam 72. annis, fuitq; totius Africæ caput. Reges habuit potentißimos, qui usqueadeo imperium dilatauerunt, ut etiam inter quatuor principalia regna à quibusdam poneretur. Scribunt historici murum Carthaginis complexum spacium uigintiduo millia paßuum, & totam ferè mari cinctam, ut etiam pro peninsula habita fuerit. Murus latus triginta pedibus, saxo quadrato, in altitudine quadraginta cubitorum. Arx, cui nomen Byrse fuit, paulò amplius quàm duo millia paßuum tenebat. Ex una parte murus communis urbi & Byrsæ erat imminens mari. Stetit 700. annis, grauißima habens contra Romanos bella. Anno 602. à Roma condita, Senatus Romanus decreuit abolendam Carthaginem. Veniens itaque Scipio iuuenis, oppugnauit ciuitatem sex continuis diebus & noctibus, & obtentam accendit igni. Ipsa autem 17. cõtinuis diebus ardens, miserum præbuit spectaculum, dirutaq; est, omni murali lapide in puluerem redacto. Porrò Vtica, secunda post Carthaginem fuit Africæ ciuitas, in eodem sinu posita in quo Carthago.*

ditæ. Illa [e] fato Catonis insignis, hæc suo: nunc populi Romani colonia, olim imperij eius [f] pertinax æmula: iam quidem iterũ opulenta, etiã nunc tam priorum excidio rerum, quàm ope præsentium clarior. Hadrumentum, Leptis, Clupea, Abrotonum, Taphrę, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, ut inter ignobilia celeberrimæ. [g] Syrti sinus est centum ferè millia passuũ, quà mare accipit, patens: trecẽta, quà cingitur. Verùm importuosus atq; atrox, & ob uadorũ frequentiũ breuia, magisq; etiam ob alternos motus pelagi affluentis & refluentis infestus. Super hunc ingens [h] palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis, unde & Mineruæ cognomen inditum est, ut incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciuntq; ei fabulæ aliquam fidem, quòd quem natalem eius putant, ludicris uirginum inter se decertantium celebrant. Vltra est Oea oppidum, & Cyniphs fluuius, per uberrima arua decidens. Tum Leptis altera, & [i] Syrtis, nomine atq; ingenio par priori: cæterum altero ferè spacio quà dehiscit, quaq; flexum agit, amplior. Eius promontoriũ est Borion: ab eoq; incipiens ora, quam [k] Lothophagi tenuisse dicuntur, usq; ad [l] Phycunta (& id promontoriũ est) importuoso littore pertinax. Aræ ipsæ nomen ex Philænis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos missi Carthagine, ad dirimendum conditione bellum, diu iam de finibus, & cum magnis amborum cladibus gestum, postquam in eo, quod conuenerat, nõ manebatur, ut ubi legati concurrerent, certo tempore utrinque dimissi, ibi termini statuerentur: pacti de integro ut quicquid citra esset, popularib. cederet, mirum & memoria dignissimum facinus, hic se uiuos obrui pertulerunt.

e ¶Fato Catonis insignis.) Hanc, inquit, mors Catonis memorabilem fecit, illam autem miserum excidium eius. Reædificata tamen est Carthago à Romanis, illorum facta colonia, post annos centum & duos. Deinde circa tempora Constantini capitur à Saracenis & crudeliter deuastatur, sed à Iustiniano Africa iterum Saracenis eripitur. Vuandali quoq; Carthaginem & omnem Africam sibi subditam fecerũt, tenuerũtq; annis 96. Circa annum Christi 1181. Mausamus rex Africæ cœpit restaurare antiquam illam urbem & iam collapsam Carthaginẽ, sicq; uarijs semper iactata est casibus.

f ¶Pertinax æmula.) Decertauerũt Carthaginenses tribus maximis bellis cum Romanis, sed tandem uicti sunt, & urbs funditus deleta. Habebant in initio belli trecentas urbes in Libya. *g ¶Syrti sinus.) De Syrtibus diximus in Solino cap. 40. sub litera b. Autore Plinio libro 5. hæc syrtis, cuius hic fit mentio, aditu cõtinet centũ mill. passuum, & ambitu trecenta mill. passuum. Aditus est, quo syrtis mare accipit, sicut & Mela hic scribit, ut sit ambitus ueluti semicirculus, & aditus semidiameter eius. Hic sinus ualde atrox & periculosus est nauigantibus: aliquando enim est altus, aliquando uadosus, limo, arena & ingentibus saxis, quæ per uentos & fluctus adducũtur, cursum nauium impedientibus. Quidam hunc maris æstum magis syderibus quàm tempestatibus attribuunt.* *h ¶Palus.) De palude Tritonis habes apud Solinũ cap. 40. pagina 78. uers. ult. & in scholijs pagina 79. uers. 10. In tabula Africæ, quæ à nobis signata est in Solino pagina 81. amnis Triton ex montibus in Syrtim minorem & nõ maiorem fluere debet, non enim est terminus Africæ & initium Cyrenaicæ, quum post illum fluuius Cyniphs, quem Ptolemæus Cyniphum uocat, inter Syrtim minorem & maiorem ex Libya in mare præcipitetur, & intra Africæ terminos adhuc contineatur. Oeam & Leptin alteram apud Ptolemæum quoque inuenies.* *i ¶Syrtis.) Hæc altera Syrtis priori maior seu amplior est, idq; altero spacio, hoc est, duplo, sed par ingenio seu natura, quum æquè sæuiat & periculis sit plena ut prior.* *k ¶Lothophagi.) De Lotophagis habes in Solino capite 40. sub litera u.* *l ¶Phycunta.) Ob id quòd mare circa hoc promontorium est spumosum & sæuum, putatur sortitum hoc nomen: est autem græca uox. Cæterum aræ Philænorũ dicuntur, quæ Peloro Siculo oppositæ in media quodammodo Syrtium tellure positæ sunt. Vide Valerium de his libro quinto. Carthaginenses quum ultra destinatos Cyrenensibus limites progressi essent, & dolo isti se circumuentos quererentur, Philæni tandem fratres amore patriæ uiuos se sepeliri permiserunt, quò totus ager Carthaginensibus cederet, & non perpetua lis esset de terminis, præsertim quum conditio non seruaretur, quæ fuit, ut ubi legati utrinq; dimissi concurrerent, ibi termini statuerentur. De Philænis fratribus diximus in Solino capite quadragesimo à principio.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. VII.

Metagonio.) Nunc dicitur El Cabo de tres arcas. Aras Philenorum.) Hodie sunt Porto de Saba. Hippo.) Nunc Bona. Flumen Bragada.) Nomen retinet. Vtica.) Nunc Bisartha. Carthago.) Nomen retinet.

Clupea.)

Clupea.) Quipia uulgò. Neapolis.) Nunc Mahometa. Syrtim.) Syrtes Lusitani uocant Baxos de Barberia, alij Banquos. Lotophagi.) Nunc Los Chelbens. Qui contra Cyrenaicos.) Locus iste est mutilus, quædam enim desiderantur, ut sit integra Pomponij lectio. Vbi enim est, pacti de integro, deest Pomponio pactum. Nescies ex lectione Pomponiana quid pacti fuerint, nisi ex Sallustio addideris: ut uel illi quò fines populo suo peterent, ibi uiui obruerentur: uel eadem conditione sese quem in locum uellent processuros. Phileni conditione probata, mirum & memoria dignissimum facinus, hic se uiuos obrui pertulerunt.

Cyrenaica. Cap. VIII.

INde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia est, in eaq; sunt Ammonis oraculū, fidei inclytæ: & [a] fons, quē Solis appellant: & [b] rupes quædam Austro sacra. Hæc quū hominum manu attingitur, ille immodicus exurgit, arenasq; quasi maria agens, sic sæuit, ut ęquor fluctibus. Fons media nocte feruet: mox & paulatim tepescēs, fit luce frigidus: tunc ut sol surgit, ita frigidior subinde: per meridiem maximè riget. Sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus: atque ut illa procedit, ita calidior: rursus quum est media, perferuet. In littore promōtoria sunt [c] Zephyrion, & Naustathmos, portus Parætonius. Vrbes, Hesperia, Apollonia, Ptolemais, Arsinoën, atq; (unde terris nomen est) ipsa [d] Cyrene. [e] Catabathmos uallis deuexa in Aegyptū, finit Africam. [f] Oræ sic habitantur, ad nostrum maximè ritū moratis cultoribus: nisi quòd quidam linguis differunt, & cultu deorum, quos patrios seruant, ac patrio more uenerātur. Proximis nullæ quidem urbes stant, tamen domicilia sunt, quę Mapalia appellant: uictus asper, et munditijs carens. Primores sagis uelantur, uulgus bestiarū pecudumq; pellibus: humi quies, epulæq; capiuntur. Vasa ligno fiunt, aut cortice. Potus est lac, succusq; baccarum. Cibus est caro plurimū ferina. Nam gregibus (quia id solum optimū est) quoad potest parcitur. Interiores etiam incultius, sequūtur uagi pecora, utq; à pabulo ducta sunt, ita se ac tuguria sua promouent: atq; ubi dies deficit, ibi noctem agunt. Quanquam in familias passim, & sine lege dispersi, nihil in cōmune cōsultant: tamen quod singulis aliquot simul coniuges, & plures ob id liberi agnatiq; sunt, nusquam pauci degunt. Ex his qui ultra deserta esse memorantur [g] Atlantes, solem execrātur, & dum oritur, & dum occidit, ut ipsis agrisq; pestiferū. Nomina singuli

SCHOLIA CAP. VIII.

Extendit Pomponius Cyrenaicam usq; ad Aegyptum, simul complectens Pentapolim & Marmaricam: Ptolemæus uerò separat Marmaricam à Cyrene, & hinc est quòd apud quosdā inuenitur Ammonis tēplum situm in Cyrenaica regione, apud alios uerò in Marmarica. De hoc templo diximus in Solino pagina 79. a ¶ Fons Solis.) *Hic fons, Solis fons appellatur, quòd natura eius ob motum solis mutetur. Ptolemæus talem fontem ponit apud Garamantes capite 42.* b ¶ Rupes quædam Austro sacra.) *De hac rupe Plinius scribit lib. 2. cap. 47. in hunc modum:* In Cyrenaica prouincia rupes quædam Austro traditur sacra, quam profanum sit attrectari hominis manu, confestim Austro inuoluente arenas. *De hac arenarum conglobatione, seu terrena syrte, scribit Solinus cap. 40. pag. 73.* c ¶ Zephyrion.) *Ptolemæus hoc promontorium ponit in cōfinio Cyrenæ et Marmaricæ. Naustathmi quoq; meminit ibidē, sed est paulò occidentalius: hoc à uento quē respicit, istud autē à nauiū statione nomen sortitur. Cæterum Parætonius portus secundū Strabonem habet amplitudinem quadraginta stadiorum.*

d ¶ Cyrene.) *De hac urbe nōnihil scripsimus in Solino pag. 79. sub litera y.*

e ¶ Catabathmos.) *Sonat Græcis* καταβάσις *descensum: & quia uallis cōnexa segregat Cyrenen ab Aegypto, uocatus est locus iste Catabathmos, qui secundū Melam est terminus Africæ. Ptolemæus uerò ponit Aegyptū Africæ finē, & non Asiæ initiū.*

f ¶ Oræ sic habitantur.) *Totius, inquit, Africæ oræ inhabitantur hoc modo, ut iam sigillatim per omnes prouincias scripsimus, & habitatores earum nostros seruant mores, nisi quòd quidam alijs & alijs utuntur linguis, aliaq; tenentur deorum religione. Porrò qui his ad Austrum confines sunt, interioraq; Austri inhabitant, ut sunt Nigritæ, Garamantes, Nasamones, Bartij, Getuli, Libyci & Aethiopes, hi plerunque sine ciuitatibus domicilia inhabitant, quæ Mapalia uocant.*

g ¶ Atlantes.) *Hi à monte Atlante sic nominantur, execranturq; solem transcendentē & cōuicia ingerunt, quòd ardore suo & ipsos & regionē perdat. Hi nullo uescuntur animali, nec somnia habēt, ut reliqui mortales,*

guli nõ habent, nõ uescuntur animalibus, neq; illis in quiete, qualia cæteris mortalibus, uisere datur. [h] Troglodytæ nullarum opum domini, strident magis quàm loquunt̃, specus subeũt, aluntur'q; serpentibus. Apud Garamantes etiã armenta sunt ea quæ obliqua ceruice pascunt̃, nam pronis directa in humũ cornua officiunt. Nulli certa uxor est. Ex his qui tam confuso parentum coitu passim incertis'q; nascũtur, quos pro suis colant, formę similitudine agnoscunt. [i] Augilæ manes tantum deos putant, per eos deierant, eos ut oracula consulunt, precati'q; quæ uolunt, ubi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia. Fœminis eorum solenne est nocte qua nubunt, omnium stupro patere, qui cum munere aduenerint, & tum cum plurimis concubuisse maximũ decus: in reliquum pudicitia insignis est. Nudi sunt Gamphasantes, armorum'q; omniũ ignari, nec uitare sciunt tela, nec iacere, ideo'q; obuios fugiunt, neque aliorum quàm quibus idem ingenij est, aut congressus, aut colloquia patiũtur. Blemmyis capita absunt, uultus in pectore est. Satyris præter effigiem nihil humani. Aegipanum quæ celebratur, ea forma est. Hæc de Africa.

h ¶Troglodytæ.) De his habes & apud Solinum cap. 44. sicut & de Atlantibus nõ somniantibus. i ¶Augilæ.) Meminit quoq; Solinus cap. 44. harum gentiũ. Per manes intellige animas defunctorũ, quarũ sepulchris incumbunt Augilæ, quando oracula consulere uolunt. De sponsarum stupro scribit etiam Solinus memorato loco, ubi & Gamphasantum meminit, Blemmyarum, Satyrorum & Aegipanum.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VIII. SCHOLIA.

Ammonis oraculum.) Nunc El Cancarron de Mahoma. Hesperia.) Nunc Bernic. Apollonia.) Nunc Bonadria. Ptolemais.) Tolomita nunc. Arsinoë.) Hodie Trochara. Cyrenæ.) Corena uulgò.

Vallis deflexa in Aegyptum.) Vsque ad Aegyptum, ita ut nihil contineat Aegypti. Nam ex sententia Melæ, Aegyptus Asiæ pars est.

Particularis Asiæ descriptio. Aegyptus. Cap. IX.

Asiæ prima pars Aegyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immissa, donec Aethiopiam dorso contingat, ad meridiem refugit. [a] Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominum aliorum'q; animalium perfœcunda generatrix. Nilus efficit, amnium in nostrũ mare permeantium [b] maximus. [c] Hic ex desertis Africę missus, nec statim nauigari facilis, nec statim Nilus est: & cum diu simplex sæuus'q; descendit, circa Meroën latè patentem insulam, in Aethiopiam diffunditur: altera'q; ex parte Astaboras, altera Astapus dictus est. Vbi rursus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim [d] asper,

SCHOLIA CAP. IX.

Succedit Cyrenaicæ regioni, cuius Marmarica pars est, Aegyptus, cuius fluuius Nilus, dirimit secundum Melam Asiam ab Africa. Terminus occidentalis Aegypti est uallis cõuexa Catabathmos: orientalis Arabia quæ citra mare rubrũ est: à septentrione littus mediterranei maris: ab hoc littore immittitur Aegyptus usq; ad Aethiopiam, quam habet à dorso, id est, à meridie. Alij ab alijs locis designant Aegypti limites.

a ¶Terra expers imbrium.) Irrigatur enim Nilo potißimũ æstiuo tempore, quando in Aegypto nulla descendit pluuia: hyeme uerò aiunt Aegyptijs nõ deesse pluuias. Porrò eximiam illam Aegypti fœcunditatẽ efficit Nilus sua inundatione, de qua multa scripsimus in Solino cap. 45. pagina scilicet 92. b ¶Maximus.) Dicit Mela hũc maximum esse fluuium inter eos qui nostrũ ingrediuntur mare, etiamsi Herodotus Danubium maiorem Nilo asserat, sed nullus inter Cosmographos illi subscribit: imò sunt qui asserunt Nilum excedere etiam Gangem & Indum, Indiæ fluuios. c ¶Hic ex desertis Africæ missus.) De ortu Nili multa diximus in Solino cap. 45. pagina 91. nempe quòd quidam arbitrantur illum nasci in interioribus Aethiopiæ, & rectà fluere à meridie in septentrionem, receptis supra Meroën duobus magnis fluuijs ab ortu, quorum alterum Astapum, alterum Astaboram Ptolemæus appellauit. Alij scribunt Nilum originem ducere ex monte interioris Mauritaniæ haud procul ab oceano, è lacu quem Nilidem uocant. Et certè fieri potest quòd tam à meridie quàm ab occasu aquas suscipiat, quæ ex diuersis plagis confluentes, incertum studiosis relinquant indicium, quis uerus à primordio sit Nilus. Mela tamen scribit hic, Nilum non statim habere nomen Nili, donec ex multis riuis aquæ in unum coëant, Meroën insulam efficiant, & Astaboras

nunc, ac

[d] asper, partim nauigia patiens, in immanē lacū deuenit, ex quo præcipiti impetu egressus, & Tachempso alterā insulam amplexus, usq; ad [e] Elephantidē urbem Aegyptiam atrox adhuc feruensq; decurrit. Tum demum placidior, & iam penè nauigabilis, primū iuxta Cercasorū oppidum triplex esse incipit. Deinde semel iterumq; diuisus, ad Delta & ad Metilin it per omnē Aegyptū uagus atq; dispersus, septemq; in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. Non pererrat autē tantū eam, sed æstiuo sydere exundans etiam irrigat, adeò efficacibus aquis ad generandum alendumq;, ut præter id quòd scatet piscibus, quòd hippopotamos, crocodilosq; uastas belluas gignit, [f] glebis etiā infundat animas, ex ipsaq; humo uitalia effingat. Hoc eo manifestum est, quòd ubi sedauit diluuia, ac se sibi reddidit, per humentes cāpos quędam nōdum perfecta animalia, sed tum primū accipiētia spiritum, & ex parte iam formata, ex parte adhuc terrea, uisuntur. [g] Crescit porrò, siue quòd solutę magnis æstibus niues, ex immanibus Aethiopiæ iugis largius quàm ripis accipi queant, defluunt: siue quòd [h] sol hyeme terris propior, & ob id fontem eius minuens, in æstate tunc altius abit, finitq; integrum, & ut est plenissimus surgere: siue quòd per ea tempora flantes Etesiæ, aut actas à septentrione in meridiem nubes super principia eius imbre præcipitant: aut uenienti obuię aduerso spiritu, cursum descendentis impediunt: aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, ostia obducūt, fitq; maior, uel [i] quòd nihil ex semet amittit, uel quòd plus quàm solet accipit, uel quòd minus quàm debet emittit. [k] Quòd si est alter orbis, suntq; oppositi nobis à meridie Antichthones, ne illud quidem à uero nimiū abscesserit, in illis terris ortum amnem, ubi subter maria cæco alueo penetrauerit, in nostris rursus emergere: & hac re solstitio accrescere, quòd tum hyems sit, unde orit. Alia quoq; [l] in his terris mira sunt. In quodā lacu Chemnis insula, lucos syluasq; & Apollinis grande sustinens templum, natat, & quocunq; uenti agunt, pellitur. [m] Pyramides tricenûm pedum lapidibus extructæ, quarum maxima (tres nanq; sunt) quatuor ferè soli iugera, sua

nunc, ac deinde Astapus, & tertio Nilus uocentur. Quid Plinius sentiat, uide suprà in Solino pag. 90. d ¶*Asper.) Asperitas illa uocatur à Solino Cataracta: uide in iam citato loco.* e ¶*Elephantidem.) Ponit & Ptolemæus in tertia Africæ tabula hanc insulam, sed Tarchempso nō meminit, sicut nec oppidi Cercascorū, ubi primā dicit fieri Nili scißionem. De Delta habes in Solino ubi suprà, pag. scilicet 90. & de ostijs Nili pag. 91. De hippopotamis pag. 95. de Crocodilis pagina 94.* f ¶*Glebis etiam infundat animas.) Quòd Nilus glebis infundat animas, fieri potest quòd ob nimiā fertilitatē eius producat animalia maiora quàm in terris nostris, ubi multiplicia reptilia producūtur in cœnosis aquis, atq; in animaliū excrementis. Sic Nilus post inundationem, quæ hic diluuium uocatur, relinquit in cœno imperfecta animalia, quæ hausto cœli uigore usum perfectæ assequuntur uitæ.*

g ¶*Crescit porrò.) In Solino pagina 91. ostendimus, quid autores uarij sentiant de Nili incremento & decremento.*

h ¶*Sol hyeme terris propior.) Hoc intelligendū est de hyeme nostra, quando circa Nili fontes est æstas, & radij solares ad angulos rectos incidunt in terrā illam, tunc exiccari possunt ardore solis Nili fontes. At eo tempore quando apud nos est æstas, & sol his qui sub Capricorno agunt longè abest, augentur aquæ in illa regione, & intumescere faciūt Nilum &c. Hæc uidetur esse mens Pōponij in hoc loco.* i ¶*Quòd nihil ex semet amittit.) Obductis enim ostijs, aquæ cursus impeditur, ut nihil poßit effundi in mare, & tunc necesse est stagnū fieri & diluuium in terra Aegypti.*

k ¶*Quòd si est alter orbis.) Certa experientia iam comprobatū est, alterum à meridie non esse orbem, ut scilicet post finem Africæ uersus polum Antarcticum alia sit continens terra intercedente oceano, unde ortū sumat Nilus, & cuius habitatores nobis sint antipodes. Quòd si alius quoq; esset orbis, difficile uidetur fieri ut apud illos nasceretur Nilus uel alius quicūq; fluuius, qui rursus in terra eorū absorptus cæco alueo, subter profunda maria penetret, & emergat rursus in terris nostris, hoc est, in nostro orbe: sic enim licebit uocare Europam & Africā, respectu alterius, si quis esset, orbis. Ex his lector intelligere potes, quid hic uelit Pomponius.* l ¶*In his terris mira sunt.) In Aegypto scilicet & Aethiopia. Et quod subdit de natante insula Chemnis, fabulosum uidetur, cum nec Herodotus fidem adhibuerit narrantibus talia, ut ipse scribit lib. secundo.* m ¶*Pyramides.) De his Pyramidibus habes in Soli=*

ra, sua sede occupat, totidem in altitudinem erigitur. [n]Mœris aliquando campus, nunc lacus, uiginti millia passuum in circuitu patens, altior quam ad nauigandum magnis onustisque nauibus satis est. Psammetichi opus [o] Labyrinthus, domos mille, & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore extructus ac tectus, unũ in se descensum habet, intus penè innumerabiles uias multis ambagibus huc & illuc remeantibus, sed continuo anfractu, & sæpe reuocatis porticibus ancipites: quibus subinde alium super alios orbem agentibus, & subinde tantum redeunte flexu, quantum processerat, magno & inexplicabili tamẽ errore perplexus est. Cultores regionum multò aliter à cæteris agunt. [p]Mortuos fimo obliti plangunt, nec cremare aut fodere fas putant, uerùm arte medicatos intra penetralia collocant. [q] Suis literis peruerse utuntur. Lutũ inter manus, farinam calcibus subigunt. Forũ ac negocia fœminæ, uiri pensa ac domos curant: onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cum egent, illis necesse, his liberum est alere. Cibos palàm, & extra sua tecta capiũt, obscœna intimis ædium reddunt. [r] Colunt effigies multorum animalium, àtque ipsa magis animalia, sed alij alia, adeò ut quædam eorum etiam per imprudentiam interemisse, capitale sit. Et ubi morbo aut sorte extincta sint, sepelire ac lugere solenne sit. Apis populorum omnium numen est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaque dissimilis aliorũ: raro nascitur, nec coitu pecoris (ut

no cap. 45. pag. 97. sub litera y. Hæ factæ putantur à Plinio uanæ ostentationis gratia, ne pecunia scilicet successoribus aut insidiantibus æmulis relinqueretur. Scribit proinde idem Plinius, quòd amplissima earum octo contineat iugera soli, quatuor angulorũ paribus interuallis per octingentos octoginta tres pedes singulorum laterum, altitudo à cacumine pedes uigintiquinque. Est autem iugerum secundum Varronem, quod quadratos duos actus habet. Actus quadratus latus est pedes 120. & longus totidem: igitur iugerum habet pedes 240. et tantũ spacij arari uno die ab uno pari boũ consueuit, sicut & à iugo iugerum deriuatum est. Cæterum quando Mela dicit pyramides tricenûm pedum lapidibus extructas, id intelligendum est de crassitudine lapidum & immensis saxis, quæ in fundamentum huius ædificij posita fuerunt.

n ¶ Mœris.) Hunc lacum quidam Mœridem, alij Muridem, & alij Myridem appellant: de quo Plinius lib. 5. sic ait: Inter Arsinoiten & Memphiten lacus fuit circuitu 250. millium passuum, altitudine 50. manu factus à rege quodam, à quo & Mœridis lacus appellatus est. o ¶ Labyrinthus.) Scribit Plinius lib. 36. cap. 13. quatuor esse toto orbe insignes labyrinthos. Primus fuit Aegyptius omniũ maximus, portentosissimum humani ingenij opus, cuius magnificentiam describit hic Mela. Secundus fuit in Creta, arte maximè spectabilis, de quo Ouidius scribit 8. Metamorph. Tertius in Lemno, & hic fuit columnarum nitore insignis. Quartus in Italia à Porsena Hetruscorum rege sepulchri causa extructus. Et quando Mela hic dicit, Aegyptium labyrinthum esse Psammetichi opus, Strabo & Plinius scribunt eum à uetustissimis regibus incœptum, à Psammeticho uero ampliorem factum. Numerat præterea Strabo uigintiseptem regias quæ fuerunt in illo labyrintho, inter quas erant cryptæ multæ & longæ, quæ inter se uias flexuosas habebant, ut nemo peregrinus ingredi ullam aulam potuerit aut egredi sine duce, ne scilicet plebeijs facilis patêret aditus ad reges, quando erant intra labyrinthum.

p ¶ Mortuos fimo obliti plangunt.) De moribus & ritibus Aegyptiorum Aethiopumque apud autores passim multa inueniuntur, & præsertim in funeribus fuerunt Aegyptij præ reliquis gentibus superstitiosiores, non cremantes aut defodientes corpora defunctorum, sed contra putrefactionem ea inungebant aloë, pice, & alijs præseruatiuis. q ¶ Suis literis peruerse utuntur.) Scribunt ferè omnes orientales retrogrado ordine, à dextra scilicet ad sinistram, Hebræi, Arabes, Chaldæi, Aegyptij, & Syri, habentes id à Hebraismo, prima omnium scriptura. Hebræi tamen aiunt non se, sed Latinos & Græcos peruerse scribere, quum manum non ad tergum moueant scribendo, sed à tergo ad faciem. Cæterum cum Aegyptij scribendo uideantur peruertere ordinem, subijcit Mela & alia quammulta, in quibus alium à nobis obseruant ordinem, ut quòd pedibus panem conficiunt, & manu cæmentum. Fœminæ feri curent negocia, & uiri quæ domi agenda exequantur. Parentes quando egent, filiæ cogantur illos alere, filij autem nõ cogantur, sed liberũ illis sit num uelint. Extra domũ comedant, & intra eam uentrẽ exonerent. r ¶ Colunt effigies.) Colebant olim Aegyptij nedum uiua, sed & mortua animãtia, ut felem, ichneumonas, id est, mures Indicos, canes, accipitres, ibides, lupos & crocodilos, & cum aliquod eorũ moriebatur, sindone cõtectum cum ululatu pectus percutientes, sale liniebant ac cedri liquore unguentisque odoriferis, quò diutius seruaretur corpus, & in sacris sepeliebant locis. Si quis aliquod horũ animaliũ sponte

ris (ut aiunt) sed diuinitus & cœlesti igne conceptus, diesq́ quo gignit, genti maximè festus est. Ipsi uetustissimi (ut prædicant) hominum, trecenos & triginta reges [s] ante Amasim, & supra tredecim millium annorum ætates certis annalibus referunt: mandatumq́ literis seruāt, dum Aegyptij sunt, quater cursus suos uertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur. [t] Viginti millia urbium Amasi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum clarissimæ procul à mari, Says, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebę utiq́ (ut Homero dictum est) centū portas, siue (ut alij aiūt) centum aulas habent, totidem olim principum domos: solitasq́ singulas, ubi negocium exegerat, dena armatorum millia effundere. In littore Alexandria, Africæ contermina. Pelusium Arabiæ ipsas oras secat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticū, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum, Nili ostia.

sponte occidisset, morte damnabatur, exceptis fele & ibide, quos, quocunq; casu occidi contingeret, accurrente turba, absq; iudicio interfectorem uarijs affectū supplicijs interficiebant. Nutriebantur hæc animalia summa cura in templorū ambitu à uiris nō contemnendis, quæ similagine uarijsq; epulis lacte cōditis cibabant. Animalia quæ boni speciem præ se ferebant, ijs diuinitatē tribuebant, & multa noxia ne obessent in honore habita sunt. De Api Aegyptiorum *diximus in* Solino *pag. 93. ubi & de crocodilo quædam scripsimus.* De Ibide *habes ibidem, scilicet pag. 95.* s ¶ *Ante Amasim.)* Hic rex *secundum* Eusebium *fuit anno mundi 3480. qui est annus ante* Christū *natum, secundum* Paulum Orosium *&* Bedam, *1710. secundum* Hebræos *uerò est annus 280. ante* Christum: *tanta enim est discrepantia* Latinorum *ab* Hebræis *de mundi duratione. Sed quicquid sit, cum à principio mundi usq; ad diluuium numerentur anni 1656. & mox post diluuium Aegyptus habitari cœperit, facilè ob soli fertilitatem in regnum consurgere potuit, & Amasim multi reges præcedere. Quòd autem tredecim millium annorum ætates à quibusdam numerantur ab eo tempore quo Aegyptus esse cœpit, error gentilis est, nisi annum pro mense accipiendum contendas: sed tunc erit tempus breuius, quàm ut quater sydera suum uerterint cursum, & sol bis occiderit ubi nunc oritur. Hic oritur difficilis quæstio, quo motu cœli ordo inuersus fuerit, ut ubi iam oritur sol, ibi bis occiderit ætate Aegypti: hoc est, oriens factus fuerit occidens, & cōtrà. Respondeo, id nullo posse probari motu, nō solis, nō octauæ sphæræ, hoc est, motu trepidationis, neque nonæ sphæræ, qui est motus renisionis. Videtur autem mihi* Pomponius *hic loqui iuxta errorem annalium Aegyptiorum, in quibus scriptum fuit, sydera quater suos uertisse cursus, interim quo Aegyptus fuit habitata.* t ¶ Viginti millia urbium.) *Quum olim Aegyptiorum regnum fuerit florentissimum, ut etiam extenderit se ultra limites Aegypti, non est mirum si uiginti millia urbium fuerint in toto regno, etiamsi quædam hic solum nominentur quæ præcipuæ in Aegypto fuerunt.* Strabo *libro ultimo ad Thebas Aegyptias scribit obeliscos esse, quorum uetustissimis literis, quanta regum illic potentia fuerit, declaretur: & imperium tenuisse eos usque ad Scythiam, Bactrianam, Indiamq;, & quæ nunc* Ionia *dicitur. Memphis est hodie Alkaira, regia Aegypti: & Thebæ Diospolis, haud procul à Syene citra tropicum Cancri sita, de qua & in Solino pagina 96. sub litera u, nonnihil signauimus. De ostijs* Nili *habes quoque in Solino pagina 91. sub litera d.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IX. SCHOLIA.

Inter Catabathmon & Arabas.) Hoc est, *inter finem Catabathmi & Arabas. Nam est magnus tractus à principio Catabathmi, usque ad finem, uersus Aegyptum.* Dorso.) *Propterea uocatur* Aethiopia *sub* Aegypto. Circa Meroën.) *Diuiditur.* Vbi rursus coit.) *Post Meroën insulam, tunc uocatur* Nilus. *Sol hyeme terris propior.) Terris uidelicet, ubi Nilus oritur. Nam quando Aegyptijs est hyems, illis terris est æstas: propterea sol est propior illis terris.* Continuo anfractu.) *Flexu, ex* Varrone. *Suis literis peruerse utuntur.) Scribunt enim à dextra ad sinistram.* Trecenos & triginta reges.) *Hæc sunt* Herodoti. *Quater cursus suos uertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur.) Hic locus torsit multos uiros doctissimos, & adhuc torquet. Sunt qui confugiant ad nescio quæ ænigmata Astronomiæ: alij ad annos triginta dierum. Nos uerò in gratiam Geographorum & Historicorum, locum exponemus. Nemini dubium est, Aegyptios pro certo habuisse, cœlum nunquam habuisse initium. Nam ex hoc fonte* Plato *mundum nunquam incœpisse dixit. Deinde Aegyptios tanta superstitione uetustatis laborasse, ut planè crediderint, sydera circulos suos motu proprio ab occidente in orientem quater absoluisse. Sed quum octaua sphæra spacio centum annorum unum gradum peragat, erit unus cursus proprius, triginta sex millium annorum: quæ quater addita, summam conficient centum & quadraginta quatuor millium annorum. Hi erunt anni uetustatis Aegyptiorum. Sed quòd sol bis occiderit, unde nunc oritur, difficile erit exponere: quod tamen nos faciemus summo nostri honoris periculo, subituri hanc aleam, ob præiudicatam nonnullorum autoritatem, quæ in hoc loco non obstabit, quò mi-*

nus liberè sentiamus. Notum est sphæras cœlestes duos habere motus, alterum diurnum, quo omnes sphæræ raptu firmamenti ab oriente in occidentem rapiuntur, hoc quidem quatuor & uiginti horarum spacio: & alterum proprium, quo unaquæque ab occidente ad orientem mouetur, supra alios polos. Octaua sphæra spacio triginta sex millium annorum absoluit circulum: sol uno anno. Quod cum ita sit, & sol ex sententia Aegyptiorum in fine cursus sui non solum redit ad eundem gradum, sed transeat ad alium sequentem, fit ut quem octaua sphæra attigerit punctum orientis, hoc est, semicirculi, sol ipse confectas habebit decem & octo mille reuolutiones. Cum uerò eadem octaua sphæra absoluet alterum semicirculum usque ad occidentem, sol peractas habebit totidem. Hoc modo supputando in duabus reuolutionibus octauæ sphæræ, sol erit in fine semicirculi, qui est ab occidente in orientem: hoc est, in oriente ubi occidit, & in alijs duabus in eodem fine, ubi etiam occidit. Hæc plana sunt, si quis sciuerit supputare, & adhibuerit sphæram materialem. Memphis.) *Nunc est Messer.* Vt Homero dictum est.) Nono Iliados:

> Οὐδ' ὅσ' ἐς ὀρχομενὸν προτινίσεται, οὐδ' ὅσα θήβας
> Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις κτήματα κεῖται,
> Αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
> Ανέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν.

Dena armatorum millia effundere.) *Hunc locum corruptissimum, post* Hermolaum & Vadianum, *nos ex* Homero *restituimus: & miror* Hermolaum *non uidisse dictionem illam* διηκόσιοι *significare ducentos. Quare ita legendum est: Ducenos armatos milites effundere.* Alexandria.) *Nota est, retinet enim nomen.* Pelusium.) *Nomen ostij & oppidi, nunc dicti* Damiata.

Arabia. Cap. X.

ARabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abundat: hic nisi quà Casio monte attollitur plana & sterilis. [a] Portum admittit Azotum, suarũ mercium emporium: [b] quà in altum abit, adeò edita, ut ex summo uertice à quarta uigilia ortum solis ostendat.

SCHOLIA CAP. X.

Ptolemæus iungit Aegyptum Syriæ à parte maris mediterranei, & disiungit ab Arabia per mare rubrum. Mela uerò ponit mare rubrum intra Arabiam ipsam, ut scilicet ea pars Arabiæ quæ est citra mare rubrum, & quà monte Casio attollitur, sit sterilis, ultrà uerò odorifera & læta.

a ¶ Portum admittit.) *Extenditur ergo Arabia secundum Melam inter Aegyptum & Syriam ad mare mediterraneum, sicut & mox subijcit, Azotum Palæstinæ urbem, emporium esse huius Arabiæ.* b ¶ Quà in altum abit.) *Quòd eleuatio montis ortum solis citius ostendat, id in nostris quoque apparet regionibus, ubi in cacuminibus montium, radij solares præoccupant superficiem terræ planæ. Per quartam uigiliam intellige quartam partem noctis, hoc est, crepusculum matutinum.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. X. SCHOLIA.

Admittit.) *Rectè admittit, quia Azotus non est Arabiæ, sed potius Idumææ.* A quarta uigilia.) *Duas horas post mediam noctem, unde quarta uigilia incipit.*

Syria. Cap. XI.

SYria latè littora tenet, terrasq; etiam latius introrsus, alijs alijsq; nuncupata nominibus. Nam & [a] Cœle dicit, & [b] Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene. Hinc Palæstina est, quà tangit Arabas cum Phœnice: & ubi se Ciliciæ committit, Antiochia olim, ac diu potens: sed cum eam regno

[c] Semi-

SCHOLIA CAP. XI.

Post Arabiam sequitur in littore maris Syria, sed quæ in multas particulares diuiditur regiones nedum iuxta mare, uerũ & in mediterraneis locis. Nam Palæstina, Cœlesyria, Mesopotamia, Damascene, Iudæa, Sophene, addit Mela & Babyloniam, & rectè quidem, cum istæ regiones omnes una lingua utantur, nempe Chaldaica: hæ inquam regiones omnes communi uocabulo Syria appellantur. Hebræi uerò uocant Aram, & distinctionis gratia adijciunt alia nomina, ut Mesopotamiã uocant Aram naheraijm, id est, Syria fluuiorum, Leucosyriam Aram Zoba, Cœlesyriam Aram Sobal, Damascenen Aram Damasci. a ¶ Cœle dicitur.) *Hanc Strabo uocat Cœlesyriam, & est inter Lybanum atque Antilibanum, ob cauam uallem sic dicta. Est enim Græcis* κοῖλο *locus cauus. Alij uolunt Cœlesyriam esse eam partem Syriæ qua contingit Arabiam.*

b ¶ Mesopotamia.) *Huius regionis situm exprimit tibi figura, quam suprà in Solino cap. 51. signauimus. Damascenen ex eadem figura atque ex Iudææ descriptione, quam in Solino cap. 48. posuimus, licebit deprehendere. Cæterum Adiabene initium est Assyriæ post Mesopotamiam. Sophene autem secundum Ptolemæum est in Armenia maiori. Palæstinæ situm tibi demonstrat memorata Iudææ figura. De Phœnice dicetur sequenti cap.*

Antiochia

[c]Semiramis tenuit, longè potentissima. Ex operibus certè eius insignia multa sunt, duo maximè excellunt: constituta urbs miræ magnitudinis Babylon, ac siccis olim regionibus Euphrates & Tygris immissi. Cæterũ in Palæstina est ingens & munita admodum [d] Gaza (sic Persæ ærarium uocant) & inde nomen est, quòd cum Cambyses armis Aegyptum peteret, huc belli & opes, & pecuniam intulerat. Est non minor Ascalon. Est Ioppe, ante diluuiũ (ut ferunt) cõdita, ubi Cephea regnasse eo signo accolæ affirmant, quòd titulum eius fratrisq; Phinei, ueteres quędã aræ cum religione plurima retinent: quinetiã rei celebratæ carminib. ac fabulis, seruatæq; à Perseo Andromadæ, clarum uestigiũ, belluæ marinæ ossa immania ostentant.

Antiochia urbs & regio, est inter Damascenen & Ciliciam, fuitq; metropolis in Cœlesyria, & dicta fuit olim Reblata, & postea tempore Iustiniani Theopolis, prima episcopalis sedes Petri apostoli. c ¶*Semiramis.) Hæc mulier secundũ Berosum quarto loco apud Babyloniam regnauit, antecedens militia, triumphis, diuitijs omnes mortales. Nemo unquam huic fœminæ comparandus est uirorũ, tanta in eius uita scribuntur, cum ad uituperationẽ, tum maximè ad laudem. Hæc enim Nini regis relicta uxor, cupiens defunctum maritũ gloria excellere, condidit in Babylonia urbem ingentem Babylonẽ ab utroq; latere Euphratis, ita ut fluuius medius urbem secaret. Circuitus urbis patebat tot stadijs quot sunt dies in anno. Pontẽ qua parte fluuius angustior erat, construxit, stadiorum quinq; longitudinis, & 30. pedum latitudinis, columnis in profundo summa arte inuicem distantibus 12. pedibus. Duas deniq; regias utrinq; ad fluuiũ quasi propugnacula extruxit. Alterum insigne opus quod fecit Semiramis, est, quòd Euphraten & Tigridẽ per riuulos in siccã terrã maioris fœcunditatis gratia immisit, arentes scilicet agros aquarũ beneficio irrigando.* d ¶*Gaza.) Sacer Hebraismus, qui frequentẽ mentionem de his urbibus maritimis facit, nõ à gaza seu thesauro dicit hanc urbem istud sortitam nomen, sed à fortitudine: unde uocat eam Azza, quòd significat fortem. Et Zachariæ nono propheta dicit, Azzam per antithesin debilitandam. De Ioppe diximus in Solino cap. 47. & situm eius exprimit figura cap. 48. posita.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XI. SCHOLIA.

Syria.) Nunc Suria. Cœle.) Id est, caua: hoc enim sonat κοῖλη. *Mesopotamia.) Id est, regio sita inter duos amnes.* ποταμὸς *enim fluuius est. Est autẽ inter Euphratem & Tygrim, nunc dicitur Halapia. Damascene.) Nunc terra de Damasco. Adiabene.) Regio iuxta Euphratem. Babylonia.) Chaldæorum. Palæstina.) Olim dicta Philestina, quòd ibi ædificatæ essent quinq; ciuitates Philistinorum. Nunc tota Palæstina diuisa est in quinq; regiones, Idumæam, Iudæam, Samariam, Galilæam, & regionem trans Iordanem. Tangit Arabas.) Arabiam Petræam ab occidente, & Desertam ab oriente. Phœnice.) Nam post Palæstinam sequitur Phœnicia, uersus septentrionem. Vbi se Ciliciæ committit.) Id est, prope Ciliciam. Olim ac diu potens.) Hæc uerba non referuntur ad Antiochiam, sed ad Syriam. Siccis olim.) Euphrates & Tygris olim non Chaldæam irrigabant: erat enim regio sicca, nisi cura Semiramidis adiectis fossis ambo fluuij immissi fuissent.*

Gaza.) Nomen est oppidi in Idumæa. Ascalon.) Oppidum Idumææ. Ioppe.) Nunc Iaffa, portus peregrinorum Hierosolymitanorum.

Phœnicia. Cap. XII.

PHœnicem illustrauere Phęnices, solers hominum genus, & ad belli pacisq; munia eximium. [a] Literas, & literarum operas, aliasq; etiam artes, maria nauibus adire, classe confligere, [b] imperitare gentibus, regnũ præliumq; cõmenti. In ea est Tyros, aliquando insula, nũc annexa terris defecit, quando ab impugnante quondam Alexandro iacta sunt opera. [c] Vici tenẽt ulteriora: & adhuc

SCHOLIA CAP. XII.

Est Phœnicia regio Syriæ à Phœnice rege sic uocata, Iudææ contermina, in qua sunt Tyrus & Sidon urbes, Carmelus & Libanus montes. a ¶*Literas commenti.) Idem scribit Lucanus, quòd Phœnices primi uocem mansuram rudibus signarunt figuris. Iosephus quoque idem asserit, sed de Græcis literis. Absq; controuersia enim Hebrææ literæ primæ fuerunt in mundo, quarum appellationem & ordinem Græci quoque secuti sunt, ut alpha pro aleph, bita pro beth, gamma pro gimel, delta pro daleth &c.* b ¶*Imperitare gentibus.) Hoc dicitur propter Tyrum, quæ olim regia floruit dignitate, de qua 2. Reg. 5. & Isa. 23. & Ezech. 26. multa dicuntur. Fuit autem urbs maxima & antiqua, in corde maris sita, Sidoniorum colonia, negociatio maris, emporium totius orbis, olim quidem insula, sed à Nabuchodonosor & Alexandro Magno propter expugnationem multis in breui freto comportatis aggeribus, terra continens facta est, quam cum Alexander penitus destruxisset, post 70. annos iterũ ædificata est..* c ¶*Vici tenent ulteriora.)*

Vltra Tyrum, inquit, non sunt ciuitates, sed uici, licet opulenta tum fuerit Sidoniorum ciuitas antequam à Persis caperetur.

d ¶*Euprosopon.) Sonat hæc uox bonū aspectum, quodcunq; tandem in Phœnicia illud fuerit promontorium.* e ¶*Byblos & Botrys.) Ponit & Ptolemæus in Phœnicia hæc duo oppida unà cum Tripoli, in quarta Asiæ tabula. Habes & ibidē urbem Marathon.* f ¶*Non obliqua pelago.) Vide tabulā Ptolemæi, & uidebis post Tripolim maris sinū, eumq; iuxta Casium montem, sed mare nō reflectitur usquedū littus ascenderit ad Ciliciæ orientalem terminū, qui est ad montem Amanū, citra quē sunt urbes Antiochia, Seleucia, Laodicea &c.*

& adhuc opulenta Sidon, antequā à Persis caperetur, maritimarum urbium maxima. Ab ea ad promontorium [d] Euprosopon duo sunt oppida, [e] Byblos & Botrys. Vltrà tria fuerunt, singulis inter se stadijs distantia, locus ex numero Tripolis dicitur. Tum Simyra castellū, & urbs non obscura Marathos. Inde iam [f] nō obliqua pelago, sed aduersa adiacens, à terra grandem sinum inflexo tractu littoris accipit. Populi dites circunsident, situs efficit: quia regio fertilis, crebris & nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuersas opes maris atq; terrarum facili cōmercio permutat ac miscet. In eo prima est reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur. Et in ora eius urbes, Seleucia, Paltos, Beritos, Laodicea, Arados: amnesq; inter eas eunt Lichos, & Hypatos, & Orontes: tum mons Amanus, & ab eo statim Myriandros & Cilices.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XII. SCHOLIA.

Tyros.) Nunc Sur: erat ciuitas Christianorum, sed Turcæ deleuerunt eam, & seruant portum, qui uocatur El porto de Sur. *Sidon.) Nunc est Sidoni. Byblos.) Gaëta nunc. Tripolis.) Nunc* Tripol de la Suria. *Marathos.) Nunc Margath. Seleucia.) Hodie Solda. Paltos.) Hodie Gibel. Beritos.) Nunc est Baruth, portus Damasci. Laodicea.) Liche hodie. Orontes.) Fluuius, nunc Tarsaro. Mons Amanus.) In fine Syriæ.*

Cilicia. Cap. XIII.

AT in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexandro Persarū, fugientisq; Darij spectator, ac testis. Nunc ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris: Issos fuit, & hac re sinus Issicus dicitur. [a] Procul inde Amanoides promontorium, inter Pyramum Cydnumq;

SCHOLIA CAP. XIII.

Syriæ iungitur Cilicia, in eo scilicet loco ubi Alexander Magnus strauit exercitum Persarum, iuxta Issicum scilicet sinum. Inuadente enim Alexandro Magno Ciliciam, uenit Darius rex Persarū cum 700. millibus peditum, & 30. millibus equitum in occursum eius, fulsitq; exercitus eius purpura, armis, auro & opulentia supraquàm dici potest. Ordo fuit talis: Præferebatur ignis sacer in argenteis altaribus, mox sequentes Magi patrium carmen cantantes. Hos sequebantur 365. iuuenes punicis amiculis uelati, deinde currus sacratus Ioui trahebatur ab albis equis, & eis insidentes albis induti, habentes uirgas aureas: deinde decem uehicula auro & argento cælata: deinde equitatus duodecim gentium uarijs armis & moribus: proximi decem millia, quorum aliqui torques aureos, alij habebant uestem auro distinctam, manicatasq; tunicas gemmis adornatas: deinde cognati regis 15. millia muliebri culta luxu: rursus agmen in ueste regali currum regis præcedens: currus regis in utroq; latere decorabatur simulacris deorum ex auro & argento factis, interlucentibus gemmis: currum decem millia hastatorum sequebantur, hastæ erant argento ornatæ, & spicula auro: ad dextram & læuam regis trecenti nobilißimi propinquorū comitabantur: horum agmen claudebatur triginta millibus peditū, quos equi regis quadringenti sequebātur: deinde Darij mater curru uehebatur, & in alio curru uxor eius: turba fœminarum reginas comitantium, equis uectabatur: deinde liberi regis & qui eos educabant, uehebantur: deinde pellices regis 360. regali cultu nitentes: postea pecuniam regis sexcenti muli & trecenti cameli uehebant, præsidio sagittariorum sequente: hos sequebantur calones & lixæ: ultimi armati leuiter, qui cogerent agmen. Hoc apparatu uenit Darius contra aciem Macedonum, quæ non auro aut discolori ueste, sed ferro & ære nitebat, habens uix quinquaginta millia hominum, sed qui omnes animosi erant, quippe qui tot bellorum in Europa uictores extiterant. Congrediens igitur uterque exercitus, cæsa sunt in acie Persarum centum millia peditum, & decem millia equitum. In acie autem Alexandri, quingenti & quatuor sauciati, interfecti 32. pedites & 150. equites. Capta est mater & uxor Darij cum nobilibus mulieribus: capta deniq; sunt multa millia hominum & iumentorum. Et in hunc modum humiliatus est Darius, qui triumphantis magis quàm dimicantis more inijt prælium: ipse tamen euasit hac uice. a ¶ *Procul inde.) Hoc est, à flexura maris procedendo ad occasum, peruenitur ad oppidum Mallon, ubi Pyramus fluuius cadit in mare:*

Cydnumq́ fluuios iacet. Pyramus Isso prior, Mallon præterfluit. Cydnus ultrà per Tarsum exit. Deinde urbs est olim à Rhodijs Argiuisq́, pòst piratis Pompeio assignante possessa: nũc Pompeiopolis, tunc Soloë. Iuxtà in paruo tumulo Arati poëtæ monumentũ, ideo referendum, quia ignotũ quam ob causam iacta in id saxa dissiliũt. Nõ longè hinc Coricos oppidũ, portu saloq́ incingitur, angusto tergore continenti adnexũ. Suprà specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, ac supraquàm ut describi facilè posit eximius. Grandi nanq́ hiatu patens, montẽ littori appositũ, & decem stadiorũ cliuo satis arduũ, ex summo statim uertice aperit. Tunc altè demissus, & quantũ demittitᷣ amplior, uiret lucis pubentibus undiq́, & totum se nemoroso laterũ orbe complectitur: adeò mirificus ac pulcher, ut mentes accedentiũ primo aspectu consternat: ubi contemplati durauere, nõ satiet. Vnus in eum descensus est, angustus, asper, quingentorũ & mille passuũ, per amœnas umbras, & opaca syluæ quiddã agreste resonantis, riuis hinc atq́ illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentũ est, rursus specus alter reperitur ob alia dicendus. Terret ingredientes [b] sonitu cymbalorũ, diuinitus & magno fragore crepitantiũ. Deinde aliquãdiu perspicuus, mox & quo magis subitur obscurior, ducit ausos penitius, alteq́ quasi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte se extollens, tantummodo se ostendit: & ubi magnũ impetum breui alueo traxit, iterum demersus absconditur. Intrà spacium est, magis quàm ut progredi quispiam ausit horribile, & ideo incognitum. Totus autem augustus, & uerè sacer, habitariq́ à dijs & dignus & creditus. Nihil nõ uenerabile, & quasi cum aliquo numine se ostentat. Alius ultrà est, [c] quẽ Typhoneum uocant, ore angusto, & multũ (ut experti tradidere) pressus: & ob id assidua nocte suffusus, neq́ unquã perspici facilis: sed quia aliquando cubile Typhonis fuit, & quia nunc demissa in se cõfestim exanimat, natura fabulaq́ memorandus. Duo deinde promontoria sunt, Sarpedum, finis aliquando regni [d] Sarpedonis: & quod Ciliciam à Pamphylia distinguit, [e] Anemurium, interq́ ea Celendris, & Natidos, Samiorum coloniæ: sed Celendris Sarpedoni propior.

mare inde peruenitur ad promontoriũ Amanoiden, & hinc ad Cydnũ, qui per Tarsum fluit in mare. De Cydno fluuio uide suprà in Solino cap. 51. Vltra Cydnũ in littore maris est sita Pompeiopolis, quæ antea Soloë uocata fuit. Hinc sequitur Corycos oppidũ & Corycius specus, de quo in memorato quoque Solini loco diximus.

b ¶Sonitu cymbalorũ.) Sic credidit stulta gentilitas, diuinitus immissum sonitum illum, & quò admirabiliorẽ eum facerẽt, adiderũt de suo, speciem cymbalici tinnitus illum præ se ferre, cum tamen strepitus quidam fuerit aquarũ stillantiũ intra cauernas rupium. *c ¶Quem Typhoneum uocant.) Meminit & Solinus obiter huius specus cap. 51. nempe quòd is fuerit cubile Typhonis gigantis. Sonat autem τυφῶν uentũ, & uentus in uisceribus terræ cõmotus, cõcutit terram perinde ac si gigas potentißimus se moueret sub terra. Hic putatur huius loci esse intellectus.* *d ¶Sarpedonis.) Sarpedon rex fuit Lyciæ, qui Troianis aduersus Græcos auxilium tulisse fertur.*

e ¶Anemurium.) Hæc loca, Anemuriũ, Celendris & Sarpedon, in Ptolemæo quoq; inueniuntur è regione Cypri insulæ.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XIII. SCHOLIA.

Issos.) Nunc Laiassa. Pyramus Isso prior.) Si procedas uersus ortum. Mallon.) Nunc Malo. Tarsum.) Nunc Tarso. Cliuo.) Cliuus, descensus est. Lucis pubentibus.) Lucos habet pubentes, id est, uirentes. Contemplati durauere.) Id est, deposuerunt metum, quem contrahunt primo aspectu. Cymbalorum.) κύμβαλον, inquit Hesychius, est εἶδος ὀργάνου μουσικοῦ, species organi musici. Ducit ausos penitus.) Hic locus à nobis quoque restitutus est, legendum enim penitius. Typhonis.) Hic fuit gigas, cuius aspectu uersi sunt dij in uaria animalia.

Pamphylia. Cap. XIIII.

IN Pamphylia est Melas nauigabilis fluuius, oppidũ Sida, & alter fluuius [a] Eurymedon. Magna apud eũ Cymonis Atheniensiũ ducis aduersus Phœnicas & Persas naualis pugna atq́ uicto-

SCHOLIA CAP. XIIII.

Succedit Ciliciæ ad occidentem Pamphylia, quæ rursum ad occasum coniungitur Lyciæ. *a ¶Eurymedon.) Hic fluuius per mediã fluit Pamphyliam, apud quem Cymon dux Atheniensium contra*

ria fuit. Mare, quo pugnatũ est, ex edito admodum colle prospectat [b] Aspendos, quam Argiui condiderant, possedere finitimi. Deinde alij duo ualidissimi fluuij, [c] Oestros & Cataractes. Oestros nauigari facilis: hic quia se præcipitat, ita dictus. [e] Inter eos Perga est oppidum: & Dianæ, quam ab oppido Pergæam uocant, templũ. Trans eosdem mons Sardemisos, & Phaselis à Mopso condita, finis Pamphiliæ.

Xerxem fugientem è Græcia, atq; exercitum eius, nauali pugna uictoriã consecutus est. b ¶Aspendos.) Hoc, inquit, *oppidum Aspendos ædito colle sitũ, prospectat mare ubi pugnatũ est inter Athenienses & Persas.* c ¶Oestros & Cataractes.) *Hos fluuios & Ptolemæus ponit in prima Asiæ tabula, nisi quod Oestrum uocat Cestrum.* d ¶Hic quia se præcipitat.) *Cataractes, inquit, nomen istud habet à præcipitijs. Nam secundum Strabonem, magno strepitu ex alta rupe deijcitur.* e ¶Inter eos Perga est.) *Ptolemæus non inter istos fluuios, sed post Cataracten in termino Pamphyliæ occidentali ponit oppidum Pergæ, ubi extra ipsum in ædito colle Dianæ templum habuit. Phaselis quoq; ibidem locum habet ad littus maris, finem designans Pamphyliæ, condita olim à Mopso Argiuorum rege.*

PETR. IOAN. OLIVARIVS IN CAP. XIIII.

Decimumquartũ Caput nihil habet quod egeat sudoribus nostris, propterea prætermisimus.

Lycia. Cap. XV.

LYcia continuò, cognominata à Lyco rege Pandionis filio, atq; (ut ferunt) infestata olim [a] Chimæræ ignibus. Sydæ portu, & Tauri promõtorio grandem sinum claudit. Taurus ipse ab Eois littoribus exurgens, uastè satis attollitur. Deinde dextro latere ad septentrionem, sinistro ad meridiem uersus, it in occidentem rectus & perpetuo iugo: magnarumq; gentium, quà dorsum agit, terminus. Vbi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & totus, ut dictus est, dicitur, etiam quà spectat orientẽ. Deinde Hæmodes, & Caucasus, & Paropamisus. Tum Caspiæ pylæ, Niphates, & Armeniæ pylæ: & ubi iam nostra maria contingit, Taurus iterum. Post eius promontoriũ flumen est Lymira, & eodem nomine ciuitas: atque ut multa oppida, sic præter [b] Pataram non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus & oraculi fide, Delphico simile. Vltrà Xanthus flumẽ, & Xanthos oppidum, mons Cragus: & quæ Lyciam finit, urbs [c] Telmisos.

SCHOLIA CAP. XV.

Cõtinuatur Lycia Pamphyliæ, à Lyco rege Pandionis filio sic cognominata, quæ Termile primũ appellata fuit secundũ Herodotum *lib. 1.* a ¶Chimæræ ignib.) *De Chimæra diximus suprà in Solino cap. 52. cap. uerò 51. eiusdẽ habes de Tauro mõte: hic ferè totã includit Lyciam, quo fit, ut si ab eius ortu in occasum prospicias, dextro latere ad septentrionẽ, sinistro ad meridiẽ uersus eat in occidentẽ, ut hic Mela scribit. At in hoc situ ortus eius non potest capi pro ipso promõtorio, sed ubi à promõtorio discessũ fuerit usq; ad cacumen Tauri, ibi ramos emittit ad septentrionẽ et meridiẽ. De uarijs eius nominibus diximus in Solino memorato capite. Caspiæ pilæ uocatur eo loco, ubi inter Medos et Parthos procurrit in mare. Solin. uocat Caspias portas, de quibus uide cap. 60.* b ¶Pataram.) *Scribit Strabo sex illustres esse urbes in Lycia, Xanthum, Pataram, Pinaram, Olympum, Myram & Tlonem.* c ¶Telmisos.) *Ptolemæus ponit hanc urbem ad fluuium Xanthum, & non ad extremum Lyciæ terminum. Solinus cap. 53. uocat eam Telmessum.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XV. SCHOLIA.

Chimæræ.) Chimæra ramentum Tauri montis. Dextro latere.) Ad Imaum montem refertur. Sinistro ad meridiem.) Ad Damasium montem, Tauri ramentum. Magnarum gentium.) Sericæ regionis Gymnosophistarum, Caspiciæ, Sachæ, Bactrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Drangianæ, Gedrosiæ, Arachosiæ, Margianæ, Hyrcanæ, Carmaniæ, Parthiæ, Mediæ, Persidis, Assyriæ, Susianæ, Mesopotamiæ, Armeniæ maioris & minoris, Ciliciæ, Pamphyliæ, & Lyciæ: ubi exit in pelagus. Quà spectat ad orientem.) Dicitur Taurus semper uersus orientem. Hæmodes.) Vbi incipit ramentum Imai montis. Caucasus.) Prope Albaniam & Iberiam, inter Hyrcanum mare & Pontum Euxinum. Paropamisus.) E regione Bactrianæ & Ariæ. Caspiæ pylæ.) Ad mare Hyrcanum, siue Caspium. Niphates.) Ad mediam Parthiam & Hyrcaniam. Armeniæ pylæ.) Ad Armeniã maiorem. Et ubi iam nostra maria attingit.) In Lycia. Post eius promontoriũ.) Eius Tauri. Nam in Lycia ubi exit in mare, Taurus, sicut in principio uocatur. Pataram.) Patera nunc. Ab hac regione usq; ad Bithyniam, est Asia minor, quæ nunc dicitur Anatolia, siue Turchia.

Caria.

Caria. Cap. XVII.

CAria sequit̃. Habitator incertæ originis: alij indigenas, sunt qui [a] Pelasgos, quidã Cretas existimant. gens usq; eò quondam armorũ, pugnæq; amans, ut aliena etiã bella mercede agerẽt. Hic castella aliquot sunt: deinde promontoria duo, Pedalion & Crya, & [b] secundũ Calbin amnem Caunus oppidũ ualetudine habitantiũ infame: inde [c] ad Halicarnasson hæc adiacent: Rhodiorum aliquot coloniæ, portus duo, Gelos, & cui ex urbe quam amplectitur Thissamissa cognomen est. Inter eos oppidum Larumna, & Pandion collis in mare emissus. Tum tres ex ordine sinus, Thymnias, Schenus, Bubessus. Thymniæ promontoriũ Aphrodisiũ est. Schenus ambit Hilam, Bubessus Cynotum, Gnidus in cornu peninsulæ: interq; eam & Ceramicũ sinũ in recessu posita Euthane. Halicarnassos Argiuorũ colonia est: & cur memoranda sit, præter conditores [d] Mausoleum efficit, regis Mausoli monumentũ, unum de miraculis septem, Artemisiæ opus. Trans Halicarnasson illa sunt, litus Leuca: [e] urbes Mindus, Aryanda, Neapolis. Sinus Iasius, & Basilicus. Iasio est Bargylos.

SCHOLIA CAP. XVI.

Caria succedit occidentem uersus Lyciæ, et est regio meridionalis Asiæ minoris. Habet enim Asia minor multas regiones, nempe Ioniam, Cariam, Phrygiam, Aeoliã, Mysiam, & Lydiam. Sunt qui annumerant quoq; Lyciam. a ¶Pelasgos.) *Sunt Pelasgi populi Macedoniæ, qui olim Thessali fuisse putantur.* b ¶Secũdum Calbin.) *Nascitur Calbis in Crago monte, & haud procul à Cauno labitur in mare. Est autem Caunus oppidum pestilenti cœlo subditũ, & propterea habitantiũ aduersa ualetudine infame.* c ¶Ad Halicarnasson.) *Hæc olim regum Cariæ regia fuit, unde Herodotus originẽ duxit. Pro Larumna Ptolemæus habet Lorima, & ponitur in cornu Cariæ extremo, sicut & Cnidus.* d ¶Mausoleum.) *Est Mausoleum in Halicarnasso sepulchrum, quod Artemisia Mausoli uxor tam egregio perfecit opere, ut inter septem orbis miracula olim numeraretur. Eleuabatur in altũ 25. cubitis, & cingebatur columnis 36. Ab hoc sepulchro, omnia preciosa sepulchra ex nomine eius Mausolea dicuntur.* e ¶Vrbes Mindus.) *Parua est Caria, sed populosissima & oppidis plena.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVI. SCHOLIA.

Caria.) Pars Asiæ minoris prima. *Valetudine habitantiũ.) Pallent omnes ibi.* *Rhodiorũ aliquot coloniæ.) Est enim Rhodus insula è regione Cariæ.* *Gnidus.) Promontorium est, nunc Cabo de Chio.*

Ionia. Cap. XVII.

POst Basilicum Ionia aliquot se ambagibus sinuat, & primũ à Possideo promontorio inflexũ inchoans, cingit oraculũ Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi. Miletum urbem quondã Ioniæ totius, belli pacisq; artibus principem, patriam Thaletis astrologi, & Timothei musici, & Anaximãdri physici, aliorumq; ciuium inclytis ingenijs meritò inclytam, utcunque Ioniam uocãt: urbem Hyppin amnis Mæandri exitum, [a] Latmum montem Endymionis, à luna (ut ferunt) adamati fabula nobilem.

SCHOLIA CAP. XVII.

A Caria si pergas ad septentrionẽ, occurrit Ionia, incipiens à Possideo promõtorio. Post Possidium uerò, inquit Strabo, Milesium est oraculum, Apollini Didymæo sacrum apud Branchidas ad decem & octo stadia ascendenti. Id à Xerxe incensum est, quemadmodũ cætera templa omnia, Ephesio excepto. Scribit & Herodotus lib. primo de hoc templo in hunc modum: Erat apud Branchidas oraculũ peruetustum, quo Aeoles Ionesq; cõmuniter uti consueuerũt. Oraculum hoc in Milesiorum agro est situm ad Panormum lacum. Porrò Miletus olim totius Ioniæ clarissima fuit urbs, genitrix multarũ per cuncta maria urbium. Nati deniq; sunt in ea multi uiri clari, quorũ aliquos hic enumerat Mela. Addit his & Strabo quosdam, nempe Anaximenem, Hecatæum historicum, & Aeschinem oratorem. Hæc urbs ob sui claritatem aliquando Ionia dicta est. a ¶Latmum montem Endymionis.) *Scribitur de Endymione quòd primus lunæ cursum inuenerit, ad quod inuestigandum, opus illi fuit montis huius supercilio. Alij tradunt sepulchrum eius esse apud Latmium montem: sic enim maior pars scriptorum uocat hunc montem. Porrò fabula adamati à Luna, id est, Iunone, hæc est. Ferunt Endymionem relatum à Ioue in cœlo, adamantem uerò Iunonem simulacro deceptum & eiectum descendisse ad inferos. Alij fabulam de perpetuo Endymionis somno exponunt. Nam quum lunæ uarios motus quæreret, nocteq; uigilaret & interdiu dormiret, somno fingitur dormiuisse perpetuo, adamatus à luna.*

b ¶Sacra regio.) Vocatur Panionium sacra regio, quòd olim Iones ibi conuenirent & Neptuno diem festum ex more celebrarent. c ¶Phygela.) Est Græcis φυγὴ *fuga & exilium: unde de Phygela Plinius sic inquit: Iuxtà fugitiuis condita, uti nomen indicio est, Phygela. Strabo Pygellam nominat. d ¶Et Dianæ templum.) De magnificentia & nobilitate huius templi nonnihil diximus in Solino cap. 53.*

e ¶Caystros.) Caystros & Cayster Lydiæ fluuius, Sardibus proximus, ab ambustione nomen habet, quòd propinquus sit Catacecaumenæ, quæ pars est Ephesiæ regionis prætorrida & deustæ similis, nullam præter uitem proferens arborem. Cæterum Lebedos celebre est oppidũ ob Scenicorum histrionum collegium, qui ludos ac certamina Libero patri quotannis celebrabant. Est quoq; non procul Claros ciuitas, Apollinis oraculo nobilis, quam Manto Tiresiæ filia condidit, fugiens Thebanorum uictores Epigonos, id est, posteros, qui aduersus Thebas bellum mouerunt.

bilem. Deinde rursus inflexa, cingit urbẽ Prienen, & Gessi fluminis ostiũ, moxq; ut maiore circuitu, ita plura complectit. Ibi est Panioniũ [b]sacra regio, & ob id eo nomine appellata, quòd eam cõmuniter Iones colunt. Ibi à fugitiuis, ut aiunt, condita (nomen famæ annuit) [c]Phygela. Ibi Ephesus, & [d]Dianæ clarissimũ templum, quod Amazones Asia potitæ consecrasse traduntur. Ibi [e]Caystros amnis, ibi Lebedos Clarijq; Apollinis fanum, quod Manto Tiresiæ filia, fugiens uictores Thebanorum Epigonos: & [f]Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantûs filius statuit ad promontoriũ quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quem [g]Smyrnæum uocant, efficit, angustisq; ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit [h]in peninsulæ faciem, super angustias, hinc Teos, illinc Clazomena: & quia terga iungunt confinio adnexa maris, diuersis frontibus diuersa maria prospectãt. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnæo est Termodon amnis, & urbs Leuca: extra eum Phocis Ioniæ ultima.

f ¶Colophon.) Hæc urbs Ionica multis nominibus clara est, primùm quod in equestribus certaminibus plurimũ ualuit, ut ubi bella componi difficulter potuerint, huius urbis equitatu dirimerentur: hinc natum adagiũ, Colophonem imponere uel addere, pro summam operi manum imponere. Deinde quòd Colophonij amplissimas haberent nauales opes: tertio quòd patria existeret multorum clarissimorũ uirorum, etiam secundum quosdam Homeri. De Mopso qui cum Chalcante de peritia diuinandi certauit, habes apud Strabonem lib. 14.

g ¶Smyrnæum.) Est Smyrnæus sinus ab urbe Smyrna, quam quidam Homeri patriam esse putant. Herodotus lib. 1. dicit eam olim fuisse ex numero duodecim ciuitatum Aeolicarum. h ¶In peninsulæ faciem.) Inter duos sinus Colophonium & Smyrnæum, expatiatur in mare uersus Chium insulam cornu quoddam terræ, quod hic peninsulam uocat, habens mox in ingressu duo insignia oppida, Teon & Clazomenam. Vide Ptolemæi tabulam primam Asiæ, & patebunt hæc omnia oculis tuis multò clarius quàm hic scribi literis queant.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVII. SCHOLIA.

Ionia.) Asiæ minoris pars, nunc dicta Queis, cum prouincia Turcæ. Vtcunque Ioniam uocant.) Ad Miletum refertur: nunc Melasa. Amazones.) Inter Iberos & Hyperboreos. In ipsa peninsula.) Inter Teos & Smyrnam, quæ nunc Lamires.

SCHOLIA CAP. XVIII.

Duplex est Aeolia, una in Asia, Græcorum colonia, media inter Ioniam & Mysiam, de qua hic Mela scribit. Alia est inter Siciliam & Italiam, complecturq; septem insulas, quarũ quædam ignem spirant, de quibus Iustinus libro quarto scribit. Ab his uenerunt Aeolij, & appulerũt in Mysiam, nomenq; suum huic regioni indiderunt. In eius extremitate septentrionali iuxta fauces Hellesponti, sunt Troiani.

Aeolis. Cap. XVIII.

PRoxima regio, ex quo ab Aeolijs incoli cœpit, Aeolis facta, ante [a]Mysia: & quà Hellespontum attingit Troianis possidentibus Troas fuit. Primam urbem à Myrino cõditore Myrinam uocant: sequentem [b]Pelops statuit uicto Oenomao reuersus ex Græcia: Cymen nominauit, pulsis qui habitarant, dux Amazonum Cyme. [c]Suprà

a ¶Mysia.) Est duplex Mysia in hac Asia minori, maior & minor, & utraq; est extra Bithyniam. Est & duplex Mysia in Europa iuxta Istrum, superior & inferior, quam quidam scribunt Mœsiam per diphthongum.

b ¶Pelops.) Hic Tantali regis Phrygum filius fuit, certauitq; curuli certamine cum Oenomao, & uicit eum equorum pernicitate, filiamq; eius Hippodamiam ex pacto duxit uxorem, & Pisæ regnum consecutus est. Est autem Pisa Peloponnesi ciuitas. Cæterum ab hoc Pelope denominata est insula Græciæ Peloponnesus, &

oppidum

[c]Suprà, Caicus inter Eleam decurrit, & Pitanem illã, [d]quæ Archesilam tulit, nihil affirmantis Academiæ clarissimũ antistitẽ. Tum in promontorio est Canna oppidum: quod prẹteruectos sinus excipit nõ paruus, sed longè ac molliter flexus, retrahensq́ paulatim oras usque ad ima mõtis Idæ. [e]Isthmos paruis urbibus aspersus est, quarum clarissima est Cistena. Gremio interiore cãpus Thebæ nomine, Adrimittion, Astyram, Etessam oppida, eodẽ quo dicta sunt ordine adiacentia, cõtinet. In altero latere [f]Antandrum. Duplex causa nominis iactatur. Alij Ascanium Aeneæ filium cum ibi regnaret captum à Pelasgis ea se redemisse cõmemorant: alij ab ijs putant conditam, quos ex Andro insula uis & seditio exegerat. Hi Antandrũ quasi pro Andro, illi quasi pro uiro accipi uolunt. Sequens tractus tangit Gargara, & [g]Asson, Aetolorum colonias. Tum sinus alter ἀχαιῶν λιμὴν, non longè [h]ab Ilio littora incuruat, urbe bello excidioq́ clarissima. Hic Sigæum fuit oppidũ, hic [i]Achiuorũ fuit bellantium statio. Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit, & Simois, [k]fama quã natura maiora flumina. Ipse mons uetere [l]diuarum certamine, & iudicio Paridis memoratus, orientẽ solem aliter quàm in alijs terris solet aspicio, stentat. Nanq; ex summo uertice eius speculantibus, penè à media nocte sparsi ignes passim micare, & ut lux appropinquat, ita coire, ac se cõiungere uidentur, donec magis magisq́ collecti, pauciores subinde, & una ad postremũ flamma ardeant. Ea cum diu clara

oppidum Mysiæ Pelopeia. Cyme uerò à duce Amazonũ, pulsis habitatoribus, nomen sortita est. c ¶*Suprà Caicus.) Ptolemæus hunc fluuiũ qui inter Pitanem & Eleam decurrit, uocat Cecium.* d ¶*Quæ Archesilan tulit.) Est Archesilas nomẽ philosophi, qui ex Pitane Aeolica ciuitate ortus, relicta patria Athenas profectus in Academiam se ad Crantorem contulit, & cõmutauit Platonicam philosophiam, & nouam quandam instituere cõtendit, propter quod & cauillator uocatus est. Hic cum se nihil scire affirmaret, nec alios quicquã scire patiebatur, id quod Mela quoq; hic succinctis indicat uerbis.* e ¶*Isthmos.) Quid sit Isthmos, habes in Solino cap. 13. Ptolemæus non meminit huius Isthmi, nec peninsulæ quæ cõtinet campum Thebanorum. Pro Adrimittiũ, ipse legit Adramittiũ.*

f ¶*Antandrum.) Hæc uox, inquit, est uel ab Andro insula, quasi ἀντὶ ἄνδρος, uel ab ἀνὴρ, quod in genitiuo quoque habet ἀνδρὸς, ut sit sensus, pro uiro data est ciuitas.*

g ¶*Asson.) Hoc oppidum haud procul abest à Troade, ubi scilicet est sinus ἀχαιῶν λιμὴν, id est, Achiuorum portus, sic dictus quòd Græci illic appulerint.*

h ¶*Ab Ilio.) Fuit Iliũ regia Priami, quæ & Troia à nomine regionis nominatur. Excidium eius reddidit hanc urbem nominatissimam. Ferunt illam extructam post diluuium anno 828. regnauerũtq; in ea sex reges, Dardanus, Erichthonius, Troës, Ilus, Laomedon, & Priamus, sub quo deleta est. Causa eius excidij fuit, quòd Paris Priami filius ui abduxit Helenam uxorem Menelai regis Græcorum: tunc Athenis conuenerunt omnes proceres regni Græcorum, & omnium consensu statuerunt reducere reginam. Interim cum abijssent fratres Helenæ Castor & Pollux, ut sororẽ repeterent, sæuiente mari submersi sunt, atq; à uulgo inter deos relati. Rursum miserunt Græci Diomedem & Vlyssem, qui reginam repeterent: sed cum nihil effecissent, tota Græcia castra mouit cõtra Troiam: quibus Hector alter Priami filius obuiam ueniens magno bellico apparatu, sæpe Græcos in fugam cõuertit, sed tandem ab Achille duce exercitus Græcorum confossus interijt. Paris quoq; telo confodit Menelaum regem Græcorũ, quin & Aiacem athletam usq; ad mortẽ sauciauit, & dum is letaliter se uulneratũ sentiret, furore extremo agitatus, tam uehementẽ ictum illisit capiti Paridis, ut mortuus caderet de equo. Amisso itaq; Paride Troiani fugerũt intra mœnia, & cum diu obsessi oppugnarentur, multi tædio affecti proditionem moliebantur urbis, præsertim Aeneas & Antenor, intromißisq; noctu Græcis, urbem in manus hostium tradiderunt: qui grassantes in ea, omnis ætatis & sexus homines occiderunt, & urbem ipsam incendio deleuerũt, abduxeruntq; raptam Helenam. Durauit hoc bellum decem annis & octo mensibus.* i ¶*Achiuorum statio.) Quum Græci, inquit, oppugnarent Ilium, castra posuerunt iuxta Sigæum oppidum.* k ¶*Fama quàm natura.) Ida mons altißimus spectat ad Troadem, & abundat aquis, descendũtq; ex eo multa flumina, ut sunt Scamander, Simois & Esepus: sed parua sunt, cum mox absorbeantur à mari, celebria tamen propter ea quæ gesta sunt contra Ilienses.* l ¶*Diuarum certamine.) Est & in Creta mons Ida, in quo est antrum sacrum, quòd ibi Iupiter nutritus fuerit. Sic in Ida qui est circa Hellespontum, est antrum deabus sacrum, & celebre ob Paridis acceptum iudicium. Quòd autem ortus solis aliter ibi quàm in alijs terris apparere hic dicitur, id propter uaporum ascendentiũ è terra aliam & aliam dispositionem, atque ob solis uiciniorem & remotiorem ab horizonte præsentiam contingit. Idem apud nos sæpe uidere*

contingit in aurora. Primũ enim radij solares ſparguntur in nubibus, & rutilant ut ignis, deinde propinquante ſole coëunt in unam claram lucem, donec tandem lux ſolis uera emergat. Globus lucis qui ſolis ortum præcedat, in regione noſtra fortaſſe à nemine eſt deprehenſus. m ¶ Fit arctius mare.) *Coëunt enim ibi Europæ & Aſiæ littora, aut potius latera, paruo maris interpoſito meatu: nec iam abluit mare terras, ſed ſtrictũ tenetur inter duarũ orbis par tiũ limites, ut nõ poßit diffluere in littora.*

diu clara & incendio ſimilis effulſit, cogit ſe, ac rotũdat, & fit ingens globus. Diu is quoq; gran dis, & terris adnexus apparet: deinde paulatim decreſcens, & quanto decreſcit eo clarior: fugat nouiſsimè noctẽ, & cum die iam ſol factus, attollitur. Extra ſinum ſunt Rhetæa littora, Rhe tæo & Dardania claris urbibus, Aiacis tamen ſepulchro maximè illuſtria. Ab his [m] fit arctius mare: nec iam abluit terras, ſed rurſus diuidens anguſto Helleſpõti freto, littus obuium findit, facitq; ut iterum terræ, quà fluit, latera ſint.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVIII. SCHOLIA.

Aeolis.) *Pars Aſiæ minoris.* Myrinam.) *Sebaſtopolis nunc dicta.* Sequentem Pelops ſtatuit. *Victo Oenomao reuerſus ex Græcia, Cymen nominauit, pulſis qui habitarant, dux Amazonũ Cyme.) Hæc uerba ſenſum aliquem habent, ſi ubi eſt Statuit, ibi periodum feceris.* Academiæ.) *Nouæ. Nam ueteris princeps fuit* Plato. ἀχαιῶν λιμήν.) *Græcorum portus.* Sigæum.) *Oppidum & promontoriũ: nunc caput* Sanctæ Mariæ. Helleſponti.) *Turcæ ex parte Aſiæ* Helleſpontum *uocant Brachium Sancti Georgij.*

Bithynia. Cap. XIX.

INterius Bithyni ſunt, & Mariandynei. In ora Graiæ urbes, Abydos & Lampſacũ, Parion & Priapos. Abydos magni quondam [a] amoris commercio inſignis eſt: Lampſacũ Phocæis appellantibus nomen ex eo traxit, quòd conſulentibus, in quaſnam terras potiſsimum tenderent, reſponſum erat, [b] ubi primũ fulſiſſet, ibi ſedem capeſſerent. Tum rurſus fit apertius mare [c] Pro pontis. In id Granicus effunditur, [d] pugna quę primùm inter Perſas & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem ſedet in ceruice peninſulæ [e] Cyzicũ: nomen Cyzicus indidit, quem à Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fu ſum acie cæſumq; accepimus. Pòſt Placia, & Scylace, paruæ Pelaſgorum coloniæ. Quibus à tergo imminet mons [f] Olympus, ut incolæ uocant, Myſius. Is flumen Rhyndacum in ea quæ ſequuntur, emittit. Circà angues naſcunt̃ immanes: neq; ob magnitudinẽ modò, ſed ob id etiã mirabiles, quòd ubi in alueũ eius æſtus ſolemq; fugerunt, emergunt atq; hiant: ſuperuolantesq; aues, q̃uis altè & perniciter ferant̃, abſorbent. Trans Rhyndacũ eſt Daſchylos, & quam Colophonij collocauere [g] Myrlea. Duo ſunt inde modici ſinus: alter ſine nomine Cion amplectit̃, Phrygiæ haud longè iacẽtis opportuniſsimũ

SCHOLIA CAP. XIX.

Bithynia *primũ* Bebrycia, *poſtea* Mygdonia, *ac deinde* Bithynia *à* Bithyno *rege dicta fuit. Sunt qui totum tractum illum ad* Myſiam *attinuiſſe perhibeant, antequam* Bithyniæ *ſortiretur uocabulum: quin* Ptolemæus *nullam harum urbium, quarum hic* Mela *à principio meminit, ponit in* Bithynia, *ſed* Myſia *Aſiæ minoris regione.* Abydos *opponitur* Seſto *interlabente mari ſeptem ſtadiorum, ubi* Xerxes *rex* Perſarum *pontem ſtruxit, & traduxit maximũ exercitum ab* Aſia *in* Europam. a ¶ Amo ris commercio.) *Hoc dicitur propter* Lean drum Hero *puellæ amaſium, qui fuit ex* Abydo *urbe.* b ¶ Vbi primùm fulſiſſet.) *A fulgore igitur* Lampſacum *urbs no men accepit. Eſt enim* λάμπω *Græcis idem quod ſplendeo.* c ¶ Propontis.) *De* Hel leſponto, Propontide *&* Ponto *diximus in* Solino *cap. 15. in fine.* d ¶ Pugna quæ primùm inter Perſas.) *Pugna iſta in* Bithynia *facta, prima fuit: altera autem facta eſt iuxta* Iſsicum *ſinum, de qua ſuprà cap. decimotertio in* Cilicia *nonnihil ſcripſimus.*

e ¶ Cyzicum.) *Inſula eſt in* Propontide *duobus pontibus iuncta cõtinenti, habens urbem eiuſdem nominis, mœnibus arce & turribus marmoreis. Habet autẽ nomen à* Cyzico, *quem* Iaſon *per imprudentiam interemit. Fuit proinde hæc ciuitas magnitudine & pulchritudine cum primis* Aſiæ *ur bibus comparanda, tribus armamentarijs inclyta, quorum aliud armorum, aliud inſtrumentorum, aliud frumenti erat receptaculum.* Ptolemæus *& quidam poſt eum uocant hanc urbem* Cyricum. *Cæterum* Minyi *populi ſunt ex urbe* Phrygiæ Minyarum. f ¶ Olympus.) *Sunt quatuor montes hoc nomine: primus eſt in* Theſſalia, *ſecundus in* Gallogræcia, *tertius in* Myſia, *cuius hic meminit* Mela: *quartus ad mare rubrum haud longè ab* Heliopoli. g ¶ Myrlea.) *Hanc* Ptolemæus *uocat* Apameam, *ſicut &* Cion *appellat* Pruſam.

h ¶ Olbia-

tunisſimũ emporiũ: alter [h] Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Aſtacon, à Megarenſibus conditam. Deinde [i] priores terræ iterum iacent, exiturię́ in Pontum pelagi canalis anguſtior. Europã ab Aſia ſtadijs quinq; diſterminat Thracius (ut dictũ eſt) Boſphorus. Ipſis in faucibus oppidum, in ore templum eſt. Oppidi nomẽ [k] Chalcedon: autor Archias, Megarenſiũ princeps. Templi numẽ Iupiter, cõditore Iaſone. Hic iam ſeſe [l] ingens pontus aperit (niſi quà promõtoria ſunt) huc atq; illuc, longo rectoq; limite extentus, ſinuatus cætera. Sed quia cõtrà minus quàm ad læuam & dexteram abſceſsit mollibus faſtigijs, donec anguſtos utrinq; angulos faciat, inflectitur ad formam Scythici arcus, maximè incuruus, breuis, atrox, [m] nebuloſus, raris ſtationibus, non molli neq; arenoſo circundatus littore, uicinus aquilonibus: & quia non profundus eſt, fluctuoſus atq; feruẽs. Olim ex colentiũ ſæuo admodũ ingenio [n] Axenus, pòſt cõmercio aliarũ gentium mollitis aliquantũ moribus, dictus Euxinus. In eo primũ Mariandynei urbem habitant, ab Argiuo (ut ferunt) Hercule datam, Heraclea uocitatur, id famæ fidem adiecit. Iuxtà ſpecus eſt [o] Acheruſia, ad manes (ut aiunt) peruius, atq; inde extractum Cerberum exiſtimant.

h ¶*Olbianos.) Eſt Olbia eadem quæ & Nicea, ſita in Aſtacino ſinu, ubi ſub Conſtantino Magno celebratum fuit Concilium uniuerſale, & damnata hæreſis Arriana. In eo quoq; concilio prohibitæ fuerunt præſbyteris uxores: quod cum aduerteret Paſnutius Chriſti confeſſor, epiſcopus Aegypti, & cui pro fide Chriſti fuit dexter erutus oculus, & ſiniſter ſucciſus poples, confeſſus eſt ibi publicè, honorabiles eſſe nuptias, & caſtitatem eſſe concubitũ cum propria uxore, ſuaſitq; concilio ne talem poneret legem, quæ occaſionem fornicationis præberet.* *i* ¶ *Priores terræ iterum iacent.) Hoc eſt, poſt ſinum flexuoſum rurſum terra emittit cornu in mare, contrahiturq; mare in anguſtam canalem ob concurſum Aſiæ & Europæ, quarum littora ſolũ quinq; diſtãt ſtadijs in Boſphoro ipſo. Habet autem ſtadium 125. paſſus, hoc eſt, pedes 625.* *k* ¶ *Chalcedon.) Hanc urbem Megarenſes condidere, cæci appellati quòd non potius oppoſitum littus elegêre, in quo iacet Byzantium ſeu Cõſtantinopolis optimo loco. Eſt & fanũ Iouis in Chalcedone, extructũ à Iaſone.* *l* ¶*Ingens pontus.) Maris Euxini figurationem ſignauimus ſuprà in figura Europæ, illic licebit aduertere quomodo à ſeptentrione contrahitur, à meridie in orientem & occidentem extenditur in modum arcus Scythici.* *m* ¶*Nebuloſus.) Hoc dicitur propter Cimmeriũ Boſphorum, de cuius incolis Homerus ſic ſcribit: Illis ſol nunquã Phaëthon ſua lumina ſpargit, Pernicioſa ſuper nox ſemper tenditur iſtis. Hinc umbræ Cimmeriæ.* *n* ¶*Axenus.) Secundum Plinium lib. 6. Pontus Euxinus antea ab inhoſpitali feritate Axenus appellatus eſt, peculiari inuidia naturæ ſine ullo fine indulgentis auiditati maris. Pòſt cõmercio aliarum gentium mollitis aliquantũ moribus, dictus eſt Euxinus, quaſi bonum hoſpitiũ.* *o* ¶*Acheruſia.) Meminit & Solinus cap. 50. huius ſpecus. Sunt qui dicunt Acheruſiam paludem eſſe in quam immittantur cadauera in ulteriorem ripam deferenda: nauim uerò ipſam qua traijcitur, Barim, hoc eſt, onerariam appellari, & inde natam de Charonte fabulam, qui animas tranſuehat Stygem. Sed hæc de Acheruſia Italiæ ſunt accipienda. Cerberi fabulam refert Ouidius Metamorph. lib. 7.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XIX. SCHOLIA.

Bithyni.) Extra Aſiam minorem: ſed Turcæ maiores dicuntur. *Lampſacum.)* Nunc Circe. *Parion.)* Hodie Pariſa. *Cyzicum.)* Vulgò Spiga. *Daſchylos.)* Diaſquilos hodie.

Paphlagonia. Cap. XX.

TVm Tios oppidum, Mileſiorũ quidem colonia, ſed iam ſoli, gẽtiſq; Paphlagonum: quorum in littoribus penè medijs promontorium eſt Carambis. Citrà [a] Parthenius amnis, urbeſq; Seſamus & Cronna, & à Cytoro Phryxi filio poſita Cytoros. Tum Cimolis accolitur, & quæ Paphlagoniam finit, Armene.

SCHOLIA CAP. XX.

Eſt Paphlagonia cõtermina Bithyniæ, ſic dicta à Paphlagone Phinei filio, cuius et Solinus meminit capite 56. Carambim promontorium ſaxoſum Ptolemæus non in medio, ſed mox poſt finem Bithyniæ ponit.

a ¶ *Parthenius amnis.) Eſt Parthenius idem quod uirgineus, & dictus eſt hic fluuius Parthenius à Diana, quòd huius ſe undis oblectarit.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. XX.

Tios.) Nunc Tio. *Cronna.)* Nunc Comana. *Cimolis.)* Nunc Cinopolis.

Chalybes. Cap. XXI.

CHalybes proximi clarissimas habẽt Amyson, & Sinopen,[a] Cynici Diogenis patriã. Amnes[b] Halyn & Thermodonta. Secũdum Halyn urbs est Lycasto: à Thermodonte cãpus, in eo fuit Themiscyrum oppidum. Fuere & Amazonum castra, ideo Amazonum uocant. Tibareni Chalybas attingũt, quibus in risu lusuq; summum bonum est. Vltra[c] Carambim Mossynœci turres ligneas subeunt, notis corpus omne persignant, propatulò uescũtur, promiscuè cõcumbunt. Et palàm reges suffragio deligunt, uinculisq; & arctissima[d] custodia tenent: atq; ubi culpam prauè imperando meruere, inedia diei totius afficiũt. Cæterum asperi, inculti, pernoxij appulsis: deinde minus feri. Verùm & hi incõditis moribus, Macrocephali,[e] Discheri, Buxedi. Raræ urbes, Cerasus &[f] Trapezus maximè illustres.[g] Inde is locus est, ubi finem ductus à Bosphoro tractus accipit, atq; inde se in sinu aduersi littoris flexu attollens, angustissimũ Põti facit angulum. Hic sunt Colchi. Hinc Phasis erumpit.

SCHOLIA CAP. XXI.

Sunt Chalybes populi in Hispania, sunt & Chalybes ponticæ oræ habitatores, quos Ptolemæus intra Paphlagoniam ponit. Vocati autem sunt Chalybes, quòd primũ putentur eruisse & domuisse ferrum. Horum insigniores urbes fuerũt Amisus & Sinope.

a ¶Cynici.) *Secta quædã philosophorũ dicta fuit Cynica, id est, canina, quòd in castigationibus canum more mordaces essent contra uitia, uel quòd licentia sermonis rabiem quandam caninam repræsentarent.*

b ¶Halyn.) *Ptolemæus ponit Halyn in Galatia, & Thermodonta in Cappadocia. Iuxta Thermodonta consederũt Scythicæ fœminæ, nempe Amazones, à quarũ regina conditũ est oppidum Themiscyrũ, denominatiq; sunt campi Themiscyræi quos occupauerũt. Ptol. uocat urbem illam Themiscyram.* c ¶Carambim.) *Est Carambis promontoriũ in Paphlagonia uersus septentrionem in mare Euxinũ porrectũ. Vide tabulam primam Asiæ in Ptolemæo.*

d ¶Custodia tenent.) *Experti enim erãt, aut ab alijs audierãt, quanta pestis esset rex, qui pro animi sui libidine dominiũ in subditos exerceret, contempta æquitatis lege.*

e ¶Discheri.) *Hi ab alijs nominantur Bizeres & Bizares.* f ¶Trapezus.) *Hanc urbem ex imperio Constantinopolitano, ut quidam scribunt, Turcæ primũ occupauerunt, ac deinde sensim sese insinuarũt in totũ imperium illud orientale. Vnde Haitonus Armenus sic scribit: Circa annum domini 1307. quando Turcæ occupauerunt dominiũ suum, nõ potuerunt ciuitatem Trapezuntinam, nec eius pertinentias occupare, propter castra fortißima & alia munimenta, & sic totum littus maris Euxini mansit in potentia Imperatoris Constantinopolitani, misitq; ille singulis annis gubernatorem unum, qui dux dicebatur, ad regendam terram illam. Accidit autem, ut ex illis ducibus unus Imperatori rebellis fieret, usurparetq; dominiũ terræ illius pro se, et fecit se regem: quod cum malè haberet Imperatorẽ Constantinopolitanũ, illumq; excludere regno conaretur, dux ille inuocato auxilio Turcarũ, qui iam multas uicinas occupauerant terras, restitit Imperatori, atq; exercitũ eius profligauit. Secundum alios euerterũt Turcæ illud imperiũ paucis post annis quàm Byzantium est sub Mahumete tyranno captum. Nacti itaq; Turcæ hoc regnũ, indies latius pomoeria eius extenderũt, donec tandem Adrianopolim Thraciæ urbem obtinuerunt, ubi & regiam collocarunt sedem. Verùm nõ cõtenti tam magno regno, etiam Constantinopolitanũ imperium anno Christi 1453. sibi subijciunt. Hinc est quòd ante tempora nostra Turcarũ imperator triplicis regni titulum sibi uendicauit, nempe regni Trapezuntini, Adrianopolitani & Constantinopolitani. Nata est autem hæc pestis ex quorundam rusticorũ colluuie & factione, qui ducem constituentes Otomanum, breui incredibiles sumpsere uires, & innumeras subiecerũt sibi gentes, nempe Armenos, Cappadociã, Lycaoniam, Isauriam, Lyciam quæ nunc Briquia, Ioniam quæ Quiscum, Paphlagoniam, Lenech, Ciliciam, Syriam, Thraciam &c. de quibus paulò inferius fusius scribam. Viuunt autem secundũ leges & instituta, quas Mahumetes falsus propheta Saracenis Arabiæ genti anno salutis 629. sanxit, homo patre dæmonũ cultore, matre Ismaëlita natus, callidus et uafer ingenio, inter Christianos diu uersatus, rem perniciosam humano generi ex duabus legibus cõmentus, cui legi ne ab hominibus sanæ mentis iretur obuiam, capitalem inscripsit pœnã, ne scilicet quis auderet de ea disputare, usus ad hoc Sergij monachi impio consilio & opera. Hæc ut popularior esset, ex omnium gentium sectis aliquid assumpsit. Christum in primis laudandũ censuit, uirum fuisse affirmans sanctũ, & omni uirtute præstantem, eum deniq; supra humanitatis fastigium ponere, nunc uerbum, nunc spiritum & dei animam prædicans, uirginis utero natum. Euangelia ab Apostolorum discipulis corrupta esse dicebat, oportuisse per Alcoranum suum emendari. Sed hæc prolixiora sunt quàm ut hic compendio tradi poßint.*

g ¶Inde is locus est.) *A Bosphoro, inquit, Thraciæ, tractus littoris maris porrigitur longo spacio in orientem usque ad Trapezũ, & hinc recuruatur in angulum quem inhabitant Colchi, per quorũ terram fluit Phasis*

& cadit

erumpit. Hîc eodẽ nomine, quo amnis est, Athenistagora Milesio deductũ oppidum. Hîc Phryxi templum, & lucus, [h] fabula uetere pellis aureæ nobilis. Hinc orti montes, longo se iugo, & [i] donec Rhiphæis coniungant̃ exporrigunt: qui altera parte in Euxinũ & Mæotida & Tanaim, altera in Caspium pelagus obuersi, Ceraunij dicuntur. Iidem alibi Taurici, Moschi, Amazonici, Caspij, Coraxici, Caucasi, ut alijs alijs'ue appositis gentibus, ita alijs alijsq; dicti nominib. At in primo flexu iam curui littoris oppidũ est, quod Græci mercatores cõstituisse: & quia cum cæca tempestate agerentur, ignaris quæ terra esset, cygni uox notam dederat, Cygnũ appellasse dicunt̃. Reliqua eius, feræ, incultæq; gentes, uasto mari asidentes tenent, [k] Melanchlæni: terrestria, Sexsolytæ, Coraxi, Phthirophagi, Heniochi, [l] Achæi, Cercetici. Etiã in confinio Mæotidis Syndones. In Heniochorũ finibus Dioscurias, à Castore & Polluce pontum cum Iasone ingressis: Syndos, in Syndonũ ab ipsis terrarũ cultoribus cõdita est. Obliqua tũc regio, & in latum modicè patens, inter Pontum paludemq; ad Bosphorũ excurrit: quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens, Corocondamam peninsulam reddit. Quatuor urbes ibi sunt, Hermanassa, Cepœ, Phanagoria, & in ipso ore Cimmeriũ. [m] Hàc ingressos lacus accipit longè lateq; diffusus, quà terras tangit incuruo circundatus littore, quà mari propior est (nisi ubi aperitur) quasi margine obductus citra magnitudinẽ, propè Ponto similis. [n] Oram quæ à Bosphoro ad Tanaim usque deflectitur, Mæotici incolũt, Toreatæ, Arrichi, Phicores, & [o] ostio fluminis proximi Iaxamathæ. Apud eos easdem artes fœminæ, quas uiri exercẽt, adeò ut ne militia quidem uacent. Viri pedibus inhærent, sagittisq; depugnant: illæ equestre præliũ ineunt. Nec ferro dimicãt, sed quos laqueis intercepere, trahendo conficiunt. Nubũt tamen: uerũ ut nubiles habeant̃, nõ in ætate modus est: nisi quæ hostem interemére, uirgines manent. [p] Ipse Tanais ex Rhiphæo

& cadit in Pontũ. Est & oppidũ Phasis ab Athenistagora Milesio deductũ. h ¶*Fabula.) Meminit Ouid. lib. 7. & 8. huius fabulæ, nempe quòd cum Phryxus in ea loca peruenisset, arietem quo uectus fuerat mactauit Ioui, aurea eius pelle in templo à se cõdito suspensa, quam Iason rapuit. Habet autem aurei uelleris figmentũ originem ab auriferis Colchidis fluminibus, è quibus aurum hauritur lanosis pellibus.* i ¶*Donec Rhiphæis.) Vide in Ptolemæo secundã Asiæ tabulam, & apparebit tibi alia Ceraunorum montiũ dispositio. Non enim extenduntur à Colchide ad mõtes Rhiphæos aut Hyperboreos, uel etiam ad Tanaim fluuiũ, sed ab Euxino mari exporriguntur ad Caspium pelagus. Hi montes q̃ uaria habeant uocabula, diximus in Solino cap. 48.*

k *Melanchlæni.) Hi populi à nigris uestibus sic denominati sunt. Et quòd sequitur, Terrestria, subaudiendum, inhabitant loca.* l ¶*Achæi.) Meminit & Ptolemæus Achæorum, Cercitarum (sic enim uocat Cerceticos) Syndonum & Coraxorũ, quos omnes ponit in cornu terræ quod à Caucaso porrigitur usque ad Bosphorum, & disiungit Mæotiden à ponte Euxino. Hæc peninsula obliquam facit regionem, nedum in Ponto, uerum & in Mæotica palude, sed modicè in latũ patet. Mela uocat eam hic Corocondamam. Ptolemæus autem dicit Corocondamam esse Ponti ciuitatem. Sed quomodo hæc peninsula duobus alueis in lacum & in mare profluit? Respondet Strabo lib. 11. supra Corocondamam esse lacum, & hic secundum Melam duplici alueo Corocondamam includit, efficitq; peninsulam.* m ¶*Hàc ingressos.) Qui per angustiam Bosphori ingrediuntur, hos lacus excipit Mæoticus, qui mox longè lateq; in orientem & occidentẽ diffunditur, sed Tanaim uersus terra utrinq; distenta, in Europa & Asia sensim ad se redit, & fit lacus angustior: sicut econtra uersus mare Euxinum fit latior: & esset planè mare unum, nisi lacus ipse margine obduceretur terrarum, quæ utrinq; concurrunt, & Bosphori angustiam duntaxat transeuntibus derelinquunt.* n ¶*Oram.) Orientale littus.* o ¶*Ostio fluminis.) Iuxta ostium Tanais habitant Iaxamathæ, apud quos uiri & fœminæ easdem exercent artes. In militia tamen uiri pedites pugnant, & mulieres equestres, nec aliqua uiro iungitur, nisi prius hostem interemerit.* p ¶*Ipse Tanais.) Quidam aiunt Tanaim descendere ex Rhiphæis montibus, alij asserunt illum oriri ex palude: nos suprà in Solino cap. 25. indicauimus quid recentiores sentiant de huius fluuij ortu. Id certum est, Tanaim fluxum tenere Nilo contrarium. Nam Tanais fertur à septentrione in meridiem, & Nilus huic occurrens, ab austro in aquilonem præceps rapitur: uterq; autem limes est occidentalis Asiæ, Nam Nilus secundũ Melã disterminat Asiã ab Africa, & Tanais in septentrionẽ*

phæo mōte deiectus adeò pręceps ruit, ut cum uicina flumina, tum Męotis et Bosphorus, tum Ponti aliqua brumali rigore durentur, solus ęstus hyemeq́ iuxtà ferens, idem semper & sublimis incitatusq́ decurrat. Ripas eius Sauromatæ, & ripis hærentia possidēt: una gens, aliquot Populi, & [q] aliquot nomina. Primi [r] Mæotici γυναικοκρατούμενοι. Regna Amazonū. Fœcūdos pabulo, ad alia steriles nudosq́ campos tenent Budini. Geloni urbem ligneam habitant. Iuxtà Thyrsagetæ [s] Turcæq́, uastas syluas occupant, alunturq́ uenando. Tum continuis rupibus latè

ſecludit Aſiā ab Europa. q ¶*Aliquot nomina.*) *Ptolemæus ponit Sachatas, Perierbidos, Iaxamataras &c.* r ¶ *Mæotici γυναικοκρατούμενοι.*) *Hi ſunt qui mulierū parent imperio, ubi Amazones tenent regnū.*

s ¶*Turcæq́.*) *Ex hoc colligitur nomen Turcæ non eſſe nouum, ut quidam ſentiūt, & nos quoq; ſuprà in hoc capite idem ſcripſimus, quandoquidem Mela longè ſupra mille annos Turcarū mentionē fecerit. Sed in dubium adhuc reuocatur, num Turcæ, quos Chriſtiani hodie crudeles patiuntur hoſtes, deſcenderint ab illis Turcis, quorū Mela hic meminit, quantumlibet inter nomina conueniat. Sunt enim qui de origine eorum ſic ſcribunt: Quum Tartari ab oriente uſq; ad Scythiam Europæam ditionem ſuam propagaſſent, fuit circa annum Chriſti 1300. in aula magni Tartari miles quidam nomine Otomanus, ſortis humilis, & fortuna tunc obſcurus, uiribus tamen corporis robuſtus & audax, qui propter illatas iniurias cum quadraginta equis ſecedens, cœpit occultè in Cappadocia montes & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prædas agere: ad quem plurimi graſſatores, ut fit in huiuſcemodi genere hominum, confluxerunt, & coaluerunt uehementer, inuadentes & occupantes gentes & ciuitates, & tandem totam acquirentes Cappadociam, Pontum, Bithyniam, Aſiam minorem, Pamphyliam & Ciliciam. Huic Otomano ex humanis rapto, ſucceſſit filius eius Archanes, qui audacia & ambitione patri non diſsimilis, imperium à patre cœptum nedum conſeruauit, uerùm & auxit. Deinde anno Chriſti 1363. ſubſecutus eſt filius Archanus Ammurates tertius Turcarū rex, qui totam ferè occupauit Thraciam. Huic ſucceſsit filius eius Paiazites quartus rex, qui rerum maximarū cupidus, Macedoniam, Theſſaliam, Phocidem, Bœotiam & Atticam ſui iuris effecit, Bulgaros & Illyrios aſsiduis debilitauit incurſionibus, donec tandem & ipſe Dei iudicium ſenſit. Nam circa annum Chriſti 1400. Tamerlanes rex Tartarorū ex gregario milite factus imperator multarū gentium, poſtquam Parthos ſubegit atq; Scythas, Iberos, Albanos, Perſas & Medos, deinde Meſopotamiam & Armeniam inuaſit, tranſitoq; Euphrate cum 400. millibus equitum, & 600. millibus peditum, in Aſia minori regem Turcarū Paiaziten ſuperauit, & interfectis aliquot ſuorū millibus, ipſum cepit, & catenis aureis uinctū incluſit in caueam in modū feræ, & circunduxit per omnem Aſiam ueluti ſpectaculū humanarū rerum. Prandens uerò quaſi canem ſub menſa ſua comedere iuſsit: aſcenſurus equum, eo tanquam ſcabello uſus eſt. Hic Tamerlanes capto Turca per Aſiam minorē currens, Smyrnam, Antiochiam, Sebaſten, Tripolim, Damaſcum, & multas alias urbes cepit & incendit, & in tantum ſæuiebat, ut quæ alijs ardua eſſe uiderentur, ipſe promptius obire tentabat. In obſidionibus urbium prima die albo utebatur tentorio, ſecunda rubro, tertia nigro: & qui ſe dabant in albo ſedenti, ſalutem cōſequebantur: rubeus autem color mortem indicabat: & niger, ciuitatis excidiū & omnia in cinerem conuertenda. Et cum ſemel quandam populoſam ciuitatem obſidione cinxiſſet, & illa primo die deditionem neglexiſſet, & deinde ſe dederet, & pueri puellæq; in candida ueſte ramos oliuæ illi obuiam geſtarent, ut iram eius lenirent, ille pueros ſtatim iuſsit equis cōculcari, & urbem captam incendio deleri. Cumq; ſemel interrogaretur cur tanta crudelitate uteretur, reſpondit illi: Tu me hominem arbitraris, ſed falleris: ira enim Dei ſum & uaſtitas orbis. Poſt hunc quintus rex Alpinus, & ſecundum alios Calepinus appellatus, regnauit, cum quo Sigiſmundus Imperator iuxta urbem Nicopolim infeliciter pugnauit. Nam cum Bulgaria à Turcis capta eſſet, Sigiſmundus Vngariæ rex contractis magnis uiribus ex Anglia, Gallia & Burgundia, Mœſiæ fines ſiue Bulgariæ ingreditur, & expugnatis aliquot ciuitatibus, caſtra ponit ad Nicopolim, anno ſcilicet ſalutis 1396. Turca igitur adueniens cum magnis copijs, dum Galli primam aciem expeterent, & primum hoſtium ſuſtinerent impetum, ab equis deſiliunt, ut æquo marte cum Turcis belli euentum experirentur: cumq; equi ſine cuſtodibus in caſtra rediſſent, Vngari Gallos ab hoſte cæſos rati, tumultuari cœperūt, & ideo à Turcis in fugam coniecti ſunt. Fugit autem & Sigiſmundus primùm quidem Conſtantinopolim, quam Turcæ nondum ſubegerant, deinde in Rhodum, ac tandem in Croatiam Dalmatiamq; peruenit. Alpinum ſubſecutus eſt ſextus rex Mahumetes, anno ſcilicet Chriſti 1408. qui multis excurſionibus fines ſui imperij dilatauit. Quo morte ſublato, filius eius Ammurates ſeptimus regnauit, qui Illyricos & Vngaros uaſtauit, Peloponneſum ui cepit, & murum Iſthmi Corinthiaci deiecit, Albam Vngariæ anno Chriſti 1439. obſidione cinxit: relinquensq; poſt ſe filium Mahumetem octauum regem, & is Chriſtianorum pernicioſus hoſtis fuit, quippe qui Conſtantinopolim expugnauit, Bulgariam & Ruſciam ſibi ſubiecit, Nigropontum in deditionem accepit, Tauricam inſulam ſui iuris fecit, Moldauiam & Vualachiam uaſtauit, & multa*

alia mala

bus latè aſpera & deſerta regio ad[t] Arymphæos uſque permittitur. His iuſtiſsimi mores. Pro domibus nemora, alimenta baccæ, & maribus & fœminis nuda ſunt capita. Sacri itaq; habentur, adeoq; ipſos nemo de tam feris gentibus uiolat, ut alijs quoq; ad eos confugiſſe pro aſylo ſit. Vltra ſurgit mōs Rhiphæus, ultraq; eum iacet ora quæ ſpectat oceanum.

alia mala Chriſtianis intulit. Hoc mortuo, ſucceſsit nonus Baiazeth, & expugnauit Modonam, anno ſcilicet Chriſti 1500. Geſsit quoque multa prælia cum Sophi Perſarum rege, ſed infeliciter. Poſt hunc anno 1512. imperium arripuit Zelembeg, qui & Zelimus, ſed nō diu tenuit. Cui ſucceſsit Solymannus, magnus in Chriſtianos tyrānus, quippe qui noſtro æuo, anno ſcilicet Chriſti 1522. occupauit Rhodum, Albam Vngariæ, & nouiſsimè anno Chriſti 1529. Viennam Auſtriæ obſidione cinxit, ſed nō expugnauit. t ¶*Arymphæos.) De his populis ſcribit & Solinus capite uigeſimoſeptimo, & de Rhiphæis capite uigeſimoquinto.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XXI. SCHOLIA.

Amyſon.) Nunc Quinopoli. *Sinopen.)* Hodie Sinopi. *Cæraſus.)* *Cæraſo nunc.* *Trapezus.)* *Trapezonda.* *Hac ingreſſos lacus.)* Paludem Mæotida intelligit, quæ nunc dicitur El Mar Negro. *Sauromatæ.)* *Sarmatæ, nunc magni* Bulgari. γυναικοκρατόμενοι.) Id eſt, mulieribus ſubiecti.

cus aut suffossa habitant, totum [p] braccati corpus, & nisi quà uident, etiã ora uestiti. [q] Tauri Iphigeniæ & Orestis aduentu maximè memorati, immanes sunt moribus, immanemq́ famã habẽt, solere pro uictimis aduenas cædere. [r] Basilidis ab Hercule & Echidna generis principia sunt, mores regij, arma tantũ sagittæ. Vagi Nomades pecorũ pabula sequunt̃, atq; ut illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt. Colunt Georgi, exercentq́ agros. Axiacæ furari quid sit ignorãt, ideoq; nec sua custodiũt, nec aliena contingũt. [s] Interius habitantiũ ritus asperior, & incultior regio est. Bella cędesq́ amãt, mosq́ est bellantibus, cruorem eius quem primũ interemerũt, ipsis è uulneribus ebibere. Vt quisq; plures interemerit, ita apud eos habet̃ eximius. Cęterum expertem esse cædis, inter opprobria uel maximum est. Ne fœdera quidem incruenta sunt: sauciant se qui paciscunt̃, exemptumq́ sanguinem ubi permiscuere, degustant: id putant mansurę fidei pignus certissimũ. Inter epulas, quot quisq; interfecerit, referre lętissima & frequentissima mentio: binisq; poculis, qui plurimos retulere, perpotatis interlocantur. Is honos præcipuus est. Pocula ut Essedones parentum, ita inimicissimorũ capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipsæ etiam epulæ uisceribus humanis apparãtur. Geloni hostium cutibus equos, seq; uelant: [t] illos reliqui corporis, se capitũ. Melanchlænis atra uestis, & ex ea nomen. [u] Neuris statũ singulis tempus est, quo si uelint in lupos, iterumq́ in eos qui fuere, mutent̃. Mars omniũ deus: ei pro simulacris enses & tentoria dedicant, hominesq́ pro uictimis feriunt. Terræ latè patent, & ob excedentia ripas suas plerũq; flumina, nusquã nõ ad pabula fertiles: alicubi usque adeo steriles ad cętera, ut qui habitant, lignorũ egentes, ignes ossibus alant.

p ¶Braccati.) Est bracca uestis fluxa & intonsa atq; uarij coloris, qua olim utebantur gentes in frigidioribus plagis. Vnde Ouidius: Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis. *q ¶Tauri Iphigeniæ.) De Tauris Herodotus lib. 4. sic scribit: Tauri uirgini naufragos immolant, & quoscunq; Græcos illuc delatos: & postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt: truncũ eius quidam aiunt perturbari è rupe, nam in rupe prærupta templum est eorum situm: cruci affigũt caput. Dæmonem cui immolant, aiunt esse Iphigeniam Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint hoc agunt: amputatum quisq; caput hostis domũ reportat, fusti suffixum admodũ sublime supra tecta statuit, & plerunq; supra fumarium: ideo in sublimi locantes, quòd dicant eos totius domus esse custodes. Fuit & Orestes Agamemnonis filius, homo ferus & agrestis, cuius & Herodotus meminit libro primo, & Ouid. lib. Trist. 4.*

r ¶Basilidis.) Ab hoc Basilide descenderunt Basilidæ populi, qui ab Hercule descenderunt. Nomadum meminit quoq; Solinus cap. 25. Georgi sic dicti sunt quòd colant terram: nam Græci agricolam γεωργὸν uocant. Horum quoque mentionem sicut & Axiacarum facit Solinus iam memorato capite. *s ¶Interius habitantiũ ritus asperior.) Mira leguntur apud autores de Scytharum interiorũ agrestibus moribus. Nam gaudent plurimũ humana cæde, & quẽ primum uirum in bello uir Scytha ceperit, eius sanguinem potat. Quoscunq; in prælio interemerit, eorum capita regi offert. Detrahunt etiam occisis cutem, & multi sunt qui coria humana tanquam brutorũ consuunt, quibus pro amiculis induuntur. Capita hostium hoc modo præcìdunt: amputant illud in orbem circa aures, uerticeq́; sumpto excutit, deinde exterius crudo bouis corio superducunt, interius inaurant, etiam qui ditiores sunt, & pro poculis utuntur: hospitibus qui ad eos ueniunt, uiri alicuius existimationis exhibent, referuntq; illos à se esse superatos. Semel quotannis singuli regionum principes uinum crateri miscent, de quo Scythæ omnes bibunt, & nemo gustat qui nihil præclari operis ædiderit, sed sine honore seorsim sedet, quæ res apud illos maximæ est ignominiæ: qui uerò plures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Cæterum quomodo fœdera ineant, signauimus in Solino capite 25. Habes quoq; ibi de ritibus Essedonum, & de Anthropophagis atq; Gelonis, à principio capitis.* *t ¶Illos reliqui corporis.) Equos, inquit, corporis cute tegunt, se autem pelle cranei.* *u ¶Neuris statum tempus.) Hæc nedum à Plinio pro fabula habentur, uerùm & ab Herodoto, qui minoris est autoritatis. Is quarto libro sic scribit: Dicuntur homines à Scythis & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursum in pristinum habitum redire: quod tamen dicentes, mihi non persuadent.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN LIB. II. CAP. I. SCHOLIA.

Ac per eundem amnem in Mæotida remeantibus ad dextram Europa est, modò sinistro latere innauigantium apposita.) Alia lectio habet; Ac per eundem amnem in Mæotida remeantibus, ad dextram Europa est modò,

modò, sinistro latere innauigantium apposita. Locus est subobscurus, siue sequutus fueris priorem lectionem, siue posteriorem. Dicam tamen quod sentio. Si quis ex fonte Tanais, per Tanaim in Mæotida redierit, reuera Europam relinquet ad dexteram amnis: sed si quis ex fonte usque ad paludem nauigauerit, non est dubium quin remigantes ad sinistram eandem relinquent. Scythæ.) *Europæi. Hoc nomine Scytharum continentur Sarmatæ superiores, qui nunc sunt Poloni & Rutheni, siue Rusij, siue Roxani: & Podolia regio, & Chersonesus Taurica, quæ nunc Tartaria minor dicitur.* Sauromatæ.) *Sarmatæ, dixi eos esse Polonos maiores & minores.* καλὸς λιμήν.) *Id est, bonus portus.* κριοῦ μέτωπον.) *Arietis frontem.* Basilides.) *Vualachi nunc, Nomades quoque usque ad Istrum fluuium. A Tauricis usque ad Istrum est Vualachia, quam olim habitarunt Getæ,* δρόμος ἀχίλλειος. Inter Scythiæ.) *Dixi à fontibus Tanais usque ad Danubium uocari regionem Scythicam, uocabulo uniuersali.* At ille.) *Danubius est, qui Scythiam, siue Vualachiam, siue Tartaros minores,* A sequentibus populis dirimit.) *A Bulgaris & Bosinis.* Apertis in Germania fontibus.) *Oritur Danubius in Abnobio Germaniæ monte.* Nam per immania magnarum gentium.) *Per Austriam, Vngariam, quarum altera dicitur Pannonia superior, hoc est Austria: altera Vngaria inferior. Per Mysiam, inter Bulgariam & Vualachiam usq; ad Pontum.* Deinde aliter appellantibus.) *Dicitur Ister ab Aria ciuitate Vualachiæ usq; ad Pontum.*

Thracia. Cap. II.

HIs Thracia proxima est, eaq; [a] à pontici lateris fronte usq; in Illyricos penitus immissa, quà latera agit, Istro pelagoq; cõtingitur: regio nec cœlo læta nec solo, & nisi quà mari propior est, infœcunda, frigida, eorumq; quę seruntur, malignè admodum patiens. Rarò usquam pomiferam arborẽ, uitem frequentius tolerat: sed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, nisi ubi frigora obiectu frondiũ cultores arcuere. [b] Viros benignius alit, non ad speciem tamen, nam & illis asper atq; indecens corporum habitus est: cæterum ad ferociam & numerũ, ut multi immitesq; sint, maximè ferax. Paucos amnes, qui in pelagus euadunt, uerùm celeberrimos, [c] Hebrum, Neston & Strymona emittit. Mõtes interior attollit, Hæmon & Rhodopen & Orbelon, sacris Liberi patris, & cœtu Mænadũ Orpheo primũ initiante celebratos: è quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, ut Euxinum & Adriam ex summa uertice ostendat. Vna gens Thraces habitãt, alijs alijsq; præditi & nominibus & moribus. Quidam feri sunt, & ad mortem paratissimi, Getę utiq;. Id uaria opinio perficit. Alij redituras putant animas obeuntium: alij, etsi non redeant, nõ extingui tamen, sed ad beatiora transire. Alij emori quidem, sed id melius

SCHOLIA CAP. II.

Post ostia Danubij sequitur Thracum regio, in qua est Byzantium seu Constantinopolis, imperij orientalis olim caput, hodie uerò Turcarum regia sedes, quam ipsi non Constantinopolim aut Byzantium, sed Czaroudom, id est, Cæsaris domũ uocant.

a ¶ A pontici lateris fronte.) *Connumerat Mela utranque Mysiam inferiorem & superiorem Thraciæ, quæ hodie est Vualachia, Bulgaria, Rascia & Seruia, habetq; Istrum pro latere septentrionali, & pelagus, id est, Pontũ & Propontidem pro termino orientali.* b ¶ Viros benignius alit.) *Hominum magis est ferax quàm terræ nascentium, sed producit homines feros & asperos, & tam numerosos, ut si unius imperio regerentur & idem sentirent, ut dicit Herodotus, inexpugnabiles essent, & omnium gentium ualidissimi. Nam corporum magnitudine omnes homines antecedunt, truci uisu, terrifico uocis sono, & annosa ætate.* c ¶ Hebrum.) *Hic fluuius nascitur iuxta Adrianopolim in mõte Rhodope, & labitur in mare Aegæum è regione Samothraciæ insulæ: celebratur propter aurũ quod ex arena eius colligitur. In hunc quoque proiectum asserit Ouidius libro undecimo Transformationum, caput Orphei. Meminit & Solinus cap. 15. Hebri, Nesti, & Strymonis fluuiorum, atque Hæmi montis. Hic mons tantæ celsitudinis esse perhibetur, ut uertex eius à planitie sex millium passuum erigatur, & inde uideri possint mare Ponticum, Adriaticũ atq; Alpes. Cæterum Mænades quarum hic meminit Mela, fuerunt mulieres, quæ Liberum patrem semper secutæ, Bacchi sacra celebrabant, passis capillis furentiũ more huc atq; illuc cursitantes.* d ¶ Alijsq; præditi nominibus.) *Ex his fuere Getæ, qui se non mori persuasum habuere, sed ad Xamolxim, uel secundum alios Salmoxim, deũ suum post fatũ migrare. Fuit autẽ hic Salmoxis Pythagoræ quondã discipulus, qui in patriã reuersus, cum uideret Thraces malè uiuere, ipse edoctus iuxta Ionicos mores, dedit ipsis leges, persuasitq; popularibus eas seruantibus post obitũ ad se in eum locũ ire, ubi superstites omniũ bonorũ compotes essent: per hoc deitatis opinionem consecutus, è Thracum se cõspectu subduxit atq; euanuit, maximo sui desiderio post se relicto.*

lius esse quàm uiuere. Itaq;[e] lugent apud quosdam puerperia, natiq; deflentur: funera contrà festa sunt, & ueluti sacra, cantu lusuq; celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus, super mortuorum uirorum corpora interfici, simulq; sepeliri, uotum eximium habent: & quia plures simul singulis nuptę sunt, cuius id sit decus, apud iudicaturos magno certamine affectant, moribus datur, estq; maximè lætũ, cum in hoc contenditur, uincere. [f] Mœrent aliæ uocibus, & cum acerbissimis planctibus efferunt. At quibus cõsolari eas animus est, arma opesq; ad rogos deferunt, paratiq; (ut dictitant) cum fato iacentis, si detur in manus, uel pacisci, uel decernere, ubi nec pugnæ nec pecuniæ locus sit, manentq; dominas proci. Nupturæ uirgines non à parentibus uiris tradunt, sed publicè aut locantur ducendæ, aut uæneũt. Vtrum fiat, ex specie & moribus causa est. Probæ formosæq; in precio sunt: cæteras qui habeant, mercede quæruntur. Vini usus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen ubi super ignes quos circũ sident, [g] quædam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In littoribus Istro proxima est [h] Istropolis: deinde à Milesijs deducta Galatis & Tritonice, & portus Caria, & Tiristris promontoriũ, quod præteruectos alter Põti angulus accipit aduersus Phasiaco, & nisi amplior foret, similis fuit. Hic Bizone motu terræ intercidit. Est portus Crunos, urbes Dionysiopolis, Odessos, Messembria, Anchialos: & intimo in sinu, atq; ubi Pontus alterum sui flexum angulo finit, magna Apollonia. Recta dehinc ora, nisi quòd media ferme in promontoriũ quod Thinniam uocant, exit, & incuruis cõtra se littoribus obtenditur, urbemq; sustinet Halmydesson, & Phileas, & Phinopolim. Hactenus Pontus: deinde est [i] Bosphorus & Propontis. In Bosphoro Byzantium, in Propontide Selymbria, [k] Perinthus, Bathynis: amnesq; qui interfluũt, Erginus & Atyras. [l] Tum Rheso regnata quondam pars Thraciæ, & Bysanthe Samiorũ, & ingens aliquando

e ¶*Lugentur puerperia.)* *Habent Thraces, præsertim qui Trausi uocantur, hunc morem, ut nato puero propinqui eum circunsedeant, & ploratione prosequantur, recensentes quascunq; necesse sit illi, postquam uitam ingressus est, perpeti humanas calamitates. Hominem uerò fato functum, per lusum & lætitiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus, in omni sit modò felicitate. Sed qui supra Crestonæos habitant, ista agunt: singuli plures habent uxores, et ubi quis eorũ decesserit, fit disceptatio magna inter uxores, quænam magis dilecta fuerit à marito, habeturq; ab amicis de hoc acre iudicium: & quæ talis iudicata est & hunc honorem adepta, ea à uiris & mulieribus exornata, ad tumulũ à suo propinquißimo unà cum uiro mactatur, cæteris uxoribus lugentibus & pro dedecore habentibus quòd non tales fuerint.*

f ¶*Mœrent aliæ uocibus.)* *Quòd scilicet indignæ iudicatæ fuerunt ut sepelirentur cum marito. His tamẽ adimitur mœror aut mitigatur per procos, qui earum ambiunt connubia hoc pacto: Deferunt ad rogum opes & arma, ut opibus paciscantur, aut armis duellum ineant cum fato, ubi tamen nec pecunia nec armis quicquã agi potest, nisi quis cum laruis existimet pugnandum. De uirginibus nupturis habes multa in Solino cap.15. & de sepultura apud Herodotum libro quinto à principio.*

g ¶*Quædam semina ingesta.)* *Meminit & Solinus memorato capite huiusmodi seminum.* h ¶*Istropolis.)* *Vrbs illa Milesiorum est colonia, habetq; situm citra meridionale ostium Danubij. Vide nonam Europæ in Ptolemæo tabulam. Tritonicæ uerò Galatarum coloniæ non meminit. Habet idem Ptolemæus Tiristre promontorium, quod longo maris tractu opponitur Phasiaco Colchidis oppido, cuius suprà libro primo cap. ult. sub litera g mentionem fecimus. Vrbis Bizonæ quæ terræ motu concidit, Ptolemæus non meminit. Dionysiopolim uerò, Odessum, Messembriam, Anchialon & Apolloniam supra promontorium Thinniam in littore maris apud eum inuenies. Infra Thinniam autem Byzantium uersus, urbes maritimæ describuntur, Halmydessos, Phileas, quæ & Ptolemæo promontorium est, atque Phinopolis.* i ¶*Bosphorus.)* *De Bosphoro Thracio uide Solinum cap.22. In hoc Bosphoro situm est Byzantium, quondam à Pausania Spartanorum rege conditum: nomen uerò habet secundum Eustathium à Byza præfecto classis Megarensium: deinde à Constantino Constantinopolis & Roma noua, à Turcis uerò Czaroudom, ut iam suprà quoq; scripsimus.* k ¶*Perinthus.)* *Hæc urbs clara est ob amphitheatrũ solidi marmoris, quod inter orbis miracula celebratur.* l ¶*Tum Rheso.)* *Scribit Homerus lib. Iliad.10. Rhesum Thraciæ regem cum equis albis in auxilium Troianorum uenisse, & à Diome-*

quando Cypsella. Pōst locus, quem Graij [m] μακρὸν τεῖχος appellant, & in radice magnæ peninsulę sedens Lysimachia. Terra quę sequit̄, nusquam lata, atq; [n] hic arctissima inter Hellespontum Aegæūq; procurrit. Angustias Isthmon, frontem eius Mastusiam, totam Chersonesum appellant. Ob multa memorabilis est. In ea flumen [o] Aegos, naufragio classis Atticæ insigne. [p] Est & Abydo obiacens Sestos, Leandri amore pernobilis. Est & regio, in qua Persarū exercitus diuisas spacio pelagoq; terras, ausus pontibus iungere: (mirum atq; ingens facinus) ex Asia in Græciam pedes, & non nauigata maria transgressus est. Sunt [q] Protesilai ossa consecrata delubro. Est & portus Cœlos, Atheniensib. & Lacedæmonijs nauali acie decernentibus, Laconicæ classis signatus excidio. Est [r] Cynosema tumulus Hecubæ, siue ex figura canis, in quam conuersa traditur, siue ex fortuna, in quā deciderat, humili nomine accepto. Est Macidos, est Eleus, quæ finit Hellespontū. [s] Aegæū statim pelagus uastè longū littus impellit, summotasq; terras hinc ad promontorium, quod Sunium uocatur, magno ambitu molliq; circumagit. Eius tractum legentibus præuectisq; Mastusiam, tum sinus intrandus est, qui alterū Chersonesi latus abluens, iugo facie uallis includitur, & ex fluuio quem accipit, Melas dictus: duas urbes amplectitur, Alopeconesum, & in altero Isthmi littore sitam Cardiam. Eximia est Aenos, ab Aenea profugo condita. Circa Hebrum Cicones, trans eundem Doriscos, ubi Xerxem copias suas, quia numero non poterat, spacio mensum ferunt. Deinde promontorium Serrium, ex quo [t] canentem Orphea secuta narrant̄ nemora: & Zone. Tum Scœnos fluuius, & ripis eius adiacens Maronia. Regio ulterior

& à Diomede interfectū. m ¶μακρὸν τεῖχος.) *Sonāt hæ duæ græcæ dictiones, longum murum, & secundum Ptolemæum est oppidum, quod ipse quoq; uocat Longum murum. Cæterum Lysimachia urbs iandudum dicitur terræmotu corruisse.*

n ¶*Hic arctißima.) Est enim iuxta Lysimachiam Isthmos & angustus introitus in Chersonesum Hellesponti. Vocabuli Chersonesi rationem suprà signauimus. Sunt autem quatuor insignes Chersonesi, nempe Chersonesus Taurica, Thracia, Aurea, quæ est in India, & Cymbrica, quam hodie Daciam & Daniam uocamus.* o ¶Aegos.) *Fluuius est Thraciæ, ad cuius ostia claßis Atheniensium à Lysandro capta fuit atque fracta.* p ¶*Est & Abydo.) Est Abydos urbs Asiæ à Milesijs condita: cui Sestos in Europa opponitur, intercedente angusto mari, à casu uirginis Hellesponto nuncupato: id cum Asiā ab Europa diuidat, Xerxes Persarum rex ponte coniunxit, exercitumq́; suum fecit per pedes ab Asia transire in Europam: de qua re uide Iustinum lib. 2. Cæterum Abydon Leander suo amore insignem reddit, de quo & suprà diximus.*

q ¶*Protesilai.) Hic Protesilaus Thessalus fuit, interfectus ab Hectore in initio Troiani belli. Vide Thucydidem libro octauo, ubi quoq; inuenies de nauali pugna Atheniensium & Lacedæmoniorū, quæ contigit iuxta portum Cœlon, haud procul ab Abydo.* r ¶ *Cynosema.) Sonat hæc græca uox, canis sepulchrum, quo nomine dictus est tumulus Hecubæ uxoris Priami, quæ ex impatibili dolore post cladem exitiumq́; patriæ ac suorum in canem conuersa fertur.* s ¶ *Aegæum statim pelagus.) Plinius capite undecimo quarti putat hoc mare sic dictum à scopulo qui inter Tenedum & Chium insulas extat, quam à capræ specie Græci αἶγα dicunt. Strabo uerò libro nono dicit nomen accepisse hoc mare ab Aegis Eubœæ oppido. Sunt alij qui deriuant nomen ab Aegæo Thesei patre, qui ex Athenarum arce illuc se deiecit, ac in mare præcipitauit. Adducit & Solinus aliam rationem huius nominis capite decimoquinto in fine: uide ibidem. Figuram & situm huius maris tibi ostendit tabula Græciæ, quam suprà in Solino capite 15. ordinauimus. Si libet, poteris Sunium scribere in Attica iuxta Athenas. Porrò sinus Melanus est inter Samum insulam & Chersonesum Hellesponti, Mastusia autem fermè in ipso Isthmo. De Hebro flumine suprà in hoc capite nonnihil diximus: scribit quoque de eo Ouidius libro 15. Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit Viscera, quod tactis inducit marmora rebus. Doriscos uerò urbs Thraciæ opposita Samothraciæ, à Dori nympha, hoc est, dea marium nomen accepit. Iuxta eam Xerxes numerauit, aut uerius mensurauit exercitum suum immensum.* t ¶ *Canentem Orphea.) Fingunt poëtæ Orpheum Oeagri filium regem Ciconum sic cecinisse, ut arbores, saxa, feras & flumina suo illexerit sono. Videtur Mela hæc omnia habere ex septimo libro Herodoti, qui ita scribit: Est Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus est is murus qui Doriscus appellatur, cui inpositum est Persarum præsidium à Dario. Cum igitur locus digerendis recensendisq́; copijs idoneus sibi uide*

ulterior [u] Diomedem tulit, immanibus equis mandendos solitum obiectare aduenas, & iisdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis uocant, signum fabulæ remanet: & urbs quam soror eius suo nomine nominauit, Abdera. Sed ea magis id memorandum habet, quòd Democritũ Physicũ tulit, quàm quod ita condita est. Vltrà Nestos fluit, interq; eum & Strymona, urbes sunt Philippi, Apollonia, Amphipolis. Inter Strymona & Athon, turris Calarnea, & portus Caprullon, urbs Acanthos, & Oesyma. Inter Athon & Pallenen, Cleona & Olynthos. [z] Strymon (sicut diximus) amnis est, longeq; ortus, & tenuis, alienis subinde aquis fit amplior: & ubi non longè à mari lacum fecit, maiore ꝗ uenerat alueo erumpit. Athos mons est adeò elatus, ut credat̃ altius quàm unde imbres cadunt, surgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in uertice sustinet, [a] nõ abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Cæterũ non promontorio, ut alij, uerũ totus est, totoq; longè dorso procedit in pelagus: quà continenti adhæret, à Xerxe in Graios tendente perfossus, transnauigatusq;, & factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenent paruæ Pelasgorũ coloniæ. In summo fuit oppidum Acroathon, in quo (ut ferunt) dimidio longior, quàm in alijs terris ætas habitantiũ erat. Pallene solitam patentis, ut quinq; urbium sedes sit atq; ager, tota in altum abit, angusta satis unde incipit. Ibi est Potidea. At ubi laxius patet, Mende Scioneq; referendæ: illa ab Eretrijs, hæc ab Achiuis capto Ilio remeantibus posita.

retur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi cum eò appulissent, omnes naues ad littus Dorisco contiguum receperũt, ubi Sala urbs Samothraciæ & Zona sitæ sunt, cuius ultimũ promontoriũ Serrium nominatur, qui locus quondam fuerat Ciconum. Per hoc tempus apud Doriscum Xerxes lustrabat exercitũ. Equidẽ quantũ singuli attulerint copiarum, pro certo affirmare non possum, quoniã à nullis prorsus hominib. id refertur. Cõstat autẽ terrestriũ copiarũ numerum fuisse 170. myriades, id est, 1700000. quæ faciunt decies septies centena millia. u ¶ *Diomedem tulit.) Fuit hic Diomedes Thracum rex truculentus, qui equos suos aduenarum carnibus in Tyrida oppido pascebat, sed postea ab Hercule equis suis in pabulum appositus fuit. Alij pro Tyrida legunt, Tynda. Pro huius rei signo manet adhuc turris, turris Diomedis uocata, id quod & Solinus scribit. Abdera uerò urbs, Democriti philosophi patria, à Diomedis sorore condita & denominata est: licet alij putent sic dictam ab Abderito Herculis delitijs, à Diomedis equis dilacerato & humato, dum pugnaret Hercules cum Diomede, ac deinde ibi conderet Abderam in memoriam Abderiti.*

x ¶ *Philippi.) Philippi ciuitas est Thraciæ, quam Philippus Macedonũ rex ædificauit, & à nomine suo Philippos appellauit. Hinc campi Philippici, in quibus Cæsar & Pompeius primo, & postea Augustus et Brutus cum Cassio dimicauerunt. Hinc Philippenses, ad quos diuus Paulus epistolam scripsit.* y ¶ *Athon.) Est Athon & Athos mons inter Macedoniam & Thraciam mirandæ altitudinis, ut usq; ad insulam Lemnon umbram proijcere dicatur, de quo suprà in Solino cap. 14. & 21. nonnihil scripsimus.* z ¶ *Strymon.) Hic fluuius autore Plinio oritur in Hæmo, & priusquam dirigat cursum, in septem funditur lacus. Secundum Ptolemæum uerò originem trahit ex Orbalo monte, sed qui unus ferè est cum Hæmo.* a ¶ *Non abluitur cinis.) Haud absimilia scribit Solinus cap. 13. de Olympo Thessalico. Porrò de Athi montis abscisione scribit Herodotus libro septimo, & Solinus cap. 14. De Acroatho scribit Herodotus sic: Intra Athon sitæ sunt urbes Dion, Olophyxus, Acroathon, Thysus, Cleonæ, quas Perses è continenti insulanas facere aggressus est. Significat autem Acroathon, uerticem Athi: nam urbs illa sita fuit in edito montis loco, cuius incolæ Macrobij cognominati sunt, id est, longæui, ut apud Solinum legimus cap. 21. De urbibus Pallene, Potidea, Mende, Scioneq;, nihil est ab alijs notatum quod Mela hic non breuiter recenseat.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. II.

His Thracia.) Bulgaris Thracia, huius metropolis est Constantinopolis. Adriam.) Hoc est, mare Adriaticum. Getæ.) Hic Mela collocauit Getas, omnes tamen ultra Danubium eos ponunt. Manentq; dominas proci.) Hunc locum, qui nullum habebat sensum, nos coniectura tantum restituimus. Ego nescio quomodo hæc uerba quadrent cum præteritis, nisi dicamus deprauatam fuisse scripturam. Nam lectio habebat, Mœrendoq; minus proficere. Deprauatio hoc modo facta est. Manent, pro mœrendo: minas, pro minus: proci, pro proficere. Dissoluerant enim mœrendo in partes, mœren & do. Et hoc modo locus erit integer, & sententia erit aperta. Ita enim exponetur locus, Dictitant eas mœrendo, minus proficere. Si cui fortè non arriserit mea opinio, afferat meliorem, & habebimus illi gratiam. Mesembria.) Nunc Messember. Phileas.) Nunc Fillea.

Bysantium.)

Macedonia. Cap. III.

TVm Macedonũ populi, quot urbes habitant: quarum [a] Pellam maximè illustrem alumni efficiũt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Asię. In littore [b] flexus Mecybernęus inter promontoria diuidit Canastreum, & portum qui Copos dicitur: urbes Toronem & Physcellam, atq; unde ipsi nomen est, Mecybernã incingit. Canastreo promontorio Scione proxima est. Mecybernæus aũt in medio, quà terra dat gremium, modicè in littora ingreditur. Cæterum longis in altum immissis lateribus, ingens inter maria sinus est. In eum [c] Axius per Macedonas, etiam per Thessalos Peneus excurrit. [d] Ante Axiũ Thessalonice est. [e] Inter utrũq; Cassandria, Cydna, Aloros, Derris: à Peneo Sepias, Cordynia, Meliboea, Castanea, pares ad famã, nisi quòd Philoctetes alumnus Meliboeam illuminat. [f] Terræ interiores claris locorũ nominibus insignes, penè nihil ignobile ferũt. Hinc non longè est Olympus, hic Pelion, hic Ossa, mõtes gigantum fabula belloq; memorati: hic Musarum parens domusq; [g] Pieria: hic nouissimè calcatũ Graio Herculi solum, saltus Oetæus, hic sacro nemore nobilia Tempe, hic Libethra carminumq; fontes obiacent. Tum iam uastè & [h] multum prominens Græcia, & dum Myrtoum

Bysantium.) Nota ciuitas. μακρὸν τεῖχος.) *Longum murum.* *Aegæum mare.) Nunc Archipelago dicimus.* *Athos.) Nunc dicitur Monte sancto.*

SCHOLIA CAP. III.

Macedonia olim multis denominata fuit nominibus: nam dicta fuit Hæmonia, Aemathia atque Macedonia: fuitq; secundum Plinium centum quinquaginta populorum, duobus inclyta regibus, Philippo & Alexandro. De limitibus Macedoniæ habes apud Solinum capite 14. a ¶Pellam.) *Hæc urbs in littore maris Aegæi sita, illustrata fuit natalibus Philippi Macedonum regis & Alexandri, unde & uterq; Pellæus dictus est. Ptolemæus ponit Pellam iuxta Axium fluuiũ, semotã nõnihil à littore maris. Cæterum quomodo Philippus domuerit Græciam, inuenies apud Iustinum libro octauo & nono, & apud Diodorum Siculum de gestis Philippi.* b ¶Flexus Mecybernæus.) *Hunc sinum Ptolemæus uocat Thermaicum, à Therme oppido.*

c ¶Axius.) *Hic fluuius labitur in sinum Thermaicum, & ut ueteres tradiderunt, efficit pecudem nigram suis potam aquis, diuersa ab Haliacmo uicino amne natura, qui uelleris nitorem potæ ex se pecudi asseruat. Per Thessalos fluit Peneus, ex Pindo Epirotico monte ortus, labiturq; iuxta Ossam montem in mare. Hic fluuius apud autores etiam uetustos semper celeber fuit, ob eius amœnitatem: nam calculo uiridis est, & multo circa ripam abundat gramine, habetq; canorum auium concentum. Vide Plinium capite octauo libri quarti.* d ¶Ante Axium Thessalonica est.) *Hoc est, Thessalonica paulò septentrionalior est, quàm sit ostium Axij fluminis. Hanc clarißimam urbem diui Pauli epistola clariorem reddidit.* e ¶Inter utrunque.) *Inter Axium & Peneum fluuios, in littore maris multæ sunt famosæ ciuitates, præsertim Meliboea, quam Philoctetes insignem reddidit. Hic enim Peantis fuit filius, & cum Hercules in Oeta monte in fata concessurus esset, donauit eum suis sagittis, & ne corporis reliquias monstraret, uetuit.* f ¶Terræ interiores.) *Cum Mela hactenus littora marium secutus, descripserit duntaxat obuia quæq; loca, montes, promontoria, sinus, ciuitates & alia id genus, hic Græciam ingressus, digreditur à maritimis, & omnes Græciæ describit regiones. Et primum quidem ex 34. montibus qui in Thessalia inueniuntur, potiores recenset, ut sunt Olympus, Pelius, Ossa &c. Hinc est quod poëtæ finxerunt, olim in Thessalia Gigantes congestis montibus uoluisse Iouem è cœlo deturbare. Illic etiam ex montibus, si quandoque torrentes niuibus & aquis pluuialibus inundare cœperint, ossa ex illa eluuione feruntur detegi, quæ adinstar corporis humani sunt, & in campos apertos impelluntur. De Olympo & Pelio uide Solinum cap. 13. Situm horum montium ostendet tibi Græciæ figura proximè sequens. De Pelio scribit Ouidius Fast. 5. Pelion Hæmoniæ mons est obuersus in Austros, Summa uirent pinu, cætera quercus habet. Hic est Pelion, qui Argo nauis fabricandæ materiem præbuit. Ossæ montis situm poteris uidere in tabula Græciæ, quam capiti Solini decimoquinto adiecimus. Hic in finibus Thessaliæ positus, Centaurorum stabulum fuit, & Secundum Senecam, Olympo olim fuit coniunctus.* g ¶Pieria.) *Pieria mons est & regio, inde Pierides Musæ, de quibus in Solino capite 13. nonnihil diximus. Porrò in monte Oeta Graius Hercules ultimo calcasse terram dicitur, quando deposita mortalitate deus factus à stultis creditus est. De nobilibus Tempe diximus & suprà in Solino, nempe Tempe esse loca amœnißima, à natura uel arte facta. Libethra uerò dicta sunt à Libethro Macedoniæ monte, ad cuius radices fons esse perhibetur Pimplea, unde Musæ dicuntur Libethrides.* h ¶Multum prominens Græcia.) *Quàm promineat Achaia & Peloponnesus, satis indicat adiecta Græciæ descriptio. Myrtoum pelagus, est mare quod est circa Cyclades in-*

ſulas, inter mare Aegæum & Ionium ſeu Creticum, à Myrtilo Mercurij filio, qui in id proiectus fertur, ſic dictum. i ¶*Proximè ſpacioſa.*) *A confinijs Epiri ſpacioſa eſt Hellas, & longo tractu procurrit ad orientem in mare Aegæum, habens mare Aegæum ad unum latus, & Ionium ad alterum: ſed Ionium magis intrat latera, ab Epiro ſcilicet uſque ad Iſthmum Peloponneſi ſinum magnum efficiens: & rurſum tranſito Iſthmo, qui quinque duntaxat millibus paſſuũ patet, ſinus eſt Megaricus: & hos duos ſinus incîdit Iſthmos ipſe, qui connectit Peloponneſum peninſulam cõtinenti. Cæterũ Hellas eſt regio Græciæ quæ eſt extra Iſthmum in continente, ab Hellene Deucalionis et Pyrrhæ filio ſic dicta, quàm Ptolemæus appellat Achaiam. Vocatur etiam propriè Græcia, à quodam Græco, qui in ea olim rerum potitus eſt.* k ¶*In Ionium mare.*) *Hæc oculariter uidere poteris in deſcriptione Græciæ, quomodo Peloponneſus in mare Ionium ad occaſum magis quàm in ortum expandatur. Rationem nominis inuenies explicatam ſuprà in Solino capite decimotertio & decimoquinto, in fine. Habet autem hæc peninſula innumeros ferè ſinus, promontoria, flexus, ſeceſſus, & exporrectiones, quibus ut fibris littora eius inciſa uidentur, dum extrema eius ora, quæ hic fibræ comparatur, tam inæquali & flexuoſo circumſcribitur margine. Sunt proinde fibræ omnium rerum extremitates, ut ſunt extremitates cordis, iecoris, pulmonis, foliorum arboris: & quoniam Peloponneſus habet figuram platani folio ſimillimam, ob anguloſos receſſus, rectè circunferentia eius dicitur in modum fibrarum inciſa.*

Myrtoum pelagus attingat, à ſeptentrione in meridiem uecta: quà ſol oritur, Aegæis, quà occidit, Ionijs fluctibus obiacet: ac [l] proximè ſpacioſa eſt Hellas nomine, grandi fronte procedit, mox mari utroque & Ionio magis latera eius intrante, donec quinq; millia paſſuum pateat, media fermè propè inciditur. Deinde rurſum terris huc ſe & illuc, uerùm [k] in Ioniũ mare magis expandentibus progreſsisq; in altum, non tam lata quàm cœperat, ingens tamen iterum & quaſi peninſula extenditur, uocaturq; Peloponneſos, ob ſinus & promontoria, queis ut fibris littora eius inciſa ſunt: ſimul quòd tenui tramite in latus effunditur, Platani folio ſimillima.

l ¶*Prima*

millima. In Macedonia [l] prima est Thessalia, deinde Magnesia, Phthiotis. In Gręcia Doris, Locris, Phocis, Bęotis, Attis, Megaris: sed omniū Attis clarissima. In Peloponneso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia: ultrà Aetolia, Acarnania, Epiros, usque in Adriam. De locis atq; urbibus, quæ mare nō abluit, hæc maximè memoranda sunt: in Thessalia, Larissa, aliquando Iolcos: in Magnesia, [m] Antronia: in Phthiotide, Phthia: in Doride, Pindus, & iuxtà situm Erineon: in Locride, Cynos & Calliaros: in Phocide, Delphi, & mons Parnasus, & Apollinis fanum atq; oraculum: in Bœotia, Thebæ, & [n] Cythæron fabulis carminibusq; celeberrimus: in Attide, Eleusin, Cereri consecrata, & clariores quàm ut indicari egeant, Athenæ: in Megaride, unde regioni nomen est, [o] Megara. [p] At in Argolide, Argos & Mycenæ, & templum Iunonis uetustate & religione percelebre: in Laconide, Terapne, Lacedæmon, Amyclæ, mons Taygetus: in Messenia, Messene & Methone: [q] in Achia atque Elide quondam Pisæ Oenomai, Elis, & numen delubrumq; Olympij Iouis, [r] certamine gymnico, & singulari sanctitate, ipso quidem tamē simulacro, quod Phidiæ opus est, maximè nobile. [s] Arca=

l ¶ *Prima est Thessalia.)* *Extra montem Oetam, qui ab Aegæo mari in occidentem rectà extenditur ad Epirū, sunt Thessalia, Magnesia, quæ est iuxta Ossam & Pelium montes: atque Phthiotis, quæ est inter Thessaliam et Magnesiam. Citra uerò montem Oetam post Epirum incipiunt Græciæ regiones, & hoc ordine describuntur per totum Achaiæ tractum: Doris, Locris, Phocis, Bœotis, Megaris, Attis siue Attica, in qua est Atheniensium urbs, & Sunium extremum Græciæ promontoriū. In Peloponneso sunt regiones istæ: Argolis, quæ & Argia: mox post Isthmū ad ortum patens Laconica, in qua est Lacedæmon seu Sparta, Argolidi succedens: Messenia, quæ angulum tenet occidentalem simul & meridionalem: Achaia propria, quæ in latere occidentali septentrionalem tenet angulum: & inter Messeniā atq; Achaiā est Elis, inter Elidem uero & Laconicam est Arcadia, inter Achaiam uerò & Argolidem est Sicyonia. Porrò ultra Achaiam Peloponnesi, in continenti scilicet, est Aetolia, deinde occidentē uersus Acarnania, hinc Epirus, quæ extenditur usq; ad Adriam, hoc est, Adriaticum mare.* *m* ¶ *Antronia.)* *Hæc urbs nomen sortita est ab antris, è quibus molares lapides excidūtur: unde & Strabo eam Antron uocat. Pindus uerò est mons Thessaliæ Apollini Musisq; sacer, Acarnaniam ab Aetolia diuidens. Est & Pindus nomen urbis Doridis, iuxta quam situm est Erineon. Cynum dicit Plinius emporium esse Locridis. De Delphi & Delphico oraculo scripsimus in Solino cap. 12. à principio & fine. De Thebis habes ibidem in fine, & cap. 15. sub litera k.* *n* ¶ *Cythæron.)* *Mons est Bœotiæ, de quo uide Ouidium lib. 3. Metamorph. Eleusis uerò ciuitas Atticæ nomen habet ab Eleusio, quem Ceres docuit omnem agriculturam, & in ea mystica celebrabantur Cereris. Haud procul ab Eleusi est Athenarum urbs, quæ, ut quidam scribunt, in regnum ex incolis eodem solo natis creuit. Primi enim lanificij, olei & uini usum docuere: arare quoque & serere frumenta glande uescentibus monstrauere. Præterea literæ & facundia, ciuilisq; ordo disciplinæ, ueluti templum Athenas habent. Reges habuerunt Cecropem, Deucalionem, Cranaum, cuius filia Attis regioni nomen dedit. Deinde successit Amphionides, qui primus Mineruæ urbem sacrauit, & nomen ciuitati dedit. Vltimus fuit rex Codrus, qui permutato regis habitu, pannosus sarmenta collo gerens, castra hostiū ingrediens à milite quodam interfectus est. Post eum administratio reipub. annuis magistratibus permissa est. Electus autem est Solon, uir iustitia insignis, qui tulit leges ciuitati. Antea enim libido regum pro legibus habebatur. Apud Iustinum lib. 2. inuenies plura de laudibus Atheniensium.* *o* ¶ *Megara.)* *Hanc urbem nobilitarunt multi docti uiri, potißimum Euclides Geometrarum princeps, qui Megarensis fuit.*

p ¶ *At in Argolide.)* *Hic Mela ingressus Peloponnesum, describit insigniora eius loca. In Argolide est Argos, quod aliquando Hippium fuit cognominatum, quòd nobilibus præstiterit equis. Mycenæ uerò à Mycena Nympha sic appellatæ sunt, & regnauit olim in ea regione Agamemnon, qui & eam urbem illustrauit: sicut Terapne ab Helena, in qua nata fuit, celebris facta est, & Amyclæ ob Castoris & Pollucis educationē notiores redditæ. De Lacedæmone, quæ & Sparta dicta est, nō est ut hic quicq̄ dicatur, cum uirtutes & gesta Lacedæmoniorum omnibus patescant. Lege, si placet, secundum & quintum Iustini librum, & inuenies quàm strenui & inuicti Lacedæmonij contra hostes suos fuerint. Libro tertio apud eundem autorem multa inuenies de Messeniorum cum Lacedæmonijs bello.* *q* ¶ *In Achaia.)* *Est Achaia ista propria in ora Peloponnesi occidentali, è regione scilicet Isthmi, habens urbes Elidem, Pisas, Helicen. In Pisis olim fuit regia Oenomai, quem Pelops deuicit. Helicen absorpsit terræmotus: nam cum is terræmotus pelagus in sublime extulisset, fluctus eam penitus obruerunt, licet duodecim stadijs à littore distaret.* *r* ¶ *Certamine gymnico.)* *Habuerūt Græci multa celebria*

[s]Arcadiam Peloponnesiacæ gentes undiq; incingũt. In ea sunt urbes, Psophis, Tenea, & Orchomenon: montes Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Mænalus: flumina Erymanthus & Ladon. [t] In Aetolia Naupactos, in Acarnania Stratos oppida. In Epiro [u]Dodonæi Iouis templum, & fons ideo sacer, quòd cum sit frigidus, & immersas faces sicut cæteri extinguat, ubi sine igne procul admouẽtur, accendit. [x] At cum littora leguntur à promõtorio Sepiade per Demetriam & Boion, Phtheleon & Echinon ad Pagaseum sinum cursus est. Ille urbem Pagasam amplexus, amnem Sperchion accipit: & quia [y] Minyæ Colchida petentes, inde Argonauem soluere memorat. Ab eo ad Suniũ tendentibus illa prænauigãda: Maliacus & Opuntius grandes sinus, & in his cæsorum etiam Laconum trophæa, [z]Thermopylæ, [a]Opœs, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedon, Larymna: Aulis Agamemnoniæ Graiorumq; classis in Troiam coniurantium statio: [b] Marathon magnarum multarumq; uirtutum testis, iam inde à Theseo Persarum maxima clade pernotus: [c]Rhamnus parua, illustris tamen, quòd in ea fanum est Amphiarai, & Phidiaca Nemesis. Thoricos & Brauron olim urbes, iam tantum nomina

certamina, nẽpe Olympia, Phthia, Isthmia & Nemæa, in quibus Græci magnos honores constituerunt uictoribus athletis. Olympica fuerunt quæ in Olympo Arcadiæ monte iuxta Pisam & Elidem quinto quoq; anno in honorem Olympij Iouis celebrabantur, & qui uicisset corona oleagina donabatur. Et hæc secundũ quosdam instituta sunt anno mundi 4400. qui est annus à capta Troia 406. in eoq; certamine Hercules primus coronatus est. Hinc numeratio Olympiadum, de qua in Solino cap. 2. nõnihil diximus sub litera i. Porrò simulacrum Iouis secundum Strabonem fuit ex auro solido fabrefactum, & secundum Plinium ex ebore, singulari Phidiæ artificio firmatum.

s ¶Arcadiam.) Occupat Arcadia medi tullium Pelopõnesi, à mari undiq; remota, ideo regiones iam enumeratæ incingunt eam. Sunt autem multa celebria loca in hac Arcadia, nempe Stymphalus lacus, Lerna palus, Pelasgia à Pelasgo rege & sapiente uiro sic dicta, qui uitæ cultioris eis autor fuit, & uictum ex stirpibus herbarũ arborumq; frondibus transtulit ad glandem, maxime fagineam. t ¶In Aetolia.) Transit hic Mela ex Peloponneso ultra sinum maris ad continentem: est enim è regione Achaiæ Peloponnesiacæ Aetolia, in qua est Naupactos, quæ nostro æuo Lepantum nominatur. Est autem urbs peruetusta, & fuit multo tempore sub dominio Venetorum, sed anno Christi 1500. à Turca obsidetur & capitur. u ¶Dodonæi Iouis.) Est Dodona ciuitas Epiri, iuxta quam propinquum erat nemus Ioui sacrum, ubi quercus uocales fuisse dicuntur, & columbæ responsa dedisse. x ¶At quum littora leguntur.) Redit hic Mela à locis mediterraneis ad littorum descriptionem, incipiens in Magnesia à promontorio Sepiade. y ¶Minyæ.) Vrbs est Thessaliæ, quæ prius Almonia dicta fuit. Hinc Minyiæ qui cum Iasone & Argonautis nauigarunt in Colchidem, ut uellus aureum raperent. Fuerunt autem Argonautæ heroës illi, qui ex Græcia cum Iasone in Colchos profecti sunt, ex quibus præcipui fuere Castor & Pollux, Telamon, Orpheus, Hercules, & Hilas puer, sic cognominati à naue quam innauigauerunt. Notandum hic, quòd ab urbe Minyarum per sinum Maliacum & Opuntium tandem peruenitur ad Sunium extremum Atticæ promontorium, peragratis multis locis, quæ ordine à Mela describuntur. Opuntius sinus sic dicitur ab Opunte oppido, & Maliacus à Malica. Trophæa cæsorum Laconum, sunt monimenta publicæ uictoriæ gratia erecta, quæ in Locrensium agro erant posita in memoriam sexcentorum Laconum, qui duce Leonida pro Græciæ libertate pugnauerunt, & magna gloria, cæsi à Persis, occubuerunt. De hoc uide Iustinum libro secundo. z ¶Thermopylæ.) Mons Oeta ab oriente in occidentem extensus, in cacumen extollitur, & in rupes acutas, præruptas, præcipitesq; finitur, paruumq; & angustum uiatoribus à littore Locros petentibus & ex Thessalia relinquit transitum, ut in quibusdam locis uix uehiculum agi possit: qui transitus Pylæ, id est, portus & angustiæ uocantur, & hinc Thermopylæ. Sunt enim ibi propè thermæ & calidæ aquæ: ad hos ingressus Phocenses murum Thessalorum metu struxerunt. Athenienses quoque eas angustias contra Philippum Macedonem clausisse scribuntur. a ¶Opœs.) Hæc eadem est quæ & Opus Opuntis, cuius iam mentionem fecimus. Reliqua loca, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedon & Larymna, etiam commemorantur à Ptolemæo & Strabone. Ponit Ptolemæus & Aulidem Agamemnoniæ classis stationem: nam Agamemnonis conatu bellum in Troianos fuit excitatum. b ¶Marathon.) Hinc Marathonius campus, in quo strages multorum millium Persarum facta est, de qua Iustinus libro secundo scribit. Confecit & Theseus Taurum in hoc loco, ut habes apud Ouidium libro octauo. c ¶Rhamnus.) Hinc Rhamnusia indignationis dea, quam Græci νέμεσιν uocant, cuius simulacrum pulcherrimum eo in loco colebatur, quod quidam marmoreum tradunt à Phidia ulnarum in

nomina. Sunium promontorium est, finitq; id littus Hellados, quod spectat ad orientem. Inde [d] ad meridiem terra conuertitur usq; ad Megaram, Atticæ ut modò latere, ita nunc fronte pelago adiacens. Ibi est [e] Pyræus Atheniensium portus: Scyronia saxa, sæuo quondam [f] Scyronis hospitio, etiam nunc infamia. Megarensium tractus [g] Isthmon attingit: hoc illi cognomen est, quia quinque millium spacio Aegæum mare ab Ionio submouens, angusto tramite Helladi Peloponneson annectit. In eo est oppidum Cenchreæ, fanum Neptuni, ludi, quos Isthmicos uocant, celebres: [h] Corinthos olim clara opibus, pòst clade notior, nunc Romana colonia: ex summa arce, quam [i] Acrocorinthon appellant, maria utraq; cõtuens. Peloponnesi oram (sicut diximus) sinus & promontoria lacerant: ab oriente [k] Bucephalos & Chersonesus & Scylleon: ad meridiem Malea, [l] Tænaros, [m] Acritas, Ichthys: ad uesperũ Chelonates & Araxos. Habitãt ab Isthmo ad Scylleon [n] Epidaurij, Aesculapij templo inclyti: & Trœzenij

narum in altitudine decem factũ. Amphiaraus uerò uates fuit, & sic Græciæ honorauit famam ut deus haberetur, & ab eo solo in quo humatus fuit oracula peterentur.

d ¶ Ad meridiem terra conuertitur.) *Hoc est, littus terræ opponitur meridiei, sed procurrit à Sunio ad occidentem, donec uenias ad Isthmum cui incumbit Megara.* *e* ¶ Pyræus.) *Pyræus Atheniensium portus, cui urbs coniungebatur, muro protracto ex oppido in modum duorum crurium, ob aduentantium multitudinem semper feruens, quadringentarum nauiũ fuit capax. Sunt qui scribũt Pyrrhæũ, alij uerò Pyræeum. Secundum Strabonem hic portus & emporium distabat ab Athenis duobus millibus passuum, & tantus fuit murus.* *f* ¶ Scyronia saxa.) *Solinus capite duodecimo scribit urbi Athenarum saxa Scyronia propinqua esse, & porrigi sex millibus passuum. Hæc saxa uiam maritimam non admittunt, sed super ea est uia ab Attide in Megaram, excelsa, & transitu periculosa, propter multa præcipitia casum uiatori in subiectum æstuans mare minantia. Hic Scyron latro dicitur proiecisse in pelagus quoscunque qui in eum uenerunt locum, sed ipse tandem simili pœna à Theseo Athenarum rege affectus, loco nomen infame reliquit.* *g* ¶ Isthmon.) *De Isthmo scripsimus in Solino capite duodecimo & decimoquinto in fine. In Isthmo Peloponnesi est templum Neptuni, picearum arborum luco circunclusum, ubi ludos Isthmicos decertatos Corinthij celebrare soliti sunt. Fuerunt autem hi ludi quinquennales à Theseo instituti, ad horum æmulationem quos ad Olympiam Hercules cœperat, quorum suprà sub litera q meminimus.* *h* ¶ Corinthos.) *Potentissima fuit hæc urbs antequam à Romanis caperetur. Viros habuit innumerabiles, peritia reipublicæ administrandæ, & præclararum artium captu præstantes. Ipsius urbis ambitus fuit quadraginta stadiorum, peruenitq; ad summi opificij artes. Ager nõ admodum bonitate pollet, propter suam asperitatem. Veneris templum adeò locupletatum fuit Corinthi, ut supra mille puellas caperet. In hac urbe fuit formosissima omnium eius temporis meretricum Lais, captiua ducta ex Sicilia, de qua Solinus capite undecimo nonnihil scribit. Porrò quod Mela hic scribit Corinthum opulentissimam urbem à Romanis cladem accepisse, Strabo eam cladem sic explicat: Quum legati populi Romani fortè tecta quædam magnifica præterijssent, Corinthij effusis sordibus eos commaculare ausi fuerunt: cuius gratia cum alia quoque superbiæ atque insolentiæ eorum haud obscura extarent argumenta, ingenti comparato exercitu L. Mumius imperator eam solo æquauit.* *i* ¶ Acrocorinthon.) *Est Acrocorinthus mons Peloponnesi excelsus inter duo maria, Aegæum scilicet & Ionium, stadiorum trium & dimidij, sub cuius radice in plano iacet ciuitas Corinthus. Vertex Acrocorinthi Veneris sacram habet ædiculam.* *k* ¶ Bucephalos.) *Portus iste, sicut & Chersonesus atque Scylleon promontorium, est in Arcadia. Malea autem promontorium est in Laconia, & procurrit quinquaginta millibus passuum in mare uersus Cretam insulam, sic dictam à Maleo Argiuorum rege, qui in eo templum extruxit pulcherrimum, quod Maleoticum appellant. Porrò nauigatio circa hoc promontoriũ est ualde periculosa, propter aduersos uentorum flatus. Hinc natum prouerbium: Cum ad Maleam deflexeris, domesticos obliuiscere. Vel sic, Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.* *l* ¶ Tænaros.) *Promontorium illud expositum est in meridiem, distatq; haud procul à Sparta ciuitate: & quia in eo hiatus magnus est, & strepitus progredientium percipiuntur, dixerunt ueteres per hunc esse descensum ad inferos. Sunt ibi quoque lapidicinæ optimorum lapidum, qui & Laconica marmora & Tænarei uocantur lapides.* *m* ¶ Acritas.) *Promontorium istud est in Messenia, Ichthys autem in Elide, ad uesperum, hoc est, occidentem exposita, sicut & Chelonates, quem Ptolemæus uocat Chelonitam. Cæterum Araxos est in Achaia Peloponnesi.* *n* ¶ Epidaurij.) *Ab Epidauro oppido Argiæ sic dicti, quod Aesculapij templo celeberrimum habetur. Trœzenij uerò ab urbe Trœzene in ipsa Argiæ Chersoneso sita sic dicti sunt, celebres uel hoc nomine, quòd humanissimè susceperunt Atheniensium uxores & omnem iuuentutem, eo tempore quo*

zenij, fide societatis Atticæ illustres. [o]Portus Saronicus, & Schenitas & Pagonus. Oppida autem, Epidaurus & Trœzen, & Hermiona, his littoribus apposita sunt. Inter Scylleon & Maleam Argolicus, inter hanc & Tænaron Laconicus: hinc ad Acritã Asinæus, inde ad Ichthyn Cyparissius. [p]In Argolico sunt noti amnes, Erasinus atq; Inachus, & notum oppidum Lerne. In Laconico Githius & Eurotas. [q]In ipso Tænaro Neptuni templum & specus, illi quem in ponto Acherusium diximus, facie & fabula similis. In Asinæo flumen Pamissum, in Cyparissio [r] Alpheus. nomen dedere urbes in littore sitæ, hinc Cyparissus, illinc Asine. Messenij Pylijq; terras colunt, & ipsa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis, Patrę oram illam tenent, in quã Chelonates & Araxos excurrũt: sed Cyllene, quòd Mercurium ibi natum arbitrãtur, insignis. [s]Rhion deinde (maris id nomen est) angustè & uelut freto lacus, ore frequenti incidens, inter Aetolos & Peloponnesiacos usq; ad Isthmon irrũpit. In eo ad septentrionẽ spectare littora incipiunt. [t] In his est Aegion & Aegira, & Oluros, & Sicyon: [u]at in aduersis Pagæ, Creusis, Anticyra, Oeanthia, Cyrrha, & notior aliquanto nomine Calydon, & Euenos. [x] Extrà Rhion. In Acarnania maximè clara sunt, oppidum Leucas, flumẽ [y] Achelous. In Epiro nihil Ambracio sinu nobilius est. facit sinus, qui angustis faucibus, & quę minus mille passibus pateant, grande pelagus admittit. faciũt urbes quæ

Xerxes Persarum rex tantis copijs ingressus est Græciam ut illam expugnaret.

o ¶*Portus Saronicus.) In Ptolemæo habes sinum Saronicum, qui scilicet alluit littora Argiæ, Isthmo uiciniora: & sinus qui hunc sequitur & terminatur ad Maleã promontorium, uocatur Argolicus. Deinde inter Maleam & Tænaron est sinus Laconicus: & hinc ad Acritan promontorium sinus est Asinæus, ab Asine oppido sic dictus, quem Ptolemæus sinum Messenium uocat. Post hunc sequitur sinus Cyparißius, à Cyparißio promontorio sic dictus: & tandem sinus Chelonicus.* p ¶ In Argolico.) *Descriptis ordine sinibus, redit ad sinũ Argolicum, ut ostendat quid in singulis memoratu dignum inueniatur. De Erasino fluuio legitur apud autores, quòd terras subeat et rursum emergat. De Inacho uerò fluuio aliud nihil inuenitur, nisi quòd nomen acceperit ab Inacho primo Argiuorũ rege. Lerne quæ & ipsa est in Argolico sinu, celebris facta est propter paludem, ubi fuit hydra quinquaginta capitum ab Hercule interfecta. De fluuijs Githio & Eurota nihil ferè inuenitur, nisi quòd Eurotas dicitur præterfluere Lacedæmoniorũ mœnia, & quòd multa laurus crescat ad ripas eius.*

q ¶ In ipso Tænaro.) *Vsque ad hunc locum Arion citharœdicæ artis magister delphini dorso per fluctus maris transuectus dicitur. Vide Solinum cap.12. Porrò Tænari fabula, quæ Acherusiæ fabulæ similis est, hinc nata est. Fertur quòd in hoc Laconiæ promontorio olim fuerit serpens perniciosus, cuius ueneno multi homines interierunt, donec ab Hercule interfectus fuit: & quoniam in eo promontorio specus horrendi & tenebrosi hiatus inueniuntur, putauerunt multi ibi descensum esse ad infernum, & finxerũt poëtæ Herculem ibi Cerberum Ditis canem catenis Adamante nexis eduxisse ab inferno & trucidasse.*

r ¶*Alpheus.) Scribunt poëtæ hunc fluuium mergi in Elide, & subter mare occultis meatibus fluere in Siciliam, desinereq; in fontem Syracusanum, quem Arethusam uocant.* s ¶*Rhion.) Sic dicit Mela uocari sinum illum qui est inter Peloponnesum & Aetoliam, & aliàs sinus appellatur Corinthiacus: nam extenditur à Drepano promontorio usque ad Isthmum in quo est sita Corinthus. Claudit autem Drepanum angustis faucibus hunc sinum, ut sit terrarum ad Græciam pertinentium ferè principium. Plinius hoc promontorium uocat Antirium, ubi ostium est Corinthiaci sinus minus mille passuũ latitudine influentis, Aetolosq; dirimentis à Peloponneso. Porrò promontorium quod contrà procedit, ab eodem Rhion appellatur.* t ¶*In his est Aegion.) A promontorio Drepano uersus Isthmum ad orientem sunt ista loca, Aegion, Aegira, Oluros & Sicyon, inter quæ Sicyon maioris nominis & antiquitatis extat, ubi olim primus Aegialeus regnasse fertur.* u ¶*At in aduersis.) Hoc est, in regionibus continentis terræ, nempe in Locride, Phocide & Bœotia, sunt Pagæ haud procul ab Isthmo, sicut & Creusis in Bœotia, Anticyra in Phocide, quæ helleboro clara est: unde extat prouerbiũ, Nauiget Anticyras, quod dicitur de homine insano. Oeanthia in Locride, Cyrrha in Phocide, unde dicuntur Cyrrhæi scopuli, & Cyrrhæa antra, atq; fontes Cyrrhæi, pro fontibus Parnasi &c. Calydon urbs est Aetoliæ, sita iuxta Euenum amnem.* x ¶*Extrà Rhion.) Extra Locridem & Aetoliam atque promontorium eius quod Rhion uocatur, est Acarnania, in qua est oppidum Leucas, uel eo nomine insigne, quòd incolæ eius ipsam olim insulam fecerunt, sed uentorũ flatu congeriem arenæ accumulantiũ cõtinenti est restituta.* y ¶*Achelous.) Hic fluuius dirimit Acarnaniam ab Ambracia, quæ regia fuit Pyrrhi, sed Augustus eam à uictoria Nicopolim nominauit.*

quæ assidunt, [z] Actium, Argi Amphilochij: Ambracia, Aeacidarũ regia, Pyrrhiq́ꝫ. Butroton ultrà est. Deinde [a] Ceraunij montes: ab ijs flexus [b] in Adriam. hoc mare magno secessu littorum acceptum, & uastè quidem in latitudinẽ patens, quà penetrat tamẽ uastius, Illyricis usq; Tergestũ, cætera Gallicis Italisq́ꝫ gentibus cingitur. [c] Parthini & Dassaretæ prima eius tenẽt, sequẽtia paulatim Encheleæ, Phæaces: deinde sunt quos propriè Illyricos uocant: tum Pyrei, & [d] Liburni, & Istria. Vrbiũ prima est [e] Oricũ, secũda Dyrrhachiũ, Epidamnos antè erat, Romani nomen mutauere, quia uelut in damnũ ituris omẽ id uisum est. Vltrà sunt [f] Apollonia, Salona, Iadera, Narona, Traguriũ, sinus Polaticus, & Pola quondam à Colchis (ut ferunt) habitata (in quantũ res transeunt) nunc Romana colonia. Amnes autẽ [g] Aeas, & Nar, & Danubius, qui iam dictus est Ister: sed Aeas secundũ Apolloniam, Nar inter Pyreos & Liburnos, [h] per Istros Ister emittitur. [i] Tergestum intimo in sinu Adriæ situm finit Illyricum.

nominauit. Ptolemæus tamen duas facit ciuitates Ambraciam & Nicopolim: Ambraciam ponit intra sinum Ambracium, & Nicopolim extra sinum in Epiro. Cæterũ Epirus aliquãdo Molossia dicta fuit, & à Chaone Chaonia, nũc uerò Albania appellatur, & est clara apud autores propter sinũ Ambracium, qui angustis faucibus spaciosum accipit æquor. Sed & Acheron fluuius infernalis secundum quosdam in hunc labitur sinum. z ¶ *Actium.) Est Actium Epiri promontoriũ, ubi Augustus deuictis nauali prælio Antonio & Cleopatra, urbem condidit, & Nicopolim à uictoria nominauit. Sunt & quinquennales Actij ludi instar Olympiorum, Apollini Actio dicati, qui prius & à finitimis agebantur, sed ab Augusto honorificentius fuerũt celebrati. Porrò Argos Amphilochium alia est urbs, ab Argo Orestico siue Hippio, de quo suprà diximus. Ambracia uerò ornatißima Epiri ciuitas, regia fuit & Aeacidarum ab Aeacida descendentium, & Pyrrhi regis.* a ¶ *Ceraunij montes.) Hi montes sic sunt dicti, quòd crebris fulminibus infestentur.* b ¶ *In Adriam.) Hoc est, Adriaticum mare, cuius dextrũ littus post Epiroticos tenent Macedones, Dalmatæ, Illyrij, Liburni & Histri, usq; ad oppidum Tergestum: ultra Tergestum uerò terram inhabitant Galli & Itali, de quibus sequenti capite dicetur.* c ¶ *Parthini.) Populi sunt oram Macedoniæ inhabitantes, sicut & Dassaretæ, quos Plin. à tergo Epiro iunctos asserit. Hinc est urbs Encheliarum atq; Phæacum. Post Macedoniam sequitur gens Illyriorum, sub qua & Dalmatæ comprehendun tur, qui olim multis annis aduersus Romanos bella gesserunt, habentes castella 50. dignitate præstantia, & oppida, quæ Cæsar Augustus uastauit incendio. Mons Adrius est in Dalmatia, mediam ipsam diuidens, hinc scilicet ad mare, & hinc ad reliquam terram.* d ¶ *Liburni.) Est Liburnia inter Dalmatiam & Illyriam, uel, ut alij aiunt, pars est Dalmatiæ, in qua sunt Salonæ, urbs insignis: hodie putant esse Croatiam.* e ¶ *Oricum.) Vrbs ista in confinijs est Epiri & Macedoniæ, ubi scilicet inter ipsam & Brundusium Calabriæ urbem, utrunq; maris littus à se non nisi 85. millibus passuum dirimitur: unde ibi ex Italia in Epirum commodissima est nauigatio. Dyrrhachium uerò in confinio ferè est Macedoniæ & Dalmatiæ, quod quum antea Epidamnus uocaretur, Romani abolito hoc nomine ueluti infausto ad littora eius appellentibus, Dyrrhachij antiquũ uocabulum restituerunt. Sunt qui eam urbem Epiro asscribunt.* f ¶ *Apollonia.) Hanc urbem Ptolemæus ponit in ora mediæ Macedoniæ, Salonam uerò in Dalmatia, Iaderam in Illyride, sicut & Tragurium & Polam in Histria, ubi & Polaticus est sinus. Polam aiunt olim à Colchis habitatam: sed cum edax tempus & inuidiosa uetustas omnia destruant & aboleant, tandem Romanorum facta est colonia.* g ¶ *Aeas.) Hic fluuius secundum Strabonem ex interioribus Macedoniæ occidentem uersus iuxta Apolloniam in Adriaticum pelagus ruit. Nar uerò, à quo Narcsij dicuntur populi, per Dalmatiam ex Scardo monte in mare Adriaticum fluit.* h ¶ *Per Istros Ister emittitur.) Illud non est uerum, nisi Istriam extendere uoluerimus usq; ad Noricos uel Pannones. Scribit & Strabo quosdam fuisse ante sua tempora, qui putarunt fluuium à Danubio deriuatum, per Istros in Adriaticum deuolui sinum, cum contrà omnia ferè flumina citra Alpes nata in Danubium exonerentur.* i ¶ *Tergestum.) Hæc urbs haud procul abest à Venetijs, intercedente sinu Tergestino, quã uulgò hodie Triest uocant, Aquileiam habens ad occidentem modico distantem interuallo.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. III.

Canastreum.) Nunc Canistro. Thessalonice.) Nunc Salonica, patria Theodori Gazæ. Cassandria.) Nomen retinet. Pella.) Nomen retinet. Tempe.) Nemora sunt. Prominens Græcia.) Duobus in locis, in Sunio promontorio, nunc dicto Strues, siue Cabo de la Columba, & in Peloponneso nunc La morea. Hellas nomine, grandi fronte.) De Græcia, grandi fronte, id est, Sunio promõtorio. Mox mari utroq;.) In Pelopõneso. Nam ad sinum Megaricũ est Aegæum, & à sinu Corinthiaco incipit Ionium. Et quasi peninsula.) De Peloponneso loquitur. Thebæ.) Celebres apud Thucydidẽ. Athenæ.) Nunc uicus. At in Argolide.) Visus est Mela con

fundere hæc. Nam cum agit de Argolide, iam loquitur de Peloponneso. Laconide.) In medio Peloponnesi. Methone.) Modona nunc. Messene.) Missetia. Naupactos.) Hodie Lepanto. Vsq; ad Megaram.) Nunc est Alcatoë. Corinthos.) Nunc Goranto. Malea.) Nunc Maluesia. Tænaros.) Nunc Ereapolis. Epidaurus.) Nunc Limera. Troezen.) Nunc Predena. Scylleon.) Damala nunc, promontorium. Patræ.) Nunc Patras.) Maleum promontorium.) Cabo de Maluasia. Leucas.) Leucates. Ambracio sinu.) Ab Ambracia ciuitate, quæ nunc est Larta. Magno secessu.) Maris Adriatici. Illyricis.) Nunc sunt Sclauoni. Liburni.) Nunc interiora tenent, inter Dalmatas & ueros Illyricos. Istria.) Cuius præcipua ciuitas est Pola. Dyrrhachium.) Nunc Durazo. Per Istros Ister emittitur.) Non loquitur de Danubio. Constat enim Danubium longè distare ab Istria. Præterea Danubius non dicitur Ister, nisi in Vualachia, ut diximus. An fuerint, qui senserint esse fluuium in Istria, qui uocetur Ister, Strabo est autor: horum sententiam Mela sequitur. Sed nullum esse talem fluuium, constat ex nostra peregrinatione, quod etiam audiueramus ante illam profectionem: & Vadianus uir iudicio meo undecunq; doctissimus, dum eam regionem penetraret, nusquam uidit Istrum fluuium.

Italia. Cap. IIII.

DE Italia magis, quia ordo exigit, quàm quia mõstrari eget, pauca dicentur: nota sunt omnia. [a] Ab Alpibus incipit in altũ excedere, atq; ut procedit, media se perpetuò Apœnini mõtis iugo attollens, inter Adriaticũ & Thuscum, siue (ut aliter eadem appellantur) inter superum mare & inferũ excurrit, diu solida: uerũ ubi longè abit, [b] in duo cornua scinditur, respicitq; altero Siculum pelagus, altero Ionium: [c] tota angusta, & alicubi multò, quàm unde cœpit angustior. Interiora eius alię aliæq; gentes habitant. Sinistra parte Carni & Veneti colunt [d] Togatam Galliam. Tum Italici populi [d] Picentes, Frentani, [f] Dauni

SCHOLIA CAP. IIII.

De Italia tam multa iam dicta sunt à Solino cap. 8. ut ea satis explicent hoc Pomponij Melæ caput: sed ne desimus lectori, annotabimus breuiter quæ hic accõmoda uisa fuerint. Italia prius Hesperia ab Hespero Atlantis fratre dicta est, quippe qui à fratre pulsus & Hispaniæ & Italiæ nomen dedit. Macrobius tamẽ dicit eam sic uocari ab Hespero stella, quòd illius occasui sit subiecta. Dicitur etiã Oenotria, à bonitate uini quod in Italia nascitur: est enim œnon græcè uinum. Postea Italia dicta ab Italo Siculorũ rege, qui agriculturam Italos docuit, & leges posuit. Est autẽ Italia metallis grauida, ubique uitalis & salubris, eximia in ea cœli temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxij saltus, opaca nemora, munifica syluarũ genera, mira frugum, uitium & olearũ fertilitas, nobilia pecori uellera, perspicui & piscosi lacus, flumina fontesq; salubres, portus plurimi, ut uerè dicta sit à quibusdam omniũ terrarũ alumna atq; parens, cœlestiũ prouidentia electa, quæ sparsa cõgregaret imperia, molliretq; efferarũ gentiũ ritus, discordes ad colloquia munere literarũ latinoq; sermone congregaret. Est omnibus in Italia una lingua, nisi quòd in Cisalpina Gallia & Veneto recessu sermo est accuratior. In Hetruria uerò, Latio, Campania & Lucania sermo simplex: in Apulia & Calabria sermo cum Græcis promiscuus durat. a ¶Ab Alpibus incipit.) Alpes, inquit, sunt Italiæ limes septentrionalis, distinguentes eam à Germania atq; Gallia. Hinc enim incipit Italia, & procedit in longũ, Apœnini mõtis iugo perpetuo per totam eius longitudinẽ inter utrunq; mare recto dorso ducto. De hoc monte Polybius lib. 3. sic inquit: Apœninus mons paulò supra inferum mare ab Alpibus oritur, moxq; se magis atq; magis ab illis disiungens, recto dorso in superũ mare fertur, quasi usq; ad urbem Senam. Inde rursus ad dextram flectens, per mediã Italiam in Siculum fretum discurrit. b ¶In duo cornua scinditur.) Italiæ descriptionem habes suprà in Solino cap. 8. Vt tamen extrema eius duo cornua & receptos sinus clarius uideas, uisum fuit hic aliam ob oculos ponere figuram, quæ & Italiæ extrema, atq; Siciliæ situm exprimeret. c ¶Tota angusta.) In quibusdam locis Italia 200. millibus passuũ habet latitudinem, in alijs 100. duntaxat millibus passuum. Alij dicunt, ubi maior est latitudo, ibi spacium mensuratur 410. mill. pass. ubi uerò minor, 136. Eius longitudo, quæ attenditur ab Augusta prætoria, quæ in finibus Alpium sita est, & per Romam Capuamq; porrigitur usq; ad oppidum Rhegyum, decies centena & uiginti millia pass. colligitur. d ¶Togatam Galliam.) Est duplex Gallia, Togata, quæ et Tonsa uocatur, & est Cisalpina, intra Italiæ scilicet fines inclusa, sic dicta à toga succincto uestis genere & apposito, quam Veneti colunt & Carni, seu Aquileienses. A Carnis hodie denominata est regio Carniola, uicina Carinthiæ. Alia est Gallia Comata, à nutriendi capilli studio sic dicta, quam & Transalpinam uocant atq; Braccatam, à singulari uestium genere quo olim usi fuerũt: & hæc in tres diuiditur prouincias, nempe Belgicam, Celticam & Aquitanicam. Sunt tamen qui Braccatam Galliam distinguũt à Comata, Braccatam uocantes Narbonensem. e ¶Picentes.) Enumerat primũ populos quosdam, qui post Venetos inhabitant littus maris Adriatici, incipitq; à Picentibus, qui hodie Marca uocãtur Anconitana, in qua ciuitates sunt Pisaurũ, Senogallia, Vrbinũ, Ancona,

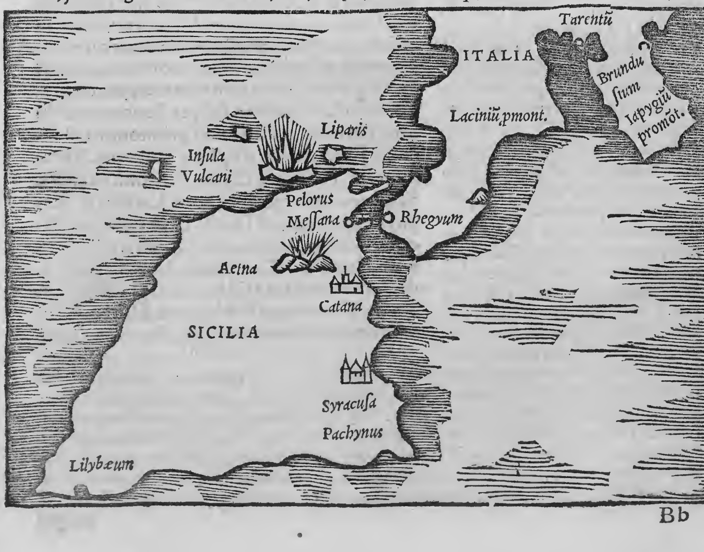
[f]Dauni, Apuli, Calabri, [g]Salentini. Ad dextrã sunt sub Alpibus Ligures, sub Apœnino Hetruria. Post Latiũ Volsci, Cãpani, & super Lucaniam [h]Brutij. Vrbium quæ procul à mari habitantur opulentissimæ sunt, ad sinistram [i]Pattauiũ Antenoris, Mutina & Bononia Romanorũ coloniæ: ad dextrã Capua à Thuscis, & [k]Roma quondam à pastoribus cõdita, nunc si pro materia dicat, alterũ opus. At in oris proxima est à Tergeste [l]Cõcordia. Interfluit [m]Timauus, nouem capitibus exurgẽs, uno ostio emissus. Deinde Natiso nõ longè à mari ditem attingit Aquileiam: ultrà est [n]Altinũ. Superiora latè occupat littora [o]Padus: nanq; ab imis radicibus Vesuli montis exortus, paruis se primùm fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer, mox alijs amnib. adeò augescit atq; alitur, ut se per septem ad postremum ostia effundat. Vnũ de ijs magnũ, Padum appellãt: inde tam citus prosilit, ut discussis fluctibus diu qualem emisit undam agat, suumq; etiam in mari alueũ seruet,

Ancona, Camerinũ, Firmum, & Asculum.

f ¶Dauni.) *Hi ferè sunt Apuli, à quibus & Apulia, Daunia cognominata est.*

g ¶Salentini.) *In Salentinorũ regione est Hidruntũ, Iapygiũ promontoriũ, quod & Salentinũ dicitur: omnis enim Italia coacta in angustias, scinditur in duo promontoria, Laciniũ & Salentinũ. De Liguria, Hetruria & Latio diximus in Solino, & infrà quoq; de eis nõnihil dicemus.* *h* ¶Brutij.) *Hi habitant in altero cornu, in quo scilicet est Laciniũ promontoriũ.* *i* ¶Patauiũ Antenoris.) *Hæc est Padua, quam Antenor condidit.* *k* ¶Roma à pastoribus condita.) *De nomine & extructione Romæ habes multa in Solino cap. 2. Origo quidẽ eius fuit rustica & cõtempta, sed splendidus cultus superadditus, ueluti alterum fuit opus.* *l* ¶Concordia.) *Hæc sicut et Vincentia, Verona, & multæ aliæ ciuitates, in regione sunt Venetorum, non multum ab ora maris Adriatici distantes.* *m* ¶Timauus.) *Quis sit iste fluuius non satis hodie constat. Certum est ex Alpium montibus multos amnes & torrentes deriuari, & in Adriaticum fluere mare, sed qui ferè omnes, præter Athesim & Padum, ab autoribus neglecti sunt, quòd minores essent quàm quòd eorum celebrarentur nomina. Idem sentiendum de Natisone, qui alluit Aquileiam, olim quidem ditem & insignem, hodie uerò ob multas perpessas sub Hunis calamitates, humilem.* *n* ¶Altinũ.) *Hoc situm est ad palustria Padi, in quo L. Verus Imperator apoplexia interijsse dicitur.* *o* ¶Padus.) *Hic fluuius, ut Plinius scribit lib. 3. è gremio Vesuli montis celsissimum in cacumen elati, finibus Ligurum Gabiennorum uisendo fonte profluens, condensq; sese cuniculo, & in Forouibiensium*

ignoras quid mela dicat nõ enim sensus est quem profers, sed ait mela si recensurus essem omnia que ipsi euenerunt quos habuit conditores quot duces que urbes subiecit profecto esset alterum opus scribendus esset ame alter liber qui hec complecteretur

agro iterum exoriens, nulli amniũ claritate inferior, à Græcis dictus Eridanus, ac pœna Phaëthontis illustratus: augetur ad Canis ortus liquatis Alpium niuibus. Quòd autẽ Mela subijcit, Istrum excipere Palũ in ipso mari, in fine præcedentis capitis falsum esse indicauimus. [p] ¶*Fanestris colonia.) Est Fanum Piceni seu Vmbriæ amœnißima urbs, sita in littore Adriatico haud longè ab amne Metauro. Hinc adiectiuum Fanestris.*

[q] ¶*Dicta Ancona.) Sonat Græcis ἀγκὼν cubitũ, & à cubiti effigie hæc urbs hoc accepit uocabulum: nam est iuxta Anconam pars oræ prominens, quæ ingentem ambitu suo complectitur portum, contrapositis duobus promõtorijs & portũ præmunientibus, intra se urbem habens in ipso sitam flexu, conditam, ut Strabo scribit, à Syracusanis Dionysij tyrannidem fugientibus.*

[r] ¶*Montemq́; Garganũ.) Mons iste in finibus Apuliæ inuenitur, exporrectus in mare Adriaticũ, iuxta quem est sinus Vrias, cuius Ptolemæus non meminit. Ponit uerò Sypontũ iuxta eundem montem, quæ urbs & Sypus uocatur. Haud procul abest fluuius Aufidus, Canusij præterfluens mœnia. Cæterũ Barium & Egnatia nõ multum distant à Brundusio in eodem sitæ littore. Est autem Brundusium, & reliqua loca hic citata, in altero cornuũ Italiæ, quod scilicet spectat ad mare Ionium.* [s] ¶ *Vrbs Graia Callipolis.) Quidam hic pro Callipoli, legendũ putant Gallipolim.* [t] ¶*Iterumq́; distinguens.) Mare, inquit, quod inter duo cornua excipitur, distinguitur promõtorijs tenuibus in tres sinus, nempe Tarentinum, Scyllaceum, & Consilinũ.* [u] ¶ *Salen & Lacinium.) Sale est in cornu orientali, & Laciniũ in occidentali, & intra hæc duo promòntoria continetur sinus Tarentinus, quem Mela hic primũ uocat. Mox sub Lacinio promontorio incipit secundus, nempe Scyllaceus, extenditurq́; usq; ad Zephyrium promontoriũ, quod nos suprà in montis figuratione expreßimus.* [x] ¶*Et Brutium.) Hoc promontorium uocat Ptolemæus Scylleum, & est in extremo loco occidui cornu, ubi olim Sicilia putatur annexa fuisse Italiæ, sed postea maris sæuitia abscissa est. De quo infrà cap. 7.* [y] ¶*Columna regia.) Instar turriculæ est ibi erecta columna, sicut & in aduerso littore, in Peloro scilicet Siciliæ, erecta est turris, quam Stylarion uocant. De Scylla & Charybde infrà dicetur cap. 7.* [z] ¶*Thuscum mare.) Vocatur mare quod littora alluit Italiæ, Thuscum, à Thuscia, & alio nomine Tyrrhenum, à Tyrrheno Athys filio, qui è Mæonia discedens in Italiam uenit, & eam partem occupauit quæ ad mare inferum sita est, unde & Tyrrhenia alio nomine dicta est, sed Thusciæ nomen præualuit. Efficit autem hoc mare in ora Italiæ multos sinus, inter quos primus est Terinæus, oppositus Scyllaceo, quem Ptolemæus Ispomastam nominat, & Strabo Hipponiaten. Secundus est Pæstanus apud*

seruet, donec eum ex aduerso littore Istriæ eodem impetu profluẽs Ister amnis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, quà utrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulciũ haustus est. A Pado ad Anconam transitur Rauenna, Ariminum, Pisaurum, [p] Fanestris colonia, flumen Metaurus atq; Esis, & illa in angusto illorum duorũ promontoriorũ ex diuerso coëuntium inflexi cubiti imagine sedens, ac ideo à Graijs [q] dicta Ancona, inter Gallicas Italicasq́; gentes quasi terminus interest. Hãc enim prægressos Piceni littora excipiunt, in quibus Numana, Potentia, Claterna, Cupra urbes: castella autem, Firmum, Adria, Truentum: id à fluuio, qui præterit, nomen est. Ab eo Senogallia maritima ad Aterni fluminis ostia. Vrbes Bucara, & Histoniũ. Dauni autem Tifernum amnem, Cliterniam, Lucrinum, Theanum, oppida, [r] montemq́; Garganũ. Sinus est cõtinuo Apulo littore incinctus nomine Vrias, modicus spacio, pleraq; asper accessu. Extrà Sypuntum, uel (ut Graij dixere) Sipyus: & flumẽ quod Canusium attingens Aufidũ appellant. Pòst Barium, Egnatia, & Ennio ciue nobiles Rudiæ: & in Calabria Brundusium, Valetiũ, Lupiæ, Hydrus mons, tum & Salentini campi, & Salentina littora, & [s] urbs Graia Callipolis. Hucusq; Adria, hucusq; Italiæ latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidẽ se cornua (sicut suprà diximus) scindit. Cæterum mare quod inter utraq; admisit, tenuibus promõtorijs semel [t] iterũq; distinguens, non uno margine circuit, nec diffusum patensq;, sed per sinus recipit. Primus Tarentinus dicit̃, inter promontoria [u] Salen & Lacinium, in eoq; sunt Tarentus, Metapontum, Heraclea, Croto, Turium. Secũdus Scyllaceus, inter promontoria Laciniũ & Zephyrium, in quo est Petilia, Cœcinum, Scyllaceum, Mistræ. Tertius inter Zephyriũ [x] & Brutium, Consilinũ, Cauloniam, Locrosq; circundat. In Brutio sunt [y] Columna regia, Rhegyũ, Scylla, Taurianum & Metaurũ. Hinc in [z] Tuscum mare deflexus est, & eiusdem terræ latus

alterum

alterum Terina, Hippo nunc Vibon, Temesa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygij gubernatoris, nūc loci nomē: Pæstanus sinus, Pæstum oppidum, Silarus amnis, Picentia,[a] Petræ, quas Sirenes habitauere. Mineruæ promontoriū, opima Lucaniæ loca, sinus Puteolanus, Surrentū, Herculaneū,[b] Vesuuij montis aspectus,[c] Pompeij,[d] Neapolis,[e] Puteoli,[f] lacus Lucrinus & Auernus,[g] Baiæ, Missenū: id nunc loci, aliquando Phrygij militis nomē: Cumę, Linternū, Vulturnus amnis, Vulturnū oppidum, amœna Campaniæ littora,[h] Sinuessa, Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi,[i] Tarracina,[k] Circes domus, aliquando Circeij, Antiū, Aphrodisium, Ardea, Laurentū.[l] Ostia citra Tyberim in hoc latere sunt. Vltrà Pyrgi,[m] Anio, Castrum nouū, Grauiscæ, Cossa,[n] Telamon, Populonia, Cecina, Pisæ, Hetrusca & loca & nomina. Deinde Luna,[o] Ligurū & Liguria, & Genua, Sabatia, & Albigaunū. Tum Paulon & Varum flumina, utraqꝫ ab Alpibus delapsa: sed Varum quia Italiam finit, aliquanto notius.[p] Alpes ipsæ ab ijs littoribus longè lateqꝫ diffusę, primò ad septentrionē magno gradu excurrunt, deinde ubi Germaniā attigerunt, uerso impetu in orientē abeūt, direptisqꝫ populis immanibus, usqꝫ in Thraciā penetrāt.

nus apud Lucanos in Calabria. Vide picturam suprà in Solino cap. 8. Haud procul ab hoc sinu cadit fluuius Silarus, qui & Silaris, in mare, de quo Strabo lib. 5. & Plinius lib. 2. mira scribunt. a ¶Petræ.) De his Petris scribit & Plinius cap. 3. lib. quinti in hunc modum: *Surrentum cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam sede.*

b ¶*Vesuuij mōtis.*) Hic mons haud procul distat à Neapoli, & celebratur ob bonitatem uini, quippe quod caput non tentat, & stomachi atq; intestinorū cohibet rheumatismos, ut scribit Plinius lib. 23. Hic semper emittere dicitur fumum & ignes sicut Aetna in Sicilia. Vertex eius secundū Strabonem cinerosus est & cauernosus petris exustis. c ¶Pompeij.) Populi sunt, quos Sarnus alluit amnis. d ¶Neapolis.) Hæc olim Parthenope dicta fuit. Fuit autem Parthenope una ex Sirenibus, quæ præ dolore se præcipites dederūt in mare, quòd prætereuntē Vlyssem cum socijs suo cantu nō deceperint. Ex his una delata dicitur in eum locum, ubi postea condita fuit Neapolis, urbs præclara Campaniæ.

e ¶Puteoli.) Est & hæc urbs in Campania, sic dicta à putore aquæ calidæ, uel ut alij putant, à multitudine puteorum. Hæc etiam uocata fuit Dicæarchia, à iustitia administrationis & gubernationis. Quomodo ad hanc urbem delphinus dorso suo portauerit puerum, habes suprà in Solino cap. 22. f ¶Lacus Lucrinus.) Est hic lacus in sinu Baiano contra Puteolos, propinquus Auerno lacui, adeò ut in magnis tempestatibus quandoq; coniungi soleant. Dictum sic putant à lucro, quod ob multitudinem piscium ibi captorum facere consueuerunt. g ¶Baiæ.) Ciuitas est Campaniæ, à Baio Vlyssis socio ibi sepulto sic dicta. Hinc sinus Baianus, qui hinc Misseno monte, illinc Puteolis clauditur. In huius agro aquæ calidæ sunt, & ad uoluptatem & ad uarios morbos accommodæ. h ¶Sinuessa.) Vrbs ista sita est ad Lirim fluuium & in Setino sinu, celebraturq; ob uini quod profert abundantiam. Porrò Formiæ aliquando dictæ fuerunt Hormiæ, quas Lacones condidisse dicuntur. Est autem urbs maritima. At Fundi situm habent in mediterraneo loco. i ¶Taracina.) Hæc Volscorum in Campania ciuitas, antea Trachyna & Tarachina atque Anxur dicta fuit. Anxur, quòd illic Iupiter Anxurus coleretur. k ¶Circes domus.) Fuit Circe Solis & Persæ nymphæ filia, habitans non longè à Caieta urbe Campaniæ, in monte quodam olim insula. Vnde Plinius lib. 3. Circeij olim insula fuit immenso mari circundata, si Homero creditur; ubi Latium antiquum terminabatur, & mox continenti fuit annexa. Antium uerò & Aphrodisium iam interierunt. Fingitur autem Circe Solis filia, quòd meretrix fuerit clarissima. l ¶Ostia.) Hæc urbs adhuc durat, ab Anco Martio condita, ut inquit Liuius, in ipso maris fluminisq; confinio sita.

m ¶Anio.) Nomen fluuij est, qui in agro Tyburtino è sublimi loco in uallem subiectam præceps fertur.

n ¶Telamon.) Promontoriū est, & secundum alios, portus in Hetruria. Extenduntur autem Hetrusci à Tyberi uersus occidentem usq; ad Liguriam, in qua scilicet est Genua. Vltra uerò Tyberim ad orientē sunt Latini, qui desinunt ad Lirim fluuium: hinc Campani, & post Campanos Picentini, quos deinde sequuntur Lucani, & tandem Brutij in extremo Italiæ angulo. o ¶Liguria.) Hæc ultima est Italiæ ad occidentem regio, à qua & mare illud Ligusticum uocatur. p ¶Alpes ipsæ.) Putant Alpes sic dictas à candore niuium, quia perpetuis albescunt niuibus. Hæ excurrūt à Liguria in septentrionem usq; ad confinia Germaniæ, hoc est, ad Heluetiam, & ab Heluetia conuersæ abeunt in orientem per Histriam, Stiriam & Carinthiam, usq; in Thraciam.

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. IIII.

Alpibus.) Alpes nos in quatuor itinera distribuimus, primū uersus septentrionem, & dicitur mons Sancti Gottardi: secundum, uersus meridiem, & dicitur mons Sancti Bernardi: tertium etiam uersus meridiem, & di-

citur mons Sancti Dionysij, nunc San Senis: quartum etiam uersus meridiem, & dicitur Peninus. Apœnini.) Ramentum est Alpium, diuidens uniuersam Italiam. Solida.) Id est, non faciens sinus. In duo cornua.) In duo promontoria, alterum Salentinorum, alterum dictum Leucopetram. Vnde cœpit.) Hoc est, ex Alpibus. Carni.) Carni sunt populi in ramento Alpium: sunt omnes Sclaui, sub iugo Ferdinandi regis Romanorū, & Vngariæ, & Boëmiæ, archiducis Austriæ. Diuiditur hæc regio in duplicē Carniolam, alterā Siccam, in qua sunt Istri: alteram irriguam, unde Sauus fluuius ortum habet. Veneti.) In sinu sunt Adriatico, qui, ut diximus, La Canal de Veniza uocatur, Galli olim dicti togati: nunc ea regio usq; ad Rubiconem uocatur La marcha Treuisana: ibi ciuitas sunt Venetiæ, de qua latißimè dicam in meis Commentarijs. Togatam Galliam.) A toga ueste, qua etiamnum utuntur Veneti. Tunc Italici populi, à Rubicone usque ad promontorium Salentinorum, quod nunc dicitur Cabo de Sancta Maria. Picentes.) Iuxta Anconam. Picentes.) Nunc Marcha d'Ancona. Frentani.) Nunc Franca uilla. Dauni.) Syponto, Manfredonia, mons Garganus. Apuli.) Nomen retinet, nunc Lapulla. Calabri.) Nomen retinet Calabria. Salentini.) Nunc Salen Mela. Ligures.) Nunc Genoueses. Hetruria.) La Toscana hodie. Latium.) Latini. Campani.) Regio, quæ retinet nomen, & est initium regni Neapolitani. Brutij.) Nomen habent, ubi Cosentia Calabrorū. Patauiū.) Nunc Padua, in Marchia Taruisana. Mutina.) Nunc Modena. Bononia.) Bolonga la grassa. Capua.) Nomen retinet. Si pro materia.) Id est, si habeatur ratio magnitudinis Romanæ. Alterū opus.) Id est, nemo est qui credat urbem cōditam esse à pastoribus, tam est ornata ædificijs magnificis. Tergeste.) Nunc Trieste. Concordia.) Nomen retinet. Timauus.) Si quis uolet scire rem ipsam ueram de Timauo, legat Vadianum, qui peragrauit regionem, & uidit Timauum: nomen est fluuij & fontis. Natiso.) Nunc Lisontio. Aquileia.) Nunc Algar castellum. Altinum.) Nunc Torcello. Padus.) Nunc El Po. Donec eum.) Quotquot inuiserunt illam regionem, quos ego Venetijs interrogaui, respondent, fabulam esse quod de Istro fluuio adducitur ab autoribus. Nam de Danubio nemo non scit longè distare ab Adriatico, præterea interceptos esse montes. A Pado ad Anconam transitur Rauenna.) Id est, per Rauennā: nomen retinet. Sed cum sequitur Ariminum, accusatiuus ille refertur ad illam præpositionem Ad, cum dicitur ad Anconam, ad Ariminum, ad Pisaurum. Ariminum nunc dictum Rimino. Pisaurum.) Nunc Pesaro. Metaurus.) Nunc Plumba fluuius. Ancona.) Nomen retinet. Inter Gallicas Italicasq; gentes.) Ancona terminus est Galliæ Cisalpinæ, & Italiæ. Numana.) Dicunt hanc deletam esse. Potentia.) Vbi nunc est Virgo Maria Lauretana, uulgò Loreto. Claterna.) Nunc Flauianeo. Firmum.) Nunc Fermo. Truentum.) Nunc Tronto. Senogallia.) Nunc La Romandiola, & Campagna. Aterni.) Nunc Pescaria flumen. Histonium.) Nunc Guasto. Tifernū amnem.) Nunc Bisano. Theanum.) Nomen retinet Teano. Garganū.) Nunc Santangelo. Sypontū.) Nunc Syponto. Aufidum.) La Fante uulgò. Barium.) Barri hodie. Egnatia.) Iuuenatia. Rudiæ.) Non extant. Brundusium.) Nunc Brindes. Lupiæ.) Lezo. Hydrus mons, tum.) Locus corruptus, quem nos inter alios restituimus. Legendum est Hydruntū, nunc Otrento. Taretus.) Nunc Taranto. Metapontū.) Pelicor hodie. Croton.) Nunc Crutone. Scyllaceus.) Nunc Desquillachro. Laciniū.) Nunc Cabo de Colone. Zephyrium.) Nunc Cabo de Sole. Scyllaceum.) Nunc Esquillacho. Brutium.) Nunc Cabo de Sciglio. Rhegyum.) Nunc Rezo. Metaurū.) Teriana. Buxentum.) Nunc Beluedere. Pæstum.) Nunc Polycastro. Mineruæ.) Nunc Cabo de Minerua. Surrento.) Nunc Sorrento. Puteoli.) Nunc Puzoli. Vulturnus.) Nunc Vilturno. Sinuessa.) Nunc Sessa. Liris.) Nunc El Garillano, fluuius. Minturnæ.) Nunc Castellum, uulgò Traiectum. Formiæ.) Nunc Nola. Fundi.) Nunc Fondi. Tarracina.) Gaieta nunc. Circeij.) Nunc Cercelli. Ostia.) Nunc oppidum & portus, retinet nomen. Pyrgi.) Nunc Ciuita Vieia. Castrum nouum.) Nunc Corneto. Grauisce.) Nunc Montalto. Cossa.) Nunc Orbitello. Populonia.) Nunc Piumbino. Cecina.) Cesena hodie. Pisæ.) Nunc Pisa. Hetrusca.) Nunc Toscana. Luna.) Nunc Sarrazana. Liguria.) Terra de Genoua. Genua.) Nomen retinet. Sabatia.) Nunc Saona. Albigaunum.) Nunc Arbenga. Varum.) El Var, nomen retinet. Magno gradu.) Vsq; ad Adulam montem. Verso impetu in orientem abeunt.) Iuxta Noricos, Rhætios, Vindelicos, Noricos, Pannonios superiores & inferiores, usque ad Mysiam superiorem. Populis immanibus.) Quos diximus, & alios uidelicet Carnos. Vsq; in Thraciam.) Id est, ad principium Thraciæ.

Gallia Narbonensis. Cap. v.

Gallia [a] Lemanno lacu, & Gebennicis mōtibus in duo latera diuisa, atq; altero Thuscum

SCHOLIA CAP. V.

Diximus præcedenti capite à principio sub litera d, Galliam diuidi in Cisalpinam & Transalpinā. Transalpinam Ptolemæus diuidit in Celticam, Narbonensem, Aquitanicam & Belgicam. Mela uerò diuidit eam per lacū Lemannū & montes Gebennicos in Braccatam & Comatam. Braccata adiacet mari mediterraneo, Comata uerò extenditur usq; ad oceanum septentrionalem, hoc est, Britannicū. Sunt tamen qui Braccatam & Comatā unam esse uolunt. a ¶Lemanno lacu.) Hic est lacus quē hodie

ſcum pelagus attingens, altero oceanũ, [b] hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæũ uſq; promittitur. [c] Pars noſtro mari appoſita, fuit aliquãdo Braccata, nunc Narbonenſis, [d] magis culta, & magis conſita, ideoq; etiã lætior. Vrbium quas habet, opulentiſsimę ſunt [e] Vaſio Vocontiorũ, Vienna Allobrogũ, Auenio Cauarũ, Arecomicorũ Nemauſus, Toloſſa Tectoſagũ, Secundanorũ Arauſio, Sextanorũ Arelatę, Septumanorumq; Blitera. Sed anteſtat omnes [f] Atacinorum Decumanorũq; colonia, unde olim ijs terris auxiliũ fuit: nunc & nomen & decus eſt Martius Narbo. In littoribus aliquot ſunt cum aliquibus nominib. loca, cæterũ raræ urbes, quia rari portus, & [g] omnis plaga Auſtro atq; Africo expoſita eſt. Nicea tangit Alpes, tangit oppidũ Deceatũ, tangit Antipolis: deinde forum Iulij Octauianorũ colonia: tunc poſt Athenopolis, & Olbia, & Glanon, & Citariſtes, & Halycidon Maſsilienſiũ portus, & in eo ipſa [h] Maſsilia. Hæc à Phoceis oriunda, & olim inter aſperas poſita, nũc ut pacatis, ita diſsimillimis tamẽ uicina gentibus. Mirum q̃ facile & tunc ſedem alienam ceperit, & adhuc morem ſuum teneat. Inter eam & Rhodanũ maritima Auaticorum ſtagno aſsidet [i] foſſa Mariana. Partem eius amnis nauigabili alueo effundit, alioquin littus ignobile eſt Lapideum (ut uocant) in quo Herculem contra Albionem & Bergiona Neptuni liberos dimicantem, cum tela defeciſſent, ab inuocato Ioue [k] adiutum imbre lapidum ferunt: credas pluiſſe, adeò multi paſsim & latè iacent. [l] Rhodanus non longè ab Iſtri Rheniq; fontibus ſurgit: deinde Lemãno lacu acceptus tenet impetũ, ſeq; per mediũ integer agens, quantus uenit,

hodie Gebennicũ et Loſanenſem uocãt, per quem fluit Rhodanus, & prope urbem Genebam effluit. Regio illa hodie uocatur Sabaudia, olim uerò Allobrogum fuit.

b ¶Hinc à Varo.) Quis hic ſit fluuius nõ ſatis cõſtat, nam mutata ſunt nomina nedũ oppidorũ, uerũ & multorũ montiũ & fluuiorum, ab eo tempore quo ſcripſerũt Mela, Ptolemæus, Plinius, & reliqui boni autores. Ptolemæus quidem ponit Varum in tertia Europæ tabula, ſed cuius fontes longè diſtant à fontibus Rheni, & tamen hi duo amnes limes orientalis ſtatuuntur Galliæ, ſicut Pyrenæi montes occidentalis. *c ¶Pars noſtro mari.) Noſtrũ mare uocat mare mediterraneum, eò quòd illud alluat oram patriæ ſuæ Bæticæ.* *d ¶Magis culta.) Nõ eſt inferior hæc Galliæ pars Italia in fertilitate, id quod patet de Delphinatu, Prouincia, & alijs Galliæ regionibus ad meridiem expoſitis.* *e ¶Vaſio.) Meminit & Ptolemæus in tertia Europæ tabula huius urbis. Porrò Vienna hodie notior eſt q̃ ut de ea hic aliquid ſcribi oporteat. Pertinet autẽ ſecundũ priſcos ſcriptores ad Allobroges, ſicut Auenio ad Cauares uel Cauarios, ut Ptol. habet, & Nemauſus ad Arecomicos, qui ſunt ad occaſum Auenionis, & Toloſſa ad Tectoſages, qui nõ procul abſunt à Pyrenæis mõtibus. Porrò Secundani, Sextani & Septumani à legionũ ordine & numero cognominati ſunt, ut Secundani ſecundæ legionis fuerint milites, Sextani ſextæ, & ſic de alijs, habueruntq; ſinguli ſuas colonias.*

f ¶Atacinorũ.) Sunt Atacini populi ab Atace fluuio ſic dicti. Manat aũt is fluuius ex Pyrenæis montib. *g ¶Omnis plaga.) Reddit rationẽ quare ora Gallica raros habeat portus & ciuitates, nempe quod expoſita ſit flatibus auſtri. Intra Alpes tamẽ plura inueniũtur oppida, ut ſunt Nicea, oppidum Deceatũ, Antipolis &c. Cõputantur autem Deceates inter Ligures. Ponit tamen Ptolemæus Antipolim extra Alpes, ſicut & Forum Iulij.* *h ¶Maſsilia.) Hæc urbs in Narbonenſi prouincia ſexcentis annis & amplius ante Chriſtum fuit extructa, ut quidam ſcribunt, ſed diruta, & à Phocenſibus iterũ inſtaurata, qui Cyri tyrannidem fugientes, derelicta Græcia in hunc ſinum nauigarunt. Fuit olim urbs iſta fama rerum geſtarũ, abundantia opum & doctrinarũ gloria florentiſsima, ut ſtudijs ingenuarum doctrinarũ adeò floruerit, quòd Romani pro Attica peregrinatione Maſsilioticum peterent gymnaſium ad capeſſendas diſciplinas. Vrbs uniuerſa pulchris eſt circuncincta mœnibus, & magnitudine eximia. Ager uerò oliuetis ac uinetis natura cultus, ferendis autẽ frumentis ob aſperitatẽ tenuis ac ferè ſterilis, & ob id mari magis q̃ telluri fiduciam habent incolæ eius.* *i ¶Foſſa Mariana.) Meminit & Plinius & Strabo atque Ptolemæus huius foſſæ. Plinius uocat ſtagnum Marij, & Strabo lacum Marij, amœnum aſpectu, & oſtreis refertiſsimum. In hunc ex Rhodano foſſam ductam fuiſſe Plinius indicat: non enim procul abeſt lacus à ripa Rhodani.*

k ¶Adiutum imbre lapidum.) Quia enim terra illa eſt lapidoſa, finxerunt poëtæ Iouem è ſupernis aliquando demiſiſſe imbrem ex lapidibus conflatum, quo gigantes illos Albionem & Bergionem Neptuni filios & Herculi rebellantes oppnimeret. Simile quiddam finxerunt de Theſſaliæ regione, in qua innumera ſaxa inueniũtur, quibus aiunt gigantes cœlum oppugnaſſe, ut Iouem ex eo deturbarent. *l ¶Rhodanus.) Apud Lepontios in ſummis montiũ iugis plures oriuntur amnes, in omnẽ orbis ruentes plagam. Nam hinc in meridiem fluunt Ticia*

unde quid dicas nam quid efficiunt ... ut terra raros portus habeat. et omnis plaga &c. quia posset dicere aliquis si non sunt portus sunt plagas / Respondet esse periculum propter ventos austrum et a[...] i. raras urbes.

nus, Madia & Tosa, in septentrionē Arola et Vrsa, in orientē Rhenus, sed qui recuruatur in septentrionem: in occidentē Rhodanus, qui post longum cursum flectitur in meridiem. Nos suprà in Solino cap. 34. signauimus quosdā ex his fluuijs, exprimentes situm originis eorum, eos tamen omnes clarius uidere poteris in Heluetiæ & Rhetiæ tabula ab Aegidio Tschudi descripta, et nostro marte in publicū ædita. m ¶*Hàc intrat.*) *Abductus Rhodanus in meridiem, hac uia & tramite procurrit in mare.*

n ¶*Stagna Volcarū.*) *Ptol. ponit Volcas ultra Auenionē ad occasum. Mesuam uerò putant esse montē Pessulanū.* o ¶*Arauraris.*) *Ab alijs uocatur Araris, hodie uerò Sona, misceturq; Rhodano haud procul supra Lugdunū. Oritur autē ex eodem monte unde Mosella nascitur, in Lotharingia scilicet è monte Cemeno. Cæterū fluminis Obris meminit & Ptolemæus, nominatq; ipsum Orobiū. De Atace suprà diximus sub litera f. Rubresum lacū Ptol. nō habet, à Plinio uerò describitur.* p ¶*Ruscino.*) *Ponit & Ptolemæus Ruscinonē: sed quam ipse Ruscinū uocat, atq; Illiberim, Mela hic nominat Eliberrin, & nō procul distant ab urbe Tolosana. Vide tertiā Europæ tabulam.*

uenit, egreditur. Inde contrà in occidentē ablatus, aliquādiu Gallias dirimit: pòst cursu in meridiem abducto, [m] hàc intrat, accessuq; aliorum amniū iam grandis, & subinde grandior, inter Volcas & Cauaras emittit. Vltrà sunt [n] stagna Volcarū, Ledum flumen, castellū Latara, Mesua collis incinctus mari penè undique, ac nisi quòd angusto aggere cōtinenti annectitur, insula. Tum ex Gebennis demissus [o] Arauraris iuxta Agathan, secundum Bliteras Obris fluit. Atax ex Pyrenæo monte digressus, quà sui fontis aquis uenit exiguus uadusq; est, & ingentis alioquin aluei tenens, nisi ubi Narbonē attingit, nusquam nauigabilis: sed cum hybernis intumuit imbribus, usq; eò solitus insurgere, ut se ipse nō capiat. Lacus accipit eum Rubresus nomine, spaciosus admodū, sed quà mare admittit, tenuis aditu. Vltrà est Leucata littoris nomen, & Salsulæ fons, nō dulcibus, sed salsioribus q̃ marinæ sint aquis defluens. Iuxtà campus minuta arundine graciliq; peruiridis, cæterum stagno subeunte suspensus: id manifestat media pars eius, quæ abscissa proximis, uelut insula natat, pelliq; se atq; attrahi patitur: quin & ex ijs quæ ad imū perfossa sunt, suffusum mare ostendit. Vnde Graijs nostrisq; etiā autorib. ueri'ne ignorãtia, an prudentib. etiā mendacij libidine, uisum est tradere posteris, in ea regione piscē è terra penitus erui, qui ubi ex alto hucusq; penetrauit, per ea foramina ictu captantiū interfectus extrahitur. Inde est ora Sardonū, & parua flumina Thelis & Thicis: ubi accreuere, persæua: colonia [p] Ruscino, uicus Eliberri magnæ quondam urbis, & magnarū opum tenue uestigiū. Tum inter Pyrenæi promontoria portus Veneris est in sinu salso, & Ceruaria locus, finis Galliæ.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. V. SCHOLIA.

Lemanno Lacu.) *El lago de Geneua: siue El lago de Losana.* *Gebennicis montib.*) *Le mons Caluernia nūc.* *Thuscum pelagus.*) *Diximus esse El mar de la Toscana.* *Rheno.*) *Le Rhin hodie.* *Nunc Narbonensis.*) *Olim uocata prouincia Romanorū.* *Vienna.*) *Nomen retinet, in Delphinatu.* *Auenio.*) *Nomen retinet.* *Nemausus.*) *Nunc Nimes.* *Tholosa.*) *Nomen retinet.* *Secundanorū.*) *Id est, ubi erat secunda legio.* *Arausio.*) *Aurenge.* *Sextanorū.*) *Vbi erant milites sextæ legionis.* *Arelatæ.*) *Nomen retinet Arles.* *Septumanorū Bliteræ.*) *Nunc Besiere.* *Martius Narbo.*) *Nunc Narbona.* *Nicea.*) *Nunc Nisa.* *Antipolis.*) *Nunc Ragni.* *Forū Iulij.*) *Nunc Freio.* *Olbia.*) *Nunc Eres.* *Fossa Mariana.*) *Aygues mortes.* *Rhodanus.*) *Nunc le Royne.* *Volcas.*) *Eos qui apud montem Pesulanum agunt.* *Cauaras.*) *Auinionenses.* *Leucata.*) *Nomen retinet.* *Salsusæ.*) *Nomen retinent, Nunc Salses.* *Ruscino.*) *Perpinnan hodie, caput comitatus Rosilionis.* *Portus Veneris.*) *Cap de Creus hodie.* *Ceruaria.*) *Nunc Cobliure.*

SCHOLIA CAPITIS VI.

Hispania maxima regio inter Africam & Galliam iacens, oceani freto & Pyrenæis montibus clauditur, nullis terris posthabenda frugū copia, siue soli ubertatem, siue uinearū prouentus respicere, siue arborarios uelis: omni materia affluit, quæcunq; aut precio chara esse poßit, aut usu necessaria. Argentū, gemmas & aurum habet, ferrarijs nunquam deficit, non cedit uitibus, uincit oleis, non coquunt ibi sales, sed effodiunt. Non uiolento sole torretur ut Africa, nec aßiduis uentis ut Gallia fatigatur: salubritas cœli per omnem regionem æqualis, nulla paludum graui nebula inficitur, sed marina aura perflatur. Lini spartiq; in ea uis ingens, minij nulla terra feracior. Cursus amnium non rapidi ut noceant, sed lenes, & uineis campisq; irrigui, æstuarijsq; oceani affatim piscosi. In nulla re olim magis commendata quàm equorum pernicitate, quos ibi à uento concipi memoriæ proditum est. Tribus distincta est nominibus, scilicet Tarraconensis, Bætica, & Lusitania. Paucis tamen retroactis

annis

Hispania. Cap. VI.

P[a]Yrenæus primò [b] hinc in Britannicum procurrit oceanũ, tum in terras fronte cõuersus Hispaniã irrumpit, & minore eius parte ad dextram exclusa, trahit perpetua latera continuus, donec per omnem prouinciã longo limite immissus, in ea littora quæ occidenti sunt aduersa, perueniat. Ipsa Hispania, nisi quà Gallias tangit, pelago undiq; incincta est: ubi illis adhæret, maximè angusta, paulatim se in nostrũ mare & oceanum extendit, magis magisq; latior ad occidentem abit, ac fit ibi latissima. Viris, equis, ferro, plumbo, ære, argento, auroq; tam abundans et adeò fertilis, ut sicubi ob penuriam aquarũ effœta, & sui dissimilis est, linum tamen aut [c] spartum alat. Tribus autẽ est distincta nominibus, parsq; eius [d] Tarraconensis, pars Bætica, pars Lusitania uocatur. Tarraconensis altero capite Gallias, altero Bæticam Lusitaniamq; contingens, mari latera obijcit nostro, quà meridiem: quà septentrionẽ spectat oceano. [e] Illas fluuius Anas separat, & ideo Bætica maria utraq; prospicit, ad occidentem [f] Atlanticũ, ad meridiem nostrum. Lusitania oceano tantummodo obiecta est, sed [g] latere ad septentriones, fronte ad occasum. Vrbium de mediterraneis in Tarraconensi clarissimæ fuerunt [h] Pallantia & Numantia, nunc est Cæsaraugusta. In Lusitania, Emerita: in Bætica, Astigi, Ispalis, Corduba. At si littora legas, [i] à Ceruaria proxima est rupes, quæ in altum Pyrenæum extrudit: dein [k] Thicis flumen ad Rhodam, Clodianũ ad Emporia: tum mons Iouis, cuius partem occidenti aduersam eminentia cautium, quæ inter exigua spacia ut gradus subinde consurgunt, [l] Scalas Hannibalis appellant. Inde ad Tarraconem parua sunt oppida, Blanda, Illuro, Betullo, Barchino: Subur, Tholobi. Parua flumina, Betullo iuxta Iouis mõtem, Rubricatũ in Barchinonis littore inter Subur & Tholobin maius. [m] Tarraco urbs est in his oris maritimarũ opulentissima: Tulcis eam modicus amnis super, [n] ingens Iberus deor-

annis Tarraconensis tractus diuisus est in quinq; Hispaniæ regna, scilicet Gallitiæ regnum, Nauarræ regnũ, Castiliæ seu Castellæ, & idem Legionis regnũ, atq; Cataloniæ & Arragoniæ regnũ. Bætica hodie est Granata, uocata Bætica à Bæti fluuio quo irrigatur. Lusitania uerò hodie nominatur Portugallia.

a ¶Pyrenæus.) Hic mons diuidit Galliam ab Hispania, ut uidere poteris suprà in Mela capite tertio: et quidam eum sic dictam putant à crebris fulminum ignibus, ἀπὸ τȣ̃ πυρὸς, id est, ab igne. Diodorus libro 6. de hoc monte sic scribit: Syluæ in Pyrenæo frequentes, iniecto à pastoribus igne priscis temporibus flagrauerũt. Silius à Pyrene puella Bebrycis filia, in Pyrenæo monte ab Hercule compressa, atq; à feris laniata & ibi sepulta, Pyrenæum saltum dici autumat.

b ¶Hinc in Britannicũ.) Vide in Ptolemæo secũdam Europæ tabulam: hæc enim ostendit quomodo Pyrenæus à mari mediterranco procurrat ad mare Britannicũ, ubi terra Hispaniæ maximè angusta est, in ora autem occidentali latissima.

c ¶Spartum.) Aiunt iuncũ esse, qui sua sponte non satus in arido crescit solo: & secundum Plinium materia hinc decerpitur unde nautici fiunt rudentes.

d ¶Tarraconensis.) Sic dicta est hæc regio Hispaniæ à Tarracone urbe insigni, quam Scipiones condidisse referuntur. Lusitania uerò secundum Plinium nomen accepit à Lusu Liberi patris.

e ¶Illas fluuius Anas.) Anas, inquit, fluuius separat Bæticam à Lusitania & Tarraconensi.

f ¶Atlanticum.) Sic mare uocatur occidentale, quod oram alluit Africæ & Hispaniæ, etiamsi ab ora Hispaniæ magis Gaditanum uocari debuerat.

g ¶Latere ad septentriones.) Vbi scilicet nostro æuo est regnum Gallitiæ, uel ut alij scribunt Galletiæ.

h ¶Pallantia.) Annumerantur hodie istæ urbes Pallantia & Cæsaraugusta Castiliæ. Cæsaraugustam corruptè uocant Saragossam. Porrò in Lusitania hoc tempore Emerita non tenet principatum, sed Lysbona, quam & Vlysbonam uocant. In Bætica uerò seu Granata primas tenet Ispalis, quæ nunc Sibilia uocatur.

i ¶A Ceruaria.) Locus iste maritimus est apud Pyrenæos iuxta mare mediterraneum, ubi rupes in altum protruditur mare.

k ¶Thicis flumen.) Hic fluuius erumpit ex Pyrenæo, nominaturq; ab alijs Sambroca, sicut & Clodianum fluuium Plinius uocat Albam.

l ¶Scalas Hannibalis.) Turres putant esse, speculas Hannibalis cognominatas.

m ¶Tarraco.) Ab hac clarißima urbe, quæ sita est in Catalonia, denominata fuit olim potior pars Hispaniæ: hodie uerò Barsalona seu Barcinona in ea regione principatum tenet.

n ¶Ingens Iberus.) Ab hoc fluuio Hispania Iberia est appellata. Hinc & Celtiberi, dictio composita ex Celta & Ibero.

Nam Celtæ populi Galliæ, cum relicta Gallia uenissent ad Iberum fluuium, ibiq; consedissent, dicti fuerũt Celtiberi. Est & alia Iberia in Asia maiori iuxta Caucasum montẽ, cuius habitatores ut quidam sentiũt, cum in Hispaniam uenissent, regioni nomen dederunt. o ¶*In duos sinus.) Prior horum sinuum uocatur Sucronensis, à Sucrone oppido & fluuio sic dictus. Alter uerò secundum Plinium & Melam Illicitanus appellatur, dirimente promõtorio Ferraria unum ab altero.* p ¶*Saguntum.) Fuit illa ciuitas Romanis fidelißima, & ob id Hannibal diruit eam, etiam contra fœdus cum Romanis initum.* q ¶*Alonem.) Hunc fluuium Ptolemæus appellat Alonam.*

r ¶*Illicen.) Hinc dictus est Illicitanus sinus.* s ¶*Terræ in altum eunt.) Hoc est, promontoriũ in altũ mare procurrit, quod Scombrariã nominant, à multitudine scombrorum piscium, qui in illo freto inueniuntur: unde & insula ad Carthaginem nouam spectans, à scombris Scõbria est nominata.*

t ¶*Carthaginem.) Hæc urbs cõdita fuit ab Hasdrubale principe Carthaginis Africæ, qui post primum bellum Carthaginensibus à Romanis illatum, cœpit iterum suæ Punicæ gentis ampliare ditionem. Vocatur autem hæc Carthago noua, ad differentiam Carthaginis ueteris, quæ haud longè sita est à Tarracone & Barcinone, quam suprà Barsalonam à quibusdam uocari diximus.*

u ¶*Abdera, Suel, Hexi.) Omnia ista oppida in Bætica seu Granata sunt, in littore scilicet maris.* x ¶*Columnæ Herculis.) De his columnis uide suprà libro primo capite quinto.* y ¶*In eoq; Carteia.) In illo, inquit, sinu est Carteia, à Græcis Tartessos appellata. Est autem in littore maris prope Gades insulã in ipsis freti angustijs, ubi et Mellaria est Pomponij Melæ patria. Extremam uerò oram ingredientis freti tenet Iunonis promontorium, quod Ptolemæus uocat Iunonis templũ. De Ampelusia habes suprà libro primo capite quinto.*

rus deorsum attingit. Inde se in terras pelagus insinuat, & primũ magno impetu admissum, mox [o] in duos sinus promontorio, quod Ferrariam uocãt, finditur. prior Sucronensis dicitur: maior hic, & magno satis ore pelagus accipiẽs, & quo magis penetrat, angustior, Serabim & Duriam & Sucronem nõ magna excipit flumina. Vrbes cõplexus & alias quidem, sed notissimas Valentiam, & [p] Saguntum illam fide & ærumnis inclytã. Sequens Illicitanus [q] Alonem habet, & Lucentiam, & unde ei nomen est [r] Illicen. Hîc iam [s] terræ magis in altum eunt, latioremq; quàm fuerat Hispaniam faciũt. Verùm ab ijs quæ dicta sunt ad principia Bæticæ, præter [t] Carthaginẽ quam dux Pœnorũ Hasdrubal cõdidit, nihil referendũ est. In illis oris ignobilia sunt oppida, & quorũ mentio tantum ad ordinem pertinet. Virgi in sinu, quem Virgitanum uocãt. Extrà [u] Abdera, Suel, Hexi, Menoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Berbesul. Aperit deinde angustissimũ pelagus, & proxima inter se Europę atq; Africæ littora mõtes efficiũt, ut initio diximus, [x] columnæ Herculis Abyla & Calpe: uterq; quidem, sed Calpe magis & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum cõcauus, ab ea parte qua spectat occasum, medium ferè latus aperit, atq; inde ingressus, totus admodum peruius. Propè quantũ patet sinus, & specus ultrà est: [y] in eoq; Carteia (ut quidam putant) aliquando Tartessos, & quã transuecti ex Africa Phœnices habitant: atque unde nos sumus cingente freto Mellaria, & Bello, & Besippo, usq; ad Iunonis promontoriũ oram freti occupat. Illud iam in occidentem & oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei quod in Africa Ampelusiã esse dixeramus aduersum, quà nostra maria sunt, finit Europen.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VI. SCHOLIA.

Pyrenæus hinc.) Hoc est, ex capite Veneris in Britannicum oceanum excurrit, id est, mare oceanum fontis Rabiæ. Tum in terras fronte conuersus Hispaniã irrumpit.) Nam duo maxima ramenta ex Pyrenæo irrumpunt: alterum uocatur Idubeda mons, alterũ Orospeda. In ea littora, quæ occidenti sunt aduersa.) Nam Idubeda usque ad Portugalliam protenditur. Varia sortitur nomina ex gentibus iuxtà habitantibus. In primis uocatur La Sierra Datienca, deinde Sumo Sierra, tum El puerto de la Tablada, postea La palomera dauila, hinc El puerto del Colmenar, & El puerto del Pico, deinde El puerto de Tornauacas. Hinc procurrunt usq; ad mare occidentale in Portugallia, & Frominens mons uocatur El monte de la strella. Nisi quà Gallias tangit.) Indicat totum tractum Pyrenæi à promontorio Veneris, quod est Cap de Creus usq; ad fontem Rabiam. Pelago.) A meridie mari nostro, à Septentrione mari Britannico. Vbi illis adhæret.) Illis, uidelicet Gallijs.

Maximè angusta.) Hæc uidebis in plano, & in globo. Magis magisq; latior ad occidentem abit.) Præcipuè in medio à capite Finis terræ usq; ad Carthaginem nouam. Tribus distincta nominibus.) Diuiditur Hispania

spania in Hispaniam Tarraconensem, Bæticam & Lusitaniam. Tarraconensis altero capite Gallias.) Gallias ex parte Pyrenæorum. Bæticam.) Versus Caridemum promontorium, nunc dictum Cabo de Carbonero. Lusitaniamq; contingens.) Prope Guadalupe, usq; ad Doriam fluuium. Illas.) Videlicet Lusitaniam & Bæticam. Ana.) Legendum isto modo, & non Anas. Vulgò dicitur Guadiana, uocabulo Saracenico, nam Gua lingua Arabica sonat aquam. Fluuius iste diuidit Bæticam à Lusitania. Et ideo Bætica maria utraque.) Id est, nostrum & Oceanum. Nostrum à freto usque ad Caridemum promontorium, quod est Caput de Gata, Oceanum à freto usq; ad Anam. Fronte.) Videlicet Cabo de sant Vicente. Pallantia.) Nunc Palentia. Numantia.) Nunc Soria. Cæsaraugusta.) Nomen retinet, in regno Aragonum. Emerita.) Nunc Merida la grande. Astigi.) Nunc Ecija. Hispalis.) Nunc Seuilla. Corduba.) Nomen retinet. Rhoda.) Nomen retinet. Emporia.) Nunc Ampuries. Mons Iouis.) Nunc Moniui. Scalas Annibalis.) Nunc Les costes de Garraf. Blanda.) Nunc Blanes. Betullo.) Nunc Beson. Barchino.) Nunc Barcelona. Subur.) Siges hodie. Rubricatū.) Nunc Lobregat. Tarraco.) Nunc Tarragona. Iberus.) Nunc Ebro. Ferrariam.) Nunc El Cabo de Martin. Duriam.) Turiam legendum est, nunc est Guada Lauiar. Sucronem.) Nunc est Xucar. Valentiam.) Nomen retinet. Saguntum.) Nunc Moruedre. Illicitanus sinus.) Nunc dicitur de Alacant. Lucentiam.) Nunc Lugent. Illicen.) Nunc Alacant. Carthaginem.) Nunc Cartagena. Virgi.) Nunc Almeria. Suel.) Chipiona. Menoba.) Nunc Velez Malaga. Malaca.) Nomen retinet. Salduba.) Nunc Vbeda. Carteia.) Nunc Cartaia. Mellaria & Bello.) Tariffa, Mellaria nō extat. Iunonis promontorium.) Sancta Maria, aut El puerto de Sancta Maria.

Mediterranei maris insulæ. Cap. VII.

GAdes insula, quæ egressis fretum obuia est, admonet antè reliquas dicere quàm in oceani littora terrarūq; circuitum, ut initio promisimus, oratio excedat. Paucæ sunt in Mæotide (inde enim uidetur cōmodissimum incipere) neq; omnes tamen incoluntur, nam nec pabula quidem largè ferunt.[a] Hac re habitantibus caro magnorū piscium sole siccata, & in puluerem usq; contusa, pro farre est. Paucæ & in ponto.[b] Leuce Borysthenis ostio obiecta, parua admodū, et quòd ibi Achilles situs est, Achillea cognomine. Nō longè accolitur Aria, quæ Marti sacrata, ut fabulis tradit̄, tulit aues cum summa clade aduenientium, pennas quasi tela iaculatas. Sex sunt inter Istri ostia, ex his [c] Peuce notissima & maxima. Thynnias Mariandynorum finibus proxima: urbem habet, quam quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Contra Thracium Bosphorum duæ paruæ, paruoq; distantes spacio, & aliquando creditæ dictæq; cōcurrere, & [d] Cyaneæ uocant̄, & Symplegades. In Propontide tantū [e] Proconnesos habitatur. Extra Hellespontū, earum quæ Asiaticis regionibus adiacent, clarissimæ sunt [f] Tenedos, Sigæis aduersa litto-

SCHOLIA CAP. VII.

Descriptis omnibus mediterranei maris atq; sinuum eius littoribus, oppidis, fluuijs, & adiacentibus regionibus, præsertim quæ celebrem aliquam habent memoriam, ingreditur nunc Mela mare ipsum, & obuias quasq; insulas, magnas & paruas, potissimum quæ eo tempore fuerūt habitatæ, aut propter euentum aliquem celebratæ, suo more, hoc est, pulchro ordine, compendiò & eloquenter describit, initio facto nō apud Gades, cum hæc extra fretum in oceano sit, ut prius, sed in Mæotica palude apud Tanais ostia.

a ¶Hac re habitantib.) Qui, inquit, inhabitant insulas steriles & quæ nulla proferunt pabula, hi carnes magnorū piscium siccatas contundunt & pro pane utūtur: unde & græco uocabulo Ichthyophagi appellantur. Horū quidam usq; adeò destituūtur omni arbore, ut domicilia sua cogantur ex ossibus cetorū & ostreorū conchis magna ex parte extruere: nam trabium & fulcrorū usum costæ præstant, & portas maxillæ.

b ¶Leuce.) Hæc insula & Achillea ab Achillis tumulo nominatur, cuius Mela paulò suprà capite 1. lib. 2. quoq; meminit. Porrò Aria græcè uocatur ἄρεος νῆσος, id est, Martis insula, cui scilicet sacra fuit: deinde Chalcitis dicta est, de qua scribit Pli. lib. 10. ca. 29. asserens nullā eam eam præteruolare auem.

c ¶Peuce.) Ab hac insula unū Istri ostium, cui obiecta est, nomen accepit. Thynnias uerò est in finibus Mariandynorū, quorum regio est Bithyniæ contermina, ubi Hercules secundum quosdam Cerberū canem tricipitem deuicit, quem ferunt uirus euomuisse, eamq; regionem infecisse. Ceterū iam memorata insula à quibusdam quoq; Bithyssa nominatur.

d ¶Cyaneæ.) Duo sunt scopuli in Bosphoro Thracio siti, alio nomine Symplegades dicti, quòd inter se aliquando cōcurrisse fabulis tradantur. Distare feruntur ab Europa mille quingentis passibus. Vide Pliniū lib. 4. cap. 13.

e ¶Proconnesos.) Hæc inter multas Propontidis insulas sola habitatur.

f ¶Tenedos.) Habet locum hæc insula in mari Aegæo inter Mitylenen & Hel

sa littoribus,[g] & quo dicent̄ ordine, ad promontoriū Tauri montis expositæ: quas quidam dici putauere μακάρων, siue quòd fortunati admodum cœli soliq; sunt, siue quòd eas suo suorūq; regno Macar occupauerat. [h] In Troade Lesbos, & in ea quinq; olim oppida, Antissa, Pyrrha, Eressos, Ciraua, Mitylene. In Ionia [i] Chios & Samos: in Caria Cos: [k] in Lycia Rhodos: in illis singulę sunt ijsdem nominib. urbes. In Rhodo tres quondam erant, Lindos, Camiros, Ialysos. Quæ cōtra Tauri promontoriū importunæ nauigantibus obiacent, [l] Chelidoniæ nominant̄. [m] In sinu quem maximū Asia recipit, propè media Cyprus, ad ortū occasumq; se immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriasq; porrigitur ingens, ut quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot urbes ferat, quarum clarissimæ [n] Salamis & Paphos, & (quò primū ex mari Venerem egressam accolæ affirmant) Palæpaphos. [o] Arados etiam in Phœnice est parua, & quantum patet tota oppidum: frequens tamen, quia etiam subter aliena tecta sedem ponere licet. Parua & [p] Canopos, Nili ostio, quod Cano-

lespontū prope Sigæum, & prius appellata fuit Leucophrys: sed cū in eam nauigasset ex Troade Tenes Cyeni filius cum nouis colonis, condita urbe, ex se Tenedon uocauit. Situm eius exhibet tibi tabula Græciæ quam adiecimus Solino cap. 15. g ¶*Et quo dicentur ordine.) Reliquæ, inquit, insulæ clarißimæ, de quibus ordine dicetur, expositæ ad promontoriū Tauri, hoc est, Asiæ minoris adiacentes littoribus (ad hæc enim mittit Taurus ramos, potißimū in Lycia) sunt Lesbos, Chios, Samos &c. quæ à quibusdam uocantur* μακάρων, *id est, beatorum, à rerū copia, uel quòd Macar & eius successores eis præfuerint.* h ¶*In Troade Lesbos.) Hoc est, iuxta Troaden, haud procul à Tenedo est insula clarißima Lesbos, cuius ambitus stadiorū centū supra mille à Borea in Austrū signatur. Ferax est ager eius, abundatq; materia idonea ad conficiendas naues. Vrbes in ea fuere memoratu dignæ, Mitylenæ, quo nomine & insula ipsa plerunq; appellatur, Pyrrha, Eressus, Methymna &c.* i ¶*Chios.) Hæc insula adiacet Ioniæ littoribus, inter Lesbum scilicet & Samum. Est autem Samus meridionalior Chio, ferè è regione Ephesinæ urbis. Est proinde & alia Samus iuxta oram Thraciæ sita, quæ & plerunq; Samothracia nominatur, de qua hic Mela non scribit. Porrò Cos, quam Ptolemæus uocat Coam, & alij Coon & Coum, nō procul distat ab Halicarnasso, Cariæ scilicet adiacens oræ, cuius ambitus describitur esse quingentorū & quinquaginta stadiorū. Est tota fertilis & optimo abundans uino. Hinc nati fuerunt Hippocrates medicus, & Apelles pictor insignis. Est & alia insula iuxta Eubœam, quam quidam Ceam, alij Ciam, & rursum alij Ceum uocant, cuius Solinus meminit cap. 12.*

k ¶*In Lycia Rhodos.) De hac insula & Colosso eius multa scripsimus in Solino cap. 21.* l ¶ *Chelidoniæ.) Meminit & Ptolemæus harum insularum, ponitq; eas inter Rhodum & Cyprum iuxta confinium Pamphyliæ & Lyciæ.* m ¶ *In sinu.) Hic est sinus Ißicus maris mediterranei, alluens oram Syriæ & Ciliciæ, cuius Mela suprà mentionem facit libro primo capite 13. In huius sinus medio enatat Cyprus insula miræ fertilitatis, nobilis smaragdo, crystallo, adamante & alumine, quam Plinius scribit aliquando continenti fuisse annexam. Metropolis eius est Nicosia, regum Cypri sedes. Est & alia nō minoris famæ urbs, quam Famaguscham uocant, ubi hodie plures quàm ter mille milites excubias contra Turcam continuò agere dicuntur. Anno Christi 1473. Veneti hanc insulam hoc pacto in suam redegere potestatem. Cum destitueretur Cyprus legitima & regia uirilis seminis prole, & solum superesset Iacobus regis Cypri illegitimus filius, is pro firmitate regni seruandi duxit uxorem filiam cuiusdam ciuis Veneti, quam senatus in filiam adoptauerat, præsertim cum Ludouicus dominus Sabaudiæ uxorem haberet, quæ legitima proles fuit ultimi regis Cypri, & propterea pro regno illo contendebat, sed frustra, quia Veneti auxilio Soldani illum à regni limitibus arcebant. Cumq; memorati Iacobi uxor imprægnata esset, ipse autem ante editum partum moreretur, cōmendauit uxorem & filium posthumum senatui Veneto. Sed filio posthumo paulò pòst morte quoq; extincto, regnū peruenit in manus Venetorū, quod & usq; in hunc diem poßident.* n ¶ *Salamis.) Hæc urbs celebratur à gentilibus scriptoribus propter templum Iouis, qui in ea urbe olim colebatur, & ab ea Salaminius Iupiter dictus fuit: sicut & Palæpaphos ob Veneris fanum magni olim extitit nominis. Hinc & Cyprigenia Venus est uocata, quòd illic è mari egressa putetur, nata ex spuma testiculorum Cœli, quos falce illi deo Saturnus resecuit: qua fabula poëtæ Cypri uoluerunt exprimere fertilitatem, & fœminarum in ea luxum.* o ¶ *Arados.) De hac insula Plinius lib. 5. cap. 31. sic scribit: Ante Ioppe est Paria, tota oppidum, in qua obiectam belluæ Andromedam ferunt, & iam dicta Arados. Hanc Ptolemæus Aractū appellat, & fieri potest quòd Arados, cuius hic meminit Mela, paulò septentrionalior sit: dicit eam paruam esse & totam ædificijs occupatam, & quibusuis appellentibus licitum sedem & mansionem locare sub aliena tecta.* p ¶*Canopos.) Celebris est hæc insula ob sepulturam Canobi rectoris*

nauis,

Canopicum uocant, obuia est. Menelai gubernator Canobus ibi fortè moriens nomen insulæ, illa ostio dedit. [q] Pharos Alexandriæ nunc ponte coniungitur, olim, ut Homerico carmine proditum est, ab eisdem oris cursu diei totius abducta: & si ita res fuit, uideri potest coniectantibus in tantũ mutatæ causas Nilum præbuisse, dum limum subinde, & præcipuè cum exundaret, et littori annectens, auget terras, spatiumq́; augescentiũ in uicina uada promouet. In Africa contra maiorem Syrtim [r] Cuteletos: contra minoris promontoria Meninx & Cercinna: contra Carthaginis sinum Tarichiæ & Aegates, Romana clade memorabiles. Plures Europę littorib. sunt appositæ. In Aegæo mari prope Thraciam [s] Thasos, Imbros, [t] Samothrace, [u] Scandille, Polyægos, Scyathos, Halonesos, & quam aliquando, omnibus qui mares erant cæsis, tantũ fœminæ tenuisse dicunt, Atho monti Lemnos aduersa. [x] Pagaseus sinus Scyathon prospicit, Cicynetõ amplectit. [y] Euboea ad meridiem promontoriũ Geræston & Caphareum, ad septentrionẽ Cœneum extrudit, & nusquam lata: duûm millium spatiũ habet ubi arctissima est: cæterũ longa, totiq́; Boeotiæ apposita angusto freto distat à littore. Euripon uocant rapidũ mare, & alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus inuicem uersis, adeò immodicè fluens, ut uentos etiam ac plenis uelis nauigia frustretur. Aliquot in ea sunt oppida, Hestiæa, Eretria, Pyrrha, Nesos, Oechalia: uerùm opulentissimæ [z] Carystos & Chalcis. In Attide [a] Helene est nota stupro Helenæ, & Salamis excidio classis Persicę notior. Circa Peloponneson etiam nunc in Aegæo [b] Phitiusa, & Aegina Epidaurico littori proxima, [c] Trœzenio Calauria inter ignobiles, aliàs leto

nauis, qui tempestate maris iactatus, cum Græciã peteret & Menelai classem gubernaret, ibi mortuus & sepultus, nomen insulæ & Nili ostio reliquit. Meminit & Solinus cap. 44. huius sepulturæ & ostij.

q ¶ Pharos.) Insula ista est in mari contra Aegyptum, distabatq́; olim à continenti diei unius nauigatione, sed nunc dicitur ponte Alexandriæ iuncta. In ea fuit turris ingẽs in petra posita, nocturnis ignibus cursum nauiũ regens, quemadmodum Solinus scribit cap. 45. in fine. Nomen insulæ datum est à nauclero Menelai ibi sepulto. Sed quomodo potuit insula lõgissimè à continenti sita, continenti cõiungi? Respondet Mela, Nilũ præbuisse causas mutatæ in tantum insulæ, dum terra Aegypti ex aggesto limo limitẽ suum ampliauit, et porrectior in mare euasit, ut ferè ora eius memoratã attigerit insulam. r ¶ Cuteletos.) Præter Melam nullus autor huius meminit insulæ aut nominis eius. Menigis mentionẽ facit Strabo & Plinius, ut in Solino indicauimus cap. 40. sub litera u. De Tarichia & Aegathe Valerius Maximus scribit.

s ¶ Thasos.) Digressus Mela ab Hellesponti faucibus, littora Asiatica atq; Africa pernauigatus, tandẽ redit ad easdem fauces, & littora Europæ lustrans, quascunq; occurrentes diligenter cõsignat insulas. Inter illas uerò primam signat Thasum, quæ reliquas uitibus atq; nucibus antecedit.

t ¶ Samothrace.) Hæc insula Iunoni sacra fuit, quòd in ea nata, educata & Ioui nupta fuerit. Vide in Solino cap. 21.

u ¶ Scandille.) Plinius istam insulam uocat Scadiram. De Lemno, quam mulieres aliquando cæsis uiris tenuerunt, plura scripsimus in Solino ca. 21. sub litera d.

x ¶ Pagaseus.) Hic sinus alluit Thessaliam, sic dictus à Pagasa oppido, quod postea Demetrias dictum fuit. Est in eodem sinu Cicynetos insula. y ¶ Euboea.) Hæc insula olim continenti, nempe Bœotiæ iuncta dicitur, deinde modico auulsa est euripo, ut pons transitum præbeat Bœotis in Eubœam. De hac insula & promontorijs eius inuenies multa & proprium caput in Solino, capite scilicet 19. z ¶ Carystos.) Prædicatur hæc insula ob uarium marmor quod in ea inuenitur. Scribit quoque Strabo, iuxta eam nasci lapidem quem pectunt, nent & texunt, unde mantilia conficiantur egregiè contexta: ea ubi sordescunt, in flammam proiecta non secus emundantur, quàm si maculas elueris. a ¶ Helene.) Hæc insula sic dicta est, quòd Paris in ea raptæ Helenæ primum stuprum intulerit. Salamis uerò quæ & Salamina, in eodem mari & iuxta oram Atticæ sita & inter Cyclades computata, celebris est apud autores, præsertim apud Iustinum libro secundo qui scribit de clade ibi facta. b ¶ Phitiusa.) Hæc secundum Plinium in Argolica est ora. Aegina uerò Pyræo Atheniensium portui propinqua est, distans scilicet ab eo duodecim mill. pass. Mela uerò hic scribit eam Epidaurico littori proximã. Est autẽ Epidaurus in Peloponneso, in ora scilicet Saronici sinus, clara Aesculapij templo. c ¶ Trœzenio.) Subaudiendum, proxima est Calauria. Est autẽ Trœzeniũ & Trœzene oppidũ Peloponnesi in sinu Argolico situm, cõtra quod in mari ponitur Calauria, ubi Demosthenes orator ab Antipatro Alexandri successore in exi

leto Demosthenis nobilis.[d] In Myrtoo Cythera, contra Maleam emissa: &[e] Theganusa, contra Acritam. [f] In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichium, & inter non ignobiles Vlysſis nomine Ithaca maximè illustris. In Epiro [g] Echinades, & Strophades, olim Plotæ. Cōtra Ambraciū sinū Leucadia, & uicina Adriatico mari [h] Corcyra: hæ Thracū Graiorūq; terris obiacent. [i] At interius Melos, Olearos, Aegina, Cathon, Ios, Thera, Gyaros, Hippuris, Donyſſa, Cianos, Chalcis, Icaria, Pinaria, Nisyros, Lebynthos, Calydnę, Asinæ: hæ quia dispersæ sunt, Sporades. Ab eis Sicynus, Hypanos, Cythnos, Siphnos, [k] Seriphos, [l] Rhene, Paros, [m] Scyros, [n] Tenos, [o] Myconos, Naxos, [p] Delos, [q] Andros, quia in orbem iacent, Cyclades dictę sunt. Super eas iam in medio mari ingens, & centum quondam urbibus habitata [r] Crete, ad orientem promontorium Samoniū, ad occidentem κριῶ μέτωπον immittit: nisi maior esset, Cypro similis, multis famigerata fabulis, [s] aduentu Europæ, Pasiphaës & Ariadnæ amoribus, Minotauri feritate fatoq;

lium trusus, hausto ueneno interijt.

d ¶In Myrtoo.) De Myrtoo mari scripsimus in Solino cap. 12. sub litera f. Habes ibidem de Malea sub litera b. A Malea aūt promontorio distat Cythera insula quinq; mill. pass. in quam primū Venus delata putatur, unde Venus Citherea dicta est.

e ¶Theganusa.) Locū habet hæc insula haud procul à Messeniorū cornu quod Acritam uocāt, cuius suprà cap. 4. in hoc libro fit mentio. *f ¶In Ionio.) Ad occasum scilicet Peloponnesi. De his uide Pliniū cap. 12. libri 4. Meminit & Ptol. quarundā tabula decima Europæ, præsertim Zacynthi, Strophadum, Ithacæ, Cephaleniæ &c. Hyria & Zacynthus autore Plinio una sunt insula. Autore uerò Homero, Neritos mons est in Ithaca, quæ patria fuit Vlyßis, etiamsi magis Dulychius cognominetur, eò quòd ea insula ipsi paruerit.* *g ¶Echinades.) Ptolemæus ponit has tres insulas, Cephaleniam, Ithacam & Echinaden simul in sinu Ambracio. De Leucadia peninsula suprà quoq; dictum est cap. 3.* *h ¶Corcyra.) Hanc insulam hodie uocant Corfunum, & est sub dominio Venetorum. Hinc rectà nauigatur ad Cephaleniam, quam nostro æuo uocant Saffloniam.* *i ¶ At interius Melos.) Recedendo, inquit, à littoribus quibus adiacent insulæ, in altum mare, quod est inter Græciam & littus Asiaticum, occurrunt plures insulæ, quæ Sporades ob earum dispersionem uocantur: & Cyclades, quòd circa Delon in orbem sitæ sint. De Melo habes in Solino cap. 21. Sita est æquali interuallo inter Cretam Peloponnesumq;. De Aegina antè dictum est. Ios clara est, quòd in ea sepultus fuerit Homerus iubente oraculo. Ab ea distat Thera 25. millibus passuum, in qua est Eleusis ciuitas. Nisyros uerò non longè abest à Co, crescuntq; in ea optima uina. De his & omnibus Cycladibus insulis nonnihil scripsimus in Solino cap. 17. & cap. 20. Item capite 21. habes de Melo, Mycono, Siphno, & alijs quibusdam insulis. Quomodo uerò multarum nomina hodie sint mutata, habes capite 20. in fine. Notandum præterea quòd omnes istæ insulæ olim cultoribus fuerunt uacuæ, donec Minoë Iouis & Europæ filius multis ex Creta ductis colonis, eas frequentiores reddidit: de qua re uide Diodorum Siculum lib. 6. in fine. Et nos quoq; in Solino cap. 20. huius rei meminimus.* *k ¶ Seriphos.) Hinc dicuntur Seriphiæ ranæ, quæ in ea insula non coaxant: à quibus adagium ortum est, Rana Seriphia: diciturq; in eos qui muti & taciturni sunt.* *l ¶ Rhene.) Scribit Thucydides lib. 4. hanc insulam olim fuisse desertam, & Delios in eam intulisse defunctos suos. De Paro & Pario lapide diximus in Solino capite uigesimo.* *m ¶Scyros.) Hæc insula est contra Magnesiam in mari Aegæo, una ex Cycladibus, Lycomedis regis patria, & ubi Achilles puellari habitu educatus est. Patet, teste Plinio, longitudine 25. millia passuum.* *n ¶Tenos.) Hanc Aristoteles propter aquarum abundantiam uocat Hydrusam, alij Ophiusam, quasi serpentariam, ob multitudinem serpentium in ea existentium.* *o ¶ Myconos.) Dicitur & Mycone, quæ insula, ut Seruius scribit, diu terræmotu laborauit. Naxos uerò insula etiam una ex Cycladibus, antè Strongyle dicta fuit, & postea Dia. Verùm cum Cares ex Lamia profecti duce Naxo eam occupassent, Naxon eam appellarunt. Insignis est ob uinearum fertilitatem.* *p ¶Delos.) Hæc insula Pyrpile dicta est, ab igne ibi primùm reperto: à quibusdam Cynthia, ab alijs Asteria, ab alijs Cynetum. Sed in primis Ortygia, quoniam in ea primùm coturnices repertæ sunt, quas Græci ortygas uocant: de qua re uide Solinum capite decimooctauo.* *q ¶Andros.) Est Andros insula uicina Samo, cuius suprà à principio huius capitis meminimus sub litera l.* *r ¶ Crete.) De hac insula habes proprium caput in Solino, nempe caput decimūsextum. Cæterum promontoriū Samonium, est quod opponitur Rhodo, & κριῶ μέτωπον respicit Cyrenas.* *s ¶Aduentu Europæ.) Fabulam de Europa tauro aduecta, conscribit Ouidius libro primo Metamorph. Item Pasiphaë dicitur fuisse filia Solis, & uxor Minois regis Cretæ, quam in fabulis ferunt ex tauro genuisse Minotaurū, qui partim hominis effigiem habebat, partim tauri. Ariadnæ uerò amores describit Catullus.*

t ¶Dædali

toq;, [t] Dædali operibus & fuga, tum [u] statione atq; morte: maximè tamen eo, quòd ibi sepulti Iouis penè clarum uestigium sepulchrum est, cui nomen eius insculptum esse accolæ ostendunt. Vrbiũ notissimę, Gnosos, Gortyna, Lyctos, Lycastos, Holopyxos, Phæstos, Cydon, Manethusa, Dictynna. Inter colles, quòd ibi nutritũ Iouem accepimus, [x] fama Idæi montis excellit. Iuxtà est [y] Asticla, Naumachos, Zephyre, Crise, Gaudos, & quas Musagoros numero tres, uno tamen uocabulo appellant, atq; unde Carpathio mari cognomen est [z] Carpathos. [a] In Adria Absoros, Celaduse, Absyrtis, Issa, Trucones, Hydria, [b] Electrides, nigra Corcyra, Tragurium, [c] Diomedia, Aestria, Asine, atque ut Alexandriæ, ita Brundusio adiacens [d] Pharos. [e] Sicilia (ut ferunt) aliquando continens, & agro Brutio annexa, pòst freto maris Siculi abscissa est. [f] Id angustũ & anceps alterno cursu modò in Thuscũ, modò in Ioniũ pelagus perfluit, atrox, sæuũ, & Scyllæ [g] Charybdisq; sæuis nominibus inclytum. Scylla saxum est, Charybdis mare, utrũq; noxium appulsis. Ipsa ingens, & tribus promontorijs in diuersa procurrens, græcæ literæ imaginẽ [h] quæ delta dicitur, efficit. Pachynum uocatur quod Græciam spectat: Lilybæum, quod in Africã: [i] Pelorum, quod in Italiam uergens Scyllæ aduersum est. causa nominis Pelorus gubernator ab Hannibale ibidem conditus, quẽ idem uir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti uidebantur continua esse littora,

t ¶ Dædali operibus.) Dædalus iste faber egregius Atheniensis, Icari pater, fuit accusatus quòd Perdiccam sororis filiũ interemisset, unde iudicij metu in Cretam fugit, & ibi Labyrinthum fabricauit, ubi Minotaurus includeretur: de quo Ouidius libro secundo de Arte amandi. u ¶ Statione.) Creta celebratur à poëtis, quòd Iupiter Saturni & Rheæ filius, in ea nutritus & aliquandiu commoratus, mortuus & sepultus fuerit. Fuit autem sepultus in Gnoso primaria Cretæ urbe. Hunc ferunt apium melle pastum, quod hominẽ illum eloquentia præditum fuisse significat, unde dei nomen etiam inter iniqua facta cõsecutus est. x ¶ Idæi montis.) Est mons Idæus, teste Strabone, Cretensium celsissimus, quaqueuersum circuitum habens stadiorũ sexcentorum, cinctus instar coronæ præstantissimis oppidis. Præter cæteros hic mons, ut scribit Solinus capite decimosexto, ante solis ortum solem uidet. Ab hoc monte Ida quidam gentilium ignari Hebraicarum rerum putant Iudæos dictos tanquam Idæos, sed crassior est error quàm ut hic refellatur. y ¶ Asticla.) Nemo præter Pomponium meminit huius insulæ, unde quidam putant eam esse quam alij uocant Astypalæam, de qua Ouidius lib. 2. de Arte: Cunctaq; piscosis Astypalea undis. z ¶ Carpathos.) Hæc insula ponitur contra Aegyptum, media scilicet inter Rhodum & Cretam, ducentorũ stadiorum circuitũ habens; quatuor insignis urbibus, à qua uicinum mare ad Aegyptum uergens Carpathiũ dictum est. a ¶ In Adria.) In Adriatico mari plures inueniuntur insulæ, autoribus tum Mela, tum Plinio, Strabone & Ptolemæo. Numerat eas Mela incipiens ab Absoro quæ uicinior est Venetis, Illyrico adhærens littori, in qua secundum Ptolemæum duæ sunt ciuitates: deinde ponit Curictam, Scardonam, Issam &c. Moderna nomina omnia ferè ab antiquis discrepant. b ¶ Electrides.) Hanc sic aiunt uocatam ab electro, id est, succino, quod Græci putauerunt, sed falso, in ea inueniri: de qua re plura scripsimus in Solino cap. 33. c ¶ Diomedia.) Ptolemæus describit quinq; Diomedæas insulas haud longè ab Apuliæ littoribus sitas: nomen accepisse referuntur à Diomedis sepulchro. d ¶ Pharos.) Hæc alia est insula ab ea Pharo quæ Aegypto ponte est coniuncta, de qua suprà pòst principium huius capitis diximus. e ¶ Sicilia.) Huius insulæ descriptionem & picturam exhibuimus tibi suprà capite quarto huius libri. Habes & proprium caput, nempe undecimum, de Sicilia & monte Aetna in Solino. Item liber quartus Iustini nihil ferè aliud tractat quàm Siciliæ descriptionem. f ¶ Id angustum.) Scribunt autores fretum illud intermediũ mille duntaxat & quingentis passibus patêre in latum, & tamen undarum inter se concurrentiũ tanta est pugna, ut alias ueluti terga dantes uorticibus mergi ac in imũ desidere, alias quasi uictrices in sublime ferri uideas: nunc hic fremitũ feruentis æstus, nunc illic gemitũ in uoragine desidentis exaudias. Hinc fabulæ Scyllam & Charybdim peperere, hinc latratus auditos, hinc monstri credita simulacra, dum nauigantes magnis uorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putãt undas quas sorbentis æstus uorago collidit. Hæc Iustinus. g ¶ Charybdis.) Est Charybdis mare uorticosum & inquietũ ob rupium præcipites anfractus, per quod nõ sine magno periculo patet transitus. h ¶ Quæ Delta dicitur.) Hinc Trinacriæ nomen ab antiquis accepit. i ¶ Pelorũ.) Hannibal fugiens ex Africa, cum ad has angustias sæuientis pelagi deuenisset, & proditũ se putasset, Pelorũ gubernatorẽ nauis occidit & tumulauit, à quo huic promõtorio re

littora, & nō peruium pelagus, proditum se arbitratus, occiderat. Ab eo ad Pachynū ora quæ extenditur Ionium mare attingens, hæc fert illustria: [k]Messanam, Taurominium, Catinam, Megarida, Syracusas, & in ijs mirabilem Arethusam. Fons est in quo uisuntur iacta in Alpheum amnem, ut diximus, Peloponnesiaco littori infusum: unde ille creditur non se consociare pelago, sed subter maria terrasq́ depressus huc agere alueū, atq; hic se rursus extollere. Inter Pachynū & Lilybæum [l]Acragas est, Heraclea, & Thermæ. Inter Lilybæum & Pelorida, Panormus & Hymera. Interius uerò [m]Leontini, Centuripinum, Hybla, aliæq́ complures. Famam habet ob Cereris templum Enna præcipua. [n]Montium Eryx maximè memoratū ob delubrum Veneris ab Aenea conditum: & Aetna, quæ Cyclopas olim tulit, nunc assiduis ignibus flagrat. De amnibus [o]Hymera referendus, quia in media admodum ortus, in diuersa decurrit, scindensq́ eam utrinq;, alio ore in Libycum, alio in Thuscū mare deuenit. Circa Siciliam in Siculo freto est [p]Aeæe, quā Calypso habitasse dicitur. Africam uersus Gaulos, [q]Melita, Cosura: propius Italiam Galata, & illæ septem, quas [r]Aeoli appellāt, Osteodes, Lipara, Didyme, Phœnicusa, Ericusa, Hiera, & Strongyle, ut Aetna perpetuo flagrāt igne. At [s]Pithecusa, Leucothea, Venaria, Sinonia, Capreæ, Prochyta, Pontiæ, Pandataria, Phytonia, Palmaria, Italico lateri citra Tyberina ostia obiacent. Vltrà aliquot sunt paruæ, Dianiū, Iginiū, Carbania, Vrgo, Ilua, Capraria. Duæ grandes fretoq́ diuisæ Hetrusco, quarū [t]Corsica littori propior inter latera tenuis & longa, præterquā ubi

lictum est nomen: non enim credidit diuisas inter se Italiā Siciliamq; tam paruo spacio, antequam uenisset & uidisset transitum patêre per fretum illud. k ¶Messana.) *Meminit et Solinus memorato capite Messanæ, Catinæ, Syracusæ &c. Habes quoq; ibidem à principio in scholijs de fonte Arethusa. De amne Alpheo scripsimus suprà cap. 3. huius libri parū ante finem. Est autē Arethusa fons aquæ dulcis incredibili magnitudine, plenus piscium, qui fluctu aquæ totus operiretur, nisi munitione ac mole lapidum à mari disiuncta esset.* l ¶Acragas.) *Hoc oppidum maritimū alij Agrigentum uocant, hinc Agrigentini & Acragantini. Heraclea medium tenet locum inter Pachynum & Lilybæū. A Lilybæo uerò procedendo ad Pelorum, occurrit Panormus ciuitas, inde Hymera fluuius.* m ¶Leontini.) *Populi sic dicti à Leontio oppido, quod non multum distat à Catana ciuitate. Centuripini uerò appellati sunt à Centuripe oppido, quod in pede iacet montis Aetnæ. Porrò Enna ciuitas, à qua Ennæa Ceres magistra frumentariæ sationis dicta est, meditullium ferè occupat Siciliæ, seu ut Cicero scribit, umbilicum tenet insulæ.*

n ¶Montiū Eryx.) *Eminet Sicilia montibus Aetna & Eryce: Vulcano Aetna sacer est, & Eryx Veneri. In Eryce præcipuo montium extructum est Veneris templum, unde & Erycina Venus dicta est. De monte Aetna ardente uide Solinum capite undecimo. Habes quoq; ibi de Cyclopibus tam in Solino quàm in scholijs sub litera d.*

o ¶Hymeræ.) *Hic fluuius propter uarias ambages, nunc in ortum, nunc in meridiem, septentrionem & occasum flecti dicitur. Ptolemæus scribit eum fluere in septentrionem & occasum, Solinus in meridiem & aquilonem, Mela in meridiem & occasum. Hæc autem diuersitas nedum accidit ob uarios flexus, uerū & ob multiplices riuorum scissuras.* p ¶Aeæe.) *Putant multi hanc eandem esse insulam quæ & Ogygia, & à Calypsone habitatore eius Calypsus, & insula Circes. Hic enim cum ab inferis regressus Vlysses appulisset, assecuta est eum Circe cum uino & pane.* q ¶Melita.) *Hæc est ferè media inter Siciliam & Africam, uocaturq; hodie Malta, quam Iohannitæ Rhodo pulsi hodie inhabitant.* r ¶Aeoli.) *Hæ sunt Vulcaniæ insulæ, dictæ Aeoliæ ab Aeolo, qui Iliacis temporibus ibi regnauit. Nomina septem insularum sunt, Lipara, Hiera, Strongyle, Didyme, Ericusa, Phœnicusa, & Euonymos. Hanc tamen ultimam uocat Mela Ostoden. Hiera est Vulcania insula, saxosa tota, deserta & ignita. Lipara uerò habet fertilissimam terram, habet aluminis effoßionem, calidas aquas & euaporantes ignes.* s ¶Pithecusa.) *Hæc insula in mari Thusco contra Campaniam est sita, dicta alio nomine Aenaria à statione nauium Aeneæ, hodie uerò Ischiam uocant. Græci olim appellarunt eam Pithecusam, à simiarum copia, quas Pithecos uocant.* t ¶Corsica.) *Situm Corsicæ insulæ inuenies in descriptione Italiæ capite octauo Solini, et in descriptione Europæ capite tertio huius Melæ. Secundum Strabonem Corsica distat à Sardinia stadijs sexaginta, & uocatur à Græcis Cyrnos, appellatione sumpta à Cyrno Herculis filio, ut placet Fabio Pictori. Corsica uerò nomen habere dicitur à Corsa muliere, cuius taurus cum ex cōtinenti in insulam tranasset, nomen quod habet retulit. Terra eius est aspera, & multis in locis*

ubi[u] Aleria & Marianæ coloniæ sunt, à barbaris colitur. [x] Sardinia Africum pelagus attingens, nisi quòd in occidentē quàm in orientem angustius spectat, par & quadrata undique, & nusquam non aliquanto spaciosior quàm ubi latissima est Corsica: cæterum fertilis, & soli quàm cœli melioris, atque ut fœcunda, ita penè [y] pestilens. In ea antiquissimi populorū sunt Ilienses: urbium antiquissimæ Calaris & Sulchi. At in Gallia, quas referre conueniat, solæ sunt [z] Stœchades ab ora Ligurum ad Massiliam usque dispersæ. [a] Baleares in Hispania contra Tarraconensia littora sitæ, non longè inter se distant, & ex spacio suo cognominibus acceptis maiores minoresque perhibentur. Castella sunt in minoribus Iamno & Mago, in maioribus Palma & Polentia coloniæ. [b] Ebusos è regione promontorij quod in Sucronensi sinu Ferrariā uocāt, eodem nomine urbem habet, frumentis tantū non fœcunda, ad alia largior: & omnium animalium quæ nocent adeò expers, ut nec ea quidem quę de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si inuecta sunt, sustineat. Contrà est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quòd cū scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit ideo inhabitabilis, tamē ingressis eam intra id spacium quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine pernicie tuta est, ijsdem illis serpentibus qui solent obuios appetere, aspectū eius pulueris, aliud'ue, quod uerius, procul & cum pauore fugientibus.

locis inaccessibilis. Celebris est propter optimū uinum quod in ea crescit. Est quoque ferax resinæ, ceræ & mellis. u ¶ *Aleria.) Tenent Aleria ciuitas & Mariana colonia oram Corsicæ orientalem, & ibi in latitudine non est tam tenuis ut alibi.*

x ¶ *Sardinia.) A Sardo Herculis filio sic dicta. Vide caput 10. Solini. Hæc par & undique quadrata esse perhibetur, absque promōtorijs longis in mare excurrentibus: sed nō est quadrata æquilatera, cum longitudo eius sit 200. millium passuum, latitudo autē 98. millium passuum. Non gignitur in ea lupus, neque serpens ibi inuenitur. Habet ciuitates multas, sed omniū præclarissima Calaris est, ubi coraliorū piscatio est.* y ¶ *Pestilens.) Fœcunda quidem est, sed ob cœli noxios influxus morbosa, et ob Boreæ afflatus turbulenta. Producit herbam pestiferā quam Sardoniam uocant, & uenenatam soliuagam, de quibus uide Solinū memorato loco.* z ¶ *Stœchades.) Tres sunt insulæ in Rhodani ostio sitæ, uicinæ Massiliensibus, nominatæ sic propter ordinē quo sitæ sunt, Græci enim stichum dicunt ordinem. Plinius eas sic uocat, Prote, Mese, Hype, id est, prima, media & infima.*

a ¶ *Baleares.) Hæ quare sic sint uocatæ, habes in Solino cap. 36. sub litera k. Has Græci Gymnesias appellarūt, quidam Maioricam & Minoricam à dispari quantitate. Maior abest ab Hispania diei unius nauigatione, minor ad orientē spectat, nutriens plurima utriusque generis armenta, præcipuè mulos. Vtraque insula fertilis est, referta hominibus. Oleo incolæ carent, habitantque in saxis concauis & iuxta præcipites petras. Mulieres supra modum diligūt uiri, ut etiam mulierem à prædonibus captam, tribus aut quatuor redimant uiris: unde cum olim militassent cum Carthaginensibus, ex stipendio impenso mulieres ac uinum emptum secum tulere. De Iamnone & Magone, Polentia & Palma, habes apud Plinium cap. 5. lib. tertij.*

b ¶ *Ebusos.) Ptolemæus hanc insulam uocat Ebyssum, iuxta quam est alia Ophiusa nomine, haud multum distans à Carthagine noua. Hanc posteriorem alij uocant Colubrariam, quòd serpentes pariat: sicut è diuerso Ebusus serpentes fugat, nedum in insula ipsa Ebusitana, uerùm & terra eius in Colubrariam illata, arcere dicitur serpentes, & prohibere insultum eorum.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VII. SCHOLIA.

Gades insula.) Nunc dicta Caliz. *Paucæ sunt in Mæotide.)* Vna est ditissima, nunc dicta Tana, olim erat Venetorum, & dicebatur Alopecia. *Thynnias.)* E regione Mariandynorum. *Cyaneæ.)* Sunt & in Ponto & in Propontide. *Tenedos.)* Nunc Tenedo. *μακάρων.)* Id est, fortunatorum, beatorum. *Lesbos.)* Nunc Metelina. *Chios.)* Nunc Xio. *Samos.)* Nunc Samo. *Cos.)* Nunc Lango. *Rhodos.)* Nomen retinet. *Cyprus.)* Nomen retinet. *Arados.)* Nunc Ar. *Pharo.)* Nunc Phara. *Homerico carmine.)* Ita ille habet quarto Odysseæ:

νῆσος ἔπειτά τις ἔστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
αἰγύπτου προπάροιθε, φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι,
τόσσον ἄνευθ', ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.

Thasos.) Taxo nunc. *Imbros.)* Stalimin nūc. *Lemnos.)* Hodie Sidrio. *Scyathos.)* Nunc Seriro. *Eubœo.)* Nunc Nigropont. *Salamis.)* Submersa est. *Corcyra.)* Nunc Corfu. *Melos.)* Hodie Mil. *Andros.)* Nunc

Andria. Crete.) Nunc Candia. κριοῦ μέτωπον.) Id est, arietis frontem. Sicilia.) Nomen retinet. Freto maris Siculi.) Nunc dicto El far de Mesina. Mesanam.) Nunc Mesinam. Catinam.) Nunc est Catania. Megarida.) Nunc Agosta. Syracusas.) Nunc est Saragosa de Sicilia. Agragas.) Nunc Gergenti. Panormus.) Nunc Palermo. Pachynum.) Nunc Cabo Pacino. Taurominium.) Nunc Tauernera. Melita.) Nunc Malta. Aetna.) Non flagrat: nec ex uicinis aliquis est qui hoc uiderit, nunc dicitur Bolcar. Corsica.) Nomen retinet. Sardinia.) Nunc Sardengna. Calaris.) Nunc Caller. Baleares.) Duæ sunt. Maiores.) Nunc Mallorca. Minores.) Nunc Menorca. Polensia.) Nunc Polensa. Palma.) Quæ nunc dicitur Mallorca ciuitas. Ebrisos.) Nunc Ayiussa. Colubraria.) Nunc la Dragonera.

POMPONII MELAE COSMOGRAPHI DE ORBIS SITV LIBER TERTIVS.

Extima Hispaniæ littora. Cap. I.

DICTA est ora nostri maris, dictæ insulæ quas amplectitur: restat ille [a]circuitus, quem (ut initiò diximus) cingit oceanus ingens, & [b]infinitū pelagus, & magnis æstibus [c]concitum (ita enim motus eius appellant) modò [d]inundat campos, modò latè nudat ac refugit: nunc alios aliosq; inuicem, neq; alternis accessibus nunc in hos, nunc in illos impetu uersum: sed ubi in omnia littora, quamuis diuersa, terrarū insularumq; ex medio pariter effusum est, rursus ab illis colligitur in medium, & in semetipsum redit, [e]tanta ui semper immissum, ut uasta etiam flumina retroagat, & aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Neq; adhuc satis cognitum est, anhelitu'ne suo id mundus efficiat, retractamq; cum spiritu regerat undam undiq;, si (ut doctioribus placet) unum animal est: an sint depressi aliqui specus, quò reciproca maria residant, atque inde se rursus exu-

SCHOLIA CAPITIS PRIMI.

Pomponius Mela postquā lustrauit totius maris mediterranei littora, ostia fluuiorum, promontoria, urbes & regiones mari iunctas, insulas quoq; intra mare illud collocatas, hic ad littorum oceani descriptionem conuertitur, nisi quòd prius de eius fluxu et refluxu, inundatione, effusione, accessu & recessu differit. a ¶ Circuitus.) *Circuitum uocat iter illud immensum & nauigationem perpetuā, quæ fit aut fieri potest à mari Britannico iuxta littora Hispaniæ & totius Africæ in orientem usque ad extrema Indiæ, & inde ad extrema septentrionis: quanquam in septentrionis angulo cursus ille continuari nequeat ob occurrentes terras ad polum usque arcticum exporrectas, quæ propter nimia frigora & perpetuam maris glaciem circuiri nequeunt. A meridie uerò tanta euagatione opus non est, quum continens in ea plaga non extendatur in tantam latitudinē ut in septentrione.* b ¶Infinitum pelagus.) *Infinitum uocat uulgari modo, ob nimiam magnitudinem eius.* c ¶Concitum.) *A uelocitate enim motus nomen habet oceani, ut in Solino indicauimus cap. 36. sub litera o.* d ¶ Inundat campos.) *Vbi scilicet naturalia non habet obstacula & solidißima saxeaq; littora quibus coërceatur. Aggeres uerò manu facti contra impetum eius sæpe importuna quassatione procellarū rumpuntur cum periculo totius regionis, quemadmodum contigit anno Christi 1420. decimaseptima die Aprilis in Holandia, quando sæuitia maris circa Dordracum facta eruptione, totam regionem inundauit, aggeres fregit, & supra centum millia hominum extinxit, unà cum iumentis & supellectile eorum. Haud dißimilem cladem perpessa est Frisia anno Christi 1230. periclitantibus multis millibus hominum ob maris improuisam inundationem.* e ¶Tanta ui.) *Hæc uis maris tanta est quando in feruorem excitatur, ut etiam profunda eius denudentur, & aquarum moles huc & illuc instar maximorum montium uentorum uehementia impellatur, id quod graphicè diuinus propheta Psalmo centesimo septimo his uerbis explicuit: Qui descendunt in mare cum nauibus, quiq; faciunt opus in aquis illis immensis, hi uident opus Dei & mirabilia eius in profundo: dicit enim Deus, & coërcet uentum tempestuosißimum, qui in sublime extulit procellas eius. Propter quas ascenderunt in cœlum & descenderunt in abyssos, ut anima eorum in hoc periculo contabesceret, dum sic uagarentur & mouerentur instar ebrij, & omnis eorum sapientia absorberetur, & in tanto periculo illis minimè suffragaretur. Vnde patet, maiorem causam cōmotionis maris esse uentum, qui tam uehemens sæpe est in uastißimo pelago, ut profunditatem eius denudet, & immensas procellas extrudat, quæ dum mole sua littus attigerint, necesse est ut illud longè excedant, terras obruāt, obuiaq; flumina retundant. Hæc uentorum spiracula Mela hic uocat anhelitum mundi, sed quæ citra animalem eueniunt motum, cum gentilis uanitas sit dicere, mundum esse animal, & ex eius respiratione iam aquas maris intumescere, & rursum retractas*

ſus exuberantia attollant: [f] an luna cauſas tantis meatibus præbeat. ad ortus certè eius occaſusq; uariantur, neq; eodem aſsiduè tempore, ſed ut illa ſurgit ac demergitur, ita recedere atq; aduentare cōperimus. [g] Huc egreſſos, ſequentesq; ea quæ exeuntib. dextra ſunt, æquor Atlanticum & ora Bæticæ frontis excipit: quæ, niſi quòd ſemel iterumq; paululū [h] in ſemet abducitur, uſq; ad flumen Anam penè rectà eſt: [i] Turduli & Baſtuli habitant. In proximo ſinu portus eſt, quem [k] Gaditanum, & lucus quem Oleaſtrum appellant. Tum caſtellum Ebora in littore, & procul à littore Aſta colonia: extrà Iunonis ara templūq; eſt. In ipſo mari monimentum Geryonis, ſcopulo magis quàm inſulæ impoſitum. [l] Bætis ex Tarraconenſi regione demiſſus, per hanc ferè mediam diu, ſicut naſcitur, uno amne decurrit: pòſt ubi nō longè à mari grandem lacum facit, quaſi ex uno fonte geminus exoritur, quantusq; ſimplici alueo uenerat, tantus ſingulis effluit. Tum ſinus alter uſq; ad finē prouinciæ inflectitur, eumq; parua oppida, Olitingi, Onoba contingunt. At Luſitania trans Anam, quà mare Atlanticū ſpectat, primùm ingenti impetu in altum abit, deinde reſiſtit, ac ſe magis etiam quàm Bætica [m] abducit: quà prominet, bis in ſemet recepto mari, in tria promontoria diſpergitur. Anæ proximū, quia lata ſede procurrens paulatim ſe ac ſua latera faſtigiat, Cuneus ager dicitur: ſequens Sacrum uocant: Magnū quod ulterius eſt. In Cuneo ſunt Mirtylis, Balſa, Oſſonoba: in Sacro Lacobriga, & portus Hannibalis: in Magno Ebora. Sinus interſunt, & eſt in proximo Salacia, in altero [n] Vlyſſippo, & Tagi oſtium, amnis aurum gemmasq; generantis. Ab ijs promōtorijs [o] ad illam partem quæ receſsit, ingens flexus

tractas intra ſpecus reſidere. Id ſi uerum eſſet, quid quæſo oppleret immenſos illos oceani latentes ſpecus, poſtquam ructationē illa fuerint exinaniti? Aër? Sed aëri non eſt locus in abyßis maris. Neq; fieri poteſt ut profunda maris cōtrahantur poſt emiſſum anhelitū, ſicut uterus animalis poſt exufflatum ſpiritum. Diſputatur & à Solino cap. 36. in fine hoc argumentum, ubi in ſcholijs plura inuenies. f ¶*An luna cauſas.*) *Qui ſyderum ſequuntur diſciplinam, aſſerunt lunam dominari humidis, quemadmodum ſolem calidis, & occulta quadam natura agitare mare trahereq;, ſicut ferrū trahit Magnes, atq; ex incremento & decremento luminis lunaris acceſſus receſſusq; ſenſim augeri et rurſum minui. Vnde Gellius ſcribit, oceanū quaſi lunæ comitem, cum ea ſimul & ſeneſcere & adoleſcere, id quod intelligendū eſt de motu lunæ proprio, ac de motu eius diurno, qui fit raptu primi mobilis, de latitudine & uiribus ſumptis ex aſpectibus erraticarum & fixarum ſtellarum: hæc enim omnia uel augent uel minuunt aut uariant fluxum oceani & refluxum. Augetur fluxus, ſi luna idoneo aſpectu Veneri aut aliæ humidæ miſceatur ſtellæ, aut humidam poßideat manſionem. Minuitur, ſi Martem aut aliam ſiccæ naturæ ſtellam debitè aſpiciat. Retardatur aut acceleratur propter tardiorem aut concitatiorem in hemiſphæriū aſcenſum. Vt enim illa ſurgit ac demergitur, ita recedere & aduentare fluxum cōpertum habetur.* g ¶*Huc egreſſos.*) *Qui egrediuntur fauces maris mediterranei, quas fretum Herculeū uocāt, & ueniūt in oceanū latißimū, duo habent occidua littora, Africum & Hiſpanicum. Africum eſt ad ſiniſtram, & Hiſpanicum ad dextram. Mare uerò utrunq; alluens, uocatur æquor Atlanticū, ab Atlante Mauritaniæ monte.* h ¶*In ſemet abducitur.*) *Hoc eſt, ora Bæticæ paruos habet ſinus uſq; ad Anæ fluuij oſtia, qui terminus eſt Bæticæ.* i ¶*Turduli.*) *Ab his populis Bætica ſecundum Strabonem quoq; Turdetania dicta eſt.* k ¶*Gaditanum.*) *Portus Gaditanus ſic dictus eſt ab inſula Gadium, quæ in eum uergit ſinum: hinc & Gaditanum fretum. Porrò lucus olearum, cuius hic meminit Mela, eſt in ipſa Bæticæ ora, quæ & ob illas arbores reliquis terris celebrior habetur. De Gadibus & Geryone habes in Solino cap. 36.* l ¶*Bætis.*) *Tabula Ptolemaica ſecunda in Europam, oſtendit huius ſicut & Anæ fluuij decurſum. A Bæti fluuio denominata eſt regio ipſa Bætica, quæ hodie Granata uocatur, ſicut à Luſitanis populis Luſitania dicta eſt, quæ hodie eſt Portugallia.* m ¶*Abducit.*) *Bætica magis in occidentem extenditur quàm Luſitania: unde Luſitaniæ ora ſeſe abducere, & uelut in orientem contrahere dicitur: ſed ſic contrahitur, ut tamen tria emittat promontoria, inter quæ duo admittuntur ſinus. Primum promontorium quod mox ſequitur Anæ oſtia, à forma ipſa uocant Cuneum, Ptolemæus uerò appellat Sacrum, & hodie nominant caput ſancti Vincentij. Mela uerò ſeparat Sacrum à Cuneo.* n ¶*Vlyßippo.*) *Strabo Vlyſſeam uocat, hodie uerò nominatur Lyſbona, & eſt ſedes regum Portugalliæ, ſita haud procul ab oſtijs Tagi auriferi fluuij.* o ¶*Ad illam partem quæ receßit.*) *Reliqua, inquit, ora in ſeptentrionem excurrens, paulatim abit uerſus orientem, &*

non rectà uergit in arcton. p ¶Monda.) Hic fluuius non longè ab ostio Tagi in oceanū ruit. Durius uerò, quem Ptolemæus Doriam uocat, per mediam ferè Lusitaniā labens, recipitur à mari circa terminū tertij promontorij. q ¶Quod Celticum uocamus.) Hoc promontoriū est in extremitate Galliciæ, quod nostro æuo finis terræ uocatur, ubi scilicet angulus est terræ in occidentem & septentrionē patens. Habitatores huius oræ uocantur Celtici, etiamsi illi certos habeant limites. Fluuiorum Aui, Nebis, Minij & Limiæ meminit quoq; Ptolemæus. Ponit et Viam atq; Tamarim in ipso angulo Galliciæ, sed qui nō longum habent meatum. Sartis non meminit, sed loco turris Augusti uidetur signasse Solis aras, pro quibus Plinius dicit tres aras Sextianas Augusto dicatas, quarum & Mela infrà meminit, sed asserit eas in Asturia erectas.

r ¶Ad Scythicū usq;.) Nō constat quod hic Scythicum promontoriū significare uoluerit, etiamsi infra Tabin ponat, quum littus illud septentrionale perpetuum nō sit, sed nauigantibus ab Hispaniæ angulo in orientem occurrat citra Tanaim terra continens, longißimè in septentrionē patens.

s ¶Ad Cantabros.) Hi hodie sunt Gascones, quos alij uocant Vascones, populi olim efferi & ad arma nati. Tales enim ferè ubique terrarum solent nasci & educari homines, ubi terra est asperior & sentit cœlum durum, qualis est Cantabria & tota illa Hispaniæ ora septentrionalis, ut etiam negocium fuerit Augusto olim eam Hispaniæ partem subiugare: quare turres, monimenta & tituli memorabiles fuerunt in honorem eius ob partas uictorias erecti.

t ¶Ianasum.) Hoc oppidum putant hodie esse Compostellam, ob diui Iacobi apostoli memoriā celebrem. Celtica uerò gens sunt Celtiberi, quorum suprà libro secundo capite sexto, quod de Hispania agit, meminimus. Astures uel eo nomine celebres sunt, quòd Asturcones equi non uulgarem in cursu tenēt gradum, sed mollem alterno crurum explicatu glomerationē, ut Plinius testatur lib. 8. u ¶Sinus ore angusto.)

flexus aperit, in eoq; sunt Turduli ueteres, Turdulorumq; oppida: amnes autem [p] Monda, in medium ferè ultimi promōtorij latus effluens, & radices eiusdem abluens Durius. Frons illa aliquandiu rectam ripam habet, deinde modico flexu accepto mox paulum eminet, tum reducta iterū iterumq;, recta margine iacens ad promontorium [q] quod Celticum uocamus extenditur: totam Celtici colunt, sed à Durio ad flexum Gronij: fluuntq; per eos Auo, Celandus, Nebis, Minius, & cui obliuionis cognomen est Limia. Flexus ipse Lambriacā urbem amplexus, recipit fluuios Iernam & Viam. Partem quæ prominet, Præsamarci habitant, perq; eos Tamaris & Sars flumina nō longè orta decurrunt: Tamaris secundum Arotebrarū portum, Sars iuxta turrē Augusti titulo memorabilem. Cętera super Tamarici Nerijq; incolūt, in eo tractu ultimi. Hactenus enim ad occidentē uersa littora pertinent, deinde ad septentriones toto latere terra conuertitur à Celtico promontorio [r] ad Scythicum usq;: hinc perpetua eius ora, nisi ubi modici recessus ac parua promontoria sunt, [s] ad Cantabros penè rectà est. In ea primū Artabri sunt, & [t] Ianasum Celticæ gentis: deinde Astures. In Artabris [u] sinus ore angusto, admixtum mare nō angusto ambitu excipiens, Adrobicum urbem, & quatuor amniū ostia incingit. Duo etiam inter accolentes ignobilia sunt: per alia duo Mearus exit, & Narius ad Libuncam. In Asturum littore Nœga est oppidum, & tres aræ, quas Sestianas uocant, in peninsula sedent, & sunt Augusti nomine sacræ, illustrantq; terras antè ignobiles. At ab eo flumine quod Saliam uocant, incipiunt oræ [x] paulatim recedere, & latæ adhuc Hispaniæ magis magisq; spacia cōtrahere, usqueadeo semet & terras angustantibus, ut earum spaciū inter duo maria dimidio minus sit quā Galliam tangunt, q̄ ubi ad occidentem littus exporrigunt. Tractum Cantabri & Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi amnesq; sunt, sed quorum nomina [y] nostro ore cōcipi nequeant. Per eosdem

Ptolemæus hunc sinum amplum, ore angusto exceptum, & in quem quatuor amnes labuntur, nō describit. Sed mirum est quod neq; in moderna seu noua Hispaniæ descriptione inuenitur, cuius tabulæ pictor studuit singula quæq; insigniora exprimere loca. Porrò omniū quatuor fluuiorū nomina non ponit Mela, sed duorum tantū, nempe Meari & Narij, quòd hi celebriores sint, alij autem duo ignobiles. x ¶Paulatim recedere.) Latißima est Hispania in extrema & occidua ora: at quanto hinc recesseris ad orientem, uersus montes Pyrenæos, tanto contrahitur, nedum in littore septentrionali, uerum & in meridionali, id quod ex pictura facilè discere poteris. y ¶Nostro ore concipi nequeant.) Ob linguæ scilicet eorum asperitatem. Talis fermè est hodie sermo Vuandalorum

eosdem & Salenos, Saurium: per Autrigones & Origeuiones quosdã Nesua descendit: Deua Tritium Tobolicum attingit: deinde Iturissam & Easonem Magrada. Varduli una gens, hinc ad Pyrenæi iugi promontoriũ pertinens, claudit Hispanias.

Vuandalorum, Moscouitarum & Sclauorum, quem exteri nõ facile ore sonare & literis cõcipere queũt. Porrò nominũ fluuiorum qui per Vardulos ex Pyrenæis labuntur, magna apud autores est uariatio: nam Saurium uidetur Ptolemæus appellare uel Nauilubionem, uel Nelum: Deuam uerò Diuam uocat, una duntaxat mutata litera.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN LIB. III. CAP. I. SCHOLIA.

Doctioribus.) *Platonicis, qui aiunt mundum esse animatum.* *Turduli.*) Nunc pars Andaluses, pars Granatenses. *Bastuli.*) Omnes Granatenses. *Bætis.*) Nunc Guadalguebir. *Ana.*) Hodie est Guadiana. *Lusitania.*) Pars Lusitaniæ dicitur Portugallia, pars la Extremadura. *Sacrum promontorium.*) Nunc Cabo de san Vincente. *Mirtylis.*) Nunc Vaëna. *Balsa.*) Nunc Tauila. *Osonoba.*) Siluera. *Lacobriga.*) Coymbra. *Ebora.*) Nomen retinet. *Vlyßippo.*) Lysbona hodie. *Tagi.*) Nunc Taio. *Durius.*) Nunc Duero. *Minius.*) Migno nunc. *Limia.*) Linia hodie. *Arotebrarum.*) Gallegos nunc. *Tamarici.*) Gallegos quoq;. *A Celtico promontorio.*) A promontorio quod uocatur Finis terræ. *Scythicum.*) Dacicum, ad Saxoniam. *Modici recessus.*) Ad portum Magnum, & ad Trileucum promontorium. *Astures.*) Nomen retinent. *Tanasum.*) Sanctus Iacobus in Cõpostella. *Cantabri.*) Nunc Montanas, & Biscaya. *Varduli.*) Lipusca, & pars Vasconiæ.

Extima Galliarum ora. Cap. II.

SEquitur Galliæ latus alterum, cuius ora primo nihil progressa in altum, mox tantundem penè in pelagus excedens, quantum retrò Hispania abscesserat, Cantabricis fit aduersa terris, & grandi circuitu inflexa ad occidentẽ littus aduertit. Tunc ad septentriones cõuersa, iterum longo rectoq; tractu ad ripas Rheni amnis expandit. [a] Terra est frumenti præcipuè & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus. quicquid ex satis frigoris impatiens est, ager nec ubiq; alit, & noxio genere animalium minimè frequens. Gentes superbæ, superstitiosæ, aliquando [b] etiam immanes, adeò ut hominem optimam & gratissimam dijs uictimam crederent. manent uestigia feritatis iam abolitæ: atq; ut ab ultimis cædibus temperant, ita nihilominus ubi deuotas altaribus admouere, [c] delibant. Habent tamen & facundiã suam, magistrosq; sapientiæ [d] Druidas. Hi terræ, mundiq; magnitudinem & formam, motus cœli ac syderum, ac quid dij uelint, scire profitentur: docent multa nobilissimos gentis clàm & diu uicenis annis in specu, aut in abditis saltibus. Vnũ ex ijs quæ præcipiunt in uulgus effluit, uidelicet ut forẽt ad bella meliores, æternas esse animas, uitamq; alterã ad manes. Itaq; cum mortuos cremant ac defodiũt, [e] apta uiuentibus olim negociorũ ratio etiam & exactio cre-

SCHOLIA CAP. II.

Galliæ alterum latus, quod scilicet à Pyrenæis montibus in septentrionẽ excurrit, primùm modico spacio abit in orientem, ac deinde recuruatur rectà in septentrionem, secundum Ptolemaicã descriptionem. Discrepant tamen nõ parum modernæ descriptiones, quantum attinet ad hæc littora, à Melæ & Ptolemæi descriptionibus. Nam in littore quod à Pyrenæis in septentrionẽ tendit, curuitates quædã & sinus inueniuntur, præsertim apud Santones & Pictones. Sic in littore Angliæ opposito, sunt & promontoria & sinus, & nõ est rectus tractus usq; ad ripas Rheni, sed Morini, qui hodie ferè sunt Flandrenses, sunt multò septentrionaliores Normandis: & Bataui, qui sunt Holandi, adhuc magis in arctõ uergũt quàm Flandrenses. a ¶*Terra est frumenti.*) *Sic Strabo quoq; scribit, Galliæ nullam partem iacere incultam, nisi ubi paludes ac syluæ culturã prohibent. Est tamen multò cultior in Narbonensi prouincia quàm in partibus septentrionalibus; quæ aliquarum frugum inopes sunt.* b ¶*Etiam immanes.*) *Crediderunt Galli animas non interire, sed in alia transire corpora, atque metu mortis ita sublato, audaciores in periculis fiebant. Equites in periculis cõstituti, pro salute humanam hostiam mactabant.*

c ¶*Delibant.*) Id est, gustant.

d ¶*Druidas.*) De his Cæsar libro 6. Cõment. sic scribit: *Druidæ rebus diuinis intersunt, sacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentum numerus disciplinæ causa concurrit, magnoq; sunt apud eos honore: nam ferè de omnibus controuersijs publicis priuatisq; constituunt.* e ¶ *Apta uiuentibus.*) *Persuasi erant Galli à Druidis, ut qui in hac uita negociorũ*

ctio crediti deferebatur ad inferos, erantq́ qui ſe in rogos ſuorum uelut unà uicturi libenter immitterent. Regio quā incolunt [f] omnis, Comata Gallia. Populorum tria ſumma nomina ſunt, terminātur q́ fluuijs ingentibus. Nam à Pyrenæo ad Garumnam Aquitania, ab eo ad Sequanam Celtę, inde ad Rhenum pertinent Belgæ. Aquitanorum clariſſimi ſunt [g] Auſci, Celtarum Hedui, [h] Belgarū Treueri, urbesq́ opulētiſſimæ, in Treueris Auguſta, in Heduis Auguſtodunum, in Auſcis Eluſaberris. Garumna ex Pyrenæo monte delapſus, niſi cum hyberno imbre, aut ſolutis niuibus intumuit, diu uadoſus & uix nauigabilis fert̄: at ubi obuius oceani exæſtuantis acceſſibus adauctus eſt, ijſdemq́ retrò remeantibus ſuas illiusq́ aquas agit, aliquantum plenior, & quanto magis procedit, eo latior fit: ad poſtremum magni freti ſimilis, nec maiora tantū nauigia tolerat, uerum etiam more pelagi ſæuientis exurgēs, iactat nauigantes, atrociter utiq́ ſi aliò uētus, aliò unda pręcipitat. In eo eſt inſula Antros nomine, quā pendêre & attolli aquis increſcentibus ideo incolę exiſtimant, quia cum uideat̄ editior, aquis obiacet: ubi ſe fluctus impleuit, illā operit, nec ut prius tantum ambit: & quòd [i] ea quibus antè ripæ colleſq́ ne cernerentur obſtiterant, tūc uelut ex loco ſuperiore perſpicua ſunt. A Garumnę exitu latus illud incipit terræ procurrētis in pelagus, & ora Cantabricis aduerſa littoribus, alijs alijſq́ populis media eius habitantibus, ab Santonibus ad Oſiſmios uſq́ deflexa: ab illis enim iterum ad ſeptentriones frōs littorum reſpicit, pertinetq́ ad ultimos Gallicarū gentium [k] Morinos, nec portu quē Geſoriacum uocant, quicquā habēt notius. [l] Rhenus ab Alpibus decidēs, propè à capite duos lacus efficit,

ſuorum rationem non feciſſet, apud inferos facere cogeretur, præſertim ſi in creditis reſtituendis hic difficilem ſe exhibuiſſet.

f ¶*Omnis Comata.) Ad diſtinctionem Galliæ Tonſæ ſeu Togatæ, de qua ſuprà lib. ſecundo diximus. Porrò tria ſumma nomina populorum Galliæ Comatæ ſunt, Aquitania, Celtica & Belgica. Plinius uerò Comatam Galliam ſic diuidit lib. quarto: Gallia, inquit, omnis Comata uno nomine appellata, in tria populorū genera diuiditur, amnibus maximè diſtincta: à Scalde ad Sequanam Belgica, ab eo ad Garumnam Celtica, eademq́; Lugdunenſi, inde ad Pyrenæi montis excurſum Aquitania, Aremorica antè dicta. Secludunt itaq; & Mela & Plinius à Comata Gallia Narbonenſem prouinciā. Hic notandū Scalden fluuiū naſci apud Veromandos, rectaq́; per Flandriā deſcendere in mare. Sequana uerò apud Lingones prodiens & Lutetiam alluens, apud Rotomagum mari miſcetur. Cæterum Garumna in Pyrenæo monte prope Toloſam natus, inter Santones & Vibiſcos in mare ruit.*

g ¶*Auſci.) Ex his populis relictum eſt uſq; hodie in Aquitania oppidum, quod uocatur Auchx. Hedui uerò ſunt in Burgundia, quorum metropolis eſt noſtro æuo Dinion, ſeu ut alij uocāt Digeon, Germani autem uocant Diſion. Mela celebriorē urbem Heduorum ſcribit ſuo tempore fuiſſe Auguſtudunum, quod Galli ſua lingua corruptè uocant Auſtun.*

h ¶*Belgarū Treueri.) Celebrantur Treueri ob uetuſtatē, & quòd Melæ temporibus clariores urbes in Belgica non inuenirentur: hodie uerò quando ea Galliæ pars multò cultior euaſit, inueniuntur urbes quæ opulentia, magnitudine & ſplendore longè ſuperant Treuerim, quales ſunt Antuerpia, Colonia Agrippina, Argentoratum, & aliæ multæ Brabantiæ & Flandriæ inſignes urbes, quæ omnes in Belgica ſitum habent, cum illa ad Rhenū uſq; extendatur. Sunt tamen qui Belgicam Obrinca fluuio, id eſt, Moſella, ſecernunt à Germania tranſrhenana, & hi totum Rheni tractum qui eſt ab oſtio Moſellæ uſque ad Rauracos, id eſt, Baſilienſes, ſeparant à Belgica, Germaniam autem inferiorem tranſrhenanam includunt. Sed de his nihil certum ſtatui poteſt, cum hodie amnes & montes, naturales termini, regionū limites plerunq; non conſtituant, ſed linguæ & dominia.*

i ¶*Ea quibus antè ripæ obſtiterant.) Cum ripæ fluminum plerunq; editiores ſint fluuijs ipſis, nauigantibus ferè nihil apparet de continenti, niſi quæ littoribus ſunt expoſita. Quando autem nauis per fluctuum impetum in altum ſubuehitur, iam conſpicua erunt in continenti ea quæ prius in imo uideri nequibant. Idem fit in Antro inſula.*

k ¶*Morinos.) Morini populi olim ſic dicti, hodie ſunt qui habitant in Arteſia. Geſoriacum uerò putant eſſe Calleſium, unde fit traiectus in Angliam.*

l ¶*Rhenus ab Alpibus decidens.) Habet quidem Germania multos inſignes amnes, ſed Rhenus omnes longè ſuperat. Danubius quanquam in media ferè oriatur Germania, cum tamen alias quoq; peruagetur regiones, Germaniæ eum proprium non facimus ut Rhenum, alioquin primatū illi deferremus, de quo multa in Solino cap. 23. ſcripſimus. Nunc uerò ad Rhenū reuertamur. Hic ex ſummis Alpium iugis originem ducit, primū in orientē deſtinans curſum, ac deinde reflexus*

efficit, [m] Venetum & Acronium: mox diu soli dus, & certo alueo lapsus, haud procul à mari [n] huc & illuc dispergitur: sed ad sinistrũ amnis etiam tum & donec effluat Rhenus, ad dexteram primò angustus, & sui similis, pôst ripis longe ac latè recedentibus, iam non amnis, sed [o] ingens lacus: ubi campos impleuit, Fleuo dicitur, eiusdemq; nominis insulam amplexus, fit iterum arctior, iterumq; fluuius emittitur.

reflexus in septentrionem, hunc cursum tenet usq; ad lacum Acronium: ex hoc uerò lacu egrediens rectà occidentem petit, usque dum Basileam peruenerit, ibi intra mœnia utriusq; urbis flectitur rursum in arcton, retinetq; eam uiam donec Menapios attigerit, ibi scissus tribus riuis mare ingreditur. Oriuntur proinde apud fontes Rheni & alia quædam celebria flumina, nempe Ticinus, Tosa & Madia, qui in meridiem labuntur: Rhodanus, qui in occidentem: Arola & Vrsa qui in septentrionem currunt, sed una diæta supra Basileam Rheno miscentur. Est autem Rhenus ab origine sua modicus, sed multis riuis undiq; cõcurrentibus ac liquatis niuibus adiutus plurimum augetur quousq; lacum ingreditur Acronium, quem hodie uocamus Constantiensem. Hinc ad Scaphusiam descendens, ibi per loca saxosa & confragosa magno strepitu deuolutus, tandem in grande abit præcipitium, è saxo eminenti nõ sine intuentium horrore et admiratione in imum lapsus. Videntur aquæ ex tanto lapsu conuerti in nebulam & uaporem fumosum. Altitudinem lapsus præcisam ex solo aspectu deprehendere nequiui, cum bis spectator fuerim huius horrendæ cataractæ, sed quantũ licuit conijcere ex nuda oculorum obseruatione, præcipitiũ ascendit ad magnæ domus erectionem. Quatuor milliaribus Germanicis infra iam memoratam urbem, & totidem supra Basileam, tres magni & nauigabiles amnes simul recipiuntur à Rheno, qui non minorem aquarum molem secum ferunt quàm Rhenus prius habuit: eorum nomina sunt Limagus, Vrsa & Arola. Horum atq; Rheni & multorum aliorum amnium qui à Rheno deuorantur, origines, corriuationes, confluentias & exonerationes, poteris, lector, uidere in tabula Heluetica, ab Aegidio Tschudi uiro clarissimo ædita, & nostro studio euulgata. m ¶ Venetum & Acronium.) Duo illi lacus sunt, lacus Acronius, quem quidam uocant Brigantinũ, alij Podamicum, unde & germanicè uocatur Podensee, & frequentius à Constantia appellatur lacus Constantiensis. Alter uerò lacus, nempe Venetus, hodie uocatur lacus inferior, & à Cella oppido propinquo, Cellarius lacus. Hi duo lacus apud Constantiam in summam rediguntur angustiam, ut tenuis intermedius meatus, & non nisi fluxus Rheni eos coniungat. Vide memoratam Rhætiæ & Heluetiæ descriptionem. n ¶ Huc & illuc dispergitur.) Apud Menapios, hoc est, Geldrenses, haud procul ab oppido Emricensi, Rhenus scinditur in duos alueos, unus in occidentem deriuatur, quem Vualam uocant, & is antequam mari miscetur, Mosam non minorem quàm ipse sit fluuium excipit. Alter uerò riuus modico spacio ab Emrica in septentrionem deuolutus, rursum finditur in duos fluuios, unus qui Rheni retinet nomen occidentẽ petit, modico & ubiq; ferè pari interuallo à Vuala distans, prope Dordracum à mari absorbetur. Alius uerò qui Issulæ nomen habet, rectà in septentrionem contendit, & haud procul à Suuola mare ingreditur, efficitq; cum Rheno Batauorum insulam, quam hodie Holandiam uocamus. o ¶ Ingens lacus.) Is lacus hodie non apparet. Fieri autem potest quòd terra illa olim multis destituta habitatoribus, ob maris uicinitatem & Rheni inundationẽ, habuerit paludes & lacus amplißimos, præsertim cum sit terra plana, & nullus ibi inueniatur uel mons uel collis: hodie uerò quandò est populosißima, & multis egregijs adornata urbibus, omnia loca sic sunt congestis aggeribus septa & munita, id quod proprijs conspexi oculis, ut non facile & sine magna uiolentia uel mare uel Rhenus terram stagnare poßint. Est quidem terra etiamnum hodie paludinosa, sed plurimum pascuosa & pinguis, & propterea pecoribus saginandis longè accõmodatior quàm frumento colendo.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. II. SCHOLIA.

In pelagus excedens.) In promontorio, quod nunc est Sanctus Matthæus, in Britannia minore. Abscesserat.) In fonte Rabia. Terris Cantabricis.) Diximus qui sint Cantabri. Et grandi.) Diximus à fonte Rabia esse hunc circuitum usque ad Britanniam minorem. Rheni.) Nunc le Rhin. Comata Gallia.) A coma ipsa capillorum. Pyrenæo.) Pyrenæi nomina multa habent. Nam ex ea parte quæ Lipus, quæ & fonti Rabiæ adiacet, Sanctus Adrianus dicitur. Progrediendo uersus meridiem, statim est Roncesualles: deinde montes de Iaqua: tum Delempurda: postremò promontorium maris nostri, dictum templum Veneris, hodie Cap de creus, id est, caput crucis. Garumnam.) Nunc la Garona, nomen amittit ante Burdegalam, eo loco ubi confluunt ipsa & Gerunda. & dicitur Geronda prope promontorium Santonum, nunc Blayani, in illum decidit la Dordongna. Sequanam.) Nunc Sena. Pomponius sequutus est Cæsarem in diuisione Galliæ. Ausci.) Regio & ciuitas, nunc Aux, archiepiscopatus est in Vasconia. Hedui.) Quorum præcipua ciuitas est Autum, olim dicta Augustodunũ. Treueri.) Nunc Treuers, ad Rhenũ. Augusta.) Augusta Treuerorum, dicta nunc Treuers, Trier uernacula lingua. Augustodunũ.) Nunc Autum. Elusaberris.) Aux. Santonibus.) Nunc Santongers, & oppidum Sainctes. Osismios.) Britanni sunt, nunc Britones, apud Sanctum Matthæum. Frons littorum.) Tota illa ora quæ est à capite Sancti Matthæi, attingit Morinos.

Morinos.) Nunc Terroana. Gesoriacum.) Nunc de Cales, portus Caletensis. Huc & illuc.) Diuiditur in duo latera. Insulam.) Batauorum, nunc Holandiam.

Germania. Cap. III.

Germania hinc ripis eius usque ad Alpes, à meridie ipsis Alpibus, ab oriente Sarmaticarũ confinio gentiũ, quà septentrionẽ spectat oceanico littore obducta est. Qui habitant, [a] immanes sunt animis atq; corporibus, & ad insitam feritatẽ uaste utraq; exercent, bellando animos, corpora ad consuetudines laborum. [b] Maximo frigore nudi agunt antequam puberes sint, & longissima apud eos pueritia est. Viri sagis uelantur, aut libris arborũ, quamuis sæua hyeme. Nandi nõ patientia tantum illis, studium etiam est. Bella cum finitimis gerunt, causas eorum ex libidine accersunt: neque imperitandi prolatandiq; quæ possident, nam [c] ne illa quidem enixè colunt, sed ut circa ipsos quæ iacent uasta sint. [d] Ius in uiribus habent, adeò ut ne latrocinij quidem pudeat: tantum hospitibus boni, mitesq; supplicibus. uictu ita asperi incultiq;, ut cruda etiam carne uescantur, aut recenti, aut cum rigentem in ipsis pecudum ferarum'que corijs [e] manibus pedibusq; subigendo renouarunt. Terra ipsa [f] multis impedita fluminibus, [g] multis

SCHOLIA CAP. III.

De Germaniæ nostræ limitibus uariæ sunt inter scriptores opiniones. Sunt enim qui eam arcere uolunt intra Rheni & Danubij alueos, alij extendunt eam ultra Danubium ad Alpes usque, nec uolunt eam ab occasu terminari Rheno, quum bona pars germanicè loquatur, & Germanorũ principum imperio pareat ultra Rhenum. A septentrione omnes extendunt eam usq; ad oceanum: ab oriente quidam claudunt eam confinio Sarmaticarum gentium, alij Istula fluuio. a ¶*Immanes sunt animis.) Sunt qui addunt, feroces, feri, ab humanitate alieni, & alia similia nomina, indigenas metientes secũdum solum, quod olim dicebant esse asperum, incultũ, squalidum, nemorosum, & tristi cœlo subiectum. Sed hi talia scripserũt de Germania & habitatoribus eius, qui Germaniam nunquam ingreßi erant, nec unquam uiderant. Scio Germaniam malè audisse apud Romanos, quòd domitis reliquis gentibus, illam sæpe crudeliter petitam subiugare nunquam potuerunt, imò Germania tandem Romam ipsam orbis dominatricem expugnauit, abstulitq; illi imperij dignitatem.* b ¶*Maximo frigore.) Non dubium quin Germani olim alios quàm hodie habuerint mores, & ad labores ferendos patientiores fuerint. Sed posteaquam cum exteris nationibus commercia habere cœperunt, molliores facti sunt, admittentes paulatim luxum earum in uictu & amictu: abiecerunt saga & arborum libros, locoq; eorum optimis induuntur pannis, sed non sine rei familiaris dispendio, quod malum cacodæmon per bella illa perpetua inuexit. Nandi studium iam elanguit, præsertim hyeme, nec temerè iuuentus se mittit in aquas nisi uoluptatis gratia, & ad excutiendos æstiuos calores.* c ¶*Ne illa quidem enixè colunt.) Cum Germania hodie sit populosißima, nullus ager iacet incultus, nisi qui suapte natura proferendis fructibus non est idoneus. Crescit uinum in superiore Germania apud omnes fluuios insignes, nempe apud Rhenum, Danubium, Mosellam, Neccarum, & Mogonum, quem alij Menum uocant, & Mela Mœnim: idq; in multis locis tam præcipuum est, ut optimo Gallico uino non sit inferius.* d ¶*Ius in uiribus habent.) Hoc est, qui calumnia aũt iniuria affectus fuit, cum lacessente armis periculum facere sategit, ut tentaret cui iustitia fauere uellet. Latrocinia quoque apud eos nullam habebant infamiam, ut scribit Cæsar Cõment. sexto, quæ extra fines cuiusq; ciuitatis fiebant: quin magis ea iuuentutis exercendæ ac desidiæ minuendæ causa fieri prædicabant. Interim tamen hospitibus blandos sese exhibuerunt, & quisq; pro fortuna apparatis epulis hospites humaniter excipiebat. Cæterum crudæ carnis esus hodie abolitus est, nisi quòd apud Saxones quidam adhuc uescuntur suillis carnibus salitis, præsertim lardo.* e ¶ *Manibus subigendo.) Caro frigore rigens, cum adhuc est sub pecudis pelle, macerari à quibusdam solet manibus pedibusq;, & redigi in mollitiem.* f ¶*Multis impedita fluminibus.) Nõ impeditur Germania fluminibus, sed plurimũ adiuuatur, multumq; cõmoditatis per ea suscipit: quæ enim in aliqua regione nõ inueniũtur, beneficio fluuiorũ aliunde illuc transmittũtur, ut sunt ligna fabrilia, quæ in magna copia ex Nigra sylua per uarios amnes magnis fascibus & ratibus educuntur in Rhenũ, ac deinde toti tractui Rheni communicantur. Quin ex agro Basiliensi per fluuium Byrsam adducuntur procerißimæ abietes, & in oceanum ipsum pro malis maximarũ nauium destinantur. Quantũ æris, præsertim ferri, ex Bauariæ partibus per parua flumina in Danubium hebdomadatim mittantur, sciunt hi qui Ratisponæ egerunt. Neccarus præter ligna igni destinata aut ædificijs apta, nihil mittit. Mogonus & Rhenus à Francofordia usq; ad oceanum mercibus & uinis ferendis potißimum inseruit. Nec dubito quin Amisius apud Frisiones, Vuesera, Albis, Sueuus & Odera omnes insignes & magni apud Saxones amnes, præter opimã piscationem plurimis inhabitantiũ*

quoq;

[g] multis montibus aspera, & [h] magna ex parte syluis ac paludibus inuia. Paludū [i] Suesia, Mesia, & Melsiagum maxime. Syluarū Hercynia, & aliquot sunt quæ nomen habent: sed illa dierum sexaginta iter occupans, ut maior alijs, ita & notior. Montium altissimi [l] Taurus & Rhetico, nisi quorum nomina uix est eloqui ore Romano. Amnium in alias gentes exeuntium [m] Danu-

quoque inseruiant commoditatibus.

g *¶Multis montibus aspera.) Habet superior Germania plurimos montes, sed nō infœcundos, exceptis Alpibus, quæ tamen & ipsæ subtus pascuosissimæ sunt, candentibus cacuminibus earum perpetua niue. Montes Nigræ syluæ abundant pulcherrimis abietibus, ex quibus immensa uis trahitur picis, & quidam pagi sola picis collectione uictum sibi parāt. Limites tamen horum montium optima proferunt uina, id quod plurimæ testantur regiones, potissimum Brisgoia & Hegoia. Non igitur obsunt Germaniæ, sed plurimum prosunt montes, qui præter alias multas utilitates infinita quoque protrudunt flumina, ad multos usus habitatoribus accommoda. Numerari uix queunt amnes qui ex Alpibus & Nigra sylua scaturiunt, & in diuersas orbis partes cursum destinant.* h *¶Magna ex parte syluis ac paludibus inuia.) Talis fuit olim Germania, potissimum circa Rheni ostia, ubi & usque in hunc diem terra inuenitur paludinosa: syluæ autem sunt excisæ præter reliquias aliquas, quæ necessariæ sunt pro hominum usibus. In superiori tamen Germania multæ inueniuntur syluæ, præsertim Nigra sylua, quam aiunt initium esse Hercyniæ: Ottonica sylua, & Bohemiæ syluæ, quæ hominibus pro maiori sui parte usui esse nequeūt, sed tamen hodie peruiæ sunt omnes, & ubique inueniuntur hominum domicilia, qui cum pecoribus suis à reliquis hominibus sequestrati, priuatam ferè in syluis agunt uitam. Paludes nullas aut raras habet superior Germania, quicquid dicat Tacitus, qui in hunc modum scribit: Terra etsi aliquanto specie differt, in uniuersum tamen aut syluis horrida, aut paludibus fœda, humidior quā Gallias, uentosior quā Noricum & Pannoniam aspicit, satis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fœcunda, sed plerunq; improcera. Hæc Tacitus de Germania scripsit. Quid quæso diceret, si hodie uideret Germaniam & fœcunditatem eius, præsertim superiorem?* i *¶Suesia.) Hanc Suetiam esse putant, quæ paret regi Daciæ. Mesiam uerò interpretantur Misniam, Turingiæ conterminam: sed num illa sit paludinosa, mihi non constat. Porrò quæ sit palus Melsiagi certò sciri nequit, quum uocabulum istud hodie omnino sit obsoletum.* k *¶Hercynia.) Vocant Germani picem hartz, & hinc picifera nemora appellantur hartzuuald, à quo uernaculo nomine deductum putant uocabulum Hercyniæ. Hæc sylua olim per uniuersam extensa fuit Germaniam, sed pro maiori parte hodie excisa est, reliquijs apud multas gentes manentibus, eisdemq; multis priuatis denominatis uocabulis. Incipit prope Basileam itinere duarum horarum, extenditurq; pars illa in arcton itinere quatuor dierum usque ad oppidum Pfortzen, Iohannis Reuchlini trium linguarum apud Germanos parentis natalem locum, adornaturq; pulcherrimis abiegnis & pineis arboribus, à quarum abundantia Nigra uocatur sylua, intra quam & Danubius exordium sumit, ut in Solino indicauimus. Occupat hæc Nigra sylua altissimos montes, præsertim ea parte qua in occasum patet, ut ferè duarum horarum iter insumendum sit, donec eorum iuga obtineas, quacunque huius lateris parte eos accesseris, apud Friburgum, aut è regione Argentorati. Ab ortu uerò ea accliuitas sensim remittitur, & in planiciem abit. Fluūt ex his montibus infiniti fermè riui & torrentes, sed qui aliquando plurimum inundant, & aliquot iusti amnes, etiam præter Danubium & Neccarum. Cæterum relicta hac Hercyniæ syluæ parte, si transieris ultrà & perueneris ad Heidelbergum, oppidum clarum & Palatini principis electoris residentia, & publici gymnasij frequenti studio, iterum prodit se hæc sylua, appellaturq; ibi Ottonica sylua, uel ut alijs placet, deserta sylua, germanicè der Odenuuald: uocant enim Germani id quod est desertum & squalidum, œd: tametsi hæc syluæ pars hodie non destituatur cultoribus & habitatoribus, sed adornatur oppidis aliquot, ut sunt Amerbachium, Mosbachium, Erpachium, Eberbachium, & multis alijs locis. Si hinc ultrà processeris, traieceris q; Mogonum, reperies apud Francones & alias quasdam huius syluæ insignes reliquias, quas hodie Spesshart uocant: ac deinde interposita magna planicie offert sese Thuringiæ sylua, quæ in hunc usq; diem priscum Hercyniæ retinet uocabulum, nam uocatur hartzuuald, hoc est, picis sylua. Omitto hic Bohemiæ syluā, quæ ad Sarmatiā usq; procurrit, & inde per Poloniam usq; ad Tanaim, ut nō perperàm hic Mela dixerit, Hercyniam dierū sexaginta occupare iter.* l *¶Taurus & Rhætico.) Meminit & Solinus cap. 22. huius montis Tauri, ubi de ortu Danubij sic scribit: Ister Germanicis iugis oritur, effusus monte qui in Tauricos Galliæ spectat. Plinius tamen, ex quo Solinus sua traxit, sic habet: Danubius ortus Germaniæ iugis montis Arnobæ, ex aduerso Taurici Galliæ oppidi. Tauricū autē oppidum est à Tauro monte, quicunq; tandem is sit. De Rhæticone monte nō est dubium quin is sit qui est ad orientem Curiæ metropolis Rhæticorū: & cum Mela ibi Taurū adiungat, suspicio subit, illum ipsum esse montē unde Taurus fluuius scaturit, qui uernacula lingua Thur uocatur, nasciturq; haud procul supra Brigantinū lacū, unde & bona Heluetiorū pars uocatur Thurgœuu. Hanc regionē Plin. annumerat Galliæ transalpinæ, quando scribit Danubiū oriri ex aduerso Taurici Galliæ oppidi. Pro his diligenter considerandis,*

[m] Danubius & Rhodanus, in Rhenum Mœnis & Lupia, in oceanum [n] Amisius, Visurgis & Albis, clarissimi. Super Albin [o] Codanus ingens sinus magnis paruisq; insulis refertus est. [p] Acre mare, quod gremio littorum accipitur, nusquã latè patet, nec usquam mari simile, uerùm aquis passim interfluẽtibus ac sæpe transgressis, uagum atq; diffusum [q] facie amniũ spargitur: quà littora attingit, ripis contentũ insularum non longè distantibus, & ubiq; penè tantundem, ut angustum, & par freto, curuansq; subinde se, longo supercilio inflexũ est. In eo sunt Cimbri & Theutoni, ultrà [r] ultimi Germaniæ Hermiones.

mittimus te lector ad descriptionẽ Rhætiæ & Helvetiæ à nobis euulgatam.

m ¶ Danubius & Rhodanus.) Danubius ex Germania in Pannoniam, ac inde in Mœsiam & Vualachiam labitur, ut in Solino ostendimus. Rhodanus uerò ex Alpium iugis lapsus, per Sabaudiam & Delphinatum in mare mediterraneũ ruit. Porrò Rhenus Mœnim & Lupiã excipit: Mœnis per Franconiam fluit, & apud Moguntiam Rheno miscetur. Quis uerò sit Lupia, ignoratur: coniectura tamen est illum esse Neccarum, cuius fons haud procul à Danubij fontibus abest, cum alius magnus fluuius in superiori Germania præter suprà enumeratos nõ exoneretur in Rhenũ. Sunt tamen ex priscis autoribus qui Lupiam in Saxonia ponunt, sed quem Visurgis, non Rhenus deuorat, & cum eo in oceanum defertur, & hi plurimum dissentiunt à Mela. n ¶ Amisius.) Hunc alij Amasium uocant, & uernacula lingua uocatur Emß. Oritur autem in Vuestphalia, & defertur per Frisiam in mare. Visurgis uerò quem & Vueseram uocant, ex sylua quam suprà Speßhart uocari diximus, ducit originem, percurrensq; Brunsuicensem ducatum, haud procul à Bremensibus ruit in mare. Porrò Albis prima stillicidia in Bohemiæ montibus recipiens, & Saxoniam percurrens, alluensq; multas claras urbes, tandem prope Hamburgum ingreditur mare. Sueuum, Oderam & Istulam Mela omittit. o ¶ Codanus ingens sinus.) Sic uocat Mela multiplex & uarium illud mare, quod ambit & ingreditur Datiam, Suetiam, Noruegiam, Gothiam, Scandinauiam & reliquas septentrionis insulas, de quibus infrà cap. 6. p ¶ Acre mare.) Sic uocatur propter sæuitiam suam, etiamsi iustum mare nõ sit, sed magis lacus similitudinem præ se ferat, unde & germanicè uocatur der Hærings see, id est, stagnum halecum. q ¶ Facie amnium.) Id est, in riuos instar fluuiorum attenuatur. r ¶ Vltimi Hermiones.) Quum Hermiones putentur esse Pomerani, non sunt ultimi Germaniæ populi, quandoquidem ulteriores sint Pruteni, apud quos lingua Germanica adhuc inuenitur.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. III. SCHOLIA.

Sarmaticarum confinio.) Polonorum Visula amne. Oceano.) Septentrionali. Sagis.) Dixi Sagum esse uestem militarem, quæ armis superimponitur, autore Bayfio: nunc Sayon. Germani eam uestem ex lana & pilis conficiunt, Feltre dicitur, Saraceni uocant Albornoz. Libris.) Libri cortices sunt arborum. Ius in uiribus.) Hoc seculo Pomponij. Nam nostro, in legibus præsertim municipalibus. Latrocinij.) Fortaßis uerum in ipsis agris. Nam in oppidis summa est æquitas. Fluminibus.) Viadro, Amisio, nunc dicto Eme: Visurgo, nunc dicto Vueser: Albi, nunc Elb: Sueuo, nunc Spre: Viado, nunc Odera, & Lupia. Montibus.) Meliboco, Sudete, Abnoba, Asmiburgio. Danubius.) Ex Abnoba monte profluit. Rhodanus.) Ex ipsis alpibus.

Sarmatia. Cap. IIII.

SArmatia intus quàm ad mare latior, ab ijs quæ sequũtur [a] Visula amne discreta, quà retrò abit, usq; ad Istrum flumẽ immittit. gens habitu armisq; Parthicæ proxima: uerũ ut cœli asperioris, ita ingenij

SCHOLIA CAP. IIII.

Sicut hodie alia Germaniæ est facies q̃ olim tempore Melæ fuerit, ita quoq; Sarmatia nostro æuo longè populosior est & magis culta quàm unquam fuerit. Quot enim solida regna intra mille annos in ea cõsurrexerunt? Vngaria quæ multis annis peregrinarũ gentium sedes & latibulum fuit, temporibus Henrici primi, quem sanctum uocant, hoc est, anno abhinc quingentesimo in regnum ascendit, idq; sub Stephano Christo primùm ex regibus initiato. Anno Christi 1086. sub Henrico quinto Vratislaus dux Bohemiæ factus est rex, additæq; sunt coronæ Bohemiæ Slesia, Morauia, atque Lusnatia. Circa annum Christi 980. sub Ottone secundo, Polonia ab Adelberto episcopo Pragensi ad fidem Christi conuersa, ex ducatu facta est regnum. Eisdem ferè temporibus Lithuania & Ruscia consurrexerunt in ducatus. Vltra has regiones sunt Moscouitæ, Tuuertzenses, Rezenses, apud quos oritur Tanais, Rozanskenses, & alij multi populi qui occuparunt latißimam illam regionem, olim hominibus uacuam. a ¶ Visula.) Quidam uocant hunc fluuium Vistulam, alij Istulam, & disterminat Pomeraniam à Prutenia, quam alij uocant Boruschiam, alij Prußiam, quã regionem Fratres Theutonici à Ptolemaida terræ sanctæ per Soldanum expulsi, obtinuerunt circa annum Christi 1230.

ingenij, nō se urbibus tenet, & ne statis quidem sedibus: ut inuitauere pabula, ut cedens & sequens hostis exigit, ita res opesq; secū trahens, semper castra habitat, bellatrix, libera, indomita, & usque eò immanis atq; atrox, ut fœminæ etiam cum uiris bella ineant: atque ut habiles sint, natis statim dextra aduritur māma, ut inde expedita in ictus manu quæ exeritur, uirile fiat pectus. arcus tendere, equitare, uenari, puellaria pensa sunt: ferire hostem adultarū stipendium est, adeò ut non percussisse pro flagitio habeatur, sitq; eius pœnæ uirginitas.

sti 1230. sub Friderico secundo. Porrò omnes iam enumeratæ regiones, olim una fuerunt Sarmatia, quæ extendebatur in meridiem usq; ad Danubiū, ut hic Mela scribit, destituta urbibus: hodie uerò magnis et egregijs adornatur ciuitatibus, quales sunt Buda in Vngaria, Cracouia in Polonia, Vilna in Lithuania, Mosca in Moscouia, Riga in Liuonia, Leopolis in Rutenia, præter alia insignia & celebria oppida, ubi Sarmatæ statas habent sedes. Abiecerunt & feroces illos ritus, quorum hic Pomponius meminit, nisi quòd Christiani cum Tartaris & Turcis uicinis gentibus perpetua gerunt bella.

Apud Tartaros, qui & ipsi pro parte Sarmatæ sunt, reliquiæ multæ Scythicorū morum adhuc inueniuntur: uagantur enim, nullas certas habentes sedes. Victū habent immundißimū: nam mensas nō mantilibus operiūt, manutergijs nō utuntur, manus nō lauant, nec corpus nec uestimenta. Quidam eorum panem nō edunt neque conficiunt, similiter neq; olera neq; legumina, sed tantūmodo omniū animantiū carnes, canum etiam & cattorum, equorum ac grandiusculorū murium quos rattos dicimus. Captorum inimicorū corpora ad crudelitatem suam ostentandam & uindicandi desiderium ad ignem quandoq; assant, & ubi plurimi comesturi cōuenere, dentibus luporum instar dilaniant atq; absumunt: eorum sanguinem etiam ad hoc prius collectum crateris infusum epotant. Lac iumentinū aliàs ipsis potus est. Vinum apud eos non nascitur, aduectum sicut cæteri homines auidißimè bibunt. Scelus magnū habetur, si cibi aliquid aut potus perire permittitur, ideoq; ossa nisi medulla prius excepta sit, canibus nequaq̄ proijciunt. Nullum animal ex nimia tenacitate comedunt integrum & sanum, sed quando mutilatū fuerit, cœperitq; iam aut senectute, aut aliqua alia pernicie languescere. Vestitu tam uiri quàm mulieres ferè uno induuntur. Viri mitris caput obtegunt nō multum profundis, obtusis antè, retrò caudatis, unius palmæ longitudine, pariq; latitudine: quæ ut capiti adhæreant, & ne à uento deturbentur, iuxta aures insutas fascias habent, quibus sub mento cōnectantur. Fœminæ cōiugatæ canistro quodam rotundo teguntur, unius pedis & semis longitudine, in summitate instar dolij plano, diuersicolori serico, aut pictis pauonū plumis circumornato. Tunicas portant miro modo formatas: fissura earum in sinistro latere, à quo induuntur & exuuntur: nodulos quatuor aut quinq; habet quibus clauditur. Vestimenta quæ in æstate gerunt, nigra sunt cōmuniter omnia: quæ in hyeme pluuiosisq; temporibus, alba, nec infra genua descendūt. In pelliceis uestibus quibus utūtur, pilos nō occultant & carni applicant ut nos, sed coriū: pilos propter decorem uidendos præbent. Bellum inituri brachia quæ nuda habent, quidam ferreis laminis circundant, corrigijs quibusdam concatenatis: quidam multiplicato corio, quo etiā caput muniūt: enses habent brachiali longitudine. Equites sunt agiles sagittandiq; scientißimi: sine stipendio militant. Gens in prælijs & rebus gerendis solers, & ad omnia momenta rerū imperiumq; obeundum præstò. Duces & principes bellum nō intrant, sed procul stantes suos acclamant, hortanturq;, & quid facto opus sit diligenter prospiciūt: liberos, uxores, & aliquando hominū imagines equis impositas exercitui addunt, ut maior ac hosti terribilior magis appareat: nec fuga turpis, si cōducibilis sit aut necessaria. Turmatim pugnam capessunt, turmatim fugiunt, uulnifico sagittarū iactu sequentē à tergo hostem conficientes: inde pugnantium paucitatē conspicati, subitò in pugnam redeunt, homines equosq; sagittis uulnerant, occidunt, ac tum maximè uincunt cum uicti creduntur. Cum regionem aliquam inuadere ueniunt, diuerso exercitu ab omni parte inuadunt, ut eis occurri nō poßit, ac nemo incolarū effugere: ita uictoriam semper in manibus habent, illa superbißimè utūtur, capto nulli parcentes, nō pueris nec mulieribus nec senibus, omnes promiscuè occidunt, præter artifices quos ad opera sua reseruant. Occidendos bipenni ut sues mactant, quod cæteris in terrorem faciunt: quenq; millesimū accipiunt, & capite subuerso, pedibus ad stipitem in medio cæsorum erectum ita suspendunt, ut suos adhuc admonere & audire uideatur. Pleriq; ad iacentium corpora ipsa procedentes, è recentibus uulneribus emanantem sanguinem ore excipiunt & ingurgitant. A re bellica feriati uiri, pecora in pascua ducunt & custodiunt, uenanturq;, & se luctando exercent: aliud nihil agunt, sed mulieribus omnia cōmittunt, his curæ est & quæ uictui & quæ amictui necessaria procurare. Cum quispiam infirmari cœperit, & morti iam uicinus esse, hastam unam cum nigro panno tabernaculo in quo decumbit præfigunt, ut ab ingressu prætereuntem auertat: nemo enim hoc conspecto inuocatus intrare audet. Postquam uerò defunctus est, omnis illius familia conuenit, funus extra tentorium in locum aliquem antea delectum clàm portant, & fouea lata profundaq; satis facta, tentoriolum in ea erigunt, mensam ferculis instruunt, atq; defuncti corpus prius precioso habitu uestitū ad eam applicantes, unà omnia posthac terra obruunt. Sepelitur etiam cum eo iumentum unum & equus phaleratus

unus. Potentiores in uita seruum unum eligunt, atq; cauterio suo inustum secum tumulari faciunt, ut scilicet in alio mundo his utantur: dehinc amici alium equum accipiunt & mactant, carnes comedunt, cutem fœno repletam atq; resutam, quatuor palis supra sepulchrum in defuncti signum erigunt: ossa in animæ expiationem mulieres comburunt. Hi sunt Sarmatarum illorum, quos hodie Tartaros uocamus, fœdißimi mores, superstitiones & crudelitates, præter alios multos & innumerabiles uiuendi ritus, quos hic ueluti parerga resecamus, ut uideas lector, quàm adhuc respondeant prædecessorum suorum moribus, quos Mela in hoc capite obiter descripsit.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IIII. SCHOLIA.

Sarmatia.) Nunc Polonia. *Istrum.)* *Danubium intelligit.*

Scythia. Cap. V.

INde Asiæ cõfinia, nisi ubi perpetuæ hyemes sedẽt, & intolerabilis rigor, Scythici populi incolũt, ferè omnes etiam in unum [a] Sagæ appellati. In Asiatico littore primi [b] Hyperborei super aquilonem Rhiphæosq; montes sub ipso syderum cardine iacent, ubi sol nõ quotidie ut nobis, sed primũ uerno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit: & ideo sex mensibus dies, & totidem aliјs nox usq; cõtinua est. Terra angusta, [c] aprica, per se fertilis: cultores iustissimi, & diutius q̃ ulli mortalium & beatius uiuũt: quippe festo semper ocio læti, non bella nouere, non iurgia, sacris operati maximè Apollinis, quorum [d] primitias Delon misisse initio per uirgines suas, deinde per populos subinde tradentes ulterioribus, moremq; eum diu, & donec uitio gentiũ temperatus est, seruasse referunt. Habitant lucos syluasq;, & ubi eos uiuendi satietas magisq; tędium cepit, hilares redimiti sertis semetipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dant: id eis funus eximium est. [e] Mare Caspium ut angusto, ita longo etiam freto primùm terras quasi fluuius irrumpit: atq; ubi recto alueo influxit, in tres sinus diffundit: [f] cõtra os ipsum in Hyrcanum, ad sinistram in Scythicum, ad dextrã in eum quem propriè & totius nomine Caspium appellant: [g] omne atrox, sæuum, sine portibus, procellis undiq; expositũ, ac belluis magis quàm cætera refertum, & ideo minus nauigabile. Ad introeũtiũ dextrã Scythæ Nomades freti littoribus insident. Intus sunt ad Caspium sinũ Caspiј & Amazones, sed quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanũ Albani & Moschi & Hyrcani: in Scythico Amardi & Pæsici, etiam ad fretum Derbices. Multi in eo sinu magni paruiq; amnes fluunt: sed qui famã habent, ex Ceraunijs montibus uno alueo descendit,

SCHOLIA CAP. V.

De Scythis & eorum moribus, habes in Solino quoq; propriũ caput, nempe 25. Hi longißimo tractu citra & ultra Tanaim in orientem extenduntur, & ab alieno imperio inuicti semper manserunt. Darium Persarum regem turpi à Scythia submouere fuga, Cyrum cum omni exercitu trucidarunt, Alexandri Magni ducem cum copijs uniuersis deleuerũt. Hæc gens inter se olim discreta non erat, utpote quæ neq; agrum coleret, neq; tectum sedésue haberet ullas: per solitudines & inculta uagabantur loca, pecora armentaq; præ se agens, coniuges & liberi plaustris uehebantur, legibus nullis obnoxia, iustitiam sponte colebat. Nullum furto grauius in tota gente flagitium fuit, ut quæ nõ parietibus aut septis armentum circundet, sed in propatulo habeat. Nullus ei auri aut argenti usus: lac & mel in cibatu frequens: contra frigora ferinis pellibus corpora communiebat: laneus usus ac uestium ignotus genti. Gaudent plures humana cæde, & quem primum uirum in bello uir Scytha ceperit, eius sanguinem potat. De his Scytharũ moribus nonnihil quoque scripsimus suprà lib. 2. cap. primo.

a ¶Sagæ appellati.) Aliј Sacas uocant, per c scribentes. b ¶Hyperborei.) De his populis habes propriũ caput cum scholijs in Solino, nempe 26. Quòd autem habitare hic asseruntur sub ipso syderum cardine, hoc est, polo, id esse nequit, quum sub polo cõmoda habitatio esse nequeat, propter nimium frigus & sex hyemalium mensium continuam noctem, de qua re & in Solino cap. 29. nõnihil scripsimus. c ¶Aprica.) Quæ citra polum est, satis aprica et fertilis esse perhibetur, unde & Schondia atq; Schondania uocatur, quæ uox uernacula lingua amœnam Daniam sonat, etiamsi Hyperborei orientaliores sint Schondanis. d ¶Primitias Delon.) Idem scribit & aliquanto clarius Solinus cap. 26. e ¶Mare Caspium.) Retulimus in Solino cap. 27. diuersam uetustorũ scriptorũ de Caspio mari sententiã. f ¶Cõtra os.) Hoc est, in opposito littore ingredientis aluei est Hyrcanus sinus, ab occasu Caspius, & ab ortu Scythicus. g ¶Omne atrox.) Idem scribit Solinus cap. 27. Meminit & Nomadum cap. 25. Amazonum uerò mentionem facit

scendit, duobus exit in Caspium [h] Araxes, Tauri latere demissus, quoad campos Armeniæ secat, labitur placidus & silens, neq; in utram partem eat, quanquam intuearis, manifestũ, cum in asperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus pressus, & quanto angustior, tanto magis pernix, frangit se subinde ad opposita cautiũ, atq; ob id ingẽti cum murmure, sonansq; deuoluit adeò citus, ut quà ex prçcipiti casurus est, in subiectam nõ declinet statim undã, sed ultra quàm canalem habet, euehat, plus iugeris spacio sublimis, & aquis pendentibus semetipsum sine alueo ferens: deinde ubi incuruus arcuatoq; amne descendit, fit tranquillus, iterumq; per campos tacitus & uix fluens in id littus elabiť. Cyrus & Cambyses ex radicibus Coraxici montis uicinis editi, & in diuersa abeunt, perq; Iberas & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: pòst nõ longè à mari eodem lacu accepti in Hyrcanũ sinum uno ore perueniunt. Iaxartes & Oxos per deserta Scythię ex Sogdianorũ regionibus in Scythicum exeunt, ille suo fonte grandis, hic incursu aliorũ grandior, & aliquandiu ad occasum ab oriente currens, iuxta Dahas primũ inflectitur, cursuq; ad septentrionem cõuerso inter Amardos & Pesicas os aperit. Syluæ alia quoq; dira animalia, uerũ & [i] Tigres ferunt: utiq; Hyrcanię sæuum ferarum genus, & usq; eò pernix, ut illis longè quoque progressum equitem consequi, nec tantum semel, sed aliquoties etiã cursu unde cęperit subinde repetito, solitũ & facile sit. Causa ex eo est, quòd ubi ille interceptos earũ catulos cœpit auehere, rabiem appropinquantium frustraturus, astu unũ de pluribus omittit, hæ proiectũ accipiunt, & ad cubilia sua referũt, rursumq; & sæpius remeant, atq; idem efficiũt, donec ad frequentiora quàm adire audeãt, profugus raptor euadat. [k] Vltra Caspium sinum quidnam esset, ambiguum aliquandiu fuit, idem'ne oceanus, an tellus infesta frigoribus sine ambitu, ac sine fine proiecta. Sed præter physicos Homerumq;, qui uniuersum orbem mari circunfusum esse dixerunt, Cornelius Nepos, ut recentior autoritate, sic certior tradit: testem autem rei Q. Metellum Celerem adijcit, eumq; ita retulisse commemorat: Quum Gallijs proconsul præesset, Indos quosdam [l] à rege Sueuorum dono sibi datos: unde in eas terras deuenissent requirendo, cognosse ui tempestatum ex Indicis æquoribus abreptos, emensosq; quę intererant, tandem in Germaniæ littora exijsse. Restat ergo pelagus: sed reliqua lateris eiusdem [m] assiduo gelu durantur, & ideo deserta sunt.

nem facit 27. capite, ubi & de Albanis scribit. Meminit & Mela Nomadum suprà libro 2. cap. 1. h ¶*Araxes.) Hic fluuius & Euphrates ex eodem Armeniæ maioris oriuntur monte, quem Ptolemæus Periarden uocat, alij autem aliter appellant. Cyrus ab occidente in orientem fluit, receptoq; Cambyse, quem Ptolemæus Thyram uocat, mare ingreditur Caspium. Iaxartes uerò & Oxos ab oriente in occasum deuoluuntur, donec memorato misceantur mari. Habes utriusq; fluminis cursum pictum in figura Asiæ, quam Solino in fine sui operis adiecimus. Habes & capite 27. eiusdem. Apud Ptol. uerò tabula Asiæ septima inuenies mirum Oxi cursum.* i ¶*Tigres.) Huius animalis naturam inuenies quoq; descriptam in Solino cap. 27. in textu & scholijs.* k ¶*Vltra Caspium sinũ.) Mirum est quomodo ambigere illi potuerint, num terra esset ultra mare Caspium, qui ipsum in tres sinus distinxerũt, & undiq; flumina in ipsum corriuare dixerunt. Sed à physicis deprehensum tandem, terram claudi oceano non seipsa aut sinu aliquo, quin magis ipsa pro media sua sphæra ambitur & circuncingitur mari, id quod multis experimentis iam cognitũ est, etiamsi ab aquilone nauigio circuiri ob nimia frigora nequeat.* l ¶*A rege Sueuorum.) Sed ubi sunt Sueui mari expositi, ut errantes in mari ad eorum appellant littora? Nónne Sueuia superioris Germaniæ tenet regiones, uicinior mari Adriatico quàm septentrionali? Quomodo igitur referũtur Indi appulisse ad littora Germaniæ, et excepti à rege Sueuorũ? Dicendũ, Sueuos olim sedẽ habuisse in inferiori Germania iuxta Albim fluuiũ, ubi & tres electißimæ legiones à Sueuis referũtur occisæ, quas Augustus Imperator cum duce Varo Quintilio ad subigendam Germaniã miserat. Hæc clades à Sueuis illata, in tantũ mœrorem Cæsarem coniecit, ut insanientis more caput illideret parietibus, dicẽs: Redde Quintili legiones. Porrò Ptolemæus locat Sueuos inter Amasum & Visurgim fluuios.* m ¶*Aßiduo gelu.) Si aßiduo gelu durantur littora maris septentrionalis, quomodo ex Indicis æquoribus poterat tẽpestas*

pestas Indos proijcere usq; ad littora Germaniæ? Si respondes, Melam hic scribere, reliqua lateris eiusdem assiduo gelu durari, nõ totum: ubi est hoc quod suprà eodem capite scribit, Hyperboreos extendi usq; ad cardinem syderum? Id si uerum est, quod & uerum credo, terram scilicet procurrere à fontibus Tanais usq; ad interiora aquilonis, sed propter intolerabilem rigorem non habitari aut ægerrimè habitari, quomodo potuerunt Indi ui tempestatis ex India adigi in Germaniam, cum tantum terræ obstaculum nauis motum impedire potuerit, ut taceam omnia in illo aquilonis angulo frigore rigescere?

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. V. SCHOLIA.

Inde.) *Ex Sarmatia, quæ Scythas attingit.* *Sub ipso syderũ cardine.)* Tempore *Melæ regionem Hyperboream putabant ultimã uersus oceanum esse.* Inde *nobis tradidit* Mela *rationem illam dierum astronomicam, quæ reuera falsa est in regione* Hyperborica*: quanquam ita sit in ipso cardine mundi, quem Mela & ueteres alij in ipsis* Hyperboreis *collocauere.* *Mare Caspium ut angusto.)* *Diximus hoc non posse fieri, & antiquitatem hallucinatam fuisse.* *Scythæ* Nomades.) Nunc *Tartari sunt, confines Sauromatis.* *Caspij & Amazones.) Amazones prope magnos Bulgaros: nam alij sunt in* Ponto. *Moschi.) Aliud genus Moschouitarũ.*

SCHOLIA CAP. VI.

Redit *hic Mela ad Bæticam, cuius suprà oras descripsit, ut ostendat quas oceanus ab illa parte habeat insulas.* Et *primùm describit* Gaditanam *insulam, paruam quidem, quippe quæ 12. millia passuum habet in longitudine, in latitudine autem tria millia, sed uirorũ dignitate excellentem, in qua equestris ordinis* Gaditanos *quingentos in uno censu numeratos aliquando fuisse compertum est, in uno atq; perexiguo oppido, quod* Gadeum *uocabatur. In hoc oppido erat templum* Herculis Aegyptij, *aut secundum alios* Herculis Tyrij, *in quo quidam columnas illas esse existimãt, quæ* Herculis *columnæ nuncupantur, factæ ex ære cubitorum octo.* a ¶*Angusto spacio.) Spacium illud dicit* Plinius *esse 700. pedum.*

b *Quam Geryone.) Est* Geryon *nomen regis* Hispani, *qui ob triplex regnum corpore triplicato fertur constitisse, quem* Hercules *interfecit, eiusq; boues abstulit. Præfuit autem tribus insulis.* c ¶ *Septem minimum.) Sensus est, tanta est harum insularum fertilitas, ut in septimam usq; messem una satio duret, recidiuis seminibus segetem continuò nouantibus.* d ¶*Cassiterides.) Est* Græcis κασιτερὸς *plumbum: hinc decem insulæ in quibus plumbum candidum effoditur, uocantur* Cassiterides.

e ¶Gallicenas.) *Hæ uidentur esse eædem quæ* Druidæ, *quarũ suprà cap. 2. huius lib. meminimus: dictæ* Gallicenæ, *quòd cecinerint, hoc est, uaticinatæ fuerint, superstitionibusq; occupatæ,* Magica *arte incurabilibus medelam cõtulerint.* Porrò *futura nemini explicarunt, nisi his qui adnauigauerunt, & alia gratia nõ uenerũt quàm ut futura discerent.* f ¶*Britannia.) Hæc hodie est* Anglia, *de qua propriũ caput, trigesimum scilicet quintũ, habes in* Solino *unà cum pictura insulæ & scholijs. Hanc tem=*

Hispaniæ & septentrionis insulæ.
Caput VI.

HIs oris, quas angulo Bæticæ hucusq; perstrinximus, multæ ignobiles insulæ, & sine nominibus etiam adiacẽt: sed earum quas preterire non libeat, Gades fretum attingit, eaq; à continenti [a] angusto spacio, & ueluti flumine abscissa, quà terris propior est penè rectam ripam agit: quà oceanum spectat duobus promontorijs euecta in altum, medium littus abducit: & fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero templum Aegyptij Herculis, conditoribus, religione, uetustate, opibus illustre. Tyrij condidere. Cur sanctum sit, ossa eius ibi sita efficiunt. Annorum queis manet numerus, ab Iliaca tempestate principia sunt. Opes tempus aluit. In Lusitania Erythia, [b] quam Geryone habitatam accepimus, aliæq; sine certis nominibus, adeò agri fertiles, ut quum semel sata frumenta sint, subinde recidiuis seminibus segetem nouantibus, [c] septem minimum, interim plures etiam messes ferant. In Celticis aliquot sunt, quas (quia plumbo abundant) uno omnes nomine [d] Cassiterides appellant. Sena in Britannico mari Osismicis aduersa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua uirginitate sanctę, numero nouem esse traduntur: [e] Gallicenas uocant, putantq; ingenijs singularibus præditas, maria ac uentos concitare carminibus, seq; in quæ uelint animalia uertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire uentura & prædicare, sed non nisi dedita nauigantibus, & in id tantum, ut se consulerent, profectis. [f] Britannia qualis sit, qualesq; progeneret, mox certiora & magis explorata dicent: quippe tandiu clausam aperit ecce principum maximus, nec indomitarũ

modò

modò ante se, uerùm ignotarum quoque gentium uictor, qui propriarum rerum fidem ut bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat. Cæterum ut adhuc habuimus, inter septentrionem occidentemq́; profecta, grandi angulo Rheni ostia prospicit: deinde obliqua retro latera abstrahit, altero Galliam, altero Germaniam spectans: tum rursus perpetuo margine directi littoris ab tergore abducta, iterum se in diuersos angulos cuneat [g] triquetra, & Siciliæ maximè similis, plana, ingens, fœcũda, uerum ijs quę pecora quàm homines benignius alant. [h] Fert nemora, saltus, ac prægrandia flumina alternis motibus modò in pelagus, modò retro fluentia, & quædam gemmas margaritasq́; generantia. Fert populos regesq́; populorũ, sed sunt [i] inculti omnes, atque ut longius à continenti absunt, ita aliarũ opum ignari magis, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud ultro [k] corpora infecti. Causas autem & bella contrahunt, ac sic frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studioq́; ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modò aut pedite, uerùm & bigis & curribus, Gallicè armati. [l] Couinos uocant, quorum falcatis axibus utuntur. Supra Britanniam [m] Iuuerna est penè par spacio, sed utrinque ęqualis, tractu littorum oblonga, cœli ad maturanda semina iniqui, uerùm adeò luxuriosa herbis non lætis modò, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant. Cultores eius inconditi sunt, & omniũ uirtutum ignari, magis quàm aliæ gentes: aliquatenus tamen gnari, pietatis admodum expertes. Triginta sunt Orchades, angustis inter se diductæ spacijs. Septem [n] Hemodes contra Germaniam proiectæ, in illo sinu quem Codanum diximus. Ex ijs Codanonia, quam adhuc Theutoni tenent, ut magnitudine alias, ita fœcunditate antestat. Quæ Sarmatis aduersa sunt, ob alternos accessus recessusq́; pelagi, & quòd [o] spacia queis distant, modò operiuntur undis, modò nuda sunt, aliàs insulæ uidentur, aliàs una & continens terra. In his esse Oonas, qui ouis auium palustrium, & auenis tantum alantur: esse equinis pedibus Hippopodas, & Satmalos, quibus magnæ aures, & ad ambiendum corpus omne patulæ, nudis alioqui pro ueste sint, præterquam quòd fabulis traditur, autores etiam quos sequi non pigeat, inuenio.

pore Melæ clausam & incognitam, principum maximus, Romanorum *scilicet* Imperator *aperuit. Quis uerò ille* Imperator *fuerit incertum est, cum* Mela *nomen eius non explicet. Coniectura quidam ducuntur Claudium illum fuisse, qui &* Orchades *imperio adiecit, autore* Eusebio. *Cæterum quomodo* Britannia Germaniam Galliamq́; *prospiciat, uidere licet suprà libro primo capite tertio.* g ¶ Triquetra.) *Triquetræ figuræ est Anglia, si ab ea resecueris Scotiam, alioquin nescio quomodo tota insula ob Scotiæ in orientem exporrectionem, triquetram habitura sit figuram, Siciliæq́; trinacris similitudinem.* h ¶Fert nemora.) *Inter nemora* Britanniæ *celebratur potißimum Calydonia, & inter flumina primatum habent* Tamesis, *qui Londinum præterfluit, &* Tueda, *qui Scotiam ab Anglia diuidit. Regna iam multo tempore habuit duo, quæ nemini non sunt nota.*

i ¶ Inculti omnes.) *At hodie cultißimi sunt omnes, præsertim* Angliæ *habitatores: deinde & opulenti, quippe qui mercimonijs maximè sunt dediti, & copiam exhibent nobilis panni.* k ¶Corpora infecti.) *Inficiebant se Britanni herba glasto, de qua in Solino capite 35. in fine.*

l ¶ Couinos uocant.) *Est couinus rheda & uehiculi genus, cui olim falces longas adhibebant, quibus quicquid obuium ueniebat transfigebatur uel mutilum reddebatur.* m ¶Iuuerna.) *Hæc est* Hybernia, *de qua & capite 35. in Solino diximus sub literis d, e. Habes ibidem de Orchadibus sub litera l.* n ¶ Hemodes.) *Hæ uidentur esse insulæ illæ multiplices in Balthico sitæ mari, quas hodie uocant Selandiam, Fyonam, Scaniam, Gothiam, Vindlandiam, Suetiam, & Noruegiam, ex quibus Codanonia, id est, Scandia uel Scandinauia reliquas antecellit. Meminit autem Mela suprà capite quarto, Codani ingentis septentrionis sinus, qui succinum eijcit, de quo in Solino capite 33. diximus.*

o ¶Spacia quis distant.) *Queis pro quibus: & est sensus,* Sarmaticæ *insulæ ob maris fluxum refluxumq́;, modò faciẽ habent cõtinentis, modò insularũ. Quæ autẽ istæ sint insulæ, hodie non est compertum, nisi* Liuoniam *aut* Hyperboreorũ *regionem assignare uelis: sed hæ insulæ non sunt. Mela tamen recenset Oonas, id est Ouarios: est enim Græcis* ὠὸν *ouum.* Hippopodas, *qui pedes habent equinos.* Satmalos, *qui alio*

[p]Thule Belgarum littori oppoſita eſt, Graijs et noſtris celebrata carminib. In ea quòd ſol longè occaſurus exurgit, breues utiq; noctes ſunt: ſed per hyemem ſicut alibi obſcuræ, æſtate lucidæ, quòd per id tempus iam ſe altius euehens, quanq; ipſe non cernatur, uicino tamen ſplendore proxima illuſtrat: per ſolſtitium uerò nullæ, quòd tum iam manifeſtior non fulgorē modò, ſed ſui quoque partem maximam oſtentat. [q]Talga in Caſpio mari ſine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: ſed uicini populi quæ gignuntur, attingere nefas, & pro ſacrilegio habent, dijs parata exiſtimantes, dijsq; ſeruanda. Aliquot & illis oris quas deſertas diximus, æquè deſertæ adiacent, quas ſine proprijs nominibus Scythicas uocant. [r]Ab ijs in Eoum recurſus inflectitur, inq; oram terræ ſpectantis orientem pertinet. Hæc à Scythico promontorio appoſita, primùm omnis ob niues inuia eſt, deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythę ſunt [s]Androphagi, & Sagæ, diſtincti regione, quia feris ſcatet, inhabitabili. Vaſta deinde iterum loca belluæ infeſtant, uſq; ad montem mari imminentem nomine Thabin. Longè ab eo Taurus attollitur. Seres interſunt, genus plenum iuſtitiæ ex cōmercio, quod rebus in ſolitudine relictis abſens peragit.

nomine ἐνωτοκοῖτοι appellantur, & aures habere dicuntur dependentes uſque ad talos. Verum hæc Græcorum ſunt figmenta.

p ¶ Thule.) Hæc eſt Islandia, de qua multa ſcripſimus in Solino cap. 35. ſub litera h. q ¶ Talga.) Hanc Ptolemæus appellat Talcam. r ¶ Ab ijs in Eoum.) Subaudiendum, pelagus: ſic enim ſuprà libro primo uocat oceanum orientalem, cuius prima pars inhabitabilis eſſe perhibetur ob niues, & ſuccedens inculta ob immanes gentes, humanis carnibus ueſcentes, & ob ferarum ſylueſtrium multitudinem. Succedunt his Scythæ, iterumq; deſerta cum belluis uſque ad iugum incumbens mari, quod Thabin uocant. Sic hoc littus Eoi maris orientem uerſus Plinius deſcribit.

s ¶ Androphagi.) Id eſt, qui uiros deuorant, alio nomine Anthropophagi nominati. De Sagis, qui & Sacæ uocantur, ſuprà quoque diximus, nempe generale illud Scytharum eſſe nomen. Meminit autem & Solinus omniū iſtorum cap. 25. à principio.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VI. SCHOLIA.

Gades.) Nunc Caliz. Vrbem opulentam.) Gadiram. Erythia.) Nunc Berlingas. Britannia.) Nunc Anglia, comprehendit & Scotiam. Principum maximus.) Claudius Cæſar. Iuuerna.) Nunc Izlanth. Orchades.) Sunt enim regis Scotiæ. Codanonia.) Nunc Selandia. Ptolemæus uocat Scandiam. Sarmatis.) Polonis. Per hyemem obſcuræ.) Nam in hyeme eſt nox maxima. Aeſtate lucidæ.) Lucida nox dicitur in æſtate, quia ferè nulla eſt nox, quando ſol eſt in primo puncto cancri, uixq; durat momentum. Scythæ.) Quos Tartaros dicimus.

India. Cap. VII.

NOtiſsima India non Eoo tantum appoſita pelago, ſed & ei quod ad meridiem ſpectans Indicum diximus: & hinc Tauri iugis, ab occidente indefinita, tantum ſpacium littoris occupat, quantū per [a]ſexaginta dies noctesq; uelificantibus curſus eſt: ita multū à noſtris abducta regionibus, ut in aliqua parte eius [b]neuter ſeptentrio appareat, aliterq; quàm in alijs oris, umbræ rerū ad meridiem iaceant: cæterum fertilis, & uario genere hominum aliorumq; animalium ſcatet. Alit formicas non minores maximis canibus, quas more gryphorū aurum penitus egeſtum, cum ſumma pernicie attingentium cuſtodire cōmemorant. [c]Immanes & ſerpentes aliqui, ut elephan-

SCHOLIA CAPITIS VII.

De Indiæ patefactione, amplitudine, terminis & fertilitate iam multa ſcripſimus in Solino capite 65. ad quæ te lector mittimus, ne eadem bis in eodem uolumine ſcribere cogamur. a ¶ Sexaginta dies.) Plinius minorem aßignat numerum, qui ſic ſcribit: Complures totam ipſius longitudinem XL. dierum noctiumq; uelifico nauium curſu determinauere. Sed fieri poteſt ut XL. pro LX. fuerint ſcripta.

b ¶ Neuter ſeptentrio.) Senſus eſt, in aliqua parte Indiæ nec urſa maior nec minor uideri poſſunt, uſqueadeo porrigitur in meridiē, id quod uerū eſſe poterit de regno Malacha. Vide figuram Aſiæ quam in fine Solini huic uolumini adiecimus. Incolæ huius regni ſemper proijciunt umbrā meridianam in meridiem, niſi quando ſol fuerit in tropico capricorni aut prope. Habes de ſeptentrionibus quædam à nobis ſignata in Solino pag. 135.

c ¶ Immanes ſerpentes.) De his magnis ſerpentibus ſcribit quoque Solinus capite 65. facie 129.

elephantes morsu atque ambitu corporis afficiant. Tam pinguis alicubi, & tam feracis soli, ut in eo mella frondibus defluãt, lanas syluæ ferant, [d] arundinum fissa internodia ueluti nauitas binos & quædam ternos etiam uehant. Cultorum habitus moresq́ dissimiles: lino alij uestiuntur aut lanis quas diximus: alij ferarum auiumq́ pellibus, pars nudi agunt, pars tantum obscœna uelati, alij humiles paruiq́, alij ita proceri & corpore ingentes, ut elephantis etiam & ibi maximis, sicut nos equis, facilè atq́ habiliter utanť. Quidam nullũ animal occidere, nulla carne uesci optimũ existimant: quosdam tantum pisces alunt: quidã proximos parentesq́ priusq́ [e] annis aut ægritudine in maciẽ eant, uelut hostias cædũt, cæsorũq́ uisceribus epulari fas & maximè pium est: at ubi senectus aut morbus incesit, procul à cæteris abeũt, morteq́ in solitudine nihil anxij expectant. Prudentiores eis quibus ars studiumq́ sapientię cõtingit, nõ expectant eam, sed ingerendo semet ignibus læti & cum gloria accersunt. Vrbium quas incolunt (sunt autẽ plurimæ) Nysa est clarissima & maxima. Montiũ Meros Ioui sacer. famam hinc præcipuam habent, quòd in illa genitum, in huius specu Liberum arbitrantur esse nutritum: unde Grecis autoribus ut femori Iouis insutum dicerent, aut materia ingessit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gangem [f] Palibotri: à Gange ad Iolida Nysij, ubi magis quàm ubi habitetur exæstuat: atrę gentes, & quodammodo Aethiopes. Ab Iolide ad Cudum recta sunt littora, timidiq́ populi, & marinis opibus affatim dites. Tamos promontorium est quod Taurus attollit: collis, alterius partis angulus, initiumq́ lateris ad meridiem uersi. Ganges & Indus amnes: ille multis fontibus in [g] Hæmodo Indiæ monte conceptus, simul unum alueum fecit, fit omniũ maximus, & alicubi latius: quando angustissimè fluit, decem millia passuum patens, in septem oras dispergiť. Indus ex monte Paropamiso exortus, & alia quidẽ flumina admittit, sed clarissima Cophen, Acesinen, Hydaspen, conceptamq́ pluribus alueis undam lato spacio trahit: hinc penè Gangem magnitudine exæquat: pòst ubi aliquot sæpe magnis flexibus cingit iugum, ingens iterum rectus solidus'que descendit, donec ad læuam dextramq́ se diducens, [h] duobus ostijs longè distantibus exeat. Ad Tamum insula est [i] Chryse, ad Gangem Argyre: altera aurei soli (ita ueteres tradidere) altera argentei: atque ita ut maximè uidetur, aut ex re nomen, aut ex uocabulo ficta fabula est. Taprobane aut grandis admodum insula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur: sed quia habitatur, nec quisquam circum eam esse traditur, propè uerum

secundũ signaturam nostram. d ¶*Arundinum fissa internodia.)* Plinius: *Arundines tantæ sunt proceritatis, ut singula internodia alueo nauigabili ternos interdum homines ferant. Porrò de moribus Indorum multa scripsimus in Solino memorato capite, pagina* 126. e ¶*Annis aut ægritudine.) Quum quis ægrotat, familiares eius interimunt eum: nam aiunt illum morbo tabescentem, carnes quoq; corrupturũ, ideo necant eum dum adhuc uiuit & integer est. Meminit & Solinus in memorato capite pagina* 127. *huius peruersæ consuetudinis. Habes eadem pagina de Nysa & monte Mero, in cuius pede Nysa sita est: & ubi nugantur Liberum patrem natum et educatũ, aut materia, id est, argumentum fabulæ idoneum Græcis autoribus ingeßit: aut error, si ita re ipsa contigisse crediderunt.* f ¶*Palibotri.) Populi sic dicti à Palibotra amplißima ciuitate, quam Ptolemæus uocat Palimbotram, ut indicauimus in Solino sub litera e, pagina scilicet* 127. *Sic à Nysa Nysij populi, qui extenduntur à Gange usque ad Iolida promontorium, ubi maiores sunt æstus quàm alibi ubi habitatur.* g ¶*Hæmodo.) Alij scribunt Emodo: unde Solinus asserit auspicari Indiam ab Emodis montibus & Indo flumine, qui Indus postquam prodire cœpit unum facit alueum, sed corriuantibus plurimis amnibus fit maximus, ut etiam Nilo æqualis esse à quibusdam dicatur. Hunc ex Paropamiso monte primùm nasci Mela hic asserit, qui Tauri montis pars est, sicut & Emodus atque Imaus. Ganges uerò Indo longè maior, incertis secundum quorundam sententiam oritur fontibus, & suscipit decem & nouem amnes, fitq; tantus ut in quibusdam locis stagnum esse uideatur, de quo uide in Solino pagina* 126. h ¶*Duobus ostijs.) Ptolemæus scribit Indum septem ostijs ingredi mare.* i ¶*Chryse.) De his insulis nonnihil scripsimus in Solino pagina* 127. *sub litera f. De Taprobane autem apud eundem habes proprium caput, nempe* 66. *cum scholijs.* k ¶*Quæ*

est. Contrà inde illa ostia sunt [k] quæ uocant Solis, adeò inhabitabilia, ut ingressos uis circunfusi aëris exanimet confestim: & inter ipsa ostia rara tenet regio, ob ęstus intolerabiles, alicubi cultoribus egens. Inde ad principia rubri maris pertinẽt inuia atq; deserta humus, & cineri magis fit quàm pulueri similis: ideoq; per eam rara & non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem & Arusacem notissima accepimus. Rubrum mare Græci, siue quia eius coloris est, siue quia ibi Erythras regnauit, [l] ἐρυθρὰν θάλασσαν appellant, procellosum, asperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cætera capax. primò recedenteis oras æqualiter impellit, & ut non intret interius, aliquantum patens sinus erat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosq; iterum sinus aperit: Persicus uocatur [m] dictis regionibus propior, Arabicus ulterior.

k ¶Quæ uocant solis.) Meminimus huius insulæ in Solino pagina 139. sub litera e. Habes eodem loco itinerarium ab India usq; ad mare rubrum, nisi quòd fluuiorum Tuberonis & Arusaces nulla fit mentio. Maris rubri descriptionem inuenies capite 46. l ¶ἐρυθρὰν θάλασσαν.) Id est, rubrũ mare: nõ quòd aquæ eius sint rubræ, sed ita appareant ob arenæ ruborem. m ¶Dictis regionibus propior.) Littori scilicet Indico & Carmaniæ, cuius tamen Mela non meminit, sed Solinus.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VII. SCHOLIA.

Eoo.) *Orientali.* Neuter Septentrio.) *Nauigantes oppositum dixere.* Nysa.) *Celebrata ob Dionysium siue Liberum, ibi nutritum.*

Sinus Persicus. Cap. VIII.

PErsicus quà mare accipit, utrinq; rectis lateribus grande ostium, quasi ceruice complectitur: deinde terris in omnẽ partem uastè & æqua portione cedentibus, magno littorũ orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici & os arctius, & latitudo minor est: [a] maior aliquanto recessus, & multò magis longa latera. Init penitus, introrsusq; dum Aegyptum penè & montem Arabiæ Casium attingit, quodam fastigio minus ac minus latus, & quo magis penetrat angustior. Ab ijs quæ diximus ad sinum Persicum, nisi ubi [b] Chelonophagi morantur, deserta sunt. In ipso [c] Carmani nauigantium dextera positi, sine ueste ac fruge, sine pecore ac sedibus, piscium cute se uelant, carne uescuntur, pręter capita toti corpore hirsuti. Interiora Gedrosi, dehinc Persæ habitant. Cethis per Carmanios, suprà Andanis & Corios effluunt. In parte quę pelagi ostio aduersa est, Babyloniorũ fines Chaldæorumq; sunt: & [d] duo clari amnes, Tigris Persidi propior, ulterior Euphrates. Tigris ut natus est, ita descendens usque ad littora permeat. Euphrates immani ore aperto non exit tantum unde oritur, sed & uastè quoq; decidit: nec secat continuò agros, sed latè diffusus in stagna, diuq; sedentib. aquis & sine alueo patulis piger, pòst ubi marginem rupit uerè fluuius est: acceptisq; ripis celer & fremens per Armenios & Cappadocas occidentem petit, ni Taurus obstet, in nostra maria uenturus.

SCHOLIA CAP. VIII.

Scribit & Solinus de Persico sinu cap. 68. sed nõnihil dissentit à Mela, ponens scilicet duos sinus, quos Mela unum dicit esse sinum, sed qui duas habet partes. Figuram utriusq; sinus aut partis habes in descriptione Asiæ maioris, in fine Soliniani operis. Aßimilat autem Mela Persicum sinum capiti humano, ut teneant angustiæ introitus locum colli uel ceruicis, mare autem intra collectum capitis repræsentet typum.

a ¶Maior aliquanto recessus.) Pertingit enim sinus Arabicus, quẽ Israëlitæ dum ex Aegypto ducerentur transierunt, ferè usque ad mare mediterraneum, intercedente scilicet terræ interuallo 125. mill. passuũ.

b ¶Chelonophagi.) Est χελώνη Græcis testudo: unde qui testudine & ostreis uescuntur, uocantur Chelonophagi. Meminit & Solinus horum capite 67. in fine.

c ¶Carmani.) Qui sese ex oceano meridiano in Persicum recipiunt sinum, ijs ad dextram obuia fit Carmania, cui ab oriente iungitur Gedrosia &c. Vide memoratã figuram. Describit & Solinus cap. 67. mores Carmanorum, meminit quoq; ibi Ichthyophagorũ. Fluuiorum uerò Cethis, Andanis & Corij, mentionem faciunt Plinius & Ptolemæus tabula Asiæ sexta.

d ¶Duo clari amnes.) De Tigri & Euphrate diximus in Solino cap. 50. Hi autoritate Plinij & Ptolemæi in Babylonia confluunt, & uno maximo riuo decurrunt in Persicum sinum: reliqui autem scriptores qui terra absorberi Euphraten asserũt, er-

uenturus. Inde ad meridiem auertitur, & primùm Syros, tum Arabas ingressus, non perdurat in pelagus, uerùm ingens modò & nauigabilis, inde tenuis riuus despectus emoritur, & nusquam manifesto exitu effluit ut alij amnes, sed deficit. [e]Alterum latus ambit plaga quæ inter utrunque pelagus excurrit, Arabia dicitur, cognomen Eudæmon, angusta, uerùm cinnamomi & thuris, aliorumq; odorum maximè ferax. Maiorem Sabęi tenent partem, ostio proximam & Carmanis: contrariam partem Macæ, quæ inter ostia ostenditur, syluæ cautesq; exasperant. Aliquot sunt [f]in medio insulæ sitæ, Ogyris, quòd in ea Erythrę regis monumentum est, magis clara quàm cæteræ.

rare deprehenduntur. Vide si libet quartā Asianam Ptolemæi tabulam. e ¶Alterū *latus.) Latus, inquit, dextrum sinus Persici habet Carmaniam, sinistrum autem Arabiā Felicem, quæ inter sinum Arabicum & sinum Persicum in meridiē excurrit: de cuius felicitate inuenies multa in Solino cap. 46. Porrò Sabæos Ptolemæus ponit ad littus maris rubri, haud longè supra emporiū Ocelis. Macas uerò ponit, sicut & Mela, iuxta ostium pelagi labentis in sinum Persicū.*

f ¶In medio insulæ.) Inter sinum Arabicum & Persicum, è regione Arabiæ Felicis, inueniuntur aliquot insulæ, præsertim Ogyris, quæ ob sepulchrum Erythræ regis clara habetur.

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. VIII.

Gedrosi & Persæ.) Hæc sunt Sophu: & hæ regiones uocantur Turquestam.

Sinus Arabicus. Cap. IX.

Alterum sinum undique Arabes incingunt: ab ea parte quæ introëuntibus dextra est, urbes sunt Carrę, & [a]Arabia, & Gandamus: in altera ab intimo angulo prima, Beronice, inter Heroopoliticum & Scrobilum: deinde inter promontoria Moronenon & Colaca, Philoteris & Ptolemais: ultrà Arsinoë & alia Beronice, tum sylua quæ [b]hebenum odoresq; generat, & manu factus amnis, ideoq; referēdus, quòd ex Nili alueo [c]dioryge abductus, extra sinum uerum inflexus, & non rubri maris pars, bestijs infesta, ideoq; deserta est. Partem Candæi habitant, hi quos ex facto, quia serpētibus uescunt̄, Ophiophagos uocant. Fuere interius [d]Pygmæi minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa uolucrū, multa serpentum genera. De serpentibus memorandi maximè, quos paruos admodum, & ueneni præsentis, certo anni tempore ex limo concretarū paludium emergere, in magno examine uolantes Aegyptum tendere, atq; in ipso introitu finiū ab auibus quas [e]Ibidas appellāt, aduerso agmine excipi, pugnaq; cōfici traditū est. De uolucrib. præcipuè referenda Phœnix, semper unica: nō enim coitu concipit̄ partúue generat̄, sed ubi quingentorū annorū æuo perpetua durauit, super exaggeratam uarijs odoribus struem sibi ipsa incubat, soluiturq;, deinde putrescentiū membrorū tabe concrescens, ipsa se cōcipit, atq; ex se rursus renascitur: cum adoleuit, ossa pristini corporis inclusa myrrha Aegyptum exportat, atque in urbem quam Solis

SCHOLIA CAP. IX.

Sinum Arabicū totum asserit Mela incingi Arabibus, qui Africam extendit ad Nilum, & non ultra ad mare rubrū, ut quidam alij faciunt. Sed arbitraria est hæc terrarum diuisio, limitumq; constitutio.

a ¶Arabia.) Ptolemæus ponit Arabiam urbem & emporium ante ingressum maris rubri. Vrbes autem in aduerso maris rubri littore hic enumeratas, hoc est, quæ Aegyptiorum & Aethiopum sunt, alio describit ordine quàm Mela hoc loco faciat. Nam Arsinoën ponit ferè in fine maris rubri, & Ptolemaidem è regione Meroës insulæ. Sūt tamen qui asserunt in hoc littore inueniri duas Arsinoës & tres Berenices, uel ut alij scribunt, Beronices. In una est maris rubri portus, ut habes apud Solinum capite 67.

b ¶Hebenum.) De ista arbore scripsimus multa in Solino pag. 132. sub litera z. Porrò per odores intellige hic aromata.

c ¶Dioryge.) Est dioryx fossa manu facta, & huiusmodi fossæ multæ factæ sunt in Aegypto ad irrigandū terram, & ad nauigandū de loco in locū. d ¶*Pygmæi.) Meminimus Pygmæorū in Solino cap. 15. sub litera g. Scribit quoq; Plin. quosdam tradidisse, Pygmæos habitasse ante paludes è quibus Nilus oritur.* e ¶*Ibidas.) Scribit Solinus multa cap. 40. de uarijs serpentum differentijs, quæ in Africa inueniuntur. De Ibide uerò aue habes in eodē, pag. 95. sub litera p. & de Phœnice pag. 98. sub litera k.*

f ¶Ceraunijs saltibus.) Ceraunij saltus uocantur, qui fulminibus tanguntur, & tales dicit Mela esse in Aethiopia apud Troglodytas è regione Ocelis promontorij.

appellant, fragrantibus nardo bustis inferens, memorando funere consecrat. Ipsum promontorium quo id mare clauditur,[f] à Ceraunijs saltibus inuium est.

PETR. IOANNES OLIVARIUS IN CAP. IX.

Caput 9. nihil habet, nisi Solis urbē, quā Heliopolin alij uocarūt, iuxta sinū Arabicū: ad quā uenere filij Israël.

Aethiopia. Cap. X.

AEthiopes ultra sedent, Meroëni habēt terrā, quā Nilus primo ambitu amplexus insulā facit: pars quia uitæ spaciū dimidio ferè q̃ nos lōgius agūt, Macrobij: pars quia ex Aegypto aduenere, dicti[a] Automolæ, pulchri forma, ęqui corporis, parūq; ueneratiores, uelut optimarū alumni uirtutū. In illis mos est, cui potissimū pareāt, specie ac uirib. legere. Apud hos[b] plus auri q̃ Persis est: ideo q̃d minus est, preciosius censent. Aere exornant, auro uincula sontiū fabricāt.[c] Est locus apparatis epulis semper refertus, & quia ut libet uesci uolentib. licet, ἡλίυ τράπεζαν appellant: & quæ passim apposita sunt, affirmāt innasci subinde diuinitus.[d] Est lacus, quo perfusa corpora quasi uncta pernitent, bibitur idem, adeò est liquidus, & ad sustinenda quę incidūt aut immittunt infirmus, ut folia etiā proximis decisa frōdibus, nō innatantia ferat, sed pessum & penitus accipiat. Sūt & sæuissimę feræ, omni colore uarij Lycaones, & quales accepimus Sphingas. Sunt mirę aues cornutæ Tragopomones, & equinis aurib. Pegasi. Cæterū oras ad Eurū sequentib. nihil memorabile occurrit, uasta omnia uastis præcisa montibus,[e] ripæ potius sunt q̃ littora. Inde ingens & sine cultorib. tractus:[f] dubiū aliquādiu fuit, esset'ne ultra pelagus, caperet'ne terra circuitū, an exhausta fructu sine fine Africa se extenderet. uerū si[g] Hanno Carthaginēsis, exploratū missus à suis, cū per oceani ostia exisset, magnam partē eius circūuectus, nō se mari, sed cō meatu defecisse memoratū retulerat: & Eudoxus quidam auorū nostrorū temporib. cum Latyrum regem Alexandrię profugeret, Arabico sinu egressus, per hoc pelagus, ut Nepos affirmat, Gades usq; peruectus est, ideo eius oræ nota sunt aliqua. Sunt aūt trans ea quæ modo deserta diximus,[h] muti populi, & quibus pro eloquio nutus est: alij sine sono lingue, alij sine linguis, alij labris etiā cohęrentib. nisi quod sub narib. etiā fistula est per quā bibere auent: sed cū incessit libido uescēdi, grana singula frugū passim nascentiū absorbere dicunt. Sunt quibus ante aduentum Eudoxi adeò ignotus ignis fuit, adeoq; usus mirū in modū placuit, ut amplecti etiā flammas, & ardentia sinu abdere, donec noceret, maximè libuerit.[i] Super eos grandis littoris flexus grandē insulam includit, in qua tantū fœminas esse narrant, toto corpore hirsutas, & sine coitu mariū sua spōte fœcūdas, adeò asperis efferisq; moribus, ut quædam cōtineri ne reluctent, uix uinculis possint. Hoc Hanno retulit, & quia detracta occisis coria pertulerat, fides habita est. Vltra hunc

sinum

SCHOLIA CAP. X.

Vltra Arabicū sinū ad occidentē est Aethiopū regio, quæ prius Aetheria & Atlantia dicta fuit, postea uerò à Vulcani filio Aethiope, Aethiopia appellata, ut Plin. scribit lib. 6. ca. 30. Porrò Meroëni sunt qui Meroën inhabitāt, insulā scilicet quā Nilus primā ab ortu suo facit, et cuius incolæ Macrobij, id est, lōgæui uocātur. De hac insula tractatur et in Solin. cap. 45. De Macrobijs uerò habes apud eundē pag. 85. a ¶*Automolæ.) Sic uocati sunt profugæ Aegyptij qui uenerūt in Aethiopiā.* b ¶*Plus auri.) Solin. scribit pag. 87. formicas pedibus eruere arenas aureas.* c ¶*Est locus apparatis epulis.) Idem refert Solin. pag. 85. Est autē* ἡλίυ τράπεζα *Solis mensa, ut in Solino quoq; retulimus.* d ¶*Est lacus.) Eadē ferè uerba recitat Solinus loco iam memorato. De Lycaonibus habes pag. 87. sub litera t, & de Sphingib. pag. 82. sub litera k. De Tragopa aue & Pegaso cap. 43.* e ¶*Ripæ potius.) Littora sunt plana & quæ sensim in alueum descendūt, ripæ autē præcipitiū habent & asperitatem.* f ¶*Dubiū aliquandiu fuit.) Hodie nullū amplius est dubiū, cum ex Hispania frequens sit nauigatio per meridiem in orientem, ut suprà quoq; ostendimus.*

g ¶*Hanno.) Describit & Plin. Hannonis nauigationē cap. 69. libri 2. in hæc uerba: Hanno Carthaginis potentia florēte, circū uectus à Gadibus ad finem Arabiæ, nauigationē eam prodidit scripto. Meminit quoq; Solinus huius regis cap. ult.* h ¶*Muti populi.) Scribit & Solin. de his monstris pag. 85.* i ¶*Super eos.) Post monstra illa, inquit, quæ in interioribus Aethiopiæ inueniri à quibusdā asserūtur, occurrit grandis insula, quæ Gorgonū est sedes, de qua Solinus nonnihil scribit cap. ult. Quòd Gorgonum mulieres sine marium concubitu gignāt, fabulosum est, & nunquam à seculo auditū.*

k ¶θεῶν

ſinum mons altus, ut Græci uocant [k] θεῶν ὄχημα, perpetuis ignibus flagrat. ultra montem uiret collis longo tractu, longis littoribus obductus, unde uiſuntur patentes magis campi, quàm ut proſpici poſsint, [l] Panum, Satyrorumq́. Hinc opinio ea fidem cepit, quòd quum in his nihil culti ſit, nullæ habitantiũ ſedes, nulla ueſtigia, ſolitudo in diem uaſta, & ſilentium uaſtius, nocte crebri ignes micant, & ueluti caſtra latè iacentia oſtenduntur, crepant cymbala & tympana, audiũturq́ tibiæ ſonantes maius humanis. Tunc [m] rurſus Aethiopes, nec tam dites ut hi quos diximus, nec ita corporibus ſimiles, ſed minores incultiq́ ſunt, & nomine Heſperio. In horum finibus fons eſt, quem Nili eſſe aliqua parte credibile eſt, Nuchul ab incolis dicitur: & uideri poteſt non alio nomine appellari, ſed à barbaro ore [n] corruptius. Alit & flumen, & minora quidem, eiuſdem tamen generis animalia gignens: alijs omnibus in oceanũ uergentibus, ſolus in mediam regionem ad orientem abit, & quonam exeat incertũ eſt. Inde colligitur Nilũ hoc fonte conceptũ, actumq́ aliquandiu per inuia, & ideo ignotũ, iterum ſe ubi ad Eoa proceſſerit oſtendere: cęterum ſpacio quo abſcondit̃ effici, [o] ut hic aliò cedere, ille aliunde uideatur exurgere. [p] Catoblepas nõ grandis fera, uerùm graue & prægrande caput ægrè ſuſtinens, atq́ ob id in terram plurimũ ore cõuerſa, apud hos gignitur, ob uim ſingularẽ magis etiam referenda, quòd cum impetu morſuq́ nihil unquam ſæuiat, oculos eius uidiſſe mortiferum. Contra eoſdem ſunt [q] inſulæ Gorgones, domus (ut aiunt) aliquando Gorgonum. Ipſæ terræ promontorio; cui [r] ἑσπέρου κέρας nomen eſt, finiuntur.

k ¶θεῶν ὄχημα.) *Hoc eſt, deorum uehiculum aut ſedes.* *l* ¶Panum.) *De Aegipanibus habes apud Solinum capite 44. & de Satyris pagina 82. ſub litera k.*
m ¶Rurſus Aethiopes.) *Hi uidentur eſſe Nigritæ, Senegæ, Gambrenſes, Sagres, & alij populi qui oram inhabitant Africæ occidentalem, etiamſi infrà de his gentibus peculiarem faciat mentionẽ. Porrò de fontibus & curſu Nili multa ſcripſimus in Solino cap. 45.* *n* ¶Corruptius.) *Barbari Nili originem corruptè uocant Nuchul, ſed à Latinis uocatur Niger & Nigris & Nigri.* *o* ¶Vt hic aliò cedere.) *Senſus eſt: Fons Nili uidetur in aliam plagam deſtinare curſum ſuum quàm in ſeptentrionem, & Nili quoq; curſus in alia plaga uidetur habere originem quàm apud Nigritas.* *p* ¶Catoblepas.) *Sunt qui Catoblepam & baſiliſcum unũ dicunt eſſe animal, quod oculis aſpicientes inficiat.* *q* ¶Inſulæ Gorgones.) *Situm harum inſularum expreſsimus in tabula Aſiæ Solino in fine adiecta.* *r* ¶ ἑσπέρου κέρας.) *Hoc eſt, Heſperi cornu. De hoc promontorio nos quoque ſcripſimus in Solino capite ultimo ſub literis c & h. Plinius capite 31. libri ſexti de eo ſic ſcribit: Promontorium quod uocamus Heſperionceras, inde primùm circumagente ſe terrarum fronte in occaſum ac mare Atlanticum. Inter hoc & Theonochema montem quatridui nauigationem intereſſe alibi reſt[illegible].*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. X. SCHOLIA.

Primo ambitu.) Nam alios facit Nilus in Tachempſo, Elephantide, & Delta. ἥλιου τράπεζαν.) *Solis menſam.* *Dubium aliquando fuit.) Nunc tota illa regio eſt explorata.* θεῶν ὄχημα.) *Deorum uehiculum.* *In horum finibus fons eſt.) In fine Aethiopum occidentalium.* *Fons.) Nunc Palus nigra, & fluuius inde procedens, Niger fluuius à Luſitanis dictus. Hunc eundem fontem nos in charta noſtra Africana Nili fontem fecimus, ſequuti nõ modo Melam, ſed eos qui noſtro ſeculo regionem illam uiderunt. Luſitani primi ex noſtris per fluuium Aſenagam, & fluuium Gambre uecti, illuc uenerunt: & cum ſciſcitarentur ex eis qui ad mercatum Hodeni uenirent de progreſſu fluuij, reſponderunt Arabes, hunc eundem Nilum eſſe.* *Actum aliquandiu per inuia.) A Garamantibus uſque ad montes Lunæ.* *Vbi ad Eoa.) Id eſt, ad montes Lunæ, uerſus orientem.* ἑσπέρου κέρας.) *Id eſt, Heſperi cornu.*

Atlantici maris inſulæ, & terminus.

Cap. XI.

INde incipit frõs illa, quæ in occidentem uergens, mari Atlantico abluit̃. Prima eius Aethiopes tenent. media nulli: nam aut exuſta ſunt, aut arenis

SCHOLIA CAP. XI.

Vltra Gorgones inſulas, quæ è regione extremi Africæ cornu ſitum habent, reflectitur maris ora in occidentem, occurrũtq; nauigantibus multa promontoria & terræ frontes, præſertim Caput album & Caput uiride, regnum Gambri & regnum Melli,

obducta, aut infesta serpentib. Exustis insulæ appositæ sunt quas Hesperidas tenuisse memoratur. In arenis mons est satis de se cõsurgens, uerùm incisis undiq; rupibus præceps, inuius, & quo magis surgit, exilior: qui quod altius quàm conspici potest, usq; in nubila erigitur, cœlum & sydera non tangere modò uertice, sed sustinere quoq; dictus est. Contrà [a] Fortunatæ insulæ abundant sua sponte genitis, & subinde alijs super alijs innascentibus nihil solicitos alunt, beatius quàm aliæ urbes excultæ. Vna singulari duorum fontium [b] ingenio maximè insignis: alterum qui gustauere, risu soluuntur in mortem: ita affectis remedium est ex altero bibere. Ab eo tractu quẽ feræ infestant, proximi sunt [c] Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos serpere magis quàm ingredi referunt. Deinde Pharusij, aliquando tendente ad Hesperidas Hercule dites, nunc inculti, & nisi quòd pecore aluntur, admodum inopes. Hinc iam lætiores agri, amœniq; saltus. Terotæ & Berini [d] ebore abundant. Nigritarum Getulorumq; passim uagantium, [e] ne littora quidem infœcunda sunt, purpura & murice efficacissimis ad tingendum, & ubiq; quæ tinxere clarissima. Reliqua est ora Mauritaniæ exterior, & in finem sui [f] fastigian=

& innumeræ gentes, etiamsi quædam intercipiantur loca, quæ aut solis ardoribus exusta sunt, aut arenis obducta, aut serpentibus infesta, & ob id habitari ab hominibus nequeant. E regione exustarũ terrarũ Hesperidum insulæ inueniuntur, de quibus in Solino cap. 37. Ex arenis consurgit mons Atlas asper & squalens, ut in Solino quoq; ostendimus pag. 68. sub litera f. a ¶Fortunatæ insulæ.) *Hæ hodie Canariæ uocantur, ut in Solino indicauimus cap. ultimo.*

b ¶Ingenio.) *Capitur hic ingeniũ pro natura seu naturæ qualitate. Ostendimus proinde in Solino cap. 42. & 43. sub litera k, quàm miri in diuersis terris inueniantur fontes.* c ¶Himantopodes.) *Hi sunt loripedes qui claudi sunt natura uel casu, & ad cursum inepti.* d ¶Ebore abundãt.) *Fert enim illa regio elephantes, sed syluestres, neq; ibi cicures fiunt aut domantur ut alibi gentium. Capiuntur in nemoribus ubi cœni plurimum cernitur: nam id genus animalium suapte natura ut sues in cœnu uolutantur creberrimè. Nigritæ ergo pone arbores delitescũt, ac prætereũtibus elephantis sagittas & uenabula infigunt, saliuntq; miro modo de loco in locum, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantũ, qui cum maxima mole prægrauetur, nequit insidiantis ictus uelocissimos euitare. Si tamẽ id tentarent in locis apricis & patentibus Nigritæ, in eis potissimum ubi nullæ uisuntur arbores, non euaderent uires elephantorum, quandoquidem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat, etiam non currens, sed gradatim incedens, id quod efficit animalis uasta magnitudo: & ubi usu uenit ut irato omine elephas in agris patentibus hominem sit consequutus, non aliter lædit quàm promuscide: hac enim homines corripit circumamplexu, & adeò iacit in sublime, ut sæpenumero correpti hoc modo, prius efflent animam quàm terram contigerint. Hæc elephantis promuscis non multum absimilis est labro suillo. In hoc differunt, quòd huic ea est uolubilis ad nutum, ut modò uibret, modò pro libito retrahat. Non efferantur tamen nisi prouocati: nec hominem lædunt, nisi prior iniuriam intulerit ipse. Notauimus & quædam de huius animalis natura in Solino capite 38. sub literis a & e atq; f.* e ¶Ne littora quidem infœcunda.) *Vnde scribit Cadamustus horum littorum explorator in hunc modum: Post Caput uiride littora se sinuant, & in ipso recessu fit sinus pulcherrimus: terra est plana & referta arboribus innumeris, quibus non prius decidunt folia quàm alia subnascantur: uirent semper: & licet distent à mari iactu arcus, uidentur tamen à longe ipsa contingere maria. Et cum uarias orbis partes peragrauerim, cum ad ortum tum ad occasum, nusquam uidi amœniorem regionem. Ea compluscculis irrigatur fluuijs, sed quia nauiũ sunt impatientes, eorum nõ meminimus. In regno tamen Senegæ, quod citra Caput uiride est, uinum, triticũ, siligo, hordeum, & auena nõ producitur iniuria candentis syderis, cum præsertim ibi mensibus nouem iugiter non pluat, uidelicet ab Octobre usq; in Iulium, & efficit ut iacta semina nõ germinent ob terræ calorem nimium: producit tamen milium, fabas & fasiolos omne genus, quæ omnia nusquam elegantiora uisuntur. Sunt fasioli instar nucis auellanæ fabberimè facti, diceres torno aliquo insculptos ac striatos, adeò uariantis naturæ ars in eis ludit, res uisu conspicua. Fabæ uerò largiores & proceriores rubent colore uiuacissimo, aliæ albicant, cernuntur uisu conspectiores: mense Iulij seminantur, Septembri leguntur. Cum autem tellus cœlesti rore perfunditur, id est, uberiori pluuia, tum terrã mirũ in modum colunt: nõ amplius quàm trimestri spacio seminant & legunt sata. Ignaui sunt cultores, & uix tantum seminant, quantum ad uictum sit sufficiens: uerum quia terra est feracissima, suapte natura quamplurima producit. His potum præbet succus palmæ, lac & latices: nec ea est palma quæ fert cariotas. Vt autem uberiorem habeant succi prouentũ, arbores sauciant, & statim prosilit succus uberrimus, ut die noctuq; binas uel ternas excipiant mensuras. Huius*

succi

[f] fastigiantis se Africæ nouissimus angulus, iisdem opibus, sed minus diues, ceterũ solo etiam ditior, & adeò fertilis etiam, ut frugum genera non cum serant modò benignissimè procreet, sed quædam profundat etiam nata. Hic [g] Antæus regnasse dicitur, & signum quod fabulæ clarum prorsus ostenditur, collis modicus resupini hominis imagine iacentis, illius, ut incolæ ferunt, tumulus: unde ubi aliqua pars eruta est, solent imbres spargi, & donec effossa repleantur, eueniunt. Hominum pars syluas frequentant, minus quàm quos modò diximus uagi. Pars in urbibus habitant, quarum ut inter paruas opulentissimæ habentur, procul à mari, [h] Gildano, Dulbritrania: propius autem, Sala & Lixo, flumini Iunxo proxima. Vltrà est colonia & fluuius Gna, & unde initium fecimus Ampelusia, in nostrum iam fretum uergens promontorium, operis huius atque Atlantici littoris terminus.

succi incredibilis est suauitas, ut etiam instar uini inebriet, ni aqua immixta fuerit: reseruatus tamen, indies amittit suauitatẽ. Fructus habẽt multiplices, nec nostris absimiles, suaues sunt licet syluestres. f ¶*Fastigiantis se.) Suprà lib. 1. cap. 5. uocat fastigium illud Ampelusiam & Mulucham.*

g ¶*Antæus.) Nomẽ gigantis est, Neptuni ex terra filij, magno ac procero corpore, quippe qui cubitis quadraginta adoleuerit in Libya apud Lixum oppidũ, à flumine Mauritaniæ eiusdem nominis ita uocatum, qui locus Antæi regia dicitur, robore ac fortitudine nemini cedentis. Hic quoties membra labore defecta essent, tactu terræ ea recreabat: quem Hercules palæstra pectori astrictum expirare coëgit.* h ¶*Gildano.) Scripsit Mela diligenter de his urbibus, quia patria eius nõ multũ absuit à Mauritaniæ occidentali ora: ab huius oræ angulo cœpit lustrare uniuersum orbem, tandemq; reuersus ex Indiæ partibus, cursum sui laboris ad eundem terminauit angulum.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XI. SCHOLIA.

Inde.) Id est, à capite quod Verde Lusitani uocant. Frons.) Africæ usq; ad Ampelusiam, id est, caput Canteri. Aethiopes.) Pars regni Nigritarum. In arenis mons est.) Atlantem intelligit, dictus uulgò Maiuste. Fortunatæ.) Nunc dictæ Canariæ. Pharusij.) Nunc Asenagi. Nigritarum.) Lata est regio Nigritarum: à fluuio Asenaga usq; ad æquinoctialem, totum illum tractum possident. Ab occidente terminantur ostio Asenagæ fluuij, à meridie parte oceani, quæ est inter ostium Asenagæ usq; ad caput Sancti Ioannis: ab oriente tractu fluuij Nigri, à Garamantibus usq; ad æquinoctialẽ: à Septentrione eiusdem fluuij tractu, à Nigra palude usq; ad uallem Garamanticam, ut ex nostra charta Africana facilè cuiuis manifestum erit. Hæc regio nunc diuisa est in regnum Mellis, & regnum Guineæ. Pars fertilis, ea uidelicet quæ est à fluuio Asenaga usque ad caput Manti: sed ab hoc capite usq; ad caput Sancti Ioannis, arida & sterilis. Mauritaniæ.) Exterioris, quæ olim dicta est Tingitana, nunc diuisa in prouinciam Tanger, regnum Fez, & prouinciam Marruecos: quanquam sunt, qui addant prouinciam Asaphi, ubi est Asamor. Procul à mari.) Constat nunc Babam, hoc est, Fez esse mediterraneam, & opulentissimam. Hæc & alia quorum meminit Pomponius, in charta nostra Africana aperta sunt: ad quam mittimus Geographiæ studiosum.

LIBRI TERTII ET VLTIMI POMPONII MELAE VNA CVM SCHOLIIS FINIS.

ALIQVOT GEOGRAPHICAE.

Vrbs & Oppidum ædificia continent.
Ciuitas uerò ciues.
Fluuius, quòd fluat.
} ex Nonio Marcello.

Amnis, quòd ambiendo fluat: ex Varrone.

Fretum, angustum est mare inter duas terras.

Isthmos, arcta terra, inter duo maria.

Promontorium, à prominendo: pars montis, quæ mari prominet.

Chersonesus lingua communi, & Cherronesus lingua Laconica, terra est ferè insula: Latini uocant peninsulam.

Insula, est terra aquis circundata.

Continens, terra est alteri ita continua, ut inde absque marina nauigatione omnes tres partes terræ peragrare posśimus.

Sinus, metaphoricè dicitur à sinu corporis, quæ pars est inter pectus & complexum brachiorũ. Hinc quia littora curua complectunt maria, uocantur sinus.

Lacus est, qui perpetuam habet aquam.

Stagnum, quod temporariam: hoc est, hyeme collectam ex pluuia.

Palus, est aqua nimis profunda, & latiśsimè diffusa.

Regio, prouincia dicitur: quæ quoniam à regibus regebatur, dicta est regio.

Mons, pars terræ alta & eminens.

Ramentum montis, mons est, ex alio ortus monte.

Portus, à portando: locus iuxta mare conclusus, quò importantur merces, & exportantur, ubi naues tutò hyemare possunt: & hoc differt ab statione, in qua ad tempus solum breue.

Apertum mare, uulgò Playa dicitur, quòd nullum habeat secessum tutum à tempestate.

Pons, in portu molle dicitur.

Vicus, pars est urbis, siue quæ aliquando fuit pars urbis.

Villa, domus est rusticana.

Pagus, plures domus rusticanæ coniunctæ, non clausæ mœnibus.

Castellum, domus rusticanæ clausæ mœnibus.

BASILEAE APVD MICHAELEM ISING.
M. D. XLIII.

latera .i. hemisphæria . f c.1. in p2. Pmp. Meleg

PALMA ISING.

Julius solinus. Pomponius mel[illegible]